24 BYRON (George Gordon L
March 10, 1811. Aged 23.
The following i

Q. HORATII

FLACCI

OPERA,

CUM

SCHOLIIS VETERIBUS CASTIGAVIT,

ET

NOTIS ILLUSTRAVIT,

GULIELMUS BAXTERUS;

VARIAS LECTIONES ET OBSERVATIONES

ADDIDIT

JO. MATTHIAS GESNERUS;

QUIBUS

ET SUAS ADSPERSIT

JO. CAROLUS ZEUNIUS,
PROF. GR. LITT. VITEBERG.

EDITIO NOVA, PRIORIBUS EMENDATIOR.

EDINBURGI:
Ex Prelo Academico.
VENEUNT EDINBURGI APUD MUNDELL, DOIG, ET STEVENSON;
LONDINI, APUD T. PAYNE, & G. H. LUNN.

1806.

JO. CAR. ZEUNII

PRAEFATIO.

Cum exemplaribus editionis secundae divenditis, novam adornare instituisset Redemtor, et a me petiisset, ut, si quid haberem, adderem: opellae qualiscunque a me hic adhibitae paucis reddenda esse videtur ratio. Observationibus quidem Baxteri et Gesneri, quas, si a paucis Baxterianis recesseris, servandas esse duxi omnes, passim addere ausus sum meas, si quas rei intelligenia desiderare videbatur. Textum nonnullis in locis, sed caute et parce, ad fidem librorum mutavi, causasque rei commemoravi. Gesneri varietati lectionis meam quoque inserendam esse existimavi, quam vel ex Bentleiana editione, nondum a Gesnero notatam, vel Venetiana de anno 1559; vel Glareana, quae Friburgi a. 1536 prodiit in lucem, vel Chabotiana a. 1615, vel Lambini Wecheliana a. 1596 collegeram. Praeterea cum singulari Titii Professoris Physices longe Celeberrimi et Collegae mei conjunctissimi liberalitate exemplar editionis Glareanae manu Crusii olim Professoris Vitebergensis ad meos usus accepissem: inde codicum Bersmanni varietatem et paucas Crusii conjecturas in hanc editionem transferendas putavi. Quoniam argumentorum enarratio ad rei intelligentiam non parum facere existimatur; omni, qua potui, diligentia, imprimis Sermonibus Epistolisque illa praeposui. Pro indice prioris editionis valde jejuno et im-

perfecto, qui nec nomina nec latinitatem satis exhibebat, confeci indicem Nominum cum brevi explicatione, praesertim cum in notis huic rei non ubique satisfactum esse videretur. Omnino autem hic, inprimis in personarum ratione, quantum fieri potuit. Jani doctissimi, qui Horatii Carmina elegantissime edidit, et Wielandii Viri ingenio et doctrina Clarissimi, qui Sermones et Epistolas additis observationibus lectu dignissimis, germanice reddidit, opera me usum esse gratus profiteor. Quare si quid in hac editione a me praestitum fuerit, quod juventuti scholasticae ad facilius et rectius Horatium intelligendum prosit; vehementer laetabor.

J. M. GESNERI

PRAEFATIO.

ADEO ab omnibus inde saeculis sategerunt circa Horatii Flacci Eclogas Librarii, Interpretes, Critici, ut possit homo diligens, cui Bibliothecae pateant, facile librum mediocrem vel sola hujus Poetae enarranda historia literaria implere.

Et tamen, quod sine injuria cujusquam hominis simpliciterque dictum volumus, desideratur a multis inde annis editio quae primum verba Auctoris, quantum potest, integra atque emendata repraesentet, neque superioris barbariei vitiis horrida, neque eadem corrupta et interpolata a Criticis.

Quod ut judicari melius possit, adjici optabam varietatem lectionis, sive ab antiquis librariis ea profecta sit, sive a recentiorum hominum invecta ingeniis, non omnem illam quidem, quod infinitum est, et in libro, qualem hic describimus, non necessarium; sed eam, quae vel sententiam Poetae, vel veterem Orthographiam mutet, vel aliud memorabile habeat, quod non ignorare velit aliquis mediocriter horum studiorum curiosus. Nam qui plane se illis dedidere, his nihil nimium est. Hoc igitur alterum erat, quod requirebam.

Denique cum plurimi, quin plerique sint Horatianae elegantiae studiosi, qui vel per aetatem, vel per quascunque alias vitae suae rationes, non possint satis intelligere poetam, novatorem in verbis nonnunquam, multa e Graeco fonte licentius derivantem, saepe ad Fabulas, Historias, Geographiam, Genealogias, Personas sua aetate nobiles, post paullo ignorantiae quadam nocte sepultas, alludentem; quibus neque vacet, neque alias integrum sit ad alios libros transire, magnos commentarios volvere, qui praesertim destituant saepe, ubi minime opus erat, studiosos: hac ergo conditione cum et major et nobilior pars sit lectorum Horatii: optabile sane erat talium exemplarium exstare copiam, quae breves, ne onerent et velut obruant ipsum Poetam, sed quantum praestari potest, bonas interpretationes eorum locorum habeant.

Spectabant hoc prudentes viri qui Delphino tum suo, et per hunc studiosis reliquis parari jubebant eorum, qui classici vocantur, latinorum scriptorum editiones: sed quantum, h. e. quam parum quidam, quam nihil plerique profecerint, saepe jam homines eruditi conquesti sunt.

Horatio illud commode praeter plerosque accidit, quod inventi sunt mature Grammatici, qui vel nomina Horatiana libris explicarent, vel scholia et Annotationes scriberent, quibus ea loca declararent, quae obscuritatem aliquem ab iis, quas commemoravi modo, causis contraxerant: qui praestarent Horatio, quod suo Boilavio nostra memoria praestitit, ab ipso adjutus auctore, Brossettus: cujus absque commentario esset, quotusquisque Gallorum ipsorum hodie intelligeret Boilavium? Antiquissimi ergo eorum, quos hodie Scholiastas vulgato nomine appellamus, discere multa ex senibus, vel ex libris poterant, quorum postea memoria intercidit.

Horum si hodie sinceri exstarent commentarii, ad eum modum, ut Asconii Pediani quaedam Ciceronis orationum interpretamenta habemus, mire inde adjuvaretur jucundissimi poetae intelligentia. Sed dolendum est, ita a posterioribus priorum labores esse corruptos, truncatos, interpolatos, uti nunc opus sit homine subacti multo usu et longa consuetudine judicii, qui veteris purpurae lacinias, interdum vix filamenta, eruere ex istis centonibus et inde lucem suam dare Horatio possit. Si quis talis nanciscatur etiam antiquissimorum exemplarium copiam, et adhibeat ad eam rem patientiam satis longam, ille forte hinc inde adhuc ultra Baxterum Flacco prodesse queat.

Nempe ad hoc nunc veniendum est. GULIELMUS BAXTERUS *, vir doctus, Richardi nobilis Theologi fratre genitus, ὀψιμαθὴς ille quidem, sed idem tamen πολυμαθέστατος, qui in literis antiquariis Britannorum suorum, tum Graecorum Romanorumque, et institutione puerorum, et re tenui, consenuit, auctor *Glossarii Antiquitatum Britannicarum*, dedit Londini MDCCI, 8. *Q. Horatii Flacci Eclogas*, cum scholiis *praecipue antiquorum Grammaticorum*, *Helenii* Acronis, Pomponiique Porphyrionis, *quorum reliquias foedis iuterpolationibus purgatas ac fere integras reponere* se putabat. Utrum suo solius ingenio et judicio in censura illa delectuque versatus sit, an adjumenti quidquam ex antiquis libris habuerit, nusquam, puto, indicat: sed dum de praesidiis externis tacet, fatetur, credo, nulla se habuisse.

Caeterum mihi non est dubium, quin plerumque certe bene judicarit *vir reconditae eruditionis*, ut illum appellat severus censor Bentleius ad Carm. 1. 3. 20.: qui *docti interpretis* elogium illi non invidet, neque eum reprehendit, ut ad Ser. 2. 3. 28. it. 2. 4. 67. Et sane eruditus est, ac doctri-

* Qui de viri vita et libris editis ineditisque doceri volunt, adire debent Biographiae Britannicae To. I. h. v.

nae melioris aliquid nobis impertit, etiam cum errat, aut nimis indulget ingenio: id quod praecipue circa illas Dilogias i. Allegorias, tantopere amatas viro, contingere observo V. G. Carm. 1. 15. et 28. et 34. it. 2. 1. 11. et 3. 3. et 4. 1. atque 6. denique Epodon 13. 12.: in quibus locis parum videtur memor fuisse eorum, quae salubri consilio ipse monuit ad Car. 2. 12. 5. Ita erasse illum puto ad Car. 4. 7. 10. (vid. Addend.) sed ut simul moneret de *tribus horis* s. anni tempestatibus, quod nescio an Latinis literis, proditum sit. Quod posteriori editioni amarus interdum videtur in Bentleium, forte ab illo contemtum se putabat, (vid. ad Car. 4. 14. 10.) forte morosulum senectus fecerat, forte ne destinarat quidem typis omnia, quae illuserat marginibus libri sui.

Quae cum ita sint, Baxteriana exemplaria Horatii commendare solebam junioribus amicis, et nunquam forte de edendo Horatio cogitaturus ipse fueram, illorum si copia fieri studiosis in Germania potuisset. Sed cum visum esset librum ita utilem, ita commodum, parabilem etiam facere nostris: nolebam illum sine dote aliqua a me dimittere, idque eo minus cum praeter ea, quae quadraginta amplius annorum cum Flacco familiaritas, et usus aliquis earum rerum, quibus hic opus est, subjicere poterant, etiam a fortuna offerrentur quaedam ornandae editionis præsidia. Quare statui tribus illis generibus, quae in ipso ingressu commemoravi, augere pro praesenti copia et voluntate, Baxteri editionem.

Ac primo quidem non tam hoc egi, ut emendarem Horatium, quod munus cumulate, et forte plus, quam opus erat, illi praestitum arbitror; quam ut ab intempestivis emendationibus, h. e. corruptionibus illum tuerer et in statum velut suum assererem.

Quo plures lectores et studiosos habuit Horatius, eo plures illi etiam manus admovere emendandi caussa conati sunt, non aequo successu, dissimili nimirum ipsi ingenio doctrinaque. Ingeniosi et eruditi viri sibi placuerunt, si quid exsculpere possent elegantia Horatii, ut ipsi arbitrabantur, dignius: sed primum illud ipsum judicium, Quid sit inscriptore prope bis mille annorum elegantius? difficile est et ita multis saepe rationibus involutum, ut merito hoc maxime in genere quo quis est doctior, tanto majoris modestiae causas habeat.

Et si demus viris doctis, (quod cum universim negari propter humanae naturae et rei ipsius conditionem non possit, tamen in hoc vel illo loco propter causam modo indicatam concedi vix ac ne vix quidem potest) ipsos aliquid invenisse accepta lectione melius, pulchrius: an ideo illud potius scripsisse Horatium, confectum est? Licuitne dormitare, halucinari etiam Horatio?

Quid scripserit Flaccus, ea quaestio historica est: in ea testibus, h. e. libris antiquis, consentientibus praecipue, credendum, quamdiu ipsi sibi fi-

dem non abrogant, quamdiu non dicunt aperte repugnantia. Sed videntur interdum repugnare, quae, circumspecta rite omni circumstantia, in concordiam possunt redigi eo, ut in musicis, jucundiorem, quod habent aliquid pugnae admistum. Tali ὀξύμωρα, non observata fraudi fuere nonnunquam Bentleio V. C. Serm. 2. 5. 79. et 103. Si quid autem sit etiam, quod a vitiosa repugnantia liberare non possim, non ideo urere et secare licet, non grassari in libros, ut in discipulorum pensa solet emendatrix manus praeceptoris: sed nisi ita mollis, ita liquida, ita clara, ita unica sit emendatio, plane uti dubitare homini rerum perito non liceat, modestiae nostrae et bonorum librorum integritati potius ita consulamus, ut in margine quid nobis videatur, indicemus.

Dici non potest, quam facile sit hic falli, labi, corrumpere quod emendare velis. Cum concedatur senibus περιαυτολογεῖν, dicam quid mihi usu venerit. Fuere ab adolescentia inde mea amici, eruditi sane homines et ingeniosi, qui subinde accusarent meam in emendationibus vel alienis vel meis admittendis tarditatem. Sed fateor ingenue, aliquoties tamen cum omni illa, quam ego cautionem appellabam, ipsi timiditatem, aliquoties mihi usu venisse, ut aucto scilicet rerum verborumque usu, retractandae essent emendationes, quae valde mihi placuerant.

Quominus poenitet in Horatio causam receptarum lectionum suscepisse nonnunquam contra ipsum Bentleium, etiam ubi irascitur, (ut ad Art. Poet. 441.) quod solent non nunquam viri docti, cum putant iniquum esse librariis semibarbaris plus fidei haberi quam suae rationi, hoc est rectae: quasi vicissent vero suam rationem hic esse rectam. Contra hanc criticorum quorumdam vehementiam armatum pectus habere debet Horatii praesertim editor, et malle cum Philoxeno ire in Lautumias, quam laudare non bonas, cujuscunque demum sint; quam recipere pulchras quantumvis, sed minus necessarias, emendationes.

Qui hoc potest, ille multo minus movebitur ab iis, qui vel omnium bonarum rerum rudes, vel certe suavitatis poeticae expertes, aut non satis familiariter versati cum scriptore, quem contrectare audent, corrigere aliquid et emendare conantur. Talia multa cum non ignorarem, praeterii sciens, ac satis habui ipso silentio de illis judicasse. Eandem fere rationem tenui circa portentosos Harduini conatus, qui in Pseudo-Horatio, parte operum Varior. Amst. 1733, fol. Lyrica opuscula omnia, qua solebat importunitate et impudentia, veteri Horatio, cujus esse fatetur sermones atque epistolas, abjudicata, cohorti impurae, in cerebro ipsius nidulanti, adscribit, quae saeculo XIII. ea confinxerit et antiquis hominibus per fraudem subjecerit, quae puerili credulitate Ciceroni, Virgilio, caeteris, eruditi omnes, ante quam ipse exoriretur, tribuerint. Hujus, speciminis causa, portenta quaedam insignia deportavi, caeterarum ne mentionem quidem faciendam censui.

Nec valde commemorabiles putabam ullas trajectiones, quas Dan. Heinsius, et Boivinus et non ita pridem Aldrichius * commenti sunt, quod genus emendandi tum demum probabile fit, cum potest ratio perturbationis vel folii unius pluriumve trajectione, vel ex verborum eorundem repetitione ita clara demonstrari, ut oculis cerni et prope manu teneri res possit, quomodo curatum a nobis Demosthenis encomium Lucianeum arbitramur.

An huc referimus etiam illam Sanadonis, ingeniosi sane atque eruditi hominis, ordinationem Odarum Horatii, quae, nequid aliud dicamus, repugnat non libris modo omnibus, quorum ad nos memoria pervenit, sed cum caeteris Grammaticis †, tum Diomedi, qui Prisciano certe et sexto saeculo nostro est antiquior, idemque odas omnes poetae eo ipso ordine, quo habentur in libris nostris, recenset. Poetam quidem ipsum primo libros tres carminum, deinde intervallo longo interposito quartum edidisse, auctor est Suetonius in vita: cui rei plane Sanadoni institutum repugnat.

Sed operae pretium est, h. e. studiosis Horatii, qui Bentleianum exemplar ad manus non habent, accommodatum, poni post hanc praefationem locum integrum ex praefatione viri magni, quo tempora librorum Horatii ordinat, de quo hoc certe confirmare possum, me, dum recenseo singulas Eclogas, diligenter attendisse, siquid esset Bentleianis temporum rationibus adversum, nec deprehendisse quidquam, quod momentum aliquod ad eam evertendam haberet, licet quibusdam Eclogis non improbabili ratione forte tempus etiam aliud, recentius praesertim, possit adscribi. De saeculari carmine suo loco satis dictum, et laudatum ingenium Sanadoni. Possit aliquis drama velut quoddam non absimile contexere ex iis, quae in Canidiam scripta sunt, si jungat Serm. 1. 8. Epod. 5. et 17. denique Carm. 1. 16. qui ipse ordo ex argumento elucens pulchre Bentleianam de temporibus hypothesin confirmat.

Quae adhuc disputavi, ea ad illam fere partem consilii mei pertinent, quod statui conservare quantum in me est, Horatii verba, ordinemque poematum, ut ea ex antiquis libris ad nos pervenere. In varietate lectionis, quam alteram dotem editionis nostrae volebam esse, modum servare eum volui equidem, quem optimum mihi videri, supra indicavi. Notarum, quibus ea in re usus sum, explicationem deinde ponam, et eadem indicabo auxilia hujus editionis, eorumque auctores.

---

* Qui serm. 2. 3. plane aliter ordinavit, ad cujus mentem ea ecloga expressa est in calce Baxterianae secundae. De Heinsii et Boivini conatibus vid. Bentl. ad Epist. 2. 2. 87.

† Excipio solum Priscia. l. 14. p. 997. med. ubi citatur Horat. in 1 *Car. Ludere cum vitulis salicto Praegestientis*: quod est Car. 2. 5. 9. Sed licet ita sit etiam in editionis Aldinae et Basilienses exemplaribus, non dubito quin sphalma sit illi simile quod l. 6. p. 689. med. tanquam ex primo citatur versus Horatii Car. 2. 15. 14. *Nulli decempedis*, &c. quod ipse Priscianus emendat, qui l. 8. p. 794. pr. laudat ex *secundo*.

Qualem optarem interpretationem Horatii, id ipsum quoque supra ostendi, eamque rationem pro virili parte secutus sum. Bene dicta ab antiquis scholiastis et Baxtero non opus habebant mea confirmatione: siquid secus sentirem, in iis locis, qui momentum aliquod habere viderentur, indicavi libere: caeterum hic moneo, silentio me meo non probare voluisse quidquam: sed uti de meis observationibus, ita de Baxterianis integrum lectori relinquere. Itaque iniquus fuerit, siquis cogere me velit ad praestanda omnia, quae vir doctissimus posuit. Caeterum, quod jam innui, eam suis est meritis opinionem consecutus Baxterus, ut neque cum sine teste in re antiquaria loquitur, fides illi temere neganda sit.

In refutandis aliorum interpretationibus rarissime occupatus fui, satis habui in iis locis, quae non recte tractata arbitror, eam ponere sententiam, quae vera mihi videtur vel certe aliis probabilior. Siquid mihi invito exciderit, quo vel religio in deum laedatur, vel humanitas, illud ne dictum volo, et mea primus sententia ultro damno.

Scrib. Gottingae xiii. Cal. Octob.
MDCCLI.

DE TEMPORIBUS LIBRORUM

HORATII

ET

POEMATUM ADEO

RICH. BENTLEII SENTENTIA.

MAGNO quidem studio et acerrima contentione post Tanaquilli Fabri operam Clarissimi Viri Dacerius Massonusque in hanc arenam descenderunt; quorum equidem acumen et eruditionem in partibus laudo; in operis vero summa totoque constituendo rem eos infeliciter admodum gessisse censeo. Horum enim rationibus, et Carminibus et Epodis et Sermonibus Epistolisque scribendis uno ac eodem tempore vacavisse Nostrum necesse est; et singula quaeque Poematia separatim in vulgus edidisse: quorum utrumque a vero alienum esse mihi pro comperto est. Quippe omnibus, qui ejusmodi Poemata scripserunt, id in more erat, ut non sparsas Eclogas, sed integros libellos semel simulque in lucem ederent. Ita *Catullus* fecit, ut ex Epigrammate I. constat, *Cui dono lepidum novum Libellum:* ita *Tibullus;* quem vide Elegia I. libri tertii, v. 7. et 17.: ita *Propertius* Eleg. I. librorum II. III. et IV., ut et Libri II., Elegia X. v. 25., et XIX. v. 39.: ita *Virgilius* Bucolica dedit, uti patet ex ultimo illo, *Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem:* ita *Naso* Amorum et Tristium et Ponticorum libros, ipso teste: ita *Statius* silvas suas: ita *Martialis* Epigrammata, ut Praefationes eorum fidem faciunt: ita *Persius* Satiras; *Phaedrus* et *Avienus* Fabulas: *Ausonius, Prudentius, Sidonius, Venantiusque* sua Carmina; quod ex eorum Prologis abunde patet. Quid quaeris? Ipse quoque Horatius Libellos suos junctim editos aperte indicat; primum Carminum librum ex Prologo; secundum tertiumque ex Epilogis; Epodos ex illo XIV. *Inceptos olim promissum carmen Iambos ad umbilicum adducere;* Sermonum prio-

rem librum ex versu ultimo, *I puer atque meo citus haec subscribe* LIBELLO; posteriorem ex Prologo: priorem vero Epistolarum et ex Prologo et ex Epilogo. Quartum vero Carminum et Epistolarum secundum *longo* post caetera *intervallo* emissos esse, plenissimum est *Suetonii* testimonium, quod qui aut refellere aut eludere conantur, inanem operam insumunt. His jam positis; primum Horatii opus statuo *Sermonum* librum *primum*, quem triennio perfecit intra annos aetatis XXVI. XXVII. XXVIII.; postea *secundum* triennio itidem, annis XXXI. XXXII. XXXIII.; deinde *Epodos* biennio, XXXIV. et XXXV.; tum *Carminum* librum *primum* triennio, XXXVI. XXXVII. XXXVIII.; *Secundum* biennio, XL. XLI.; *Tertium* pariter biennio, XLII. XLIII.: inde *Epistolarum primum* biennio, XLVI. XLVII.: tum *Carminum* lib. *quartum* et *Saeculare* triennio, XLIX. L. LI. Postremo *Artem Poeticam et Epistolarum* lib. *alterum* annis incertis. Intra hos cancellos omnium Poematiωn natales esse ponendos, et ex argumentis singulorum et ex Annalium fide constabit. Inde est, quod in sermonibus et Epodis et Carminum primo, *Caesar* semper, nunquam *Augustus* dicitur; quippe qui id nomen consecutus est, anno demum Flacci XXXIX; in sequentibus vero passim *Augustus* appellatur *. Inde est, quod in sermonibus et Epodis Juvenem se ubique indicat; et quod sola Satirarum laude inclaruisse se dicit, ut Bucolicorum tum Virgilium (Serm. I. 10. v. 46.) nulla Lyricorum mentione facta. In caeteris autem singulis procedentis aetatis gradus plenissimis signis indicat; idque tibi ex hac serie jam a me demonstrata jucundum erit animadvertere; cum operibus Juvenilibus multa obscaena et flagitiosa insint; quanto annis provectior erat, tanto eum et poetica virtute et argumentorum dignitate gravitateque meliorem castioremque semper evasisse. Caeterum ubicunque viri doctissimi extra limites hic positos in adsignandis temporibus evagantur, toties illi in errores prolabantur. Facile quidem mihi foret id in singulis ostendere; verum unum modo alterumve hic attingam, caetera tuae industriae relinquens. Libri I. Carmen 21. *Dianam tenerae dicite Virgines*, perperam *Saeculare* vocant, et ad Horatii annum XLIX. referunt; ringente Suetonio, qui tres Carminum libros *longo intervallo* eum annum praecessisse testatur. Atqui nihil quicquam hic de *Saecularibus* ludis proditur; sed aut ad Dianae aut Apollinis festum spectat, quorum illud mense Augusto, hoc Julio singulis annis celebrabatur. Eodem pertinet Catulli carmen XXXV. *Dianae sumus in fide;* quod Saeculare etiam a viris doctis pessime inscribitur; cum nihil ibi de Saeculo habeatur, isque diu diem obierit ante ludos Augusti Saecu-

---

* Si recte annos vitae Horatii cum Varronianis Urbis Conditae comparavit Massonus, *Augusti* appellationem suscepit Octavianus (ineunte A. U. C. 727.) anno adhuc Horatii XXXVIII. quem libro primo carminum adhuc attribuit ipse Bentleius: et ipse recte retinet veterem titulum *Odae secundae libri primi* AD AUGUSTUM. Vid. dicta ibi ad v. 29. GESN.

lares. Tum et II. 17. ad Maecenatem aegrotum, immani parachronismo ad Horatii annum LV. ultra libri quarti tempora ablegant; idque levi et futili argumento, quod eo anno continua insomnia vexari coeperit Maecenas triennio ante diem fatalem. Quasi vero non plus semel in tam longa vita aegrotaverit, quem Plinius major VII. 51. *perpetua febre* ab adolescentia laborasse tradidit. Illud vero in sermone VI. libri 2. *Quid militibus promissa Triquetra, Praedia Caesar, an est Itala tellure daturus?* non, ut volunt, ad pugnam Actiacam annumque Flacci XXXV. referendum erat, nec ad Philippensem annumve XXIV.; quippe de agrorum divisione hic agitur, quae post Siculam de Pompeio victoriam et Lepidi deditionem in Campania alibique facta est, anno Flacci XXXI., ut disertis verbis narrat Dio pag. 456. 457. Plutarchus Antonio pag. 941. Paterculus II. 81.; et Appianus p. 1176. Alia omnia pari felicitate refutari possent; sed his fruere et vale.

PRAESIDIA QUAEDAM

HUJUS EDITIONIS.

I. HABET Bibliotheca Academiae Gottingensis Codicem charta bombycina, eleganti manu scriptum, literis quales formis suis sculpi curavit Jensonius: recentioris illum quidem sed bonae notae, quem optimarum plerumque partium esse, collatio nostra docet. Habet in margine argumenta pariter et scholia quaedam, sed quae, rubrica fugiente scripta, saepe legi non possunt, nec in iis observavi quidquam, quod non habeant antiqui scholiastae, qua editi sunt.

II. E Biblotheca Regia Hannoverana duo ab ILL. SCHEIDIO, fautore rerum omnium bonarum, et amico meo veteri, mecum communicata sunt duo fragmenta codicum Horatii chartae Pergamenae, 8 min. Unum charactere scriptum Longobardico sed satis tenui et eleganti, nec tamen sine vocum compendiis continet Serm. I. 1. usque ad 2. 121. tum 1. 4—4. —2. 4. 50. Porro 2. 6. 14. ad finem libri. Alterum literis minutissimis Longobardicis habet Epist. 1. 3. 27.—1. 18. 13. In priori fragmento post Sat. 1. 10. 21. insertus est versus 71. *Saepe caput scaberet vivos et roderet ungues* qui infra s. l. repetitur sine ansmadversione antiqua.

III. Donavit mihi, cui alia et majora debeo plurima debebit olim, si deus faveat, literarum res publica, CHRISTOPH. SAXIUS V. C. Syllogen variantium lectionum a se descriptarum partim de exemplo Cuningamianae editionis cui alleverat illas B. Cortius e Lipsiensi et Vinariensi Codicibus, quod exemplum est penes *Kappium* V. C. partim ex alio Maittairianae editionis, quod ipse possidet, cui docta manus IX. Codicum lectiones commiserat. Hac sylloge ita usus sum, ut simpliciter, quae inde pro consilio meo enotarem, *Saxianae collationi* tribuerem; quando spes est futurum, ut ipse vir doctus, si tanti putet, eam syllogen integram Horatio impertiat.

IV. Fuit penes me beneficio viri praeclari FREDERICI CHRISTO. SCHMINKII, qui ut in aliis rebus bonis, ita in amicitiis quoque colendis paterna premit vestigia, exemplum Torrentianae editionis, cui commissa erat col-

latio libri antiqui, quem Io. *Brodaei* fuisse, pater Schminkius μακαρίτης adscripserat. Sed quidni totam illius adnotationem apponimus? *A* MDCCXII. *mense Julio Trajecti ad Rhenum contuli libros IV. carminum, Epodon, et carmen seculare cum codice papyraceo ex Bibliotheca Amplissimi Koolii Senatoris Amersfurtiensis cum viveret. Hic codex minime contemnendus spectavit olim teste ipsius manu ad Brodaeum. In fine codicis haec adscripta leguntur : A.* 1392. *die* 18. *mensis Febr. complete fuerunt Ode Oratii per A. A. morantem Papiae hora XIX. pulsante.* Sunt in his lectionibus memorabiles quaedam ut illud 2. 14. 10. *cujusque*, et 2. 20. 17. *Colchis*, et 3. 5. 54. *reliquerat*, et Epod. 2. 69. *redegit*, it Epod. 5. 54. *Arcum.*

V. Illustrissimi Viri F. C. AB HARDENBERG liberalitate possideo exemplum primae quae adhuc innotuit editionis, cuivis libro MS. facile comparandum, quae editio cum nullam editoris, loci, temporis expressam mentionem habeat, ne titulum quidem s. indicem, conjectura nescio quam probabili Antonio Zaroto Parmensi, et Mediolano, et anno circiter 1470 a Maittairio adsignatur. Literae sunt ejus formae, quam Jensonius adhibuit, sed paulo minus cultae et incompositae, ut appareat, neque matrices fuisse ita perfectas ut fuere Jensonianae, neque ita accuratam versuum dirigendorum rationem. Porro literae nullae initiales, saepe s. longum in fine vocis positum, &c. Volumen constat quinternionibus, i. e. quinque plagulis, (semiplagulas vulgares aequantibus) duplicatis, ut oriantur denorum foliorum libelli, ita consuti deinde, ut in mediae plagulae sulco adglutinata sit tenuis virga membranacea, quae fila contineat, et firmitatem praestet codici. Folia ipsa non signata neque literis neque numeris, custodes nulli, nullum Registrum, literae saepe transpositae, infantia denique artis, et operum ruditas, undique apparet. Voces vel omissae, vel cum ipsius metri pernicie permutatae, fidem faciunt, non praefuisse editioni Grammaticum sed simpliciter exemplum suum, i. manuscriptum Codicem, secutos esse typographos. Unde illud consequitur, ut, quae bonae sunt lectiones, eas ab antiquo codice, non ab ingenio correctoris esse, intelligamus. Memmorabilis admodum mihi visa est lectio, quam solus hic liber habet Epist. 2. 2. 140. *pretium mentis*, ut ibi admonui.

COMPENDIA NOMINUM

QUIBUS USUS SUM

IN VARIETATE LECTIONIS INDICANDA.

Non est opus ea hic adscribere, quibus *Aldi*, *Bentleii*, *Cruquii*, *Cuningami*, *Ge. Fabricii*, *Lambini*, *Rutgersii*, *Henrici* et *Roberti Stephanorum*, *Talboti*, *Torrentii*, et similia nomina indicantur: sed satis est ponere illa, quae propria quodam modo huic editioni sunt. Nempe

Birr. quod occurrit modo Carr. 2. 2. declaratur ibi ad v. 2.

Bos. *Lamberti Bos Animadversiones ad scriptores quosdam Graecos*, quibus adjecit etiam *Latinas ad Horatium* quidem a p. 26.

B. Br. *Brodaei* Codex MS. de quo modo in Praesidiis n. IV. dictum.

Coll. Sax. vid. Praesid. n. III.

F. Fl. Florentina A. 1482. f. quam possideo carum et gratum munus Illustrissimi Hardenbergii. Est haec princeps editio Horatii, in qua interpretationes Landini adjunctae sunt. Subscriptio haec: *Christophori Landini Florentini in Q. Horatii Flacci opera omnia interpretationum finis divino auxilio felix. Impressum per Antonium Miscominum Florentiae* An. salutis MCCCCLXXXII. Nonis Augusti. Typi, chartae, descriptio interpretationum in marginibus, nec hodiernam elegantiam dedeceant. Quaterniones non illi quidem literis Alphabeti signati, sed folia ipsa in angulo dextro paginae adversa numeris per totum opus continuis distincta, ad quos accommodata est tabula vocabulorum, quae in commentariis explicantur, non bono consilio post omissa. Quales sint illae interpretationes, ostendent specimina multa a Baxtero allata. Illud universim tenendum, multa tunc ignorata etiam doctis, quae in trivialibus libellis habentur; multa melius nunc traduntur in Lexicis vel vivae interpretationi reservantur, quae tum in commentarios referebant merito, &c.

G. Gott. Gottingensis Codex MS. de quo Praesid. n. I.

H. Han. Hannoveranus, de quo n. II.

Loch. Locheri (Jacobi) quam *Loscheri* vocare solet Bentleius: habui e Bibliotheca Regia Hannoverana benignitate laudati *Schoidii.*

Med. Mediolanensia exemplaria habet Bibliotheca nostra tria, unum *opera et impensis Philippi Lavagniae* civis *Mediolanensis anno a natali Christiano* MCCCCLXXVII. *tertio Kl. Maii* f. Alterum habet hanc subscriptionem: *In officina egregii librarii Antonii Zarotti Parmensis impendio Alexandri Minutiani Appuli de Sancto Severo haec opera Mediolani impressa sunt. Anno a salutifero Virginis partu sexto et octogesimo supra millesimum et quadringentesimum. Quinto idus Martias.* fol. Memorabilis est praefatio Alexandri Minutiani ad Bartholomaeum Chalcum, Ducalium secretorum Magistrum, unde quaedam hic excerpemus. Scripta est *in diali arce* (an hoc est in palatio Episcopali?) *pridie idus Martias Anno a nato Domino MCCCCLXXXVI. Postulaverunt a me quidam superiori anno, ut Flacci libros, quos impressuri erant cum Acrone et Porphyrione accuratissimis interpretibus castigarem; quam quidem castigationem—non potui—Stephano tuo Cremonensi—denegare—et quia tibi ob ejus prudentiam singularesque virtutes carus est contubernalis.—Praesertim cum vererer ne si id penitus detrectassem: plurimum de majestate Oratiana nobis tolleretur: ob temerarium et veluti sacrilegum cujusdam conatum: qui recentissimas in Flaccum interpretationes edidit:* (Christo Landinum tangit) *de quibus verissime dici potest id quod de Rupilio rege noster inquit Oratius Pus atque venenum tam sensuum quam verborum hujus eminentissimi vatis: id quod nisi Porphyrionis antidotis repressum fuisset: brevi totus contabuisset Oratius. Quodni dubitarem te maximis curis districtum longiori epistola remorari: commemorarem hic multa in quibus egregius ille enarrator honestissimis dictionibus poetam hunc fraudando penitus insanivit. Itaque hos libros studiosissime quantum sub unico exemplari: eoque temporum injuria exeso: librariorumque incuria mendosissimo recognovimus. Caeterum impressis libris et recognitione jam publicata* (Estne haec, quam B. Fabricius ita memorat, *per Anto. Zarottum Parmensem, impensis Augustini Mariae Conagi,* Mediol. 1485, fol.?) *venit ad manus meas Porphyrio quidam antiquissimus: cujus ope: pleraque in quibus intelligendis nec frequens lectio: nec pertinax studium vel minimum conferret: melius corrigi castigarique possent. Quare ut amantissimis mei plenius obsequerer: hos libros meis sumtibus iterum imprimendos curavi: atque—ita expositores in poetae marginibus collocavi; ut facile cognitu sit omnibus: quid Acro quid eruditus Porphyrio super eodem sentiant.* In fine denuo aliquid bilis in Landinum et forte Angelum Politianum est: *In qua quidem recognitione non inficior multa ut in exemplari reperiebantur reliquisse: ne scilicet deraso aut mutato loco cujus sensum ignorarem ejus ar-*

guerer impudentiae: qua plurimos nostri temporis viros taxari videmus. illi enim dum stulta quadam persuasione tamquam omnia noverint, quod sibi incognitum est deradunt: atque invertunt multis honestissimis dictionibus linguam latinam defraudant. Non poenituit ista describere ex libro satis raro, quae literariae historiae studiosis grata esse speremus. Tertium exemplar in fronte haec habet verba: *Horatius ita emendatus, ut ejus interpretes non multum desideres Lector candidissime.* In fine haec, Mediolani apud *Alex.* Minutianum MDII. Prid. Kal. Decembr. Splendide impressum opus, nihil praefationis habet, nihil aliud, quod observarim, singulare.

S. Sax. Collatio Saxiana, de qua Praesid. n. III.

Z. Zarotti, ut putatur editio, de qua Praesid. n. V.

GULIELMI BAXTERI

PRAEFATIO

EDITIONI SECUNDAE LOND. 1725, PRAEMISSA.

Ecce jam altera vice prodit in lucem, post plus viginti annorum spatium, Horatius meus. In causa autem hoc fuerat, quod jam paucorum teratur manibus, et quod paucula erant emendanda, nonnulla permutanda, adjicienda vero plura, praesertim postquam Clarissimus *Bentleius* tanto cum molimine et pompa, collatis omnium temporum Exemplaribus et Auctoritatum Exemplis, Scriptorem istum videretur magis oppressisse quam adornâsse. Certe nos diversum ingressi sumus iter; nam pro curta nostra supellectile, contenti fuimus flosculos quosdam nostros, quos magna ex parte jam olim vacivis quidem horis collegeramus, in unum quasi fasciculum congerere, publicoque Eruditorum usui proponere; quo non tam scirent quid nos ipsi sentiremus, quam quid illustrioribus Horatii Interpretibus, tam veteribus quam novis, per omnia tempora visum fuerit. Atque in his facem nobis praetendunt quae credimus adhuc in ruderibus exstare veterum scholiorum Helenii Acronis Pomponiique Porphyrionis Excerpta. Hos viros floruisse stante adhuc deorum cultu vel ex ipsorum scriptis legentibus patebit. De nobis vero, et Praesenti nostro instituto, aliorum erit judicare; qui si studioso favebunt labori, erit cur nobis gratulemur; sin (quod sane expectandum duximus) plures damnaturi sunt quae non intelligunt, nos factum nostrum durato corde feremus. Sicubi vero in hoc opusculo nimis acri videbimur usi stilo, Criticumque gladium de consueto more strinxisse, illud de jure nostro nobis vendicandum censemus. Genus enim irritabile Criticorum natio. Abest tamen odium, ira et aemulatio prava, imo et partium studium a studio Musico quod sumus professi.

> Caedimus, inque vicem praebemus crura sagittis:
> Vivitur hoc pacto.

Non vidit exemplum hujus editionis Baxterus. Monet lectorem Londinensis editor, "Enarratorem eruditum huic operi recensendo per menses "aliquot incubuisse, nec multis, antequam fatis cessit diebus absolvisse" G.

EJUSDEM

PRAEFATIO PRIOR,

SIVE

INSTITUTI OPERIS RATIO.

In hoc Commentario Veterum Scholiorum Reliquiae, quas, tanquam Tabulas e naufragio, summa cum diligentia, ex imperitis rudioris aevi compilatoribus collegimus, merito suo facem praeferunt. Absque his foret, vel eruditissimi in multis frustra desudaverint; quinimo in plurimis plane caecutire deprehenduntur. Sunt ista sane et lacera et foede interpolata, dum splendida Acronis atque Porphyrionis nomina prae se ferunt. Forsitan tu quaeras, quid ego de his sentiam: rem omnem paucis expediam. Pomponius Porphyrio, homo doctus atque diligens, incertum quo aevo, stante certe deorum cultu, Helenii Acronis, vetusti Grammatici, forsan etiam aliorum fusiora Commentaria, in breve compendium redegerat: Magistri Librarii sequioris aevi hunc itidem compilavere; quorum in numero cum Pseud-Acrone et Pseudo-Porphyrione, Cruquianus Interpres nominandus venit; etsi hic quidem sit caeteris multis in rebus et plenior et purgatior. Post hos Recentiorum praecipuos adivimus; praesertim vero Lambinum, Cruquium atque Torrentium, tria Horatii lumina. Lambinus πολυμαθείᾳ atque diligentia mirus; Cruquius apprime doctus ingenioque praecipuus; Torrentius et probus et judicii plenus, pulcherrimisque rebus ubique refertus: omnes in conferendis scriptis codicibus diligentissimi. Cruquium fere per omnia sequitur in luculenta sua Paraphrasi Lubinus; hunc iterum excerpsit noster Bondius. Superiore etiam saeculo Christophorus Landinus plurima acute protulit. Erat et Antonius Mancinellus homo diligens et multae lectionis, ut vere de eo Glareanus censuit: solas tamen Odas, quod quidem scimus, hic interpretatus est. Antonius Muretus pauca commentatus est, sed plane aurea. Henricus Stephanus feliciter limam suam ad-

movit. Caeteri vel hoc uno laudandi, quod tantum scriptorem adamaverint, curaque sua dignum existimaverint. Heinsio non defuit doctrina, sed Horatianus genius. De Scaligero mallem Andream Dacerium audires: *Ce sçavant homme a été malheureux*, inquit ille, *dans tous les endroits qu'il a blamé, et de tous ses Critiques, il n'y a pas une juste.* Justissima sane censura, tantoque viro digna. Tanaquillo Fabro caeteri mortales *Acrisia proles* videntur, in ipsius tamen notulis οὐδὲν ὑγιές. De ipso Dacerio qui Gallice sciunt melius judicabunt: quare Petrum Rodellium audies, virum non ineruditum de Societate Jesu, qui nuper pauca, sed bona in Horatium conscripsit: *Judicet aequus lector et videat*, inquit ille, *malitne in isto Interprete fidem an diligentiam desiderare.* De me ipso autem, siquid et mihi post tantos viros humanitus acciderit, quod certe fiet, ignoscent ingenui, et laudabunt diligentiam, etiam ubi defuisse videbitur successus. Nihil moror sciolos, morosulos et vultuosos: his enim, satis scio, placebit nihil, nisi quod displicebit; nam sola rimabuntur vitia: etsi et hoc propemodum humanum vitium sit:

> Discit enim citius meminitque libentius illud,
> Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.

Aemulos aetas nostra multos habet, amicos paucos, invidos plures, qui omnia inanis arrogantiae causa sibi assumunt, et ne parum multa scire videantur, ea damnant, quae penitus ignorant. Jacobus Gutherius de Jure Manium.

Q. HORATII FLACCI

VITA

A SUETONIO TRANQUILLO CONSCRIPTA.

Quintus Horatius Flaccus Venusinus, patre, ut ipse quidem tradit, Libertino, et * Exauctionum Coactore, ut vero creditum est, Salsamentario; cum illi quidam exprobrasset, *Quoties ego vidi Patrem tuum brachio se immungentem* †! Bello Philippensi, excitus a M. Bruto Imperatore, Tribunus Militum meruit; victisque partibus, venia impetrata, ‡ Scriptum Quaestorium comparavit; ac primo Maecenati, mox Augusto in gratiam insinuatus, non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit. Maecenas quantopere eum dilexerit satis testatur illo Epigrammate,

Ni te visceribus meis, Horati,
Plus jam diligo, tuum sodalem,
§ Minno me videas strigosiorem.

Sed multo magis, extremis Esquiliis || tali ad Augustum ¶ Eclogio;

Horatî Flacci ut mei esto memor.

Augustus Epistolarum quoque ei officium obtulit, ut hoc ad Maecenatem scripto significat; *Ante ipse sufficiebam scribendis Epistolis Amicorum; nunc occupatissimus et infirmus, Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur*

---

* Ita legendum censeo, pro eo quod erat *Exactionum.* Cur non possit finita et peracta Auctio dici *Exauctio*, uti *Exaedificatio* perfecta aedificatio, et *Exconsul* functus Consulatu? *Vide ad Sat.* 1. 6. 87.

† *Emungentem* al. G.

‡ Cicero in Verr. clare ostendit cuivis e Libertinis nonnullis corrogatis Decuriam Scribarum emere licuisse.

§ Pro *Hinno* Petrus Nannius edidit *Mimo*, de quo nos fecimus *Minno:* est autem *Minnus*, vel *Minus*, ovis ventre glabra, *Festo* a Graeco *ἄπεικος Apica* dicta. Nostri dicerent, MORE HAGGER THAN A PEEL'D EWE. BAXT. *Titii Sodalis Ginno* Gronovius, ut ludatur in aliquem vicinum vel notum, *Titium* strigoso mulo vehi solitum. GESN.

|| *Esquiliis* nemo alius, quod observarim; sed vel *judiciis*, vel simpliciter *extremis. Esquiliis* forte huc irrepsit ex fine hujus Vitae, de monumento Horatii. GESN.

¶ Pro *Elogio* reponendum duxi *Eclogio*, de qua voce vide Eruditissimum Jacobum Gutherium, De Jure Manium.

ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, et nos in Epistolis scribendis adjuvabit. Ac ne recusanti quidem aut succensuit quicquam, aut amicitiam ingerere destitit. Exstant Epistolae, e quibus, argumenti gratia, pauca subjeci. *Sume tibi aliquid juris apud me, tanquam si convictor mihi fueris : quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri possit.* Et rursus : *Tui qualem habeam memoriam poteris ex * Septimio quoque nostro audire : nam incidit ut coram illo fieret a me tui mentio. Neque enim si tu superbus amicitiam nostram sprevisti, ideo nos quoque ἀντυπερηφανοῦμεν.* Praeterea saepe eum inter alios jocos *putissimum penem,* et *homuncionem lepidissimum* appellat, unaque et altera liberalitate locupletavit. Scripta quidem ejus usque adeo probavit, mansuraque perpetuo opinatus est, ut on modo Saeculare Carmen componendum injunxerit, sed et Vindelicam Victoriam † Tiberii Drusique Privignorum suorum ; eumque coëgerit propter hoc, Tribus Carminum Libris ex longo intervallo Quartum addere ; post Sermones vero lectos quosdam, nullam sui mentionem habitam, ita sit questus : *Iratum ‡ me tibi scito, quod non in plerisque ejusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris ne apud posteros infame sit quod videaris familiaris nobis esse?* expressitque Eclogam § cujus initium est ;

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes, in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

Habitu corporis brevis fuit atque obesus ; qualis et a semet ipso in || Satyris describitur, et ab Augusto hac Epistola ; *Pertulit ad me Dionysius libellum tuum quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscunque est, boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne majores libelli tui sint, quam ipse es. Sed si tibi statura deest, corpusculum non deest. Itaque licebit in sextariolo scribas, cum* ¶

* De Septimio isto vide quae diximus ad Epistolam 9.

† Vid. Od. 4. 4. et 14. Gesn.

‡ *Irasci* al.

§ *Elogium* al. male, puto. Est autem Ecloga s. Epistola libri secundi prior. Gesn.

|| Hinc constat et Epistolas fuisse olim pro Satyris. Baxt. Respicere enim videtur Epist. 1. 4. extr. Gesn.

¶ Nemo, quod sciam, neque quaerit, neque docet, quid sit in *sextariolo scribere?* Nam quod jubent correpere cum suo aqualiculo poetam intra sextariolum, tanquam in lecticam lucubratoriam, sive *Cabinctum,* ut hodie vocamus, et ibi contractis pedibus scribere, Angli juvenes, quorum deinde insectatio Bentleii commemorabitur, illos risum quaerere apertum est. Caeterum haec videtur esse epistolae sententia. Humanissime accusat Augustus brevitatem libri Horatii, eoque ipso indicat, se lectione illius non satiatum. Jocose autem impingit Flacco brevitatis illius consilium, vereri illum, ne se ipse majores sint libri, quos ederet. Addit, si velit poeta volumina facere sui similia, debere illa non longa quidem esse (cogita hic, lector, volumen in bacillo suo vel longo vel brevi convolutum), sed tamen crassiuscula. *Itaque licet* pro illo bacillo, cui involvitur charta, adhibere sextariolum, cylindrum brevem sed proportione crassum, (ut si axim aequet vel superet adeo diametros, quod in mensuris parvis liquidorum, magis etiam aridorum, solenne est) QUO (ita legendum pro *cum,* quod ortum videtur ex *quom* in quod ἢ *quo* primum forte corrupta est) h. e. UT *circuitus tui voluminis* propter illum cui involutum est sextariolum, sit tumidissimus, *sicut est* circuitus *ventriculi tui.* Gesn.

circuitus voluminis tui sit ὀγκωδέστατος, sicut est ventriculi tui *. Vixit plurimum in secessu Ruris sui Sabini, aut Tiburtini, domusque ejus ostenditur circa Tiburni luculum. Venerunt in manus meas et Elegi sub ejus titulo, et Epistola prosa oratione quasi commendantis se Maecenati; sed utraque falsa puto. Nam elegi vulgares; Epistola autem obscura, quo vitio minime tenebatur. Natus est VI. Id. Decembris, L. Cotta et L. Torquato Coss. Decessit V. Kal. Decemb. C. Marcio Censorino et C. Asinio Gallo Coss. post † nonum et quinquagesimum annum, haerede Augusto palam nuncupato, cum urgente vi valetudinis non sufficeret ad obsignandas Testamenti tabulis. Humatus et conditus est extremis Esquiliis, juxta Maecenatis tumulum.

HORATII VITA

IN ALIO EXEMPLARI BREVIUS DESCRIPTA.

QUINTUS Horatius Flaccus Libertino patre natus in Apulia, cum patre in Sabinos migravit, quem cum pater puerum Romam misisset in ludum literarium, parcissimis eruditus impensis angustias patris vicit ingenio, coluitque adolescens Brutum, sub quo Tribunus militum civili bello militavit, captusque a Caesare, post multum tempus beneficio Maecenatis non solum servatus, sed etiam in amicitiam receptus est. Quapropter Maecenati et Augusto in omnibus Scriptis suis venerabiliter assurgit. Scripsit Carminum Libros quatuor, Epodωn unum, Carmen Saeculare, Sermonum II. Epistolarum II. De Arte Poetica I. Commentati sunt in illum Porphyrion, Modestus, Helenius Acron; optime omnium Acron.

---

* Quae hic omittuntur a nescio quo nebulone infarcta sunt; neque enim solum inhonesta verum etiam deridicula, et ἀσύστατα videntur. *Dacerius* etiam prudens omisit.

† Rutgersius ex Eusebiano Chronico reposuit *Septimum*; Chronographi dispiciant.

G. BAXTERI

JUDICIUM DE HORATIO,

ATQUE EJUS SCRIPTIS.

De Horatii gente nihil constat, nisi fuisse eum quod et ipse prodit, Libertini generis et patria Venusinum; crediderim etiam et domo Graecum, quod nusquam Romano more in Graeculos desaeviat, imo quandoque eos collaudet, et vel Romanis suis anteferat. De scriptis ejus impraesentiarum haec habeto. Omnes qui Musis litare student, sua mella e veterum scriptis excerpere debent. Maro igitur et Flaccus noster, qui hoc fecere, pro liberali suo ingenio, furta sua palam professi sunt, dum imitata sua poemata Eclogas inscripsere:

——— Ego apis Matinae
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uvidique
Tiburis ripas, operosa parvus
Carmina fingo.

Atque hinc factum est, quod ex eo tempore quaevis brevia poematia, auctore Vetere Interprete, Eclogae dicerentur: cum proprie Ecloga Ἀνθολογία sit, sive florum delectus, pictusve fasciculus, ut vel ad Tonantium significat Apollinaris:

Vernans per varii carminis Eclogas
Verborum violis multicoloribus.

Quin et Julii Flori Satyrographi, prodente eodem eruditissimo Scholiaste, exstabant Electae ex Ennio, Lucilio et Varrone. Denique nova Comoedia, auctore Cruquiano Interprete, Ἐκλεγομένη ὑπωνομάζετο, quod optima quaeque (ut puto) e veteri Comoedia in usum suum delegerit *. Illud autem in hoc

---

* Observat F. Ursinus Virgil. illustr. p. 3. *Eclogas* dici in vetustis Codicibus Bibliothecae Vaticanae, quae alias sint Satyrae Horatii. V. Commentator Cruq. ad Serm. 2. 1. 1. — — — — Ecloga *haec omnia sub se continet: si ad Jovem* Prosodia *dicuntur, si ad Apollinem, Dianam, aut Latonam,* Paeanes; *si ad Liberum aut Semelem,* Dithyrambi; *si ad caeteros Deos* Hymni; *si ad homines laudandos, vituperandos, reprehendendos, lugendos,* Odae *sunt et* Eclogae: *sunt enim brevia Poematia.* Gesn.

vate vel praecipue laudandum duco, quod cum ipse sit et lingua liber, et superstitioni maxime adversus, nusquam tamen publica sacra laedat; nusquam viros illustres in os proscindat; nusquam ingenuas foeminas in publica traducat facie, quarum et veris nominibus semper parcit; nunquam projecte loquatur, nisi apud anum et turpem; excepto quod in Satyra secunda Luciliana licentia ex occasione usus sit. In Odis autem Alcaeum et Sappho imitatus est potissimum; in Epodis Archilochum, et in Sermonibus Veterem Comoediam, magis quam Lucilium. In Odis sublimi charactere usus est, et nonnunquam florido et amoeno; in Epodis humili; et in Sermonibus comico et civili; nisi quod in Epistolis, accedente jam senectute, omisso ut plurimum ludo et joco, ad Philosophicum vultum, uti decuit, sese composuerit. Artem Poeticam comico, hoc est, Satyrico stilo conscripsit. Satyra haec est in sui saeculi poetas, praecipue vero in Romanum Drama. Est autem Horatiana Satyra Comica, Juvenalis Invectiva sive Tragica, Persiique mixta. Pompeianarum partium initio fuerat, et, ut videtur, secta Stoicus; verum sub Augusto, patrocinii et dulcis lucelli gratia, sententiam suam vel immutavit, vel vafre dissimulavit, Academicum se professus, et partium medium, nonnunquam etiam plane Epicureum.

POSUIT BAXTERUS DEINDE
DUORUM VETERUM DE HORATIO JUDICIA.

QUINCTILIANI, 10. 1. 96.

INTER Lyricos solus fere dignus est legi Horatius quoniam et insurgit aliquando, et plenus est jucunditatis et gratiae, variisque verbis et figuris felicissime audax *.

Fragmentum Hendecasyllaborum Cilnii Maecenatis in obitum HORATII, quod apud Isidorum † est, ita restituit Janus Dousa.

Lugens te, mea vita, nec smaragdos,
Beryllos mihi, Flacce, nec nitentes,
Nec percandida margarita quaero,
Nec quos Thynica lima perpolivit
Anellos, nec Iaspios lapillos.

Utinam caetera non desiderarentur.

* Hunc Horatii charactera non cogitant, qui quoties aliquid offertur, quod ipsi non capiunt, urere et secare conantur. GESN.

† Orig. 19. 32. Sed vid. omnino J. H. Meibomii Maecen. c. 25. GESN.

METRA HORATIANA.

CH. WASE AMBROSIO BONWICKE.

S. S.

AMISSOS tot magni inter Graecos nominis Lyricae Poesios auctores, unus nobis Horatius facit, ut lenius desideremus. Placuit igitur seculis ingenii felix, numeris curiosus. Horatiana certe metra Diomedes et Marius Victorinus, praeter Plocium et Atilium Fortunatianum, ex professo posteris explicata reliquerunt. Specimen eorundem in brevem tabellam conjectum continenti carmine Petronius, quisquis is fuit (nam alios ejusdem nominis alia aetas tulit), in vulgus edidit. Ad istud exemplum magistri, quorum disciplinae origo mihi tecum communis fuit, quod septimanis mutato titulo, nos tirones ad multijugam Lyrae Latinae modulationem exercuerunt. Ita velim hoc nomini tuo inscriptum accipias, ita tuearis, non tanquam aliquod magnum aut novum, sed ut indignum quod in desuetudinem abeat, cum in se tantum habeat compendii. Tuum erit vicem *Pasiphaes* substituere, *Daphnen*, *Phaethonta*, *Cadmum*. Quantum argumenti veri aut fabulosi eminet, materiam suppeditabit; modo ne desit afflatus: Ultro rapiet ad se generosam urbanae juventutis indolem, ni fallor, artifex pagina; quo rectius ad Dithyrambum contendant. *Vale*.

PASIPHAE.

Notae Marginales. D. *Dactylus*. S. *Spondeus*. T. *Trochaeus*. I. *Iambus*. J. *Ionicus a minori*.

D S	1	Filia Solis
D D-	2	Aestuat igne novo;
S D S	3	Et per prata juvencum
S D D	4	Mentem perdita quaeritat.
S D D S	5	Non illam thalami pudor arcet,
S D S S D S	6	Non regalis honos, nec magni cura mariti.
T S T-	7	Optat in formam bovis
S I S I	8	Convertier vultus suos:
S I S I-	9	Et Proetidas dicit beatas,
I I S I I-	10	Ioque laudat, non quod Isis alta est,
S I S I S I	11	Sed quod juvencae cornua in fronte erigit.
S D-D D	12	Siquando miserae copia suppetit
T S D T T	13	Brachiis ambit fera colla Tauri,
S I-D D	14	Floresque vernos cornibus illigat,
D D T T	15	Oraque jungere quaerit ori.
S D-D-D D	16	Audaces animos efficiunt tela Cupidinis
D T T	17	Illicitisque gaudet
T S D-D T T	18	Corpus includi stabulis se faciens juvencam.
J J J	19	Et amoris pudibundi malesuadis
D S S D T T T	20	Obsequitur votis, et procreat, heu nefas! bimembrem.
D D-S I S I	21	Cecropides juvenis quem perculit fractum manu,
S I S I D D-	22	Filo resolvens Gnossiae tristia tecta domus.

1. *Adonium, Adonidium ;* Plocius adducit in exemplum Ὦ τὸν Ἄδωνιν. Dicitur Epodos quia subjicitur Sapphicis, apud Horatium, ternis : Anapaestis apud Senecam, quotenos res tulerit Heroici Κόμμα ληκτικὸν vel τελικὸν. *Dimetrium ex inferiori parte Hexametri.* Diomedes Metr. Horat. l. 1. O. 10. nominari perhibet *nicen celicon climeteon ;* corrupte, quantum auguror, ex ἐπικὴν τελικὴν Διμοιρίαν. *remoto* Hexametri *besse, reliquum trientem. Nota.* Versus certis pedibus alligati, qui *Monoschematisti* audiunt, per syllabas numerari patiuntur : unde *Sapphicum pentasyllabum* vocatur. Musicis Choriambicum monometrum hypercatalectum.

2. *Archilochium heptasyllabum* constat ex *basi* vel *Dipodia Dactylica* cum semipede. Dimetrum Dactylicum hypercatalectum. *Caesura ex superiori parte Hexametri Penthemimeres.* Subnectitur Hexametro. Carm. l. 4. Ode 7.

3. *Pherecratium* ab inventore. Pherecrates in Coriano.

Ἄνδρες πρόσχετε τὸν νοῦν
Ἐξευρήματι καινῷ
Συμπτύκτοις ἀναπαίστοις,

Plocius *Monoschematistum* vocat : habet enim pedes in eodem situ invariabiles ; ut qui juxta Grammaticos duobus hinc inde Spondeis Dactylum semper interjiciat medium : unde et *Heptasyllabum* fieri necesse est. Quod addit idem alios *Symptycton*, alios *Anapaesticum* dicere, vereor ut alterutri quid sibi velint, satis intellexerint : nec enim Pherecratis verba de *pede Anapaesto* ceperim ; cum Hephaestion *Metricus* Pherecratium *Hephthemimeres Antispastico* generi vindicet, ita scilicet patitur ut Epitritum quartum complicet, cum Epitrito primo cujus ultima deficit. Δικατάληκτον vocat et ἀσυνάρτητον κατὰ ἀντιπάθειαν quia *Trochaicam protomen* claudit *Iambica catalexis :* cum hae *conjugationes* sibi mutuo *adversentur. Sesquiseptenaria* clausula dicitur quod tribus dissyllabis pedibus bisectis accedat semipes. Ἀνάπαισις hic id valere videtur quod in Ionicis Ἀνάκλασις. Pes enim septem temporum cum pede quinque temporum simul sumti puncta conficiunt duodecim : ut *Dimetrum*, quamvis syllaba deficiat, tamen per hanc *Epiplocen* velut ex repercussione justos absolvat numeros. Post Asclepiadea bina ponitur sequente Glyconio. L. 1. Od. 5. 14. 21. 23. et L. 3. Od. 7. 13.

4. *Glyconium Octosyllabum ;* duobus Dactylis Spondeum praejacit. Locum sortitur apud Horat. vel ante singula Asclepiadea, vel post bina cum Pherecratio, vel denique post terna. *Hemiepos* dicitur. Animadvertas licet *Glyconium Pherecratio praemissum conficere Priapeium,* quomodo Catullus.

Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape. VIRGIL.
Cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos ?

5. *Tetrametrum Dactylicum.* Si desinit in Spondeum *Archilochium ;* sin in Dactylum, *Alcmanium.* Hexametri Κόμμα, ἀρκτικὸν. ex parte superiore

versus. δίμοιρον ἔπυς, Pes Hexametri. *Bucolica tome*, in Tetrametrum Alcmanium Pastorale carmen Theocrito, quam Virgilio frequentius caeditur. Postponitur Hexametro. L. 1. Od. 7. 28. Epod. 12.

6. *Heroicum; Epos.* L. 1. Od. 7. 28.
Praemittitur Tetrametro Heroico Epod. 12. Penthemimeri Dactylico. L. 4. Od. 7. Iambico Dimetro. Epod. 14. 15. Trimetro puro. Epod. 16. Horatiano seu Archilochio composito ex Iambico Dimetro et Penthemimeri Dactylico. Epod. 13.

7 *Trochaicum* vel Choricum *Dimetrum Catalecticum.* Ληκύθιον Euripidium. *Complementum Penthemimeris Iamb. ad Trimetrum.* Praeponitur Iambico Trimetro Catalectico. Carm. L. 2. Od. 18.

8. *Dimetrum Iambicum.* Succinitur Trimetris. unde Epodi nomen inprimis. Epod. a. 1. ad 10. idem Hexametris, Epod. 14. 15. Nota *Dimetrum Trochaicum Catalecticum* si connectas cum *Dimetro Iambico Acatalecto*, exhibet *Septenarius Trochaicus*, qui est versus *Comicis* perquam familiaris.

9. *Alcaicum. Iambicum Dimetrum Hypercatalectum.* Enneasyllabum in Alcaico carmine tricolo tetrastropho tertiam sedem semper obtinet.

10. *Iambicum trimetrum catalecticum Hendecasyllabum* bis apud Horatium reperitur. L. 1. Od. 4. Subjunctum versui composito ex Bucolico et Ithyphallico: L. 2. Od. 18. Trochaico Dimetro Catalectico pariter subjectum.

11. *Archilochium Iambicum Trimetrum Acatalectum.* Iambus per se facit canticum ad Canidiam et Palinodiam; alibi Trimeter Dimetro praemittitur, Epod. a. 1. ad 10. aut Heroo purus subjungitur, Epod 16. aut denique praetenditur Horatiano seu Archilochio composito ex Penthemimeri Dactylico et Iambico Dimetro. Epod. 11.

12. *Asclepiadeum Dodecasyllabum;* ipsum cantilenam absolvit. L. 1. Od. 1. Glyconium subsequitur. L. 1. Od. 3. &c. terna praecedunt Glyconium. L. 1. Od. 6. &c. bina sibi aggregant Pherecratium cum Glyconio. L. 1. Od. 5. et saepius.

13. *Sapphicum Hendecasyllabum:* unius omnino figurae quarto clauditur Adonio: passim.

14. *Alcaicum Hendecasyllabum:* ubique sibi par constat ex Penthemimere Iambica et basi dactylica. Prima combinatio est sex septemve temporum. Bina Hendecasyllaba ducunt. Enneemimeres Iambica sequitur.

15. *Alcaicum Decasyllabum* cogit agmen. Hanc carminis complexionem Horatius imprimis celebravit.

16. *Phalaecium Antispasticum Tetrametrum.* Ratio cur hoc nomine insigniatur est ex Canone. Epitritus 4. Antispast. Antispast. Diiambus.

Nos autem id agimus ut, quod fieri potest, intra trisyllabos pedes subsistamus; quare *versum heccaedecasyllabum* per duas Caesuras Penthemimere et Triemimere carpimus, donec in Basin Dactylicam deponatur. Lib. 1. Od. 11. L. 4. Od. 10.

17. *Alcaicum* vel Anacreontium *Dimetrum Heptasyllabum*. Quodcunque metrum constat ex Dactylis et Trochaeis, *Logaoedicon*, id est, *Prosometrum* appellatur; eo fortassis quod Asiatici Oratores orbem verborum ditrochaeo libenter claudebant: alias ex Choriambo et Bacchio. Lib. 1. Od. 8.

18. *Sapphicum Hephthemimeres* cum supraposito *Alcaico Dimetro*. Superior versus cum hoc sic conjungitur apud Horatium. Verior metiendi ratio est per Epitritum, vel Hippium secundum, duos Choriambos et Bacchium. *Alcaicum Pentecaedecasyllabum* dicitur. L. 1. Od. 8.

19. *Ionicum a minori Trirrhythmum Acatalectum* binis trirrhythmis subjungitur tetrarrhythmum. L. 3. Od. 12.

20 *Archilochium* compositum ex *tome Bucolica* quod est *tetrametrum Dactylicum*, et *Trochaico Dimetro Brachycatalecto*, quod *Ithyphallicum* dicitur. Subjectum sibi habet Iambum trimetrum catalecticum. L. 1. Od. 4.

11. *Archilochium* compositum ex Penthemimeri Epico, et Iambico Dimetro. Observatu dignum Metra quae Dactylicis Iambos apponunt, *Encomiologica* dici. Postponitur Iambo trimetro. *Elegiambus* appellatus Epod. 11.

22. *Archilochium* compositum ex Iambico Dimetro et Penthemimeri Epico. Sequitur Hexametrum. *Iambelegos*. Epod. 13.

Q. HORATII

F L A C C I

C A R M I N U M

LIBER PRIMUS.

ODE I.

AD MAECENATEM.

Horatius semistoicus, quo novum et leve Carminis genus apud severos excuset, fatetur se cum caeteris mortalibus insanire. (Est autem haec velut praefatio libri. G.) Alii aliis delectantur studiis; ego vero, si a Maecenate inter lyricos relatus fuero, h. e. si carmina haec mea probata fuerint Maecenati. Z.

METRUM CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM.

MAECENAS atavis edite regibus,
O et praesidium, et dulce decus meum,
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse juvat, metaque fervidis

VARIETAS LECTIONIS.

1 Regiis *Brod.*—2 O desiderium et d. d. m. *laudat Turnebus Adv. XXVI.* 7. *ut dubium sit, emendare voluerit, an memoria deceptus sit.* C.—3 Olympium *conj. Cuning.*

1. Erat enim, si Veteri Scholiastae fides, Porsenae affinis, adeoque a veteribus Hetruriae Lucumonibus, sive Regibus, originem suam duxit. *Dicitur contempsisse senatoriam dignitatem, mansisse autem semper in equestri ordine.* Vet. Schol. B. Cf. infra III. Od. 29. 1. Sat. I. 6. 1. Propert. III. 9. 1. Vellei. II. 88. Z.

2 *Praesidium*, quia Patronus; *Decus*, quia Augusti gratia potens. *Insigne moestis, præsidium reis.* Lib. II. Od. I.

3 *Curriculum* nunc pro stadio accipiendum, non pro curru, quod nonnulli putant.

4 *Omnis certantium labor in circumagendo ad metam.* Torrentius. Sic et Homerus Iliad. Ψ'.

Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo,
Quidquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die

6 Evehere *conj. Bentl.*—7 Nobilium *Brod. Gott. a manu prima. it. collat. Sax.*—8 Certet *MSS. duo Bersm.* C.—10 Vertitur *MS. Bersm.* C.—13 Demoveas *conj. Lambini.* Z. —15 Icareis *Glarean.*—17 *Pro* rura, tuta *conj. Acidal. ad Vellei. II.* 110. 1. *probant Gronov. et Bentl.*

340, *λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν, Μή πως ἵππους τε τρώσῃς κατὰ θ' ἅρματα ἄξῃς.*

5 Non opus est plena distinctione ad *palmaque nobilis*, quod putavit vir magnus Janus Rutgersius.

6 *Terrarum dominos* simpliciter Deos hic vocat: de Graecis studiis loquitur, apud quos ad Deorum fastigium evehi sibi et praeconibus suis videbantur certaminum sacrorum victores. Conf. mox v. 30. *DIs miscent superis.* G. Igitur perperam Baxterus aliique intelligunt Romanos, quos Virgilius *Rerum dominos* vocat. Z.

7 *Hunc*, intellige *juvat*, vel *ad Deos evehit.* Infinitum et nomen eodem verbo juncta, ut mox v. 20. ut Car. 4. 1. 29. *Me nec femina.— nec certare* juvat *mero.* cf. Epist. I. 17. 33. G. Suaviter *turba Quiritium;* siquidem antiqua Quiritium appellatio honoratior; uti nostris hominibus Britannorum.

8 *Tergemini* sunt, ubi tres uno partu eduntur; estque Dativus pro Accusativo; et *Finitus numerus pro infinito.* Vet. Schol. B. Igitur *ter geminis honoribus tollere* est ad multiplices honores extollere et provehere. Neque tamen displicent, qui Ablativum malunt, et *ter geminos honores* volunt esse aedilitatem, praeturam et consulatum. G. Sententia poetae videtur haec: Hic se putat beatum, si populus Rom. cujus in comitiis favor est inconstans, eum certatim ornat summis et amplissimis honoribus. Z.

9 Vocibus *proprio* et *patrios* inest ἦθος avari hominis. *Gaudentem;* h. e. quod gaudeat; est enim Ἀιτιατικόν.

10 *Quidquid*, i. e. omne genus, et quantum, proportione habita, si agri illius aeque feraces sint, ac Byzacenus ille, de quo Plin. 17. 5. *Centena quinquagena fruge fertilis campus.* Sic Ser. 2. 3. 87. *Frumenti quantum metit Africa.* G.

11 *Sarculum* Graecis Σκαφίον, et Σκαλίδιον, A Howe; alii Μάκελλαν dicunt. B.

12 *Attalicis cond.* h. e. Attali, seu maximis divitiis propositis. Z.

13 Neque ab aeneis clavis, neque a nautica materia *trabem Cypriam* nominavit Poeta; sed a Cypriis mercibus: *Ne Cypriae Tyriaeque merces Addant avaro divitias mari*, Lib. II. Od. 29.

14 *Nautam* per Ἐυτελισμὸν mercatorem dicit; et *secet* pro *trajiciat*, quomodo Anacreon meus, *τὰ πρῶτα τέμνει.* B.

Baxterus respexit forte ad Anacr. 35. 6. *τὸ κῦμα τέμνει.* G.

16 *Metuens*, reduplicative sumendum, quatenus, quam diu metuit. G.

20 Posterius *nec* dicitur pro *et non.* *Scilicet ut non intermittat, sed continuet laetitiam totius diei.* Vet. Schol. *Vinoque diurno Placari Genius fes-*

Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
Multos castra juvant, et lituo tubae
Permistus sonitus, bellaque matribus
Detestata. Manet sub Jove frigido
Venator, tenerae conjugis immemor;
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum hederae praemia frontium
Dîs miscent superis: me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo: si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quod si me lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

24 Permixtus *MSS. Bersm. sed repugnante consuetudine Horatii. Z.*—25 Detestanda *legit Lactantius ad Statii Theb. III.* 377. C.—30 Diis *vulgo: sed metrum poscit scripturam MS. Anhalt.* Z.—33 Prohibet *Brod.* neque Polymnia *codd. Aldi, male.* Z.—35 Inseres *codd. duo Bland. et Carr.* C.

tis impune diebus. De arte Poet. 209. Hoc sequentia satis probant. Sic et Homerus scribit et deos convivatos fuisse *πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα.* B. Est igitur sententia, Et ne parte quidem demta, vel excepta, totum ac solidum diem impendere voluptati atque otio. G. Imo sensus est, ut dudum Lambinus vidit: *Alius delectatur valde vino optimo vetere, et beatum se putat, si diei integri, quem alii in rebus agendis consumunt, partim consumit bibendo.* Ergo, *demere partem de die solido*, est idem quod infra, II. 7. 6. *diem morantem frangere mero.* Z.

23 *Litui acutus est sonus, tubae gravis: inter lituum et tubam hoc distare inveni: Lituus equitum est et incurvus, tuba vero peditum et directus.* Vet. Schol.

25 *Manet*, pernoctat.

28 *Plagae* funes sunt, quibus retia tenduntur, prodente Servio. B. *Rupit plagas*, alii interpretantur *perruptis plagis evasit*, alii, *irruit in plagas, ut evaderet.* Z.

29 Quod placet quibusdam viris doctis, *Te doctarum* cet. ut ad Maecenatem referatur, nec librorum suffragium habet, et exigua laus est in Maecenate poetica facultas, insuperque falsa. Vid. Meibom. Maec. c. 23. Sed de se passim talia praedicat Horatius, praesertim Carm. 3. extr. *Exegi monumentum*, etc. G. Ergo, si *me* est vera lectio, sensus est: *Me maximopere delectae corona hederacea, qua frontes poëtarum ornantur, item solitudo et nemus opacum, quo quidem loco solent esse Nymphae et Satyri saltantes; si Musae me compellunt ad Odas faciendas.* Z.

31 *Ascripsit Liber Satyris Faunisque Poetas.* Ep. 19. Lib. I.

33 Sosipater et antiquissimi Cruquii Codd. habent *Polyhymnia* non *Polymneia*, quod nonnulli volunt.

34 *Barbiton, Lyra septichordis eburnea.* Vet. Schol. *Lesboum* autem ob imitationem Alcaei atque Sapphus.

35 Longe suavius est *inseris* in Praesenti, quam Futurum *inseres.*

36 Rursus Dilogia usus est, q. d. et divus fiam et insaniam; et imitatus est Theocritum; *Εἰς αἰθέρα ὔμμιν ἁλοῦμαι—Caecus amor sui, et tollens vacuum plus nimio gloria verticem.* Od. 18. Lib. I. B. De magna felicitate Ovid. 1. 210. *Et tetigit summos vertice Roma Deos.* C.

ODE II.

AD AUGUSTUM CAESAREM.

Poeta incertum se dicit, quis Deus sub humana Augusti specie Divi Julii necem vindicaverit. (Non potuit Horatius invocare deum ultorem necis Caesarianae, miles ipse Bruti: sed blanditur Augusto post bella civilia reddenti tranquillitatem: et pertinet forte, quod pulchre conjecit Sanadonus, neque Bentleianis rationibus repugnat, ad illud ipsum tempus, quo Augusti nomen, quod habet vetus inscriptio hujus carminis, suscepit. Vid. Dio 53. 20. p. 510. C. et quae dicentur ad v. 29. G.)

METRUM SAPPHICUM; QUARTUS VERSUS ADONIUS.

JAM satis terris nivis atque dirae
Grandinis misit Pater, et rubente
Dextera sacris jaculatus arces,
 Terruit urbem:
Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhae, nova monstra questae:
Omne cum Proteus pecus egit altos
 Visere montes:
Piscium et summa genus haesit ulmo,
Nota quae sedes fuerat columbis:
Et superjecto pavidae natarunt
 Aequore damae.

---

1 *Pro* terris *Heins. conj.* tetrae, *quod placet Burm. ad Serv. Aen.* 3. 589. *no*, 97.—4 Orbem *Brod.*—7 Dum *MS. Bersm.* C.

---

1 *Dirae* dicitur in prodigio, quod ira divina est immissum: erat haud dubie grando multa et magna. Z.

2 *Rubente dex.* h. e. fulmine quod mittit dextra. Z.

3 *Arces.* Summa quaeque appellantur Graecis *ἄκρα.*

5 *Grave* dicimus et oculis et animo: per Tralationem ab eo quod humeris grave est.

6 *Saeculum Pyrrhae,* uxoris Deucalionis, quae interfuit eluvioni nobilissimae. Quas ineptias vocat Seneca Nat. 3. 27. in Ovid Met. 1. 304. *Nat lupus inter oves, &c.* eas metuo ut satis effugerit hic Flaccus. Vid. tamen Vet. Schol. ad v. 9. G. *Nova* jam dicuntur, nunquam hactenus visa.

7 Virg. Georg. 4. 395. de Proteo: *Immania* Neptuni *armenta pascit.* G. *Pecus* convenienter dixit: erat enim Proteus (juxta Veterem Schol.) *beluarum marinarum pastor.*

9 Hunc locum imitatus est Naso Met. 1. 296. *Hic piscem summa deprendit in ulmo. Leviter in re tam atroci et piscium et palumborum meminit, nisi quod hi Excessus Lyricis concessi sint.* Vet. Sch.

10 *Columbis* locum in arboribus, et hic adeo, negant Critici post Bentleium, et *palumbis* substituunt. At generis nomen est *columba,* quo et *palumbes* et *turtures* comprehendi possunt, quibus in arboribus sedes esse nemo negat. Ita *palma frequentatur columbarum nidis* apud Sueto. Aug. 95. Vet. Scholiastes *palumbes* speciei nomine declarat. Vid. Plin. 10. 34. et 35. Sic Virg. Æn. 6. 203. *columbae super arbore sidunt.* G.

11 *Superjecto* posuit pro exeunte et terras inundante: *Superjecto, id est, super terras jacto.* Vet. Schol.

Vidimus flavum Tiberim, retortis
Littore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum monumenta regis,
Templaque Vestae;
Iliae dum se nimium querenti
Jactat ultorem; vagus et sinistra
Labitur ripa (Jove non probante) u
xorius amnis.
Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persae melius perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet divûm populus ruentis
Imperî rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctae minus audientem
Carmina Vestam?
Cui dabit partes scelus expiandi
Jupiter? tandem venias, precamur,

---

15 Disjectum *Cun. ex MSS.*—29 Cui dabit parti sc. expiandum *MS. Bersm.* C.

---

13 Terribiliter proferendum. *Flavum dicit colore limi.* Vet. Schol.

14 *Litus Etruscum* vel maris inferi s. Tyrrheni, cujus fluctus ab Austro commoti exitum non dant defluentibus undis, et sic eas retorquent, vel, quod fere malim propter ea, quae sequuntur, litus ipsius Tiberis dextrum, quod spectat Etruriam et occidentem: unde *retortis undis*, *sinistra ripa*, Romam alluente, *labitur.* Nempe paullo supra Romam a sinistra veniens Anio, Iliae maritus, Tiberi infunditur. Potuit ergo Horatius ipsum quoque Tiberim respectu Iliae, matris Romuli et Remi, *uxorium amnem* vocare, qui injurias illius et querelas, de interfectis liberis suis, exsequeretur in illis, qui a mutua caede supererant. G.

15 Ita per Periphrasin nominavit regiam. *Regiam dicit Numae Pompilii, qui ad Vestam habuit regiam.* Vet. Schol. *Nuper me ad regiam pene confecit*, Cicero de eodem loco; teste eodem Schol. *Dicebatur Tiberis per Rostra ante habuisse meatum, quae templo Vestae junguntur.* Vet. Schol. *Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestae, Tunc erat intonsi regia magna Numae.* Ovid. Fast. VI. 263.

17 Fabulae ferunt Iliam nupsisse Anieni flumini, quem et Tiberinum vocabant, hodie Tiverone. *Nimium jactat*, non *nimium querenti: Querebatur de morte Caesaris hominis suae originis.* Vet. Schol.

19 Erat urbs Roma in Jovis Capitolini tutela. Est igitur haec praeparatio ad sequentia, *Cui dabit partes*, &c. *Terreni Jupiter jussit populum, non perire.* Vet. Schol. Neque sane erat Jupiter alioquin admodum uxorius. Est igitur emphatica Dilogia in *Uxorius amnis.* B. Jupiter non modo Homericus medium se servat, cujus somno abutuntur alii DI, Iliad. Ξ, sed etiam ille Ciceronianus pro Rosc. Am. c. 45. *nihil perniciei causa, consilio divino*, nocet. G.

21 Etiam bella civilia deorum irae tribuuntur.

24 Figurate *Juventus* pro posteritas.

28 Ignem Trojanum, quem Æneas Latio secum intulit, ex quo fatum hujus urbis et imperii pendebat. Divus Julius erat Vestae sacerdos. *Ne dubita, meus ille fuit, meus ille Sacerdos; Sacrilegae telis me petiere manus.* Ovid. citante Rodellio. B. Locus est Fast. 3. 699. et mox 706. idem *Pontificale caput* vocatur. Vesta itaque indignabatur caedem Caesaris: sed non minus graviter ferebat exhauriri caedibus urbem, suae tutelae commendatam. G.

29 *Scelus expiare* hic non est punire interfectores Caesaris; hoc olim factum erat, satisque parentatum illi sanguine tot hominum: sed

Nube candentes humeros amictus,
Augur Apollo.
Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Jocus circumvolat, et Cupido:
Sive neglectum genus et nepotes
Respicis autor,
Heu nimis longo satiate ludo:
Quem juvat clamor, galeaeque leves,
Acer et Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.
Sive mutata Juvenem figura,
Ales, in terris imitaris, almae
Filius Majae, patiens vocari
Caesaris ultor.

---

31 Candenti *al.* candentis *etiam coll. Sax.*—39 Marsi *conj. Faber et Bentl.*

---

purgare a scelere, ab impietate bellorum civilium, rempublicam, et pace firmare atque concordia. Haec res cum humanis viribus major videatur, deorum alicui negotium uti det Jupiter, rogant Romani, ut Apollini, oraculorum omnium patri, Sibyllinorum librorum autori; vel patri gentis suae, Marti; vel Genetrici Veneri, cujus proprium opus est pacare homines, etc. Denique eo devenit, ut Mercurium (cognatum Romanis per Trojanos numen: fuit enim consobrinus frater Dardani. Vid. Virg. Æn. 8. 134. seq.) delitescere dicat sub figura Caesaris Augusti. Nempe Mercurius semper Juvenis, internuntius Deorum hominumque, pacificatur, artium omnium praeses: quae hac ipsa fictione ad Augustum Poeta accommodat. *Juvenes* Romae quadragenarios etiam dici, tralaticium est, a qua aetate adhuc aliquot annis tum aberat Augustus. G.

31 *Melius* candenti nube, *quam* candentes humeros; Vet. Sch. Sic et Lambinus et Torrentius in duobus Codd. legerunt. Modo H pro consona est. *Candidis nubibus velatus, ut qui videri possit; non amicti enim dii nequeunt conspici.* Vet. Schol. Cruq. B. Quin *Nube amicti* DI videri non possunt. *Candentes humeros* nube amictus est Apollo, ne possit videri, ut pulchre ostendit Bentl. G.

32 *Augustus, qui se Apollinis filium volebat videri.* Vet. Schol. Imo se pro Apolline aliquando gessit. Sueton. Hinc Virgilianum illud Ecl. 4. 10. *Tuus jam regnat Apollo.* (Vid. Serv.) Erat etiam Augustus divinandi peritissimus; adeo ut, teste eodem autore, *omnium bellorum eventus praesenserit.*

33 Erat Romae templum Veneris Erycinae, Juliae gentis parentis. Τῇ δ' Ἔρος ὡμάρτησε καὶ Ἵμερος ἕσπετο καλός. Hesiod. Hanc etiam Od. 12. dicit *Julium Sidus.*

35 Divus Julius etiam Martis nepos dicitur ob amorem Martis et Veneris, uti ego sentio. Etiam Ode sexta Augustum appellat Martem. Credo *neglectum* genus jam dici per Charientismum pro *contemptum.* B. Imo intelligitur Mars ipse, auctor gentis Romanae. Z.

37 *Dant alios Furiae torvo spectacula Marti.* Od. 28. Nam, ut cum Vetere Schol. loquar; *hujus ludus in praeliis est.*

39 *Acer*, figurate pro *ferox*, non pro ἀνδρικὸς, ut Lambinus. *Marsi* pro *Mauri* nulla cum autoritate a doctissimo Bentleio ponitur. Credibile mihi videtur Maurorum, barbarae gentis nomen fuisse Romanis terribilius quam Marsorum, vicini et socii populi. Quin potius nominaret externam gentem, quam Italici generis in tali materia. B. *Marsi peditis* mentio, praeter ea, quae Bentleius verissime disputavit, etiam eo forte nomine praeferenda, quod in proximis bellis civilibus frequens illius usus et mentio fuerat. Non valde me movebat Johnsonus, qui negat hic virtutem *Mauri peditis* praedicari. Sed dubitationem injicit denuo Christii V. C. defensio, qui *Maurum* equo dejectum desperate pugnantem pingi arbitratur. G.

41 Augustus et Apollo, semper juvenes. Sic et Virgilius, *Hic illum vidi juvenem, Meliboee.*

42 *Almae*, i. e. *sanctae*, Vet. Schol. Cruq.

43 *Patiens*, non dedignatus. Erat Augustus, ut Mercurius, *Centum puer artium.*

44 *Caesaris ultor* Epitheton Augusti huic rei

Serus in coelum redeas, diuque
Laetus intersis populo Quirini:
Neve te nostris vitiis iniquum
        Ocior aura
Tollat: Hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps:
Neu sinas Medos equitare inultos,
        Te duce, Caesar.

ODE III.

AD NAVEM QUA VEHEBATUR VIRGILIUS ATHENAS PROFICISCENS.

Precatur Virgilio Athenas proficiscenti prosperum navigium. Exsecratur Tiphyn primae navis repertorem. Originale hominis peccatum curiosum ingenium.

PRIMUS VERSUS GLYCONICUS; ALTER CHORIAMBICUS ASCLEPIADUS.

Sic te, diva potens Cypri,
  Sic fratres Helenae, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
  Obstrictis aliis, praeter Japyga,

---

46 Quiritum *Br.* Quirino *Cuning. et Heins. ad Ovid. Fast.* 4. 475.—48 Ocyus *Gott.*—51 Nec *Brod.*

ODE III.

2 Fulgida *Cun.*—3 Pater regat *MS. Bersm.* C.—4 Obstructis *MS. Bersm.* C.

---

aptum: postquam jure sanguinis et adoptionis Caesarem ultus est, idem pacat orbem.

45 *Suaviter optat Augusto ut diu vivat.* Vet. Sch.

46 *Laetus* proprie de Deo dicitur. Siquidem iratos et tristes Deos ludis scenicis et similibus placabant.

47 *Iniquum*, iratum, non laetum. *Ocior aura t.* nimis mature avoles in coelum. Z.

49 *Triumphos* scil. ames. Z.

50 Ferunt F. Camillum primum, atque dein M. T. Ciceronem *Patrem patriae* a senatu, appellatum. Princeps erat, qui primus sententiam dixit in senatu primoque loco sedebat. B. *Pater* de communi Dis paene omnibus appellatione intelligit Massonus: cum *pater patriae* Augustus post mortem demum Horatii dictus sit. *Principis* nomen hoc ipso tempore, in quod Oden hanc conferimus, accepisse Augustum constat. G.

51 Pro Parthis Medos ob vetustatem nominavit: Medi etiam Parthorum regno continebantur. Proprie posuit *equitare*, quod Parthi et Scythae maxime equestri pugna delectarentur. Nove etiam *inultos* pro impunitos. S. *Medos* et *inultos* Harduinus affert, post alia etiam nugaciora, unde probet, Odarum libros non esse antiqui et veri Horatii. Debebat cogitare, uti *Medis* etiam Virgilium, et quidem in Georgicis, quae illi reliquit: *inultum* autem pro impunito semel iterumque dixisse Horatium Satirarum et Epistolarum autorem, V. G. Sat. 2. 3. 189. G.

ODE III.

1 *Sic* votum indicat, cui velut conditio aut effectus adeo adjectus est felix navigatio Virgilii. G.

Navis, quae tibi creditum
  Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
  Et serves animae dimidium meae.
Illi robur et aes triplex
  Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
  Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
  Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti;
Quo non arbiter Adriae
  Major, tollere seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
  Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turbidum, et
  Infames scopulos, Acroceraunia?

---

10 Circum *conj. Fabric.* C—18 Rectis *Bentl. conj.* fixis *conj. Sanad.*—19 Turbidum *etiam Br.* turgidum *al. quod forte mel.* G. *Etiam MS. Bersm et alii libri multi dant* turbidum: *at* turgidum *edd. Glarean. Lamb. et aliae.* Z.—20 Acroceraunia *Gott. et Flor.* 1482. *Recepit etiam Bentl. Talbot. rell.*

Potens, domina s. regina. Invocatur Venus, quia, inquit Schol. ejus sidus est salutare navibus. Z.

2 *Lucida*, laeta et hilaria; contra mox dicit *tristes Hyadas*. Estque *figura Epexegesis*, autore Vet. Schol. B. Conf. Car. 1. 12. 25. sq. it. 3. 29. extr. G.

4 Male nonnulli *obstructis;* corrupte etiam *obstrusis* legitur apud Servium. *Japyges;* sunt Appuli Graeci generis. B. *Obstrictis aliis* alludit ad utrem illum Æoli, in quo is in gratiam Ulyssis ἀνέμων κατέδησε κέλευθα, praeter Zephyrum, quo opus erat, unde, cum a sociis apertus esset, sine more modoque proruerunt. Vid. Od. K princ. G.

7 Bene *creditum*, *debes*, *reddas*. *Reddas* autem dicit, eo sensu quo *reddere epistolam* dicimus.

8 *Suaviter hoc dictum secundum illam amicitiae diffinitionem qua plurimi utantur*, Φιλία ἐστὶ μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασιν, Vet. Schol. Cruq.

9 *Habet autem hic quiddam Homericum*, χάλκεον δέ μοι ἦτορ. Vet. Schol. Robur, *Duritia sine sensu periculi*. Vet. Schol. B. Gravius loquitur Propertius, qui I. 17. 31. primum nautam exsecratur sic: *Ah pereat quicunque rates et vela paravit Primus, te invito gurgite facit iter.* Z.

14 *Hyades*, ipso nomine triste et pluvium coelum notant. Vid. Colum. 11. 2. 34. et 36. Hae enim sunt *Suculae*. G.

15 *Arbiter judex est qui totius rei habet arbitrium et facultatem.* Festus. Hoc adnotavit Antonius Mancinellus. B.

17 *Gradum*, h. e. genus. Sensus est, Ne maxime miseram quidem et horrendam mortem reformidavit. Z.

18 Equidem non video, cur quis praeponat Bentleii *rectis oculis* vulgato *siccis oculis*. Certe timentium est lacrimare magis quam oculos avertere. Quid quod pro nobis faciant Editi Libri et Membranae? B. *Rectos oculos* pulcherrime huc convenire, facile effecit Bentleius: sed non perfecit, ut necesse sit Horatium ita scripsisse. Metum quoque suas habere lacrimas, quis ignorat? fortis ille et audax, cui, quae stuporem aliis afferunt, ne excutiunt quidem lacrimas. *Fixis oculis* displicuit Cuningamo qui excogitarat, a Sanadono receptum. G.

19 *Vidit*, nunc positum pro *aspexit*, quo modo Ovidius, *Coelumque videre Jussit.* Est autem *turbidum*, quod in Vet. Schol. et Cruquii *MSS.* pro *turgidum* legimus, vox huic loco convenientissima atque efficacior altera.

20 Lutatius Placidus legit *Alta Ceraunia*, et

Necquicquam deus abscidit
  Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiae
  Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti
  Gens humana ruit per vetitum nefas,
Audax Iapeti genus
  Ignem fraude mala gentibus intulit:
Post ignem aetheria domo
  Subductum, macies et nova febrium
Terris incubuit cohors;
  Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.
  Expertus vacuum Daedalus aëra
Pennis non homini datis.
  Perrupit Acheronta Herculeus labor.

---

30 Subvectum *Cod. Fabric.* C. Sublectum *conj. Con.* G.—36 Acherunta *ed. Lambin.* Z.

Ceraunia est apud Vet. Schol. Sic et Virg. Georgic. primo ut adnotavit H. Stephanus. *Acroceraunia* ex Glossemate est, quia vulgatius. De *Alta Ceraunia* nihil refert litigare, etsi videatur magis Poeticae varietatis, quam vulgatum *Acroceraunia.*

22 *Dissociabilis* nunc Active dicitur, pro eo qui valet dissociare. Horatianae Syntaxi magis convenit *dissociabili,* consueta huic Scriptori Hypallage, quam eruditissimi Viri *dissociabiles* de proprio ingenio tantum. B. Recte Baxterus. Ne quis offendatur insolentia, aut plane Harduino credat, esse hoc barbarum, et Horatio indignum, ponamus indicem talium adjectivorum, quae activam significationem habere, ut alia taceam, thesaurus noster docet. Sunt autem, quae observavimus ista: *Adjutabilis, Agilis, Apertibilis, Delectabilis, Delebilis, Exsuperabilis, Facilis, Fallibilis, Fragilis, Favorabilis, Illacrimabilis, Impetibilis, Impetrabilis, Incogitabilis, Indocilis, Instabilis, Insatiabilis, Intestabilis, Intolerabilis, Irritabilis, Litabilis, Offensibilis, Patibilis, Penetrabilis, Placabilis, Reparabilis, Suffocabilis, Terribilis, Vincibilis, Vulnerabilis,* et forte plura. Interim nec *dissociabilis terras* Bentleii, nec *dissociabile* adverbium Cuningami, damnare ausim. De *Amabilis* mox 1. 5. 10. G.

23 *Impiae rates,* quia naturam, opus Dei, violant. G.

24 *Transiliunt* per contemptum. *Non tangenda,* sc. ob consilium Dei. *Vada,* h. e. mare. Z.

25 Qui ardua et difficilia aggrediuntur, multa perpetiuntur. Quid opus est Danielis Heinsii Hellenismo? B. Nempe ait Heinsius, h. l. *perpeti* est *agere,* ut πάσχειν pro ποιεῖν ponatur: quod nec de Graeco verum esse arbitror. G.

26 *Vetitum nefas,* ideo nefas, quia a natura vetitum. G. *Ruit,* fertur temere, natura et legibus dei neglectis. Z.

27 *Audax Iapeti genus.* Prometheus, postquam figmentum suum, homines, igne e sole surrepto instruxit, eadem fecit, ut mollitis calidisque cibis ac potionibus, vaporatis item diaetis, febres sibi pararent; metallis tractandis mortifera arma in mutuam perniciem pararent, &c. G.

30 *Maciem, tabem* vocat, quae febrium perpetua fere comes. Mire autem ignem coelo subductum igne febrili puniri dicit.

32 *Ea enim non nisi post multa saecula venire solebat.* Vet. Schol. Cruq. *Necessitas* Homero ἦμαρ ἀναγκαῖον. H. Stephanus. B.

Primorum hominum μακροβιότης ex historia sacra transiit etiam ad fabulas. Et traduntur Americani longioris ipsi quoque aevi fuisse ante quam luxu nostro mollescerent. G.

33 Torrentius in nullo *MS.* legit *lethi;* sed in omnibus *leti.*

36 Siquidem hic erat unus ex duodecim Herculis laboribus, Cerberum canem ex Orco educere.

Nil mortalibus arduum est:
  Coelum ipsum petimus stultitia; neque
Per nostrum patimur scelus
  Iracunda Jovem ponere fulmina.

ODE IV.

AD L. SEXTIUM, CONSULAREM.

Hortatur L. Sextium, Consularem virum, et quondam Brutianae et Pompeianae factionis asseclam, ut vere jam ineunte, dimissa Catoniana sua severitate, ad Epicureismum se recipiat.

PRIMUS VERSUS EST HEPTAMETER ARCHILOCHIUS, CONSTATQUE EX BUCOLICO, H. E. EX TETRAMETRO HEROICO, CUJUS ULTIMUS PES EST SEMPER DACTYLUS, ET EX TRIBUS TROCHAEIS. ALTER VERSUS EST TRIMETER IAMBICUS CATALECTUS.

SOLVITUR acris hiems grata vice veris et Favonî,
  Trahuntque siccas machinae carinas;
Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator igni,
  Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna;
  Junctaeque Nymphis Gratiae decentes
Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cyclopum
  Vulcanus ardens urit officinas.

---

37 Ardui *Bentl. ex MSS. cui favet collat. Sax. et L. Bos it. Brod.* G. Libri quidam Lambini idem habent. Z.

ODE IV.

5 Nam *pro* Jam *MS. Bersm. et pro* Venus *conj. Cuning.* levis, *h. e. saltans.* Z.—8 Visit *Rutgers. e MSS. Bersm. it. Bentl.* Z.

---

37 *Arduum*, inaccessum dicit ob sequentia. Pleniori bucca dici videtur, *nil arduum*, quam *nil ardui*, quod mire placuit doctissimo Bentleio. Certe *nihil ardui* Genitivus est, qui dicitur Partitionis; ideoque minus est quam *nihil arduum*. B. *Nihil* est e Graecismo οὐδὲν. quod non habet adjunctum Genitivum. Z.

40 Bene *ponere fulmina;* respexit enim fulminatos gigantes.

ODE IV.

1 *Solvitur hiems* et mox v. 10. *terrae solutae* respectum habent ad gelu, quo *adstringi* dicuntur humida. G.

Ver incipit secundum Varronem (De Re Rustica 1. 28.) VII Idus Febr. quo etiam die, ut Columella (II. 2. 15.) refert, Favonius (qui et Zephyrus) spirare incipit. *Mancinellus.*

2 Jacobus Cruquius putavit *machinas* istas *palangas* fuisse, navium carinis suppositas, nostra vernacula TRUNDLES: crediderim et trochleare machinamentum aliquod fuisse insuper adhibitum.

5 Clara nocte: Erant enim Idus. Rustica numina saltare non solent nisi ad claram Lunam.

6 *Per* Nymphas *mulieres intelligit, per* Gratias *virgines.* Vet. Schol. solita Dilogia. *Grata*

Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
  Aut flore, terrae quem ferunt solutae.
Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
  Seu poscat agna, sive malit haedo.
PALLIDA mors aequo pulsat pede pauperum tabernas,
  Regumque turres. O beate Sexti,
Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
  Jam te premet nox, fabulaeque manes,
Et domus exilis Plutonia; quo simul meâris,
  Nec regna vini sortiere talis;
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet juventus
  Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

---

12 Agnam—haedo *Gott.* Agnam—aedos *Flor.* 1482. *it. Brod.*—13 Pede pulsat *MS. Bersm.* C.—14 Sesti *MS. Bersm. edd. Glarean. Bentl.* Z.—16 Fabulaeque et manes *Gott.* Manesque *Cun.* Fabulaeque inanes *conjiciebat Burfin.*—17 Exilii *conj. Heins.* [† *quem refellit Rutgers. Lect. Venusin.* p. 240.] *et Barth.* Z.

---

ferunt Nymphae pro salvis dona maritis. Ovid. Her. 1. 27. *Junctae* supple dextras: *decentes* et ad gestum pertinet, *Sit formosa, decens.* Juvenal. Sat. 6. 162.

7 *Graves*, h. e. plenas laborum et molestiarum. Z.

8 Sudans prae nimio labore aestuque fornacis. Vulcanum inducit, quia Venerem jam nominavit, ridicule et festive. Fecit Vulcanus, quod optimum maritum decebat. Imperiti erat Librarii de *urit*, longiuscula *r*, rescribere *usit*, *ussit*, atque *visit*, quod miror potuisse placere magno Bentleio. B. *Urit officinas.* Cum dixerit non modo Juvenal. 14. 118. *ardente camino;* sed Ovid. Fast. 4. 473. *Antra Cyclopum positis exusta caminis*, quae *antra* profecto sunt ipsa *officina:* non video, cur non patiatur Bentleius *officinas uri* a Vulcano. Quod autem *visit* reponit, eo minus probare possum, cum *visere officinam*, sit ejus, qui modo per intervalla eo veniat, non qui ita assiduus sit, ut bonus vir Vulcanus. Nec bis idem dicit *ardens urit:* sed res diversas diversis vocibus eloquitur. G. Caeterum Lambinus recte monet, hanc temporis descriptionem sumtam esse ab incendio Ætnae aut insularum Vulcaniarum. Z.

9 *Nitidum*, h. e. unguentis delibutum. Z.

11 Sacra Fauni, seu Panis, circa Idus Febr. erant.

12 Omnes Torrentii MSS. habebant *agna* et *haedo* in Ablativo; sic et Vet. Schol. et Cruquius legit. *Nescio quomodo quaedam elocutiones per foemininum genus gratiores fiunt.* Vet. Schol.

14 *Beatus dicitur qui multa habens, sine malo aliquo degit.* Cicero in Tuscul. Mancinellus.

15 *Summam pro paucorum annorum numerum posuit.* Vet. Schol. Dicitur *summa*, ut *pars* pro magna et parva summa; quia vox est mediae significationis.

16 Ostendit se plane Epicureum hoc loco. *Dii boni manes dicebantur, nam mane apud antiquos bonus dicebantur.* Vet. Schol. Cruq. B. Posse aliquem *fabulas* putare *manes*, et tamen non Epicureum esse, vel principium Tusculanae primae satis ostendit. G. *Jam*, mox, opinione citius. *Premet*, opprimet, ex improviso in te ingruet. *Nox*, mors, Orci tenebrae. Z.

17 *Exilis*, quod et tenuis et umbratilis, Dilogia manifesta. *Exilis domus est ubi non et plura supersunt.* Epist. 2. Lib. I. B.

Plutonis appellatio Harduino inter argumenta est, non esse Odarum libros antiqui illius Horatii: cum tamen Plutonem Ciceroni non ignotum fuisse, doceat locus de N. D. 2. c. 26. et Graeca amare Horatium, constet. Ceterum *domum Plutoniam* intelligo inferos ipsos, *exilem* domum, i. vacuam, inanem. G.

18 Mirifice mihi placet Francisci Luisini interpretatio, ab aliis explosa; neque sane vera est vulgaris. (Qua scilicet *talis* est talorum jactu, praesertim cum praecedat *sortlere.* Z.) Omnia enim peraguntur apud Inferos quae hic; sed quasi per somnium et imaginem. *Sortiere regna vini*, sed non *talis* quale hic est. Haec sublato manu poculo proferenda. Mirari nequeo non placuisse erudito Bentleio Luisini interpretationem *οἴνȣ τοίȣ, vini talis*, cum jam meminerit Flaccus *Exilis Plutoniae domus.* Sed gaudere solent Eruditi in diversa discedere. B. Haud nego, non valde *συμποτικȣ̀ς* homines mihi videri, nec valde poetas, quibus non placet illa Luisini interpretatio, quae motum et quasi vitam

ODE V.

AD PYRRHAM.

Amicae suae inconstantiam, quam ficto Pyrrhae nomine designat, pulcherrima Allegoria insectatur.

DUO PRIOR VERSUS SUNT CHORIAMBICI ASCLEPIADEI, TERTIUS PHERECRATIUS, QUARTUSQUE GLYCONICUS.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam
Simplex munditiis? Heu quoties fidem
Mutatosque deos flebit, et aspera
Nigris aequora ventis
Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea;
Qui semper vacuam, semper amabilem

4 Flavas r. comas *MS. Bersm.* C—5 Quotiens *MSS. tria Bersm.* C.—6 Ut aspera *conj. Cun.*—8 Ut mirabitur *conj. Bentl.* Heu mirabitur *al. apud Cun.*

addit versiculo. Vinum sibi adesse, fingit Poëta, Lycidan interesse convivio. G.

19 Quid refert *Lycidam* legatur, an Graeca Declinatione cum Bentleio *Lycidan?* Verum ille consueto sibi more Hellenismo favet, aeque atque Archaismo in scribendis Latinis vocabulis. B. *Lycidan* cum Bentl. Jano et codd. nonnullis edidi. Nam infra Serm. II. 4. 3. est *Pythagoran;* nec abhorret Noster a Graecismis. Z.

20 Mire *tepebunt* de virginibus, *calet* de juvenibus. Vet. Schol. Cruq. *frigebunt, marcescent;* quasi diceret *lento igne macerabuntur.* An Lycidas Sextii erat pocillator? B. Imo amasius fuit, ut Jovis iste Ganymedes. Z. *Tepere* de virginum modesto amore, *calere* de vehementiore affectu juvenum. G.

ODE V.

1 *Ille tamen gracili cum Ganymede jacet.* Martialis. B. *Gracilis*, delicatus, tenellus. Schol. Z.

2 *Perfusus*, largiter unctus, delibatus: *liquidis odoribus*, unguentis, Schol. *urguet*, tenet, amplectitur, Schol. Z.

4 *Cui*, in cujus gratiam, ut placeas.

5 *Munditias ejus laudat, sed quadam amantis invidia.* Schol. B. *Simplex mund.* simpliciter ornata, quia et sine exquisito ornatu videris placere ob formae scilicet praestantiam. Z.

5 *Mutatos deos* pronum est intelligere ex propitiis iratos. Nam felicitatem quamcunque DIs assignabant: ἐπαφρόδιτος, cui Venus favet, felicem generatim notabat, ut in Sullae cognomine. Sed hic jungitur *Fidem mutatosque deos. Fidem mutare* est rescindere contractum. Vid. Ter. Phor. 3. 2. 27. *Fidem et deos mutat* puella, cum deos perjurio fallit. G.

7 *Nigros ventos* per metonymiam dicit, qui nubes obscuras cient, mare turbant. Sic *Auster nigerrimus*, Virg. Georg. 2. 278. Contra *Albus notus* est mox 7. 15. Quid si huc tandem redeunt, quae Huet. Dem. Evang. 4. 8. 14. p. 124. de *nigrè* appellatione rebus septentrionalibus tributa disputat. G. Caeterum amorem mulierum inconstantem solent poetae cum mari comparare saepe. Z.

8 *Insolens*, insuetus, nondum expertus. Z.

9 *Blanda, pulchra, propitia.* Vet. Schol. Cruq.

10 *Vacua* mulier, non occupata ab alio, uni soli se praebens, ut Tac. An. 13. 44. *vacua* est, quae a marito discessit, quo nubere possit alii.

Sperat, nescius aurae
Fallacis! Miseri quibus
Intentata nites. Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris deo.

ODE VI.

AD AGRIPPAM.

Horatius adhuc Semipompeianus callide se excusat M. Agrippae Augusti genero poscenti ut Carmen Heroicum in civile Bellum componat. (Similis est argumenti, cujus prima Anacreontis, Θέλω λέγειν Ἀτρείδας. Add. Car. 1. 19. 10. it. 4. 15. G.)

METRUM TRIBUS VERSBUS CHORIAMBICUM, QUARTO GLYCONICUM.

SCRIBERIS Vario fortis, et hostium
Victor, Maeonii carminis aliti,
Quam rem cunque ferox navibus aut equis
Miles te duce gesserit. 4

13 Intemptata *MSS. tria Bersm.* C.—14 Humida *MS. Bersm. et ed. Glar. ex glossemate haud dubie.* Z.

ODE VI.

1 Ad Agrippam, *plenius Lamb.* Ad M. Vipsanium Agrippam.—2 Alite *vulgo;* alteri *conj. Markland.* aemulo *conj. Jones.*—3 Qua *Bentl. e conjectura Mureti:* quam *conjicit Bentl.* Z.

Amabilem etiam active hic accipiendum videtur. Bene Vet. Schol. Vacuam *sibi soli paratam, contemtis aliis;* amabilem, *suo amori deservientem.* Amatoris tormentum amare non amantem. Sic ipse Magister posuit, *ut ameris, amabilis esto.* Vid. ad 1. 3. 22. G. *Amabilem* jam posuit pro aditu facilem.

13 *Intentata,* cujus mores nondum usu cogniti sunt. Tropus ductus est quoque a mari, quod quis nondum pernavigavit. *Nites,* places, fidelis et amabilis videris. Mare nitet pr. si tranquillum est. *Me tabula,* &c. Sensus est: ego naufragium feci, h. e. inconstantiam amoris Pyrrhae expertus sum. Z.

14 *Madidus extrinsecus, uvidus intrinsecus.* Vet. Schol.

15 *Videmus autem quosdam hodie quoque pingere in tabulis suos casus, quos in mari passi sint, atque in fanis marinorum deorum ponere. Sunt etiam qui vestem quoque ibi suspendunt, diis eam consecrantes.* Vet. Schol. B. Vid. Art. Poet. 20. G.

ODE VI.

2 *Alite, Homerici carminis sublimitate.* Vet. Schol. Cruq. *Multa Dircaeum levat aura Cygnum, Tendit, Antonî, quoties in altos Nubium tractus,* Lib. III. Od. 2. Jure ridet Rodellius Galli Interpretis Gallum Gallinaceum. Frustra sunt etiam qui mutant *alite* in *aliti:* Est enim ista constructio satis frequens: *Aque sua caesum matre queruntur Ityn.* Ovid. B. *Aliti* recte, puto, legendum judicarunt Passeratius et Lambinus, ut referatur ad *Vario,* tertio casu, velut apud nostrum *bella tibi pugnata;* apud Maronem, *Nulla tuarum audita mihi neque visa sororum.* Quod Ovidii locum pro Ablativo sine praeposi-

Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Peleidae stomachum, cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulyssei,
Nec saevam Pelopis domum,
Conamur, tenues grandia; dum pudor,
Imbellisque lyrae musa potens vetat
Laudes egregii Caesaris et tuas
Culpa deterere ingenî.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydeiden superis parem?
Nos convivia, nos praelia virginum,
Sectis in juvenes unguibus acrium,
Cantamus vacui, sive quid urimur,
Non praeter solitum leves.

---

7 Reducis *conj. Bentl.* duplices *Br. coll. Sax. Gott. Flor. MSS. duo Bersm.* Ulixei *tria MSS. Bersm. Bentl. et alii.* Z.—9 *Post* tenues *ponit punctum MS. Bersm.* C.—10 Vetant *MSS. Fabric.* C.—14 Troïo *conj. Heins. quod tanquam poëticum recepit Jani.* Z.—17 Convicia *conj. Acidalii ad Vellei.* II. 110. C.—18 Sectos *conj. Gronovius, et* strictis, *i. e. armatis conj.* Bentl. *sed vulg. melius : nam* praecisos *habere ungues puellas elegantes est in promtu.* Z.—19 Quod *edd. Glarean. Lamb. et Baxt.* Z.

---

tione laudat Baxterus, nihil est. Nam sic habetur Am. 2. 14. 30. *Aque sua caesum matre queruntur Ityn.* Deinde consuetum est *cycnos* vocari poetas, qui sunt alites, *Multa Dircaeum levat aura cycnum*, infra 4. 2. 25: *alitem* ponere pro sublimitate et majestate carminis, nisi fallor, inauditum. G.

3 Pro *Quam rem cunque* Bentleius de ingenio suo reposuit, *qua rem cunque* (i. e. sive terra sive mari) sed nihil opus. B.

Quam rem cunque rectum esse puto. *Scriberis Vario*, i. Varius de te scribet, *quamcunque rem gesserit miles te duce.* G.

6 Neque Iliada neque Odysseida valemus imitari, quod fecit Virgilius. B. *Stomachum*, iram. *Cedere nescii*, ferocis, inexorabilis. Z.

7 *Duplicis Ulixei* πολυτρόπου, versuti, qui simplicitatem cum prae se ferret, aliud semper agebat, quam volebat videri. Haec multo faciliora, quam *duplicis* intelligere Accusativo plurali ad *cursus*, i. e. itum et reditum (seu cursus per mare Mediterraneum et Atlanticum, quae Vossii est opinio). G.

Quid opus fuerat Bentleium pro *Ulyssei* reponere *Ulixei*, sequiori scriptura, cum notissimum sit antiquo tempore Literam *X* sonum habuisse duarum *S?* Sic apud Suetonium legimus *ixe* pro *isse* vel *ipse*, in Augusto.

8 *Pelopis domum* argumentum Tragoediarum habebant Poetae: ex hac enim Thyestes, Atreus, Agamemnon, Orestes, Electra. G. *Fuit autem Q. Varius et ipse Carminis, Tragoediarum et Eclogarum auctor, Virgilii Contubernalis.* Vet. Sch. *Thyesten Tragoediam Varius scripsit.* Idem. Imo Cassii Parmensis scrinia compilavit. Vide ad Epist. 4. B. *Saevam*, caedibus domesticis famosam et horribilem. Z.

10 *Imbellis*, ineptae ad carmen heroicum et tragoedias. *Musa potens*, facultas, quae in me est, poëtica: in cujus potestate sita est lyra imbellis. Z.

11 *Laudes* pro merita ut apud Virgilium, *Sunt hic etiam sua praemia laudi.* B.

12 *Culpa d. ing.* i. e. imbecillitate ingenii imminuere et extenuare. Z.

13 Homerica argumenta hic ponit, quibus tacite comparat res Augusti: non autem puto speciatim illum personas personis comparare voluisse: sed nominare aliquot heroas peculiariter laudatos Homero. V. G. *Tydeiden*, i. Diomedem Tydei F. laudat ab amicitia et ope Palladis, i. prudentia, &c. G. *Martem*, intelligit

ODE VII.

AD MUNATIUM PLANCUM, CONSULAREM.

Munatium Plancum, Consularem virum et quondam Pompeianum, postquam Augusti gratia excidisset, prae animi maerore voluntarium exsilium minitantem, a consilio revocare conatur, laudata Tiburtina ejus villa prae omnibus Græciae civitatibus. (De Planci ingenio, quod merito suspectum esse Augusto poterat, Vell. 2. 83. *Rhodon et Mytilenen tunc placuiſſe exsulibus, docet etiam Cic. fam.* 4. 7. *et* 7. 3. *fin.* G.)

PRIMUS VERSUS HEXAMETER HERIOCUS: SECUNDUS TETRAMETER HEROICUS, SEU PHALISCUS.

LAUDABUNT alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
  Aut Epheson, bimarisve Corinthi
Moenia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
  Insignes, aut Thessala Tempe:
Sunt quibus unum opus est, intactae Palladis urbem
  Carmine perpetuo celebrare, et

1 Mytilenen *Gott. Flor. Locher. et nummi.* Mytil. *al.* G. *Hoc est conveniens scripturae gr. et loco infra Epist.* 1. 11. 17. Z.—2 Epheson *MS. Bersm. et alii, quod ob Graecismum, quem sectatur alibi Horatius, magis placuit: vulg.* Ephesum. Z.—5 *Pro* urbem, arcis, *s.* arces *post alios Bentl. et Cun. ex MSS.* G. Arcem *MS. Bersm.* C.

Augustum, et Merionem Agrippam, necnon Diomedem Augustum.

Adamas non solum de lapide dicitur, verum etiam de durato ferro, ex quo loricae. Ἀδάμαντα τινὲς σίδηρον, Theocriti Schol. B. Nempe etymologice ponit, pro indomita, impenetrabili. V. 3. 24. 5. G.

18 *Sectis unguibus* ad jocosa praelia aptius est. Severas et serias nobis pugnas *strictis unguibus* narrat Bentleius, quas huc vix putem convenire. Conf. mox 9. extr. et 2. 12. extr. G.

19 Ostendit se sive ex otio, sive ex amore levitatis usum jam contraxisse. Male doctissimi viri reponunt *quid*, cum *vacui* sit Αἰτιατικὸν. Minusque arridet Bentleii *quid* quam nostrum *quod*, quod in medio relinquimus. *Quid* indefinite dici videtur de utroque sexu, *quod* autem temperatius et minus inhonestum. B. *Quid urimur* est in MSS. et editis, i. aliquid amamus. Baxteri ratio, illud *vacui* causam significare, non probat quod debebat. Cantare se ait Horatius, sive *vacuus* sit (vid. 1. 5. 10.) ab amore, sive amet aliquid: αἰτιατικὸν potest esse utrumque, utrumque conditionem significare. G.

20 Sensus est: qui nostro more sumus ad amorem proclives. Z.

ODE VII.

1 Futurum Indicativi pro Imperativo. Emphaticum est, quasi dicat, *per me laudabunt, ego nunquam.* B. Conf. Epist. 1. 11. pr. G.

Propterea claram quod soli sit exposita, de qua et Lucilius sic ait; Carpathium Rhodos in pelagus inclinat apertum. Vet. Schol. Cruq. Solinus addit *nunquam caelum ita nubilum esse, ut in sole Rhodos non sit.* Mancinellus.

2 *Corinthi moenia* displicent Harduino: sed obliviscitur, ipsum genuinum Horatium Ser. 1. 5. 97. *Bari moenia piscosi* dixisse simpliciter de urbe. Et restituta tum erat Corinthus. G.

4 *Peneus perfluit Tempe, quae patent inter Ossam et Olympum longitudine quinque millia passuum et latitudine ferme sesquijugeri.* Mancinellus.—Τέμπη dicuntur Graecis quaevis amoeniora loca ad fluminum ripas seu paludes. Et Thessala videtur vox initio, atque eadem fere quod Τέμενος, unde et Latinum *Templum.*

5 Simplici narrationi magis convenire videtur vulgata lectio, quam Bentleii *Palladis arces*, alieno loco posita Figura. B. *Unum*, qui in hoc uno sunt occupati, ut, &c. *Intactae*, virginis. Z.

6 *Carmine perp.* quod ab initio deinceps omnes laudes Athenarum continet. Z.

Undique decerptam fronti praeponere olivam:
  Plurimus in Junonis honorem
Aptum dicet equis Argos, ditesque Mycenas.
  Me nec tam patiens Lacedaemon,
Nec tam Larissae percussit campus opimae,
  Quam domus Albuneae resonantis,
Et praeceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
  Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obscuro deterget nubila coelo
  Saepe Notus, neque parturit imbres

---

7 *Sic etiam Flor. et coll. Sax.* decerptae frondi *Erasm. et alii, quos refellit Bentl.*—9 *Pro* dicit *recepi e codd. Bersm. edd. Venet. et Bentl. aliisque futurum: nam praecedit* laudabunt. Z.—11 Perculsit *ed. Glar.*—13 *Pro* et *recepi* ac *cum Bentl. e codd. Bersmanni aliisque.* Tiburtis *Brod.* Tyburti *Glar.* Tiburti *MS. Bersm.* Z.—15 *Hic novae odae initium Zarot.* deterget *omnes.* G. Detergit *MS. Bersm. et alii.*

---

7 *Undique decerptam* dicit pro undequaque ex *omnibus collectam.* Vet. Schol. Supple *locis.* Ubicunque videt olivae folia, ea statim decerpit, et fronti suae praeponit. Notum est unumquemque veterum habuisse deum aliquem sibi proprium atque tutelarum; sic Augustus habuit Apollinem. B. Bentleius ita interpretatur, *Hoc est, ex eo argumento undiquaque exhausto coronam sibi poeticam quaerere:* eamque interpretationem et lectionem omnibus ingenii viribus tuetur post Turnebum. Nempe est et altera lectio, Erasmo adscribi solita, *undique decerptae frondi,* i. cuicunque alii aliarum arborum ramo, *praeponere olivam,* haud paullo sane facilior, et tam copiose ornato a Lambino, et Da. Heinsio, recepta Talboto, ut puerilium ineptiarum accuset Dacerius, qui sentiant aliter. Sed nec pepercit Bentleius Dacerio. Mihi laudandum videtur ingenium patronorum utrorumque: in tanto consensu librorum nihil mutandum: fateor tamen, me malle scripsisse ut dedit Erasmus, quam ut credere oportet libris, scripsisse Horatium: denique antiquam lectionem melius explicatam fuisse a Baxtero. Non tam poetarum studia diversa praedicare videtur Flaccus, quam hominum judicia de locis quibusdam celebrioribus indicare. G.

9 *Aptum equis,* perpetuum Epitheton, quo modo *Homerus,* Ἄργος ἱππόβοτον. Plinio *Argos Hippium.*

Per *dites* expressit Homericum πολυχρύσους, ut adnotavit vir doctissimus Ant. Muretus.

10 *Patiens, quia in Agoneis verberibus immobiles caedebantur.* Vet. Schol. B. Hinc Spartana nobilitas plagipatidarum. G.

11 *Opimae* est Homericum Ἐριβώλακος. Ant. Muretus. Perpetuum Epitheton. B. *Percussit,* amoenitate sua et fertilitate movit, s. delectavit. Z.

12 *Domus Albuneae resonantis,* ipse Catarracta est Anienis, quem incolae hodie *la Cascata* vocant. *Haec domus, haec sedes, haec sunt penetralia magni Amnis,* inquit Ovidius de Catarracta Penei fluminis. Fortasse *Albunea* Nympha non alia erat quam ipsa *Ilia* Anienis uxor; nomen habuit ab Albula Anienis fonte. Hanc Lactantius tradit (ut notavit Mancinellus) Sibyllam fuisse Tiburtinam. Erat etiam Tiburi Albuneae lucus.

13 Pro *Tiburti,* quod in antiquioribus editionibus erat, Turnebus et Muretus, utrique doctissimi viri, *Tiburni* reposuere. Certe in vetustissimis codicibus aegerrime discernuntur literae T et N. Legimus etiam apud Juvenalem non semel *Lacertam* pro *Lacernam,* ut alibi forsan dicturi sumus. Tiburnus Heros, Tiburis Conditor, et Amphiarai vel filius vel nepos.

15 *Album autem notum dixit, ut Graeci λευκόνοτον.* Vet. Schol. B.

Auso. Eid. 12. p. 481. Velivolique maris constrator, Leuconotos Libs. Contra nostro modo erant 5. 7. *Nigri venti,* qui turbant coelum. Ceterum hic MSS. quidam adscribunt novum lemma, *Exhortatio ad bene vivendum vel simile.* Itaque novam etiam oden quidam hic incipiunt. Sed plura sunt, in Lyricis praesertim, abrupta: et satis bene argumentum utrumque Baxterus jungit. G.

Vet. Schol. habet *detergit,* etsi Torrentius non probet: nos tamen praetulimus.

16 Magis Horatianum nobis videtur *imbres Perpetuos,* quam Bentleii *imbres Perpetuo,* etsi sit suffultus autoritate quorundam Codicum. Hiulca Syntaxis Flacco nostro inconsueta est.

Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam vitaeque labores
Molli, Plance, mero; seu te fulgentia signis
Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
Cum fugeret, tamen uda Lyaeo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristes affatus amicos:
Quo nos cunque feret melior fortuna parente,
Ibimus, o socii comitesque:
Nil desperandum Teucro duce, et auspice Teucro;
Certus enim promisit Apollo
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes, pejoraque passi
Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus aequor.

---

17 Perpetuo *Bentl.* Perpetuum *Cun.*—18 Dolores *cod. Fabr.* C.—27 Nec desperandum *MS. Bersm.* C.—32 Intrabimus *Brod.*

---

17 *Sapiens*, Philosophus factus; callide eum ad aulicam sectam, Epicureismum trahit.

19 *Molli*, *maturo et vetusto.* Torrentius. Eum audacter nominando fiduciam sibi sumit, ob novum consilium. B. *Molli* accipit Sanadonus de verbo, h. e. lenire stude. Z.

Fulgentius dixit ob aureas aquilas.

21 Crediderim eum ex aliqua Tragoedia hanc fabellam hausisse.

23 *Bene populeam, nam haec arbor in tutela erat Herculis.* Vet Schol.

25 *Illa enim dabit patriam, quam pater negat.* Vet. Schol. *Telamon filiis suis, Teucro et Ajaci, ad Trojanum bellum proficiscentibus legem posuit, ut alter sine altero non rediret. Ajace itaque se perimente, quod per dolum Ulyssis judicio armorum victus sit, cum ipse corpus Achillis liberasset, Teucer memor imperii paterni, et patriam fugiens, responso Apollinis cum sociis alibi condidit civitatem.* Vet. Schol.

26 *Socius par est, comes minor.* Mancinellus.

27 *Auspice Teucro* dicit, quia Teucer consulebat Apollinem. Innuit etiam prospera esse omnia Augusti auspicia. Bentleius de *auspice Teucro*, contra fidem omnium Librorum fecit *auspice Phoebo*, sicuti et Cuningamius *obside Teucro.* Quis non miretur Hypallagen Horatianam fugisse tantos Interpretes? Quid enim *auspice Teucro* nisi *Teucri auspicio* seu *fortuna?* B. Praeclare Baxterus. Ipsi nostro Car. 3. 27. 8. *providus auspex* est observator quivis auspiciorum, non sacerdos Romanus. Teucer suorum et dux est et idem auspex, cui auspicanti, i. successum petenti negotii sui, et de eventu quaerenti, bona signa miserat Phoebus. Conjecturae Bentleii et Cuningami suis auctoribus dignae, sed nihil minus quam necessariae. *Auspici Teucri* quod est etiam in collat. Saxiana, significare potest Apollinem, quem auspicem habet Teucer. Quod est de allusione ad Augustum, viderit Baxterus. G.

29 *Ambiguam* cognominem dixit: erat enim altera Salamis Cypri, quam hodie *Famagustam* vocant. B. *Nova tellus* Cyprus est, in qua novam Salamina Teucer condidit. G.

30 Sic et Virgilius, *O passi graviora.*

32 Rursus Futurum pro Imperativo, ut superius etiam in *Ibimus o socii.*

ODE VIII.

AD LYDIAM.

Sub fictis Lydiae atque Sybaris nominibus exprobrat amicae suae rivalis amorem.

PRIMUS VERSUS CONSTAT EX CHORIAMBO ET BACCHIO; SECUNDUS EX EPITRITO SECUNDO, DUOBUS CHORIAMBIS ET BACCHIO.

LYDIA, dic, per omnes
Te deos oro, Sybarin cur properas amando
Perdere? cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque solis?
Cur neque militaris
Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora fraenis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque jam livida gestat armis
Brachia, saepe disco,
Saepe trans finem jaculo nobilis expedito?

---

2 Hoc deos *Gott.* G. *Idem habent codd. Bersm. Pulmanni et Bentl. unus MS. Bersm. dat* Haec deos. Z. (O deos *habet cod. vetustissimus Dorvilii*, v. ad Charit. p. 22.) Properes *edd. Venet. Lamb. et Bentl. Sed recte Bentleius conjicit*, hanc mutationem *a librariis ortam esse ob seq.* oderit. *Idem valet de seq.* equitet *et* temperet, *quod est in edd. Lamb. et Venet.* Z.—4 Impatiens *conjicit Crusius. At vulgatum est verum; modo interpreteris*, qui olim fuit patiens. Z.—5 Militares *duo codd. Bersm.* C.—6 Equitat *etiam Brod.* equitet-temperet *al.*

---

2 *Properes* apud Bentleium vitiosum est, ipso judice; nam ἀνακολουθίαν sapit, ut patet ex sequentibus. Natum fatetur hoc de *Oderit*, quod usurpatur pro Praesenti Indicativi Declinationis necessitate.

3 *Non per Antiphrasin, sed vere.* Vet. Schol. Cruq. Perdere dixit pro dementare, et bene *properas*.

Apricum posuit, quod latebat inter mulierculas.

4 *Oderit*, h. e. nauseaverit, vel non tulerit. B. *Campum*, sc. Martium, ubi exercitationes gymnasticae habebantur. Z.

Cum jam possit ferre militares labores. Vet. Schol. per aetatem scilicet.

6 *Lupata fraena sunt aspera.* Vet. Schol. A lupinis dentibus, quia inaequales sunt, ut inquit Servius. Mancinellus. *Et placido duros accipit ore lupos.* Ovid. Fast. 4. 6. 4. ut adnotavit Torrentius. B. *Gallica ora*, ora equorum Gallicorum, ob velocitatem et ferociam celebrium. Z.

8 *Flavum* jam posuit ut perpetuum Epitheton. *Qui in Campo Martio exercebantur, etiam notabant post exercitium, quia et hoc videtur necessarium militiae esse.* Vet. Schol. Idem adnotavit Mancinellus ex Vegetio.

Hoc olivum erat ceroma, sive oleum cerae mixtum. Mancinellus. Ergo notatur luctatio. Sensus est: cur plane abhorret a lucta? Z.

10 *Livida armis*, ob pondus et frictionem disci. Z.

11 *Discus e ferro fieri solebat, vel ex ligno, vel ex aere, ex lapide vero ut plurimum, loro medio ejus circumdato, quo contorquebatur et emittebatur.* Lambinus ex Eustathio in Homerum. *Posinactum dicebant certi ponderis discum quo juvenes in agone contendebant.* Vet. Schol. Cruq. Notandum vocem istam *Posinactum* non alias comparere: componi autem videtur a *post* et *nactum* passive

Quid latet, ut marinae
Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Trojae
Funera, ne virilis
Cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

ODE IX.

AD THALIARCHUM.

Horatius, dum fingit se adhuc doctrina Stoicum, adolescentes nobiles, sub ficto Thaliarchi nomine, a cogitatione Reipublicae ad Epicuream et aulicam vitam allicit.

DUO PRIORES VERSUS ALCAICI, QUI CONSTANT EX PENTHEMIMERI IAMBICA CAESURA ET DUOBUS DACTYLIS. TERTIUS DIMETER IAMBICUS HYPERCATALECTICUS. QUARTUS PINDARICUS DACTYLICUS EX DUOBUS DACTYLIS ET DUOBUS TROCHAEIS.

VIDES, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec jam sustineant onus
Silvae laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto.
Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens; atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.

---

4 *Acuto.* Sunt qui interrogative efferri velint. Z.—6 Benignior *conj. Cun.*—7 Sabino *conj. Galeus ap. Bentl. quasi dicta sit a Gr.* διώτης.—8 Dyota *ed. Venet. et Glar.* Z.

---

accepto; ut, Postmoerium pro *Pomoerium.* Hinc Anglica vox, A POLNET, pro caudato ahenulo. B. Aut malo equidem fateri, me nescire, quid sit Posinactum, aut quid si est Ποσίνακτος, ποσὶν ἀκτὸς pedibus agitabilis discus? qui non manu projicitur, sed impellitur pedibus. G.

12 *Expedito*, emisso, jacto. Z.

13 *Quid latet*, cur non in publicum ad exercitationes et munera viri prodit? Z.

14 Achillem mater sua in Scyro insula inter filias Lycomedis educari pro puella voluit. Ille virum se prodidit amicae primum, deinde astu Ulyssis, inter muliebres nugas arma venditantis, detectus in castra Graecorum ad Trojam abducitur, pugnaturus contra *Lycios* etiam Trojanorum socios, ultimos in Catalogo Homerico, Sarpedone et Glauco ducibus. G.

16 Idem est *proriperet* quod *protraheret*, nisi quod illa sit paullo moderatior vox. B. *Cultus*, vestitus. Z.

ODE IX.

1 Stet, *plenum sit*, quale stant *pulvere campi, apud Ennium.* Vet. Schol. B. *Stet*, potius interpretor, rigeat, horreat. G.

2 *Notandum autem quod neutro genere Soracte dixerit, cum vulgo Sorax dicitur: est autem hic mons in Phaliscis.* Vet. Schol. Vulgo *Monte di Santo Silvestro.*

4 Enargia: effractae glaciei frusta stabant erecta. *Quod frigus velut vitrum acutum sit.* Vet. Schol. B. *Gelu acutum* simpliciter vehemens interpretari malim: illa imago V. Scholiastae, et Baxteri videtur magis ad gelu post solutionem denuo ingruens pertinere. Verbum *constiterint* suadet, ut hoc intelligamus de primo

Permitte divis caetera; qui simul
Stravere ventos aequore fervido
Deproeliantes, nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quaerere; et
Quem sors dierum cunque dabit, lucro
Appone; nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas,
Donec virenti canities abest
Morosa. Nunc et Campus, et areae,
Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora:
Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellae risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis
Aut digito male pertinaci.

---

14 Fors, *Lambin. ex codd.*—16 Tu *displicet Scaligero, et abest a duobus codd. Bentleii, qui recte defendit.* Z.

---

frigore. Sic Ovid. Tr. 5. 10. 1. *Ut sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister:* tres hiemes signat. G.

6 *Benignius* jam liberalius.

8 *Thaliarchus*, Magistrum convivii notare videtur: sed potuit etiam certum amicum ita designare. *Diotam* esse amphoram, quatenus mensurae id nomen est, non ausim confirmare: *Sabinam* malit dici Torrentius a patria ipsius Diotae, quam vini: Cum vinum *Sabinum vile* vocet ipse Poeta mox 20. 1. Sed tamen hoc ipso loco Maecenati illud promittit. G.

Diotam a duabus auribus amphoram, sive quadrantal, vocat: continet autem 48 *sextarios.* Lambinus. *Sabinam* vocat ob vinum Sabinum, quod in ea condebatur.

9 Elegantissima Allegoria, qua significat pacificum Augusti imperium, deorum voluntate stabilitum. B. *Simul*, h. e. simulatque. Z.

10 *Fervidum aequor* velut ab igne bulliens. G. Nempe quia antea procellarum vi agitatum erat. *Stravere*, sedaverunt, represserunt. *Deproeliantes*, inter se certantes per mare. Z.

14 Vet. Schol. et plurimi Codd. habent *sors*, non *fors*, quasi diceret *sors tua.* B. *Lucro app.* deputato tibi esse in lucro, quia praeter spem ad vitam, quae tam caduca et incerta est, accessit. Z.

15 *Puer* pro, *dum puer es.* Vet. Schol.

18 *Morosa*, *difficilis; nam morosi dicuntur multorum morum inter se contrariorum.* Vet. Schol.

Loca in urbe pura areae *dicuntur.* Varro. B. *Campus et areae*, ambulationes et ludi in Campo Martio et urbis areis. Z.

19 *Lenes susurri*, confabulationes submissae cum puellis. Z.

21 *Latentis:* Virgilianum est, sic enim ille; *Et fugit ad salices et se cupit ante videri;* quod et Vetus Interpres innuit. B. Fingendus est ludus, ubi aliquis vel videns, vel alligatis oculis, quaerere jubetur *latentes;* ubi *pignus* dare, qui peccavit in leges ludi; quod deinde imperato aliquo actu reluendum est. *Lacerto* armilla deripitur, *digito* anulus. *Male pertinax* puella, *quae male repugnat, tanquam quae vincere nolit.* G.

23 Malim cum Cruquiano Interprete optimisque MSS. *dereptum* quam *direptum* legi.

24 *Male pertinaci: male in tenendo perseverante.* Vet. Schol. Eleganter.

Lepidissimum Alcaei Fragmentum, quod in hac Ode imitatus est Horatius, nos ita expressimus.

Ὕει μὲν ὁ Ζεὺς, ἐν ὠρανῷ μέγας
Χειμὼν, πεπάγασιν δ' ὑδάτων ῥοαί.
Κάββαλλε τὸν χειμῶν' 'πιθεὶς πῦρ,
Ἐν δὲ κιρνὰς οἶνον ἀφειδέως
Μελιχρὸν. . . . B.

Ex Athenaeo l. 10. attulerat Lambinus. Paullo aliter Rutgers. G

ODE X.

AD MERCURIUM.

Mercurio Deo suo tutelari, (V. 2. 17. 29.) ex imitatione Alcaei, Hymnum canit.

METRUM SAPPHICUM.

MERCURI, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, et decorae
More palaestrae:
Te canam, magni Jovis et deorum
Nuntium, curvaeque lyrae parentem,
Callidum, quicquid placuit, jocoso
Condere furto.
Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.
Quin et Atridas, duce te, superbos,
Ilio dives Priamus relicto,

1 *Interpunctio haec debetur Bentleio. Vulgo interpungunt post facunde.*—2 Coetus. *conj. With.* —4 Humore, *h e. ceromate, conj. Heinsius. Damnat conjecturam Bentleius. Z.*—14 Relicta *conj. Cun. frustra. Nam quamquam* IV. 9. 18. *est femininum: aliis locis tamen est neutrum, ut* III. 19. 4: IV. 4. 53. &c. Z.

1 Calumniatur Harduinus, Mercurium vero Horatio esse modo lucri Deum. Sed cum Graece eruditum fuisse constet, nonne potuit etiam hoc e Graeco fonte petiisse? G. *Nepos.* Nam Maia erat filia Atlantis. Z.

2 *Feros cultus* modo ferinos appellat mores: siquidem *mutuum et turpe pecus* initio eramus.

3 *Voce formasti;* Mercurius primus vocem finxit et gestum et incessum: Constat etiam ex Fabio Institut. Lib. 1. cap. 11. palaestritas fuisse illis temporibus quod hodie saltandi artifices.

Catus, Sabinorum lingua Acutus est. Varro, ut ostendit Mancinellus. B. H. e. solers, ingeniosus. Z.

4 Vetuste *More* pro *Modo* positum est: Atque hoc est pro *Arte.*

6 *Curva lyra* vel gibbosa, si eadem est quae chelys vel testudo; vel inter *Curva* cornua bubula intentas fides habens. G.

Parentem; ipse enim *dicitur Lyrae inventor, ut Apollo Caducei.* Vet. Schol.

7 *Jocoso, mire moderatur dicendo jocoso:* jocosum *autem furtum vocavit artem Praestigiatorum, quam ipse invenit.* Vet. Schol. Nam et Caduceus et Instrumenta Musica, uti et caeterae subtiliores artes, ad praestigiaturam pertinere credebantur. B. *Callidum condere*, Graeca constructio est, ad condendum, s. qui artem occultandi calles. Z.

9 *Te, boves; Fabula haec ab Alcaeo facta.* Vet Schol. Admeti hae erant boves.

10 Iterum Charientismo utitur, dicendo *amotas* pro *surreptas.* B.

Amovisse dicitur, qui de hereditate, de patris bonis, aliquid clanculum sibi assumit. G.

12 Inter ipsas minas Apollinis Mercurius etiam pharetram illi subduxit, et risum ea re expressit licet irato. *Viduus risit* Graeco more, risit se viduum, vel privatum, fraude Mercu-

Thessalosque ignes et iniqua Trojae
Castra fefellit.
Tu pias laetis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces
Aurea turbam, superis deorum
Gratus et imis.

ODE XI.

AD LEUCONOEN.

Sub nomine Leuconoes nobiles Romanas a Mathesi deterret. (h. e. ab artibus divinatoriis. G.)

METRUM CHORIAMBICUM HENDECASSYLLABUM CONSTANS SPONDEO, TRIBUS CHORIAMBIS ET PYRRICHIO VEL IAMBO.

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Dî dederint, Leuconoë; nec Babylonios
Tentaris numeros. Ut melius, quicquid erit, pati!

---

1 *Valde turbati versus et numeri hujus carminis in Flor.* 1482. *Sed nihil mutat Gott.* G.—2 Dederunt *MS. apud Bentl.* Neu *corr. Cun.* Leucothoë *quidam codd. ap. Glar.*—3 *Pro* ut *conj. Crusius* sit, *et* at *Burmanus ad Suet. Vesp.* 33. Z. Temptaris *MSS. tria Bersm.*

---

rialia, pharetra sua. Suaviter illa Mercurii furta pinguntur in Hymno in Mercurium Homerico. G.

13 *Duce te;* vide Iliad. Ω. B.

Priamus cadaver Hectoris sui redemturus ab Achille, qui illud circa moenia Trojae raptare instituerat. G.

14 *Dives; Exanimumque auro corpus vendebat Achilles.* Virgil.

15 *Thessali ignes:* Achillis erant vigiles ignes. B. *Iniqua Tr.* h. e. Trojanis infesta et hostilia. Z.

17 Animarum quidam dux ad inferos Mercurius, de qua re lusit Seneca in Claudium, et multa Lucianus in dialogis mortuorum: *levem turbam* pulchre vocat animas illas et εἴδωλα, quorum totae cohortes flatu oris abigi possunt. G.

18 *Virgam dicit Caduceum quod primo Apollo habuit, et donavit Mercurio, Lyra sibi tradita.* Vet. Schol. Veteres etiam Regum Sceptris, quae a Diis ipsis tradita credebant, vim quandam divinam inesse existimabant: qua de re Homerus passim.

ODE XI.

1 Ad Emphasin posuit, *Tu ne quaesieris;* quasi diceret; *Aliae hoc faciant, quae minus quam tu sapiunt.*

Ordo est, *Quaesieris scire*, non *nefas scire:* Est autem *Nefas* διὰ μέσου legendum; et bene subjicitur *Dii dederint:* namque horum est de nobis quod libet decernere. B.

Et tamen mihi magis placet jungere *scire nefas*, id quod scire nefas est, vel, est enim scire nefas. G.

2 *Leuconoë* quasi tu *candidam animam* dicas, blanda compellatio carae mulieris. G.

Babylonios numeros dicit, quos Cicero alicubi *Chaldaicas Rationes. Babylonii enim Astrologiam invenisse traduntur, per quam Genesis colligitur.* Vet. Schol. B. *Babylonios numeros* intelligere juvat praesertim *ephemeridas*, in queis cursus, conjunctiones, comparationes planetarum de-

Seu plures hiemes, seu tribuit Juppiter ultimam,
Quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias, vina liques, et spatio brevi
Spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
Aetas; carpe diem, quam minimum credula postero.

ODE XII.

AD AUGUSTUM.

Poeta dum ancipitem se fingit quem deum praecipue canat, dumque omnes per Oratoriam παράλειψιν (ut loquitur Vetus Scholiastes) carmine celebrat, Augusti tamen laudes (secundum Jovem) caeteris praeponit. Atque in hac gratificatur Augusto, qui (auctore Suetonio c. 31.*)* proximum a diis immortalibus honorem memoriae ducum praestitit, qui imperium P. R. ex minimo maximum redidissent. Itaque et opera cujusque manentibus titulis restituit, et statuas omnium triumphali effigie in utraque fori sui porticu dedicavit.

METRUM SAPPHICUM.

QUEM virum aut heroa lyra, vel acri
Tibia sumis celebrare, Clio?

7 Diffugit *ed. Ald. quod placet Fabricio.* C.
ODE XII.
2 et 3 Summis *etiam Brod,* recinit *etiam Gott.*

scriptae ad usum divinandi: quos etiam *Thrasylli numeros,* forte cum respectu ad h. l. vocat Juvenalis 6. 576. ubi totum locum de studiis matronarum astrologicis tractat. V. G. v. 565. *Consulit ictericae lento de funere matris, Ante tamen de te Tanaquil tua.* G.

3 *Ut melius!* h. e. quanto consultius! Nam et exclamative legit vir elegans Antonius Muretus. *Nihil tam irridebat Epicurus quam praedictionem rerum futurarum.* Cicero de Divinat. notante doctissimo Mancinello.

5 Significat haec a se scripta fuisse hiberno tempore. *Suaviter debilitat.* Vet. Schol. B. Periphrasis hiemis, quae ut solet esse tempestatibus agitata, frangit fluctus maris Tyrrheni, s. inferi, ad moles Bajanas et alias, in ea vicinia, villarum maritimarum et similium voluptatis locorum causa objectas, unde *contracta pisces aequora sentiebant,* vid. Car. 3. 1. 33. His molibus struendis nihil fuisse commodius, i. e. firmius *pumice Pompeiano,* et *Puteolano pulvere,* ab igni subterraneo elaboratis, docet Vitruv. 2. 6. et 5. 12. G.

6 Plane Erasmo assentior, *Sapias* et *liques,* Imperative sumenda, non Conjunctive, subintellecto *si,* ut putavit Priscianus, et Vet. Schol.

Ut plus capiamus sacco frangimus vires. Plin. *Sacculis et colis mixta nive et glacie.* Torrent. B. *Vina liquantur* sacco, *tenui vimine rarius contexto, inversae metae simili* Colum. 9. 15. 12. ubi jam laudavit Rhodium ad Scribon. c. 122. p. 196. *Utilissimum* autem vinum esse *omnibus, sacco viribus fractis,* docet Plin. 23. 1. s. 24. G.

Propter breve spatium. Vet. Schol.

7 *Resecare* proprie de unguibus et similibus. *Resecat de tergore partem Exiguam.* Ovid.

Fugit hora, quod loquor inde est.

8 *Carpe diem: Translatio a pomis.* Vet. Schol.

ODE XII.

1 Ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι, Τίνα θεὸν; τίν᾽ ἥρωα; Τίνα δ᾽ ἄνδρα κελαδήσομεν; Pindarus. *Quem vi-*

Quem deum? cujus recinit jocosa
Nomen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidove in Haemo?
Unde vocalem temere insecutae
Orphea silvae,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos;
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentis
Laudibus? qui res hominum ac deorum,
Qui mare et terras, variisque mundum
Temperat horis.

---

10 Fluminis *coll. Sax.* G.—13 *Vulgaris lectionis* parentum *sensus videtur hic: Quid (h. e. quem) prius laudabo more parentum nostrorum? cum qui,* &c. *At sic displicet* Quid, *nec satis sequentia respondent. Cum Baxtero et Gesnero per* laudes parentum *intelligere ipsum Jovem, est valde durum. Conjectura Mareti, quam confirmat MS. Palmanni,* Quid prius dicam? solitis parentem laudibus, qui. &c. *merito damnatur a Bentleio, qui cum Lambino recepit ex codd. optimae notae* parentis, *h. e. Jovis. Lectionem hanc, ob facilitatem, probatam Heinsio, Cun. aliisque, nos recipere non dubitavimus.* Z.—14 Rex homin. *MSS. quidam.*—15 Ac terras *Bentl. e codd.* nonnullis.

---

rum de vivis? quem heroa de mortuis? Vet. Schol.

2 Cum Torrentio, Lambino et Veteri Scholiaste legimus *sumis* et *recinit* in Praesenti; non ut reliqui *sumes* et *recinet* in Futuro, quod longe suavius videtur.

3 *Recinet* recte praefert cum aliis Bentleius. Nam *sumis celebrare* habet vim Futuri, quicum *recinit* pulchre convenit. G. *Sumis* et *recinet* est in edd. Venet Glar. Sed Lambinus edidit sumes, et recinet. Erasmus apud Glar. legit *recinat.* Z.

4 Sic vocem repercussam, quae echo vocatur, describit etiam mox 20. 8. G.

7 *Vocales dicuntur homines summae vocis.* Vetus Schol.

Confuse, Vet. Schol. quia summa cum festinatione.

9 Veteres artem praestigiatoriam Musis aeque ac Mercurio tribuebant. B. Mater Orpheo assignari solet Calliope, quae vel sola facit, uti Musae non omnes sint virgines. G.

10 Quid opus est Bentleii veteri scriptura *labsus,* &c.? Haec enim jam olim Grammaticorum Arte intercidit. Nollem etiam Accusativum Pluralem tertiae (Declinationis) semper terminari in *is* Bentleiano ritu, et secundum veterem scribendi usum.

11 Auritas, *audacter dictum.* Vet. Schol. B. H. e. auscultantes. *Blandum ducere,* qui blando cantu, fidibus demulcendo, ducebat. Z.

13 *Quibus laudibus usi sunt parentes.* Vet. Sch. Cruq. Apage *solitis parentis* Dan. Heinsii. *A Jove Principium.* Virg. Ἐκ Διὸς ἀρχόμεσθα Aratus. Cum plerique Codices, etiam vetustissimi, *parentum* nobis repraesentent, maluit tamen Vir magnus, cum Daniele Heinsio, singulare nomen *parentis,* ne turbaretur constructio: neque advertit *ipsum Jovem* modo dici posse *parentum,* sive *Majorum laudes,* facili Figura; atque commodius etiam *Laudes* positae sunt quam *Laus,* quod omni tempore quotannis récurrerent festo tempore *Laudes* Jovis. *Qui* autem (V. 15.) pro *Ille qui* est; nam Jovem modo περιφραστικῶς nominat, laudando scilicet: Condonandum est vero τῷ Ἀνακολούθῳ· Sic et Virgilius pro *O Jupiter, O qui res hominumque Deûmque Aeternis regis imperiis.* B.

Laudes solitae parentum sunt consueta metonymia ipse Jupiter, *qui res hominum,* &c. In masculino pronomine *qui* est Synesis. Lectionem nostram non ferit objectio Harduini, Jovem non recte *Parentem* dici: sed ea alioquin vana est. G.

16 *Traxit Temperat a Lyra.* Vet. Schol. B. Hoc voluit Vet. Schol. in verbo *Temperat* esse

Unde nil majus generatur ipso,
Nec viget quidquam simile, aut secundum :
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.
Proeliis audax neque te silebo
Liber ; et saevis inimica virgo
Belluis ; nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.
Dicam et Alciden, puerosque Ledae,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem : quorum simul alba nautis
Stella refulsit,
Defluit saxis agitatus humor,
Concidunt venti, fugiuntque nubes,

19 Occupabit, *sc. in hoc carmine, conj. Puteani, Heins. Rutg. et Dacer.* Z.—28 Sidera fulgent *Flor.*

allusum ad lyram, cujus fides *temperari* dicuntur. *Horae* enim sunt *tempestates*, quarum praecipuae velut Tetrachordum quoddam constituunt. Macrobius Satur. 1. 19. ubi solem facit etiam Mercurium, ait *Tetrachordum ei attributum* significare *quatuor vices temporum, quibus annus includitur.* Ceterum *Temperare strepitum testudinis* dicitur musa nostro Car. 4. 3. 17. G. *Mundum*, coelum, quae est pars hujus universi. Z.

17 *Unde* ad personam refertur, ut *unde petitur*, id est, reus. Ex Jove *nihil majus ipso generatur.* Itaque cavit sibi Promethei monitu a Thetide, cui fatale erat parere suo genitore fortiorem. Aeschylus Prom. Vincto v. 767. *ἢ τέξεταί γε παῖδα φέρτερον πατρὸς.* G.

18 *Secundum Aruspicum dicta, vel disputationes, qui Jovem primam, secundam et tertiam partem caeli solum volunt in fulminibus tenere.* Vet. Schol. B. Ut Baxterus dedit verba Vet. Schol. ita edita sunt etiam a Fabricio. Sed Cruquianus ita, *Juxta aruspicum responsa, qui Jovem fulminis in coelo volunt primam, secundam, et tertiam tenere.* An huc aliquid facit quod apud Serv. ad Aen. 8. 427. *dicunt Physici de sexdecim partibus coeli jaci fulmina?* G. *Viget*, excellit potentia et dignitate. Z.

19 *Proximos* ob usum fulminis atque aegidis, quibus reliqui coelestes non erant armati.—Quid quod apud Homerum Pallas secundam sedem teneat in Gentilium Triade *Αἴθε Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον;* B. Ultra etiam progreditur Hesiodus Theog. 896. *Ἶσον ἔχουσαν πατρὶ μένος, καὶ ἐπίφρονα βουλὴν*, quam Jupiter ex Metis conjugis utero exemptam suo inseruerit ideo, ut sibi indicaret bonum et malum. G.

21 Hiulca videtur Bentleiana Distinctio post *Proeliis audax*, et versum facit delumbem. B. *Praeliis audax* retrahi ad Pallada vult Bentleius, quem alii sequuntur. Sed sic post majus et longe augustius elogium Palladis subjicietur minutum comparatione, et Bacchus solo nomine indicabitur, qui audaciam non solo adversus gigantas praelio, sed praesertim expeditione Indica declaravit. Bacchi non minus quam Martis epitheton *ἐνυάλιον* ex Macrob. Sat. 1. 19. jam attulit Marcilius. Conf. Car. 2. 19. 21. G.

22 *Virgo*, Diana venatrix. Z.

23 *Certa*, quae uunquam aberrat ab eo quod petit. Z.

25 *Graeca consuetudine pueros pro filiis.* Vet. Schol. B. *Alciden*, Herculem, Alcaei nepotem. Z.

26 Expressit Homericum, *Κάστορα θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα*, Ant. Muretus.

27 *Laus Stellae a tempore, nam verno tempore nascitur, quo et nives resolvuntur. Vere novo gelidus canis cum montibus humor Liquitur.* Virg. Georg. I. 44. Vet. Schol. Verno etiam tempore navigabant. B. *Simul alba stella* veris paraphrasis, si audimus V. S. Sed potius finis tempestatis cujuscunque hic signatur, quem adferunt *fratres Hellenae lucida sidera*, ut dixit Od. 1. 3. 2. gemini illi ignes, unde *σωτῆρες* vocantur Castor et Pollux. *Simul* hic poni pro *simul ac*, facile apparet, ut 1. 4. 17. et 4. 7. 10. Sed an eadem vox notat etiam *una?* ut indicetur utriusque stellam s. flammulam *simul* et *una* apparere debere ? Sic puto : aliquanto plura dare possum exempla, ubi eadem vox eodem loco duplicem velut personam sustinet, iis, quae dedi

Et minax (quod sic voluere) ponto
Unda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.
Regulum, et Scauros, animaeque magnae
Prodigum, Poeno superante, Paulum,
Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque.
Hunc, et incomtis Curium capillis
Utilem bello tulit, et Camillum

---

31 Nam Sic *L. Bos ex MSS.*—38 *Sic ex MSS. Bentl.* Paullum superante Poeno *al.*

---

in Lex. rust. v. DUPLEX. *Alba stella* felix est, praesertim ad serenitatem, hiemes *nigrae*. Singularem posuit, quod suam sibi quisque fratrum stellam habet; ceterum tanto magis voce *simul* etiam conjunctionem flammulae utriusque notari arbitror. G.

29 *Agitatus*, *resolutus*. Vet. Schol. Ex nive scilicet, quae antea in saxis haerebat. B. *Agitatus humor* spuma est a fluctibus allisis. Non audiendus hic Vet. Schol. G.

31 Cum alii legant *quia*, alii *Dii*, ego cum Vetere Scholiaste retinui *quod*, quod ille exponit *cum*. Simplicius etiam nobis videtur quod a Scholiaste ponitur, *quod si voluere*, quam Bentleii *sic Dii voluere*, quod interpretamentum sapit? Cuningamii *sic ii voluere* vix Latinum est. B. Puto veterem Schol. qui exponit primam vocem per *cum*, legisse in libro suo *quom* vel *quum*. Pulchre ita majestas horum *σωτήρων* exprimitur, voluntate sua sola undam comprimentium. G.

34 *Superbos*, *magnificos*. Vet. Schol. Tarquinius Priscus, devictis Hetruscis, duodecim Hetruriae Lucumonum sceptra, quae postea fasces vocabant, adeptus est.

35 *Tarquini fasces* in *Junii* (Bruti consulis) *fasces* mutari optat Cuningamus: Bentleius pro *an Catonis*, *anne Curti* tentat legere: quod tyrannum laudare apud Romanos, Catonem apud Augustum, parum conveniat. Sed ne dicamus, utrumque esse contra libros: non probat poeta superbiam Tranquinii, ne accusat quidem: *superbi* enim *fasces* sunt magnifici, ut *postes* Carm. 4. 15. 7.: sed memorabilem illam rerum sub Superbo conversionem dignam poeta materiem ait: Catonem nec ipsum, licet aliquandiu Brutianus, et Pompeianorum amicus laudat simpliciter, sed ea ratione mentionem viri facit, ut Carm. 2. 1. 24. Quidquid enim de partibus et causa Catonis sentias *nobile* certe viri *letum* fuit, quod nec Augustus celebrari nollet, qui Catonem ut *civem* et *virum bonum* laudavit Macrob. Sat. 2. 4. et Ciceronem legi a suis nepotibus voluerit, tamquam eloquentem et amantem patriae virum. Plut. Cic. extr. suamque Bruto statuam relinqui, Plut. Brut. extr. G.

Hoc dicit ut Pompeianis suis gratificetur. Quo pacto Catonis laus displicere potuerit Augusto, cum ipse vellet videri a partibus stare veteris Reipublicae, et ab his ad Imperium evectus, et cum Caesariani magis faverent Marco Antonio, quam Augusto? Subit igitur mirari magnum Bentleium hoc non vidisse; praecipue vero cum ipse Poeta Brutianarum esset partium, quas nunquam sub Augusto non laudavit. Apage igitur *anne Curti nobile letum*. B.

37 M. Aemilius Scaurus vir gravissimus et potentissimus et Princeps Senatus fuit. Hunc nominat quia et Augustus Princeps a Senatu salutatus est. Prudenter vitia sua dissimulavit, ut Augustus. Hinc legimus apud Juvenalem *fictos Scauros*. Vid. Sallust. Bello Jugurth.

38 Gratiori dicitur sono *Prodigum Paulum*, *superante*, *Poeno*, quam Bentleii *Prodigum*, *Poeno superante*, *Paulum*, quod et a plerisque Codicibus confirmatum video. *Prodigi dicuntur proprie*, *qui bona sua a se disperdunt*, *et quasi porro a se agunt*. Vet. Schol. B. *Animae* magnae *prodigum* Paullum, q. d. parvum, suavi illa antithesi dicit, quod exemplum Horatianis Oxymoris addere poterat Cuning. Animadv. c. 9. Loquitur autem de Aemilio Paullo, qui in praelio ad Cannas periit. G.

40 *Fabricium*, quem Pyrrhus magnitudine animi non minus quam armis secum certantem

Saeva paupertas, et avitus apto
Cum lare fundus.
Crescit, occulto velut arbor aevo,
Fama Marcelli: micat inter omnes
Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanae pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data: tu secundo
Caesare regnes.
Ille, seu Parthos Latio imminentes
Egerit justo domitos triumpho,
Sive subjectos Orientis orae
Seras et Indos:

---

43 *Pro* saeva *conj. Crusius* laeta, *et Bentl.* sancta, *ac* casta *Witb.* *Pro* apto *conj. Bentl.* arto. —45 *Pro* aevo *conj. Heinsius* arvo: *ad hanc conjecturam commendandam laudat Bentleius Hom. Iliad.* Ρ, 53 Οἷον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, *quod Scholiastes interpretatur* ἐρήμῳ καὶ μονήρει. Z.—54 Domitor *seu* dominus *conj. Galei ap. Bentl.*—55 Orae *Brod. Gott. Ro. Steph. coll. Sax. Bentl. Cun. Talb.* Oris *al.*

---

dicebat *difficilius ab honestate, quam solem a suo cursu averti posse.* Aur. Vict. de Vir. Ill. 35. G.

41 Curius Dentatus dixit eum esse perniciosum civem cui septem agri jugera non sufficerent. Torrent. B. Hic est ille contemtor auri Samnitium. V. Victor de Vir. Ill. 33. *Incomtis capillis*, intonsum et capillatum more antiquo, sed non calamistratum, non unguentarum, quod sequentis aetatis juvenum crimen fuit. G.

24 *Saeva, magna; Saevus ubi Aeacidae telo jacet Hector,* Virg. Aen. 1. 99. Vet. Sch. *Saeva* autem proprio sensu *atrociter fortis* est, et per hoc *terribilis.* Bentleii *sancta* vapide sonat. B. Potius severam, duram et austeram dicere, hic voluit poeta: quod facile usus apud ipsum nominis ostendit. *Aptum larem*, non majorem domum, quam pro portione agri binorum, ad summum septenorum jugerum. G.

45 Solent praecocia subito flaccescere, sed quod paullatim accrescit durabile est. Erasmus. Notat et veterem et novam hujus gentis gloriam praecipue autem (juxta veterem Scholiasten) *Marcellum Octaviae filium sororis Augusti* significat, de quo Virgilius, *Hic Marcellus erit.* B. Expensis disputationibus hominum eruditorum, nihil puto melius, quam Marcellum intelligere illum quinquies Consulem Annibalis antagonistam. Marcellum juvenem annorum XVII. vivum hic laudare inter heroas, non conveniebat. Alia Virgilii causa, mortuo jam Marcello. Aen. 6. 862. Noster satis blanditur genero et adoptivo Augusti filio, quod veterem Marcellum commemorat. Transit deinde ad ipsum Julium Caesarem, tanto illustriorem ceteris heroibus, quanto splendidior est lux lunae sideribus reliquis. De Julia Marcello nupta cogitare potuisse quemquam, mirum est. G. Sensus videtur hic: Gloria illius veteris Marcelli, qui temporibus Annibalis floruit, crescit, quasi renovatur, in Marcello Augusto filio adoptivo, quemadmodum arbor sensim crescit. Z.

47 Julia Marcello nupta Julium sidus. Marcellus, ob nuptias Juliae. Rodellius. Verum comparatio Lunae ostendit esse ipsam Iliam. Habuit etiam in animo Divi Julii astrum. B. *Julium sidus* respicit ad *Dionaei Caesaris astrum*, ut vocat Virg. Ecl. 9. 47.: *stellam crinitam* de qua Serv. ad l. c. et Sueton. Jul. 88. et ipsis Augusti verbis Plin. 2. 25. quae cum ludis funebribus Caesaris apparuisset, pro anima Caesaris in coelum recepti habita, et simulacro ejus in vertice addita est, ut in nummis hodie conspicitur. G.

51 *Fatis* illis, quibus sunt a Jove reges, ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες qui διογενεῖς ideo Homero. Vid. Spanh. ad Callim. H. in Jov. 79. Illud *secundo Caesare* respicere videtur ad v. 18. ubi negavit *vigere quidquam simile aut secundum Jovi:* ut nunc corrigat superiora. Bene tamen est quod cogat Jovem, ut sibi secundum esse patiatur Julium [Augustum]. G.

53 Ob superatum Crassi exercitum ipsi Ro-

Te minor latum reget aequus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

ODE XIII.

AD LYDIAM.

Horatius amicae suae, quam Poetico nomine Lydiam nominat, ob amorem Telephi Graeci Poetae atque sodalis sui furiose zelotypus.

PRIMUS VERSUS GLYCONICUS; ALTER CHORIAMBICUS ASCLEPIADEUS.

Cum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia; vae! meum
Fervens difficili bile tumet jecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa sede manet; humor et in genas

57 Laetum *MS. Ro. Steph. coll. Sax. Brod. codd. aliquot Lamb. et Bentl. it. ed. Venet.*

ODE XIII.

5 Calor *Flor.* 1682. *Sed in Landini comment.* color.—6 Manet *etiam Gott. Flor. Ro. Steph. al.* C. *Sed* manent *ed. Venet. antiqua et Lamb. et codd. ap. Lamb.* Z.

mae et Latio imminebat Parthus. B. *Parthos. Latio imminentes* Harduinus non potest concoquere. Sed post magnam victoriam non absurdius est cogitare Parthos de Latio, quam Romanos de Euphrate; et quid si absurde cogitarunt Parthi? quid si nimius hic fuit Horatius? G.

55 *Oris* plurium est Codicum, non Bentleii *orae;* neque me deterret sibilus. Certe *Seres* et *Indi* subjecti sunt pluribus oris.

57 *Te minor* solo: ut Car. 3. 6. 5. *DIs te minorem quod geris imperas. Lætum orbem*, quod in MS. invenit Ro. Stephanus, mirifice mihi placet: ita profecto scripsisse malim ego, quam *latum:* in quo majestas est, at in *laetum* dulcedo: quam amat Horatius et commendat. G.

58 *Hoc secundum vulgarem opinionem dicit.* Vet. Schol.

60 *Parum castis, pollutis, secundum Pontificum et Aruspicum documenta, quia dicunt nunquam fieri fulmina nisi in lucis pollutione aliqua alienis.* Vet. Schol. B. Expiare tales lucos fulmine attactos opus fratrum arvalium, de qua re supersunt antiquae inscriptiones publicae a F. Ursino ad Cato. R. R. 141. et ea occasione etiam a nobis declaratae p. 128. sq. G.

ODE XIII.

2 *Roseam;* Rosaceo nitentem: *Rosea cervice refulsit.* Virg.

Cerea, Cerae similia. Vet. Schol. Qualia scilicet cereae imagines referunt. Nequeo satis mirari potuisse Bentleio placere *lactea* pro *cerea*, idque tantum autoritate Capri Grammatici, qui lapsus videri possit sua memoria, quod saepe aliis Veteribus accidiſſe novimus. B. *Cerea* malim interpretari mollia, i. e. flexilia, mobilia, ut *Cereus in vitium flecti.* Recte Landinus, *Ostendit autem ex hoc agilitatem, quae corporis non parva laus est.* G.

Repetitio vocis Telephi habet Ethopœian, seu Mimesin Lydiae indentidem Telephi nomen in ore habentis, quod augebat zelotypiam.

Furtim labitur, arguens
  Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
  Turparunt humeros immodicae mero
Rixae, sive puer furens
  Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
  Speres perpetuum, dulcia barbare
Laedentem oscula, quae Venus
  Quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter et amplius,
  Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
  Suprema citius solvet amor die.

---

16 Quanta! *conj. Ramires. Pentecont.* 50—19 Divulsos *conj. Bentl.*

---

3 *Vae! dolentis est.* Vet. Schol.

4 *Difficili*, ab effectu, quia difficiles reddit. Christoph. Landinus.

Jecur irae et libidinis sedes, ob commotam bilem.

5 *Mens* etiam memoriam continet.

6 Assentior Bentleio melius poni *manet* Singulari numero, quam *manent* Plurali; etsi parum intersit.

7 *Furtim*, me non advertente. Mancinellus.

8 Adeo languidis, ut vel ipsum amantem lateat ignis, *Lentis*, *diuturnis*. Mancinellus. LINGERING.

Penitus, *valde interius*. Vet. Schol. B. *Ignibus*, cruciatibus, doloribus animi vehementioribus. Z.

9 Uror. *Aspectu crucior.* Vet. Schol.

11 Furens, *impatientia amoris.* Vet. Schol.

12 *Memorem notam* transitive, quae memoriam servat, ut *memores fastos* Car. 3. 17. 4. G.

16 *Quinta parte*, h. e. *Coelesti:* Coelum sive aether quintum elementum, *ex quo astra et animae singulares.* Cicero. B. De illo quinto Aristotelis elemento videri possunt quos laudat Davis. ad Cic. Acad. 1. c. 8. Huc vero respicere poetam, non valde mihi probabile videtur: multo minus audiendus Dacerius, qui hic illam *Quintam* Paracelsi *Essentiam* magna cum asseveratione inculcat, coeleste illud, quod ex omni genere corporum elicere se sperant quidam Chemici. Vid. Conring. de Hermet. medic. 2. 9.: contra quem disputans Borrichius Hermet. 2. 6. prudenter ab hoc loco abstinet. Scholiastae veteres et semiantiqui, in his etiam MS. Gotting. trahunt ad quinque illos gradus vel partes amoris Venerei, quos habet notus versiculus *Visus*, *colloquium*, &c. et Donatus ad Ter. Eun. 4. 2. 12. Quid? si recte huc advocavit Marcillius locum Ibyci apud Athenaeum 5. ubi *mel nona* esse *pars Ambrosiae* dicitur: et Schol. Pindari Pyth. 9. qui *mel decimam partem immortalitatis* a quibusdam dictam memorat. Qui probant illud *quanta*, de qua in varietate lectionis monui, supersedere hac disputatione possunt. G.

18 *Copula* funiculus quo venatorii canes retinentur. *Utque canem pavidae nactum vestigia cervae Latrantem frustra copula dura tenet*, Ovid. Tr. 5. 9. 28. Mancinellus. *Copula proprie dicitur cujuslibet rei duplex numerus*, *unde tractum est*, *ut matrimonium copula diceretur.* Vet. Schol. B. Sumsit, ut hodie Francogalli suum *couple*. Eodem jure, i. eadem injuria, poterat *copulam matrimonialem* inculcare, aut laudare Plaut. Poen. 1. 2. 132. G. *Malis*, summis, quae tantae sunt, ut amorem penitus extinguant. Z.

ODE XIV.

IN SEXTUM POMPEIUM CIVILE BELLUM RENOVANTEM.

Perpetua hac Allegoria, qua ex imitatione Alcaei Rempublicam lacero navigio comparat, Pompeianos suos a renovando Bello civili deterret. (Quinctil. 8. 6. 44. exemplum laudat allegoriae hunc locum, *quo*, inquit, *navim pro rep. fluctuum tempestates pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia dicit.* T. Faber. Epist. 1. 53. post Muretum negat hic esse allegoriam, sed alloqui Horatium navim, qua post Philippense praelium vectus fuerit in Italiam. His assentitur non gener modo Fabri Dacerius, sed ipse Bentleius etiam. Crever. in Hist. Ro. probat allegoriam et collocat in tempus a Philippensi praelio proximum: Sanadonus autem in illud, quo vel serio vel simulate deliberabat de rep. reddenda Augustus. Me nondum poenitet modestiae, quam ad Quinct. l. c. professus sum: nec ausim mihi sumere arbitrium causae tantis hinc auctoritatibus, hinc ingeniis defensae. Illud modo observari velim, propter versus 17. et 18. non videri posse intelligi totam rempublicam; verum quatenus Pompeiana fuerat: deinde illud, quod recte etiam Baxterus praecipit, non esse opus in allegoria, ut morose omnes illius partes examinentur et ad rem significatam applicentur. Suavis est, si usquam, hic Harduinus, qui scriptam ait hanc oden A. C. 1233 vel 1234, cum Johannes Brennensis comes Imperium Romaniae suscepturus mari Byzantium peteret. G.)

DUO PRIMI VERSUS CHORIAMBICI ASCLEPIADEI, TERTIUS PHERECRATIUS, QUARTUSQUE GLYCONICUS, SIVE TRIPODIA DACTYLICA.

O NAVIS! referent in mare te novi
Fluctus? O! quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennaeque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinae
Possint imperiosius

MS. Gott. lemma habet, In navim de Bruto reparante bellum: immo ad remp. vel Sextum Pompeium.—1 Referunt *Cun. conj.*—6 Gemunt, *et* 8 Possunt, *e conj. Bentl. et Cun.* possunt *etiam Brod.* G.

1 Exstat luculentum hoc Alcaei Fragmentum, quod reperitur ap. Heraclid. Pont. de Alleg. Hom. p. 413.

Τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται,
Τὸ δ' ἔνθεν· ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσον ναΐ
Φορήμεθα σὺν μελάινᾳ
Χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ· κωλὰν
Πὰρ μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπέδαν ἔχει.
Λαῖφος δὲ πᾶν ἄδηλον ἤδη,
Καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτό·
Χαλᾶσι δ' ἄγκυραι. * * *

3 *Vides ut gemant* non est absurda locutio, ut

Aequor? non tibi sunt integra lintea,
Non Di, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Silvae filia nobilis,
Jactes et genus et nomen inutile;
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit. Tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper solicitum quae mihi taedium,
Nunc desiderium curaque non levis,
Interfusa nitentes
Vites aequora Cycladas.

---

10 Prensa *conj. Heinsius ap. Bentl.*—14 Tumidus *et mox* fidat *conj. Scalig. ap. Bentl.*

---

propterea aliquid mutandum sit. Visus pro quocunque sensu ponitur. Ipse Cic. Div. in Caec. c. 15. *In clamando quidem* video *cum esse bene robustum atque exercitatum*, &c. G.

4 Detergentur in conflictu navium, vel ad scopulos vicinos remi. G.

6 Importuni sunt qui partes hujus Allegoriae nimis morose pensitant.

Funes dicit quibus carinam jam dissilientem vincire solebant nautae, quod fiebat in extremo periculo. ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον. Act. 27. 17. B.

Funes plurium navium, quibus ancorae demittentur, et *carinas*, intelligi vult Bentleius. Et sane *carinae* indicant sermonem esse de pluribus navibus, quarum exemplo suam monet poeta. Neque enim unius navis nisi una carina est. G.

7 Demiror displicuisse Bentleio *carinae* multitudinis numero, cum unam tantum alloquatur navem. Quo pacto tantus vir ignorare potuit ex usu esse Latinae Linguae, praesertim apud Poetas, Plurativo uti Amplitudinis, decoris gratia; sicuti *tecta* pro *tectum*, *aequora* pro *aequor*, et similia infinita?

10 *Ipsi* Dii Tutelares de propria sede excussi sunt.

11 Ex Ponto optima materia fabricandis navibus. Etiam *Sexti Pompeii pater de Mithridate triumphavit.* Vet. Schol. Dilogia.

14 *Dicit Stemmata et divitias necessitati ultimae non prodesse.* Vet. Schol. B. *Timidus*, qui metuit procellas et tempesates. Z.

16 Ὀφλισκάνεις γέλωτα. Muretus. B. Sensus est; nisi te vi ventorum agitari et naufragium facere malis, noli iterum te mari committere, allegorice, belli fortunam tentare. Z.

17 *Ostendit Poeta se partium Bruti fuisse.* Vet. Schol. Erat Tribunus Militum sub Bruto. B.

Taedium proprie ad nauseam, et molestiam navigandi pertinet: allegorice potest ostendere, sibi quaedam non placuisse in illis partibus: *desiderium* est eorum, quorum absentiam dolemus, vel mortem adeo. G. *Taedium*, sc. eras, cum ego in te navigabam, h. e. bello intereram: *Levis*, sc. es, h. e. nunc desiderio tui commotus vehementer metuo, ne prorsus pereas. Z.

18 *Ob miserationem Bruti.* Vet. Schol.

19 *Nitentes, longe apparentes.* Vet. Schol. Aegaeum pelagus maxime tempestuosum. Tanaquillus Faber Quinctiliano doctior Allegoriam improbat: Imo et magnus Bentleius, omnibus doctior, eandem amplectitur sententiam. B. *Interfusa aeq.* mare quod est inter, &c. Z.

ODE XV.

IN M. ANTONIUM ET CLEOPATRAM.

Exempla Paridis luxuriosi Juvenis M. Antonium a Civili Bello deterret. (Similia vetustissimus liber Torrentii, MS. Gott. Laudinus, Locherus cet. et probat allegoriam Sanadonus. Ac difficile est rem negare simpliciter : sed nec est, quo refellas eum, qui dicat, lusisse Horatium vel imitatione vel translatione adeo Graeci Carminis. Equidem puto, si cogitavit Antonium et Cleopatram Horatius, illum modo cogitasse, nihil aliud. G.)

TRES PRIMI VERSUS CHORIAMBICI ASCLEPIADEI, QUARTUS GLYCONICUS.

PASTOR cum traheret per freta navibus
Idaeis Helenan perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
  Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Graecia milite
Conjurata tuas rumpere nuptias,
  Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanae

2 Helenen *dant. edd. Venet. Glar. Bentl. &c. vulgo exhibent* Helenam.

1 Lenta navigatione, ob tranquillam tempestatem. *Hac Ode Bacchylidem imitatur; nam ut ille Cassandram facit vaticinari futura belli Trojani* (supple *mala;*) *ita hic Proteum.* Vet. Sch. B. Nihil tale de Bacchylide Fabricio innotuit. Voluitne homo nominare Lycophrona, cujus Cassandra exstat? G. *Traheret*, duceret vi et invitam. Z.

2 Magis mihi arridet Latina Declinatio *Helenam hospitam*, quam Bentleii Graeca *Helenen hospitam*, ob Ὁμοιοφωνίαν Poetis gratam. Vide quae diximus ad primam oden Anacreontis. B. *Hospitam*, ξένην, quae male audiunt. Sic *peregrina* Car. 3. 3. 20. G.

3 *Ingrato*, *Paridi*, ob moram. Vet. Schol. B. *Ingrato*, aut ventis aut Paridi *Schol. Acr.* Prior ratio de ventis praestare videtur. Nam sequitur *obrueret*, invitos coërceret et quiescere prorsus juberet. Z.

Obruit otio, h. e. posuit in quiete ; Metaphora a sepultura vel somno.

4 *Fera*, funesta, maxime horrenda. Z.

5 Aliud agebat Vet. Schol. vel ejus exscriptor cum *Proteum* posuit, quid enim Proteo cum ventis? Horum enim imperium ad Nerea spectat, ut constat ex Onomacriti Hymnis, quae vulgo Orpheo tribuuntur.

Ὃς κλονέεις Δηοῦς ἱερὸν βάθρον ἡνίκα πνοιὰς
Ἐν μυχίοις κευθμῶσιν ἐλαυνομένας ἀποκλείεις. B.

Nereus vates etiam non minus quam Proteus, Ἀψευδέα καὶ ἀληθέα vocat Hesiod. Theog. 233. G. *Mala avi*, malo augurio, cum magno malo. Z.

7 *Inter* conjurare *et* conspirare *hoc interest, quod conspirare interdum bonorum est, conjurare malorum.* Vet. Schol. B. Ne fallat nos Grammaticus: *conjurare* etiam verbum est honestissimum. Vid. noster A. P. 411. Conjuraverant proci Helenae, id est, principes omnes Graecae juventutis, se defensuros quem Tyndarus elegisset sibi generum, et propulsaturos ab eo in-

Genti! jam galeam Pallas et aegida
  Currusque et rabiem parat.
Necquicquam, Veneris praesidio ferox,
Pectes caesariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides:
  Nequicquam thalamo graves
Hastas, et calami spicula Gnossii
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Ajacem. Tamen, heu? serus adulteros
  Crines pulvere collines.
Non Laërtiaden, exitium tuae
Gentis, non Pylium Nestora respicis?
Urguent impavidi te Salaminius
  Teucer, te Sthenelus sciens
Pugnae, sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionem quoque
Nosces. Ecce, furit te reperire atrox
  Tydides, melior patre:
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,

17 Cnossii *ed. Lamb. et Bentl.*—21 Excidium *codd. ap. Bentl.*—22 Genti *Cun. codd. quidam ap. Bentl.*—24 Teucerque et *Bentl. Cun. ed. Venet.*

juriam. G. *Rumpere*, h. e. solvere *nuptias*, et evertere *regnum*; est figura Zeugma. Z.

9 Nereus tanquam Vates claram habet eorum quae praedicit visionem: Atque haec causa suspirii est.

10 *Moves*; suscitas.

11 *Genti* pro domui.

Aegis pectoris est munimentum, habens in medio Gorgonis caput. Quod si in pectore numinis fuerit, aegis vocatur: si in hominis pectore, ut in antiquis Imperatorum statuis videmus, lorica dicitur. Servius, adnotante Jacobo Cruquio. B.

12 Rabiem, iram saevam, furorem bellicum. Z.

15 *Carmina divides*, h. e. tactis hinc inde fidibus modulos leges. B. *Dividere* carmina potius est per vices et alternis canere, ut pulchre ostendit Voss. ad Catull. p. 239. G. *Imbelli cith.* inepta ad canendas res bellicas, sed apta tantum ad res amatorias. cf. interpr. ad Iliad. γ', 54. Z.

17 *De canna sagittae fieri consueverunt.* Vet. Schol. B.

19 *Ajacem*, sc. Oïlei, qui ob celeritatem laudatur Iliad. β', 527. *Serus*, sero, tandem, postquam te fortiores et meliores perierunt. Z.

20 *Pulvere collines* praesertim sanguine permixto, ne de re sicca dicatur *collinere*: ut Hectori tribuit Virg. Aen. 2. 277. *Concretos sanguine crines.* G.

24 *Teucer, te.* Sic legimus cum Dionysio Lambino et Jacobo Cruquio; alii *Teucerque et.* Bentleius mavult *Teucerque et*, quod minus videtur.

26 Erat Sthenelus Diomedis auriga et vir strenuus.

27 *Et hoc etiam inertiae Paridis assignat, tantam esse moram, quanta eum faceret inveniri.* Vet. Schol. B. Hoc vult Scholiastes, victoriae ita certum Diomedem, ita ignavum Paridem, ut de eo tantum laboret ille, ut inveniat; hic, ut fugiat. Invenisse Paridem Diomedi est vicisse. G.

28 *Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.* Inquit Sthenelus apud Homerum, citante Cruquio. B. Versus est Iliad. Δ, 405. pronuntiante illum Sthenelo pro se et Diomede, ad refellendam reprehensionem Agamemnonis. G.

Sublimi fugies mollis anhelitu;
Non hoc pollicitus tuae.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum classis Achillei:
Post certas hiemes uret Achaïcus
Ignis Iliacas domos.

ODE XVI.

PALINODIA AD TYNDARIDEM.

Satisfacit Tyndaridi, h. e. Gratidiae Unguentariae Neapolitanae, amicae suae, quam in Epodis sub Canidiae nomine miserrime laceraverat. (Canidiam vehementer laeserat Poeta Sat. 1. 8. tum Epod. 5. et 7. quos libros ante hunc scriptos ponit Bentleii ratio. Haec ode palinodian continet vel versam e Graeca Stesichori (vid. no. ult.) vel imitatione expressam, quod indicat nomen *Tyndaridis*, et primus versus. Si omnino Canidiam, s. Gratidiam respicit, de quo viderint, qui affirmant, haec Palinodia: ad filiam illius directa videtur. Nam Canidiam jam anum fecit in superioribus. G.

METRUM PRIMIS DUOBUS VERSIBUS ALCAICUM, TERTIUS VERSUS DIMETER IAMBICUS HYPERCATALECTICUS, QUARTUS PINDARICUS DACTYLICUS.

O! MATRE pulchrà filia pulchrior,
Quem criminosis cunque voles modum
Pones iambis; sive flamma,
Sive mari libet Hadriano. 4

---

36 Pergameas *habent codd. Glar. et ediderunt Cun. Sanad. et Jani, quia vulgari lectione* Iliacas *versus glyconicus violari videtur.* Z.

---

31 Tanquam de cervo loquitur; altum fumante anhelitu; quod fit in summa lassitudine. Hic locus ab omnibus frustra tentatus, quod satis mirari nequeo, cum sit intellectu facillimus.

Mollis nunc pro *timidus* figurate.

32 *Quantum mutatus ab illo!* B. Objicit glorias suas *Paridi* sua Helena Iliad. Γ, 430. *Tuae* dixit ut mox Car. 1. 25. 7. *Me tuo*, &c. G.

34 *Achillei et Ulyssei vetere Declinatione.* Vet. Schol. B.

Haec est ira Achillis, quam canit Homeri Musa: qui dum pugnare recusat contra Trojanos laesus ab Agamemnone, hanc illi moram et veluti laxamentum habent excidii. G.

35 *Certas*, h. e. fato destinatas. Z.

ODE XVI.

1 O! admirantis. B. Quidni et invocantis? Magis huc refert observasse, Ledam (uxorem Tyndari, Helenae matrem) inter paucas pulchritudinis laude floruisse. V. G. Lucia. Dial. Mort. 18. Tyro, Helena, Leda, &c. G.

2 Crimen, vox mediae significationis, et verum, et falsum scilicet. B. *Criminosis iamb.* quibus olim maledixi tibi ira commotus, quae solet mirum in modum perturbare animum hominis. Z.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber aeque, non acuta
Sic geminant Corybantes aera,
Tristes ut irae: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec saevus ignis, nec tremendo
Juppiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, et insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Irae Thyesten exitio gravi
Stravere, et altis urbibus ultimae
Stetere causae cur perirent
Funditus, imprimeretque muris

Modum, finem.

3 *Solebant veteres quicquid detestabantur ut prodigia, vel in ignem, vel in aquam projicere. Hinc Nonius Marcellus, prodigium a porro adigere.* Torrent.

5 *Dindyma* Phrygiae mons, ubi mater Deûm furiosis cerimoniis colebatur: hinc ipsa *Dindymene*. G. *Adyta*, occulta et remota templi loca, quo adire praeter sacerdotes non fas est. Z.

6 *Incola Pythius* a mente sacerdotis quam incolit in dandis oraculis. Cruquius. *Eſt autem post confessionem adhibenda excusatio.* Vet. Schol.

8 Pro *sic geminant*, Bentleius edidit, *si geminant*; notissimum est pulsationem Cymbalorum semper fuiſſe geminatam. Quid igitur hic facit *si?* Sic geminant, sic pulsando turbabant mentem. B. *Sic geminant* servandum puto, non modo quia est in omnibus libris, quod in Horatio magnam vim habet; sed quod multo poëticoteron videtur illo *si*. Qui in comparationibus poetarum velit illam Grammaticam *ἀκρίβειαν* severe semper exigere, illum plane ad hoc judicium poetae veri non admiserint. Vid. v. g. Virg. Aen. 2. 496. it. 5. 144. Conf. Hor. Car. 3. 23. 18. Et quid absurdi est, si dixit Flaccus, Non sic quatiunt hastas suas Corybantes, ut tristes irae arma quatiunt, quae furor ministrat. Taceo quod poeta si voluisset illud dicere, quod placet Bentleio, positurus erat CUM *geminant*, non SI *geminant*. G.

9 *Tristes* jam pro dirae et funestae, per Euphemismum. B.

Noricus ensis non potest esse a Stesichoro, si ponamus etiam illius Palinodiam esse expressam. Ille potius Pontum et Chalybas nominavit, si tale quid scripsit. G.

10 *Mare naufr.* tempestas gravissima, quae navibus naufragium infert. Z.

11 *Saevus ignis*, fulgur, s. fulmen, quod tantopere saevit et nocet. Z.

12 *Tumultu*, pro immani et confuso sono. B. Haud dubie intelligitur tonitru, editum una cum fulmine. Z.

13 Vox *Fertur* ostendit hanc fabellam ab Horatio non fuisse confictam. B. Similem fabulam habet in Protagora Plato p. 198. quae huic potest occasionem dedisse. Consumserat Epimetheus omnia naturae munera robur, celeritatem, ciborum et tegumentorum genera, in animalibus: coactus est Prometheus Diis suffurari ignem et artes, quibus demum ornati homines durare poſſent. Horatius, Stesichorum forte secutus, convertit fabulam, et ab animalibus repetita quaedam fingit. G. *Principi*, primo, unde hominem finxerat. Z.

14 Quod in formandis brutorum membris artem suam omnem exhausisset.

15 *Timorem a lepore posuit, a vulpe astutiam, a lupo rapacitatem, ab equo velocitatem, a columba libidinem, et ex reliquis reliqua, ac per hoc intelligitur nihil gravius esse homine.* Vet. Schol.

17 Atrei scilicet irae. Falsus est Interpres Gallus cum credidit, Thyesten positum esse pro Atreo. B.

18 *Altas urbes* dicit poëta ob adspectum, quia eminent et procul fere conspiciuntur. *Ultimae*, principes, quae solae effecerunt ut, &c. *Steterunt*, gravius est quam *fuerunt*. Dicitur enim

Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem. Me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, et in celeres iambos
Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quaero tristia; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

ODE XVII.

AD TYNDARIDEM.

Invitat Tyndaridem, sive Gratidiam, jam sibi reconciliatam, ad villam suam in Sabinis, elegantissime descripta loci amoenitate.

METRUM UT IN ODE PRAECEDENTE.

VELOX amoenum saepe Lucretilem
Mutat Lycaeo Faunus, et igneam
Defendit aestatem capellis
Usque meis pluviosque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
Quaerunt latentes et thyma deviae

---

5 Totum *e codd. quibusdam Lamb. edidit Bentl. quia* impune tutum *pareret tautologiam.* Z.

---

de causa, quae obtinet, superatis impedimentis. Z.

20 *Condendis atque evertendis civitatibus haec consuetudo fuit, ut aratro fieret.* Vet. Schol. B.

21 *Insolens*, victoria ferox et elatus. Z.

22 *Mentem* nunc figurate pro *iram* posuit. B. *Mentem* plane Graeco more θυμὸν dicit, quo nomine et animum et iram significari constat. Ad sonum vocis propius accedit Gr. *μένος*. G.

23 *Dulci* dixit quia in juventute nimis nobis placere solemus. B. *Dulcem juventam* potius interpreter musteam, quae effervescat facile. G.

24 *Celeres* per Dilogiam, quasi diceret et celeres et iracundos.

26 *Dum* pro *modo*.

27 *Recantantur opprobria cum mutato carmine laudibus corriguntur.* Vet. Schol.

28 *Animumque* ac si animo linqueretur Poeta, vel exanimaretur prae dolore. In hac Od. *imitatus est Stesichorum Poetam Siculum qui vituperationem scribens Helenae obcaecatus est, et postea responso Apollinis laudem ejus scripsit, et oculorum aspectum recepit.* Vet. Schol. Atque hinc est quod Gratidiam suam Tyndaridem vocat.

ODE XVII.

1 Hypallage Figura. Priscianus et Vet. Schol. B. *Velox*, celeriter, brevi. Z.

3 *Defendit*, propulsat. Henr. Stephanus.

5 Miror Bentleium atque alios posuisse *totum* pro *tutum*, cum sit Ἀιτιατικὸν. Ideo enim *impune* quia *tutum*. cf. v. 24.

Arbutum quem vulgo appellant. Vet. Schol. THE STRAWBERRY-TREE.

Olentis uxores mariti;
Nec virides metuunt colubras,
Nec martiales haeduleae lupos;
Utcunque dulci, Tyndari, fistula
Valles, et Usticae cubantis
Levia personuere saxa.
Dî me tuentur; Dîs pietas mea
Et musa cordi est. Hic tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle caniculae
Vitabis aestus, et fide Teïa
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.
Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra; nec Semeleïus

---

8 Colubras *etiam Br.* G. *Ed. Venet. et alii libri nonnulli exhibent* colubros. Z.—9 *Sic ex MSS. Bentl. Cun.* haedilia *al.* G.—14 Hinc *est in edd. vett. Ven. Glar. Lamb. &c.* Z.—18 Ictus *pro* aestus *con.* Cun. C.—19 Disces *codd. quidam ap. Bentl. perperam.*

---

7 *Olentis*, vox mediae significationis, et bene scilicet et male.

Uxores festive. Ἀκυρολογία. Vet. Schol. *Vir gregis ipse caper.* Virgil.

8 Optimi Codd. cum Vet. Sch. *Colubras.*

9 *Lupi in tutela Martis.* Vet. Sch.

Mire se torquent Interpretes dum legunt alii *hoeduliae*, alii *hoedulei.* Ego censeo posse dici et *hoedilis* et *hoedĭlis* media brevi, ut *humilis;* et proinde hoedilia esse Adjectivum, subintellecto Septa. *Hoedilia; septa hoedorum.* Vet. Schol. Ἐριφοστάσια. Ultima producitur ob sequentem liquidam, ut docte observavit Aldus Manutius. B. Cum *hoeduleae* sit in bonis libris; *haedilia* autem (quod nec ipsum aliunde videtur probari posse) duplici excusatione opus habeat; illud praetuli. G.

10 *Utcunque, quotiescunque.* Vet. Schol.

11 *Usticae, Nomen Montis et Vallis; sic in Epistolis; Continui montes nisi dissocientur opaca Valle. Cubantis suaviter pro depressae.* Vet. Sch. B. *Cubantis i.* supinae. Absurde hic, ut fere semper, Harduinus auctorem accusat, a metro coactum absurda epitheta posuisse: *Supinae* hic prius in mentem venit unicuique, quam *cubantis*, quod est abstrusius. G.

12 *Levia*, scil. aquarum decurrentium lapsu attrita. Z.

13 *Carmine dii superi placantur, carmine manes.*

14 Sive *hic* legas sive *hinc* tantundem fuerit. Bentleio placuit bis poni *hic. Hinc* quidem mihi videtur commodius, et verbo *manabit* convenientius. B. *Hic* id est in praedio meo ad montem Lucretilem. Sic edidit et interpretatus est Landinus Flor. 1482. Quod Bentleius laudat Locheri editionem, voluit ille *hinc* scribi, ut ex interpretatione apparet, *ex isto agro.* G.

Metaphora, a Cornu Fortunae, quo dicitur divitias consuesse largiri. Vet. Schol.

15 *Ad plenum*, elegans dictio. B. ut Virg. Georg. 2. 244. G.

16 *Honores*, munera dicuntur. *Aut aris imponat honorem.* Virg.

17 *Reducta*, Metaphora ab arcus nervo jam adducto. B. Non capio hanc metaphoram: simpliciter intelligo flexuosam, sinuosam. G.

18 Tei nascebatur Anacreon.

19 Prae amore aegrotantes. B. *Uno*, unius Ulyssis amore. *Dices*, tu canes lyra aeque molliter et venuste atque Anacreon. Z.

20 *Vitream, Mari vicinam.* Vet. Schol. Sic etiam alibi *vitreo daturus Nomina ponto;* pro caeruleo; is enim veteris vitri color. Perpetuum Epitheton.

22 *Duces* nunc pro hauries. B. *Ducere pocula* puto esse otiose et sensim bibere, ut diutius immoretur linguae et palato saliva vini, et pleniorem jucunditatem adferat. G.

Cum Marte confundet Thyoneus
Proelia; nec metues protervum
Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes injiciat manus,
Et scindat haerentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

ODE XVIII.

AD VARUM.

Laus et vituperium vini.

METRUM PENTAMETRUM CHORIAMBICUM, EX SPONDEO, TRIBUS CHORIAMBIS ET IAMBO.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
Circa mite solum Tiburis, et moenia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt solicitudines.
Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero

1 Nul. vere novo *Acron Fabricianus, ut Virg. Georg.* 2. 319.—5 Increpat *Brod. etiam et Coll. Sax.* C. Increpet *ed. Glarean.*—7 Ac *Bentl. e codd.*

23 *Thyoneus a Thyone quae et Semele dicta est, matre Liberi patris.* Vet. Schol.

24 *Protervi* dicuntur intemperantes et ignavi. Cicero, notante doctissimo Mancinello. B. Pulchre jungit Plaut. Bacch. 4. 3. 1. *Petulans, protervo, iracundo animo, indomito, incogitato.* G.

25 Non censeo cum Jacobo Cruquio, Cyrum istum significare Tyndaridis virum zelo incitatum; verum turpem illum et publicum adulterum quem nominat Od. 33.

Male pro inhumane et saeve. *Dispari*, utpote feminae viro impari. Commode *incontinentes*, quia protervum dixerat.

27 Pendentem et inter rixandum laceratam. B. *Haerentem coronam* hic (ut Ser. 1. 10. 49.) puto referri ad firmitatem, quae scindatur potius, quam integra possit auferri. Indicatur ergo vis et injuria detrahentis. G.

ODE XVIII.

1 Ex Alcaeo, cujus hic versus citari solet a doctis viris: Μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρεον ἀμπέλω. Credibile est hunc fuisse Q. Varum Imperatorem, non Poetam Cremonensem, quod tamen in medio relinquimus. B. L. Varum, Epicureum, Caesaris amicum, intelligit Massonus, de quo Quinctil. 6. 3. 78. G.

2 Virgilio Catillus dicitur frater Tiburni primi Tiburis conditoris. Epexegesis Figura.

3 *Siccis pro sobriis.* Vet. Schol.

Metaphora a conviviis. B. Sensus est: res humanas Deus ita instituit, ut, qui vinum non bibant, hi vitae incommoda sentiant. Z.

4 Ὅταν Βάχος ἐσέλθῃ Εὕδουσιν αἱ μέριμναι. Anacreon.

5 *Crepare, assidue de re aliqua loqui.* Lambin. Ante Lambinum legebatur *increpat.*

Debellata: monet Sithoniis non levis Evius;
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
Invitum quatiam; nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam; saeva tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quae subsequitur caecus Amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,
Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

---

13 Dium *ed. Glar.*—14 et 15 Sui, et Adtollens *Cuning. it. ed. Glar.* Extollens *coll. Sax.*

---

6 *Decens* modo de forma dicitur; alias de moribus. *Sit formosa, decens.* Juvenal.

7 Bentleius de ingenuo suo reposuit *Ac.* Sed exceptivum *At* magis placiturum est.

Magis temerarium *transiliat* quam transeat.

8 *Rixa Jurisconsultis est pugna a verbis orta.* Torrent. B.

Ad Pirithoi nuptias invitati Centauri vino et amore saucii turbarunt omnia. Describit more suo illam cum Lapithis (Thessalica gente) pugnam Ovid. Met. 12. 210. G.

9 Λιτότης est, *cum minus dicitur, plus intelligitur.* Vet. Sch. Sithonia ab Aemo ad Istrum. Torrent.

10 *Exiguo fine*, i. e. *Nulla differentia.* Vet. Sch. Non fine libidinum, sed avidi libidinum. B. *Avidi libidinum* quarumcunque cum sunt ebrii, nullo *fine*, certe *exiguo*, *fas atque nefas discernunt*, sed ruunt, quo fert impetus. Itaque non probo conjecturam eruditi amici mei, pro *avidi* legentis *madidi*. G.

11 Bacchum candidum vocat, quia in vino veritas: Candidi sunt puri et simplices, nihil habentes obscuri.

Βασσαρεὺς quasi Βατταρεύς. lingua titubans vel blaesus, ut Βρόμιος a Βρόμος et Βρέμειν. De Bassaride seu talari veste Bassarae Lydiae oppido confecta nihil constat. B.

Bassareus Harduino obscenum est ex בצר (voluit בשר) ut accipitur Ezech. 23. 20. Huc etiam refert verbum *quatiam* castus senex, et totum hunc locum vult in posterum omitti, et reliqua id genus. G.

12 Quatiam *pro* moveam, *quia in sacrorum renovatione commovebantur simulachra.* Vet. Schol. imo et in Pompa circumferebantur.

Cistae sive Arcae Bacchi pampinis et hederae foliis opertae, quas nefas movere. Torrent. *Non arcana naturae proferam: vult per Allegoriam intelligi se per vinum secreta non prodere.* Vet. Sch. Inest igitur Dilogia.

13 Mixta sunt sacra Bacchi cum sacris Matris Deûm. B. *Saeva tene,* &c. h. e. compesce tympani et cornua tua, quae immodice sumto vino homines adigunt ad insaniam, seu, fac ne ebrius fiam. Z.

ODE XIX.

AD GLYCERAM.

Horatius ob intermissum aliquamdiu amorem vehementius amat. Conf. argumentum 1. 6.

METRUM PRIMO VERSU GLYCONICUM, ALTERO CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM.

MATER saeva Cupidinum.
  Thebanaeque jubet me Semeles puer,
Et lasciva licentia
  Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glycerae nitor
  Splendentis Pario marmore purius :
Urit grata protervitas,
  Et vultus nimium lubricus aspici.
In me tota ruens Venus
  Cyprum deseruit ; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
  Parthum dicere, nec quae nihil attinent.
Hic vivum mihi cespitem, hic
  Verbenas, pueri, ponite, turaque
Bimi cum patera meri :
  Mactatâ veniet lenior hostia.

---

2 Jubent *codd. quidam ap. Bentl. Pro* Semelae *vulg. quod primus recepit Lambinus, Graecam formam Horatio usitatam ex edd. vett. cum Bentl. revocavi.* Z.—3 Libentia *conj. Bentl.*—12 Attinet *Brod. imperson.* G.—14 Thura *edd. vett.*

---

1 *Saeva,* Venus quae miserum in modum solet vexare amantes. cf. infra IV. 1. 5. Z.

3 *Licentia, Otium.* Vet. Schol. Fortasse temppus erat festum. B. *Lasciva,* ad amorem impellens. Z.

5 Urit, macerat, occidit.

7 *Protervitas; superbia, fastidium.* Vet. Schol. a pro et torvus.

8 *Nimium,* miserabiliter proferendum.

Lubricus aspectu mire dictum; vultus enim cum aspicitur in libidinem proclives facit viros. Vet. Schol. Cruq. B. *Lubrica via,* in qua facile est labi. G.

10 Κύπρον ἱμερτὰν λιποῦσα καὶ Πάφον περιῤῥύταν. Alcman adnotante Cruq.

11 *Versis. Et missam Parthi poscunt in terga sagittam.* Vet. Schol. B. V. Car. 2. 13. 17.

12 Τὶ δὲ μοι λόγων τοσούτων, τῶν μηδὲν ὠφελούντων; Anacreon, quem hoc loco imitatus est. *Jucunde nihil ad se pertinere ait alia.* Vet. Schol.

13 Mos erat aras, praesertim privatas, ex viridibus cespitibus erigere.

14 *Verbenae,* omnes herbae vel frondes e sacris locis petitae, quae consecrandis altaribus utiles habebantur.

16 Aliquando etiam Venus colebatur sanguine, ut ostendit Cruquius contra Servium.

Veneri scilicet mactata hostia Glycera lenior veniet. Vet. Schol. Jucunde etiam *veniet* pro fiet.

ODE XX.

AD MAECENATEM.

Probabile est Maecenatem per literas invitasse se ad Horatium, atque eum per ludum et jocum tali modo respondisse.

METRUM SAPPHICUM.

VILE potabis modicis Sabinum
Cantharis, Graeca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in theatro
    Cum tibi plausus,
Care Maecenas eques; ut paterni
Fluminis ripae, simul et jocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
    Montis imago.
Caecubum, et praelo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernae
Temperant vites, neque Formiani
    Pocula colles.

---

5 Clare *conj. Bentl.*—9 Caecubam *codd. Lambini quidam, edd. Sanad. et Jani, non male, adeo ut referatur ad seq. uvam.* Z.

---

1 *Vile pro non vetusto videtur dixisse: alioquin Sabinum vinum si vetustum sit, non est vile.* Vet. Schol. Tradit Athenaeus Sabinum vinum esse omnium levissimum, ut notavit Cruquius.

Hinc patet omnes Cantharos non fuisse ejusdem magnitudinis. Cantharus ansatus erat, ut vel ex Virgilio patet; *attrita pendebat Cantharus ansa*, A JUG.

2 *Ut inde traheret aliquid suavitatis.* Vet. Scholiast.

3 Linebant ora cadorum pice, resina gypso admixtis corticibus.

Diximus et supra claros et bonae existimationis viros plausu populi solitos fuisse excipi, malos autem exsibilari. Vet. Schol. B. *Cum tibi plausus*, haud dubie propter sanitatem recuperatam. cf. infra II. 17. 26. Z.

5 *Carum* Maecenatem non sibi tantum, sed populo Rom. dicere voluisse poetam, pulchre observatum Christio, G.

Constat Maecenatem in equestri dignitate sua voluntate permansisse, cum utique facultas lati clavi pateret. Vet. Schol. B. *Paterni fluminis*, Tiberis ex Etruria venientis, unde quoque Maecenas originem duxerat. Ad hujus ripam situm erat theatrum Pompeianum, unde hic plausus datus est. Z.

8 Sic echo vel vocem repercussam etiam describit supra 12. 4. G.

11 *Temperant* posuit ob mixturam aquae calidae, vel frigidae, vel etiam nivis.

ODE XXI.

Jubet ter novem nobiles pueros atque puellas Apollini et Dianae, in quorum Tutela Imperium P. R. erat, Hymnum pro incolumitate hujus Imperii atque Augusti cantare, Ludis Saecularibus, ut Vet. Scholiastae videtur; fortasse horum Natali die. (Nihil hic est, quod ad ludos saeculares conveniat, quin aeque commode ad quodcunque sacrum Apollinis ac Dianae queat referri. Choros puerorum et puellarum in aliis quoque sacris esse, docet v. g. Car. 4. 1. 25. G.

METRUM DUOBUS PRIMIS VERSIBUS CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM, TERTIO PHERECRATIUM, QUARTOQUE GLYCONICUM.

DIANAM tenerae dicite virgines,
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
  Latonamque supremo
    Dilectam penitus Jovi.
Vos laetam fluviis et nemorum coma,
Quaecunque aut gelido prominet Algido,
  Nigris aut Erymanthi
    Silvis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
  Insignemque pharetra
    Fraternaque humerum lyra.
Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque, a populo et principe Caesare, in
  Persas atque Britannos,
    Vestra motus aget prece.

---

5 Comam *etiam Schol. Gott. et Flor.* 1482.—8 Cragi *post al. Bentl. Cun.* Gragi *MSS. et primae editt.*—14 A populo, principe Caesare, *omisso* et, *edidit Jan. ex conj. Scaligeri.*—16 Mitis *conj. Jan.*

---

1 Cantando dicite. B. Alternis canere jubet mares et feminas sui sexus Diis, vid. etiam Car. 3. 28. 9.

2 *Intonsum*, h. e. perpetuo Juvenem. Juvenes enim non tondebantur nisi sumta toga virili, h. e. ineunte anno aetatis suae decimo septimo, vel etiam decimo quarto in praematura pubertate.

4 *Penitus*, *funditus:* Vet. Schol. Ob tam pulchros liberos scilicet.

5 Equidem cernere non possum cur Bentleio placuerat *nemorum comam* pro *coma*, neque vidit Poëtam rediisse ad *Dianam*, quam primum nominaverat. B. *Nemorum coma*, nemoribus, quae arboribus sunt densa, quae quidem loca amoena, et Dianae inprimis grata, sunt in Algido ob umbram frigido, in opacis silvis Erym. et Cragi viridis. Igitur cum nemora sint partes silvarum in illis montibus, non opus esse videtur, ut pro *silvis* conj. *arvis* cum Sanad. aut *clivis* cum Jan. Z.

6 In montibus, Algido, Erymantho et Crago, maxime colebatur Diana.

8 Omnes MSS. habebant *Gragi* pro *Cragi*.

ODE XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

Poeta se Stoicum profitetur, dum numinum Providentiae tribuit, quod immanis lupus in Sabinis se inermem fugerit. (Homo innocens tutus est in summis periculis. Nam dum ego Lalagen meam cano aliquando, lupus immanis me fugit inermem. Quare eam amabo ubique terrarum. Z.)

METRUM SAPPHICUM.

INTEGER vitae scelerisque purus
Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
        Fusce, pharetra:
Sive per Syrtes iter aestuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quae loca fabulosus
        Lambit Hydaspes.
Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra

---

2 Mauris *Gott. Zar. Bentl. Cun.* Mauri *etiam Brod.*

Torrent. Sic et Vet. Schol. B. Edidi *Cragi* cum edd. Venet. Lamb. Bentl. et aliis, quia Graece per K scribitur. Z.

9 *Tempe in honorem Apollinis merito laudantur, quod ibi laurus plurima sit.* Vet. Schol. B.

11 *Insignem*, ornatum, conspicuum. *Fraterna lyra*, qua donatus Apollo erat a Mercurio fratre, qui invenerat. Z.

13 Apollo et Diana, Ἀλεξίκακοι, sive Averrunci sunt. Deos nunquam irae suae poenitet, neque poenas condonant: nonnunquam in pecudum, vel etiam hominum capita, intercessione *Averruncorum potissimum, supplicia devolvunt.* B. Ingeniose Bentleius, *Haec bellum;* ut referatur ad Dianam, quemadmodum illud de fame et pesti ad Apollinem. Vellem ostendissent viri docti, a quoquam veterum sic distributas esse provincias. Quod enim laudat Bentleius Callim. H. in Dia. v. 133. illud oppido infirmum esse inspicienti locum apparet. Felicitatem temporum a DIs praesidibus temporum, a Sole et Luna, generatim petunt: in primis a Sole, duce anni et siderum. G.

15 Notandum hic Britannos nostros aequari Parthis, quos jam per Synecdochen Persas appellat. B. Breviter, *Persae* proprie dicti ante victoriam Alexandri et post instauratum ab Artaxerxe A. C. 230. imperium; medio tempore *Parthi, &c.* G.

ODE XXII.

1 *Integer*, intactus, ab antiquo Verbo *Tago*, quod pro tango.

Gentiles se innocentes et diis charos credebant, si a perjuriis, caedibus et rapinis immunes essent; reliqua vitia cum diis ipsis habebant communia.

2 Inusitatior lectio maximae placet Bentleio, ideoque reposuit *Mauris jaculis* pro *Mauri jaculis*, invenuste. B. Imo *Mauris* est in codd. optimis et edd. vett. Venet. Lamb. aliisque. Est quoque sono gratior lectio et exquisitior sensu, quam vulg. *Mauri.* Z.

5 *Syrtes* et terra et mari mobiles sunt arenae, a Σύρειν, quod *Verrere est. Syrtes Africae loca sunt arenosa.* Vet. Schol. Cruq. *Nec responsa dabat Libycis in Syrtibus Ammon.* Prudentius, notante Torrentio.

Aestuosas, nimio sole ferventes. Vet. Schol. B.

6 *Inhospitalem*, ἄξενον, qui sine periculo adiri nequit. *Z.*

7 *Fabulosus, de quo multa finguntur miranda per fabulas.* Vet. Schol. [imo *clarus.* nam *fabulosus* etiam celebritatis et famae vim habet v. Bentl.]

10 *Meam Lalagen* cum dicit poeta, refellere

Terminum curis vagor expeditis,
        Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis,
Nec Jubae tellus generat, leonum
        Arida nutrix.
Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor aestiva recreatur aura,
Quod latus mundi nebulae malusque
        Juppiter urguet;
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
        Dulce loquentem.

---

11 Expeditus *etiam Flor.*—14 Daunias *MSS. ap. Bentl. it. Coll. Sax. MS. Gott. tum edd. Flor. Locher. Fabric. Cun.* Daunia in *Ro. Steph. Henr. Steph. Lambi. Bentl. Talb.* G. *It. Venet. sed Baxter. c. codd. quibusdam legit* Daunia latis, *male.* Z.

---

mihi videtur Sanadonum, qui existimare potuit, laudari a Poeta Speratam Aristii, ad quem scribit. Nec ausim dicere, eandem esse hanc Lalagen, et eam de qua Car. 2. 5. Pulchre Harduinus, credo, ut expiet Bassarea illum suum 18. 11. hic ait Lalagen esse pietatem Christianam: cur? quia alteri rei vel personae non conveniunt, quae hic praedicantur. Aliquando ergo tamen pia est illa cohors nebulonum, tot fraudum rea, quae nobis confinxit Horatii Odas et Aeneida, et reliqua, quae pro antiquis hodie habemus bardi homines. G.

11 Muretus, Lambinus, Torrentius cum Vet. Scholiast. legunt *expeditis*, non *expeditus*. Bentleius vult retineri *expeditus:* raro ille agnoscit Horatianam Hypallagen.

14 Appuli Graecis Dauni, auctore Strabone, ut puto, corrupte pro Danai. Advertendum, etiam *a* in Daunia produci sequente liquida *l*, ut supra in *Hoedilia.* Frustra sunt qui legunt *Daunias* et *Daunia in*, contra fidem optimorum Codd. atque in his est Bentleius. B.

Illud de producenda brevi vocali ante liquidam Homericum est, non, puto, Horatianum. *Daunias* videbatur mihi eruditius, quam ut librariis deberetur. Graeca amat Horatius: et si *Appias* non displicuit Romanis auribus de personis usurpatum; nec *Daunias*, credo, illas de regione dictum offendit, cum *Troada* et *Hellada* et *Cycladas Sporadasque* audire assuetae essent. G.

Esculus est Graecorum *φηγὸς*, sive quercus, cujus glandibus antiqui mortales vescebantur.

16 Festive posuit *Arida nutrix;* quaedam enim sunt aridae nutrices. B. *Arida* est sicca ob aquae penuriam, Z.

17 *Pigris*, incultis et sterilibus ob frigus. Z.

18 *Recreatur, perflatur.* Vet. Schol. Cruq.

20 Major Jupiter Coelum est, minor autem Sol. B. *Malus Jupiter* de coelo sive aëre, ut *hibernus, humidus, pluvius* apud bonos poetas. G.

22 Ex veterum opinione. B.

Zonam torridam nempe habitari negabant propter intolerabiles aestus, quod satis refellunt experimenta posteriorum, et ipsa ratio perpetui aequinoctii. G.

23 Expers scilicet omni metu. Figura *Παρὰ προσδοκίαν*: materiam gravem semiepicureus risu claudit: Et imitatur Poetriam Sappho,

Καὶ πλασίον ἁδὺ φωνὲ—
σας ὑπακέει,
Καὶ γελώσας ἱμερόεν—

ODE XXIII.

AD CHLOEN.

Puellam quondam imperitam et subrusticam sub Chloës nomine deridet. (Puellam jam viro maturam pellicit ad amorem, eamque comparat cum timido hinnuleo. Z.)

METRUM DUOBUS PRIMIS VERSIBUS CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM, TERTIO PHERECRATIUM, QUARTOQUE GLYCONICUM.

VITAS hinnuleo me similis, Chloë,
Quaerenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum et siluae metu.
Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertae,
Et corde et genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aspera
Gaetulusve leo, frangere persequor.
Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro.

---

5 Vitis inhorruit ad ventum *Muretus e codd. sed Bentl. conj.* vepris inhorruit, &c.

---

1 Longe elegantius *Vitas*, quam *Vitat*; atque ita legitur in Vet. Schol. Cruquii; Estque imitatio quaedam Anacreontis,

Πῶλε Θρηϊκίη τὶ δὴ με
Λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα, &c. B.

Laudant alii rectius illud Anacreontis: Ἄτε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνὸν, ὅς ἐν ὕλῃ κεροέσσης ἀπολειφθεὶς ὑπὸ μητρὸς ἐπτοήθη. Z.

6 *Hypallage*, pro *Veris adventu folia mota inhorruerunt.* Vet. Schol. *Inhorruerunt, commota sunt et tremuerunt.* Vet. Schol. Plus nimio in hoc loco se torserunt Interpretes, dum nodum in scirpo quaerunt. Folia autem modo dicit anni superioris folia, jam vento arida facta. Eruditissimus Bentleius de suo ingenio miram cudit Lectionem, nullis suffragantibus Membranis. Sic autem se habet;—*seu mobilibus vepris inhorruit ad ventum foliis;* quam quidem Lectionem necesse est fictam esse et nauci. B.

Bentleio tanto minus auscultandum putabam, quod *veris* tempus pulchre convenit parvis hinnuleis. Iidem Zephyri, qui vernam temperiem faciunt, etiam folia siccant primo ab hiberno madore, deinde erigunt et sibi habent ludibria. *Adventus veris* potest totum ver complecti, quod bene monet Christius. G.

9 Insurgit jam.

Aspera proprie de dentibus; Metaphorice etiam mores asperi dicuntur.

10 *Frangere* jam pro discerpere. *Frangunt tauros*, inquit Solinus de Canibus, citante Torrentio. B.

Add. Heins. ad Claudian. Stil. 2. 21. G.

12 *Sequi* frequentissime usurpatur pro quaerere; unde nostratibus, TO SEEK.

ODE XXIV.

AD VIRGILIUM.

Erant Horatio et Virgilio duo corpora, una anima, unus idemque dolor; ut vel ex hac aurea Threnodia, qua Quinctilii Vari Cremonensis, Virgilii cognati atque sodalis, obitum miserabiliter deflet, manifestissime patet. Consolatio est ad Virgilium scripta.

METRUM TRIBUS VERSIBUS CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM, QUARTOQUE GLYCONICUM.

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Praecipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
  Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quinctilium perpetuus sopor
Urguet! cui Pudor, et Justitiae soror
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
  Quando ullum inveniet parem?
Multis ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
  Poscis Quinctilium deos.

---

8 Inveniet *etiam Br.*—9 Ille quidem *edd. Venet. et Glar.*

---

1 Statim ab initio vel ipsis Philosophis indignatur ob solam consolandi voluntatem.

Est aliquis et dolendi decor: hic Sapienti servandus est, et quemadmodum in ceteris rebus, ita et in lacrimis aliquid sat est. Seneca, ut docte admonuit Mancinellus. B. Sensus est: Quomodo luctum ob tam carum hominem nobis turpitudini ducere possumus aut modum in eo servare? Z.

2 Immittit jam dolori suo totas habenas. B. *Praecipere* est capere aliquid praesente alio, et sic illum docere, quomodo tractandum illud sit, ut *praeire.* G. Implorat Musam ob rei magnitudinem. Z.

3 *Liquidam, puram, dulcem sive canoram.* Sch. Z.

4 Cithara triangularis lyra Decachorda, quale Δ: haud absimilis erat *Harpae* nostrae, et Syrorum *Sambucae.* B. Vellem haec auctoritate confirmasset vir doctus. G.

5 Aegre patitur se adduci ad credendum. B. Vid. Sat. 2. 5. 101. G. Hinc incipit Musae cantus lugubris. Z.

Elegans et miserabilis somni Periphrasis; Estque Figura Euphemismus in voce *sopor,* quia odio erat nomen mortis.

6 Ut non amplius palpebras aperiat. B. *Urguet,* constrictum retinet. Z.

7 *Nuda, quae nil occulti habet, ut egeat tegumento.* Vet. Schol. Cruq.

8 *Quando acuta prima syllaba vim interrogativam habet.* Vet. Schol. Hinc discimus dici et *quándo* et *quandó.*

Bentleius autor est se in plus decem Codicibus reperisse *inveniet,* pro *invenient:* quae Lectio tamen nobis minus probabilis videtur, cum *Pudor, Fides,* et *Veritas* pro trium Numinum veniant Personis, quibus ob eam rem convenientius erit Plurale Verbum. B. *Inveniet* convenit constanti Horatii consuetudini, velut Carm. I. 2. 38.: I. 3. 3.: I. 6. 10. &c. Ergo recepi. Z.

9 *Occidisse magnos et probatos viros dicebant.* Vet. Schol. B. Nimirum ut solem, ut sidera. G.

10 Nigidius (ut refert Gellius 13. 25.) in *Valeri* in Casu Vocandi scripsit, summo, i. e. acuto tono esse primam, deinde gradatim de-

Quod si Threïcio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanae redeat sanguis imagini,
    Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! SED levius fit patientia,
    Quicquid corrigere est nefas.

ODE XXV.

AD LYDIAM.

Sub Lydia nomine amicae cuidam suae jam vetulae, olim autem nimis arroganti, furiose insultat.

METRUM SAPPHICUM.

PARCIUS junctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris juvenes protervi,

---

13 Quid? si—num vanae *etiam MS. Gott. Br. Lambi. &c. Al.* Quod si—non vanae. Num *etiam Talb. G. Cum Bentl. et aliis e codd. et vett. edd. recepi* Quod si—non vanae, *quia interrogatio intempestive obtundere videtur lugentem Virgilium.* Z.

ODE XXV.

2 Jactibus *coll. Sax.*

---

scendere: sed siquis nunc (inquit Gellius) Valerium appellans in Casu Vocandi secundum id praeceptum Nigidii acuerit primam, non aberit quin rideatur. Notavit doctissimus vir Ant. Mancinellus.

11 Quod suum est Dii reposcunt. B. Quoscunque vidi interpretes, illi hic sibi deprehendere videntur locum communem Lucretii, *Vitaque mancipio nulli data omnibus usu*: quod mihi videtur contrarium sensui poetae, qui *frustra pium* fuisse ait Virgilium in *credendo*, h. e. commendando DIs Varo suo. Plane *creditum* sumit ut supra 3. 5. *Navis quae tibi creditum debes Virgilium.* Ita DI Virgilio debebant creditum sibi et commendatum piis illius precibus Quintilium: quem vita functum ab illis poscit cum expostulatione quadam. Quo usque progressae sint irae hominum ita debitos sibi homines reposcentium, docet Sueto. in Calig. c. 5. de Germanico, *quo defunctus est die, lapidata sunt templa, subversae deûm arae, Lares a quibusdam familiares in publicum ejecti.* Hoc est *incusare DIs manus* Senecae de clem. 1. 25. extr. Ut Augustus inclamabat alterum Varum, *Vare redde legiones!* Sueto. c. 23.: ita clamabat Virgilius, *DI reddite mihi Varum.* Nimis naturale est stultitiae humanae accusare deum. G.

15 Haec ad Eurydicen referuntur; de qua elegantissimum Episodion, apud Maronem Georgicorum fine, quem statim adi.

16 *Horrida*, ab effectu, Metonymice.

18 Antiptosis Dativi pro Accusativo.

19 *Durum!* luctuosa confessio et invita.

Pium est pati quod dii voluerint. Sapientis etiam quod corrigi non potest: Esto sane; veri tamen doloris aculei solo tempore hebetantur.

20 *Nefas* jam pro impossibile est.

ODE XXV.

1 *Junctas fenestras* intelligo valvis clausas, ut *jungi ponte* dicuntur flumina. Fenestra proprie foramen est. G.

Quatiunt jam pro feriunt; ut alibi. *Alterno terram quatiunt pede.* B.

Nec tibi somnos adimunt; amatque
Janua limen,
Quae prius multum facilis movebat
Cardines. Audis minus et minus jam,
Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis?
Invicem moechos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu,
Threcio bacchante magis sub inter-
lunia vento
Cum tibi flagrans amor, et libido
Quae solet matres furiare equorum,
Saeviet circa jecur ulcerosum;
Non sine questu,
Laeta quod pubes hedera virenti
Gaudeat pulla magis atque myrto;
Aridas frondes Hiemis sodali
Dedicet Euro.

---

7 Longam—noctem *conj. Bentl.* Longa nocte *coll. Sax.*—11 Threcio *Gott. Flor.* Thracio *al.*

---

2 *Protervi, insolentes, superbi.* Vet. Schol. B. Malim cupidos intelligere, procaces, intromitti petentes, indignantes se excludi. G.

3 *Amatque Janua limen;* Festiva Emphasis, quasi diceret, facit hoc janua limini, quod tibi olim amatores tui. *Non recedit a limine.* Vet. Schol.

5 Vet. Schol. optimique Codd. legunt *facilis* non *faciles. Facilis uncta ne resonaret.* Vet. Schol.

6 Amara vox *jam.*

7 Particula aliqua amatoriae cantilenae, quam (ut notavit Torrentius) Παρακλαυσίθυρον Graeci vocabant; nostri homines, A SERENADE. Mirum est magnum Bentleium de *Me tuo longas pereunte noctes* fecisse *Me tuo longam pereunte noctem.* "Satis erat (inquit ille) de una illa nocte queri." Unde novit vir doctus Παρακλαυσίθυρον istam cantilenam fuisse a cantante ipso confectam, neque alius cujusdam viri vel veterem?

Dilogia est in voce *pereunte,* prae amore scilicet frigore.

9 *Invicem* jungendum cum *arrogantes.* Arrogans est qui nimium sibi placet, aliosque vilipendit.

Amatores jam *moechos* vili nomine appellat, per Catachresin.

10 *Solo* jam posuit pro obscuro. B. *Levis,* deposita gravitate omni et honestate. G.

Angiportus qua nibil possit agi. Varro. *Vicus sine exitu.* Vet. Schol.

11 *Sub interlunia,* recte *quia tunc fere concitantur tempestates.* Vet. Schol. Pulcherrima Allegoria, quasi diceret, sicut enim emortua jam luna magis bacchatur gelidus Boreas; ita emarcescente jam forma magis saevit frigidus anilis amoris furor. Hoc ostendunt sequentia. B.

Laudatus commodum a viris doctis Veget. de re mil. 5. 10. *Interluniorum dies tempestatibus plenos—etiam vulgi usus intelligit.* Ceterum Scaligeri reprehensionem hujus loci, quae induxit Bentleium, ut *bacchante* in *bacchata* mutare cogitaret, facile, puto, effugimus interpunctione sublata, quam ponunt omnes, quod sciam, post versum 12. Hoc dicit poeta, *Flebis, o Lydia, cum tibi amor et libido, quae,* &c. *magis Threcio vento sub interlunia bacchante, circa jecur saeviet.* Nihil hic non dignum Horatio, nihil difficile, nisi quod aliquantum dilata ἡ *cum* videtur nubem objecisse hominibus. *Threcius ventus* Boreas, cum *Threce* s. Thracia Graeciae septentrionalis sit. Nec tamen dissimulandum Vet. Schol. Brod. *Bacchante, id est, faciente te bacchari,* quasi ventus ille furorem augeret. G.

ODE XXVI.

AD AELIUM LAMIAM.

Aelium Lamiam primae nobilitatis virum et Pompeianum, Reipublicae curis implicitum, ad res hilares hortatur.

METRUM DUOBUS PRIMIS VERSIBUS ALCAICUM, TERTIUS VERSUS IAMBICUS DIMETER HYPERCATALECTICUS, QUARTUSQUE PINDARICUS DACTYLICUS.

MUSIS amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis; queis sub Arcto
Rex gelidae metuatur orae,
Quid Tiridatem terreat, unice
Securus. O quae fontibus integris

3 Quis *edd. vett. et sunt qui de nominativo accipiant, male. Hinc et natum istud* qui, *quod in paucis codd. reperit Bentleius.*—4 Orae et *conj. Ascens. et Bonfin.*—5 Mithridatem *ed. Venet. et quidam codd. ap. Lambin.* Tyridatem *ed. Glar. et Schol. nos cum Bentl. et Jan. formam Gr. recepimus. Vulgo* Tiridatem. Z.

14 *Furiare verbum fictum videtur. Ante omnes furor est insignis equarum.* Virg. Georg. 3. 266. Vet. Schol.

15 *Ulcerosum, ex contemptu.* Vet. Schol. Vetulae veterem libidinem metaphorice significat.

17 Bene *laeta* cum sit subjecturus *virenti.*

Ordo est, gaudeat virenti hedera atque myrto magis pulla hedera atque myrto: Male enim distinguitur post *gaudeat.* Pullus color est aridarum frondium, quae Allegorice significant vetulas aetate frigidas, et emarcidas.

18 Discedendum et hic fuit a Baxtero et a Salmasio ad Soli. p. 674. *pullam* nigram interpretante. Recte *pulla myrtus* a Scholiaste Cruquiano explicatur *succrescens et tenera*, et in Schol. Gott. *novella.* Sic pulchre respondet *virenti ederae.* Hanc vim esse nominis declaravi etiam ad Cato. R. R. 151. 2. Sensus igitur est, juventutem magis gaudere coronis ex virente hedera et pulla myrto, &c. Sic *pulla ficus* Epod. 16. 46. G.

19 Notum est Hiemem nomen esse numinis: Erant autem Deorum Assessores quidam, quos Συνθρόνους atque Παρέδρους Graeci nominabant. B. Vid. Car. 3. 18. 6. G.

20 Hebrum per Dilogian dicit et Thraciae fluvium, et vetulum quendam moechum, de quo vide Lib. III Od. 12. *Liparaei nitor Hebri. Dedicet, deputet.* Mancinellus. Quis hic probet Rutgersii atque Bentleii *Euro*, pro *Hebro*, nulla cum veterum Librorum autoritate? B. Coronas, etiam si sint ex edera et myrto, *arida*, juventus hilaris *Euro dedicat*, i. temere objicit, ut fiant ludibria ventis, quales *hiemem*, i. procellas comitari solent utque efficere: uti mox *tradit ventis tristitiam* 1. 26. pr. uti vulgo *Vulcano dedicantur*, quae cremantur. Nempe recepi lectionem, cujus historiam et patrocinium vid. apud Burm. ad Aen. 1. 317.: cui hoc addendum est, in codice editionis Flor. 1482, f. qui penes me est liberalitate Illustrissimi Hardenbergii, ab antiquissima manu, seculi nisi omnia me fallunt XV. jam adscriptum esse *Euro*, quae res haud paullum me movit, ut post Bentleium et Cuningamum eam lectionem reciperem. Quae dici erudite pro *Hebro* possunt, dixit post Johnsonum Christius. Ille ingeniose sane advocavit morem capillos dedicandi fluvio, cujus fundus est Il. ψ. 142. Nuperus editor Anglus, qui figuris exornatum dedit Horatium 1749, *dedicat igni* jubet nos legere. Pareat, qui volet. G.

ODE XXVI.

2 *Tradam ventis*, pro *obliviscar* proverbiali sermone dicitur. Servius. Imitatus est hoc loco Anacreontem,

Τὸ δ' ἄχος [illegible]
Ἀνεμοτρέφῃ θυέλλῃ. B.

Protervis, pro libidine et temere jactantibus et vexantibus. Z.

3 *Quis* exprimendum curavi, ut melius appareat, esse dativum plur. Recte enim Vet. Schol. et Landinus observant, sensum esse, a quibus metuatur rex Scytharum. G.

Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiae coronam,
Pimplea dulcis. Nil sine te mei
Prosunt honores. Hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro
Teque tuasque decet sorores.

ODE XXVII.

AD SODALES.

Horatius illiberales et cerebrosos convivas reprehendit, et ostendit non esse rixandum inter pocula, sed de rebus suavibus fabulandum.

METRUM UT IN PRAECEDENTI

NATIS in usum laetitiae scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

---

9 *MS. Gott.* Piplea, *sed ultimae literae superpositum antiqua manu*, i. S. G. *Bentleius emendavit* Pimpleï, *quia* Πιμπλη̈ϊς *sit Musa, sed* Pimplea *dicatur de loco.* Z.—10 Possunt *Rutg. Bentl. Cun. it. ed. Venet. et Jani.*

---

4 Hoc tempore Phrahates a Tiridate ob saevitiam regno pulsus cum ingenti Scytharum exercitu reditum minabatur.

5 Hoc unice terrebat Tiridatem, ne Augustus, (quod boni omnes verebantur) a partibus suis non staret; quod, Hercules, neque fecit. B. Vid. Just. l. 42. extr. G.

6 *Securus, amotus a cura.* Vet. Schol.

Fons *integer* illimis est. Curis liberum oportet esse Poetam. B. Malim, unde nemo transit, ut mox v. 10. *fidibus novis.* G.

7 Bene *apricos*, h. e. non tristitia contractos. Cum sol se aperit, flores etiam se aperiunt.

9 Pimpleum, Libethrum et Pieria, olim Thraciae, postea Macedoniae montes fuerant et Musis sacri: in plerisque hujusmodi montibus erant etiam sacri fontes ejusdem nominis. "Omnes qui nunc exstant Codicis (inquit doc-"tissimus Bentleius) aut *Pimplea* habent aut "*Piplea:*" unde igitur ille novit legendum esse Graeca Declinatione *Pimplei* hoc loco?

10 Cur magis probem *possunt* quam *prosunt*, cum idem fere valeant? Nil tam placet Bentleio quam quod paucis commendatur autoribus, et quod in obscuro latet.

Bene *honores;* sunt enim honores deorum, et munera hominum. Veteres credebant se sacrari coronis et vatum carminibus.

Novis dixit, quia subjecturus erat *Lesbio plectro:* h. e. Alcaei et Sapphus, Romanis hactenus incognito. Erat autem plectrum acuminati bacilli forma.

ODE XXVII.

1 Sensus sumtus ab Anacreonte in Libro Tertio:

Ἄγε δῶτε μηκέθ' οὕτω
Πατάγῳ τε κ̀ ἀλαλητῷ
Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ
Μελετῶμεν. Vet. Schol. Cruquii.

Natis, ad hoc factis. Vet. Sch.

Scyphus Herculis, ut Cantharus Bacchi Mancinellus. A BOWL.

Vino et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! Impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiae
Frater Megillae, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quae te cunque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus: ingenuoque semper
Amore peccas: quicquid habes, age,
Depone tutis auribus. Ha! miser,
Quanta laborabas Charybdi,
Digne puer meliore flamma!

---

5 Acinacis *etiam MS. Gott.*—13 Voluptas *in codd. quibusdam, perperam.*—18 Ah miser *est in edd. Ven. Glar. Lamb. Bentl. et apud Schol.* Z.—19 Laboras *Gott. et primae editt. sed nusquam est* in. G. *Imo* laboras in *est in edd. Venet. Glar. et Lamb.* Z.

---

2 *Tollite*, auferte; in Verbo Adverbium est fastidiendi; quasi diceret *Apagete.*

3 *Verecundum, quod virgineo ore fingatur.* Vet. Schol. Erat enim Bacchus Cupidini quam simillimus. B. *Verecundum* vult esse Bacchum, ut alias *modicum;* non inverecundum, ut alio respectu vocatur Epod. 11. 13. Itaque nec *inverecundum* Bentleii conjecturam recipiam, neque *verecundi* Cuningami placent. G.

4 *Hypallage;* pro *prohibete a Baccho sanguineas rixas.* Vet. Schol.

5 Vet. Schol. optimique Codd. habent *acinacis* non *acinaces;* quod tamen perinde est. Erat gladiolus Persicus sicae forma incurvus. B. *Vino et luc.* a conviviis nocturnis longissime distat furor bellicus. Z.

6 *Immane quantum! admiranda dicit.* Vet. Schol. Θαυμαστὸν ὅσον, Graecis, adnotante Cruquio.

Impium inter sacra Bacchi laetitiae datoris pugnare. Quidni? B. *Impium* ego dici putem *clamorem*, quia velut civilis aut familiaris adeo belli praecursor et incentivum est. G.

7 *Sodales quod una sederunt.* Festus, adnotante Mancinello. B.

8 *Cubito r.* ne surgite ad rixandum, sed permanete in lectis, in quibus accubuistis. Z.

9 *Severi, austeri.* Vet. Sch. Falernum sua natura austerum erat teste Athenaeo; subdulce tamen erat ubi vindemiae tempore flabant austri. Hoc adnotabat Lambinus.

11 In obscuro latet nomen hujus sive fratris, sive cognati Megillae. Certe Megilla ista erat eo tempore omnium ore decantata, adeoque cognato suo celebrior. Quid si vel ipsa haec Megilla nomen erat puellae de qua quaestio a vaferrimo Flacco agitatur? Haud multum dubito. Fortasse etiam si Libertina erat, ut probabile est, splendidam aliquam personam Graeci generis, cujus nomen hic reticet, excusandi amoris sui causa, et ut ancillarioli nomen effugeret, simulasse se ejus affinem fuisse.

In *beatus* Sarcasmus est satis amarus. B. Imo est oxymoron. Sensus est: cujus amore se beatum putet, quam puellam perdite amet. Z.

13 *Cessat*, qui aegre adducitur.

16 *Ingenuo amore*, mulieris ingenuae, sive nascendi conditione, s animo. G.

18 Vet. Schol. Cruq. cum omnibus fere libris habet *Ha. Ha! Cum exsecratione miratur.* Vet. Schol. *Ostendit etiam, eum quasi in aurem sibi esse confessum.* Vet. Schol.

19 Omnes fere Codd. cum Vet. Schol. habent *laborabas* non *laboras in;* quod miror viris doctis non placuisse. Quasi diceret, *Laborabas, et ego nesciebam;* nam Ethicum habet Charactera. Pro *laborabas*, Bentleius tamen probat *laboras in*, quod non capiat conjectura Scri-

Quae saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.

ODE XXVIII.

Archytae Tarentini eximii Pythagorici exemplo, qui in litore Apuliae a misero naufragio diu inhumatus jacuit, ostendit idem fatum et bonos et malos in hac vita manere. Callida Dilogia, sive Hyponoea, Bruti sui fatum deflet, flebilique et simplici sermone dolet summam virtutem tali viro nihil profuisse. (Fateor, me neque Brutum hic invenire, neque aliam allegorian vel dilogian, aut irrisionem adeo Tarutii illius, de quo Cic. de divinat. 2. c. 47. Suspicor potius animi causa, quacunque invitante occasione, poetam vel e Graeco expressisse, vel ipsum lusisse talem cum Archyta dialogismum, quo vanitatem studiorum humanorum contra Fortunam et mortem ostendit. Incipit autem nauta apud cadaver Archytae miserari ejus sortem. G.)

METRUM PRIMO VERSU HEXAMETRUM HEROICUM, SECUNDO TETRAMETRUM HEROICUM.

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope littus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodest 4

---

24 Chimaera *coll. Sax. it. Br. Zaro. &c. al.* Chimaerae.
ODE XXVIII.
4 Funera *conj. Heinsii ap. Bentl. male !*

---

ris stilum et irrisionem. Quasi diceret, *Tu laborabas, et ego nesciebam.*

21 *Sagae sunt praecantatrices quae vel accersere carminibus mala hominibus possunt, vel expellere,* Vet. Sch.

23 Significat eam esse omnibus artibus armatam in ejus perniciem. Vox *triformi* refertur ad Homericum istud :

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.. B.

Symbolum impudici amoris chimaeram faciebant veteres. Vid. Fulgent. Mythol. 3. 1. Pegaso insidens, ab eoque adjutus Bellerophon Chimaeram confecit. Chimaeras hoc genus fugere est vincere. Absurde ergo Perraltus simile facit hoc genus loquendi illi, si quis ita aegrotare aliquem dicat, ut *mula* (qua vehi solet medicus) *expedire illum non possit.* G.

ODE XXVIII.

1 Forte poetae animo obversabatur Archimedis Arenarius, quo ille demonstravit, rationem iniri posse numeri omnium arenarum, quae totum orbem terrarum impleant. G.

2 *Mensorem*, Geometram dicit et Arithmeticum.

Cohibent, bene et emphatice, per totum mundum antea vagatum scilicet, B. Malim ita, Munera pulveris exigui nondum sibi persoluta, sepulturae inopia, retinent umbram tuam, ne liceat tibi Styga trajicere. G.

3 *Matinus vicus et mons Apuliae.* Vet. Sch. Cruq.

Aërias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro!
Occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
Tithonusque remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos admissus; habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demissum; quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos atque cutem morti concesserat atrae;
Judice te, non sordidus auctor
Naturae verique. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda semel via leti.
Dant alios Furiae torvo spectacula Marti;
Exitio est avidum mare nautis;
Mista senum ac juvenum densentur funera; nullum
Saeva caput Proserpina fugit.

---

5 Temptasse *MSS. Bersm.* C.—6 Decurrisse *Flor. et Locher.*—14 Judice me, *conjectura cujusdam ap. Cuning. Sed vid. not. Gesneri.*—15. Mors *MSS. Bersm. quod est glossema.* Z.—18 Avidum *Br. Gott. et primae editt. it. coll. Sax. tum Bentl. Can. et MSS. Bersm. duo. Vulgo* avidis.—19 Densantur *edd. Venet. Glar.*

---

4 *Munera* per Prolepsin dixit ad praesignificandam nautae humanitatem.

5 *Aërias tentare domos* nescio utrum ad machinationem volantis columbae referatur, an ad astrologiae studia? illud videtur dicere, quod supra 3. 38 *Coelum ipsum petimus stultitia.* G.

6 Quod pro *percurrisse decurrisse* habent primae editiones, forte non temere est. *Decurrunt* milites exercitationis causa: Archytas exercuit se decurrens per totum coelum. G.

7 Respondet Archytas Horatio, non Nautae ut Cruquius voluit. B. Sed ita fiant tres personae, et Anachronismus. Dicamus, ex Horatii sententia loqui nautam. Suum sensum nautae tribuit Poeta. G.

Etsi conviva. B. *Conviva deorum* Tantalus, illo honore abusus, punitus propterea apud inferos. G.

8 Etsi Aurorae curru in coelum raptus. Occidisse tamen hic dicitur quod vivus in coelum evectus sit. Frustra igitur quaerit Bentleius cur Horatius Tithonum in mortuis numeret. Cum non esset in vivis, quin inter mortuos censendus videretur?

9 Callide finxerat iste Minos se Leges suas in antro Jovis, quod in Ida monte erat, ab ipso Jove didicisse.

10 *Tartara*, per Catachresin jam pro Elysio. De Pythagora consulendus Ovidius Metamorph. Lib. XV. B.

Breviter, Euphorbum Panthoi filium se Homericis temporibus fuisse, dicebat Pythagoras, ejusque sibi vindicabat clypeum. G.

11 *Refixo* jam pro fixo, non pro detracto ut putavit Stephanus: habet enim haec vox duos contrarios intellectus. B. *Refixo* tamen, h. e. revulso et ablato clypeo opus erat, ut agnosceretur, an fuisset Euphorbi, quod dixerat Pythagoras antequam illius intus inspiciendi fuisset copia. Sic certe Max. Tyr. 16. 3. G.

13 *Nervos et cutem*, h. e. corpus. Z.

14 Etiam te ipso judice. B. Noverat videlicet Archytas in illa parte Italiae esse magnam auctoritatem Pythagorae etiam apud vulgus. G. *Sordidus auctor*, contemnendus interpres, s. perscrutator. Z.

17 Veteres caedes atque bella Bellonae Furiarumque inspirationi tribuebant.

Theatra et Amphitheatra Latinis Spectacula dicta. *Heu nimis longo satiate ludo!*

18 Nescio cur Bentleius praetulerit *avidum mare* alteri lectioni, cum navigantium aviditas causa sit eorum exitii paene unica. B. Sed illud etiam cogitemus, *avidum mare* suavi valde

Me quoque devexi rapidus comes Orionis
  Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
  Ossibus et capiti inhumato
Particulam dare. Sic, quodcunque minabitur Eurus
  Fluctibus Hesperiis, Venusinae
Plectantur silvae, te sospite; multaque merces,
  Unde potest, tibi defluat aequo
Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
  Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? Fors et
  Debita jura vicesque superbae
Te maneant ipsum. Precibus non linquar inultis;
  Teque piacula nulla resolvent.
Quanquam festinas (non est mora longa); licebit
  Injecto ter pulvere curras.

---

29 Sub Jove *conjectura Crusii.*—31 Forsan *Lamb.*—32 Vicesque, superbe, *conj. Passeratii ap. Bentl.*—33 Inultus *conj. Passerat. ap. Lambin.*—35 Festinans *ed. Venet.* Z.

---

metaphora dici. G. Ergo recepi. Accedit quod Archytas philosophus non videtur decore et vere se accusare aviditatis. Z.

Nautas mercatores per contemtum appellat.

19 Vet. Schol. optimique Codd. *densentur* habent, quod verbum Lucretio familiare est.

20 *Hypallage*, pro *nullum caput fugit Proserpinam.* Vet. Schol. *Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem Abstulerat.* Virgil. Aen. 4. 698. Credebant veteres aegrotantes mori non posse priusquam Proserpina crinem de vertice secuisset. B. Hic Harduinus, *Non novit*, inquit, *iste* Pseudo-Horatius *Proserpinam*: saeva non *est*. Sed tamen *imperiosa* est illi, quem solum verum putat Horatium Sat. 2. 5. 109. G.

21 *Notum est ortu et occasu Orionis tempestates concitari.* Vet. Sch. V. Epod. 10. 10. et Serv. ad Aen. 4. 52. G. *Devexi*, ad occasum vergentis. Z.

22 *Notus* hic certe non minus locum habet quam Aen. 1. 575. Non scrupulose ventis sua nomina et plagas assignant poetae; norunt propter flexum litorum *noto* aliquem in litus Africae vel Apuliae expelli posse. G.

23 Ex invidia inhumanus. Malignus dicitur qui vel operae vel impensae nimium parcit.

Arenam pulverem dicit, uti Virgilius frequenter in Georgicis.

27 Ex veteri opinione poenas condonari non posse, in alia diverti posse.

28 In animo habuit aureum Danaes imbrem, [illegible]

29 *Tarentum erat in Tutela Neptuni.* Vet. Schol. B. Est enim Taras Neptuni filius conditor Tarenti. G.

30 Negligis, *leve putas?* Vet. Schol. Cruq. B. Glossema videtur, quod pro *negligis* Pithoeus (in collat. Sax.) adscripsit *audes*. conf. mox 29. 16. *temnis* pro *tendis*. G.

31 Notandum *postmodo* dici pro *post*.

Fraudem inhumati piaculum. Vet. Schol.

Melius *fors et*, quam *forsan*: sic et Vet. Schol. legit. [Etiam vetusti codices. v. Heins. ad Valer. Flacc. l. 478.]

32 *Vices superbae*, *poenae superbis factis tuis.* Vet. Schol. *Debita jura* Periphrasis Nemeseos, sive divinae vindictae.

33 *Precibus non l. i.* non relinquar a Diis, adeo ut preces seu exsecrationes meae sint vanae, h. e. quas non sequatur ultio. Z.

34 Dira detestatio nulla expiatur victima juxta jus Pontificum.

Qui vel a Magis vel etiam ab aliis devoventur, obligantur, nisi contraria resecratione resolvantur.

36 *In sacris hoc genus Sepulturae tradebatur, ut si non obrueretur, manu ter jacta terra cadaveri pro Sepultura esset.* Vet. Schol.

Festive *curras*, cum ante posuerit *festinas*: proprie etiam nautae *per mare currunt*; ut sit elegantissima Dilogia.

ODE XXIX.

AD ICCIUM.

Facete carpit Iccium, qui, studio philosophiae, quod ambitiose ante affectarat, nunc repente abjecto, militare instituerat spe lucri. Z.

METRUM DUOBUS VERSIBUS ALCAICUM, TERTIO IAMBICUM DIMETRUM HYPERCATALECTICUM, QUARTOQUE PINDARICUM DACTYLICUM.

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis; et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabaeae
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. Quae tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, et Tiberim reverti:
Cum tu coëmtos undique nobiles
Libros Panaetî, Socraticam et domum,
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

1 Icti *Baxt.*—13 Nobilis *Bentl. e codd.*—16 Temnis *ed Glar.*

1 Docte animadvertit Torrentius fuisse Romae gentem Itiam. Non dubitavi igitur pro *Iccî* reponere *Ictî*, ut in Epodis pro *Iclî*, *Pettî*: Siquidem in veteribus libris Literae *c* et *t* vix discerni possunt. B. Non videntur ista cohaerere. Retinui lectionem librorum, puto, omnium. Vid. tamen pro *Itio* Gallandii epistola in Obss. misc. Burn. vol. 6. p. 385. Conf. Hor. Epist. 1. 12. ad eundem forte data. G. *Beatis*, opulentis. Augustus, duce Aelio Gallo, exercitum misit in Arabiam felicem, sed eventus non respondit consilio, culpa imprimis et proditione Syllaei. Vid. Strab. XVI. p. 780. Z.

Invides, tibi cupis; quod contrarium Stoicismo, qui nil cupere sapientem jubet.

2 *Acrem*, ferocem. Contra, Socratis erat mite ingenium.

3 Ridicule *non ante devictis*, *horribili Medo*, *et Nectis catenas*. Quantum mutatus ab illo!

4 Bentleius mallet *horribilis* vel *horribiles*, quo detraheret Epitheton *Medo*, et apponeret *catenis*, sed indicta causa. Mihi videtur ipse *Medus* horribilior suis catenis, vulgi saltem opinione. Hoc idem factum est in voce *nobiles*, [v. 13.] pro qua ex ingenio suo supposuit *nobilis*, quo conveniret cum Panaetio Philosopho. Certe tam nobilis Scriptoris oportuit et nobiles fuisse Libros.

5 *Nectis*, fabricas; *mutuis enim nexibus fiunt catenae.* Vet. Schol.

8 Proprie *ad Cyathum* de Pocillatore. *Puer ex aula*, *qui aulae servierit.* Vet. Schol.

10 *Arcu paterno*, i. e. Serico. Putandum enim fuisse hunc puerum natione Serem, sive

ODE XXX.

AD VENEREM.

Omnia bella numina e sedibus suis evocat, rogatque ut se transferant in novum Lararium a Glycera sua Veneri dedicatum. Est autem quasi Epigramma in Dedicationem Veneris. Vet. Schol.

METRUM SAPPHICUM.

O VENUS, regina Gnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Thure te multo Glycerae decoram
Transfer in aedem.
Fervidus tecum Puer, et solutis
Gratiae zonis, properentque Nymphae,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.

1 Cnidi *Lamb. et Bentl.*

Sinensem; ideoque pretiosiorem. B. Pretiosus jam erat in aula Parthica ob patriam longinquam: crescet pretium, ubi Romam deferetur. G.

11 *Pronos relabi sermo παροιμιώδης.* Vet. Schol. Graecis ἄνω ποταμῶν proverbio dicitur. Torrent.

14 *Panaetius Stoicus fuit, Praeceptor Scipionis Africani et Laelii, natione Rhodius.* Vet. Schol.

Domum, Sectam. Vet. Schol.

15 *Lorica dicta quod e loris et corio crudo pectoralia faciebant, postea succuderunt Galli e ferro sub id vocabulum ex annulis ferream tunicam.* Varro, notante doctissimo Mancinello. B. *Iberis*, e ferro Ibero, quod erat in pretio. Z.

16 Metaphorice ab iis qui tendunt sagittas, *Est aliquid quo tendis et in quod dirigis arcum?* Persius. B. *Tendis*, ut Epist. 1. 19. 16. Frustra ergo barbariei hunc usum verbi accusat Harduinus. *Temnis* quod Porphyrio interpretatur *audes*, colorem accipit ex 28: 30. *negligis.* G.

ODE XXX.

2 *Sperne*, h. e. relinque, neglige.

3 *Ut plurimum de thure et floribus Veneri sacrificabatur.* Vet. Schol.

4 *Te Transfer*, h. e. migra, proprie de Diis cum evocantur.

5 *Fervidus, quod fervorem amoris inferat.* Vet Schol.

6 *Gratiae nudae et sine nodis finguntur.* Vet. Sch. h. e. aperto et soluto sinu.

7 *Parum comis, minus elegans. Sciendum Venerem omnium elegantiarum esse dominam.* Vet. Schol.

Juventas, Hebe. *Juventa aetas putatur, Juventas ipsum Numen, juventus adolescentia.* Vet. Schol.

8 *Mercurius* advocatur, puto, propter vim persuadendi; an etiam propter *furta* et dolos? G.

ODE XXXI.

AD APOLLINEM.

Horatius ab Apolline Palatino, tempore festo, quo ab Augusto dedicatus est, nihil petit praeter mentem sanam in corpore sano. (Saecularium quidem ludorum neque vola hic est nec vestigium. G.)

METRUM UT IN ODE XXIX.

QUID dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimas
Sardiniae segetes feracis,
Non aestuosae grata Calabriae
Armenta, non aurum, aut ebur Indicum,
Non rura, quae Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives et aureis
Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Dîs carus ipsis; quippe ter et quater
Anno revisens aequor Atlanticum

3 Opimae Sard. segetes feraces *MSS. nonnulli et ed. Glar. Lamb. Bentl.*—9 Calenam *conj. Bentl.*—10 Dives ut, *Bentl. e duob. codd.*—11 Calillis *a* calix, *suspic. H. Stephanus, cui favet Gott.* culillis: sed *Brod.* curutis.

1 *Dedicatum Apollinem* vel in templo suo Palatino ab Augusto, vel in parvo sacello ab Horatio positum. *Dedicatus Apollo* aut Graeca figura, cui templum vel sacellum dedicatum est; aut Metonymia consueta signum Apollinis illi dedicatum. *Dedicatus vates*, i. e. carmen seculare scribere jussus, placeat cui potest. G.

2 Bene *Vates*, cum jam nominasset Apollinem cujus in tutela sunt Vates.

Patera, calix. Vet. Schol. i. e. grandior et capacior calix.

Novum: per quod nova instaurabatur precatio, Vet. Sch. Tanquam novo deo libatio fiat.

5 et 6 *Grata armenta* quae gratiam referunt pascenti labore suo, fetu, carnibus. G.

9 *Premant, reprimant putando.* Vet. Schol.

Bentleius iterum immutat locum Epitheti, autoritate sui judicii. Nam de *Calena* fecit *Calenam*, quo conveniret cum *vitem*; ac si ignoraret Horatianam Hypallagen. B.

Calena falce premuntur vites Calenae: hypallage illa quidem, si communem loquendi usum compares: sed quae verum tamen habet. Plane simile est 3. 6. 38. *Sabellis docta ligonibus*, &c. quo epitheto solo indicatur, de Sabina disciplina sermonem esse. Sic Ser. 1. 6. 59. *non ego circum Me Satureiano vectari rura caballo*, &c. G.

10 Fortuna jam pro magnae opes, A GREAT ESTATE.

11 *Culullis, poculis manicatis, scyphis.* Vet. Schol. Cruq. Vetus Interpres a Culeo deducit. BOWLS, OR GREAT CUPS WITH HANDLES. *Proprie autem cululli calices dicuntur fictiles quibus Pontifices et Virgines Vestales in sacris utuntur: hic autem pro Urceolis et Conchis posuit*, Vet. Sch.

Impune. Me pascant olivae,
Me cichorea levesque malvae.
Frui paratis et valido mihi,
Latoë, dones, et, precor, integra
Cum mente ; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

ODE XXXII.

AD LYDIAM.

Poeta Lyram suam alloquitur, et magnifice de se sentit, quod sit quasi alter Alcaeus ; et Bellator, et Poeta, et Lyricus. (Videtur scripsisse hoc carmen Horatius, cum a Maecenate, vel ipso etiam Augusto invitatus esset ad scribendum solennius aliquod carmen, forte feriis Latinis canendum, aut Apollinaribus ludis : de saeculari carmine cogitabam, cui domi et privatim sic praeluserit poeta ; sed intercedit ratio temporum Bentleiana, quam certe hoc uno carmine refellere nolim. G.)

METRUM SAPPHICUM.

POSCIMUR. Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et plures : age, dic Latinum,
Barbite, carmen,

---

15 Pascant *Bentl. ex MSS. Cuning. et Jan. recte : nam praecedit premant. Ergo recepi ipse. Vulgo* pascunt. Z.—18 *Dedi lectionem edd. Ven. Lamb. Jan. et al. pro* at precor *ed. Baxt. Glar. aut* ac precor *Bentl.* Z.

ODE XXXII.

1 Poscimur *etiam coll. Sax.* Poscimus,—antro *Bentl. ex MS.* Poscimus *Gott. sed superposito r.* Poscimus *Zar. Flor. Loch. R. Steph. &c.*

---

12 *Reparata, commutata.* Vet. Schol. magis *requisita.*

Reparare ICtis certe permutare significat, vel permutatione sibi comparare. Praeter locum Alfeni citatum in Thesauro Stephaniano, sic loquitur Scaevola l. 122. § 1. de Verb. Obl. *Add.* l. 9. § pen. de statu liberis. Quod Bentleius *reparata* interpretatur condita, minus etiam aliunde firmari, credo, potest. G.

13 *Diis quasi per invidiam charos mercatores dicit, quod et prospere et frequentius navigent.* Vet. Schol. Quod scilicet veluti miraculo servati sint.

15 Bentleius post Fabrum, pro *pascunt* reposuit *pascant :* sed nihil hoc opus fuerat.

16 *Cichorea, in tuba rustica.* Vet. Schol.

Leves. Malvae corpori leves ; ut gravi malvae salubres corpori. Vet. Sch. Christophorus Landinus et Bondius noster, metro non attendentes, crediderunt *leves* esse *lubricas,* turpi errore.

17 *Paratis, quae in promtu sunt omnibus.* Vet. Sch.

18 Legendum *at* pro *et* cum Vet. Schol. Theodorus Marcilius frustra legit *adprecor.*

19 Bentleius frustra delevit subdistinctionem post *Cum mente,* et per hoc commiscuit diversa.

Turpem, h. e. omnibus et sibi ipsi gravem. B. *Cithara car.* laetitiae musicesque expertem. Z.

ODE XXXII.

1 Vet. Schol. Cruquii cum omnibus Lambini Codd. habet *Poscimur* non *Poscimus. Posce,*

Lesbio primum modulate civi;
Qui, ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
Littore navim,
Liberum et Musas, Veneremque et illi
Semper haerentem Puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.
O decus Phoebi, et dapibus supremi
Grata testudo Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve
Rite vocanti.

---

15 Cuique *conj. Bentl.* nunc resolve *Heum. conj.* mihi eumque *Anchers. conj.* G. *Conjicit Crusius* corda solve, *aut*, jynga solve.

---

batur enim *Dicta sua edere.* Vet. Schol. Alter. Forsan a Maecenate. Bentleius tamen pro *Poscimur* reposuit *Poscimus*, invito Scholiaste atque optimis Libris. B. *Poscimur*, jubemur scribere. Si quid ergo unquam carmen victurum cecinimus, nunc optamus tale nobis contingere. Votum hoc exprimitur allocutione ad Barbitum Alcaei, cujus laude oden absolvit. G.

Etsi et Diomedes et Servius, vetustissimi Grammatici, habeant *sub umbra*, Bentleius tamen autoritate unius Manuscripti motus, reposuit sub antro. Quid? an nullae sunt umbrae praeterquam sub antris? Potuit esse vel patula arbor vel pergula. Sed mirifice placent illi quae nova sunt.

2 Bene *Lusimus*, cum jam dixerit *vacui*. *Sic fere Poetae verecunde carmina sua lusus vocant.* Vet. Schol.

3 *Latinum* potest respectum habere ad ferias Latinas, quas eo tempore studiose celebrari solitas, constat. Sed vid. argumentum. G.

4 *Carmen*, nunc Melos vel Oden dicit, et *Latinum* dicit, quasi sibi proprium inventum.

6 *Alcaeus res bellicas adversus Tyrannos gessit, Pittacum et Myrsilum.* Vet. Schol. Cruq.

Alcaeus navali proelio plerumque cum hostibus agebat: quasi diceret, sive in alto mari, sive in portu erat.

10 *Haerentem*, assidentem. Erat enim Cupido fere semper Veneri Πάρεδρος, seu in Templis Assessor.

11 Lycus Alcaei amasius.

15 *Cunque*, *quandocunque.* Vet. Schol. Componitur a *cum* et *que*.

16 *Rite vocanti.* Ac si numen aliquod inesset Lyrae, quia decus, seu gestamen Phoebi erat. B.

Non puto opus esse defendere lectionem omnium librorum post ea, quae in Thesauro L. L. dedimus. Sententiam aperiet paraphrasis, *Salve*, o Lyra, honorata et propitia esto mihi, quae es *mihi dulce lenimen laborum*, *cumque* quandoque, quocunque tempore, quoties collibuit, *te rite vocanti*, et solatium vel avocamenta molestiarum a te petenti. G.

ODE XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Albium Tibullum Elegorum Poetam ob amicae suae (quam Glyceram appellat) inconstantiam plus nimio dolentem solatur, ostendens Venerem perversum quendam ex amantibus mimum sibi exhibere.

METRUM TRIBUS PRIORIBUS VERSIBUS CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM, QUARTOQUE GLYCONICUM.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glycerae; neu miserabiles
Decantes elegos, cur tibi junior
Laesa praeniteat fide.
Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in asperam
Declinat Pholoën: sed prius Appulis
Jungentur capreae lupis,
Quam turpi Pholoë peccet adultero.
Sic visum Veneri; cui placet impares
Formas atque animos sub juga ahenea
Saevo mittere cum joco.
Ipsum me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriae
Curvantis Calabros sinus.

---

1 Fiduciam tibi assumit nominando eum.

2 *Immitis* pro *crudelis* per Charientismum.

3 *Elegos, παρὰ τοῦ ἒ ἒ quae vox est lamentantium.* Vet. Schol. Bene igitur *miserabiles.*

Cur tibi junior, Ethopoeia; erant enim verba ipsius Tibulli; *Cur mihi junior*, &c. Est autem jam *junior* pro *posterior.*

4 *Praeniteat tibi*, magis quam tu puellae placeat, ut 1. 5. 13. G.

5 Apud Italos et Graecos puellae longe ampliori facie sunt, quam in Gallia atque Britannia nostra: possunt igitur illis esse tenues frontes quae nobis satis amplae videantur.—*Reddes Forte latus nigros angusta fronte capillos.* Epist. 7. Lib. I. Ob calvitiem hoc dicit. B.

Sic *castigatae collecta modestia frontis* laudatur Stat. Sil. 2. 1. 44. G. [Bene Intt. vett. *angusta et parva fronte;* quod in pulchritudinis forma commendari solet.]

6 *Asper*, proprie de dentibus, figurate de moribus.

7 *Sed;* supple *aliquis dicat.*

9 *Turpi* et forma et moribus, per *Dilogiam.*

10 *Quotiescunque ratio non apparet, sic visum, interponitur.* Vet. Schol.

11 *Sub jugum mittit qui domat cum turpitudine.* Vet. Schol. Milites qui sub jugum mittebantur, exinde pro mancipiis habebantur. B.

12 *Saevo joco;* sunt qui Jocum intelligant de Deo Cupidine: sed alii rectius interpretantur, crudeli oblectamento, quod quidem Venus capit ex dolore amantium, qui non voti sui compotes fiunt. Z.

13 Forsan uxor cum grandi dote et ingenio etiam dulci; per Dilogiam.

14 Bene *compede*, erat enim Libertina Myrtale, h. e. ex servis nata. *Attendendum autem compedem singulari numero eum dixisse, quod non facile apud veteres invenitur.* Vet. Schol.

15 *Acrior*, h. e. ingenio ferocior, figurate.

ODE XXXIV.

Antonio et Cleopatra praeter spem omnem superatis, Horatius fingit se renuntiare Epicureismo, et Providentiam agnoscere; quo facilius persuadeat populo Augusti Imperium deorum voluntate stabilitum. (Non persuadet mihi vir doctus, hoc fuisse consilium poetae. Sed vel serio, ad tempus certe, ab Epicuri grege se confert ad saniorem de providentia sententiam: aut ludum sibi facit suo cum tonitru Jovem. Prius puto verius. V. ad v. 5. G.)

METRUM IN ODE XXIX.

PARCUS deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiae
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relictos: namque Diespiter,
Igni corusco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum;
Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx, et invisi horrida Taenari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis

2 *Insanientis, res sacrilegas suadentis.* Vet. Schol. Estque etiam Figura Ὀξύμωρον, ut notavit Lambinus.

Sapientia, Graecis Σοφία, Philosophia est.

3 *Consultus* erat quem nos *Professorem*, vel *Doctorem* nominamus. Qui vel ipse jam ab aliis consulitur.

5 *Relictos*, praeteritos, vel post se relictos. Ingenio suo debet magnus Bentleius *relectos* pro *relictos.* Quis dicat cursum esse *relectum* antequam *relictus* fuerat? Neque enim ferri potest *relectos* pro *relegendos.* B. *Relectos* necessarium puto esse, licet sit ex sola conjectura N. Heinsii, (ad Ovid. Met. 8. 173. et Advers. 2. 4. p. 236.) et R. Bentleii. Nam *relictos cursus iterare* hoc tantum significat, viam, eandem ab initio, vel ab eo loco, ubi reliqueras, repetere et denuo percurrere. Hic autem oportet intelligi non hoc, quod diximus, sed retractationem. *Relictos cursus iterat*, qui v. g. bis Puteolis navigat Alexandream; *relictos* qui Puteolis Alexandream cum tetenderit, mutato cursu redit Puteolos. Sic ἀνατρέχειν, ἀναδραμεῖν, ἀναδραμεῖσθαι est mutare et emendare superiorem agendi rationem, tanquam navigationem. G.

Diespiter fictum videtur nomen Harduino ab impia illa cohorte (in cerebro viri enata et nidulante) in honorem Christi ex ignorabilibus mihi Hebraicis, quae interpretatur, *qui conterentes se conteret inimicos.* Forte volebat די שף את ער Editum vero est ויר־השמת־דהת־צד. Ceterum nomen *Diespiter*, quasi *diei patrem* dicas, pulchre convenit Jovi, cum claro coelo tonat: quale tonitru aut fulmen, sereno coelo missum, in prodigiis habitum ab Homericis inde temporibus, quod copiose ostendit Lambinus. Add. Jul. Obseq. c. 83. 107. 122. et Plin. 2. 52. Burm. Jove Fulgerat. c. 9. Epicurei hoc negabant, v. g. Lucr. 6. 245. sq. Horatius cum tale quid expertus ipse esset, motus certe ad tempus videtur. Facit huc, quod eam velut conditionem fert Jovi impius apud Aristophanem Socrates, ut sereno pluat sine nubibus, Νεφ. 370. Eandem putabant Epicurei rationem tonitruum: quare refelluntur, si tonet sereno. Non est hic sermo, quid verum sit; sed quid sentiant homines. Vidi ego fortes, ut sibi videbantur, Spiritus contremiscere ad subitum tonitru e nube, et impias nugas statim desinere. Quid si his sereno tonuisset? G.

7 Distinguendum procul dubio post *Plerumque*, quod videtur ipse Vet. Schol. fecisse, cum ita de Jove scribat. Qui *nubilo coelo corus-*

Mutare et insignem attenuat deus,
Obscura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit; hic posuisse gaudet.

ODE XXXV.

AD FORTUNAM.

Post Varianam cladem, qua exercitus P. R. cum ipso duce Quintilio Varo a Germanis deletus est, ingens Romae trepidatio fuit, adeoque magnus tumultuum metus, ut Augustus ipse furiata mente identidem exclamaverit, Quintili Vare, legiones redde. Quae mala Poeta in hac Ode impotentiae Fortunae tribuit; quam tandem precatur, ut praeterita mala futuris successibus resarciat. (Etiam haec conjectura videtur non valde firma. Nihil aliud, quam locum de Fortuna tractat poeta. G. Nempe de Fortuna Antiate, qualis quidem fuerit in templo Antii. Z)

METRUM UT IN PRAECEDENTE.

O DIVA, gratum quae regis Antium,
Praesens vel imo tollere de gradu

---

13 Insigne *Bentl. e codd.* *Hinc* insignia *conj. Cuning. quod recepit Jan.* *Atque sane sic bene cohaerent* ima, summa, insignia, obscura. Z.—14 Hic *it.* huic *coll. Sax.*

---

care consuevit. Vir magnus atque ingenuus Richardus Bentleius maluit emendationem istam deberi nescio cui Bangio peregrino, quam mihi noto et conterraneo suo.

Quod philosophiae naturali contrarium erat. M. Herennius *sereno die fulmine ictus est.* Mancinellus ex Plinio.

8 *Volucremque currum; ex vulgi opinione, tonitrua, dicuntur strepitus esse currus et quadrigarum Jovis.* Vet. Schol.

9 *Bruti graves et tardi dicuntur quod terrae perpetuum est.* Vet. Schol. B. *Bruta*, h. e. carens sensu et ratione. Z.

10 *Taenarus* pr. promontorium in Peloponneso, per quod descensus putabatur ad inferos. H. l. sedes Taenari est locus inferorum. *Invisi*, non visi. Z.

11 *Atlanteus finis*, Atlas mons Africae, qui ex vett. opinione finem terrae constituebat. Z.

12 Aesopus interrogatus a Chilone quam rem ageret Jupiter; ille respondit; τὰ ταπεινὰ ὑψηλοῖ, ϗ τὰ ὑψηλὰ ταπεινοῖ. Laertius, Vita Chilonis. Hoc responsum Chiloni tribuitur a docto viro Ludovico Desprez. Verum hic ex incuria lapsus.

13 *Insignem attenuat*, Hesiodum expressit; Ἀρίζηλον μινύθει, ut monstravit Ant. Muretus, vir doctus. *Insignem* dicit M. Antonium. Pro *insignem* Bentleius solo novandi studio reposuit *insigne*, quo sit eodem genere quo *obscura;* atque hoc sine ullo grano salis. B.

Potuit cogitare Antonium et Augustum Horatius. Sed si alios quoque cogitare voluit, debuit aliter loqui. Interpretatur Hesiodi carmen Oper. pr. tractat locum communem de providentia Epicureis oppositum, &c. G.

14 *Obscura promens*, dissimulat se velle Augustum, equestri ordine virum, dum ponit Neutrum genus pro Masculino.

Phrahati Parthorum Regi tiaram (multis apicibus circumseptam) ablatam significat, et Tiridatis capiti impositam. B.

15 Bene *cum stridore acuto*, cum ante posuerit *rapax:* ad instar scilicet procellosi turbinis. Psal. LVIII. 10.

16 *Sustulit*, ἀορίστως, ut solet: consuevit tollere. G.

ODE XXXV.

1 *Antium* erat in tutela Fortunae, quod ideo *gratum* dicit. B. Non temere turbabit quemquam delira Harduini temeritas, totam Antia-

Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus; te dominam aequoris,
Quicunque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus asper, te profugi Scythae,
Urbesque, gentesque, et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te semper anteit serva Necessitas,
Clavos trabales et cuneos manu
Gestans ahena; nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.

---

14 Fremens ad arma cursantes *conj. Bentl.*—17 Serva *etiam Cott. et collat. Sax.*

---

tem Fortunam somniantis ex nummo male explicato confictam. Qui historiam amant prae fabulis, inspicient Torrentium ad h. l. it. Phil. a Turre monumenta veteris Antii c. 1. G.

2 *Praesens, parata.* Vet. Schol.

3 *Mors sola fatetur Quantula sunt hominum corpuscula.* Juven. B. *Mortale corp.* h. e. hominem. *Superbos triumph.* summum honoris gradum, maximam gloriam. *Vertere fun.* mutare in funera. Z.

6 Notum Mathematicis Lunam esse κλῆρον τῆς τύχης, i. e. Sortem Fortunae, quae dominatur mari. B. Non invenio, quod ait vir doctus, ipsam Lunam esse sortem Fortunae; sed sic vocari comparationem quandam Lunae ad alias partes coeli. Vid. Ptolemaei Tetrabibl. L. 3. peculiari capite, et Scalig. ad Manil. p. 187. seqq. Nec Horatius rimatus videtur *numeros* illos *Babylonios*, a quibus Leuconoen suam avocat 1. 11. Sed cum maris motus ac tempestates oriantur a causis latentibus, quare nec praevideri ullo modo neque caveri possunt: ideo videntur illos peculiariter Fortunae assignasse. Hinc Fortunae reduci in nummis dedere gubernaculum, quo maritimos cursus regat, ut rotam ad pedestres. G.

7 *Lacessit*, remis impellit. *Bithyna car.* nave a Bithynia profecta. Z.

9 *Profugi, quia nusquam certam sedem habent* Vet. Schol. Cruq. Jam movebant Scythae bellum, quo restitueretur Phrahati regnum. B. Cf. infra III. 24. 9. Z.

11 Crediderim eum de Phrahatis matre locutum, atque etiam de ipso Phrahate sequentibus verbis.

13 *Injurioso*, h. e. fastuoso et fastidioso.

14 *Stantem columnam;* innuit emphatice Augustum esse unicam Reip. columnam, subtractis jam aliis, praesertim Quintilio Varo. B. Ego unumquemque hominem intelligam, quo alii ut columna nituntur. G.

15 *Bene tumultum vulgarem expressit repetendo.* Vet. Schol.

Cessantes, jam otio fruentes. *Cessantes* modo dicit locupletiores cives, et otio gaudentes. Frustra igitur Bentleius vitio dat Horatio, quod populus ipse populum ad arma concitet. B. *Cessantes* iis videntur qui non insaniunt, vel furunt minus. G.

16 *Frangat* pro dissolvet.

17 Cum Vet. Schol. et MSS. Cruq. reposui *serva* pro *saeva*: est enim mors (quam hic, ut etiam alibi per Euphemismum *Necessitatem* appellat) Fortunae carnifex et suppliciorum ministra. Hoc loco haeret aqua Bentleio, neque me legere dignatus est. B. *Serva* Fortunae, quae

Te Spes et albo rara Fides colit
Velata panno; nec comitem abnegat,
Utcunque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum et meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
Cum faece siccatis amici,
Ferre jugum pariter dolosi.
Serves iturum Caesarem in ultimos
Orbis Britannos, et juvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum et sceleris pudet
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum juventus

---

22 Abneget *Brod.*—24 Vertis *pro* linquis *conj. Bentl.*—25 Ut meretrix *conj. Cun. et sic Brod.* —33 Heu heu *coll. Sax.*—36 *Sic cum Bentl. et Cun. etiam Brod. coll. Sax. Gott. Flor. Loch.* &c. *Sed* manus *est in edd. Ven. Glar. Lamb.*

---

illam ut lictores et anteambulones alii, *anteit*, *Necessitas* non moriendi modo, sed quaecunque vim et coactionem adfert. *Clavis* cruci figuntur, *cuneis* Caucaso affixus Prometheus Cic. Tusc. 2. c. 9. *Abenam* manum tribuit illi ob duritiem, robur, &c. Conf. 3. 24. 5. G.

18 Sunt autem *Trabales clavi*, maximi clavi ex ferro, quibus trabes figuntur. Sic etiam *Od.* 24. *Lib. III. Si figit adamantinos Summis verticibus dira Necessitas Clavos.*

Cuneos pro *martulos* posuisse videtur.

19 *Abenam* mortis manum Dilogως nominavit, ob aheneam ejus imaginem, ut puto, et quod erat indomita. Veteres etiam Morti hymnos canebant et thura cremabant, ut constat ex Onomacrito Atheniensi.

20 *Uncus, quo puniebantur damnati.—Sejanus ducitur unco.* Vet. Schol.

Resoluto plumbo rei puniri consueverunt. Vet. Schol. Cruq. Crediderim eum *Uncum* et *liquidum plumbum* intulisse in terrorem tumultuantis populi; cum alias *clavi* et *cunei* sufficerent. Probabile est etiam *Mortem*, *Spem*, et *Fidem* fuisse Παρέδρους, sive Assessores Fortunae Antiatis.

21 Bentleius mire se torquet et caecutit hoc loco; Horatio infensus. Spem et Fidem semper dicit comitari Fortunam, etiam cum ea adversa fuerit. Quid apertius? B. *Fides* quae *colit* utramque *Fortunam*, eam praesertim, quae *clavos* et *uncos* minatur, rara est. Haec se *non abnegat comitem* fortunae amicorum, id est, amicis in utraque fortuna constituis. G.

Fidem ideo *albo panno velatam dicit, quia albo panno caput velabant Fidei sacrificantes.* Vet. Schol.

23 *Mutata*, i. e. nigra.

24 *Linquis* illud pulchre defendit a Bentleio L. Bos. Fortunam etiam a palatio in insulam vel carcerem euntem sequitur Fides. G.

27 *Siccatis*, ebibitis.

28 *Dolosi*, tanquam non stantes promissis.

29 Mirifice displicuit Bentleio Horatii Pleonasmus *ultimos Orbis*; dicit enim *ultimos* debuisse sufficere. Ex conjectura igitur propria ipse reponit *ultimos Oro.* B. De expeditione in Britanniam tentata etiam A. V. 727. satis Marcilius et Massonus dixere ad refutandum Harduinum, qui tale quidquam ab Augusto actum esse, solita confidentia negat. Iidem de Arabica expeditione Aelio Gallo mandata eodem tempore. *Britannos orbis ultimos* dicit eodem sensu, quo *toto divisos* vel *diversos orbe Britannos* Virgilius Ecl. 1. 67.: quos discludit et sejungit Oceanus. Sic Luca. 7. 541. *extremos orbis Iberos* dixit. G.

31 *Examen, novum delectum ab Augusto habitum.* Vet. Schol.

Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
  Incude diffingas retusum in
    Massagetas Arabasque ferrum.

ODE XXXVI.

Gratulatur amico suo Plotio Numidae ob reditum in patriam. Verisimile est eum fuisse Pompeianum, et Augusti gratia ab exsilio rediisse; ob enormem Horatii laetitiam.

METRUM PRIMO VERSU GLYCONICUM, SECUNDO ASCLEPIADEUM.

Et ture et fidibus juvat
  Placare, et vituli sanguine debito
Custodes Numidae deos;
  Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus,
  Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamiae, memor
  Actae non alio rege puertiae,

39 Defingas *conj. Bentl. et Cun.* Recoctum *pro* retus. *conj. Bentl.* Refusum *vir doctus in Misc. obss. Bur. vol.* 4. *p.* 381. *G.* Desigas recusum *ed. Lamb.*

ODE XXXVI.

8 Arctae *ed. Venet.* Z.

32 *Rubro;* Aethiopico et indico, a colore vicinarum gentium.

36 Bentleius pro Plurali *manus*, autoritate quorundam Codicum rescripsit Singulare *manum:* Minus hoc illi placuisset, si in Editis reperisset. B. Vid. Var. L.

39 *Diffingas*, *refabrices.* Vet. Sch. Bentleio magis arridet *defingas* quam *diffingas*, etsi agnoscat *diffingas* esse lectionem omnium Codicum atque temporum. Certe necesse fuerat *diffingi* prius quae fuerant recudenda. Ista Μετάληψις scriptoribus est usitatissima.

40 *Massagetae* reliquique Scythae a partibus Phrahatis stabant, quibus ob eam rem minus favebant Pompeiani.

Docte observavit Cruquius esse etiam *Arabiam* alteram in Scythia, quam Ammian. Marcellinus *Getarum desertum* appellat. B. Sed hic opus non videtur aliis, quam iis, de quibus v. 31. sq. *Ferrum*, ab infelici illo in fratres usu *retusum* et hebetatum, *diffingi*, i. malleo diduci, et ita acui optat *nova*. i. repetita *incude*, quo adhibeatur contra *Massagetas*, &c. Ceterum nec *defingas* damnare ausim, cum *de* et *di* in compositis frequentissime confundantur. Hic quidem omnes nostri *diffingas* habent. G.

ODE XXXVI.

1 *Fidicines hodie quoque Romae ad sacrificia adhiberi, sicut tibicines, nemo est qui nesciat.* Vet. Schol.

2 *Placare ;* Votis redditis.

Debetur hostia dum votis susceptis promittitur. Vet. Schol.

4 *Hesperia, Mauritania.* Vet. Schol. Ubi etiam hortus Hesperidum. B. Cur non potius ex Hispania? G.

6 *Dividit, tanquam quae multis data sufficerent.* Vet. Schol.

8 *Significat Numidam Lamia Patrono usum a*

Mutataeque simul togae.
Cressa ne careat pulchra dies nota;
Neu promtae modus amphorae,
Neu morem in Saliûm sit requies pedum;
Neu multi Damalis meri
Bassum Threïcia vincat amystide;
Neu desint epulis rosae,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos; nec Dămalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis hederis ambitiosior.

---

10 Thressa *conj. Erasmi.*

---

pueritiae. Vet. Schol. Quis nescit fuisse Romanis principem juventutis? Cur non etiam patroni, seu reges, juventutis fuerint? B. Ut nempe adulti habebant suos *reges*, quod clientium et minorum amicorum relativum apud Horatium est, V. G. Epist. I. 17. 43.: sic etiam pueri et adolescentuli. G. Fortassis praestat Heinsii ratio, qui rectorem interpretatur, h. e. paedagogum. Ergo *non alio* est eodem. Z.

9 Ostendit eos fuisse ejusdem aetatis. Ineunte saltem decimo septimo aetatis anno deposita praetexta sumebant togam puram, seu virilem.

10 *Cretensibus moris erat dies laetos albis calculis, nigris contrarios numerare, et ex lapillorum dierum numero una et tempus metiri. Malos enim in annorum numerum non ducebant.* Vet. Schol. Verum mos iste fuit Cretensibus communis cum aliis gentibus; quare censeo *Cressam notam* esse albam notam creta ductam. Romani enim creta et carbone albos et nigros dies notabant. Creta ista erat factitia, sicuti et alias carbo factitius; quibus notabant felices dies atque infelices. B.

Hanc Cruquii etiam et Lambini sententiam ornavit Bentleius. G.

11 *Modus* vox est mediae significationis; jam vero *plenus modus* est. B. Quin *modus* intelligendum cum *sit* versus proxime sequentis. *Ne sit modus amphorae promtae*, ne numeretur, quot amphorae jam sint e cella promtae. G.

11 *Salii sacerdotes Martis et Herculis dicebantur.* Vet. Schol. Juxta Dionysium Halicarnasseum, non alii erant quam Graecorum Curetes, seu Corybantes.

14 *Bassus*, immanis cujusdam potatoris nomen.

Amystis potabatur non ducta. Vet. Schol. Erat ingens *phiala*, teste Vet. Sch. Cruq. Ἀμυστί, ἀπνευστὶ πιεῖν. Plutarch. in Sympos. notante Lambino.

16 *Breve, quod cito deflorescat.* Vet. Schol. B. *An lilium breve*, i. parvum, humile, quod lilium convallium vocatur? G.

17 *Putres, nimio potu marcentes et libidine resolutos.* Vet. Schol.

20 *Hederas lascivas dixit, quia quasi ludentes vagae serpunt.* Vet. Schol.

Ambitiosa, ab ambitu lacertorum. Vet. Schol.

ODE XXXVII.

Alcaeum imitatus publicam laetitiam indicit ob voluntariam Antonii et Cleopatrae necem, quae cruento bello finem imposuit.

METRUM UT IN XXIX.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus; nunc Saliaribus
Ornare pulvinar deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas, depromere Caecubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus et imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem
Vix una sospes navis ab ignibus;
Mentemque lymphatam Mareotico

9 *Conjecturam Scaligeri* congrege *merito damnat Bentl.*—14 Meroëtico *conj. Guietus ad Lucanum* X. 117.

1 Νῦν χρὴ μεθύσκειν καὶ τινὰ πρὸς βίαν Πίνειν, ἐπειδὴ κάτθανε Μύρσιλος. Alcaeus (apud Athenae. 10). Cum potuisset Antonium nominare, ad vitandam tamen invidiam, ei pepercit. B. Conf. infra Epod. 9. Z.

Libero, lascivienti. Vet. Schol. Vel etiam a captivitate libero, eleganti Dilogia.

2 *Saliares coenae* in *proverbio.* Vet. Schol. B. H. e. opiparae et sumtuosae. Z.

3 *Ornare pulvinar, id est, mensas vel templa, quae pulvinaria dicuntur propter Lectisternia quae ibi fiebant, praeterquam in templo Herculis, qui nunquam quieti assuetus erat.* Vet. Schol. B. Nempe arae deorum sunt mensae, ad quas invitantur, quin disponuntur illorum statuae accumbentium modo in lectis et pulvinaribus. G.

4 *Tempus erat*, h. e. Jamdudum. B. Reprehendit tarditatem, q. d. jam factum oportebat. G.

Dapibus; post saltationem hostiis epulabantur. Vet. Schol.

7 *Dementes*, a dementia reginae cogitatas. Z.

8 Credi vult Romanorum Imperium Alexandriam translatum iri. B. Nempe hoc moliri cum Cleopatra Antonium, vel vere vel invidiae faciendae causa dicebatur. G.

9 Grex dici solet de vilioribus.

Turpium; aut malae vitae, aut eviratorum. Vet. Sch. per Dilogiam. B. *Turpes morbo viros* hic puto non eunuchos tantum dici, vel pathicos adeo: sed *contaminatos* ac *turpes* vocari, *morbo* animi laborare dici, qui Romani et viri Aegyptiae feminae servirent. L. Bos suspicatur *cum grege—orbo virorum*, i. e. carente viris. G. Videntur esse spadones, qui Epod. 9. 13. dicuntur, turpes et foedi ob morbum corporis et animi. Z.

10 Audacissime legerat Bentleius *Opprobriorum* pro *Morbo virorum.* Etiam mutilatio testiculorum pro morbo venire potuit: nam et vulnera inter morbos recensebantur, ut et caetera corporis mala. B.

Redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volantem
Remis adurguens, (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Aemoniae), daret ut catenis
Fatale monstrum, quae generosius
Perire quaerens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras :
Ausa et jacentem visere regiam
Vultu sereno, fortis et asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum ;

---

15 Ad veros *conj. Bentl.*—18 Ut leporem *conj. Cuning.*—25 Tacentem *conj. Bentl.*—26 *Editiones multae interpungunt post* fortis.

Impotens, immoderata, et non compos bonae mentis ut circa libidines alias, ita in spe etiam. G.

11 *Dulci*, metaphorice pro blandienti.

13 Elegantissima Dilogia innuit *Augustum vitasse ejus complexus, cum Divum Julium et M. Antonium corporis sui illecebris cepisset.* Vet. Schol. B. Est hoc Scholion Acronis Fabriciani. Secundum haec *Una navis sospes ab ignibus* fuerit ipse Augustus, quem incendere frustra conata sit Cleopatra. Sed potior est historia, qua constat, de classe Antonii vix unam sospitem mansisse, praetoriam nempe Antonii, qua Cleopatram cum suis navibus initio statim praelii fugientem secutus est. G.

14 A Faunis et Nymphis dementari credebant homines, quos ob eam rem Νυμφολήπτους dicebant et *Lymphatos* Latina lingua, imo et *Fanaticos*, si veteri Scholiastae fides, a *Faunis*. B. *Mentem lymphatam Mareotico*, i. imprudentiam, et amentiam quandam ab ebrietate contractam interpretari videtur illud subitum consilium Cleopatrae, cum rebus integris, inclinata neutro victoria cum omnibus navibus suis aufugere e praelio ad Actium instituit, eaque re fugae Antonii et cladis auctor fuit. Hic prior metus inanis erat et Panicus: sed mox *verus timor* successit persequente illam primo per suos, deinde per se quoque et praesente Octaviano. G.

Juxta paludem Mareotidem in Aegypto, vinum erat praestantissimum. Significat Cleopatram ipsam vinosam fuisse aeque atque Antonium.

15 Initio Actiacae pugnae Cleopatra fugam simulaverat, ut bene adnotavit Torrentius.

16 *Ab Italia* nunc volat Cleopatra, non quasi ibi fuisset, sed quod paullo ante cogitabat in Italiam victo Octaviano descendere. G.

18 *Molles* jam pro timidos, h. e. corde molles.

20 *Aemonia ab Aemo monte dicta*, ut bene monuit. Vet. Schol. Siquidem Thessalia olim ad Thracas pertinebat. B. Plutarchus narrat, duplici de causa festinasse Augustum, ut vivam caperet Cleopatram; veritus primum ne pecunias ac opes corrumperet, deinde quod illa triumphi splendorem auctura esset. Z.

21 *Monstrum* jam pro prodigium, ob insolitos animos; quod et foemina et peregrina Imperio Romano inhiaret. *Fatale* referri videtur ad aliquod Vaticinium in Sibyllinis carminibus de ea acceptum. Dilogωs etiam fatale obscoenum dixit. Nam *Prostantes Fatales dicuntur.* Vet. Schol. Vide Juvenal. Sat. 3. B. Fortassis *fatale* est periculosum, quia Capitolio ruinas et funus imperio parabat. *Generosius*, minus ignominiose, quam si viva capta fuisset. Z.

23 Conspecto Proculeio qui ab Augusto missus fuerat ad eam vivam ad se deducendam; gladio quo erat accincta, se trucidare voluit. Hoc adnotavit Mancinellus ex Plutarcho.

Deliberata morte ferocior:
Saevis Liburnis scilicet invidens,
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

ODE XXXVIII.

AD MINISTRUM.

Sumptuosa convivia Horatio minus arrident.

METRUM SAPPHICUM.

PERSICOS odi, puer, apparatus;
Displicent nexae philyra coronae:
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur. 4

Latentes, intimas Aegypti regiones. Vet. Schol. Quibus ipsa latere potuisset.

24 *Reparavit*, h. e. requisivit. Miror magis Bentleio placuisse *penetravit* quam *reparavit*, quod idem valet quod *requisivit.* Sic etiam superius 1. 31. 12. *Vina Syra reparata merce*, pro *requisita.* B. Volebat aliquando navibus partim per Isthmum ex Nilo transvectis in litus rubri maris, partim ibi aedificatis, fortunam novam experiri, et *classe cita*, h. e. mota ac translata *reparare*, h. e. amissis illis Aegypti inferioris circa Nili ostia litoribus, alias parare *oras latentes* Romanis, quibus vel circumnavigare Africam, vel eadem ratione trajicere classem difficile futurum erat. Aliquando navigare cum thesauris in Hispaniam consilium erat. Sed ab utroque vel destitit vel dejecta est. Poetice facit Horatius, cum fortitudini tribuit, quod desperationis erat. *Penetravit* Bentleiano dignum ingenio, sed non necessarium. Nec non ingeniose L. Bos, *Classe cita ire paravit* (in) *oras.* G.

25 *Jacentem regiam*, h. e. *Regnum suum desperatum.* Vet. Schol. Non videt vir sagacissimus Bentleius *regiam* modo dici figurate pro *regnum*, quod et adverterat antiquus Scholiastes. B. Placet eorum sententia, qui *regiam* proprie intelligunt, aulam moestam, et ob cladem plane consternatam. Ordo enim est: non fugit in loca, ubi latere potuisset et bellum reparare, sed ausa est se conferre Alexandriam ipsam, vultu metum omnem dissimulante. Z.

29 *Deliberata*, h. e. mente diu agitata.

30 *Liburnis* posuit pro Liburnis nautis, quorum opera potissimum Augustus victoriam adeptus est.

32 *Non humilis*, Figura Litotes, qua minus dicitur quam intelligitur.

Nam et T. Livius refert illam, cum de industria ab Augusto indulgentius tractaretur, identidem dicere solitam fuisse: Οὐ θριαμβεύσομαι, h. e. *Non triumphabor.* Vet. Schol.

ODE XXXVIII.

1 Perfarum gentis unguenta erant. Plinius. *Odi*, jam pro nauseo.

Apparatus, de caris et longe petitis accipio.

2 Ex tenuissimo tiliae arboris libro, quem veteres Philyram vocabant, delicatis coronarum lemnisci conficiebantur; ut erudite ostendit Angelus Politianus. *Philyra cortex tiliae arboris.* Vet. Schol.

3 *Sectari*, proprie de venatoribus dicitur. *Dum tu sectaris apros*, apud Virgilium.

4 *Moretur*, vivat, vel habitet, suaviter. B. Sensus est: quibus in locis adhuc rosa floret, cum apud nos rosae jam florere desierint. Z.

Simplici myrto nihil adlabores
Sedulus, curo; neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

---

6 Curae *Cun.*

---

5 *Simplici, cui nihil aliud adjicitur.* Vet. Schol. *Adlabores*, h. e. ulterius studiose quaeras.

6 Hic locus feliciter a Bentleio restitutus est: nam de *Sedulus curo* fecit *Sedulus, cura;* quae quidem utraque vox Horatii puerum decebat, non autem ipsum herum. B. Ut sumus homines, mihi placet vulgata omnium librorum lectio. *Nihil curo adlabores:* hoc est, non curo te allaborare, ut in illo Lucilii, *Persium non curo legere*, pro nolo: deprecatur Horatius sedulam servuli curiositatem in coronis parandis. Conjecturis virorum doctorum nihil opus esse videtur. G.

Subrusticum, scilicet et parvi emtum.

7 *Arctam vitem spissam, ac per hoc umbrosam accipe.* Vet. Schol. Simplici scilicet umbra utentem.

Q. HORATII

F L A C C I

C A R M I N U M

LIBER SECUNDUS.

ODE I.

AD C. ASINIUM POLLIONEM.

Horatius Caesarianarum et Pompeianarum partium medius Asinium Pollionem, Consularem virum et Augusti gratia potentem, a stringendo stilo in Pompeianos deterret, ac magis eum ad suaves mores et miserationem tot illustrium virorum adducit. (Summa videtur esse haec : *Tu, Pollio, scribis historiam bellorum civilium, opus arduum ac difficile: ego vero tantum carmina meditari possum leviora et amatoria. Z.)*

Motum ex Metello consule civicum,
Bellique causas, et vitia, et modos,
Ludumque Fortunae, gravesque
Principum amicitias, et arma

1 Civium *Coll. Sax.*

1 Suaviter *Motum* dicit magis quam *bellum* : Estque Figura Charientismus.

Notum est Metello Celere et Afranio Coss. Triumviratum Reipublicae constituendae coepisse. Quod etiam significavit Vet. Schol. B.

Q. Caecilio *Metello* et L Afranio Coss. A. V. C. 694. Pompeius, Crassus, Caesar societatem iniere, quem recentiores quidam Triumviratum appellant (ipsi nusquam eo nomine utuntur) reipublicae exitiabilem : unde initium historiae suae bellorum civilium coepisse Pollionem probabile est. Quod dicit *ex Metello*, hoc ipsum indicat, non tum coepisse bellum; sed inde arcessendam ejus originem. G.

Civicum sicut hosticum veteres dixerunt. Vet. Schol.

2 *Causas* jam praetextas dicit.

Vitia dixit non belli, sed principum. B,

Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosae plenum opus aleae,
Tractas ; et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso :
Paulum severae Musa Tragoediae
Desit theatris ; mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne moestis praesidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiae ;
Cui laurus aeternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures ; jam litui strepunt ;
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos equitumque vultus.
Audire magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos ;

---

21 *Pro* audire *conj. Bentl.* Videre *et probat Cun.*

Intellige *belli vitia*, quae in ratione belli recte administrandi committuntur. Z.

Verecunde insidias callidasque rationes, *modos* nominavit. *Summus nempe locus nulla non arte petitus.* Juvenal.

3 *Ludumque Fortunae, quae ludibrio habet res humanas.* Vet. Schol. Omnia enim facit *παρὰ προσδοκίαν* et splendidissimas res eludit.

Lepidissime dixit Cato Rempublicam non fuisse eversam discordia, sed amicitia Triumvirorum.

5 *Uncta*, h. e. illita. Bentleius ex ingenio suo de *uncta* fecit *tincta*, sed *uncta* efficacior vox est isto loco. B. Tanto minus damnare illud *uncta* ausim, licet tenui discrimine a *tincta* distans, quod v. 29. etiam *pinguiorem* Latino sanguine campum dicit. Nec tamen negarim, honori esse Horatio, si *tincta* dedisse putetur, quo indicentur maculae nondum deletae, cum *uncta* detergeantur facilius. G.

7 Significat, *Odia belli civilis sub specie pacis latere, nec tutum esse per Historiae veritatem horum offendi animos qui gesserunt.* Vet. Schol. B. *Periculosae plen.* nam periculum est non modo offendendi, sed et errandi. Sequens phrasis *incedis per ign.* idem valet, tropus tantum est diversus. Z.

9 *Tragoediae ; uno tempore et Tragoediam et Historiam scribebat.* Vet. Schol. B. Sensus est : Paulisper differ tragoedias scribere, donec historiam illam bellorum civilium absolveris. Z.

11 *Ordinaris;* Enallage Personae satis elegans; vult enim Augustum, cujus imperio forsan Pollio haec scribebat. B. At quis ferat Enallagen rebus ipsis ita repugnantem ; Tolerabilius ad Praefecturam urbis Pollioni mandatam refertur. Fefellit viros doctos formula *ordinare res publicas*, quae hic significat nihil aliud quam ordinate referre, enarrare *res* gestas. Notandum est, *res* dici, non *rem* publicam : Sic *fastos ordinatos* a Verrio Flacco *narrat* Sueto. de Gram. 17. G.

12 *Cecropio*, Attico, eleganti et sublimi quali sunt usi Aeschylus, Sophocles, Euripides. Z.

13 *Fuit Caussidicus Pollio.* Vet. Schol. B. Laudatur Pollio h. l. tanquam disertus *Orator* in causis forensibus agendis, *Senator* prudens in consulendo, et *Imperator* clarus, qui Parthenos gentem Illyridis subtegerat. Vid. Appian. de B. C. Lib. V. cap. 74. et Dio XLVIII. 41. Z.

17 *Jam nunc minaci; Laus Relatoris, tanquam haec ipsa quae scriberet ita commendaret, ut se auditor crederet interesse.* Vet. Schol.

19 *Hodieque fugam pro velocitate dicimus cum de equis loquimur.* Vet. Schol.

Et cuncta terrarum subacta,
Praeter atrocem animum Catonis.
Juno, et deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthae.
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia proelia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiae sonitum ruinae?
Qui gurges, aut quae flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniae
Non decoloravere caedes?
Quae caret ora cruore nostro?
Sed ne, relictis, Musa procax, jocis,
Ceae retractes munera naeniae;
Mecum Dionaeo sub antro
Quaere modos leviore plectro.

---

33 Quis gurges *ed. Venet.*—33 Funera *conj. Heins. ap. Bentl.*

---

21 *Audire videor*, te, Pollio, amicis recitante historiam, in qua etiam orationes ducum referes, quibus illi milites suos adhortati sunt. Igitur carere possimus emendatione. G. Imo non solum orationes, sed quicquid de ducibus traditur, fingit poëta jam sibi recitari. Z.

24 *Atrocem, constantem.* Vet. Schol. Horatius nequit dissimulare se Romanum. B. Quod *atrocem animum* Catonis vocat, credo invidiae apud Augustum evitandae causa sic locutum; deinde arreptum hoc a Silio, ut etiam in laude uteretur nomine *atrox.* G.

25 *Cesserat*, a Scipione Africano evocata. B. *Impotens* etiam hic retinere potest solennem significationem non compotis sui, irati praeter modum et ira paene furentis, quales sunt, qui impediuntur ab ulciscendo. Sed si etiam defectum potentiae significet, ipsum tamen auctorem habebit Tullium. Inepte etiam hoc reprehendit Harduinus, ut cetera in hac Ode. G.

27 Multae myriades Pompeianorum ad Thapsum in Africa a Caesarianis occisi sunt; ut ostendit Jacobus Cruquius. B. Quinque myriadas Plutarchus memorat: unam modo Hirtius. G. *Victorum nep.* h. e. posteros Romanorum eorum, qui olim subegerant Africam. *Retulit inf. Jug.* obtulit victimas manibus Jugurthae. Z.

28 Etiam *Hannibalem intelligi voluit in commemoratione Jugurthae.* Vet. Schol.

32 Pulcherrima Hyperbole. B. *Hesperiae*, Italiae. Z.

33 *Qui gurges? Pars fluminis.* Vet. Schol. Cruq. h. e. Vorago. B.

34 *Dauniae caedes*, h. e. Italorum caedes. Z.

36 *Ora, terrae, terminus.* Vet. Sch. Cruq.

37 *Procax, inverecunda, quae alterius invadis numeros.* Vet. Schol.

38 Simonides *Cea* insula oriundus, Threnos, seu Naenias composuit.

Id carmen quod cum lamentatione extremum et ultimum mortuo accinitur, Naenia dicitur. Diomedes, citante Mancinello. Graecis Ἐπικήδιον, teste Vet. Schol. Cruq.

39 Bene *Dionaeo antro*, quia Dione Mater Veneris erat Nympha: Nympharum autem sunt antra. Pulchra Dilogia innuit magis placituros Dionaeo Caesari Venereos jocos, quam res tristes atque Tragoedias, quales Asinius Pollio scripturus erat. B. Non puto aliud velle Horatium, quam excusare se, quod nihil grande scribat, ut Car. 1. 6. G.

ODE II.

AD C. SALLUSTIUM CRISPUM.

C. Sallustium Crispum Historici ex sorore nepotem Maecenatique suo Augusti gratia proximum, laute splendideque magna fortuna utentem, commendat Catonianis et Stoicis, quorum dogmata ad luxuriam vaferrime detorquet. (Laudatur Sallustius ob usum divitiarum rectum. Z.)

METRUM SAPPHICUM. QUARTUS VERSUS ADONIUS.

NULLUS argento color est avaris
Abdito terris, inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento Proculeius aevo
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus jungas, et uterque Poenus
Serviat uni.

---

1 *Pro* color, honor *conj. Cun.*—2 Abditae *Venet. et Lambi.* Abdito *etiam Brod.*—7 Agit *codd. ap. Bentl.* Haud metuente ed. Venet. Z.

---

1 *Color*, nitor, pulchritudo. Sic Virgil. *Nimium ne crede colori.*

2 Thesauri proprie sunt qui terra conduntur.

Inimice jam dixit pro *non amice.*

Lamnam per contemtum dici, (scil. de pecunia) bene monuit Cruquius. *Laminae* sunt quibus veteres patellae atque sartagines ab aerariis circumforaneis farciri solent. Vernacula nostra, PATCHES. B. Est Antonii Birrii specimen animadversionem Horatianarum in hanc oden, Bas. 1743 editum, in quo interpungit post *terris*, et legit, *Inimica* (est) *lamna*, &c. Sed vulgata lectio magis poetica est: magis blanditur Sallustio. G.

4 Significat Sallustium splendide vivere.

5 *Proculeium Equitem Romanum laudat, qui pius sic erga fratres suos Scipionem et Muraenam fuit, ut cum spoliatis bello civili patrimonium suum ex integro divideret, quod eum eis jam ante diviserat.* Vet. Schol. B. Fratrem Proculeii *Caepionem* non *Scipionem* esse colligitur ex Dione 54. 3. p. 732. 81. ubi pulchre id mònet Fabricius Sed vid. etiam Meibom. Maecen. c. 27. Harduino *Proculeius* est Patriarchà Josephus, qui *procul* i. e. vixit a patre. *Spectatum admissi!* G.

6 Distinguendum censeo post *notus*, quod miror neminem vidisse. *Notus, celebris.* Vet. Schol. Cruq. B. Recte istam Baxteri distinctionem deridet Bentleius. Z.

Animi, amoris. Vet. Schol. B. *Notus animi* intell. causa, plane Horatianum est, V. G. Car. 4. 13. 21. Sic Stat. Theb. 2. 274. *Noti operum.* G.

7 *Aget* jam pro feret, Graeco more: ac si Fama cum curru suo per aethera actura sit.

Alte scilicet volando, ut Icarus; audax et festiva Figura, quam nemo quod scio animadvertit. B. *Metuens solvi penna*, quae nunquam solvitur, ut *metuentes aequore tingi Arctos* dixit Virg. Georg. 1. 246. Sic Car. 2. 14. 16. G.

9 Plus est *avidum* esse quam avarum.

10 *Spiritum* fastuosam cupidinem dicit.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beato-
rum eximit Virtus, populumque falsis
Dedocet uti
Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

---

13 Vilis *pro* dirus *Flor.*—17 Phrahartem *Flor.* Phraoten *Glar.* Phraorten *conj. Glar.* Phaharten *Baxt.* Z.—18 Beatûm *Flor.* Plebis *codd. ap. Bentl.*—22 Deferentem *conj. Birr.*—24 Sprevit *conj. Crusii.*

Hannibalem in animo habuit.

11 *Carthago et in Hispania est quam Spartariam vocant.* Vet. Sch. B. *Uterque Poenus* accuratius forte a Porphyrio declaratur, tum qui Carthaginem et Uticam habet in Africa, tum qui Gades condidit: ita erit epexegesis jucunda et erudita. Coloniae Carthaginiensium aliae in Hispania non excluduntur. G. *Poenus uterque*, qui et in Africa et in Hispania sunt Poeni. Z.

13 Notum est Stoicos omnes animi affectus pro morbis habere. *Dirum* autem dicimus cujus vel nomen, vel aspectum ut malum omen abominamur. B. *Hydrops* an ponitur pro hydropico? Id quidem fieri ab ipso Hippocrate, docet in Oeconomia Foesius. Plane affirmarem cum viris doctis nisi *dirus* commodius morbi quam aegrotantis videretur epitheton: et morbus *hydrops crescit*, morbus est *indulgere sibi*. G.

15 *Fugerit* pro *fugatus fuerit*, Activum pro Passivo.

Albo, pallenti. Vet. Schol. Leucophlegmatiae descriptio. B.

Albo a tensione cutis et tumore. Vet. Sat. 2. 2. 21. G.

17 De *Phrahate* Justinum adi. Hunc per invidiam nominat; molebant enim Pompeiani Tyrannum solio suo reddi. B. Non opus est partium studio adscribi notam Phrahati hic inustam. Constabat, pessimum hominem esse, nec reddiderat illum solio Augustus, &c. Vid. Justi. 42. 5. et Dio. 49. 23. p. 406. it. 51. 18. p. 456. G.

18 *Dissidens pl.* quae secus sentit quam multitudo imperita. *Dedocet*, docet ne amplius plebs utatur perversis nominibus, h. e. ne beatum dicat eum, qui rex et dives tantum est. Z.

19 *Virtus*, h. e. Sapientia, seu philosophia Stoica.

Stoicis nemo Rex est praeter unum Sapientem, ut quibus nihil bonum quod extra ipsum animum est, quodve auferri possit.

21 Emphasis est in voce *tutum;* significat enim Phrahatis diadema nunquam fore tutum.

22 *Propriam* pro perpetuam dixit; ut Virgil. *Si proprium hoc fuerit.*

23 *Oculo irretorto*, h. e. *non invidente.* Vet. Schol. *Nusquam recta acies*, Ovid. (Met. 2. 776.) de Invidia, citante erudito viro Antonio Mancinello. B. *Irretorto oculo spectat acervos* auri sapiens, qui non habet opus avertere oculos, et vi quasi retorquere a divitiis; sed ridens et hilaris illas adspicit, dicens vel cogitans potius cum Socrate, *Quam multa non desidero.* Comparari potest Car. 2. 4. 22. *Integer laudo:* significat, se irretorto oculo videre posse Phyllida. G. Sensus igitur est: cujus acies oculorum splendore auri non praestringitur, sed recto oculo intuetur, h. e. non corrumpitur cupiditate divitiarum. Z.

ODE III.

AD Q. DELLIUM.

Philosophia mortis meditatio. Morituro nihil admodum vel metuendum, vel expetendum. Q. Dellium Historicum gravi aliqua animi aegritudine afflictum solatur. (Homo varius, et omnium partium transfuga Q. Dellius. Vid. Fabric. ad Dion. 50. no. 74. G.)

METRUM UT IN PRIMA.

AEQUAM memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Laetitia, moriture Delli,
Seu moestus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni;
Qua pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.
Huc vina et unguenta et nimium breves
Flores amoenae ferre jube rosae,

---

4 Deli *edd. vett. ante Lambin.*—9 Qua *sic Ven. Lamb. Bentl. et Jan. quod latinius videtur quam aliorum* quo. Z.—11 Ramis quo *vel* quoque *Brod. Gott. et editt. primae, it. R. Steph. Baxt.* Ramis et *Loch. H. Steph. &c.* G. Ramis qua *Lamb.* Ramis, qua et obl. *Cuning. et Jan. Sed vereor, ne* qua *aut* quo *sit glossema.*—13 Brevis *ed Venet. et Schol. Acron, qui,* Brevis, *inquit, genitivus est. Brevis autem cito transeuntis et temporalis, ut supra* breve lilium.—14 Amoenos *Cun. San. et Jan. et sic legendum necessario est, si placuerit* brevis.

---

1 *Aequam*, Metaphora a statera.

Memento dicimus de re seria et magni momenti.

Arduum, et inaccessum et difficile.

2 Nescio cur Bentleius ex sola conjectura posuerit *ac bonis* pro *in bonis*, cum praecesserit *rebus in arduis.* Nimis ille cavet a quavis repetitione.

3 *Insolenti, subito orienti.* Vet. Schol. Cruq. h. e. inconsulta, temeraria.

5 Post *tempore,* supple *vitae.*

6 *Vinoque diurno Placari Genius festis impune diebus*, de Arte Poet. v. 209. Vid. ad Car. 1. 1. 20.

8 *Quoniam interiores lagenae solent esse, quae prius stipatae sunt.* Vet. Schol. B. *Interiora* etiam, quae diligentius servantur, cum paucioribus communicantur, ut literae, amici. G. *Interiore nota*, cado, litteris Coss. aut alia ratione notato, qui re conditus servatur in interiore cellae parte, h. e. vino optimo et vetustissimo. Z.

Nota, nomina Consulum.

9 Vet. Schol. cum pluribus MSS. habet *Quo* pro *Qua;* uti etiam pro *et* ante *obliquo,* ut notavit Torrentius, Vir probus et doctus.

Interiora populi folia alba sunt. Vet. Schol. B.

11 Bene *laborat* quia rivus erat obliquus.

12 *Trepidare*, pro *festinare.* Vet. Schol.

Dum res et aetas et sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coëmtis saltibus, et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit;
Cedes; et exstructis in altum
Divitiis potietur haeres.
Divesne, prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima
De gente sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urna; serius ocius
Sors exitura, et nos in aeternum
Exsilium impositura cymbae.

---

23 Dio *Ven. et Glar.*—28 Cumbae *Bentl. et Jan.* Z.

13 *Breves cito transeuntes, temporaneae.* Vet. Schol. Cruq.

15 *Res* dicit pro praesens res, vel occasio. *Aetas* etiam vox mediae significationis est: Est enim vel juventus vel senectus.

16 *Parcae dicuntur habere manibus candida fila et nigra.* Mancinellus. B. Non puto hic *atra* a *candidis* distingui, infelicia a felicibus. *Atra* sunt omnia i. obscura, incognita, apud inferos, quorum pars Parcae. G.

17 *Cedi* vel jure, vel possessione dicitur: Est enim verbum Juris.

Coemtos saltus per Hyperbolen dicit praedia undecunque poterat coemta, et ad instar latifundiorum.

19 *In altum* absolute pro in altitudinem.

21 *Inachus* antiquissimus Argivorum Rex, qui Jus, h. e. Lunae pater ferebatur: Hinc et Arcades Προσέληνοι, h. e. *Antelunares* vocabantur. B. *Prisco nat.* h. e. antiquo et nobili genere ortus. Z.

23 *Sub divo, sub coelo agas.* Vet. Schol. Veteres MSS. cum Scholiaste, habent *Divo* non *Dio*, ut adnotavit Torrentius.

24 *Orcus*, idem qui et Pluto: Poenis ארקא terra est.

25 *Cogimur, compellimur. Tityre, Coge pecus:* Virgil. Vet. Schol.

26 *Urna, quasi sorte scilicet ducti ad mortem.* Vet. Schol. Et secutus sum punctationem Puteani, Dousae et Rutgersii, qui legerunt *urna* in Ablativo, quod longe concinnius videtur. B. *Omnium* hominum *sors, μοῖρα, versatur*, quatitur, *πάλλεται, urna* illa Fati, quo et venire in corpora animas et inde discedere credebantur. G.

27 Emphasis est in voce *Exitura:* Exit enim quod subito et ex improviso in conspectum venit.

ODE IV.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

Formosulam quandam captivam a Xanthia Phoceo domino suo compressam, sub poetico Phyllidis nomine, miris laudibus effert; ut vel antiquis Heroinis eam aequiparet. (Conf. Ovid. Am. 2. 8. 11. sqq. G,)

METRUM UT IN SECUNDA.

NE sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu; prius insolentem
Serva Briseïs niveo colore
Movit Achillem:
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivae dominum Tecmessae:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta,
Barbarae postquam cecidere turmae
Thessalo victore, et ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes
Regium certe genus et penates
Moeret iniquos.

---

8 Capta *coll. Sax.*—15 Genus ut, et *conj. Rutgers.* C.

---

1 *Amor*, verecunde de amplexu.

Ob ancillarioli probrosum nomen.

2 *Insolentem, arrogantem.* Vet. Schol. *Nihil non arrogat armis.* De Arte Poet. de eodem Achille. *Insolens qui praeter legem agit humanam ac naturalem.* Donatus, citante Torrentio viro clarissimo. Bene etiam praemisit *prius*, quod admirationem auget. B. *Prius*, olim, ante te; igitur tu non es primus, qui ancillae amore captus tenetur. Z.

3 *Serva, belli jure ancilla.* Vet. Schol.

4 *Proprie motus libidinis est.* Vet. Schol.

5 *Telamone natum*, adeoque altero Ajace nobiliorem. *Sic a Jove tertius Ajax.* Ovid.

6 In voce *dominum* Emphasis est: Significat enim Xanthiam istum fuisse puellae dominum. Tecmessa Teuthrantis Phrygii Principis filia, ex qua Ajax suscepit Eurysacen filium.

7 *Arsit, impatienter amavit.* Vet. Sch. Cruq.

Medio in triumpho ad Emphasin posuit; cum animus spe triumphi ad alium amorem incendi posset. Vet. Schol. Sic enim lege pro *non posset.*

8 *Virgine rapta*, h. e. Cassandra, etsi cognosset eam ab Ajace Oilei raptam atque vitiatam.

10 *Thessalo victore* per Periphrasin pro Achille.

Ademtus per Euphemismum pro occisus.

11 Bene *tradidit* de mortuo.

Notissimum est *Levis* frequenter usurpari pro *facilis.* Et expressit Homericum: Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε Κείνυ τεθνειῶ-

Crede, non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam ; neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia et vultum teretesque suras
Integer laudo : fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit aetas
Claudere lustrum.

ODE V.

Verecunda atque nobili Allegoria declarat foemineo sexui infra pubertatem nullas inesse Veneres. (Hortatur amicum, ut abstineat a Lalage puella nimis tenera, quam cum juvenca et uva nondum matura comparat, et ostendit, illam brevi ad Venerem proclivem, amabilem et pulcherrimam fore. *Z.*)

METRUM UT IN PRIMA.

NONDUM subacta ferre jugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Aequare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.

---

18 Delectam *ed. Glar.*—19 Adversam *Ven. Glar.*—24 Condere *conj. Bentl.*

τος ἐναιρέμεν ; ut adnotavit vir doctus Ludovicus Desprez.

12 *Pergama.* Arx erat Trojana, Palladisque templum.

13 *Beati, nobiles.* Vet Schol. B. *an.* h. e. annon. Z.

15 Majore fiducia pronuntiat in voce *certe* quod in voce *nescias* nimis haesitanter insinuaverat. Verbo *Moeret* intelligi potest eum id ex modestia vultus ejus conjecisse.

17 *Scelesta, servili :* Vet. Schol. Cruq. Certe *mancipium* et *scelus* usitatae erant servorum compellationes. B. *Scelesta*, de moribus, non de conditione accipit Bentleius: contra *pudenda*, h. e. ancilla, libertina, de conditione. Z.

18 Cruquius, Torrentius, et Lambinus ex Vett. Codd. legunt *dilectam* pro *delectam*, quod mihi quoque videtur probabilius. Dicitur etiam Festo *Dilectus militum*, ut notavit Lambinus.

Majus est *sic* quam *tam*, et efficacius ad intentionem animi. Laborat etiam in *aversam* et *potuisse* ad faciendam ingenuitatis fidem.

21 *Teretes, rotundos cum longitudine.* Vet. Sch. Cruq. B.

22 *Integer*, innocens, in quem non cadit amoris suspicio. Z.

23 *Octo lustra quadraginta annos claudunt.* Vet. Schol.

Bene *trepidavit* ad Emphasin posuit ; significat enim eum velle juniorem esse, nimisque subito factum senem.

24 *Clauditur* cui non licet ulterius progredi. Cur mallet Bentleius *condere* quam *Claudere ?* Interpretamentum hoc videtur alicujus Scholiastae veteris, vel saltem ipsius Librarii.

ODE V.

1 *A designatione pecudis inhabilem monstrat viro ; significans eam nullo adhuc calore aetatis sollicitari.* Vet. Schol.

2 *Munia, obsequia lege debita.* Vet. Schol.

Circa virentes est animus tuae
Campos juvencae, nunc fluviis gravem
Solantis aestum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Praegestientis. Tolle cupidinem
Immitis uvae; jam tibi lividos
Distinguet Auctumnus racemos
Purpureo varius colore.
Jam te sequetur (currit enim ferox
Aetas; et illi, quos tibi demserit,
Apponet annos) jam proterva
Fronte petet Lalage maritum;
Dilecta quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris: albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidiusve Gyges;
Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscūrum, solutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

12 Purpureo varios *conj. Bentl.* Purpureus vario *codd. quidam ap. Lamb.*—13 Curret *codd. Bentl.*—14 et 15 Quod t. d. a. annus *conjicit Bentleius et interpretatur*, quantum tu consenesces, tantum illa adolescet. *Sed vulgata idem valet.* Z.—20 Cnidiusve *Lamb. Bentl.*

3 *Aequare, pari effectu ferre.* Vet. Schol.

Tauri, mariti provectioris aetatis.

5 *Incertum est quem alloquitur hac Ode, utrum amicorum aliquem an seipsum.* Vet. Schol.

7 *Solari aestum pro refrigerare gratissime dicitur.* Vet. Schol.

8 *Ludere*, saltare.

Cum vitulis, cum pueris. Vet. Schol.

9 *Praegestientis, properantis, gliscentis.* Vet. Schol. Cruq. B. Vehementer cupientis. Z.

Aufer et *Tolle* Adverbia sunt in Verbis.

10 *Immitis*, crudae, acerbae. B. *Jam*, mox, brevi. *Lividos dist.* ad maturitatem perducet. Z.

12 *Purpureo v. c.* qui colore purpureo est ornatus et distinctus. Z.

13 *Sequetur*, quaeret, vel expetet.

Vox *ferox* ab omnibus male accepta est: *Currit* enim *ferox* qui ferociter currit. Ostendit se impatienter ferre nimium properantem senectutem; uti supra in *Trepidavit aetas.* In Epistolis etiam se *praecanum dicit.* B. Et tamen non possum non putare, illud *ferox* respicere ad puellam ferociter adhuc repugnantem blandimentis amatoriis. *Fera* est illa aetas, non mansueta. Vid. Barth. ad Stat. 2. 715. G. *Currit*, celeriter transit ista aetas, quae abhorret a Venere. *Z.*

15 *Pro viribus et aetatis flore dixit annos.* Quasi diceret: *Quantum tibi vergente jam juventute virium decesserit, tantum tunc illi cum maxime florescenti accedet.* Vet. Schol. Ex MS. H. Stephani. B. *Proterva* habet continuationem allegoriae de juvenca. Conf. Car. 3. 11. 11. G.

17 *Pholoë, nomina pro exemplo posuit.* Vet. Sch.

Fugax; Et fugit ad salices et se cupit ante videri. Virgil.

18 *Albo pro candido.* Vet. Schol. B. *Humero*, pars pro toto. Z.

Nitens, h. e. Rosaceo nitens; sic et Virgil. *Rosea cervice refulsit.*

20 *Gyges; de hujus pueri pulchritudine etiam Ovidius locutus est.* Vet. Schol. B. An Met. 8. 323.: vel 9. 712. G.

22 *Suaviter hic hospites pro ignotis dicit:* Vet. Schol.

ODE VI.

AD SEPTIMIUM.

Titio Septimio Equiti Romano, insigni Poetae et commilitoni olim suo, qui eum ad villam suam Tarentinam invitaverat, languenti stilo respondet, se jam vitae laboribus poene fatigatum in Tiburtino suo secessu malle quod reliquum est vitae transigere: Sin autem hoc minus sibi obtigerit, libenter se apud eum Tarenti animam efflaturum.

METRUM SAPPHICUM.

SEPTIMI, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum juga ferre nostra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Aestuat unda ;
Tibur Argeo positum colono
Sit meae sedes utinam senectae ;
Sit modus lasso maris et viarum
Militiaeque :
Unde si Parcae prohibent iniquae,
Dulce pellitis ovibus Galesi
Flumen et regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi praeter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro :

10 Galaesi *Jan.*—12 Phalantho *alii.*

Sagaces ; quamvis sagaces. Vet. Schol.

23 *Solutis Crinibus. Discrimen sexus obscurabant per crines solutos.* Vet. Schol. Sic et Juvenal.

—Cujus manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.

ODE VI.

1 De *Septimio* isto vid. *Epist.* 3. *Lib. I.*

Proprie adiri dicuntur pericula.

Se tanta gratiae necessitudine fatetur astrictum, ut (si velit) ad ultimas nationes ire se cum eo promittat. Vet. Schol. Hypallage est pro *aditurus tecum ;* quod viri docti non adverterunt.

2 Ad Emphasin posuit *indoctum* quasi jam docendus esset. B. Vid. ad 3. 8. 22, G.

3 *Maura* per Synecdochen pro Africana.

5 *Argeo pro Argivo, antique dicitur.* Vet. Schol. Tiburnum dicit *Argeum colonum.*

Positum jam pro excitatum, vel erectum, dicimus enim *ponere muros, ponere statuam,* et similia.

7 *Modus nunc pro fine dixit.* Vet. Schol.

9 *Iniquae* jam pro plus aequo crudeles.

10 *Tarentinae oves pellibus teguntur.* Vet. Sch. Sic et omne Graecum pecus ad conservandas lanas. Glareanus ipse ridiculus est, dum Veterem Scholiasten ridet, ac si credat aliquas oves esse absque pellibus.

12 *Quo autore et principe Partheniae Spartani Tarentum condiderunt.* Vet. Schol.

14 *Ridet, laetus est.* Vet. Schol.

15 *Decedere proprie loco cedere est, honoris causa-*

Ver ubi longum tepidasque praebet
Juppiter brumas, et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus et beatae
Postulant arces ; ibi tu calentem
Debita sparges lacrima favillam
Vatis amici.

ODE VII.

AD POMPEIUM VARUM.

Pompeio Varo veteri sodali suo, Pompeianisque partibus praeter caeteros addicto, jam vero Augusti gratia in patriam ab exsilio (ut videtur) reverso, enormi cum laetitia gratulatur : eique suadet, ut dehinc, dimissa militari sua saevitia, se suavi et hilari vitae tradat.

METRUM UT IN PRIMA.

O SAEPE mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiae duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dîs patriis, Italoque coelo,

---

18 Apricus—Fertilis *conj. Bentl.* Fertilis *est in ed. Glar.*—21 Me tecum *coll. Sax.*

Jacob. Cruquius. B. Ubi mel non est deterius melle Hymettio. Z.

16 *Venafrum* Campaniae oppidum olivetis celeberrimum. B. *Bacca*, oliva.

18 *Aulon mons est Calabriae.* Vet. Schol. B. Nemo Geographorum montem Aulonem nominat. Videtur appellativum nomen esse convallis apricae, αὐλὼν· Unice huc facit Martial. 13. 125. cui praescriptum lemma, *Vinum Tarentinum*, *Nobilis et lanis, et felix vitibus Aulon dat pretiosa tibi vellera, vina mihi*. G. *Amicus*, gratus ob fertiles uvas. Z.

19 *Bacchum* jam ipsam vineam nominat. B. *Bacchus fertilis* ut *Ceres frugifera* est, i. e. fertilis. Dum conjectura emendat h. l. Bentleius, veluti castrat poetam, et duplici figura illum privat. G.

20 *Invidere sibimet solent impares virtute.* Vet. Schol.

21 *Beatas arces*, Tarentinas dicit, ob nobilitatem et divitias. B.

22 *Arces* intelligo loca altiora, unde despectus in *subjectas valles* amoenus. G.

22 Bene posuit *debita*, quia et *vates* (quod et ipse erat) et *amicus* vetusque sodalis. De ampullis lacrimalibus nil opus admonere. B. Neque etiam huc pertinent illa vascula s. urnulae lacrimales, in sepulcris inveniri solitae : sed agitur de condendis non sine fletu amici cineribus. G.

ODE VII.

1 *O*, recordantis est non sine dolore.
Sic decora Periphrasi mortem nominavit.

2 Tollenda est subdistinctio inter *Deducte* et *Bruto :* Dicitur enim *Deducte Bruto*, pro a Bruto ; ut, *Scriberis Vario*, superius.

3 Ad Emphasin posuit *redonavit :* signifi-

Pompei, meorum prime sodalium?
Cum quo morantem saepe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;
Cum fracta virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre:
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit aestuosis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem,
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis.
Oblivioso levia Massico
Ciboria exple; funde capacibus

22 Affunde *Coll. Sax.*

cat enim eum initio ingens fuisse deorum donum.

Quiritem: Attende Singulari numero dictum, quod non facile apud veteres invenies. Vet. Schol. Sic et Juvenalis 8. 26. *Agnosco procerem.* Ad Emphasin etiam dixit Quiritem, quasi diceret Antiquis Moribus Romanum, Catonis ipsius aemulum. Veterum auribus idem sonabat *Quiris* quod nostris hodie *Britannus.* Notum est Quirites a Curibus Sabinis nomen suum deduxisse. B. Mihi videbatur respicere praesertim ad solutam militiam. Sola appellatione *Quiritium* exauctorare milites visus Caesar apud Sueto. 70. G.

4 Satis scita est ista Hypallage, *Quiritem Diis patriis*, pro *Deos patrios Quiriti.*

Jam *coelo* utitur pro *climate.*

5 *Pompei Dissyllabum est hoc loco.* Cruq.

Prime, cujus amor ante omnes. Vet. Schol.

6 *Morantem, aestivum; qui quasi cum mora spatium suum decurrit.* Vet. Schol. B. *Morantem diem frangere* est velut comminuere tempus, quod absque illa compotatione longum fuisset: *fallere tempus* alia metaphora dicunt. G.

7 Bene *fregi:* frangitur enim quod cum difficultate, vel mora superatur; uti mox *fracta virtus* pro aegre superata, satis usitata metaphora. Notandum enim diem hic esse pro die festo: supra: *Nec partem solido demere de die.* Hoc fugit Interpretes. Vet. Schol. *Fregi, Consumpsi;* non male, sed nimis obscure.

8 *Malobathrum* posuit figurate pro Unguento foliato, ex Malobathro scilicet, sive Indico Folio, confecto, quod Indorum *Bathrum*, sive *Berre* esse et Cruquius et alii docti viri docuere.

10 *Non bene;* Litotes est, minus enim dicitur quam intelligitur. *Parmula* etiam per Εὐτελισμὸν posuit pro clypeo. B. Videtur et hic imitatus poeta suum Archilochum, cujus de abjecto a se clypeo versiculos servavit Sextus Empir. Pyrrh. Hypot. 3. 24. G.

12 Homericae isti imitationi inest Emphasis: Brutum scilicet et Cassium antiquis Heroibus dissimiles non fuisse. B. Homerici heroes dum cadunt *terram mordent*, cui simile Germani dicunt *gramen mordere.* Lambinus etiam adfert Ennianum *Pinsebant terram genibus.* G.

13 Superius docuimus Horatium fuisse in tutela hujus dei (Argum. 1. 10.) Per Dilogian etiam significat, *se clam et furto quodam se subduxisse.* Vet. Schol. Satis docte ut solet. B. Homericam imitationem hic etiam ostendit pulchre Lambinus ex Iliad Γ et Ε. G.

14 *Aëre*, pro nebula Homericως.

15 *Resorbens, Metaphora a Charybdi.* Vet. Schol.

Unguenta de conchis: Quis udo
 Deproperare apio coronas
Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego sanius
 Bacchabor Edonis: recepto
 Dulce mihi furere est amico.

ODE VIII.

IN BARINEN.

Horatius ardet et odit. (Conf. Ovid. Amor. 3. 3. G.)

METRUM SAPPHICUM.

ULLA si juris tibi pejerati
Poena, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres, vel uno
 Turpior ungui,

---

2 Varine *Gott.*

---

17 *Obligatam*, debitam, si non voto promissam. B. *Dapem*, promissum ac debitum redde convivium, et sciendum, dapem singulari numero declinatum. Vet. Schol.

19 Pulcherrima Enargia; ac si ipse ut Tityrus Virgilianus, sub *laurus* umbra recubaret.

20 *Cadus*, testaceum dolium.

21 *Oblivioso; quo curae pelluntur.* Vet. Schol.

22 *Ciborium, ex implexis Colocasiae floribus poculum.* Plin. citante Torrentio. Οἷον σκυφίον, h. e. *Qualis parvus scyphus, vel patera.* Athenaeus. Infundibuli nostri forma fuisse reor; nisi quod ventricosum erat ad summitatem. B. Ne quis putet *ciborii* nomen esse apud Plinium. Viri docti modo putant eam esse definitionem *ciborii*, quod ex Graecis illustrat Hadr. Jun. Animadv. 1. 10. Vix dubito, esse calycem siccatum floris, eandemque capsulam seminum, s. fabarum, poculo aptam; ut corium cucurbitarum lagenae: deinde formatum forte ex qualibet materia illius figurae poculum. Illud docent versus Nicandri apud Athenaeum l. 3. pr. hoc idem Athen. 11. 7. Alabastris rosarum similia suspicari licet, Quin plus quam suspicionem esse apparebit inspicienti Salmas. ad Soli. p. 925. Plane seipsum hic superat Harduinus, cum *ciborium* ait esse illud sacrum receptaculum, quod Romana ecclesia ita appellat: indeque quam recens sit hoc carmen, argumentatur. G.

23 *Conchis, Echinis Concharum.* Vet. Sch. h. e. Echinis ex conchis factis. Conchis enim marinis, vel etiam vasis Concharum forma unguenta in convivia ferebantur (Sat. 1. 6. 117.) De Echinis inferius dicturi sumus.

24 *Deproperare, valde properare.* Vet. Schol. Idem enim est *De* quod Graecis Διὰ; sic dicimus *Delirus*, quasi Διάληρος. *Quis interrogative cum quodam hortamento;* Vet. Schol. B. Celeriter conficere s. nectere. Z.

25 *Venereus jactus in talis summum numerum habet, id est, ter senarium.* Vet. Schol. Cruq. Sic et Julius Pollux et Hadr. Junius. Scholiastes autem *talis* posuit pro tesseris. Nam in talario ludo qui talis quaternis constabat, Venus erat quando singuli tali diverso vultu apparebant: Contra in tesserario ludo tribus tesseris ludebant; et numerus ter Senarius summus erat jactus, vel Venus. Cruquius.

27 *Edoni* Thracii generis: Synecdoche est.

28 Anacreonticum illud expressit: Θέλω θέλω μανῆναι.

ODE VIII.

1 *Ulla*, Diminutivum est ab *una*.

Ut enim dicitur juris jurati, ita posuit juris peje-

Crederem: sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa cum coelo, gelidaque divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphae, ferus et Cupido
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde quod pubes tibi crescit omnis;
Servitus crescit nova; nec priores
Impiae tectum dominae relinquunt,
Saepe minati.
Te suis matres metuunt juvencis,
Te senes parci, miseraeque nuper
Virgines nuptae, tua ne retardet
Aura maritos.

---

17 Quum *conjicit Crusius, sed frustra.*—24 Cura *conj. Bentl.*

---

rati. Vet. Sch. *Non enim falsum jurare pejerare est, sed quod ex animi tui sententia juraveris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere perjurium est.* Cicero in Offic. citante viro doctissimo Mancinello. B. Videtur illa praesertim perjuria intelligere, quibus peccata sua negabat puella. G.

Scenicum principium; intelligendum enim aliquos sermones praecessisse. Vet. Schol.

2 In Cruquii MSS. dicitur haec *Julia Barine;* et Christophoro Sandino, *Julia Barinensis.* Torrentii Codd. *Julia Varina.* Fortaffe verum nomen erat *Julia*, et *Barine* fictum. Cogitet Lector!

Ἐν ἤθει dicitur *unquam;* quasi indignabundus eloquatur.

3 *Vel uno; subaudiendum extrinsecus: si saltem levissimam poenam ob perjurium sensisses.* Vet. Sch. Emphasis est. B. Hoc vult Schol. Verba *vel uno* bis esse sumenda, retrahenda etiam ad *dente.* Talium magnam vim observare licet, ubi duplicem velut personam sustinent verba vel singula vel conjuncta. G.

5 *Crederem; deos vindices esse perjurii.* Vet. Schol. h. e. Non essem Atheus. B. Haud dubie sensus est: fidem haberem jurijurando, quo confirmas, te mihi noctem concessuram esse, aut te constanter me amaturam. Z.

Sed tu; tollenda vox est ἐν ἤθει.

Obligasti: devovisti: Contraria sunt obligare et vota solvere. Vet. Schol. Cruq. docte. B. Vid. Car. 2. 7. 17. G.

6 *Caput apud majores salutis Symbolum.* Cruq.

9 *Prope est ut putem rationem pietatis et religionis in contrarium esse versam.* Vet. Schol.

10 *Taciturna signa*, h. e. *taciturnae noctis signa. Hypallage.* Mancinellus. B.

13 *Ridet*, non curat, irritum reddit. Z.

14 *Simplices, faciles: perfidiae cum risu indulgentes;* Vet. Schol.

Nymphae Veneris comites sunt. Vet. Schol. Vid. Od. 4. Lib. I.

15 Cupidinis sagittae ignitae sunt: Πυρὶ πάντα βέβαπται. Moschus, citante Cruquio.

16 Bene *cruenta*, cum antea *ferus* posuerit. B. Ut alias cotes vel aquariae sunt vel oleariae, ita cupido suis telis acuendis sanguinem miserorum amantium adhibet, eaque inficit, ut sanguine hydrae sua tela Hercules. G.

ODE IX.

AD VALGIUM.*

Titum Valgium Rufum patricii generis, Poetamque insignissimum, ob Mystae pulcherrimi pueri decessum insolabiliter moerentem, ab importuno luctu ad novas Augusti victorias cantandas devocare conatur.

METRUM UT IN PRIMA.

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros; aut mare Caspium
Vexant inaequales procellae
Usque; nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes; aut aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu semper urgues flebilibus modis
Mysten ademtum; nec tibi Vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.
At non ter aevo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos; nec impubem parentes
Troïlon, aut Phrygiae sorores

---

18 *Servitus*, copia amatorum novorum qui tibi servient. Z.

19 *Impiae*, h. e. Atheae, perjurae.

Notum est Vet. amasios et amasias suos dominos et dominas vocitasse.

20 *Minati*, supple *quamvis*.

21 *Juvenci non tantum boves dicuntur, sed homines, quamvis in usu sit, ut non nisi per dimutionem juvenculus dicamus.* Vet. Schol.

22 *Miserae*, solicitae et zelotypae. B.

23 *Retardet*, abalienet a sese. Z.

24 *Aura; Amoris aura, quae ad te eos fert.* Vet. Schol. Per Dilogian notat ejus inconstantiam, *auram* scilicet *fallacem;* ut supra. Tanaquillus Faber et putidus et foedus est, dum nescio quid de odore vaccarum crepat, et juvencos putat tauros dici. B.

Siquid hic est foeditatis, id a Poeta est, non a Fabro. Ponit enim profecto poeta imaginem tauri, qui captat auram h. e. odorem juvencae, loquiturque ut Virg. Georg. 3. 251. de equis *si tantum notas odor attulit auras:* quid ut Jeremias 2. 24. *Onager—attraxit ventum amoris sui:* quod observatum Fabri genero. G.

ODE IX.

* De *T. Valgio Rufo* v. Broukhus. et Heyne ad Tibull. IV. 1. 180.

1 *Hispidos, senticosos, herbosos.* Vet. Schol. Potuisset adjicere *juncosos*, ob aquarum scilicet diluviem.

3 *Vexant*, agitant.

Inaequales, ab affectu: quae scilicet mare reddunt inaequale.

5 Torrentii Codd. *Valgium Rufum* nominant. Landinus, *Furem*, ridicule.

Bene *iners*, cum antea posuerit *stat*.

7 *Laborant*; difficulter stant. B. Repete *usque*, aut *omnes per menses*. Z.

9 *Urgues, instanti querela.* Vet. Schol.

Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum; et potius nova
Cantemus Augusti trópaea
Caesaris, et rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis minores volvere vortices,
Intraque praescriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

ODE X.

AD LICINIUM.

Licinium Varronem Muraenam Pompeianum, et Proculeii et Terentiae Maecenatis uxoris fratrem, qui postea cum Fannio Cepione contra Augustum conjuravit, ab insanis ausis, laudato medio vitae statu, deterret. (Serva mediocritatem et utramque fortunam fer aequo animo. Z.)

METRUM SAPPHICUM.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urguendo; neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti

---

22 Tollere *Lutat. ad Stat. Theb.* 11. 508.

Flebilibus modis, h. e. Elegis. *Poeta erat Valgius.* Vet. Schol.

10 *Ademtum; tanquam non mortuum.* Vet. Schol. Per Charientismum.

11 *Amores*, desideria.

13 *Ter aevo; nonaginta annis: unam enim aetatem triginta annos ponebant.* Vet. Schol. B. Intelligitur Nestor.

Ad Emphasin posuit *Amabilem; Mysten* enim significat.

15 *Impubem*, imberbem. B. *Troilon*, Priami filium.

16 *Phrygiae sorores; nimium teneri affectus,* Vet. Schol. B. Trojanae, Priami filiae.

17 *Desine mollium; Graeca elocutione figuratum.* Vet. Schol.

20 *Niphates Armeniae* mons est. Vet. Schol.

21 *Medum flumen: Euphraten.* Vet. Schol.

22 *Vortices; undarum globos.* Vet. Sch. Cruq. B. Quia nempe sentit se esse victum. Z.

23 *Gelonos.* h. e. Alanos, Roxolanos, sive Russos. B. Cf. Flor. IV. 12. 18.

24 *Campis;* h. e. desertis, seu silvestribus locis.

ODE X.

1 *Rectius;* magis ex animo et consultius.

Optimi Torrentii Codd. in Epigraphe habent *Licinium Muraenam* sicut olim Landinus.

Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Saepius ventis agitatur ingens
Pinus; et celsae graviore casu
Decidunt turres; feriuntque summos
Fulgura montes.
Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene praeparatum
Pectus. Informes hiemes reducit
Juppiter, idem
Summovet. Non, si male nunc, et olim
Sic erit. Quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus atque
Fortis appare; sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

---

9 Saevius *conj. Bur. ad Ovid.* Epist. 14. 39. G. *Hanc probam emendationem recepit Jani.*—10 Excelsae *Brod.*—12 *Sic etiam coll. Sax. Bentl. Gott. Flor.* G. Fulmina *edd. vett.*

---

2 *Urguemus* porro, *premimus* retro.

4 *Iniquum, periculosum.* Vet. Schol. h. e. malum: iniquitas ex malitia est. B. Navibus periculosum ob scopulos. Z.

5 *Auream; pulchram, beatam.* Vet. Sch. Cruq.

6 *Obsoleti; squalidi, sordidi.* Vet Schol. h. e. foetidi, ab *obs* et *oleo.*

8 *Sobrius, sapiens.* Vet. Schol. Qui scilicet seorsum est ab ebrio.

11 *Decidunt: ruunt ex alto.* Vet. Schol. Cruq.

12 Et Vet. Schol. et plurimi MSS. habent *fulgura* pro *fulmina.* Lambin. Nescio cur Torrentius non probet; cum sit satis Poëticum.

14 *Suaviter alteram pro contrariam.* Vet. Sch. *Bene praeparatum; Bono instructum ingenio.* Vet. Schol B. *Bene praeparatum pectus*, studiis philosophiae atque historiarum, usu vitae, cogitationibus ipsis illis, quas hic ponit poëta. G.

17 *Θαρσεῖν χρὴ, φίλε Βάττε, ταχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.* Theocrit.

18 Probabile mihi non videtur Horatium scripsisse *citharae tacentem Musam*, quod putat Bentleius, cum omnes Codices excepto uno vel altero obscurioris notae, habeant *cithara* in Ablativo. Et commode sane *Suscitat Musam cithara tacentem*, vel *dormientem.* Inusitatiora fere placent Bentleio.

19 Bene *Suscitat tacentem;* nequibat dicere dormientem. B.

Musa est facultas canendi: hanc *Apollo tacentem*, quiescentem et inefficacem, *suscitat* exercetque *cithara* pulsanda, *neque semper* alterum suum gestamen, *arcum* tractat, *tendit*, &c. G. Non semper Apollo iratus nocet arcu, sed idem interdum laetus oblectat cithara. Z.

22 *Idem, quisquis es.* Vet. Schol.

23 Etsi Torrentius probet *Contines* vel *Contine*, quod in MSS. reperit: nos tamen *contrahes* praetulimus cum Vet. Schol.

ODE XI.

AD Q. HIRPINUM.

Quinctium Hirpinum amicum suum hortatur, ut, accedente jam senectute, curas tam publicas quam privatas missas faciat, et hilaritati se tradat.

METRUM UT IN PRIMA.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Adria
Divisus objecto, remittas
Quaerere; nec trepides in usum
Poscentis aevi pauca. Fugit retro
Levis Juventas et Decor, arida
Pellente lascivos amores
Canitie facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honor
Vernis, neque uno Luna rubens nitet
Vultu: Quid aeternis minorem
Consiliis animum fatigas?
Cur non sub alta vel platano vel hac
Pinu jacentes sic temere, et rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo

9 Honos *vulg. sed* honor *Schol. Acron, codd. Bentl. et al. rectius. Z.*

---

1 *Scythes, Dacus*, ut dudum monuit Landinus. Cum his enim et Cantabris hoc tempore erat bellum.

2 *Cogitet, machinatur, molitur.* Cruquius.

3 *Divisus*, pro *cum sis divisus.*

Objecto, pulchra Metaphora a fossa et vallo.

Remittas quaerere, h. e. minus quaeras.

4 Jam necessitatem dixit *usum. Ne satis agas ut habeas vitae necessaria.* Vet. Schol. B. Puto construendum Graeco more, *Nec trepides aevi* vel vitae hujus causa, quae pauca *poscit in usum* i. ad sumtus necessarios, modo possis avidum cupidinem domare. G.

5 *Fugit retro; recedit a nobis.* Vet. Schol. B. Illud *retro* suavitatem habet. Ita fugit juventas, ut *retro* non sit, qui illam velut a tergo reliquimus. G.

6 Mirum est Cruquium accepisse *Levis* pro *celeris.* B. *Levis* nempe hic est imberbis, certe molli tantum lanugine praedita. Quamquam neque in altera interpretatione est quod valde reprehendas; nisi quod raro in hac regione iambum admittit Horatius. G.

9 *Honos* jam venustas. Bentleius magni fecit reponere *honor* pro *honos*, metu scilicet sibili, quod ipse narrat; quem ille quantum potest semper devitat.

12 Bene *fatigas* subjicit, cum dixerit *minorem. Minorem, non capacem aeternorum consiliorum.* Vet. Schol. B. Rectius Lambinus: Quin tu cogitationibus longissimis, q. d. sempiternis, h. e. quae ad longissimi temporis curam pertinent, animum, quibus par esse nequeat, conficis? Z.

14 *Temere, passim; ut habeat licentiam ipsa lascivia.* Vet. Schol.

Potamus uncti? dissipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocius
Restinguet ardentis Falerni
Pocula praetereunte lympha?
Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum Lacaenae
More comam religata nodum.

ODE XII.

AD MAECENATEM.

Heroico Carmini se plane inhabilem dicit; neque quicquam aliud praeter unam Liciniam Maecenatis Amatam, quam ficto Lycimniae nomine obvelat, cantare se posse affirmat. Vid. ad v. 13.

METRUM TRIBUS PRIMIS VERSIBUS CHORIAMBICUM, QUARTO GLYCONICUM.

Nolis longa ferae bella Numantiae,
Nec durum Annibalem, nec Siculum mare

---

17 Dissipet *conj. Heins. ap. Bentl.*—23 et 24 Incomtam—nodo. *Bentl.*
ODE XII.
2 Durum *etiam Gott. Zar. Flor. it. coll. Sax. et Brod.* Dirum *al.*

Rosa, oleo rosaceo. Vet. Schol. Cruq. *Succus rosae longe antequam unguenta repertus est.* Plin. citante Landino.

17 *Dissipat curas;* Anacreonticum illud expressit: Σκεδάσαι θέλω μερίμνας.

18 Ostendit vox sic, quam supra posuerat, eum haec cantasse in ipso convivio.

19 Bene *restinguet* subjecturus ardentis.

21 *Devium;* ut fidicina domos oberrans. Ita vir eruditus Jacobus Cruquius; cum alii omnes aliter exponant. B. Seu, cujus domus est remota a via publica. Ergo non est scortum vulgare. Z.

Eliciet, spe lucelli.

23 De *in comtum* Bentleius, auctoritate inductus nescio cujus Torrentii Manuscripti, fecit *incomtam*, atque ita in Impresso suo edidit, quod equidem nollem factum; piget plura dicere.

Comtum, compositum. Vet. Schol.

Notum est Spartanas Virgines religasse crines, reliquas demisisse. B. Vellem ostendisset vir doctus, unde notum sit de Lacaenarum cultu: negat quidem Bentleius restare quidquam in veterum monumentis, unde colligamus id magis in more fuisse *Lacaenis* feminis, quam aliis, et ideo optat invenire in Codice aliquo *Dianae.* Mihi videbatur, Lacaenae nodo comarum opus fuisse certum tum, *Nitida cum nuda palaestra Pugnaret nudis femina mixta viris*, ut de Helena Ovid. Her. 16. 149. Et quid si ad imaginem Helenae alludit Horatius? G.

24 *Grate, ut solent mulieres festinantes pexum tantum capillum in nodum colligere.* Vet. Schol. B. Conf. 3. 14. 23.

ODE XII.

1 Ἐν ἤθει dicitur *Nolis;* quasi dicat; *Noli frustra exspectare.*

2 Antiquissimi Codd. Torrentii atque Cruquii habebant *Durum*, non *Dirum.* Sic et Lan-

Poeno purpureum sanguine, mollibus
    Aptari citharae modis;
Nec saevos Lapithas, et nimium mero
Hylaeum, domitosque Herculea manu
Telluris juvenes, unde periculum
    Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: tuque pedestribus
Dices historiis proelia Caesaris,
Maecenas, melius, ductaque per vias
    Regum colla minantium.
Me dulces dominae Musa Lycimniae
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis
    Fidum pectus amoribus;

---

6 Domitosve *Cun. San. et Jan.*—12 Minantium *etiam Br. Gott. et Zar.* G. *Sed* minacium *Lamb. et Bentl.*—13 Lycimniae *optimi, etiam Gott.* Liciniae *a Landino ese videtur.* Licymniae *Bentl et Cun.* G. Lyciniae *Glar.* Lycymniae *Lamb.*

---

dinus et Vet. Schol. *Annibalis enim nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat.* Livius, citante Mancinello. B. Sed *dirus* idem vocatur infra III. 6. 36. Z.

Siculum mare; quia ibi navali certamine Romani Carthaginienses duce Luctatio vicerant. Vet. Schol. Gravior enim haec clades ea quam C. Duillius primus intulit; quod voce *purpureum* significatur. B.

3 *Mollibus*, aptis ad res molles et amatorias canendas. Z.

5 *Nimium pro intolerabili posuit.* Vet. Schol. Lubinus etiam *immoderatum* et *intemperantem* reddit. *Hylaeus* primus Hippodamiae manus injecit. Frustra est Gallus interpres dum in Hylaeo ebriosum Antonium expiscatur, et in Gigantibus Brutum et Cassium, quorum cineribus Horatius, ut liberalem decet, semper parcit. Erat etiam Julius Antonius Triumviri filius Augusti gratia potens, atque ipsi Horatio admodum familiaris. Qua de re vid. Od. 2. Lib. IV. Quid quod et Allegoria ista debuerit esse perpetua? Quis igitur *Annibal?* Quae *fera Numantia?* Quinetiam Ode 37. Lib. I. ipsius Antonii, utpote magni et praeclari viri, nunquam meminit, cum maxime deberet, soli Cleopatrae injurius.

6 Notum est Gigantes ab Hercule in fugam versos. B.

7 *Unde*, a quibus. *Fulgens domus*, coelum. *Contremuit*, cum horrore timuit. Z.

8 *Domus Saturni, Regia deorum.* Vet. Schol.

9 *Pedestribus; Oratione soluta et civili.* Vet. Schol. *Maecenas Augusti Caesaris gesta descripsit* Servius. B. Locus est ad Georg. 2. 42. Add. Plin. 7. 45. Meibom. Maec. c. 25. G.

12 *Regum colla;* haec dicit ut vates.

Torrentii MSS. habebant *minantium*, non *minacium;* quod longe efficacius videtur, etsi minus probet Bentleius. B. *Minantium* nempe magis actum ipsum pingit: *minantur* actu reges, et minas vultu ostendunt, in ipso quoque triumpho non dediscunt minari. *Ut pictura poesis erit.* G.

13 *Dominae ait adolescentum more, qui amatas dominas vocant.* Vet. Schol.

Meminit et Lycimniae Virgilius. *Maeonio regi quem serva Lycimnia furtim Sustulerat.* B. Magnam eruditis hominibus curam injecit haec puella. Praeter commentatores vid. Faber. Epist. 2. 54. Re diligentius fere, quam merebatur considerata, nobis videbatur matronam s. *dominam* Maecenatis, *Terentiam*, intelligi, forte recens tum nuptam, aut post divortium reductam. Puellae humili non conveniunt, quae de Dianae sacro dicuntur. Et quae de *crine Lycimniae*, ea nimis insana fuerint de quacunque alia, quam de Terentia, si dicantur, quae tum regnum pulchritudinis obtinere videbatur, certare Liviae ausa captivum ducens Augustum. V. Dio. 54 19. p. 533. E: et noster Epod. 14. 13.: reliqua de Terentia apud Meibom. Maecen. c. 27. Hanc *Liciniam* quoque dictam fuisse, sic, credo, colligunt. Murena ille, qui contra Augustum conjuravit, frater fuit hujus Terentiae, teste Dione 54. 3. p. 522. E. Jam Murena Lici-

Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianae celebris die.
Num tu, quae tenuit dives Achaemenes,
Aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes,
Permutare velis crine Lycimniae,
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili saevitia negat,
Quae poscente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupet.

---

25 Flagrantia *etiam Br. Gott. et Zar.*—28 Occupat *Bentl. coll. Sax. Zar. MS. Lamb. Bos.*

---

nius fuit, quod et cognomen ipsum indicat, et diserte sic eum appellat Dio. Sed idem homo etiam Varro vocatur Sueto. Tib. 8. quod Terentiorum cognomen est. Scilicet adoptio intercessit in fratre Terentiae; utrum ipsa alias quoque *Licinia* dicta sit, nemo, puto, docet, Acron enim ille, qui unus fundus est, quod sciam, tantum repetit Horatianum nomen et uxoremne Maecenatis, an amicam suam, sic appellet poeta, dubitat. *Liciniam*, Romanum nomen, vix admittunt numeri Horatiani, qui ait, *Rectius vives, Licini, neque altum*, &c. (Quamquam non dissimulandum Λικίννιος edi apud Dionem) *Lycimnia* habet numeros eosdem, quos *Terentia*, more poetarum, qui fingunt ea nomina: quibus vera facile in versu queant substitui, ut *Lesbiae Clodia, Perillae Metella* cet. quorum auctoritates ad h. l. larga manu Bentleius posuit. Add. *Gratidiam* Od. 1. 16. *Lycimnia* magis placet, quod videtur cognationem habere cum *Lyco:* et sic puto legi debere etiam Virg. Aen. 9. 546. ubi *Lycus* filius assignatur *Lycimniae*. Libri utroque loco variant. G.

14 *Lucidum*, lucide. Z.

17 Saltando movetur corpus, pes fertur.

18 *Jocus est id quod contrarium est serio.* Quintil. citante Mancinello. B. *Certare joco* videtur pertinere ad saltationem mimicam. Z.

19 *Nitidis* jam pro laetis et hilaribus. Sic et Juvenal. Hilares nitidique vocantur. *Natalis Dianae a virginibus celebratur, sicut Apollinis a pueris*, inquit Vet. Schol.

21 Tu ἐν ἤθει proferendum: ac si bene nosset ejus animum.

Primus hic Persarum rex, a quo reliqui omnes ad Darium. Mancinellus.

22 A *Mygdonibus* olim Thraciae incolis, qui et Macedones.

23 *Crine* dixit pro cincinnulo.

24 *Plenas pro opulentis dictum est.* Vet. Schol.

25 Et Libri Veteres Torrentii et Vet. Sch. habebant *flagrantia*, non *fragrantia*. *Flagrantia oscula majora.* Vet. Schol. B. Ardentia. Z.

26 *Facili saevitia*, Figura Ὀξύμωρον, *Levi luctamine*, ut eleganter Cruquius.

27 Non *a poscente*, sed *magis poscente*. *Magis enim gaudebat eripi sibi oscula ipso poscente:* Henricus Stephanus et Lubinus.

28 *Rapere occupet; Irascenti amatori satisfacere cupiens.* Vet. Schol. *Totum hoc mira Enargia expressum est:* Idem. *Enargia* autem reposui pro *Energia*, quae erat in Impressis. Cum *rapere occupet*, fatente ipso Bentleio, plurium sit Codicum, atque etiam vetustissimorum, non video cur mihi placeat illius *rapere occupat: occupet* certe magis convenit τῷ *gaudeat*.

ODE XIII.

IN ARBOREM, CUJUS CASU IN AGRO SABINO OPPRESSUS EST.

Exsecratur scelestam arborem, cujus ictu paene elisus est. (Cf. infra 17. 27. et III. 4. 27.) *Facta etiam inferorum mentione Alcaeum et Sappho tollit ad sidera; atque hoc ut professioni suae gratificetur.*

METRUM UT IN PRIMA.

ILLE et nefasto te posuit die,
Quicunque primum, et sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem opprobriumque pagi.
Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis. Ille venena Colcha
Et quicquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.

---

1 Illum et *N. Heins. et Cun. conj.* Illum o *Bentl.* Ille et *omn. al.*—8 Colcha *Gott. Lamb. Bentl. Cun. ex MSS.* Colchica *al.*

---

1 Quid opus erat ut Horatius exclamando alloqueretur surdam arborem? Nam Bentleius pro *et nefasto* fecit *ô*, *nefasto*, nulla cum auctoritate. Neque advertit *et* esse geminatum; *et nefasto die, et sacrilega manu.* Et plane distinguendum post *primum:* nam *Quicunque primum* positum est pro *Quicunque primum te posuit.* B. Non fit mihi probabile, in limine statim offendisse librarium eum, a quo omnes nostri libri fluxerunt, ut pro *illum* poneret *ille.* Nec difficile videtur post *primum* repetere *posuit:* ut Epod. 5. 87. *valent* antrorsus et retrorsus valet. Vid. 2. 19. 28. et 32. Sat. 1. 3. 7. Si quid omnino mutandum; blandius fuerit, cum Marcilio *et* omittere ante *sacrilega.* Sed hoc etiam tuentur omnes libri: et *produxit* diversum est a *posuit* ut statim monebimus. G.

Nefasto, non fasto et abominando. Vet. Schol. Notum est antiquis Romanis postriduanos, h. e. dies postridie Kalendas, Nonas atque Idus fuisse *Nefastos*, neque licuisse Praetori sine piaculo jus dicere. Ut a Jus Justus, ita a Fas Fastus.

Posuit, bene pro plantavit.

2 *Sacrilega* jam pro impia. Iracunda vox.

3 *Produxit*, protulit. Sustuli etiam subdistinctionem post *arbos.* B. At ego incidi utrinque, ut solemus in Vocativis. *Produxit* est eduxit, coluit ut incrementa haberet: ut *producere sobolem* in Car. Saec. 17. G.

4 *Pagus;* vox Celtica *pagus* et *magus;* hodiernis Gallis et Britannis nostris *païs* et *maïs Ager* est. Hoc ignoravit Festus.

6 *Fregisse. Novo verbo exsecratus est parricidam.* Vet. Schol.

Penetrale est prope omnis interior pars domus. Servius, citante Mancinello.

8 *Jupiter praeceperat jus hospitii in primis servari.* Vet. Schol. Cruq. Hospites erant in tutela Jovis Hospitalis.

Bentleio placet *Colcha* pro *Colchica.* Sed auctore nemine: non bene convenit illi cum Graecis Adjectivis in κὸς finitis. B. Sed ob auctoritatem non minus quam ob elegantiam recepi. Z.

9 Majora possunt homines animo concipere quam re perficere. Ut eleganter Christoph. Landinus.

Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est, in horas. Navita Bosporum
Poenus perhorrescit, neque ultra
Caeca timet aliunde fata;
Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus et Italum
Robur: sed improvisa leti
Vis rapuit rapietque gentes.
Quam paene furvae regna Proserpinae,
Et judicantem vidimus Aeacum,
Sedesque discretas piorum, et
Aeoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus,
Et te sonantem plenius aureo,
Alcaee, plectro dura navis,
Dura fugae mala, dura belli!
Utrumque sacro digna silentio
Mirantur Umbrae dicere: sed magis

---

13 Quod *Br.*—17 Reducem fugam *conj. Bentl.*—26 Coenatem *Zar.*

Nefas, piaculum. Nam *fas* ad Religionem spectat.

10 Jucunde *tractavit*, pro miscuit: tractamus quae saepius manu vel ore volutamus.

11 *Triste*, infelix. Infelices erant arbores in Deorum Manium tutela; quales, agrifolium, ruscus, rubus, sentis, &c. Hoc dudum adnotavit Laudinus. B. Fundus est Macrob. Sat. 2. 16. G.

Caducum, ad cadendum proclive. B. V. Car. 3. 4. 44.

13 *Significat unumquemque hominum non fere periculum timere, nisi cum ei proximus sit.* Vet. Schol.

14 *Subdistinguendum post* Cautum est; *jungenda enim sunt* vitet in horas. Henricus Stephanus.

Bosporum; ubi propter angustias assidua naufragia sunt. Vet. Schol.

15 *Poenus*, Tyrius. Species pro genere.

16 *Timet aliunde.* Tribrachys pro Dactylo.

17 *Et celerem fugam:* audi tu Bentleium: "Irascor Membranis veteribus quod constanter "Lectionem hanc repraesentem; certe cessavit "hic bonus Horatius, si eo modo scripsit." Ego utcunque semper soleo stare a partibus boni Horatii. B. *Celerem fugam* videtur dixisse, quod mox, et antequam premantur, fugiunt, insidiarum causa nimirum, Conf. Car. 1. 19. 11. et quos laudat Cerda ad illud Georg. 3. 3. *Fidentemque fuga Parthum.* G.

18 *Catenas;* Hoc *παρὰ προσδοκίαν*, et blanditur Augusto. B. *Catenas et robur* forte jungere oportet, ut sit paraphrasis triumphi, in quo catenati primum ducuntur, mox necantur in carcere, qui *roboris* appellatione significatur. G.

20 Bene *vis* et *rapuit*, cum ante posuerit *improvisa.*

Imperia jam *gentes* dixit. Hoc in solatium posuit.

21 *Furva mystico nomine dicebatur Proserpina.* Vet. Schol. Terribiliter protulit *Furvae* et *vidimus.* B. *Furvum*, h. e. nigrum, auctore Festo. Z.

23 Jure indignatur Torrentius Lambino quod *descriptas* pro *discretas* reposuerit.

25 *Atthide, Telesippa, Megara,* &c. *quas misere deperibat.* Mancinellus.

26 *Plenius; quia Alcaeus robustior est.* Vet. Schol.

Alcaeus aureo plectro merito donatur in ea parte operis, qua tyrannos insectatus est. Quintil. citante Mancinello. Dedit olim poenas Tyrannis Byzantinis et insulsis parasitis flammis absumtus, quod sane dolendum.

Pugnas et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum, ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?
Quin et Prometheus et Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono:
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

ODE XIV.

AD POSTUMUM.

Miserabiliter deflet humanae vitae brevitatem; et Postumo, rei familiari nimis attento suadet, ut sibi, non heredi, vivat.

METRUM UT SUPRA.

EHEU! fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni; nec pietas moram

32 *Pro* humeris, avida *conj. Bentl.*—38 Laborem *Brod. Gott. Bentl. Cun. et Lambin.*

ODE XIV.

1 Heu, heu *Flor.* Heu *Zar.*

27 *Dura navis;* navalia sua proelia.

28 *Dura fugae;* in exsilium actus est a Tyrannis Mitylenensibus, Pittaco et Myrsilo.

Dura belli; Dilogia est hoc loco: voluit Horatius se videri alterum Alcaeum; ut etiam supra ostendimus.

29 Pulcherrime deorum manium attentionem *sacrum silentium* appellavit. Consecravit etiam duorum vatum carmina; nam in sacris altissimum silentium imperabatur. B. *Utrumque,* Alcaeum et Sappho. Z.

31 Bene habuit quod Augustus Tyrannus non erat. *Servabit odorem testa diu.*

32 *Densum humeris,* pulcherrima Enargia. B. Circa humeros sentitur et observatur maxime densitas. *Bibit* jam cupiditatem notat, ut non sit opus *avida.* G.

34 *Centiceps, Cerberum dixit propter multitudinem anguium, qui in capite ejus eminebant.* Vet. Schol.

36 *Recreantur; est animal anguis auditus capax et MALI et BONI. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.* Virg. Vet. Schol. B.

37 *Pelopis par.* Tantalus. Z.

38 *Laborum decipitur;* "Hanc lectionem "tuentur cum veteres Editiones, tum plerique "Scripti," inquit magnus Bentleius; qui tamen ductus auctoritate quorundam obscurioris notae Codicum reposuit *Dulci laborem decipitur sono,* quod fatendum est minus sapere Hellenismum: Gaudere solet Vir doctus in diversa abire.

Decipitur laborum; audax Figura; vult enim intelligi audienti illi sensum laboris auferri. Vet. Sch. Pulchre *decipitur* pro *obliviscitur.* Hellenismus. B. Sed non minus elegans *laborem.* G.

39 *Orion* dum vivus insignis erat Venator, sic et apud Manes, ex vulgari opinione, quod supra docuimus.

ODE XIV.

1 *Eheu!* Suspirium hoc est.

Posthumum bis nominat, quo cum dictis suis

Rugis et instanti senectae
Afferet, indomitaeque morti.
Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrimabilem
Plutona tauris ; qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi
Compescit unda, scilicet omnibus,
Quicunque terrae munere vescimur,
Enaviganda, sive reges
Sive inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Adriae ;
Frustra per auctumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum,
Visendus ater flumine languido
Cocytos errans, et Danai genus
Infame, damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris.
Linquenda tellus, et domus, et placens
Uxor : neque harum, quas colis, arborum
Te, praeter invisas cupressos,
Ulla brevem dominum sequetur.

---

5 Tricenis *editt. primae et Gott. it. Brod.*—10 Cujusque *Brod.*—13 Cavebimus *conj. Gruter. in Misc. Lips.* III. 501.—18 *Sic e codd. edidit. Bentl. et Jan. nam vulgo est* Cocytus.—23 Cupressus *Jan. e codd.*

---

attentiorem reddat. *Postumus*, non Posthumus erat in omnibus Torrentii MSS. recte.

3 Bene subjecit *instanti* cum jam posuerit *labuntur*. Innuit se repente factum senem.

4 *Indomitae ; inexorabili.* Vet. Schol. Cruq.

5 Vetus Liber Cruquii habebat *Trecenis* pro *tricenis*, sic et Torrentius ; atque olim vir doctissimus Ant. Mancinellus. B. *Tricenis* carmini repugnat, et hic parum est. G. *Non*, repete e superioribus *Pietas morem*, &c. Z.

6 Flebiliter *Amicum* dicit. B. *Illacrimabilem*, qui lacrimis non commovetur. Z.

7 *Ter amplum*, trium corporum. Z.

8 *Tristi, inferna ;* Vet. Schol. Periphrasis est Stygii fluminis.

9 *Scilicet*, vehementer affirmantis est. B. *Compescit*, coërcet, inclusa tenet ista immania monstra ut in vitam redire nequeant. Z.

13 *Carebimus*, immunes erimus. B. Nimirum *metuere* est evitare. Vid. ad Car. 2. 2. 7. G.

14 Mire *Fractis* subjecturus *rauci : nam* (inquit Vet. Schol.) *raucus sonus fractus dicitur.*

16 *Humidus est Auster, praesertim Italiae, et noxius.* Plin. citante Mancinello.

17 *Visendus ; videntes beati praetereunt.* Vet. Schol.

Bene *languido* subjecturus *errans ;* erat etiam coenosum.

18 *Danai* filiae, vid. infra III. 11. 23. Z.

19 *Damnatus laboris dixit ut damnatus capitis.* Vet. Schol.

21 Ista ex Lucretio desumta sunt. *At jam non domus accipiet te laeta, neque uxor Optima.*

22 Significat Postumo pulcherrimos hortos fuisse ; quare bene *harum* et *colis.*

22 *Cupressos ; Mos fuit ut ante domum defuncti ramus e cupresso poneretur, indicium Pontifici, quod*

Absumet haeres Caecuba dignior
Servata centum clavibus, et mero
Tinguet pavimentum superbo
Pontificum potiore coenis.

ODE XV.

Insano privatorum luxu Rempublicam pauperem fieri, et sacra negligi. Gratificatur Augusto morum emendatori.

METRUM UT SUPRA.

Jam pauca aratro jugera regiae
Moles relinquent; undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque coelebs
Evincet ulmos: tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori:

---

25 Assummet *Zar.* Assumet *Flor.*—27 Superbum *Lamb. et Jan.* Superbus *conj. Barthius Advers.*

ODE XV.

5 *Glareanus e conjectura edidit* violaria Myrtusque et.

---

si domum funestatam ingressus esset, pollueretur. Christoph. Landinus.

24 *Brevem dominum, ut breve lilium*, i. e. *parvi temporis.* Vet. Sch.

25 *Absumet haeres; haec eum Invectione dicuntur.* Vet. Schol. B. *Dignior*, qui te rectius utetur istis a te tam diligenter servatis. Z.

27 *Tinguet; effusurum cum passim vina significat.* Vet. Sch. Optimi MSS. Torrent. habebant *Tinguet* non *tinget* cum Mancinello et Vet. Schol.

Superbo, pro ipse superbus. Hypallage. Vet. Schol. Lambino irascitur Torrentius quod legeret *Superbum*, nec injuria. B. Nempe *superbum* poetae vocant, quidquid id est, in quo superbiunt, et sibi placent homines: quo observato, nos carere posse his, quae disputantur ad h. l. arbitror. G.

28 *Coenis, Dativus est.* Mancinellus. *Dignior deorum conviviis.* Vet. Schol. Notum *Pontificales coenas* in Proverbio. B. *Coenis* potius ablativo casu accipiam, ut vinum praestantius dicat, quam sunt hac parte coenae Pontificum. G.

ODE XV.

1 *Jam*, exiguo tempore, B.

Auget insaniam aedificatorum praesens periculum. Conf. Car. 3. 1. 34. *Piscinarios* jam sua aetate reprehendebat Cicero Hortensium, Lucullum, ceteros. Hoc studium villarum urbanarum, hortorum, piscinarum, fecit inter alia, ut ex Aegypto et aliunde advehenda esset annona frumenti. G.

Regiae moles, divitum Praetoria. Mancinellus, 4 *Immanes piscinas* dicet et *Vivaria:* Et bene *visentur undique* ob miram novitatem.

Coelibem platanum ait eleganter, quoniam e contrario maritari arbores dicuntur, quibus vites junguntur. Vet. Schol.

5 *Evincet; plures erant platani quam ulmi.* Vet. Schol. B. *Tum*, nempe quando luxus in dies crescit. Z.

Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Praescriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.
Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Porticus excipiebat Arcton;
Metata privatis opacam
Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu jubentes et deorum
Templa novo decorare saxo.

---

10 Excludet aestus *codd. ap. Lamb. et Bentl.* Z.

---

6 Jacobus Cruquius monuit *Myrtus* esse pluralis numeri.

Interpres Gallus qui dixit hic dormitasse Horatium, ni fallor dormitavit ipse: non enim vidit omne genus florum festive et summarie dici *copiam narium*, et *copiam* jam poni pro *Commeatu.* WHOLE AMMUNITION. B.

7 *Olivetis*, in olivetis, ubi ante erant oliveta, nunc vero sunt violaria, myrteta. Z.

9 *Spissa laurea*, opere topiario.

10 *Romuli; quo regnante duo agri jugera satis erant.* Landinus.

11 *Praescriptum, praeceptum dicitur a magistris ludi, qui scripta pueris dant, praecipiuntque imitari.* Vet. Schol.

Non nisi post 454 urbis annos Romae tonsores fuerant, ut notavit Landinus ex Plinio. Unde *intonsus* et *barbatus* pro vetusto, ut idem docte monuit.

12 *Auspiciis: legibus.* Vet. Sch. Cruq. Auspicato fiebant leges.

Metaphora a fabris qui normam vocant ad quod opus dirigunt. Vet. Schol. B. Ordo est: Non ita praescriptum est auspiciis Romuli et Catonis et veterum norma. Z.

13 *Brevis*, pro *curtus:* ut *curta supellex* apud Persium.

14 *Commune; communis res et publica.* Vet. Schol.

Decempeda, regula decem pedum. Vet. Schol.

15 *Metari dicebantur castra.* Vet. Schol.

16 *Porticus*, Coenatio ad Ventum Boream. Erant et Centenariae et Millenariae pro passuum numero, adnotante Cruquio.

17 Notandum hoc loco *Fortuitum* esse penultima longa, contra apud Juvenalem penultima brevi.

Cum scribat Festus *cespitem terram esse in modum lateris caesam*, illud intelligendum est de Romano latere qui tegulis nostris latior erat, atque crassior. Vult autem veteres Romanos privatas domos vel ex cespitibus, vel ex rudibus saxis fecisse; publica autem aedificia ex lapidibus quadratis.

20 Ideo *saxum novum* dixit, quia veteribus Romanis lapides quadrati penitus erant incogniti; et primum solis oppidorum muris et deorum templis condendis adhibebantur. B. *Novo saxo* licet forte simplicius interpretari renovato, novam figuram a quadratarii manu adepto. G.

ODE XVI.

AD GROSPHUM.

Magnas opes et civilia negotia ab imperitis appeti solere; se autem exiguo rure doctoque otio beatum sentit. In hac Ode Pompeium Grosphum Siciliensem alloquitur; De quo vide Epist. 12. Lib. I. (Optant quidem omnes, nauta, Thrax, Medus, otium, h. e. vacuitatem a curis et molestiis, sed hanc non dant divitiae, non honores, non palatia magnifica, sola vero mediocritas affert, si quis liber ab avaritia paucis contentus vivit. Nec est quod, cum vita sit brevis, multa appetamus et habendi gratia remotissimas adeamus terras. Nam ita curae etiam extra patriam sequuntur. Contra animus bonis praesentibus contentus non curat futura, et res molestas fert aequo animo. Nam summa felicitas in humanam conditionem non cadit : id quod patet exemplis Achillis et Tithoni ; atque forsitan mihi ipsi aliquid laeti continget, quod tibi deerit : tibi qui ditissimus es; mihi, qui pauper sum, facultate Graecos imitandi in carminibus levioribus preditus et animo humilem obtrectatorum multitudinem spernendi. Z.)

METRUM SAPPHICUM.

Otium divos rogat in patenti
Prensus Aegaeo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis ;
Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis neque purpura venale nec auro.

---

1 *Vid. not.*—2 Pressus *coll. Sax. Zarot.*—3 Lumen *coll. Sax.*—8 Neque *Lamb. et Jan.*

---

1 *Otium* non rectius intelligas hic, quam si cogites *negotio* opponi, quatenus de omni molestia et perturbatione dicitur, v. g. *negotium alicui facessere.* G.

Patenti, sine litoris alicujus aspectu. Vet. Schol. Terribile Epitheton. Notum est Aegaeum mare esse procellis famosum. B. Placeret hoc epitheton, si de Oceano vel quacunque maris parte diceretur insulis infrequentiore, et ob ipsam vastitatem terribili. Jam, cum vel maxime ideo procellosum sit mare Aegaeum, quod frequentia insularum ac promontoriorum freta multa facit: solicitor, an non dederit Horatius *impotenti pressus Aegeo.* Certe favet ex parte aliqua prima editio, quae habet *impatienti*, junctis literis, et Barthiana observatio Bentleio laudata, *impatienti. Impotens* continet comparationem cum homine, cui furor iraque mentem praecipitant. *Prensus*, h. e. deprehensus et velut captus, pulchrum : sed *pressus* ad angustias et fluctus undique urgentes accommodatius. Etiam *lumen* pro *lunam* magis placet ; ut etiam sol comprehendatur. G. *Patens mare* videtur esse idem quod *altum*, remotum a littore. *Lumen* minus recte ponitur pro *Luna :* nam imago noctis est loco et rei aptior. Z.

2 *Prensus*, ad Emphasin dixit, significat enim eum nil tale prius cogitasse.

3 *Certa*, jam pro *cernibilia* posuit : sit venia verbo !

6 Ethopoeia est in repetitione vocis *Otium.* Ac si semper Otium in ore haberent precantes.

7 Hoc loco compellat Grosphum, ut efficacius eum moneat nil proficere divitias ad animi tranquillitatem.

Non enim gazae neque consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis, et curas laqueata circum
Tecta volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum;
Nec leves somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur aevo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriae quis exsul
Se quoque fugit?
Scandit aeratas vitiosa naves
Cura: nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.
Laetus in praesens animus, quod ultra est,
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. NIHIL est ab omni
Parte beatum.

---

17 Arcu *conj. Barth.* Sontes *codd.* 3. *ap. Bentl.*—26 Lento *etiam Brod. coll. Sax. Gott. Zar. Flor.* &c. animi—oderis—leni temperes risu *conj. Bentl.*

---

10 *Bene summovet*, cum sit subjecturus *Lictor*, Lictores enim summovebant turbas, sive populi tumultus, e Consulis via.

11 *Laqueata tecta; Lacunaria. Laquearia dicuntur opera camerae in lacus collectae.* Vet. Schol. Arcuatae veterum camerae auratis lacunis, fortasse rotundis et quadratis, pingi solebant, e quibus pendebant lucernae. *Pendebant lychni laquearibus aureis.* Virgil.

12 *Volantes;* ac si essent vespertiliones.

13 *Vivitur*, supple *ab illo.*

14 *Splendet, purum et sine labe salinum.* Persius.

Salinum est patella in qua diis primitiae cum sale offerebantur. Vet. Schol. Sanctius igitur erat paternum; et oportuit sancta esse pura et sine labe, adeoque *splendere. Sacras facitis mensas salinorum appositu et simulacris deorum;* Arnobius, citante Turnebo. Notum est pauperiores pro pane et butyro, pane et sale vesci solitos.—*Digito terebrare salinum Contentus perages,* Persius.

15 *Cupido pro avaritia, et timor pro custodia census.* Vet. Schol.

17 Bene *fortes* subjecturus *jaculamur. Est aliquid quo tendis et in quod dirigis arcum?* Persius 3. 60. B. Nihil poterat pulchrius dici. *Jaculari* est ad scopum jactare, ut Cic. de divin. 2. c. 59. pr. *Quis est enim, qui totum diem jaculans non aliquando collineet?* Pulchre Acron: *jaculamur*, declarat, *Appetimus, et cum brevis vita sit, majora tentamus. Fortes* habet suavem cum misericordia irrisionem. Eadem sententia Car. 1. 4. 15. Infeliciter, et plane praeter scopum profecto hic jaculati sunt, qui aliquid mutare, fortes viri, voluerunt. G.

20 Bene *fugit* de *exsule.* Nam et fuga exsilium est.

21 *Scandit;* Iconismus foedissimi monstri.

Vitiosa; aegra, macilenta. Nam et morbus vitium est.

22 Proprie venatici canes *relinquunt* quod assequi nequeunt.

25 Pulchre posuit *laetus* pro *contentus* Metonymia effectus pro causa.

26 *Oderit:* horreat, non sustineat.

Ista repetitio vocis *laetus* decora est, et sententiam deaurat. Torrentius tamen auctor est

Abstulit clarum cita mors Achillem;
Longa Tithonum minuit senectus;
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget Hora.
Te greges centum Siculaeque circum
Mugiunt vaccae; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctae
Vestiunt lanae: mihi parva rura et
Spiritum Graiae tenuem Camoenae
Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere vulgus.

---

omnes MSS. habere *lento*. Ego vel sexcentis MSS. non crederem; nam et mecum facit Vet. Schol. Bentleius etiam cui admodum displicuit repetita vox *laeto*, maluit *lento risu;* quam tamen lectionem nullis firmare potest exemplis. Certe qui lente ridet parce ridet, et frigidiuscule. B. Bona verba! Nihil est antiqua illa et consentiente meliorum lectione pulchrius. *Laeto risu temperare amara* nemo sanus potest; sed *lento*, frigido, qui se non valde moveri, sed *lente ferre* molestias, indicet. G.

27 *Nihil est ab omni*, a Graeco Proverbio ductum est; Οὐδεὶς πάντ' ἐστὶ πανόλβιος, quod citat Cicero de Invent. notante Ludovico Desprez. Poeta tamen festive posuit *Nihil beatum*, pro *Nemo beatus.*

29 *Clarum*, h. e. etsi re bellica et forma insignem. B. Respicit ad fatum Achillis, cui optio proposita erat, velletne producto inglorius aevo vivere, an cita morte aeternam redimere gloriam. Vid. Il. ι, 410. sqq. G.

30 *Longa*, pro *quamvis longa. Duo inter se contraria posuit.* Vet. Sch. B. Tithono longissima vita tributa ab Aurora conjuge, sed decrescente et exarescente semper corpusculo, tandem in cicadam abiit. V. Car. 1. 28. 8. G.

32 Vafre *porriget* in Futuro ad Emphasin posuit. Dissimulat enim in sequentibus sese amico suo comparare velle.

Figurate *Hora* pro *Genio.* Erat enim cuicuique Horae suum Numen. *Seu nata fidelibus Hora Dividit in Geminos concordia fata duorum*, Persius, Horatii aemulus.

35 *Quadrigis*, curribus. B.

Equas feminas curulibus certaminibus fere adhibitas, frequenter observamus. G.

Afro, Tyrio. *Bis tinctae*, *Dibaphae vestes pretiosissimae.* Vet. Schol. B. *Purpurae* capiuntur etiam in *Meninge Africae* insula, *et Gaetulo litore Oceani.* Plin. 9. 36. s. 60. Add. Mela 3. 10. 25. p. 301. Gron. Hinc *Gaetulus murex* nostro Epist. 2. 2. 181. G.

38 Bene posuit *Spiritum* subjecturus *Camoenae*, cujus afflatu Poetae fiunt.

Graiae posuit ad significanda vulgi convitia qui Graecos oderunt.

Tenuem posuit, quia res grandes non attigit. *Silvestrem tenui Musam meditaris avena.*

39 *Parca;* Septimo post natum infantem die Parcae credebantur pueri fata describere; imo ad hanc rem advocabantur, ut ex Turnebo adnotavit Torrentius.

Non mendax, h. e. inevitabilis. Hoc posuit ut levitatem carminis excusaret.

Malignum, h. e. *Maledicum*, qui oderunt doctos, passim eos Graecos vocantes. *Continuo crassum ridet Vulpenius ingens. Et centum Graecos curto centusse licetur.* Persius.

40 *Vulgus* sunt etiam divites indocti.

ODE XVII.

AD MAECENATEM.

Maecenatem velut assidens alloquitur querentem de periculo suo, et pro praesenti statu optantem mortem. Vet. Schol. Puto eum recidiva podagra laborasse.

METRUM UT IN PRIMA.

CUR me querelis exanimas tuis?
Nec Dîs amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Maecenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah! te meae si partem animae rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus aeque, nec superstes
Integer? Ille dies utramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utcunque praecedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimaerae spiritus igneae,
Nec, si resurgat centimanus Gyges,
Divellet unquam: sic potenti
Justitiae placitumque Parcis.

---

6 Alteram *conj. Bur. ad Virg. Aen.* 2. 647.—14 Gigas *multi;* Gyas *Lamb.*

---

1 *Exanimas*, h. e. torrendo dementas.

2 *Amicum*, Graecis φίλον, illud est quo contenti vivimus.

3 *Obire* proprie *occidere* est. Dicitur enim *sol occidit*, et *sol obit*, eodem intellectu.

4 Vide quae supra diximus Ode prima, Lib. I.

5 *Ah!* impatienter dolentis est.

Bene *rapit* subjecturus *maturior* et *vis*. *Rapi* dicuntur qui immature decedunt.

6 Dilogως *Vis* ponitur et pro intemperante iracundia, quam *violentiam* appellamus. Sic Virgilius, *Vi Superûm*. B. Venustas omnis loci hujus pendet ab eo, quod Horatius se modo partem sui ipsius dicit, a Maecenate si divellatur, substantiam incompletam, ut loquebantur Philosophi. Haec venustas exstinguitur, si legas alteram. G.

7 *Nec carus aeque*, sc. mihi, amissa parte meliore mei. Z.

8 *Ille dies*, cum horrore meminit.

9 *Ducet ruinam*, efficacissima Metaphora atque Enargia. B. *Utramque ruinam*, h. e. interitum utriusque partis. Z.

10 Clientes olim, praesertim vero Gallorum Soldurii et Aegyptiorum Συναποθνήσκοντες, se diis Manibus ob salutem Patronorum suorum devovebant. Quod et Decii faciebant pro exercitu populi Romani. Atque hujusmodi devotio *Sacramentum* appellabatur, quo scilicet homines *sacri* efficiebantur. Bene igitur subjecit *Comites*, nam et Clientes *Comites* dicti sunt. B. Simplicius, puto, ad militarem illam conjurationem, quod *sacramentum* appellatur, respici, cum jurant milites, *se fugae et formidinis causa non abituros*, &c. G.

11 *Utcunque*, ubicunque.

Supremum iter, quo ad inferos itur. Vet. Schol.

12 Bene *Carpere* subjecturus *parati*. *Carpere* enim subito vellicantium motum significat.

14 Idem Briareus, Aegaeon et Gyges, ut ex Scholiaste Apollonii Rhodii monstravit Lam-

Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horae, seu tyrannus
Hesperiae Capricornus undae :
Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum : te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati
Tardavit alas, cum populus frequens
Laetum theatris ter crepuit sonum :
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum
Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas
Aedemque votivam memento :
Nos humilem feriemus agnam.

24 Volucres *codd. quidam Lamb.*—26 Faustum *conj. Cun.* Festum *MSS. eodem teste.*

binus Plerique libri corrupte *Gigas :* Priscianus tamen *Gyges* legit. B. Firmavit etiam Bentleius. G.

15 *Potenti* Substantivum est, et pro domina accipiendum : Themis, sive *Justitia* etiam ad Fata pertinet : *Parca tenax veri.* Supra (ad 2. 16. 39.) ostendimus Parcas septimo a nato infante die fata ejus describere. Parcae etiam Justitiae Assessores, sive Πάρεδροι fuere, uti ego conjicio.

17 *Libra* ad Venerem spectat, Scorpius ad Martem et Capricornus ad Saturnum. *Infestus fertur Scorpius geniturae juxta Mathesim.* Vet. Sch.

18 *Violentior*, Saevior, vel truculentior.

19 *Tyrannus* jam pro dominus.

20 *Significat occasum hujus signi magis saevire tempestatibus, quam ortum.* Vet. Schol. B. Atqui *Capricornus medius occidit VIII. Id. Jul.* apud Colum. 11. 2. 51. quo tempore vel maxime mari confidunt nautae. Servius ad Georg. 1. 336. putat, respicere poetam ad illud, quod Saturnus in Capricorno pluvias faciat. Ego potius huc retulerim Manil. 4. 791. *Tu, Capricorne, regis, quidquid sub sole cadente Expositum :* quatenus nempe unicuique planetae provinciam velut quandam in terris assignant. Caeterum non videtur valde mathematicam illam genethliacamve doctrinam vel curasse, vel novisse, Horatius : sed simpliciter dicit, quocunque sidere vel Horoscopo natus sit, sibi fatale esse cum Maecenate vivere et mori. G.

22 Ut totum hunc de συναστρία et horoscopi societate locum pulchre expressit Persius 5. 45. sqq. ita praecipue, h. l. *Saturnumque gravem nostro Jove frangimus una.* Noxium Sidus, *Saturnum*, *Jovis radiationibus mitigari*, genethliacorum vetus doctrina. G.

Impio, jam pro immiti, et immisericordi posuit.

24 Bentleio magis placet *volucres alas* quam *volucris Fati*, etsi sciat Hypallage plerumque delectari Horatium. Sic inferius *Nos humilem feriemus agnam*, pro *nos humiles*, eadem Figura.

Iconismus mortis, quam jam *Fatum* nominat : Latinum etiam mors quasi Μόρος. Bene etiam *volucris* subjecturus *alas*.

26 *Laetum ;* ob recuperatam Maecenatis valetudinem. Vide quae diximus Od. 20. Lib. I.

Crepere dicitur de quolibet acuto et subito sono.

27 Hanc arborem detestatur supra 2. 13. G.

28 *Sustulerat*, pro *sustulisset ;* Enallage modi, Poetis satis usitata. B. Imo et prosaicis. Z.

Bene *Faunum* induxit, silvestrem scilicet deum.

29 *Mercurialium virorum, qui in tutela Mercurii sunt.* Vet. Schol. Ostendimus supra Argum. 1. 10. Mercurium fuisse Horatii numen. Faunus etiam sive Pan est Musicus Deus.

32 *Humilem, humilium oblationi aptam.* Vet. Schol. Per Hypallagen posuit *humilem* pro *humiles*.

ODE XVIII.

Paupertatem suam magnis opibus praefert: Avaris deesse et probitatem et bonam mentem.

METRUM HIPPONACTEUM; PRIMUS VERSUS TROCHAICUS DIMETER CATALECTICUS; ALTER IAMBICUS TRIMETER CATALECTICUS.

NON ebur neque aureum
  Mea renidet in domo lacunar,
Non trabes Hymettiae
  Premunt columnas ultima recisas
Africa, neque Attali
  Ignotus haeres regiam occupavi,
Nec Laconicas mihi
  Trahunt honestae purpuras clientae.
At fides et ingenî
  Benigna vena est; pauperemque dives
Me petit. Nihil supra
  Deos lacesso; nec potentem amicum
Largiora flagito,
  Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
  Novaeque pergunt interire Lunae.

---

3 Hymettias—recisae *conj. Galei ap. Bentl.*—7 Lyconicas *MS. Bersm.*—8 Clientes *MSS. et primae editt.*

---

1 Nihil olim *Ebore* pretiosius. Ex hac materia lauti faciebant etiam lectulorum et mensarum pedes: quid *Lacunar* sit ostendimus supra Od. 16.

3 *Trabes peristylia.* Torrentius. B. Immo Epistylia, quae etiam *trabis*, *architrabis* et similibus nominibus hodie appellantur. *Peristylium* est area columnis cincta. G.

Hymettiae; Hymetto monte marmora excisa, quae Thebaica dicuntur. Vet. Schol. *Cn. Domitius L. Crasso objecit quod columnas Hymettias in porticu domus haberet.* Val. Maximus, citante Cruquio.

4 *Numidicum marmor optimum ad columnas.* Mancinellus.

6 *Ignotus haeres; ostendere vult Romanos non jure factos Attali haeredes.* Vet. Schol. Bene igitur *occupavi: occupare* enim est nullo jure tenere.

7 *Laconica* purpura (auctore Plinio) erat pretiosissima.

8 Vet. Schol. et Charisius habent *clienta*, non *clientes. Clientum uxores purpuras carpentes juvabant nobiles matronas.* Vet. Schol. B. *Trahunt purpuras*, lanam purpura tinctam carpunt, unde mihi conficiantur togae praetextae. Z.

9 *At fides*, &c. Sed contentus sum, quod mihi habetur fides et facultas idonea poëseos est, quare dives (Maecenas) meam consuetudinem, quamquam sum pauper, et carmina amat. Z.

10 *Benigna*, jam pro *quae sufficiat* ponitur; non autem pro *larga*, quod putavit Stephanus. B.

Illud modo meminerimus, *benignum maligno* opponi: *malignum* autem esse, quod justo parcius sit et restrictius. *Venam* ad fontes et metalla pertinere, qui cogitarit, divitias sententiae hujus magis assequetur. G.

12 Ironice *lacesso* pro *rogo*, ut Epicureus.

Amici erant vel majores vel minores: ma-

Tu secanda marmora
  Locas sub ipsum funus; et sepulcri
Immemor, struis domos;
  Marisque Baiis obstrepentis urgues
Summovere littora,
  Parum locuples continente ripa.
Quid? quod usque proximos
  Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
  Salis avarus? pellitur paternos
In sinu ferens deos
  Et uxor, et vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen,
  Rapacis Orci fine, destinata
Aula divitem manet
  Herum. Quid ultra tendis? Aequa tellus
Pauperi recluditur,
  Regumque pueris; nec satelles Orci
Callidum Promethea
  Revexit auro captus. Hic superbum

25 Limitem *Brod. recte, puto.*—30 Sede *Baxt. et Bentl.*—34 Regumque natis *codd. Lamb. quidam et unus Bersm. cf. Canter. Nov. Lect. VI.* 14. G.—36 Revinxit *codd. quidam Lamb.*

jores patroni, minores clientes. *Amicum* jam Maecenatem dicit: posuit etiam *potentem* ad Emphasin; significat enim se non esse ex desperatione parvo contentum.

14 *Sabinis* figurate pro Sabino rure, Sabinis agris. B.

15 *Truditur d.* nam vita est brevis. Z.

16 *Pergunt;* festinant. B. Dum pergunt, intereunt; cursus sui singulis momentis accedunt ad interitum. G.

17 *Tu*, stomachabundus profert et ἐν ἤθει, estque indefinita Persona.

18 *Locare* et *conducere* ex adverso sibi respondent.

21 *Summovere* proprie lictorum est qui turbas summovent: aedificabant etiam in ipso mari, ob Baiarum amoenum situm.

22 *Ripam* posuit pro litore; sic et Juvenalis, *ripa nutritus in illa. Continens* dicitur cujus partes inter se tangunt.

24 Qui veteres *terminos* moverat vetusto jure *homo sacer* erat: siquidem Deus *Terminus* erat Jupiter lapis, agrorum custos. B. *Ultra salis*, transilis, ex avaritia rapis agri partes pauperum clientium, quos tu defendere debebas. Z.

28 *Sordidosque natos;* invidiosa Enargia facti acerbitatem exprimit.

29 Bene *certior* subjecturus *destinata.*

30 *Rapacis;* perpetuum Epitheton est.

Vet. Sehol. Cruquii, Servius et nonnulli MSS. pro *fine* legerunt *sede*, quod et nos probavimus: quid enim *Finis Orci?* B.

Blanditur conjectura Bentleii pro *rapacis*, (facili in prima litera versus mutatione) legentis *capacis*. Sed repugnat illi quod *Orcus* hic persona est, cujus mox satelles commemoretur. Tum *fine* quod summo consensu primae editiones, et magno numero MSS. tuentur, parit pulcherrimam sententiam, (Bentleio etiam probatam) *Nulla certior aula manet divitem herum* illa aula, quae non alio, quam latissime regnantis *Orci fine*, ac regione *destinata*, s. designata ac descripta est: illa se mox aula jactabunt divites mixti pauperibus. Servius ad Aen. 6. 152. potuit ex memoria laudare, h. l. pro *sede*. G.

32 *Tendis, cupis.* Vet. Schol. Cruq. Meta-

Tantalum, atque Tantali
  Genus coërcet: hic levare functum
Pauperem laboribus,
  Vocatus atque non vocatus audit.

ODE XIX.

IN BACCHUM.

Horatius super vino cantat laudes Bacchi.

——Satur erat cum dixit Horatius, Evoe! JUVENAL. 7. 62.

METRUM UT IN PRIMA.

BACCHUM in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri)
  Nymphasque discentes, et aures
    Capripedum Satyrorum acutas.
Evoe! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum

5 Euhoe *Gott.* Euohe *Zar.* Heuhoe *Flor. it. Brod.* G. Evhoes *MSS. Bersm.*

phora ab arcti. B. *Aequa t.* aeque, ex aequo, cf. supra l. 4. 13. Eadem sepulchri mensura contingit omnibus. Z.

34 *Satelles Orci, Charon.* Lambinus. Plutonis Paredrus vel Assessor erat. Hic autem figurate pro morte accipiendus est.

36 *Superbum* dixit ob divitias; erat enim rex Phrygiae, opulentissimae regionis. Ταντάλου τάλαντα Graecis proverbio est.

40 Καλούμενος κ' ἄκλητος θεὸς πάρεσται, Delphicum erat oraculum. Vide Erasmi Chiliad. B. Mihi magis placet alludi ad fabulam bajuli senis mortem invocantis. G.

ODE XIX.

1 *Bacchus* primus Choreae et Musicae repertor ferebatur. Cymbala, tympana et cornua hujus dei, tonitrua exprimebant: atque ipse quidem et Βρόμιος et Βάκχος ideo nominabatur, quod sit Jupiter Tonans. Etiam Russis summum numen BOΓ appellatur; a quo non abludit Latinorum *Voco* et Judaeorum *Bacha.* Choreae etiam (teste antiquo Pindari Scholiaste) solis et astrorum motus strophis et antistrophis suis referebant. Anacreon etiam Bacchum vocat Τὸν ἐφευρετὴν χορείας.

Bene *in remotis rupibus* facturus *Nympharum* et *Satyrorum*, silvestrium scilicet Deorum, mentionem.

2 *Docentem* proprie de Poetis sua carmina recitantibus dicitur; sic et docere Fabulam Comoedum dicimus.

Ridiculus est Dionysius Lambinus cum ad haec verba sic loquatur: *Credat Judaeus Apella.*

3 *Nymphae* et *Satyri* erant in Bacchi clientela: atque hi erant dii Manes qui a vulgo creduntur etiam hodie in silvis saltitare. Bacchus et Aegyptius Osiris, uti et reliqua sidera, ad Manes pertinebant. Astra autem deorum quadrigae habebantur, e quibus dii, nocturno tempore descendere credebantur.

Carmina vel coelo possunt deducere Lunam.
Virg. Ecl. 8. 69.

4 Satyri ideo *capripedes*, quod primis temporibus silvestres homines caprinis pellibus amiciebantur. Etiam hodie priorum seculorum habitu, albis scilicet et coeruleis vestimentis, saltare feruntur.

Laetatur. Evoe! parce Liber,
Parce, gravi metuende thyrso!
Fas pervicaces est mihi Thyadas,
Vinique fontem, lactis et uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella.
Fas et beatae conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non levi ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.

---

7 Lymphatur *conj. Heins. ap. Bentl.*—9 Thyadas *vulgo: sed scripturam rectiorem Bentleii cum aliis secutus sum.* Z.—15 Non leni, *h. e.* crudeli, *multi codd. Lamb. et alii, et sic edd. Bentl. al. sed vulgata videtur aptior ruinae.* Z.

Acutas jam participium est et habet Dilogian. *Vidimus Satyros pingi oblongas aures acutasque habentes.* Vet. Schol. *Mira Enargia totus hic locus explicatur.* Idem. Habet etiam *Acutas* Γελοῖόν τι; Ridiculum quid.

5 *Euoe!* quasi *turbatus exclamat Euoe! velut praesentiam numinis sentiens.* Vet. Sch. Εὖ οἷ, h. e. *Bene sit ei*, agentium gratias exclamatio erat. B. Equidem ignorantiam fateri malo, quam aliud hic agnoscere, praeter erumpentem praecordiis a vino inflatis cum clamore spiritum. G.

Bene posuit *metu*, cum praecesserit *vidi*, et subjecturus sit *parce.* B. *Metus* hic est horror sacer et religiosus, cujus excessus est pavor fanaticus, furor temporarius bacchantium. G.

6 *Turbidum laetari* philosopha id est Stoica sententia dixit. *Gaudium* sapientis *constans* est, *laetitia* a vino cum *perturbatione* animi conjuncta: hic praeterea ad illam perturbationem mentis et furorem respicitur, quem *metum* modo vocabat poeta. Sic Sibylla Virgiliana Aen. 6. 78. *bacchatur, magnum si pectore possit excussisse deum:* inter haec vox nulla aptior, quam *parce!* Omnia pertinent ad enthusiasmi Bacchici et poetici simulationem. G.

7 *Liber*, idem quod Graecis Κόρος, nobis THE SUN. Filius enim est Saturni et Opis, h. e. Coeli et Terrae.

8 *Gravis* dicitur, et oculis et animo. Veteres artem praestigiatorum et Mercurio et Baccho tribuebant.

Thyrsus, seu *Phallus*, ferulaceus erat, et sceptrum Liberi Patris, quod virile membrum referebat: Vites atque hederae quibus circumcingebatur, amoris erant symbola.

Lascivis hederis ambitiosior.

Ficus enim hederae et vites, quarum folia trimembria erant, naturalem continebant rationem hoc loco tacendam. Eadem enim deorum mysteria quae et naturae. B. Virga, s. baculo utuntur hodie praestigiatores; bifurca virgula metallici divinatores et alii: virga gestamen Mercurii, thyrsus Bacchi, utriusque archetypus Mosis baculus, si audimus Huetium. G.

9 *Fas, vult ostendere se deo non indignum.* Vet. Schol.

Pervicaces, protervas, propter bacchantium discursus et saltatus. Vet. Schol.

Bentleius ex ingenio de *est* facit *fit.* Quis autem miretur et *Thyadas* dici et *Thyiadas* cum Litera *y* fere ejusdem fuerit soni cujus et Diphthongus υι, unde et vernacula nostra *Wy* dicitur haec Litera.

Thyadas a Θύω *insanio.* Vet. Schol. Cruq.

10 *Vinique fontem. Thyades* enim, sive Bacchae, praestigiatura sua, terra scilicet, vel rupe aliqua ferulis suis percussa, fontes vini et lactis, itidemque rivos mellis ex arborum truncis elicuisse ferebantur. Significare voluerunt praecipua Solis munera ex generatione nobis provenire. Pudet me doctorum virorum qui etiam Mosaica sacra ad Bacchanalia referre solent. B.

Da. Heinsium, Bochartum, Huetium, accusat: quo jure, viderit. Certe hoc nemo potest negare, Mosaicam hanc esse beatae regionis descriptionem, summaeque ubertatis. Ceterum quae tangit noster, ea habet Euripides Bacchis 141. Ῥεῖ δὲ γάλακτι πέδον, ῥεῖ δ' οἴνῳ, ῥεῖ δὲ μελισσᾶν Νέκταρι. Add. 703. seqq. G.

12 *Iterare, ex integro cantare, et repetere.* Vet. Schol.

14 *Honorem, Ariadnes coronam significat, quam Liber inter sidera collocavit.* Vet. Schol.

15 *Pentheus Bacchum vinctum recluserat, qui ob hanc causam fulmine ictus est.* Vet, Schol. Vulgaris opinio est eum a materteris discerptum. B. Argumentum Euripidis Baccharum: Au-

Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu separatis uvidus in jugis
Nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crines.
Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors gigantum scanderet impia,
Rhoetum retorsisti leonis
Unguibus horribilique mala.
Quanquam choreis aptior et jocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnae ferebaris; sed idem
Pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

---

18 Vividus *Flor.* Invidus *MS. Bersm.*—21 Tum, cum *MS. Bersm.*—23 Rhoecum *Baxt. c. quibusdam recentioribus edd. sed restitui scripturam, quam Bentleius satis defendit. cf. infra III.* 4. 55.—24 Horribilis *conj. Bentl.*—31 Et *omittit MS. Bersm.*

---

tonoë et Ino, materterae Penthei, et mater ejusdem Agane, materterae omnes Bacchi e Semele nati, Cadmi omnes filiae bacchantur, et prohibentem ea sacra, Bacchique consobrini sui fratris contemtorem Penthea, per furorem dilacerant, &c. Add. Ovid. Met. 3. 712. Nescio an Penthea fulmine ictum alius dixerit. Horatii verba etiam ad convulsos carceres referri possunt, de quibus Eurip. v. 447. sq. Add. 586. Τάχα τὰ Πενθέως μέλαθρα Διατινάξεται πεσήμασιν. G.

16 *Lycurgi; hic quod vites excidisset, furore sibi a Libero injecto crura sibi falce amputavit.* Vet. Schol. Ista Sacerdotum terriculamenta erant.

17 Bacchus etiam deus Lunus erat, aestuumque maris et fluminum effector. B. Fluvios jussu Bacchi retro flexos vid. apud Nonnum 12. 124. seqq. Quid mirum, si hic Mosen et Josuam invenit Bocharto duce Huetius? G.

Barbarum, *Indicum* sive *Rubrum* vel *Aethiopicum;* significat Indicam Bacchi expeditionem. Melius Aegyptii Osirin suum dicebant ex India Aegyptum venisse. Vid. Plutarch. Isin et Osirin.

20 *Bistonides, Thraces mulieres, quae cum in sacris Liberi patris crinibus solutis versantur, angues et in capite et in manibus gestant.* Vet. Schol. Angues etiam deorum Manium esse credebantur atque ex medulla spinali humani cadaveris originem suam traxisse. *Pinge duos angues, sacer est locus.* Persius. His igitur tractatis se ad praestigiatoriam artem valentiores credebant.

Sine fraude, sine noxa. Vet. Schol.

22 Typhoeus reliquique gigantes procellosi venti et tempestates erant. Ἐκ δὲ Τυφώεος ἐστ' ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων. Hesiod.

23 *Rhoecum*, non *Rhoetum* erat apud Vet. Schol. Cruq. et in quibusdam MSS. Graecis Ῥοῖκος. B. Sed *Rhoetum* summa constantia Latini. G.

In Gigantomachia Bacchus se mutavit in leonem, qua forma gigantes profligavit: h. e. Sol in leone fugavit ventos et procellas.

28 Hoc est, *Tam belli quam pacis potens.* Vet. Schol. B. Hic et mox v. 32. illud *que* indicare videtur repetendum esse verbum, cui adjungitur, *medius, mediusque, tetigit tetigitque.* Sic mox 3. 1. 12. 3. 4. 11. it Car. saec. v. 22. Illud de separanda *que*, nescio an probari possit Grammaticis. Exempla similia Tibulli pluscula dedit Brouckh. ad 3. 6. 48. in quibus nihil melius est, quam verbum cui adhaeret *que*, bis assumere. Agnoscit hoc ipse Baxterus ad 3. 5. 7. Sic etiam *ne* ponit noster Sat. 1. 8. 2. G.

29 *Insons, quos nocere non potuit.* Vet. Schol. B. Ut modo *sine* fraude. G.

Aurea Bacchi cornua dei Luni erant, sive Attidis Menotyranni. Aegyptii ferebant Her-

ODE XX.

AD MAECENATEM.

Horatius in cygnum versus, universum orbem volatu lustrat.

Nemo me lacrumis decoret, nec funera fletu
Faxit: Cur? volito vivu' per ora virum.

EPITAPHIUM ENNII ap. Cic. Tusc. I. c. 15.

Circa hujus carminis argumentum se ipsum quodammodo superasse Harduinus videtur. "Prosopopoeia, inquit, haec est Christi triumphantis et Judaeos alloquentis statim ac resurrexit." Nolumus haereseos crimen impingere ex *Prosopopoeias* appellatione, multo minus refutare mirificam sententiam: sed paucula modo decerpere de interpretatione. *Biformis* hic vocatur Christus, "quia simul *in forma Dei* et *in forma servi.*" Ad v. 9. "Allegoriae, inquit, pars altera sequitur, quae Fratres Praedicatores sancti Dominici alumnos egregie commendat. Vaticinatur enim Christus, se illis praeconibus Evangelii sui—per complures orbis provincias volaturum—*alitem album* interpretatur candida veste indutum:—Quae *resi-dunt pelles cruribus asperae*—ocreas intelligit, quibus equitans Dominicanus crura tegit"—Ohe jam satis est: qui valido stomacho est, potest librum adire. Clauditur annotatio ad hanc oden ita: "Aut nihil in ullo aenigmate video" (quis hoc suspicetur de viro, qui tot nummorum aenigmata solvit, viditque quod nusquam erat) "aut indubitata haec nostra interpretatio debet videri ingeniosissima, ut nunc quidem arbitror, omnium Odarum Pseudo-Horatii. Quam si quis contendat annis haud paucis scriptam fuisse post alias plurimas: neque horum collectionem carminum lucem adspexisse ante annum circiter 1250, haud gravate assentiar." G.)

METRUM UT IN PRIMA.

Non usitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum aethera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque major
Urbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,

1 *Pro* Non *quidam MSS.* Nec. G. *Sed ex codd. Bentl. Jani et alii ediderc* Non us. non tenui. Z.—3 Terra *MSS. etiam Brod.* Terras *editt. vett.*—6 Vocant *conj. Bentl.*

culem suum, sive Osirin, Luna tanquam cymba circum orbem vectum fuisse. B. Servius ad Aen. 3. 93. Bacchum interpretatur solem, cui uihil nocet suus ad inferos accessus, s. occasus. Descensum Bacchi ad inferos ludicrum, evocandi boni poetae (Aeschyli) causa, exhibet Aristophanis fabula, Ranae. *Leniter atterere caudam* est uno verbo *adulari.* G.

30 *Leniter, suaviter ut solent canes dominis suis blandientes.* Vet. Schol. Cerberus a nonnullis dicitur triceps fuisse, erat etiam hoc Aegyptium numen. Verum hic non est explicandi locus. *Tetigit* et *que* separanda duxi, ut *medius* et *que* supra.

ODE XX.

1 *Non usitata* dixit, ob novum carminis genus.

2 *Biformis*, quod et *Lyrica scribat et hexametros.* Vet. Schol. B. Alii interpretantur, du-

Dilecte Maecenas, obibo,
Nec Stygia cohibebor unda.
Jam jam residunt cruribus asperae
Pelles; et album mutor in alitem
Superna; nascunturque leves
Per digitos humerosque plumae.
Jam Daedaleo ocior Icaro
Visam gementis littora Bospori
Syrtesque Gaetulas, canorus
Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, et qui dissimulat metum
Marsae cohortis Dacus, et ultimi
Noscent Geloni; me peritus
Discet Iber, Rhodanique potor.
Absint inani funere naeniae,
Luctusque turpes et querimoniae:
Compesce clamorem, ac sepulchri
Mitte supervacuos honores.

---

9 Resident *MS. Bersm.*—13 Tutior *conj. Bentl.*—14 Dementis *Brod.*—17 Colchis *Brod.*

---

plici forma, hominis et cygni, praeditus. *Liquidum*, purum. Z.

5 *Urbes*, ad Emphasin posuit; significat enim se Romae malignari.

Pauperum; Quem rodunt omnes libertino patre natum.

6 Festive *Quem vocas*, pro *Qui sum*, et Emphatice; quasi dicat, major ero quam vel ipse putas. B. Quem vocas tu quoque, care Maecenas interdum joco *pauperem*, aut contemtioribus etiam nominibus, qualia Augusti in Horatium dicta quaedam memorantur a Suetonio. Nec tamen valde repugnem his, quibus videtur *dilecte* nomen esse, quo compellari se a Maecenate, glorietur Horatius. G.

8 *Cohibebor*, coërcebor, includar. Z.

9 Pulchre *residunt* et *asperae* de cygni cruribus. B. *Resid.* adhaerescunt. Z.

10 Festive in canitiem suam.

11 *Superne*, ultima brevi, ut in talibus Lucretius. Frustra reponit Muretus *superna*. B. Et tamen valde blanditur *superna*, quod firmat etiam ex libris Bentleius: tum quod Horatius non solet talia corripere, tum quod elegans est et Horatianus ille accusativus Graecus. G. Etiam sic reperi in ed. Venet. quare cum Jan. recepi. Significat autem *in partibus corporis supernis*. Z.

12 Albos pilos habebat in digitis, canique capilli etiam in humeros defluebant.

13 Queritur Bentleius Horatium malum fecisse sibi omen nominando Icarum. Quantulum vitium hoc! B. *Tutior* quod conjicit Bentleius, pulchrum et dignum Poeta. Sed *ocior*, in quo consentiunt libri, et ipsum pulchram sententiam parit: tardus, imo plumbeus factus est liquefactis alis Icarus: cycnus noster sumit celeritatem et vires ab ipsa progressione. G.

14 Pulchre *gemere* dicitur Bosphorus, fretum enim est, ubi in angustis coactum mare, deinde cum impetu se majore dilatat. Graecis στενὸν angustum, στένω, στενάζω gemo. Sic Aen. 5. 806. *gemunt repleti amnes.* G.

16 *Hyperboreos campos* Russia deserta nominat.

18 *Marsae*, figurate pro Italae. Marsi et Appuli *bello* feroces.

19 *Peritus*, *factus peritus.* Torrentius. h. e. doctus.

21 *Inani funere;* respexit ad veterum cenotaphia.

Q. HORATII

F L A C C I

C A R M I N U M

LIBER TERTIUS.

ODE I.

Horatius Stoicae philosophiae sacris initiatus, humana negotia atque studia ludibrio habet, et ut vulgi deliramenta ingenti animo spernit, parvo rure et continentia sua beatus. (Primam hujus carminis strophen prologum carminum saecularium facit Sanadonus, ingeniose magis, quam probabiliter. Est haec potius praefatio libri tertii constanti aetate scripti ab Horatio, cujus non modo prima carmina sunt severa et religionis plena; sed reliqua etiam nihil habent, quod non virginibus puerisque commendari debeat: ipsi autem primae ode vel maxime hoc exordium convenit: quod dicit, *non prius audita*, negat extare Latina carmina lyrica ejus argumenti, ut Car. 4. 9. 2. G.) (*Non hominibus corruptis et verae sapientiae expertibus scribo carmina, sed pueris et puellis castis. Reges potentes imperio Jovis potentissimi sunt subjecti: hominibus agri amplitudine, nobilitate generis, moribus, gloria et gratia inter se discrepantibus eadem moriendi necessitas est. Ergo qui mortis metu terretur, eum nec dapes lautissimae nec soni musices tranquillum reddunt. Illa animi tranquillitas non abest ab hominibus tenuis sortis et vitae rusticae. Qui enim paucis est contentus; is nec timet maris tempestatem, nec grandinem, nec agri sterilitatem. Villae magnifice exstructae non liberant a mortis metu, qui semper et ubique animum impotentem urget. Quod si nec aedificia magnifica, nec vestes purpureae, nec vina optima, nec unguenta Persica morbo animi medentur; ego meo agello in Sabinis contentus divitias non sectabor.* Z.)

METRUM UT IN PRIORI.

ODI profanum vulgus, et arceo.
Favete linguis: carmina non prius

1 *Odi, non possum ferre.* Sic namque Juvenalis 2. 60. *Non possum ferre, Quirites Graecam urbem.*

Bene *Profanum* mox se dicturus *Sacerdotem. Profani sacris non initiati. Hic per Allegoriam imperitos dicit.* Vet. Schol. *Profani* quasi *pro*

Audita, Musarum sacerdos,
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Jovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.
Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
Descendat in Campum petitor;
Moribus hic meliorque fama
Contendat; illi turba clientium
Sit major: Aequa lege necessitas
Sortitur insignes et imos;
Omne capax movet urna nomen.
Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculae dapes
Dulcem elaborabunt saporem;
Non avium citharaeque cantus

---

17 Destrictus *Lamb. Bentl. Jan.*

---

fano stantes ad 'Εποψίαν, non intromissi; Praeconis enim voce ejusmodi summovebantur. Ἑκὰς, ἑκὰς ἐςὲ βέβηλοι.

Vulgus obtrectatores suos dicit, ob malignitatem et imperitiam. Vid. Ode 16. Lib. II.

Arceo bene et ad Emphasin posuit, novit enim philosophicum carmen horum palato minime responsurum.

2 *Favete linguis; apto sermone usus est, et sacrificio et ludis: Nam in sacris taciturnitas, in ludis necessarius favor est. Favet ore quis per taciturnitatem.* Vet. Schol. Haec ad initiandos, non ad vulgus spectant.

Non prius audita, h. e. *virginibus puerisque;* non autem *canto virginibus puerisque*, ut hactenus interpretes. Significat enim juventutem levibus et lascivis naeniis corrumpi solere: magnifice autem de suis carminibus sentit, tanquam utilibus et proficuis. B. V. Argum. G.

3 *Sacerdos* modo pro vates, vel interpres. Ad Emphasin hoc dixit, quo ostenderet aliorum 'Αμουσίαν.

5 *In proprios greges*, quos scilicet ut pecudes agitant, gravioris atque superioris regni immemores.

6 *Reges in ipsos; ostendit omnes vindicta numinum subjacere.* Vet. Schol.

7 *Giganteo triumpho;* Argumento a majore utitur; innuit enim facilem esse de Regibus et Tyrannis Jovi triumphum.

8 *Supercilio*, h. e. contracto tantum supercilio, quod nutus genus est. B. Ad Homericum illud alludit, ἦ καὶ κυανέοισιν ἐπ' ὄφρυσι νεῦσε Κρονίων, —μέγαν δ' ἐλέλιξεν ὄλυμπον, unde ipsum *Numinis* nomen ortum est. Nutus in superciliis: character summae majestatis, si *nutu*, *nuimine*, *numine* modo opus est. G.

9 *Est:* h. e. Usu venit, vel potest fieri. Frustra Bentleius de suo mutavit *est* in *esto*. B. Plane eandem vim hic habet *est*, quam *esto*. Concedit inaequalitatem fortunarum, ut inferat communem necessitatem moriendi. G.

10 *Arbusta, arbores vitibus connexae.* Mancinellus. Ab arbos, arbustum. *Vinearum satorem dicit.* Vet. Schol.

Generosior, genere potentior; vel numero et potentia propinquorum gratiosus.

11 *In campo Martio comitia erant populi Romani.* Vet. Schol.

12 *Meliorque* posuit pro melior atque; ideo *Melior* et *que* separanda duxi. B. Vid. ad. 2. 19. 28. G.

14 *Necessitas, Mors.* Vet. Sch. B. Recte sane: sed non sola. V. 1. 35. 17. et 3. 24. 7. G.

Somnum reducent. Somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit, umbrosamque ripam,
Non zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum solicitat mare,
Nec saevus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Haedi:
Non verberatae grandine vineae
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces aequora sentiunt,
Jactis in altum molibus: huc frequens
Caementa demittit redemtor
Cum famulis, dominusque terrae
Fastidiosus. Sed Timor et Minae
Scandunt eodem quo dominus; neque
Decedit aerata triremi, et
Post equitem sedet atra Cura.

---

23 Umbrosamve *Jan.*—30 Fundusve *Jan.*—39 Triremi: et *editt. primae:* et *om. Gott. it. Locher et all. Hinc Bentl. conj.* Postque equitem.

---

16 *Urna; haec secundum vulgarem illam opinionem, qua afirmabant sorte singulos ad mortem ab Orco trahi.* Vet. Schol. B. Nempe haec est illa *μοῖρα*, Parcarum opus, quarum una *Lachesis*, a sortiendo *ἀπὸ τȣ͂ λαχεῖν* vocatur. Haec illa sortitio animorum, de qua nota Platonis fabula, et multa philosophi ab Heraclito. G.

17 *Districtus;* Notissima est de Damocle atque Dionysio historia. B. V. Cic. Tusc. 5. c. 21. G.

18 *Siculae dapes Συρακȣσία τράπεζα,* h. e. *Syracusana mensa*, Graecis proverbio erat.

21 An obversabatur ista scribenti poetae sui Maecenatis insomnia? Sen. de Provid. 3. *Feliciorem ergo tu Maecenatem putas, cui amoribus anxio, et morosae uxoris quotidiana repudia deflenti, somnus per symphoniarum cantum, ex longinquo lene resonantium quaeritur.* Non puto. Nec enim *impiae cervicis* mentionem facturus erat poeta, &c. Vid. Meibom. Maec. c. [illegible] pr. G.

26 *Tumultuosum.* Sequentia mercatorum avaritiam tangunt.

27 *Cadentis* et *Orientis* Ἀντίθετα *sunt.* Vet. Schol. Ὅταν ἀνατέλλȣσιν οἱ ἔριφοι ἀγριαίνεται ἡ θάλασσα. Theocriti Schol. citante Lambino. B. Colum. 11. 2. 73. *Quarto Kal. Nov. Arcturus vespere occidit, ventosus dies.* Et ibid. 73. Prid. Non. Octob. Haedi oriuntur vespere. G.

30 *Fundum* pomarium jam dicit. B. *Fundus* generale nomen est. Contrarium Car. 3. 16 30. *segetis certa fides meae.* In verbo *culpante* dulcis metaphora est, quasi minaci domino excuset se arbor, et culpam transferat. Ceterum videbatur mihi sententia hujus loci adjuvari, si pro *agros*, ultima litera deleta, quae adhaesit forte de proximo *sidera* legas *agro.* Sati dixi intelligentibus: aliis nihil satis est. G. *Mendax*, sterilis, qui, ut debitor malus, non reddit quod accepit. Sterilitatis autem causas affert tres, nimios imbres, aestum et frigus. Z.

34 *Jactis, verbo usus est fabricantium.* Vet. Schol. Vide quae diximus Od. 18. Lib. II.

Frequens redemtor; Enallage numeri: frequentes sunt qui densi veniunt.

35 *Caementa, fundamenta.* Vet. Sch. *Lapides non magni modi.* Nonius. *Caementae lapidum.* Marcellus.

Redemtor, fabricae susceptor; Vet. Schol. B.

Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis, Achaemeniumque costum :
Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

ODE II.

Virum fortem et honestum oportere supra vulgus sapere, hoc est, voluptates, divitias, popularem auram et Epicuri dogmata contemnere. (Rectius argumentum statuit Jani hoc : Horatius commendat veterum Romanorum in filiis educandis disciplinam, nempe virtutem bellicam 1—16, virtutem civilem 17—24, pietatem erga deos 25—32. Z.)

METRUM UT IN PRIMA.

ANGUSTAM amice pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat; et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta:

---

43 Delinit *edd. omn. saec.* xv. *it. MS. Gott. et coll. Sax.* G. Delenit *ed. Ven. Lamb. Jan.* Falernae *edd. Ven. Glar.*—48 Onerosiores *conj. Bentl.*

ODE II.

1 Amice *coll. Sax. Brod. editt. omn. S.* xv. *Ro. Steph. Talb.* Amici *Bentl. it. edd. Vin. Glar. Lamb.*

Mihi *frequens redemtor* est, qui unus ipse multas adducit operas. G.

40 *Post Equitem :* festivissimus Iconismus hic est. B. Juvat hanc imaginem, si curam, ut personam, lugubri sordidoque habitu cogites. G. Cf. supra II. 16. 21.

41 *Phrygius lapis, Synadicus : In Synada enim Phrygiae civitate marmora ista caedentur.* Vet. Schol. *Erant rubris maculis.* Torrentius.

42 *Sidere clarior;* h. e. *Quamvis clarior.* Vet. Schol. Cruq.

43 Optimi Codd. *delinit* non *delenit.* Sic et Vet. Schol. Cruq.

44 Bentleius pro *Achaemeniumque*, de suo posuit *Achaemeniumve*, cum parum intersit. Videtur mihi *Achaemeniumque ἀνακολούθως* dici pro *nec Achaemenium.*

Costum, Unguentum Costinum quod et Nardinum.

45 *Invidendis postibus, ambitiosis januis. Nec varios inhiant pulchra testudine postes.* Vet. Schol. Nam testudine etiam januarum postes ornabant lauti.

46 *Moliar; exstruam.* Vet. Schol. *Molirique arcem.* Virgil.

48 *Operosiores, laboriosiores.* Vet. Schol.

ODE II.

1 Idem Latinis *Amice pati*, quod Graecis *φίλως φέρειν*, h. e. *aequo animo ferre :* id enim *φίλον* est quo contenti esse possumus. Omnes MSS. Torrentii et Cruquii habebant *amice*, non *amici*, uti Vulgati Codices: Sic etiam legit Stephanus et Lubinus una cum Veneta Edi-

Vitamque sub divo, et trepidis agat
In rebus: illum ex moenibus hosticis
  Matrona bellantis tyranni
    Prospiciens, et adulta virgo,
Suspiret; Eheu! ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
  Tactu leonem, quem cruenta
    Per medias rapit ira caedes.
DULCE et decorum est pro patria mori:
Mors et fugacem persequitur virum,
  Nec parcit imbellis juventae
    Poplitibus timidove tergo.
Virtus, repulsae nescia sordidae,
Intaminatis fulget honoribus:
  Nec sumit aut ponit secures
    Arbitrio popularis aurae.

---

5 Dio *Ven. Glar.*—14 Conseq. *conj. Bentl.* Prosequitur *codd. ap. Bentl.*—18 Incontaminatis *Giphanius e vet. cod.*

---

tione. B. Cum tanto consensu legatur *amice;* cum longam ultimam postulet carminis ratio; cum pulcherrima ab adverbio, et Graecis familiaris, exoriatur sententia: merito *amici* illud, quantumvis ipsum quoque non indignum Horatio, suis auctoribus relinquimus. G.

2 *Robustus*, h. e. *cum aetate robustus est, ac per hoc adolescens est.* Vet. Schol. Reposui autem *aetate robustus* ex ingenio, cum editum esset, *ita robustus. Robusta aetas juxta Ulpianum* XXV. *annorum.* Torrentius. B. Corpore robustus factus. Z.

4 Bene *Vexet* dicturus *hasta.* Vexatio enim irritatio quaedam molesta et inquieta est.

5 Meliores libri habent *sub Divo*, non *sub Dio*, quod supra etiam monuimus.

6 *Illum ex Moenibus;* pulcherrima Enargia haec, opportune atque e re conficta fabella.

Vetuste *hosticis* pro hostilibus, quod jam monuimus.

8 *Prospiciens*, e muris scilicet, vel aliqua fenestra.

9 Bene *Suspiret*, nam *Eheu!* suspirium est. B. *Rudis agm.* imperitus rei militaris. Z.

10 *Sponsus*, Regiae puellae amatus.

Asperum tactu: qui tactus asperatur. Vet. Schol. h. e. Quem neque tangere consultum foret.

13 Imitatus est hoc versu Tyrtaeum, cujus hoc Distichon exstat:

Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα
Ἄνδρ' ἀγαθὸν περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον.

Et in sequenti Simonidem, ut adnotavit Cruquius:

Ὁ δ' αὖ θάνατος ἔκιχε καὶ τὸν φυγόμαχον.

Ἔκιχε, sic recte Bentleius pro ἐφῆκε.

14 Bentleius ex conjectura posuit *consequitur*, quo responderet τῷ ἔκιχε. Alii judicent; ego sto contra. B. Quem *persequitur*, h. e. cupide et constanter sequitur mors, illum sine dubio *consequitur* etiam *assequiturque.* Igitur consensui omnium librorum non debet praeferri conjectura quantumvis elegans. G.

16 Vet. Schol. cum bonae notae MSS. habebant *Timidove*, non *Timidoque*, quod et ego probo.

17 *Nescia sordidae; Cato virtutis suae conscius corruptum populi judicium contemsit.* Vet. Schol. Imo, *qua die repulsus fuit, pila lusit.* Seneca, citante Torrentio.

17 et 18 In-Contaminatis, diviso inter duo versus vocabulo ideo fere magis placet Bentleio, quod *intaminata* in V. Gl. exponitur μιανθέντα: ut *intaminatus* sit velut *infamatus;* et quod *incontaminatus* Varronem quoque et Livium auctores habet. *Incontaminatis* habet etiam liber L. Bos. G. *Virtus*, studium recti et honesti, quod, spretis honoribus vulgaribus et re-

Virtus, recludens immeritis mori
Coelum, negata tentat iter via;
Coetusque vulgares et udam
Spernit humum fugiente penna.
Est et fideli tuta silentio
Merces. Vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanae, sub îsdem
Sit trabibus, fragilemve mecum
Solvat phaselum. Saepe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede Poena claudo.

---

27 Vulgavit *Brod.*—29 *Pro* phaselum *cum Bentl. et Jan. e codd. formationem Graecam recepi.* Z.

---

bus iis, quas vulgus magnifacit, virtutem et sapientiam sequitur veram. Z.

18 *Intaminatis*, h. e, pollutis vulgi manibus non tactis: nam *contaminare* (teste Donato) est rem aliquam inquinatis manibus tractare.

19 *Nec sumit, aut ponit; in se habet honorem.* Vet. Schol. Quia *non est Consul unius anni*, ut alibi ad Lollium.

20 *Auram* nominat, quippe rem mutabilem et incertam. Sapiens vero juxta Stoicos perpetuo magistratu fungitur.

22 *Negata via; inconsuetum per iter.* Vet. Schol. h. e. Ipsa viam vel facit, vel invenit.

23 *Coetus vulgares*, indocti vulgi consortia nominat.

Udam humum posuit pro pollutam et sordidam. Gloriae enim securus est qui secum habitat. B. Haec ultima Baxteri non assequor: ne quis, cui idem accidat, se solum infelicem putet. G. Fortis et excelsus animus despicit res humanas et appetit ardua et honesta. Z.

25 Graecis acute dicitur, *Τῆς σιγῆς ἀσφαλὴς ὁ μισθὸς*, h. e. *Silentii tuta merces.* Taciturnitas enim mercedem suam secum habet.

26 *Ἐν ἤθει* dicitur *vetabo*, significat enim se istos pro pestibus habere.

Mysteria Cereris olim pro maximis et sanctissimis habebantur. Ceres Terra mater lugebat Proserpinam filiam a Plutone raptam. h. e. Lunam absentem et apud inferos morantem. B. Docet nos Harduinus, haec pertinere ad sacrificium missae: in quo disciplinam arcani adhuc viguisse Seculo XIII. nesciebamus. G.

27 *Sub iisdem tr.* sub eodem tecto. Z.

29 *Phaselus*, Aegyptiis fluviale navigium phaseli leguminis forma, et fictilis, auctore Juvenale. *Phaselus velox et oblonga navis.* Vet. Schol. Bentleio placet declinatione Graeca dici *Phaselon*, auctoritate quorundam Codicum. Parum tamen refert, cum Horatius non semper affectet declinare Graece. Ego igitur *Phaselum* servo.

30 *Neglectus, contemtus.* Vet. Schol. Sic Od. 2. Lib. I. *Neglectum genus et nepotes.*

Incestus est qui sacra polluit, vel non caste adit: adeoque impurus atque impius.

31 *Raro antecedentem; hoc proximum est illi quod dicitur; deos iratos pedes laneos habere.* Vet. Schol. *Lento gradu ad vindictam sui divina procedit ira, tarditatemque supplicii gravitate compensat.* Val. Maximus, citante Mancinello.

32 Bene *deseruit* dicturus *claudo.* Deserimus, vel relinquimus quod persequendo assequi non valemus. Est autem Poena pro Nemesi, vel Furia, quae Graecis *Ποινὴ* est.

ODE III.

Pulcherrima Dilogia declarat Divum Augustum ob justitiam invictamque animi magnitudinem in deorum numerum receptum, et contra M. Antonium perfidia et muliebri mollitie infamem Diis iuvisum periisse: Quin et Deos universos, consopito jam civili bello, consensisse ad stabiliendum Romanorum imperium. B. (Tan. Faber Epist. 2. 43. conjicit, Horatium dehortari voluisse Augustum, ne exemplo Julii Cæsaris, de quo Sueto. c. 79. forte cogitaret de sede imperii Ilium transferenda. Massonus ait, laudari constantiam Augusti, qua is teste Dione 54. 6. p. 524. C. A. V. 733. ex Sicilia, unde in Asiam iter parabat, revocari se Romam ad turbas, occasione consularium comitiorum ortas, non passus est. At nescio, an hic *Justum et tenacem propositi virum* se valde præstiterit Augustus: et quidni dicat Faber, talium turbarum pertæsum principem vel eo ipso tempore cogitare potuisse de sede imperii Ilion transferenda? Certe Fabri conjectura ingenio Horatii et judicio infinitum quantum honorificentior est, quam Dilogia Baxteri, et Massoni historia. Sed plane sui similis est Harduinus, qui somniat, a Pseudo Horatio Sæculo xiii. hic fictam esse Prophetiam de Hierosolymis (cujus cives *Quirites* a קרית) post Babelicum excidium recidivis, et a Vespasiano denuo vastandis. G.) *Laudatur constantia in re bona exemplo Pollucis, Herculis, Augusti, Bacchi Quirini, et inprimis Junonis de Troja nunquam reparanda, sed imperio Romano amplificando. Nec negaverim, poëtam videri voluisse cavere, ne, ut Julius Cæsar, de sede imperii Ilium transferenda cogitaret Augustus.* Z.

METRUM UT IN PRIMA.

JUSTUM et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium,
  Non vultus instantis tyranni
    Mente quatit solida, neque Auster
Dux inquieti turbidus Adriae,
Nec fulminantis magna Jovis manus:
  Si fractus illabatur orbis,
    Impavidum ferient ruinae.

1 Ac tenacem *Cun. San. et Jan.*—6 Magna manus Jovis *Bentl. et Jan.*

1 Non animadverterunt interpretes, a verbo *Justum* totius Odes intellectum pendere. Injurius est Ludovicus Desprez, cum dicat *Vatem in hac Ode caeco impetu ferri.* B. Ego puto non *justitiam* modo, sed fortitudinem *propositi tenacem*, vel Augusti, si ita placet, vel cujuscunque Herois, laudari. G.

2 Proprie *Jubere* de plebe Romana dicebatur cum more majorum postulabat quid fieri.

3 *Vultus, Severitas.* Vet. Schol. h. e. truculentus vultus. Unde *vultuosi* qui vultu terrent; qualis Antonius, qui *Audacis* nomen amabat: verecunde tamen et tecte hunc ubique percutit.

4 Bene *quatit* subjecturus *solida. Mens est animi propositum vel consilium.* Vet. Schol. *Si te propositi nondum pudet, atque eadem est mens.* Juvenal. B. *Solida*, firma.

5 In Adria Actiaca pugna committebatur.

6 Bentleius magni fecit de *magna Jovis manus* reponere *magna manus Jovis*, auctoritate tantum Venetae Editionis: Atque haec appo-

Hac arte Pollux et vagus Hercules
Enisus, arces attigit igneas;
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuae
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;
Gratum elocuta consiliantibus
Junone Divis: Ilion, Ilion
Fatalis incestusque judex,
Et mulier peregrina vertit
In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi
Castaeque damnatum Minervae
Cum populo et duce fraudulento.

---

10 Enisus *Brod.* Enisus *ex MSS. etiam Bentl.* Innisus, innixus *al.* Invisus *Zar.* Innixus *Ven, Glar. Lamb.*—12 Bibet *etiam Brod.*—23 Damnatam *malit.* B.

---

nit, "Paucis a natura datum est habere au- "rem." Certe auri mene prior lectio magis placet; verum ea minus fortasse docta est.

7 *Orbem* jam coelum vocat, quod veteres Graeci ex solido aere vel etiam ex lapidibus (uti Anaxagoras) constitisse stolide credebant: Contra Orientales ex panno factum putabant: nam pro tentorio vel conopeo habebant, quod apud eos, praesertim antiquissimis temporibus, summum erat. Allusit etiam ad Graecorum Proverbium, Τί εἰ οὐρανὸς ἐμπέσοι, h. e. *Quid si coelum ruat.* Erasm. et Mancinell. Vet. Schol. bene notat Ἀνάβασιν, vel gradationem a populo ad Jovem et coelum.

9 Docte Donatus *artem* a Graeco Ἀρετὴ deducit, quod virtus est: Est enim ἀρετὴ ab ἄῤῥην, *masculus*, ut virtus a viro.

Notum est *Pollucem* cum fatre *Castore* et *Hercule* tyrannos, atque alia monstra contudisse.

10 Cum alii Codd habeant *Innixus*, plures *Innisus*, nonnulli etiam *Enisus*, nos cum eleganti viro Jac. Cruquio *Enisus* maluimus. *Vix mane recentes Enituntur equi.* Ovid. Met. 2. 64. de Solis equis. Bene igitur subjecit *Attigit.*

12 Apage miniatula deorum ora, cum constet nectar fuisse rubro colore.

Ῥόδον ὡς γένοιτο Νέκταρ
Ἐπιτέγξας. Anacreon. B.

Purpureum os pulchrum, floridi et vegeti coloris. Omnem coloris pulchritudinem notat: ipsi *olores purpurei* nostro Car. 4. 1. 10. Pulchre laudavit cum Simonide Catullum 46. de Acme, Bentleius. Ceterum quod *bibet* malint quidam pro *bibit*, auferunt poetae suam gratiam, qui *praesentem Deum* veneratur Augustum (v. Epist. 2. 1. pr.) et forte respicit ad coenam similem illi δωδεκαθέῳ, ubi Augustus inter duodecim Deos pro Apolline accubuit Sueto. 70. Sic responsum etiam Harduino, qui putat, de vivo Augusto ista dici non potuisse. G.

13 *Bacchus* et *Quirinus* Legumlatores et civilis vitae auctores fuere.

16 *Martis equis*, h. e. quadrigis Martis coelum conscendit: *Quirinum in honorem Augusti laudat*, Vet. Schol. Pulcherrimo Episodio reliqua exsequitur. B. Ne episodium quidem est, sed argumentum princeps, si valeat sententia Fabri, in lemmate proposita: quae potest vera esse, si vel joco inciderit mentio vel in tali coena δωδεκαθέῳ, de sede imperii transferenda in veterem patriam Juliorum. Non novit poetas, si quis opus esse putet ad magnum et pulchrum carmen magna et seria occasione vel argumento. Quid si in illa coena, ubi Apollo fuit, Augustus, Juno fuerit Livia: quid si similem mimum egerint? conf. Virg. Aen. 12. 791—842. Ceterum pro *Martis equis* Barth. Adv. 39. 9. e MS. profert *Patris.* Pulchre sane. Quid si *Martis* glossa est? G.

17 *Consiliantibus; Consilium habentibus diis de recipiendo Romulo in numerum deorum.* Vet. Sch.

Jam nec Lacaenae splendet adulterae
Famosus hospes, nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit;
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit. Protinus et graves
Iras, et invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo. Illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, et ascribi quietis
Ordinibus patiar deorum.
Dum longus inter saeviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridisque busto
Insultet armentum, et catulos ferae
Celent inultae; stet Capitolium

---

30 Protenus *Jan.*—32 Troïa *Bentl. e conj. Heins.*—34 Discere *pro* ducere *MSS. ap. Bentl. recepit Jan.*

---

18 *Ilion; Ilion;* Amara recordatio.

19 *Fatalis* ob Cassandrae vaticinium et quod obscoenus. Antonium obscure significat. B. Auctor exitii ob fatum. Z.

20 *Mulier peregrina*, Helena et Cleopatra. Vid. quae supra diximus Ode 15. Lib. I. Notum est *peregrinas* fuisse veteribus *infames*. B. Cleopatrae hic nihil videri esse negotii, jam indicatum est. *Hospitam* vocavit, ξένην, Helenam etiam I. 15. 2. G.

21 *Destituit deos; Laomedon pro murorum Trojae perfectione non solverat votum numinibus promissum.* Vet. Schol. Tangit infidam Antonii Triumviri amicitiam; quam Suetonius dicit, *Semper fuisse dubiam et reconciliationibus variis male focillatam.*

23 *Damnatam*, *Destinatum ad perdendum.* Vet. Schol. *Bene castae, quia incestus judex dixerat.* Idem.

25 *Splendet*, pretiosa veste. Hinc Cornelio Celso *Splendida persona*, pro fortunato dicitur.

28 *Opibus pro auxiliis ponuntur*, ut in *Fer opem.* Vet. Schol. *Hectorem* dicit *Brutum.*

29 *Ductum seditionibus;* hoc etiam Dialogως de bello inter Triumviros.

30 *Residet* quod subsidit.

Protinus, dehinc. Vet. Schol. h. e. in posterum, quasi *porro tenus.*

32 Magni non est quod Bentleius malit *Troia sacerdos*, quam *Troica.* Graeca Adjectiva in κὸς raro placent illi, puto quod auri suae praecipue fidem habeat.

33 *Redonabo*, quia in coelum patris quadrigis rediit, ut superius diximus. *Serus in coelum redeas.* B. *Redonabo*, ut recipere illum velut postliminio in coelum possit: *nepotem* vocat Romulum, quatenus Mars est ipsius Junonis filius: *invisum* vero, quatenus est e stirpe Veneris per Aeneam. G.

34 *Discere* illud Bentleianum dulce est, novum coelitem significat, cui insuetum nectar, &c. G.

35 Bene *Adscribi* et *Ordines*, tanquam de Senatu alicujus Reipublicae. Graecae enim Respublicae Jovem credidere regnasse in Republica; atque haec prima Polytheismi origo fuisse videtur.

Quietis; Philosophi Epicurei hanc beatitudinem diis dederunt, qua eos otiosos esse et nihil curare, nec alicujus rei solicitudine teneri dicant, semel mundo lege disposito. Vet. Schol. Cruq. Non prorsus valedicit Epicuro. B. Quin neque Stoicam disciplinam dedecet *quietas sedes* assignare Diis: quod pulchre ostendit meus Carpzovius in diss. de quiete Dei. G.

37 *Dum* conditionem ponit, sub qua pati ve-

Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis.
Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras; qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:
Aurum inrepertum, et sic melius situm,
Cum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus,
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicunque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulae pluviique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitae
Tecta velint reparare Trojae.
Trojae renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis et sorore.

---

46 Extendit *Brod.*—49 Irrepertum *Ven. Glar. Lamb.*—51 *Jan. distinguit* cogere, humanos in usus omne, &c.—53 Mundi *recent.*—54 Tanget *Brod.*

---

lit Trojanos exsules rerum dominos esse: modo ne Ilion faciant denuo caput rerum; ne Romam transferant in Asiam. G.

39 *Regnanto, ut sunto pro sint, Futurum pro Praesenti.* Vet. Schol. Cruq.

42 *Stet;* Modo *Permissivo* dicit.

44 *Ferox*, bellicosa. Z.

49 Magis placet *Inrepertum* ex MSS. quam *irrepertum*, quod tamen perinde est.

50 *Spernere fortior;* vult significare oportere eos ad stabiliendum imperium justitiam colere, quae avaritiae maxime contraria est. B. Roma fortior fuit, quam diu sprevit aurum, et ne nosse quidem ejus usum tanti putavit: nummus aureus Romae primum cusus durante bello secundo Punico. G.

53 *Mundi obstitit* videtur nobis longe probabilior lectio, etsi placeat Bentleio *mundo.* Certe et torrida et frigida zona obstacula fuere exercitibus Romanorum, B. *Quicunque terminus* orbis terrarum *obstitit,* i. e. objectus e regione, atque adeo subjectus est *mundo,* i. coelo, et cuicunque ejus parti. Descriptio orbis terrarum, quem imperio, certe metu suo complexi sunt Romani. Qui *mundi* dederunt, (Lambino auctore) ii *mundum* acceperunt pro orbe nostro habitabili. G.

58 *Nimium pii;* fuere sane Romani in Ilienses semper pii, eorumque urbem a C. Fimbria in bello Mithridatico deletam recondidere. *Tabulam de transferendo* ab Augusto *Ilium imperio* (ut eruditi viri Petri Rodellii verbis utar) e cerebello suo commentus est Tanaquillus Faber, quod legerit apud Suetonium in divi Julii vita, *Famam percrebuisse eum vel Alexandriam, vel Ilium migraturum.* Quid hoc ad Augustum? Antonius erat qui accepta in matrimonium Cleopatra Orientis ambiebat imperium. Bene sane et convenienter Horatius, quo efficacius probet *æternum* Junonis *vulnus* jam sanatum, et

Ter si resurgat murus aheneus
Auctore Phoebo, ter pereat meis
Excisus Argivis, ter uxor
Capta virum puerosque ploret.
Non haec jocosae conveniunt lyrae:
Quo, Musa, tendis? desine pervicax
Referre sermones Deorum, et
Magna modis tenuare parvis.

---

66 Ductore *MS. etiam apud Bur. ad Virg. Aen.* 5. 633. Structore *conj. Bentl.*—67 Exscissus *Lamb.*—69 Hoc—conveniet *MS. apud Bentl. it. coll. Sax. it. primae editiones.* Haec—convenient *Lamb.*

---

firmam cum Romanis pacem conciliatam, fingit iracundam et suspicacem deam cum illis pepigisse de non condendo Ilio. B. V. ad Argumentum.

60 *Velint* modo pro *parent.*

61 *Alite lugubri,* forsan bubone vel strige ululante.

62 *Fortuna* pro *opes* posuit. Magnas enim opes *Fortunam* dicimus.

66 *Auctore* modo pro conditore vel factore. B. Tanto aptius fuerit *auctoris* nomen, si non admovit manum, sed lyra sua commovit homines ad aedificandum. Verum in hoc non conveniunt fabulae. Nec *ductore* non pulchrum est: nec *structore* damnaverim, nisi quod hoc soli conjecturae debetur. G.

69 Beutleius edidit, auctoritate quorundam Codicum, *Non hoc jocosae conveniet lyrae*, cum fateatur primas editiones habuisse *non haec conveniunt,* quod vel prima facie verius apparet.

70 *Pervicax, licentior;* Vet. Schol. h. e. minus verecunda.

72 Bene *tenuare* dicturus *parvis.* *Extenuare humilitate Lyrici carminis.* Vet. Schol.

ODE IV.

Composita civili bello Augustus cohortes suas per colonias jam distribuerat, atque otio et Musis sese dederat. Ostendit igitur Horatius tam leni et Musico ingenio nihil a tumultuante plebe metuendum; atque hoc exemplo suo firmat, qui eandem ob causam vel ab ipsis incunabulis in deorum immortalium tutela fuerat. Peragit tranquilla potestas, quod violenta nequit. (Dignumne Horatio, aut sano poeta alio, enthymema: Mihi cum infans essem, pepercerunt viperæ et ursi; ergo tibi, Cæsar, cives tui: quia utrique sumus in tutela Musarum? G.) (Argumentum simplicissimum et præstantissimum videtur esse hoc: *Invocata Calliope, fingit se jam illam audire canentem. Illo igitur Musæ obsequio excitatus ostendit, poëtam, qui sit Musis amicus,* tutum *esse. Hinc sese jam olim puerum adhuc tenerum a viperis et ursis esse liberatum; se vagari incolumem per loca quæcunque sibi placeant; se salvum ex acie rediisse; ab arbore non esse exstinctum; in mari non periisse. Ergo tanto præsidio fretum, se non dubitare vel periculosissima adire loca. Atque ipsum Augustum, finito bello, recreari Musis, quibus grata sint studia pacis: contra homines immanes et* ἀμούσους *furore suo perire, veluti Titanas, Gygen, Orionem, Tityum et Perithoum.* Z.)

METRUM UT IN PRIORE.

Descende coelo, et dic age tibia
Regina longum Calliope melos;
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharave Phoebi.

---

4 Citharaque *unus MS. ap. Bentl. et sic edidit Cun. San. Meru. et Jani.*

---

1 *Descende coelo; Theologi veteres qui coelum canere docebant, singulis Musis suos orbes tribuebant.* Jac. Cruquius ex Macrobio. Pythagorici enim omnia numeris constare crediderunt cum veteribus Aegyptiis.

Dic age: Alcmanem expressit, qui sic ordiebatur, Μῶσ' ἄγε Καλλιόπα θύγατερ Διὸς. Idem vir doctus.

2 *Reginas* et *reges* dicunt Romani non modo qui rerum potiuntur, sed qui regio sunt genere. Tanto magis Musae Jovis filiae hoc nomen convenit. Calliopae principatum Musarum assignat Hesiodus Theog. 79. et regibus dat comitem. G.

3 *Acuta, liquida.* Vet. Schol.

4 *Fidibus* modo pro lyra posuit. *Phoebus invenit citharam, ut Mercurius lyram.* Torrentius. Credo citharae non fuisse nerveas fidiculas. Erat autem cithara deltoti fere forma. B. Forte difficile est indicare discrimen inter *tibiam, vocem acutam, fides,* ac *citharam Phoebi.* Non capit hic locus longam disputationem. Rogat Horatius Calliopen, ut ex omni parte adjuvet carmen, quod meditatur: *tibia* praecinente et incitante animum; *voce* humana, quae verba pulchre enunciet: *fidibus,* quae suaviter accinant. Nempe *fides* ac *citharam Phoebi* jungo, ut sit res eadem. Ipse noster supra 1. 21. 12. *fraternam lyram* tribuit *humero* Phoebi. *Testudinem* s. *chelyn, Lyram,* ac *Citharam* promiscue de eadem re; nominatim de Apollinis et Mercurii organo dici, liquidissime mihi constat. Utrumque nomen conjungit Diod. Sic. 5. 75. ubi dicit, Mercurium τὴν ἀπὸ χελώνης λύραν ἐπινοῆσαι, ac statim appellat κιθάραν. Macrob. Sat. 1. 19. distinguit Dei utriusque lyram, sed numero tantum chordarum, quae quatuor sint in Mercurii lyra, in Apollinis autem septem. Sed neque hoc perpetuum. Fila metallica a musicis antiquis chordarum loco adhibita, non invenio: neque rationem digitorum admotione comprimendi chordas ad subjectum canonem, ut breviores fiant, quod fit in cithara hodierna, &c. Ipsi veteres denique discrimen inter *ve* et *que* non videntur semper observasse: adeo ut ex hoc loco nihil putem effici, neque ut eadem res sit *cithara Phoebi* et *fides,* neque ut diversa, sive *citharave* legas, sive *citharaque.* G.

Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire et videor pios
Errare per lucos, amoenae
Quos et aquae subeunt et aurae.
Me fabulosae Vulture in Appulo,
Nutricis extra limen Apuliae,
Ludo fatigatumque somno,
Fronde nova puerum palumbes
Texere; mirum quod foret omnibus,
Quicunque celsae nidum Acherontiae,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Ferenti,
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis; ut premerer sacra
Lauroque collataque myrto,
Non sine Dîs animosus infans.

6 Piorum *edit. Lond.* 1749 *pro* pios *sine causa idonea.*—10 Nutricis *MS. unus alterque apud Lambi. Cruq. Torr. et Bentl. it. collat. Sax. tum MS. G. et Brod. Zar. Flor.* 1482. *Ven.* 1486. *Lochar. Ascens.* 1519. *Sed* altricis *MSS. reliqui omnes Mediol.* 1477, 1486, et 1502. *Ven. Pincii. etiam Lambi. Cruq. Torr. qui magis probant* nutricis: *et Bentl. qui conjicit,* Nutricis extra limina sedulae. *Sed* Apulliae *ed. Lamb.*—14 Acheruntiae *ed. Glar.*—15 Batinos *ed. Ven. Glar.*—16 Forenti *ed. Jani.*

5 *Auditis?* Apostrophe ad sodales. *Tanquam venerit invocata,* inquit Vet. Schol.

Amabilis insania; Error mentis, sive Enthusiasmus.

6 *Pios* modo pro *sanctos* et *castos.* Notum est Lucos fuisse terrestrium deorum templa, praesertim primis temporibus.

9 *Palumbes jam fabulosae dicuntur, quia multa de iis fabulantur Poetae.* Lambin. *Erant etiam Veneri dicatae.* Mancinellus.

—*Simul et Garganus et arva*
Vulturis et calidi lucent buxeta Matini.
Lucan. 9. 184. citante Landino.

10 Qui *Apuliam* pro regionis nomine accepit, facili negotio *Nutricis* in *Altricis* mutavit. Siquidem ut *Plinius* tradit *altrix patria* dicitur. Nos cum Torrentio, Cruquio, Mancinello, Ascensio Badio, quibusdam optimae notae MSS. omnibusque veteribus Scholiastis audacter *nutricis* reposuimus. Quid enim *Vulture in Appulo extra limen Apuliae?* Mire se torquet *Ludovicus Desprez* ut aliquem sensum tandem eliciat. Potest etiam *Apulia* esse nomen adjectivum, ut sit *Nutrix Apulia,* ut apud Gellium, *Terra Graecia:* atque hoc rectius videtur. Certe frustra se torquent Interpretes, atque ipse magnus Bentleius. B. *Apulus, Apulia* habent ab initio tres deinceps Syllabas breves. Poëtae cum prima producta volunt uti, *p* geminant: secundam producunt vel liquidae *l* beneficio, vel quod in Graeco est diphthongus. Porro *Nutricis* et *Altricis* vel mulierculum notare potest vel patriam. Patriam intelligo, quam hic accurate per octo versiculos velut depingere voluit Horatius, et corrigere dubitationem suam, quam posuerat aliquot annis ante Sat. 2. 1. 34. sq. qui ipse quoque locus docet, solitum poetam nostrum excurrere in descriptionem patriae suae. *Vultur* mons Apuliae contribuitur, sed illa pars qua ludebat Horatius in ipso fine regionis erat, ut extra illam obdormiverit. Accuset poetam et poetas, qui volet. Haec descriptio et pictura loci natalis profecto Horatiana, est et poetica. Et quis novit, quam de finibus disputationem hic decidere Flaccus voluerit? G.

11 Puto separandam esse particulam *que* a *fatigatum.* B. Vid. ad 2. 19. 28. *Somno fatigatum,* qui huic tyranno, mortis fratri, tandem succubuit: ut *victus somno.* G.

12 *Nova, viridi.* Vet. Schol. Sic *ver novum* dicitur.

Vester, Camoenae, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Praeneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidae placuere Baiae.
Vestris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non exstinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus unda.
Utcunque mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo, et arentes arenas
Littoris Assyrii viator:
Visam Britannos hospitibus feros,
Et laetum equino sanguine Concanum:
Visam pharetratos Gelonos
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Caesarem altum, militia simul
Fessas cohortes abdidit oppidis,

---

31 Urentes *quid MSS. etiam Gott. et edd.*—38 Reddidit *MSS. quidam et Zar. Flor. Ven.* 1486. *Ven. Pincii.*

---

14 *Nidum; imitatus est Ciceronem qui Ithacam asperrimis locis tanquam nidulum affixam dicit.* Landinus.

Acherontia, *Bantia* et *Ferentum* oppida sunt Apuliae, Venusiae vicina.

16 *Humilis; in valle siti.* Vet. Schol.

18 *Premerer, tegerer, defensarer.* Vet. Schol. *Sacra lauro; in omen futuri Poetae.* Vet. Schol.

20 *Non sine Diis; ὀ θεῶν ἄτερ.* Pindar. Erasmus.

Animosus; quia solitudinem nemoris non expaverat. Tanquam si numen sibi inesse velit. Vet. Schol.

21 Ostendit, se secessus illos frigidos aestate, hieme tepidos, quaerere non voluptatis, et ignobilis otii causa, sed ut cum Musis et in literis versari sine interpellatione possit. Forte causam dicit, cur non velit assiduus esse in domo vel Augusti vel Maecenatis. Vid. Vita Suetonio tribui solita. Itaque vafre subjicit, quantum debeat Caesari, quantum illi optet. G.

22 *Frigidum;* propter situm in vertice collis. B. *Tollor*, ascendo. Z.

23 *Supinum; quia in ascensu montis est constituta.* Vet. Schol.

24 *Liquidae; puri aeris.* Vet. Schol.

27 *Devota; exsecrabilis.* Vet. Sch. B. Cf. II. 13.

Bentleius mavult *arbor*, ut supra *honor:* nollem litigari in nugis. Hoc ille tamen facit fuga sibili. B. *Pro* arbor *recepi lectionem Lamb. Bentl. et Jan.* Z.

28 *Palinurus; ostendit se circa Palinurum promontorium periclitatum.* Vet. Schol.

29 *Utcunque*, quandocunque, sed Scholiastes interpretatur ubicunque. Z.

30 *Navitam hic pro navigante posuit.* Vet. Schol.

33 *Hospitibus feros; Britanni immolare hospites ferebantur.* Vet. Schol. Hoc de Hibernis magis intelligendum. Sanctus Hieronymus scribit se duos Scotos (h. e, Hibernas) in Gallia vidisse humano cadavere vescentes. *Nostra etiam tempestate superbissimi sunt in ea insula contra peregrinos, seque solos homines putantes, reliquos pro brutis paene habent.* Landinus. Mitius paulo Torrentius in Conterraneos meos: *Nunc quoque erga exteros non tam feri quam malevoli sunt, ut esse par est a reliquo orbe divisos.*

34 *Concani, Scythica gens.* Torrent. Erant et Cantabri horum, ut fertur, coloni. B. Sil. 3. 361. *Cornipedis fusa satiaris, Concane, vena.* G.

Finire quaerentem labores,
Pierio recreatis antro.
Vos lene consilium et datis, et dato
Gaudetis, almae. Scimus, ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, et urbes, regnaque tristia,
Divosque mortalesque turbas
Imperio regit unus aequo.

---

43 Turbam *al. etiam Brod.*—44 Caduco *omnes.* Corusco *conj. Bentl,* Acuto *conj. Cun.*—46 *Pro* urbes, umbras *conj. Bentl.* orbis *conj. Cun.*

---

35 *Gelonos; Alanos* dicit ut ego sentio.

36 *Scythicum amnem Tanaim dicit;* Vet. Schol. B. Et amnis ponitur pro accolis amnis, h. e. Scythis. Z.

Inviolatus, intactus Musarum tuitione. Vet. Schol.

37 *Altum; magnum.* Vet. Schol. Interpres Gallus ridicule *Alumnum* posuit.

38 *Fessus,* quod suspicabatur Bentleius, et, contra omnium librorum fidem, recepit Cuningamus, parum aulicum, parum Horatio dignum mihi videtur. DI, heroës, Augustus non *fatigantur,* non *fatiscunt* ut *fessi* dicantur: sed beneficum est, liberale est, *fessas cohortes* quieti reddere. G.

Abdidit; interius recondidit. Vet. Schol. Ad Emphasin posuit; significat enim exercitum e conspectu summotum adeoque latere. Miror potuisse placere Bentleius *reddidit oppidis* pro *abdidit,* auctoritate minus notorum Librorum. B.

Sed placet etiam *reddidit:* dimissi enim milites redeunt in oppida quisque sua. *Abdidit* intelligam, qui sub signis tenentur praesidii causa in oppidis. G.

40 *Pierio antro: Caesarem studiosum f[illegible] Poeticae ostendit.* Vet. Schol. *Poeticam summatim attigit.* Suetonius.

Bene *Antro* de Nymphis.

41 *Lene ad philosophiae moderationem dicit.* Vet. Schol. In *consilium* duae vocales eliduntur. B. Potius *i* ante *um* fit consonans, ut *sil* fiat Syllaba positione longa: sic *principium* 3. 6. 6. G.

42 *Almae: Sanctae.* Vet. Schol. Cruq. *Alma,* antiqua vox, Phrygibus et Syris *Amma* mater est et cubitus Aegyptiis *Ammon* Jupiter, h. e. *Pater:* hinc Latinis *Almus,* et *alma* pro venerabili et sancto: *alumnus* item et *alumna* active sumuntur interdum.

Scimus et impios: ostendit [illegible] prudentia non solum vanas esse, sed etiam adversas sibi. Vet. Schol. Fidenter posuit *scimus* ut ostendat nihil Augusto a plebe verendum. Ignoravit vir doctus Ludovicus Desprez candidum et liberale Horatii ingenium, cum haec de Bruto et Cassio interpretatus est.

44 *Sustulerit,* h. e. nullo paene negotio confecit; Emphaticως.

Bentleius de suo reposuit *corusco* pro *caduco.* Equidem existimo *caduco* meliorem habere Iconismum, quam *corusco.* Neque sane necesse est, ut *caducum* semper significet, quod ex infirmitate sua cadit, quod ille autumat. B. Novator Horatius felix *caducum* dixit, quod cadit, etiam cum magno impetu et vi nocendi, ut arborem illam, de qua 2. 13. 11. quam profecto ibi non *caducam* dixit, quod putrida esset, et in ruinam prona; sed quatenus in ipsum irruerat. Sic Ovid. ex Ponto 2. 7. 39. *Caducis Percussu crebro saxa cavantur aquis.* Et Am. 3. 6. 91. *Rivis caducis collectus* torrens. Quae non ad casum inanem ac debilem, sed ad vim efficiendi referuntur. *Fulmina* autem *cadere* dicuntur etiam cum feriunt. Ut Ovid. Epist. 7. 72. *Quaeque* cadunt, *in te fulmina missa putes.* Et Fast. 3. 287. *Non alias missi cecidere frequentius ignes.* Sen. Q. N. 2. 24. *Fulmen cadit,* id est, descendit, *eadem necessitate qua excu[illegible]* Etiam Plin. 2. [illegible] *Decidere* et *cadere* de fulmine dicitur. Et de eadem re [illegible] *Ante [illegible] cecidere fas-*[illegible]

45 *Inertem,* immobilem, brutam, seu, verbis Schol. utar, quae jacet semper, nec agitatur aut fertur motu. Z.

46 Bentleius satis probabili ratione de *et ur-*[illegible] Quid enim hic facit *et urbes,* cum postea sequatur *mortalesque turbas,* quibus *urbes* contineri necesse est. *Umbras* autem modo figuratum est pro *Inferos.* Hoc osten-

Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus, horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Typhoëus, et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhoetus, evulsisque truncis
Enceladus jaculator audax,
Contra sonantem Palladis aegida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit
Vulcanus; hinc matrona Juno, et
Nunquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliae lavit
Crines solutos, qui Lyciae tenet
Dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.
Vis consilî expers mole ruit sua;
Vim temperatam Dî quoque provehunt
In majus; îdem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum, notus et integrae
Tentator Orion Dianae,
Virginea domitus sagitta.

50 *Lambinus distinguit* Fidens, juventus horrida, brachiis, &c. Sic etiam distinguit Scholiastes, et Jani.—55 Rhoecus *al.* *Vid. Car.* 2. 19. 23. *Hic. Brod.* Rethus.—69 Gyas *Lamb.*—70 *Ven. et Lamb. distinguunt post* notus.

dunt sequentia. B. *Urbes* hic cum *mari ventoso* videtur eodem epitheto conjunxisse poeta, ut indicaret non majores esse maris tempestates, quam fluctus civiles: utrisque moderatorem intercedere Jovem. Itaque in tanta constantia librorum de mutatione cogitare, nihil opus erat. G.

Regnaque tristia; h. e. Inferos per Euphemismum pro dira.

48 *Unus aequo*; commendat monarchiam Augusti.

51 *Tendentes*; Metaphora a dirigendo arcu. B. Mihi videtur, *tendentes* hic nihil aliud esse quam conantes, tendentes nervos. Virg. Georg. 1. 281. *Ter sunt conati imponere Pelio Ossam.* G.

54 *Minaci: in ipsa corporis altitudine minae quaedam videntur esse et horror.* Vet. Schol.

57 Vide Ode 15. Lib. I.

58 *Ruentes; inconsiderate venientes.* Vet. Sch.

Avidus; sic Virgil. *Ilicet ignis edax.* Landin. B. Ut *avidum mare* Car. 1. 28. 18. G.

61 *Castalia fons est in monte Parnasso.* Vet. Schol.

63 *Propter asperitatem loci dumeta dixit.* Vet Schol.

64 *Patareus*; Trisyllabon pro Tetrasyllabo, a Patara Lyciae oppido.

66 *V[illegible] [illegible]nperatam; vult ad Augustum reverti.* Vet. Schol.

67 *Odere; quia exsecrabiles.* Vet. Schol.

68 *Moventes*; molientes.

Injecta monstris Terra dolet suis,
Moeretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum; nec peredit
Impositam celer ignis Aetnam:
Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales, nequitiae additus
Custos: amatorem trecentae
Pirithoum cohibent catenae.

ODE V.

Narrata praeclara Attilii Reguli historia ostendit Augustum, instaurata veteri militari disciplina superiorum temporum negligentia collapsa, Rempublicam restituisse, imperiumque Romanum aequale ipsius Jovis imperio reddidisse. Siquidem ut ait Suetonius, disciplinam severissime rexit. (Laudatur Augustus, quod hujus virtute et nominis gloria factum erat, ut signa et captivi Crassiani a Parthis redderentur. Istam vero captivitatem turpissimam esse et a moribus Romanorum abhorrere, ostenditur Reguli consilio et exemplo. Z.)

METRUM UT PRIUS.

Coelo tonantem credidimus Jovem
Regnare: praesens divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.

---

76 Aetnen *ed. Jani.*

---

69 *Gyges*, ut 2. 17. 14. G.

71 *Orion venator fuit, qui stuprare conatus Dianam ejus sagittis occisus est.* Vet. Schol.

73 *Suis*, ex se natis. Nam gigantes erant Terrae filii. Z.

74 *Luridum, inferno colore foedatum.* Vet. Sch. A liveo luror, et a luror luridus; plumbeus scilicet color.

76 Sub *Aetna resupinus arenas Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhoeus, Saepe remoliri luctatur pondera terrae*, &c. Ovid. Met. 5. 352. G.

77 *Tityus Latonam voluit stuprare.* Vet. Sch. B.

78 *Nequitiae add. custos*, quia vultur semper observat jecur, sedem libidinis, et renascens exedit. Z.

80 *Pirithous Proserpinam rapere tentavit.* Vet. Schol. B. Conf. Car. 4. 6. extr. Crimen Pirithoi est Aen. 6. 397. poena v. 601. G.

ODE V.

1 *Tonantem*: Leve argumentum et vulgare — *Per fulmina tantum Sciret adhuc solum coelo regnare Tonantem.* Lucan. citante Vet. Schol.

Credidimus; quod credimus plerumque falsum est, ut scite Donatus. *Ergo si famae, inquit, tantum magnitudine deos credimus, quanto magis de Augusti divinitate credendum est, cujus virtutem et potentiam non audiri asserit, sed videri.* Vet. Sch.

3 Caesar Britannos et Parthos benevolentia tenuit Torrent. B.

Ab haec de *Britannis* gloriatione suppositionis hoc carmen arguit Harduinus. Ingenio e

Milesne Crassi conjuge barbara
Turpis maritus vixit? et hostium
(Prô curia, inversique mores!
Consenuit socerorum in arvis,
Sub rege Medo, Marsus et Appulus,
Anciliorum et nominis et togae
Oblitus, aeternaeque Vestae,
Incolumi Jove et urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli,
Dissentientis conditionibus
Foedis, et exemplo trahenti
Perniciem veniens in aevum;
Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, et arma
Militibus sine caede, dixit,

---

8 Armis *libri omnes:* arvis *conj. Fab. Heins. Bentl. Cun. San.*—10. Ancil. nominis *sine* et *ed. Ven.*—15 *Sic etiam H. Steph. Bentl. Cun. Maitt. Talb. Sed* trahentis *MSS. et edd. nisi quod Ven.* 1479 trahentibus. *Bentl. conj.* exempli trahentis.

Marcilius hanc divinationem poetae interpretatur, *adjectis Britannis et Persis* i. postquam adjecerit. Sed credamus Straboni 4. p. 138. 44. et Dioni Cassio 53. p. 512. E, qui regulorum quorundam studiis et legationibus totam paene insulam Augusto conciliatam narrant. Commode junguntur *Britanni Persis*, qui et ipsi non tam armis Augusti, quam metu armorum et majestate imperii ipsius ad signa reddenda adacti sunt. Romanum fuit triumphare etiam bello sine sanguine finito, ut de Liguribus apud Liv. 40. 38. G.

5 *Milesne Crassi; Dedecus Crassi commemorat ut plus Augustum faciat eminere.* Vet. Schol. Erat etiam Crassus Romanorum omnium potentissimus.

6 *Turpis maritus; justum matrimonium non erat nisi inter cives.* Torrent.

7 *Pro Curia! Exclamatio Διὰ μέσου.* Vet. Sch. Supplendum per Syllepsin *Pro Curia inversa:* est enim Προπαρασκευὴ, vel Praeparatio, ad ea quae mox de Regulo Senatuque Romano dicturus est. B. De illa Syllepsi vid. ad 2. 19. 28. G.

8 Nisi deesset auctoritas, forsan probarem Bentleii emendationem *in arvis* pro *in armis.* Verum unde scire possimus nullos Crassi milites stipendia meruisse sub Parthorum Rege? B. *In armis socerorum* quomodo consenuisse dici possint Romani milites, nemo docet: *arvis* una tantum lineola distat et parit sensum rei accommodatum: ignoscet, puto, ipse Flaccus huic mutationi: quin illam imperat v. 24. G.

9 *Sub rege Medo* ad Emphasin posuit; siquidem effoeminati et molles erant Medi; contra *Marsi* et *Appuli* rustici et duri.

10 Audiamus animi causa Harduinum: *Anciliorum* fabula orta ex numo vetere Antonini Augusti Pii, in quo picti sunt clypei duo cum subscriptione ANCILIA hac sententia, Augures Narbonenses Clypeos Insignes Legaverunt Imperatori Antonino. Ex eo factum est, ut *ancilia* finxerint e coelo lapsa. Ergo impostor, qui hoc carmen affinxit Horatio. G.

Ancile posuit pro oraculo quod cum ancili datum est, ibi fore imperium ubi fuisset ancile. Landinus. Ancilia (teste Varrone) eadem forma erant qua et Thracum Peltae, h. e. utrinque ancisa, ut *Crota* nostra vel etiam character quo vulgo octonarium numerum signamus. B. Crota Anglis *Crowe*, *Violon*, *Geige*. G.

Nomen pro bellica fama dixit.

Pro dignitate togam posuit. Vet. Schol.

11 *Aeternus* Vestae ignis imperii aeternitatem promittebat.

12 *Incolumi Jove;* supra ostendimus Ode 2. Lib. I. urbem Romanam fuisse in Jovis Capitolini tutela.

Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, et arva
Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit: flagitio additis
Damnum. NEQUE amissos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus;
Et Marte Poenos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners, timuitque mortem.

---

21 Direpta *Ven. et Glar.*—23 Clusas *Jan.*—31 Sic *Glar.*—32 Illa *codd. ap. Jan.*—33 Reddidit *Brod.*—36 Timuitque mortem Hinc, unde vitam sumeret aptius, Pacem et, &c. *Bentl. conj.*—Hinc *etiam coll. Sax.* aptius *quid. MS.*

---

13 *Caverat*, i. e. *Providerat ne.* Vet. Schol. Bene igitur subjecit *provida.* B. Caverat ne quis vitam ex captivitate speraret, sed potius pro libertate moreretur. *Schol.* Z.

15 Bene Lambinus cum Gulielmo Cantero et Vet. Schol. Cruquii, *trahenti* posuit pro *trahentis.* *Trahenti*, h. e. *traducenti.* B. *Trahit perniciem* morbus, *trahitur pars sincera* contagione vitiosae, ab ἕλκειν trahere, *ulcus* est. B.

16 *Veniens in aev.* futurum in tempus. *Sch.* Z.

17 *Immiserabilis* modo pro *Immiserata.*

20 *Sine caede*, h. e. *sine commissione pugnae.* Vet. Schol. magis tamen sine *caede deripientium*, quod efficacius ad Romanam disciplinam significandam videtur.

24 Puto *Marte* pertinere ad utramque sententiam: *vidi arva Marte nostro*, a militibus nostris, *populata*, *Marte nostro*, ab iisdem militibus nostris, jam captivis, *coli*: qua ratione firmantur quae dicta sunt ad v. 8. G.

25 Ironice dicitur *scilicet.*

26 *Flagitium*: crimen dignum flagris, vel summa turpitudo.

27 *Damnum* modo pro *sumtu* dixit: nam *damnosus*, impense prodigus dicitur.

28 *Fucus* herba marina est, qua tinctores purpureum colorem imitabantur. Graecis φῦκος, hic figurate pro quovis colore. B. Notabile *fucum* esse [illegible], adhibitum ad hoc ipsum, ut nobiliorem purpuram facilius combibat lana: disputavi ea de re ad Quinctil. 12. 10. 75. G.

29 Bene *excidit* dicturus *reponi*: reponuntur enim statuae quae excidere sedibus: bene etiam haec de virtute tanquam dea.

30 *Deterior a bono, pejor a malo dicitur.* Vet. Schol. B. Hoc vult, credo, Schol. *deterius* esse minus bonum, *pejus* magis malum. G.

31 *Extricata*, expedita; Graeci enim τρίχας capillos dicunt. Landin. Erant enim *Tricae* tendiculae ex pilis factae, quibus aucupes illaqueandis avibus utebantur. B.—Sensus est: Si cerva liberata e retibus pugnant contra canes; etiam is fortis erit, qui, &c. Z.

32 *Plagis* jam figurate pro retibus. *Plagae enim proprie funes retium sunt.* Vet. Schol.

33 Bene *perfidis* de Poenis, unde Proverbium, *Punica fides.*

Ex propria conjectura Bentleius reposuit *se dedidit* pro *se credidit*, quod non erat opus. Ejusmodi Μετάληψις usitatissima est. B.

Credidit videtur respicere ad *fidem*, cujus in tali deditione solet fieri mentio: et vehementius est *credidit perfidis.* Sed noster etiam 3. 27. 30. *credidit te procellae*: ubi nulla neque spes neque fides est. G.

34 *Proteret*, proculcabit.

36 *Timuit mortem* crimen magnum militis

Hic, unde vitam sumeret, inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor!
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiae ruinis!
Fertur pudicae conjugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse, et virilem
Torvus humi posuisse vultum;
Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque moerentes amicos
Egregius properaret exsul.
Atqui sciebat, quae sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,

---

38 Pacem et *Bentl.*—43 A se *Ven. Glar. Lamb.*—51 *Pro* propinq. amicos *MSS. et editt. quaed. ap. Bentl.*

Romani. Qui semel mortem timet super omnia, rem fortiter gerere non potest. Idem *sumere vitam* vult a fuga, quam *sumere* potius debebat a caede hostis. G. *Iners*, ignavus.

37 Quid facit Bentleii *hinc* pro *hic*, atque *aptius* pro *inscius?* quae tamen ille editione sua inseruit ob raritatem Codicum ut puto. B. Sensus vulgatae est: Hic miles cum ignoraret, vitam ac salutem esse retinendam fortiter pugnando, non ab hoste petendam, maluit in pace vivere quam bellum gerere. Z.

38 *Pacem duello miscuit; qui tanquam in pace hostibus se credidit.* Vet. Schol.

39 *Magna Carthago ab accolis vocabatur.* Vet. Schol. Erat enim in Hispania altera Carthago hac minor. B. Male omisit Baxter verba seqq. *Sed hic eam poëta dedecore Romanorum majorum ait factam.* Z.

40 Bene *altior* subjecturus *ruinis*.

41 *Martiae* illi nomen erat, auctore Silio.

42 Minuitur capite qui amissa libertate desinit esse in numero civium. Capitibus enim veteres numerabant, ut nos etiam hodie. Civium Romanorum capita censorum libris describebantur. *Indecorum duxit matronam Romanum servum, hoc est captivum, osculo dignum putare.* Vet. Schol.

43 Magni fecit Bentleius, auctoritate bonae notae Codicum reponere *Ab se* pro *A se:* quid refert scire an hoc recte fecerit?

44 *Torvus, terribiliter constans.* Vet. Schol. Cruq.

Humi posuisse, ne ad affectum vel aspectu traheretur. Vet. Schol.

45 Bene *labentes* adjecturus *firmaret*. Labantur enim qui pedibus non firme stant.

46 *Auctor* modo est primus consilii propositor.

47 *Moerentes; est occultum* Ἀντίθετον, *nam moerentibus egregium exsulem opposuit.* Vet. Schol. docte.

49 Ἐν ἤθει ponitur *Atqui*, quasi dicat, quod dictu incredibile. Vir doctus Ludovicus Desprez existimat Regulum pia fraude usum, quod intellexisset sibi lentum venenum a Poenis datum; atque hoc ex Aulo Gellio probare conatur. Cui quidem viro nihil amplius in praesens repono, nisi pias fraudes istas larvatis hujus saeculi moribus magis convenire, atque eum alieno loco Delphinum earum admonuisse. B. Atqui diserte habet Gell. 6. 4. ex Sempronio Tuditano. Utrum vera sint, et quae de veneno Tuditanus, et quae de crudeli supplicio ipse et Romani reliqui? ea alia est quaestio. Totum de supplicio confictum esse ad pingendam colore aliquo viduae Reguli (fato suo Carthagine mortui) in Poenos suae custodiae traditos crudelitatem, Diodoro Siculo et Palmerio Exercit. p. 152. credit merito etiam Wesselingius ad fragm. l. 24. p. 566. G.

Quam si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedaemonium Tarentum.

ODE VI.

AD ROMANOS.

Horatius lyra sua accinit Augusto deorum immortalium templis reficiendis, auspiciis veteribusque religionibus instaurandis, legique Juliae de adulteriis condendae intento. Ostendit absque his rempublicam stare non potuisse.

METRUM UT PRIUS.

DELICTA majorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Aedesque labentes deorum, et
Foeda nigro simulacra fumo.
Dîs te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

---

54 Reliquerat *Brod.*
ODE VI.
3 Labantes *Glar.*

---

51 Pulcherrima Enargia usus est in *Dimovit obstantes*, &c.

54 *Relinquunt negotia*, qui relicta urbe ad rusticanum secessum se conferunt. B. Si *reliquerat* verum sit, vocat quasi memoriam Reguli, qualem se alias praebuit suis, pictura poëtica. G.

56 *Lacedaemonium*, a Phalanto et Partheniis conditum. *Ad amoenitatis exemplum deliciosas posuit civitates.* Vet. Schol.

ODE VI.

1 *Delicta* peccata sunt ex incuria atque interpositis quibusdam intervallis admissa: Charientismo usus est: noluit enim dicere *scelera.*

Immeritus, supple *quamvis*. *Hoc ex tradita per maxime sumtum est, qui aiunt poenas in posteros insontes saepe differri, quas majores effugerint.* Vet. Schol. Cruq.

2 *Romanum* nominando vehementius officii monet.

4 *Foeda fumo; per nimiam vetustatem sordentia.* Vet. Schol.

5 Veteres *majores* et *minores* dicebant quos hodie *superiores* et *inferiores* dicimus. Sic amicos in majores, h. e. *patronos*, et minores, h. e. *clientes* dividebant. B.—Sensus est: Si, s. quatenus, Deos colis, imperium salvum est: a cultu Deorum rerum gerendarum initium faciendum est, et ad Deos referendus exitus. Z.

6 In *Principium* duae vocales eliduntur, ut supra Ode 4. in *Consilium.* Post *principium* etiam supple *erat*, vel *habes* ut Vet. Schol. *Augusto augurio postquam inclyta condita Roma est.* Ennius. B. Vid. ad. 3. 4. 41. G.

Bene *exitum* pro *continuationem ad finem usque*, quia praemiserat *Principium*: Estque proverbiali Figura formatum.

Jam bis Monaeses et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros, et adjecisse praedam
Torquibus exiguis renidet.
Paene occupatam seditionibus
Delevit urbem Dacus et Aethiops ;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Foecunda culpae saecula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos ;
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo ; et fingitur artubus
Jam nunc, et incestos amores
De tenero meditatur ungui.

---

10 *Sic etiam Zar.* Inausp. *Gott. sed adscriptum*, al. Non.—20 *Sic omnes.* Inque patres populumq. *Bentl. sola conj.*—21 Motus moveri *conj. Faber ad Lucret.* III. 568. C.—22 Frangitur *al. V. Burr. ad Ovid. Art.* 3. 531.—Fingitur *etiam primae editt.*—Artubus *primae editt.* G. Artibus *Lamb. Bentl. Jan.*

---

7 Per *Charientismum neglecti* pro *contemti ;* ut plus semel monuimus. *Frequenter enim* (inquit Vet. Schol.) *non addicentibus auspiciis dimicantes, grandi exercitus clade superati sunt.* Vet. Schol. de Romanis ducibus. Notum est M. Crassum derisisse auspicia. B. Nec erraverit, si quis causam, certe modum evertendae a Clodio, Caesare, Antonio, ceteris, reip. in illo contemtu auspiciorum ponat. Vid. Val. Max. 1. 1. et 1. 4. G.

9 *Jam bis ; Et ante Crassum, et post Didium Saxam Antonii Legatum cum exercitibus suis occiderunt.* Vet. Schol. Cruq.

Monaeses et Pacorus reges Persarum fuerunt. Vet. Schol. h. e. Orodis Parthorum regis filii. Torrentius. B. *Monaeses*, Μοναίσης Plutarcho, Appiano, Dioni notus (vid. Fabr. ad hunc l. 49. no. 116.) non demum e nummo et Trajani aetate repetendus, ut placet Harduino. G.

11 *Praedam*, h. e. praeda nobis ademta se ornatiorem esse factum. Z.

12 *Renidere, subdole et perfide ridere.* Torrent.

13 Illud *paene* non est negligendum : hoc enim indicat, nisi Actiaco proelio victor discessisset Augustus, metuendum tale quid ab sociis Antonii et Cleopatrae fuisse. G.

Occupatam ; districtam. Vet. Schol.

Seditionibus. h. e. partium studio : Est enim *Seditio* a *se* et *itio*.

14 Daci ab Augusto spreti ad Antonium inclinaverunt, ut adnotavit Cruquius ex Dione.

Aethiopem modo Aegyptium dicit ex contemtu Cleopatrae ; semper parcit Antonio.

17 *Culpa* verecunda vox pro stupro.

19 *Derivare* est aquam e fontibus per rivos deducere : bene igitur praemisit *fonte* et subjecit *fluxit.* Landinus.

20 Hoc effecit Bentleius ; ut sciamus, *patres* et *populum* saepe conjungi et distingui. Sed, ut alia taceamus, non opus fuit Horatio peculiariter hic notare *patres et Senatorium* ordinem ; parum certe aulicum. Satis habet indicare, corruptis matrimoniis, infectum velut esse totum populum : *patria*, caritatis et reverentiae nomen hic σχετλιαστικὸν est, et auget dolorem. G.

21 Per Charientismum *moveri* pro *saltare* dicebant ; erat enim saltatio infamis. B. Vid. Art. P. 232. G.

Graeci primi saltationem membrorum gestibus invenerunt, unde postea Pantomimi facti. Vet. Sch. erudite.

22 Recte *artubus*, non *artibus ;* cum Schol. et optimis libris. *Fingitur artubus jam nunc*, h. e. etiam antequam *matura* facta est a prima infantia compositos et teneros motus et gestus addiscit. B. *Artus* hic magis placent, quam *artes* Bentleio. G.

Mox juniores quaerit adulteros
Inter mariti vina ; neque eligit
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis :
Sed jussa coram non sine conscio
Surgit marito : seu vocat institor,
Seu navis Hispanae magister,
Dedecorum pretiosus emtor.
Non his juventus orta parentibus
Infecit aequor sanguine Punico,
Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum Annibalemque dirum :
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, et severae
Matris ad arbitrium recisos
Portare fustes ; sol ubi montium
Mutaret umbras, et juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

---

27 Improvisa *ap. Torrent. Muret. et coll. Sax.*—28 Oscula *codd. duo ap. Lamb.*—36 Durum *Zar. Flor. it. coll Sax. et Brod.*—43 Bobus *edd. pleraeque, aliae* Bubus.—45 Annosa *e conj. Cun.*

---

24 *De tenero; hoc proverbium de Graeco est, quod dicunt ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων.* Vet. Schol. B.

25 *Mox*, ubi nupta est. *Schol* Z.

26 *Inter vina, et inter pocula* eodem sensu dicimus. Pudibunda erant veterum convivia. B.—*Neque eligit*, non delectum adhibet, sed cuivis copiam facit corporis sui. Z.

27 *Raptim* pro *derepente* posuit. B. *Raptim* est aliquando plus quam *furtim :* addit celeritatis notionem. Pulchra etiam emphasis in *improvisa*, si forte sit a Flacco. G.

29 *Jussa*; simul ac rogata. B. H. e. sive ab *Institore*, lenone, sive ab ipso adultero, mercatore. Z.

30 *Institor* qui a mercatore emit ut distrahat. Landin. *Institor appellator eo quod negotio gerendo instet, nec multum facit*, h. e. (lucratur). Ulpian. citante Lambino. A PETTY CHAPMAN.

31 *Magister :* h. e. Hispanus naviculator ; eo infamior quod et exterus et barbarus.

32 *Pretiosus emtor*, qui emit nimis magno pretio.

33 Vox *his* cum stomacho proferenda pro *talibus*.

35 *Ingentem* dicit Antiochum cognomento *Magnum*, qui ab Hannibale in populum Romanum concitatus variis proeliis superatus est.

36 *Dirus* est cujus vel ipsum nomen malo omini est, et ob diritatem abominatur. Vid. Ode 16. Epodorum.

38 *Sabellis*, pro Sabinis usus est. B. Ut *Calena falce* Car. 1. 31. 9. G.

ODE VII.

AD ASTERIEN.

Oblique ostendit viros fortius foeminis illiciti amoris illecebris resistere ; atque zelotypas puellas plerumque ex suo ipsarum ingenio maritorum furta divinare.

METRUM DUOBUS PRIMIS VERSIBUS CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM, TERTIO PHERECRATIUM, QUARTOQUE GLYCONICUM.

QUID fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
 Thyna merce beatum,
  Constantis juvenem fide
Gygen? Ille Notis actus ad Oricum
Post insana Caprae sidera, frigidas
 Noctes non sine multis
  Insomnis lacrimis agit.
Atqui solicitae nuntius hospitae,
Suspirare Chloën, et miseram tuis
 Dicens ignibus uri,
  Tentat mille vafer modis.

---

4 Constantis—fidei *coll. Sax. Gott. et Zar. Flor.*

Ligones lata erant sarcula, Graecis Λίσγοι et Λισγάρια et Μάκελλαι. HOWES.

39 Bene *severae* subjecturus *arbitrium.*

41 *Fustes*, festive pro ligna : sunt autem ista ἐν ἤθει, sive *moraliter* dicta, ut Vet. Schol. verbo utar.

43 *Amicum* modo pro cupitum.

45 *Damnosam diem* dicit *tempus rerum edax.* Nam *Filius ante diem*, apud Ovidium, est *Filius ante tempus*, h. e. ante pubertatem.

46 *Aetas parentum ; mira et lepida et minime obscura brevitas.* Landin. Ista sententia est apud Aratum, ex Horatio puto tracta. B. *Pejor avis*, quae moribus corruptis superat aetatem avorum. Z.

ODE VII.

1 *Asterie*, fictum puellae nomen.

Candidi, sereni, Vet. Schol.

2 *Septimo Idus Februarii Favonii spirare incipiunt, auctore Columella, quo tempore secundum Varronem, veris principium est.* Mancinellus.

3 *Bithyni juncti sunt Thynis, utraque autem gens Ponto confinis est.* Vet. Schol.

Beatum, divitem. Mancinellus.

4 Cum Lambini MSS. et Mancinello reposui *Fide* pro *Fidei* in Genitivo, more vetusto. B. Vid. Gell. 9. 14. Etiam qui *fidei* dederunt, voluerunt *ei* diphthongum esse. G.

5 *Gygen ;* fictum pulchri adolescentuli nomen.

Oricum ; oppidum Epiri juxta Acroceraunia positum. Mancinellus.

6 *Capra est in humero sinistro aurigae.* Hyginus XV. *Cal. Jan. Capra occidit et tempestatem significat ;* Columella (11. 2. 94.) citante erudito viro Antonio Mancinello. *In manu aurigae sunt duo hoedi.* Hyginus. B. *Insana*, procellas ingentes excitantia. Z.

Frigidas ; quia solus cubat. *Non ego deserto jacuissem frigida lecto.* Ovid. citante Mancinello.

9 *Atqui ;* ἐν ἤθει dicitur, ac si diceret, eum supra quam credi possit alterius amore tentatum. B. *Nuntius hospitae*, Internuntius missus a Chloë, apud quam tuus Gyges hospitabatur, cum esset in Thracia. cf. Od. 9. 9. Z.

10 Bene subjecit *miseram*, cum ante posuerit *solicitae.*

Ut Proetum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
  Casto Bellerophonti
    Maturare necem, refert.
Narrat paene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
  Et peccare docentes
    Fallax historias monet,
Frustra: nam scopulis surdior Icarî
Voces audit adhuc integer. At, tibi
  Ne vicinus Enipeus
    Plus justo placeat, cave:
Quamvis non alius flectere equum sciens
Aeque conspicitur gramine Martio,
  Nec quisquam citus aeque
    Tusco denatat alveo.
Prima nocte domum claude; neque in vias
Sub cantu querulae despice tibiae;
  Et te saepe vocanti
    Duram, difficilis mane.

---

20 Pellax *conj. Bentl.* Movet *etiam coll. Sax. et facillima confusio.*—22 Spernit *pro* audit *coll. Sax.*—23 Nec *editt. primae, pulchre!*

---

11 *Ignibus;* sic et Virgilius, *Meus ignis Amyntas.*

13 Notissima est Sthenoboea, sive Anteae, et Bellerophontis Historia. B. Ex Iliad. 7. 155. Breviter, quem perducere ad amorem et stuprum mulier non poterat, stupri sibi intentati accusat. Proetus Iobati socero ultionem commendat literis Bellerophonteis: hic Chimaeram, et alia pericula objicit, &c. G.

14 *Criminibus* modo pro accusationibus posuit.

17 Peleus eadem ab Hippolyta Acasti uxore passus est, quae Bellerophon a Sthenoboea. B. Vid. Schol. ad Aristophan. Nub. 1059. G.

18 *Abstinens* jam pro *Continens.*

19 *Peccare,* ad perfidiam et adulterium pellicentes. Z.

20 *Fallax;* h. e. pellax, supra *vafrum* dixit. *Monet* jam pro meminit vel memorat. Minus placet Bentleii *monet,* etsi firmatum auctoritate quorundam Codicum.

21 *Surdi scopuli a periclitantibus dici solent.* Vet. Schol. Proverbiali scilicet Schemate. In *surdior audit* Ὀξύμωρον Figura est. B.

Icarium absolute pro mari Icario, ut *Ionium Aegeum.* G.

22 *Adhuc integer;* Zelotypiam puellae incutere conatur. *Quasi eum demonstret trahi posse in posterum.* Vet. Schol.

26 *Gramine Martio.* Vide quae diximus ad 1. 8. 8.

30 *Despice, deorsum aspicias.* Vet. Schol.

32 *Difficilis mane; debuerat Horatius dicere duram, dura mane.* Tanaquillus Faber. Unde novit Faber, quid debuerit Horatius dicere? Crediderim eum sensisse *duram* et *difficilem* idem sonare: sed falsus est. *Dura* est quae sensu amoris caret; *difficilis* autem amantibus aspera.

ODE VIII.

AD MAECENATEM.

Matronalibus, quae Calendis erant Martiis, quo die ab immani arboris ruina vivus evaserat, atque ob eam causam annuo jam sibi festo, Maecenatem suum ad hilariter apud se agendum invitat; interposita etiam publicae laetitiae ob Caesaris successus mentione.

METRUM SAPPHICUM.

MARTIIS coelebs quid agam Calendis,
Quid velint flores et acerra turis
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,
Docte sermones utriusque linguae.
Voveram dulces epulas et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte festus,
Corticem astrictum pice dimovebit

---

3 In *omittitur in codd. quibusdam.*—5 Sermonis *edd. vett.*—10 Demovebit *Lamb. e 3. codd.*

---

1 *Matronalia dicebantur eo quod mariti pro conservatione conjugii supplicabant.* Vet. Schol. *Calendae autem Martiae hodie etiam Matronarum dies festus est.* Idem. *Servis coenas apponebant matronae, ut domini Saturnalibus.* Mancinellus ex Macrobio. Imo et strenas mittebant, ut vel ex Martiale constat.

Coelebs: supplendum *cum sim.* *Ut viduae sine viris, ita coelibes sine uxoribus dicebantur.* Vet. Sch. Ἀπὸ τῆς λείπειν τὴν κοίτην, non a coelesti vita, ut putide Grammatici de trivio.

Quid agam, moralis elocutio; ἐν ἤθει enim dicitur *Quid agam*, ac si diceret, *Quid mihi velim*, tempore alieno feriatus.

Omnes Calendae in tutela Junonis erant, maxime Martiae quo die aedes Junonis Lucinae condebatur. De hac Dea Ovidius in Fastis,

Ferte Deae flores, gaudet florentibus herbis
Haec Dea, de tenero cingite flore caput.
Haec adnotavit Mancinellus.

2 *Acerra,* arcula thuraria; Landinus ex Festo: Quadrilatera haec erat: *Acerra, thuribulum, patina fictilis.* Vet. Schol. Cruq. Alter Schol. *patera fictilis,* corrupte; quem tamen sequitur Ludovicus Desprez.

4 Altaria, praesertim autem privata, e vivis cespitibus fiebant.

5 *Docte* modo Participium est. B. *Sermones* sunt λόγοι, historiae, antiquitates, speciatim sacrorum, festorum. G. Bentleius bene ita: Tu qui et Lat. et Gr. libros accurate legisti, jure miraris, cur ego coelebs Calendis Martiis sacra faciam; cum nihil aut in Graiorum aut in patriis monumentis sit, quod festum illud ad coelibes quicquam pertinere, sed ad matronas duntaxat et maritos, significet. Scias itaque, me non publico instituto hodie, sed privatim rem divinam facere, quod hoc quondam die ab interitu ex ruina arboris deorum beneficio conservatus fuerim. Z.

6 Ethicως preferendum est *Voveram* quasi voti sui non oporteret eum esse immemorem. B. Vid. Car. 2. 13. G.

Dulces modo pro *solito lautiores*, Graecis ἡδείας.

Album; superis aptior erat alba victima. Vet. Schol.

7 Bene *Libero;* iste enim *laetitiae dator* semper adest conviviis.

Caper Libero dabatur, quod vinetis sit contrarius. Vet. Schol.

9 *Hic dies*, quasi exultans dicit.

10 *Corticem,* suberis corticem dicit, ut docte Mancinellus. Vernacula nostra, A CORK.

Pice obturabant vasa vinaria et fumo durabant. Landinus ex Columella.

Amphorae fumum bibere institutae
Consule Tullo.
Sume, Maecenas, cyathos amici
Sospitis centum; et vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor et ira.
Mitte civiles super Urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis:
Servit Hispanae vetus hostis orae
Cantaber, sera domitus catena:
Jam Scythae laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere; et
Dona praesentis cape laetus horae, ac
Linque severa.

---

15 Profer *codd. 2. ap. Bentl.*—18 Cotisontis *libri MSS. ap. Torr. Sed* Cotisonis *omnes al.* —20 Et *omittit Bentl. et Jan. et mox pro* ac *reponit* et—27 Rape *quid. libri ap. Bentl. et coll. Sax.* et *Lamb. e 4. codd.*

Dimovebit, abripiet. Vet. Schol. Cruq. optime. Male nonnulli Codd. *Demovebit.*

11 *In usum convivii vinum fumo inveterabatur.* Vet. Schol. *In fumario domus suae collocabant.* Alter Schol. *Fumus, favilla quae sidere solet ad cooperimentum amphorae.* Vet. Schol. B. Vid. Col. 1. 6. 20. de situ Apothecae. G.

Institutae; coeptae.

12 *L. Volcatius Tullus* Consul *proximo ante Horatium natum anno*; Cruq. *In fundo nomen Consulis scribebant.* Vet. Schol. *Vinum hoc* 47 *annos habebat.* Cruquius.

13 *Sume* modo pro *bibe*: quod enim bibitur, id prius *manu sumitur.*

Cyathum cochlearis majoris forma fuisse reor, quod Caelius Aurelianus volvillae quoddam genus, ejusdem fere formae, *cyathum* appellarit; et Festus *simpuvium* huic non absimile dixerit. Cyathis metiebantur vinum et aquam, quae in cratere miscebantur, et denuo a cratere pocula eodem instrumento implebant.

14 *Centum; verbo usus est convivarum.* Vet. Schol. h. e. Ebriorum *Centum cyathos clamantium.*

15 Bene *perfer* pro *profer*.

—Πίνωμεν, τί τὰ λύχνα [illegible],
Δάκτυλος ἁμέρα κ. τ. λ.
Alcaeus (apud Athen. l. 10. p. 430). B.

Hortatur eum, ut tota nocte Genio vacet secum. *Schol.* Z.

Esto pro *erit.* Vet. Schol. B. *Clamor et ira,* cf. supra I. 18. 7.: 27. 7. Z.

17 *Mitte civiles: Quia sunt tuta omnia.* Vet. Schol. B. Conf. 3. 29. 25. G.

Urbe modo pro *republica.*

18 *Cotiso nomen Regis Dacorum.* Vet. Schol. *h. e.* vernacula nostra God his Son. B. Vid. Flor. 4. 12. 19. cui plus tribuam, quam Harduino. G.

20 *Dissidet armis;* in Phraaten rebellabant Tiridatis partes. B. Vid. Dio l. 55. p. 555. E. *Medus sibi infestus dissidet,* atque in sua invicem viscera grassatur *armis* ob id ipsum *luctuosis,* quia in cives saeviunt. Haec magis implent si non aures, animum certe, quam unius codicis lectio Bentl. *infestis*—*luctuosus.* G.

22 De *Cantabro* vide Car. 2. 6. 2. et Dion. l. 53. 25. G.

24 *Campos* dicit Scytharum deserta.

25 Bene *Negligens* de potatore pro *securus.* B. [illegible] *Schol.*

Laboret; modo pro *incommodetur.*

26 *Parce* [illegible] *tibi Reipublicae curam.* Vet. Schol. Permitte Augusto [illegible]

ODE IX.

AD LYDIAM.

Lepidissima Ethopoeia zelotyporum amantium, sive moralis Dialogismus inter Horatium et amicam suam, quacum ad ultimum in gratiam redit.

PRIMUS VERSUS GLYCONICUS, ALTER CHORIAMBICUS ASCLEPIADEUS.

HOR.

DONEC gratus eram tibi,
  Nec quisquam potior brachia candidae
Cervici juvenis dabat;
  Persarum vigui rege beatior.

LYD.

Donec non alia magis
  Arsisti, neque erat Lydia post Chloën;
Multi Lydia nominis
  Romana vigui clarior Ilia.

HOR.

Me nunc Thressa Chloë regit,
  Dulces docta modos, et citharae sciens;
Pro qua non metuam mori,
  Si parcent animae fata superstiti.

---

5 Aliam *Glar. et Bentl.*—9 Cressa *codd. tres ap. Bentl.*

---

ubi privatus erat Caesari comparatus. B. *Privatos* dici ipsos etiam consules, si cum Augustis comparentur, verbo *privatum* esse hac aetate, qui non sit princeps, satis constat: multo magis Maecenatem, qui equestri loco contentus vixit. Illud *privatis* miror placere cuiquam potuisse; aut laborare ita hic potuisse Bentleium. G. *Cavere*, solicitus esse. *Schol.*

27 Optimi Cruquii Codd. *cape* non *rape*. Si posuisset *fugacis*, probassem *rape*. Bene etiam *laetus*, dicturus *severa*. B. *Cape* praeferendum: nam vult otiosum esse Maecenatem. G.

ODE IX.

1 Hanc et tertiam Lib. IV. mallet Scaliger se composuisse, quam vel totius Tarraconensis rex fieri. Bella mehercule comparatio Regni cum re ludicra. Nil tam placuit Scaligero quam numerosa facilitas in levi materia. B. Est carmen, inquit Glareanus, ἀμοιβαῖον, cujus natura est, ut processu crescat. Z.

Gratus ad Emphasin posuit; vult enim significare se non amplius gratum.

2 *Potior* proprie cui jus plus favet; ut eleganter Landinus. Hic autem cui plus favet puella.

4 Efficacius *vigui* quam *vixi; vigent* enim quae in flore sunt.

5 Nulla videtur idonea causa cur Bentleius mutaverit *alia* in *aliam*, cum nihil interesset, nisi quo auri suae gratificaretur. Lambinus et Cruquius ex *MSS.* legunt *alia* non *aliam.*

6 Se nominat refricando prioris amoris memoriam.

7 *Multi nominis; magnae famae.* Vet. Schol. Carminibus ejus decantabatur.

9 *Regit*, h. e. *agit quo vult: amatorium verbum.* Landinus. Ostendit se esse sub ejus imperio.

11 *Pro qua;* ex veterum opinione de vicaria Ἀντιψύχων morte. Vide quae scripsimus Ode 17. Lib. II. B.

LYD.

Me torret face mutua
  Thurini Calais filius Ornyti;
Pro quo bis patiar mori,
  Si parcent puero fata superstiti.

HOR.

Quid? si prisca redit Venus,
  Diductosque jugo cogit aheneo?
Si flava excutitur Chloë,
  Rejectaeque patet janua Lydiae?

LYD.

Quamquam sidere pulchrior
  Ille est, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Adria;
  Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

---

14 Ornythi *Gott.* G. Ornithi *edd. vett.*—20 Rej. *omnes.* Ejectae *Cun.*

---

13 *Face mutua*, igni mutui amoris. *Schol.*

14 *Thurium Brutiorum oppidum erat.* Vet. Schol. Cruq.

Esto *Ornyti*, quod video placere Bentleio, quod inter nota sit nomina apud Graecos, *Ornithi* secus.

17 Festive Praesens pro Futuro; et habet Ἦθος.

18 *Diductos*, leni verbo usus est, per Charientismum. *Diductos* enim pro *aliquantulum elongatos* posuit. Bene etiam subjecit *cogit* pro *conjungit*.

Proverbiali sermone *aheneus* de dura atque irrupta dicitur.

19 *Excutitur* quod arctius adhaeret.

20 *Patet janua;* Quis neget hanc fuisse eam ipsam quam Lib. II. Ode 11. *Devium scortum Lyden* nominaverat? Videsis quae ibi adnotavimus.

22 *Levior cortice*, *Proverbialis Hyperbole.* Erasmus. *Cortice* enim accipiendum pro *subere*, ut supra. B. In amore minus constans. Z.

Improbo jam pro *importuno* et *inexorabili* posuit.

23 *Iracundior;* Verum hoc: fatetur enim ipse Epist. 20. Lib. I. se fuisse *irasci celerem;* sed *tamen ut* placabilis esset.

ODE X.

AD LYCEN.

Ex eo genere est haec Ode quod Graeci Παρακλαυσίθυρον *appellant; cum scilicet quis, occlusa sibi a puella janua, projectus ad limen dominae vel subter fenestram ejus flebiliter cantat.*

METRUM TRIBUS VERSIBUS CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM, QUARTO GLYCONICUM.

EXTREMUM Tanain si biberes, Lyce,
Saevo nupta viro; me tamen asperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.
Audis, quo strepitu janua, quo nemus
Inter pulchra satum tecta remugiat
Ventis, et positas ut glaciet nives
Puro numine Jupiter?
Ingratam Veneri pone superbiam;
Ne currente rota funis eat retro.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

---

1 Tanaim *vulgo, sed Gr. forma est in Ven. Bentl. ex codd. it Jan. Ergo recepi.* Z.—3 Projectum *Bentl. e conj.*—6 Satum *tuetur Heins. ad Sil.* 10. 593.: *et sic etiam Gott.* Situm *Zar. Flor. al.* remugiat.—7 Sentis *conj. Bentl.*—8 Lumine *conj. Scaliger Lect. Auson.* I. 1. Cr.—10 Retro f. eat rota *vulgo.*

---

1 *Lyce*, Poeticum puellae nomen a saevitia, siquidem Λύκη Graecis *Lupa* est.

2 *Asperas*, figurate, eo quod ipsa domina erat *aspera*, h. e. difficilis et immitis. Et bene *asperas* cum *Lupam* dixerit.

3 *Porrectum* dicimus proprie de mortuo, et habet Emphasin, eum diriguisse gelu. Mihi placere non potest Bentleii *Projectum* pro *Porrectum*, cum sponte sua se porrigeret ante fores, quo magis moveret amicae miserationem: tu vide duos extremos versus.

Incolas Aquilones dicit, tanquam deos Scythiae indigenas, Prosopopoeia satis usitata.

5 *Nemus inter tecta satum viridarium dicit, quod erat in impluvio domus.* Vet. Schol.

6 Uterque Schol. cum tribus Cruquii MSS. et aliquibus Lambini habebant *satum* pro *situm*, quod et nos praetulimus, etsi parum intererat. B. De re ipsa, Varr. R. R. 3. 5. 12. Plin. 15. s. 20. 36. et 40. laudati a Bentleio. G.

7 *Positas*, modo *diu manentes* et quasi *immotas*,

8 Qui ferat Bentleii *Duro numine* pro *Puro*? quod tamen de suo posuit. Quis unquam habuit *Frigus* vel *Glaciem* pro Jove? B.

Puro numine est sereno coelo, quo frigus intendi solet. Bentleii altera conjectura non magis opus est. *Audis ut glaciet nives Jupiter* non est absurdum, sive Zeugma statuamus in verbo *audis*, sive cogitemus acutos illos fibilos nivis induratae, cum calcatur. G.

Jupiter, Coelum, sive Aether.

10 *Ne currente; ne tu amans similiter contemnaris.* Vet. Schol. Cruq. *Dominam rotae Fortunam dixit.* Alter Schol. Crediderim in imagine Fortunae funem fuisse quo dea rotam suam regebat. Interpretes de fune isto nil nisi somnia sua narrant. Recte sic immutavit Bentleius ordinem hujus versus; *Ne currente rota funis eat retro;* quod est, ne dirumpatur funis: Nihil hoc apertius. Ordinis turbatio videtur deberi initialibus in *retro* et *reta.* B. Quicunque placeat ordo verborum, quod nihil puto referre, sententiam ita aperiri posse arbitror: *Ne* nimium impulsa et *currente rota* tuae superbiae ab amatorum precibus auctae, ruptus subito *funis eat* tecum et cum curru fortunae tuae, *retro.* Unice huc facit laudatus Lambino locus Aristidis Panath. p. 118. Iebb. ἐντεῦθεν ἤδη πάντα

O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
  Nec vir Pieria pellice saucius
    Curvat; supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior aesculo,
Nec mauris animum mitior anguibus.
  Non hoc semper erit liminis aut aquae
    Coelestis patiens latus.

ODE XI.

AD MERCURIUM.

Mercurium rogat atque Lyram, cui praestigiatoriam Mercurii artem inesse dicit, natum dominae animum flectat, et ad miserationem sui pereuntis adducat.

METRUM SAPPHICUM.

Mercuri, (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque Testudo resonare septem
    Callida nervis
(Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis)

---

17 *Sic vulgo:* *Baxter* esculo. Z.—18 Animo *Bred. et Glar.*

ὥσπερ κάλω ῥαγέντος ἐχώρησεν ὀπίσω, καὶ διελέλυτο Αμαζόσιν ἡ ὀργὴ κ. τ. λ. Affine est proverbium de arcu nimium intento. Sed hoc de curru in arduum tracto, et ruptis funibus, multo *ἐμφατικώτερον*. G.

12 *Tyrrhenus, Italus.* Vet. Schol. Erant autem Tusci simpliciores et subrustici.—*De Tusca Graecula facta est.* Juvenal.

14 *Tinctus viola; bene ut amator amoenitatem floris pallori amantium dedit.* Vet. Schol. B. Luteolas s. flavas violas intelligunt poetae cum *pallorem* iis tribuunt. G.

15 *Pieria, fidicina;* ut docte Cruquius; cum reliqui pro nomine puellae accipiant. B. *Vir*, maritus tuus pellicem amans. *Curvat*, te flectit ad me amandum. *Supplicibus tuis*, mihi supplici. Z.

20 *Bene latus.* cum supra posuerit *porrectum.*

ODE XI.

1 *Mercurius laudatur in Amphione discipulo.* Vet. Schol.

2 *Lapides.* Ad Emphasin *lapides* posuit primum, ad significandam Lydes duritiam.

3 Ferunt Mercurium primam lyram e *testudine* fecisse. Sic et Vet. Sch. B. Vid. ad 2. 4. 4. G.

Diodorus auctor est (I. 16.) primam lyram trichordon fuisse, pro numero Horarum scilicet; et Macrobius septichordam lyram (sive barbiton) ad numerum errantium stellarum fuisse effictam; quod miror adeo displicuisse docto viro Henrico Glareano, ut gravissimos scriptores derideret. B. Ridet, nec immerito, Glareanus, qui solas symbolicas rationes quaererent in numero chordarum, neglectis musicis, quas ipse aperire ad hunc quoque locum, plenissime autem ad Boëthium, studet. G.

Dic modos, Lyde quibus obstinatas
    Applicet aures:
Quae, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, et adhuc protervo
    Cruda marito.
Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere, et rivos celeres morari:
Cessit immanis tibi blandienti
    Janitor aulae
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter saniesque manet
    Ore trilingui.
Quin et Ixion Tityosque vultu
Risit invito: stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
    Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum poenas, et inane lymphae
Dolium fundo pereuntis imo,
    Seraque fata,

---

18 Caput, exeatque *conj. Bentl.* Muniunt—aestuatque *vel* efflat atque—manat *Cun. conj.*

---

4 *Callida*, docta, quae scite resonas. Z.

5 Testudo enim animal mutum, et terribile potius quam jucundum. G.

6 *Amica templis; fidicines hodie in sacrificiis adhiberi videmus.* Vet. Schol. B. Apposite Acron. Certe in sacris choreis adhibitas, potest nos docere noster Car. 4. 6. 36. ubi *pollicis ictus* ad fides refertur haud dubie. Sed cum frequens tibiarum sit in sacrificiorum figuris antiquis usus, non recordor videre tibicinam. At Plaut. Epid. 2. 3. 10. Conducitur *fidicina*, quae *dum res divina* sit, cantet. Conf. hic 3. 28. 3. et 4. 11. 6. G.

7 Ut a *De* (h. e. Διὰ) et *ἱστάνω* formatum est *Destino*, ita ab *ob* et *ἱστάνω*, *obstino*; est autem *ob* a Graeco ἐπὶ. B. *Obstinatas*, quae preces meas non audiunt: a me sunt aversae. Z.

10 *Ludit exsultim:* Anacreonticum illud, Σκιρτῶσα παίζεις, hoc loco expressit.

11 *Protervo, importuno, nimio.* Vet. Schol.

12 *Cruda, intacta, immatura, intempestiva. Sed animo cruda, i. crudelis, ac per hoc aspera et horrens maritum.* Vet. Schol. Non erat haec quam supra *Devium scortum Lyden* nominaverat.

13 *Tu potes;* Orphei historiam respicit.

15 *Tibi blandienti;* cum scilicet Orpheus Eurydicen suam repeteret.

18 Offendit Bentleium et Cuningamum vox *ejus:* et est sane rara in bono carmine. Vid. tamen Burm, ad Ovid. Met. 8. 16. Miror neutri in mentem venisse *effluatque.* G.

19 *Sanies* quasi *sanguies:* est enim mortui sanguinis corruptela, ut tabum vivi: ut bene Servius. *Saniem cadaverum dixit quibus vescitur Cerberus.* Vet. Schol.

21 *Vultu invito;* h. e. *Malis alienis*, ut alibi Horatius.

23 Vid. Hyg. fab. 168. breviter, Danaus L. filias suas fratris sui, Aegypti, totidem filias collocat: jubet, ut prima nocte suum quaeque maritum interficiat. Hypermnestre sola parcit Lynceo. G.

Quae manent culpas etiam sub Orco.
Impiae (nam quid potuere majus?)
Impiae sponsos potuere duro
        Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virgo
        Nobilis aevum:
Surge, quae dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur; socerum et scelestas
        Falle sorores.
Quae, velut nactae vitulos leaenae,
Singulos, eheu! lacerant: ego illis
Mollior, nec te feriam, neque intra
        Claustra tenebo.
Me pater saevis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
        Classe releget.
I, pedes quo te rapiunt et aurae,
Dum favet nox et Venus; i secundo
Omine; et nostri memorem sepulcro
        Scalpe querelam.

---

30 *Pro* nam *est* num *in uno Bentl. it coll. Sax.*—52 Scalpe *etiam* G. *sed* sculpe *editt. primae, quod probat etiam Heins. ad Ovid. Her.* 14. 128.

---

29 Per Charientismum *culpas* posuit pro *scelera.*

Etiam sub Orco; non solum damnantur in aquae penuria; sed etiam infernali puniantur igni. Vet. Schol.

30 *Nam quid potuere majus?* Ostendit se non temere eas impietatis, quod summum erat scelus, insimulare.

31 *Duro*; crudeli. Hypallage pro *ipsae durae.*

33 Hypermnestram dicit quae Linon servavit. B. *Lynceus* nomen esse, e Graecis ostendit Ciofa. ad Ovid. Her. 17. pr. G.

34 *Digna tanquam majus praemium foeminis non sit.* Vet. Schol.

35 *Splendide*, gloriose. B. *Mendax*, quia patri promiserat, se sponsum necaturam esse. Z. *Virginem pro muliere posuit.* Vet. Schol.

37 *Juveni* ad Emphasin misericordiae posuit.

43 *Feriam* proprie de gladio: *Miles os feri.* Caesar olim ad milites.

47 *Numidarum in agros*; ubi scilicet feri homines et ferae bestiae.

52 Torrentius in omnibus MSS. reperit *Scalpe* non *sculpe*: sic et Vet. Schol. Cruquii. Diomedes vix habet *sculpo* pro Latino, ut idem vir doctus memorat. Potest tamen dici *sculpo* ut *cludo*. B. Querelam talem et epitaphium complexus est Ovid. Her. 14. 129. *Exsul Hypermnestra pretium pietatis iniquum, Quam mortem fratri* (patrueli Lynceo) *depulit, ipsa tulit.* G.

ODE XII.

AD NEOBULEN.

Achilochus olim sponsam suam Neobulen, Lycambis filiam, ad suspendium Iambis suis adegerat: hujus igitur nomine Horatius puellam quandam ab Hebro, turpi et vetulo moecho, corruptam Sotadico et satirico rythmo deridet. (Nihil equidem hic video satiricum vel ironicum. G.)

Constat haec Ode Alcaica quatuor decapodiis Ionicis dictis a minore, ἀπ' ἐλάσσονος. Atque haec est unica Oda hujus metri quae hodie compareat sive Graece sive Latine. Quin fidem habeamus antiquo scoliastae Helenio Acroni, ejusmodi carmina fuisse Sotadica, etsi non probat vir magnus. (Pomum quoddam Eridos hic projecit metricis antiquis et novis Horatius. Cum enim omnes pedes sint Ionici a minore *υυ*—, iique numero XL.; cum dividere verba in duos versus liceat interdum Lyricis; mirum non est tot sententias de dividendo hoc carmine exstitisse, quarum nullam refellere facile est. In re non valde gravi elegimus id, quod simplicissimum videbatur, quodque Cuningamus probavit. Si cui otium est Cruquii, Bentleii, Cuningami disputationes legat; et puto rationem a nobis initam non improbabit. G.)

MISERARUM est neque Amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere; aut exanimari, metuentes
Patruae verbera linguae. Tibi qualum Cythereae
Puer ales, tibi telas, operosaeque Minervae
Studium aufert, Neobule, Liparaei nitor Hebri;
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,

---

5 Liparei *scribunt Bentl. Cun. Jani.*—6 *Versus hic in duobus codd. coll. Sax. et in editis ab Aldo inde post verba demum* pede victus *collocatus: in omnibus aliis MSS.* (etiam Brodaei) *editis ante Aldum hic positus, restitutusque in h. l. est a Cruquio, Bentleio, Cuningamo.*

---

1 Ironica Ethopoeia dicit *Miserarum*, et habet Emphasin; eam scilicet nondum esse extra numerum *Miserarum:* Illa autem *miseras* putat qualo et lanificio sub dura custodia damnatas.

Amori dare ludum: superius monui veteres tristitiam atque iram Deorum ludis scenicis deliniisse. Diolog*ως dant ludum Cupidini* qui stulte amant; nam et sacra ejus colunt, quae ludis et jocis constant; et saevum ejus animum Comico explent spectaculo. Vid. Ode 33. Lib. I.

Dulci, Metonymic*ως* ab effectu, quod *dulces* et *lenes* reddat.

2 *Antiqua Declinatione dixit lavere.* Vet. Schol. *Lavant mala* qui ad oblivionem usque potant. Proverbialis Elocutio est.

Exanimari dicuntur qui animo fere linquuntur prae metu.

3 *Veteres quod nollent liberis suis nimis indulgere, eos plerumque patruis alendos tradebant.* Christoph. Landinus. Atque hinc *patruus* Proverbiali sermone pro *severo*; *Patruae severae.* Vet. Schol. V. Sat. 2. 2. 97.

Qualum, calathum: Metonymicως pro lanificio. Vet. Schol. Cruq. Et *qualus* et *calathus* a *κᾶλον*, lignum, derivata sunt: Erant enim vasa rotunda et patentia, e viminibus texta, quibus etiam vina percolabantur.

Vina novum fundam calathis Ariusia Nectar.
Virg.

Lanarii autem Calathi e mulieribus *Quasilli* dicti, auctore Festo et Vet. Schol.

4 *Operosae* modo active sumitur; prò *magnae operae:* sic et Ciceroni dicitur *Senectus operosa.* Mancinellus, erudite ut solet. Notum est Minervam ideo Graecis 'Εργάνην dictam, quod lanificae in ejus tutela essent.

5 *Liparaei*, h. e. *Cyclopii*, ob foedum aspectum, ut ego censeo.

—Siccato Nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparaea nigra taberna.
Juvenal.

Est igitur *Nitor* Ironica Antiphrasis. *Urit me Glycerae nitor.*

Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
Neque segni pede victus; catus idem per apertum
Fugientes agitato grege cervos jaculari, et
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

ODE XIII.

AD FONTEM BANDUSIUM.

Fonti Bandusio, qui in agro Sabino fuerat non longe ab Horatii villa, sacrificium repromittit, et laudes ejus dicit.

METRUM UT IN SEPTIMA.

O FONS Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis haedo,
Cui frons turgida cornibus

---

7 Bellerophonte *MS. G. et editt. pr.*—10 Arto *vel* arcto *Brod. coll. Sax. Zar. Locher. it. Glar. Lamb. et Bentl.*

ODE XIII.

1 Bandusiae *Cun. recte, puto.*

---

7 *Eques ipso; Vitiose loquitur Horatius, dicam libere et fidenter.* Tanaquil. Faber. Cur non et *impudenter?* Non advertit vir bonus *Nitor Hebri* salsissima Periphrasi dici pro ipso *Hebro*, ut alias, *Sententia Dia Catonis*, pro *Catone* ipso. Salvo pudore dejerare possim hoc loco *Equitis* vitiosum fore. B.

Et crimen, quod Faber impegit Horatio, evanescit, et excusare Poetam nihil opus est revocata lectione antiqua, quam temere mutatam indicavimus. *Nitor Hebri* placet Neobulae, cum lavantem videt, &c. G.

Melior Bellerophonte; Hyperbolico tumore risum quatit.

8 Ad Emphasin dixit *segni pede*, ac si *segnipedem* diceret. Plenam distinctionem feci post *Victus:* nam sequens versus spectat ad sequentia, quod miror Interpretes latuisse. Vid. Ode 8. Lib. I. Significat eum a campestri exercitio venatum se contulisse.

Ironice stulto dicimus *Catus es.*

Per apertum, absolute, i. e. *per campum.* Vet. Schol. Cruq. Antitheta sunt *apertum* et *latitantem.*

9 *Agitantur* canibus cervi.

10 *Celer* modo de oculis et manibus.

Vitiose alii *arto* vel *arcto* pro *alto* (h. e. *denso* vel *profundo)* quos tamen sequitur Bentleius.

Excipere; ex insidiis capere. Vet. Schol. Quidam Codd. vitiose habent *arcto*, vel *arto* pro *alto*, quod ex glossemate venit; neque enim est in Vet. Schol.

ODE XIII.

1 *O*, cum admiratione verentis est.

Omnes Cruquii MSS. (etiam Gott. et coll. Sax.) cum Vet. etiam Schol. *Bandusiae* habent pro *Blandusiae.* Quin et alteri Schol. in Epist. 16. Lib. I. hoc versu, *Fons etiam rivo dare nomen idoneus;* dicitur Fons *Bandinus*, et Vet. Schol. Cruq. *Bandusius. Bandusia Sabinensis agri regio est, in quo Horatii ager fuit.* Vet. Schol. Hoc erat nomen pagi, ubi Horatius degebat; neque longe aberat *Mandela, Rugosus frigore pagus*, de quo Epist. 18. Versimile mihi videtur *Digentiam* rivum ab hoc ipso fonte fluxisse, atque ipsi fonti fuisse nomen *Digentiae.*

2 *Dulci* modo pro optimo; nam dulcia et lenia vina veteres praecipue amabant, *Πίνωντο δ' οἶνον ἡδὺν.* Anacreon. B. *Digne*, qui admiscearis *dulci mero* temperando, et cum illo mero coroneris in poculo. G.

Primis et Venerem et proelia destinat,
Frustra; nam gelidos inficiet tibi
  Rubro sanguine rivos
    Lascivi suboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculae
Nescit tangere: tu frigus amabile
  Fessis vomere tauris
    Praebes, et pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
  Saxis; unde loquaces
    Lymphae desiliunt tuae.

ODE XIV.

Bello Cantabrico maximus erat novorum tumultuum a partibus Optimatium metus ob diuturnam Augusti Tarracone decumbentis valetudinem, adeo ut vel illud bellum per solos legatos gesserit. Illo igitur jam domum reverso publicas ferias Palatio universaeque Romanae plebi Horatius indicit. (Vid. Dio. 53. 25. sq. G.)

METRUM SAPPHICUM.

Herculis ritu, modo dictus, o plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Caesar Hispana repetit penates
    Victor ab ora. 4

---

6 Liquidos *conj. Bentl, sine causa idonea. Non semper respondent sibi epitheta.* G. *Laudat Bentl. locum Epist.* I. 16. 13. *ubi dicitur* purior.—16 Nymphae *V. N. et codd. ap. Bentl.*

Spargite humum foliis, inducite fontibus umbras. Virgil. Ecl. 5. 40. Haec autem in honorem Nympharum fieri consueverant. B. Vid. notam praeced. G.

5 *Destinare*, a Graeco Διὰ et ἱζάνειν, h. e. firmiter animo statuere. B. *Destinat*, constitit, decernit. *Schol.*

8 Optimi Lambini et Cruquii MSS, *suboles* scribebant pro *soboles*, quod melius, etsi parum interest: Idem autem est *oleo* quod *orior*.

9 *Procyon*, sive *Antecanis* hoc loco *Canicula* dicitur.

10 *Amabile eleganter pro refrigerans calorem aestivi temporis.* Vet. Schol.

13 *Nobilium* suppleo extrinsecus *una*. Bene *Nobilium* ad Me *dicente*: *nobilia* enim fiunt quae Poetarum carminibus in omnium notitiam veniunt. B. *Dicente*, laudante et canente. *Schol.*

16 *Nymphae* pro *lymphis* sunt praeter MSS. a Brouckhusio ad Prop. 3. 14. 4. et Bentleio hic laudatos in primis editionibus sex nostris, et in MS. Brod. et videtur carmen inde animari exhilarique. Conf. Epod. 16. 48. G.

ODE XIV.

1 Conjicere licet eo tempore percrebuisse famam, eum (uti olim Hercules) ab inimicis in belli pericula foras missum; forsan etiam et

Unico gaudens mulier marito
Prodeat, justis operata divis;
Et soror clari ducis, et decorae
        Supplice vitta
Virginum matres, juvenumque nuper
Sospitum. Vos o pueri, et puellae
Jam virum expertae, male ominatis
        Parcite verbis.
Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
        Caesare terras.

---

5 Unice *conj. Cun. et San.*—6 Castis op. sacris *conj. Bentl.* Sacris *MSS. quidam et Loch. atq. Asc.*—7 *Pro* clari, cari *MS. apud Bentl.*—11 Non *pro* Jam *conj. Bentl.* Virûm expertes *conj. Cun. et Sanad.* Male domin. *Muret. et Schott. apud Bentl.* Ab inom. *conj. Sanad.* Male inomin. *conj. Bentl.* Male ô omin. *conj. Cun. MSS. et editi vel* male ominatis *vel* male nominatis, *pari fere auctoritate.*

---

veneno sublatum. Certe *Modo dictus* habet Emphasin; significat enim Augustum praeter spem omnem reversum. B. Placet hoc eo magis, quod sic ratio potest reddi, cur plebem, rumoribus turbatam scilicet, alloquatur poeta: et aegrotum fuisse in expeditione Cantabrica, refert Dio 53. 25. G. Sensus videtur esse: Caesar, qui, tanquam alter Hercules, modo dictus est Hispanos bello aggressus esse, jam victor redit domum s. in Italiam. Est autem *morte venalem petere laurum*, periculo mortis, quae acquiritur, victoriam petere. *Plebem* alloquitur fortassis propterea, quod Augustus plebi gratior erat quam Optimatibus. Z.

3 *Penates;* Metonymicῶς pro *Domum.*

5 *Unico gaudens; Liviam dicit sub castitatis laude votum pro Caesaris reditu soluturam;* Vet. Schol. B. Non recte capiunt hunc versum, qui castitatem modo sic laudari putant. Negat poeta, Liviam habere aliud, quo gaudeat, praeter maritum. G.

6 *Operata; Operationes veteres sacrificia dixerunt.* Vet. Schol. *Cum faciam vitula.* Virgil. B. *Justos divos* intelligo, quibus justum est sacra facere. G.

7 *Soror clari ducis; Octaviam Augusti sororem memorat.* Vet. Schol.

8 *Supplice vitta; non vitta supplice, sed vittis solutis supplicantes.* Vet. Schol. Vittae et sacerdotalis et matronalis sanctimoniae insignia, tempore sacrificii humilitatis ergo demittebantur. B. Sunt igitur *supplice vitta decorae*, quas decent vittae supplicantium indices. G,

10 *Pueri* modo pro *juvenes*, sive puellarum *juvenes mariti* posuit. Nil opus est Torrentii *Puerae.* B. Videtur hac formula, *Vos, o—verbis* monere aetatem lasciviorem, et gaudii intemperantis, ne ad deos accedant temere, aut sacra turbent. Simile quid puto esse hic illi Ter. Adel. 4. 5. 69. *Abi pater, tu potius deos comprecare,* &c. Supplicationes commendat matronis, adolescentiam secum ad hilaritatem invitat: sed adolescentiam jam Veneris compotem: minor enim impuberum aetas et ipsa sacris adhibita. *Pueri* et *puellae* sunt etiam viginti annorum et amplius. Non valde severum fuisse poetam, cum ista scriberet, docent ea, quae sequuntur. G.

11 *Male ominatis; Quia in sacrificiis, praecepto silentio, bona omina habere videbantur, ne incaute loquentes verbis omina facerent.* Vet. Schol. erudite. Landinus primus legit *male nominatis*, cui reclamant optimi Torrentii atque Cruquii MSS. et Vet. Schol. Horatius non semper servavit Grammaticorum leges: videmus etiam ultimam syllabam in *Siqua* esse productam (vid. v. 19.) Bentleius de suo penu pro *ominatis* reposuit *innominatis*, quod improbandum censeo. B. Hoc effecerunt viri docti, ut in auctoritate librorum vel pari, vel ad *male nominatis* inclinante, neutra lectio indigna videri debeat Horatio. Hiatus plane similis Catulli 8. 19. *At tu, Catulle, obstinatus obdura.* *Male nominatus* potest sumi ut ἐκ ὀνομαστὶ Homeri et Hesiodi, quod *innominatum s. mali ominis* significat. Et quoties apud Homerum ἔκ τ' ὀνόμαζεν *dictus est?* Quod volunt quidam *expertes virûm* esse viris privatas puellas, patribus pueros,

I, pete unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.
Dic et argutae properet Neaerae
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus
Litium et rixae cupidos protervae:
Non ego hoc ferrem, calidus juventa,
Consule Planco.

---

eos vetari jacturam suam nunc plorare: vereor, ne id ipsum sit male ominatum, talem hujus rei mentionem facere. Potius poeta, ut emunxerant illi nasum Musae, hic aliquid posuisset solatii, quam ut simpliciter tacere lugentes juberet. G.

13 *Hic dies*, tanquam exultans dicit.

Vere festus; ac si in servandis reliquis festis consuetudini communi tantum inservierit. Habet enim bonam Emphasin.

Atras curas dixit horrendos metus.

14 *Tumultum*, *commotionem bellorum*. Vet. Sch. Est enim tumultus incipientis terror belli. B.

Immo plus quam bellum: vis improvisa in proximo, cum urbs ipsa est in periculo a seditione, vel hoste subito ingruente, &c. G.

12 *Tenente Caesare terras*; h. e. *incolumi Caesare*. Vet. Schol. B. Laudat sapientiam et felicitatem Augusti. G.

18 *Cadus*; *lagena*, *orca*. Vet. Schol. Ejusdem enim formae erant, etsi forsan diversae mensurae. Erant enim dolia testacea ventricosa adducto collo. Metreta item et *Keramion*, sive *Testa*, cum cado conveniebant, ut bene notavit Lambinus ex Nicandri Scholiaste.

Memorem Marsi duelli; *Vinum quod Marsico bello diffusum est*. Vet. Schol. Vinum hoc erat lxiv. annorum, teste Cruquio.

19 In hoc loco Spartaci jam meminit ob servilem Sexti Pompeii manum. Tangit enim optimatium partes. B. *Qua* in *siqua* non est nominativus, sed adverbium ex ablativo, *si qua* ratione vel via. Raritatem indicat vini tam antiqui, cujus rarae lagenae effugerint calamitatem belli servilis. G.

20 *Testa*, *orca*: Vet. Schol. Cruq. h. e. Lagena, vel cado (cadus). B.

21 *Argutae*, *Canorae*; Vet. Schol. Cruq. Erat et haec *devium scortum*, seu fidicina. B. Fidicinas sacris domesticis accinere jussas, observatum ad Car. 3. 11. 6. De nodo crinium 2. 11. 24. G.

22 *Myrreum*; *Colorem Myrrheum in crinibus hodie quoque dicunt*, *qui medius est inter flavum et nigrum*. Vet. Schol. Pro *Myrrheum* antiquior scriptura placuit Bentleio, quod est *Murreum*; qua de re equidem non litigandum censeo, praesertim cum bonae notae Libri habeant *Murreum*. Scholiasta tamen habet *Myrrheum*, Graeco ritu. Posuit tamen *cohibente* pro *cohibere* nulla cum auctoritate, neque sane necessitate. B. Vigorem et affectum interimit illud *cohibente*. Solent, qui festinant, qui valde cupiunt, tali Synecdoche Antecedentis pro Consequente uti. G.

Non cohibere: *Quia properare vult illam*, *in nodum tantum colligere crines praecipit*. Vet. Schol.

23 *Si per invisum*; *Si tardius ad Neaeram ab ostiario admittaris*, *redeas*. Vet. Schol. Sic enim reposui pro *admittatur* et *redeat*.

25 *Animi* Plurali numero stomachum, vel altum spiritum significant.

26 *Protervae*; intemperantis, et lascivientis; quasi *valde torvae*.

27 *Calidus juventa*; *Significat se Consule Planco adolescentem fuisse*; *irascique mirabiliter solitum*, *si fastidiretur*. Vet. Schol. Alias de se; *Irasci celerem*, *tamen ut placabilis essem*. L. Munatius Plancus fuit Consul cum M. Aemilio Lepido anno Urbis 712. quo tempore Horatius 23. annorum erat. Cruquius.

ODE XV.

IN CHLORIM.

Pauperculam quandam moecham aliena jam aetate lascivientem, satirica hac Ode a re meretricia ad qualum et lanas relegat.

METRUM PRIMO VERSU GLYCONICUM, ALTERO CHORIAMBICUM.

Uxor pauperis Ibyci,
  Tandem nequitiae fige modum tuae,
Famosisque laboribus:
  Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
  Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoën satis,
  Et te, Chlori, decet: filia rectius
Expugnat juvenum domos,
  Pulso Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
  Lascivae similem ludere capreae:

---

1 Ibici *edd. vett.*—2 Pone modum *codd. quidam ap. Lamb.*—10 Thyias *Bentl. ut* 2. 19. 9. *vulgo* Thyas.

---

1 Amarulenta et sarcastica Emphasi ostendit beatis id licere.

Namque ibi fortunae veniam damus: haec eadem illae.
Omnia cum faciant hilares nitidaeque vocantur:

—Sed

Turpe et adulterium mediocribus;

Ut Juvenalis verbis aliquantulum abutar.

2 *Nequitiae nunc calliditati et malitiae: non ut olim nequam dicebatur ignavus et nihili.* Vet. Sch. Sic enim Stephanus ex MS. suo restituit. Technas meretricias designat.

Fige modum bene, quia hactenus vagam et incertam vitam agebat. Vult eam affigi operi lanario.

Quando ego figam aliquid quo sit mihi tuta senectus
A tegete et baculo. Juvenal.

Pone modum, quod plurimis in libris occurrit, ex Glossemate est; quod et Scholiastes Cruquii cum optimis MSS. confirmant.

3 Cum *fama* sit vox mediae significationis, et tam ad malam quam ad bonam famam spectet; *famosus* tamen plerumque pro *infami* usurpatur.

Bene *laboribus*, tanquam de Herculi qui terras omnes peragravit.

5 Figura Tmesis, pro *ludere inter virgines*. *Ludere* autem jam pro *saltare* posuit.

6 *Et stellis; Decens Allegoria.* Vet. Schol.

Candidis Dilogῳ; et de puellis et de stellis; magis tamen puellis convenit.

8 Nil necesse est Pholoën istam fuisse Chloridis filiam, cum satis sit eam fuisse ei aetate filiam; quod etiam magis comicum videtur.

Rectius modo pro *convenientius*; non enim pro *consultius*, sed potius *sanius* usurpat.

9 *Expugnat*; significat eam fuisse citharistriam; et vagam, uti Bacchi Maenades. B. Pulchre hic laudat Bentleius Sen. N. Q. 4. praef. Adulationi nos opponere, non claudere *ostium*, et quidem sic, quemadmodum amicae solet: quae si *impulit* grata est; gratior, si *effregit*. Et Plaut. Mil. 4. 6. 35. meretrix, amorem militis simulans, *Occlusae*, inquit, *sunt fores: effringam*, &c. G.

10 *Tympanum*, erat minoris cribri forma.

11 Ad Emphasin dixit *cogit*: significat enim illam non amplius instinctu libidinis coactam.

12 Per Catachresin *capreae* modo pro *caprae* B. Quidni *capreae*, paullo nobilioris animalis? G.

Te lanae prope nobilem
  Tonsae Luceriam, non citharae, decent,
Nec flos purpureus rosae,
  Nec poti, vetulam, faece tenus cadi.

ODE XVI.

AD MAECENATEM.

Exsecratur insanum divitiarum amorem, seque parvo beatum ostendit.

METRUM TRIBUS PRIMIS VERSIBUS CHORIAMBICUM, QUARTO GLYCONICUM.

INCLUSAM Danaën turris ahenea,
Robustaeque fores; et vigilum canum
Tristes excubiae munierant satis
    Nocturnis ab adulteris;
Si non Acrisium, virginis abditae
Custodem pavidum, Jupiter et Venus
Risissent; fore enim tutum iter et patens,
    Converso in pretium Deo.
AURUM per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius

---

15 Purpureae *cod. vet. ap. Bentl.*—16 Vetula *etiam Brod. coll. Sax. Flor. Ven.* 1486. *Locher. male.*

ODE XVI.

4 Adulteriis *Zar.*

---

13 *Te lanae;* Lanificium erat infelicium anuum perpetuum opus.

—*Admotaque lanis Emerita quae cessat acu.*
Juvenal. B.

Sensus est: Te vetulam decet lanificium, non cithara canere in conviviis virorum, nec coronari rosis, nec bibere vinum large. *Z.*

14 *Luceria* Urbs Apuliae lana et Minervae fano celebris, ut dudum notavit Mancinellus ex Strabone.

16 Pessime nonnulli Codices, *Vetula*, ac si ad *faece* pertineret, quod etiam Cruquianus Scholiastes et MSS. improbant.

Faece tenus, Graecis *εἰς τρύγα* Proverbiali sermone usurpatur.

ODE XVI.

2 *Robustae fores* proprie a materia, robore. G.

3 *Tristes: severae, ergo incorruptae.* Landinus. *Munierant* modo pro *muniissent.*

4 Belle *Nocturnis; Quia adulteris nox apta est.* Vet. Schol.

5 *Abditae*, h. e. conspectu summotae. Significat enim securum fuisse Acrisium. B. *Pavidum* alio respectu vocat poeta. G.

6 *Pavidum; Solicitum, cautum propter oraculum.* Vet. Schol. Cruq.

7 *Fore enim*, supple *norant*. Schol. Z.

8 *Pretium*, proprie noctis pretium est.

9 *Satellites, homines devotos.* Landinus. h. e. Sacramento astrictos.

Ictu fulmineo. Concidit auguris
    Argivi domus, ob lucrum
Demersa exitio. Diffidit urbium
Portas vir Macedo, et subruit aemulos
Reges muneribus. Munera navium
    Saevos illaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. Jure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
    Maecenas, equitum decus.
Quanto quisque sibi plura negaverit,
A Dîs plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto; et transfuga divitum
    Partes linquere gestio,
Contemtae dominus splendidior rei,
Quam si, quicquid arat impiger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
    Magnas inter opes inops.

---

11 Occidit *coll. Sax.*—13 Exitio *Brod. coll. Sax. G. Medioll. tres. Ven.* 1479 *et* 1486. *Locher. Bentl. Sed vett. edd. fere* excidio.—17 Insequitur. G.—25 Contemptae *etiam G. Medioll. tres. Ven.* 1479 *et* 1486. *Locher. &c.*—26 Impiger *sic etiam primae editt. praeter Locher. et Ven. Pinc. Sed* non piger *est in Ven. et Clar.*

---

10 *Amat*, φιλεῖ, ex Hellenismo est.

11 *Concidit*, quod subito ruit et semel. Nota est Historia Amphiarai et Eriphyles. B. Fatale erat, Amphiaraum perire ad Thebas: fato subducere se conantem prodit Eriphyle uxor, monili corrupta a fratre suo Adrasto. G.

12 Ipse Amphiaraus hiatu telluris absumptus est, uxor ab Alcmaeone filio occisa, atque Alcmaeon postea in furorem versus.

13 Optimi Cruquii MSS. atque itidem Torrentii *exitio* habebânt pro *excidio*, quod videtur et Vet. Schol. probasse, ob vocem *exitiale*, quae apud eum occurrit. Bene etiam *Demersa* ob praedictum telluris hiatum.

14 *Vir Macedo*, Philippus, oppidorum emtor. B. Lambinus laudat Cic. ad Attic. I. 16. *Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quae modo asellus auro onustus posset ascendere.* Z.

15 *Reges dicit Epiri et Molossorum.* Landinus.

Munera navium; ad sua tempora respexit, ut de Maena Sexti Pompeii liberto. Torrentius. Odit enim Horatius Pompeianarum partium transfugas et proditores. B. De isto Maena, qui Pompeii classe prodita ad Augustum transiit, vid. Dio XLVIII. 45. et XLIX. 1.

18 *Majorum fames*, augendi cupido. *Jure perhorrui*, ergo recte nolui. Z.

19 *Tollere verticem; dicuntur extollere caput qui divitiis celebres fiunt.* Landinus. Proverbiali scilicet sermone.

20 Bene subjecit *Equitum decus:* Maecenatem enim posuit continentiae exemplum, quia mansit in equestri ordine. B. Maecenas Harduino Christus dominus est; versu autem 22. sqq. describuntur Monachi. G.

22 Quid refert scribere *Ab dis* pro *A diis*, etsi sit hoc factum auctoritate Membranarum, quod advertit insignissimus Bentleius?

Festive *Nil cupientium castra* dicit Stoicorum scholam, quam saepe Epicureismo relicto ex integro repetit.

23 Festive etiam *Nudus* de Philosopho.

—*Dolia nudi non ardent Cynici.* Juvenal.

25 *Contentae; Compositae et mediocris.* Vet. Schol. Sic et Cruquius et Torrentius legere pro *Contemptae*. Bentleio tamen nulla idonea

Purae rivus aquae, silvaque jugerum
Paucorum, et segetis certa fides meae,
Fulgentem imperio fertilis Africae
    Fallit sorte beatior.
Quamquam nec Calabrae mella ferunt apes,
Nec Laestrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
    Crescunt vellera pascuis;
Importuna tamen pauperies abest;
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
    Vectigalia porrigam,
Quam si Mygdoniis regnum Alyatteï
Campis continuem. MULTA petentibus
Desunt multa. Bene est, cui Deus obtulit
    Parca, quod satis est, manu.

---

29 *Pro* Purae Parce *Zar*,—31 Fulgente *conj. Bentl.*—39 Contracta *Brod. coll. Sax. Zar. Medd.* 3. *Ven.* 1479.—41 Alyatthii *G. al.* Alyattici.

---

de causa *Contemptae* placuit, minus diserto verbo. B. Auctoritates verbi *contemptae* s. *contemptae* jam posui. Sententia est Stoica: sapiens, solus dives, fit *dominus splendidior* atque honestior (ut *splendide mendax* 3. 11. 35.) *rei* eo ipso, quod eam non admiratur, magnam putat; sed parvi facit, ut nihil cum virtute connexam, et contemnit adeo. Dominus divitiarum est, qui potest illas contemnere, sic honorum, dolorum, mortis, &c, Hoc est illud *Nil admirari*, de quo noster Epist. 1. 6. 1. G.

.26 *Impiger* pro *non piger* legit Vet. Schol. cum Torrentii et Cruquii MSS. Nec repugnat lex carminis, quod in Penthemimeri producit syllabam brevem.

28 *Inter opes inops;* in animo habuit Tantalum, vel Midam, quod etiam sensit Landinus.

29 *Rivum*, *Digentiam* dicit. B. Cf. ad Od. III. 13.

31 Bentleii *Fulgente* magis placet quam *Fulgentem*. B. Nempe *fulgens imperium Africae* est Proconsulatus divitis provinciae: hoc beatiorem praedicat suam conditionem; licet illud vulgo lateat. Si omnino *Fulgentem* servare placeat, *Fulgens i. f. A.* erit Proconsul, quem fugiat illa Horatii felicitas. G. Revocavi lectionem librorum omnium, et interpretor *Fulgentem imp. f. Afr.* eum qui splendidus est possessione fundorum Africae, et ignoratur, agellum Sabinum, seu rivum illius, silvam mediocrem et agrum fertilem magis valere ad Horatium beatum reddendum. Z.

32 *Fallit*, latet, ex Hellenismo est. B. ut Epist. 1. 17. 10.

34 *Laestrygones oppidum Campaniae Formias tenuisse dicuntur.* Vet. Schol.

35 *Belle Bacchus languescit, quasi senescit, ac per hoc veterascit.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

Gallicae oves pretiosiores habentur, earumque praecipue Altinates. Columella (7. 2. 4.). notante Ascensio Badio. Gallicas autem dicit e Cisalpina Gallia.

37 *Importuna; quae importunos facit et odiosos.* Vet. Schol.

40 *Vectigalia pro reditibus posuit.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

Porrigam, *extendam*, ut optime Landinus. *Ait enim parvo contentum plus se videri possidere.* Vet. Schol. B. Qua proportione cupido contrahitur, ea porriguntur et extenduntur possessiones. G. [cf. Burmann. ad Phaedr. 4. 24. 20.]

41 *Mygdones, qui et Macedones et Edonii antiquis temporibus pertinebant ad Thracas, unde in Phrygiam commigravere.* Cruquius ex Solino, et Plinio.

Alyattei; Recte Bentleius, auctoritate bonae notae Librorum, *Alyattei* in Genitivo pro *Alyattis;* ut *Achilles*, *Achillei*, pro *Achillis*.

43 *Bene est*, h. e. satis beatus est, quia tranquillam vitam acturus est.

ODE XVII.

AD AELIUM LAMIAM.

Facete tempestatem in crastinum augurari se fingit, quo tempore se ad Aelium Lamiam primae nobilitatis virum, in villa sua rusticana modo agentem, ad porcellum invitat.

METRUM UT IN PRIMA.

AELI, vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, et nepotum
Per memores genus omne fastos
Auctore ab illo ducit originem,
Qui Formiarum moenia dicitur
Princeps, et innantem Maricae
Littoribus tenuisse Lirim,
Late tyrannus) cras foliis nemus
Multis et alga littus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquae nisi fallit augur
Annosa cornix. Dum potis, aridum
Compone lignum. Cras genium mero
Curabis et porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

2; 3, 4, et 5 *Resecat Sanadonus, ut commentum inepti hominis.*—4 Fastus *Venet.*—5 Ducit *conj. D. Heins. et Bentl. probata etiam Cun.* Ducis *al.*—1 Lyrin *Venet.*

---

1 Eruditus vir Laevinus Torrentius hoc loco advertit ab *Aelia* gente fuisse etiam Antoninos Imperatores.

Ab Lamo, h. e. *Ob Lamum*, Laestrygonum regem. Atque hinc (inquit Vet. Schol.) vulgo *Lamium genus*, proverbialiter (ut censeo) pro vetustissimo. *Lamiarum caede madenti.* Juvenal. 4. extr.

2 *Quando, siquidem.* Vet. Schol.

Priores, h. e, Majores tuos.

4 *Memores* modo Active accipiendum, ut docte Landinus.

Fastos Annales dicit. Mancinellus ex Prisciano. B. Priscia. l. 6. p. 711. duplicem se in hoc loco scripturam invenisse ait, *fastos* et fastus. G.

5 Magis placet *ducis* quam Heinsii *ducit*, etsi probet Bentleius. Neque enim probabile est *genus omne* dici in Nominativo. B.

Quin non potest esse *genus* nominativus: cum ἡ *per* regat *fastos*, *ducis* autem vel *ducit* jungatur cum *originem.* Verbo vix potest aliter expediri hic locus, quam ratione Heinsiana, *genus omne nepotum hinc ducit originem.* G.

6 *Formiani potentiores videntur fuisse Minturnensibus, et eorum agros tenuisse.* Vet. Schol.

7 *Maricam autem Minturnenses maxime colunt, cujus etiam lucus in ipsa Minturnensi civitate est.* Vet. Schol. *Marica Nympha fuit a qua fluvius nomen accepit.* Idem Schol. Hinc patet *Lirim* atque *Maricam* fuisse duo unius fluminis nomina. Hanc fingunt Poetae fuisse Fauni uxorem et Latini matrem.

9 *Tyrannus, validissimus Rex.* Landinus. *Tyrannus alibi pro Domino, alibi pro Crudeli, alibi pro Potente ponitur.* Vet. Schol.

10 *Alga*, vernacula nostra, WRACK.

ODE XVIII.

AD FAUNUM.

Faunalibus, quae Nonis erant Decembribus, Fauno hymnum canit. (Conferenda est Libri I. Ode 17. G.)

METRUM SAPPHICUM.

FAUNE, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Aequus alumnis :
Si tener pleno cadit hoedus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina craterae, vetus ara multo
Fumat odore.

---

7 Crateri *Venet.*

---

11 *Ab oriente brumali Vulturnus, quem Graeci Eurum appellant.* Plinius, adnotante Ludovico Desprez.

13 *Annosa cornix ; mille annos vivere affirmatur.* Vet. Schol.

Dum potis ; per pluviam scilicet. Bentleius *potis,* auctoritate vetustissimorum Codd. quod et ego probo, pro vulgato *potes.*

14 *Genius,* sive Lar, Graecis Δαίμων, nobiscum nascitur, atque ejusdem formae est qua nos ipsi. Hunc Maximus Tyrius ostendit esse ipsum animum. *Sensum a coelesti demissum traximus arce.* Juvenal. 25. 146. *Celestem arcem* Solem dicit, qui Pythagoricis Διὸς πύργος, et Mathematicis Κλῆρος Δαίμονος, h. e. *Pars Genii,* dicitur; uti et Luna Κλῆρος Τύχης, h. e. *Pars Fortunae :* hujus enim est corporis imperium. *Dii Genitales* sunt igitur Sol et Luna. Tradit etiam Servius unicuique esse suum *Jovem* atque *Junonem,* h. e. malum et bonum Genium ; quod huc pertinet. B.

Quin *Jupiter* virorum genius, *Juno* mulierum : si modo est tale quid apud Servium. G.

15 *Curabis,* Futurum Indicativi pro Imperativo. *Curant Genium, qui Genio indulgent,* et opipare epulantur. Notum est veteres in conviviis primitias et vini et dapum in salino, quod et patellam appellabant (haec parvae sartaginis forma erat) Geniis, sive Laribus ad focum apposuisse.

16 *Operum solutis ; Ab opere feriatis.* Vet. Schol.

ODE XVIII.

1 Aegyptiis *Panau,* vel *Phanau,* Pan dicitur, quod eorum sermone *Videns* est. Sol hic est in Capricorno. Mendesi eum caprina forma colebant : erat enim Caper Hiemis Hieroglyphicon, propter arborum corruptelam. quas dentibus suis rodebat : quam ob causam eum Osiridi, sive Baccho, immolabant. B. Haec docta, sed nihil, puto, ad Horatium, cujus simplicior mythologia. G.

Amator is dicitur qui multas amat.

3 *Lenis ; Aiunt enim Faunum inferum et pestilentem deum esse.* Vet. Schol. Hibernum scilicet numen. Ἐντὶ γε πικρὸς. Theocritus. Etiam nostrum vulgus diabolum cornipedem et bisulcum putat.

Parvis alumnis ; Ruris vernulis, quos maxime Fauni laedere dicuntur. Vet. Schol. Etiam nostrates credunt deos manes (quos Alphos vocant) vel commutare, vel dementare pueros. B. *Pan* et *Fauni* terrorum auctores, qui saepe nocent pueris. Vexat pueros morbus, Ephialtes, quem ita describit Plin. 25. 4. s. 10. *Faunorum in quiete ludibria.* G.

4 *Aequus ; mitis, innocuus.* Vet. Schol. Cruq. h. e. non commotus ira.

5 *Pleno anno ; Annuale ostendit se facere ei sacrificium.* Vet. Schol.

6 *Sodalis Veneris cratera,* quae sine Baccho frigere putetur. Sic *Sodalis hiemis Eurus* Car. 1. 25. 19. G.

7 *Craterae ;* sic omnes legunt cum Badio,

Ludit herboso pecus omne campo,
Cum tibi Nonae redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agrestes tibi silva frondes:
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

ODE XIX.

AD TELEPHUM.

Muraena auguratum adepto, Horatius Telephum Poetam Graecum atque sodalem hortatur, uti relictis doctis nugis acriter secum potare velit. (An occasionem dedit coena ipsa auguralis Muraenae, cui se fingat cum Telepho adhibitum? G.

METRUM UT IN ODE XV.

QUANTUM distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Aeaci,
Et pugnata sacro bella sub Ilio:

---

12 *Pro* pagus, pardus *etiam Brod. coll. Sax. it. Zar.*

---

qui primus *Craterae* reposuit pro *Cratere*. Crateribus vina consecrabantur coronis, et aquae miscebantur: crater erat pelvis imposita tripodi.

Vetus ara; erat enim ara publica: privatae e cespitibus fieri consueverant. B. *Vetus* dici videtur, quod jam saepe Fauno sacra sint oblata. Z.

9 *Ludit* modo pro *saltat*. B.

Quod Nonis Decembribus *herbosum campum* tribuit, jam pertinet ad poeticam et velut enthusiasticam descriptionem festi diei, quo praeter naturam, prata herbas habent, agni lupos non metuunt, rustici terram contemtim conculcant. G.

11 *In pratis; Faunalia in silvis et pratis celebrabantur.* Vet. Schol. *Et in compitis pagorum.* Vet. Schol. Cruq.

12 *Pagus*, Metonymicως pro *Pagani*. *Pagus* nostra Paroecesia aliquanto latior erat, atque inerant ei plures vicinia. B. Qui *Pardum* pro *Pago* hic posuere, voluerunt illi lupo inter agnos erranti parem dare. Sed neque Italiae animal Pardus est, neque cetera ferri possunt. G.

13 *Inter audaces; Fauni miracula recenset.* Landinus.

15 *Invisam; Naturale est omnibus odisse laboris sui materiam.* Vet. Schol.

Fossor: Vinitor; *Cultu vinearum liberatus.* Vet. Schol.

16 *Ter pede: Ter ad Rhythmum retulit.* Vet. Schol. Dactylo saltabant. A *Ter pede* tripudiare deducit Turnebus: neque aliunde forsan nostrum TRIP.

ODE XIX.

1 Ἀπροσδιόνυσα haec, et ad propositum nil facientia. B.

Ne quis erret. Non accusat Horatium Baxterus; sed ostendit, jocose accusari ab Horatio Telephum, qui antiquitatem Graecam inter vina disputet, quae nihil ad Bacchum faciant. G.

Quo Chium pretio cadum
  Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo praebente domum, et quota,
  Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunae propere novae,
  Da Noctis mediae, da, puer, auguris
Murenae : tribus aut novem
  Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
  Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates : tres prohibet supra
  Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis juncta sororibus.
  Insanire juvat : cur Berecyntiae

---

11 Muraenae *Baxt. cf. Serm.* I. 5. 38. Z. 12 Miscentur *omnes.* Commodum *conj. Cun.*—15 *Pro* tres, ter *Brod.*—18 Berecynthiae *edd. vett.*

Universa Graiorum Historia ab Inacho pendet.

2 *Non timidus :* Litotes Figura ; plus enim intelligitur quam dicitur. B. Hard. Christum dominum Codri nomine signari ab impiis carminum Horatii architectis arbitratur. G.

4 *Homericum est* Ἴλιον ἱερὸν. Vet. Sch. Notum est veteres urbium moenia pro sacratis habuisse.

6 *Quis aquam temperet ; tepefactis aquis solebant Graeci vina temperare.* Vet. Schol. Praesertim hiberno tempore hoc faciebant, uti nunc. B. Malim de balneo calefaciendo intelligere : quis praebeat hospiti calidas balneas ? et *quota* hora id fieri soleat ? G.

7 *Quo praebente domum ; Quomodo solent dicere, Apud quem ? et Quota ?* Vet. Sch. Gellio *mutitare* est *per vices invitare*, quod huc spectare putat vir eruditissimus Laev. Torrentius.

8 *Sabiniae imminebant Peligni montes.* Mancinellus. Imo et Peligni et Samnites Sabini erant generis. Belle autem et festive *caream frigoribus*, pro *tota nocte bibam.*

9 Abrupto sermone cum Telepho, poscit jam poculis majoribus, et titulos s. προφάσεις bibendi quaerit, Graeco more, quem ex Athenaei 10. illustrant viri docti. Nempe deos deasque, et Reges et amicos et amicas, &c. nominant, causae sunt mille bibendi. G.

Veteres orientia sidera salutare consueverunt. *Daphni quid antiquos signorum suspicis ortus ?* Virgil. Bene igitur Lambinus *novam Lunam*, ut *novum Solem* dici existimat. *Veteres singulos vini cyathos sub singulorum deorum, aut charissimorum sibi nominibus solebant in poculum defundere.* Vet. Sch. B. *Da Lunae*, da cyathum in honorem Lunae. Lambinus hic tria tempora designari censet, tempus vespertinum, mediam noctem et tempus matutinum. Z.

10 Exstat apud Onomacritum *Noctis* etiam Hymnus ; quam Aegyptii (auctore Plutarcho) etiam die, ob venerabilem scilicet Antiquitatem, praetulere. Festive autem *Noctis mediae* et convenienter praesenti materiae. B. Conf. 3. 28. extr. G.

11 Incertum an hic fuerit Terentiae Maecenatis uxoris frater. B.

Incertum etiam hoc videtur, utrum voluerit poeta hic simpliciter habere honorem Muraenae novo Auguri : an simul ita signare tempus illud supremum noctis et antelucanum, quo ad auspicia capienda surgunt augures, quo convivae de coena hilariore redeunt. G.

12 Recte Bentleius post Heinsium *Miscentor* pro *Miscentur*. B. Putant nempe viri docti, modimperatorem hic agere Poetam : et ideo mutant lectionem omnium librorum. At ille philosophatur forte et ostendit Telepho, qui sermones deceant convivium : propositoque discrimine compotatorum, se adjungit his, qui strenue bibant. Illud *commodis* significat, *aptos* esse cyathos tres in poculo sobriis, novem inebriari volentibus. G.

Superius monui *Cyathum* fuisse majus cochleare : suaviter autem *commodis* pro *plenis.*

14 *Attonitus ; quod inebrietur.* Vet. Sch. Sic enim legendum pro *Quod non inebrietur.* B.

Quidquid viderit Scholiastes, *attonitus* est

Cessant flamina tibiae?
  Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
  Odi: sparge rosas: audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
  Et vicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
  Puro te similem, Telephe, Vespero
Tempestiva petit Rhode:
  Me lentus Glycerae torret amor meae.

---

27 Rhode G. *coll. Sax. Bentl. Cun. Bos.* Cloë *editt. primae.* G. *Hanc lectionem, tanquam rariorem et auctoritate optimorum librorum Bentleii comprobatam, recepi pro al.* Chloë. Z.

---

poetae epitheton, ἐνθουσιάζοντος, ἐμβροντήτου, agitante Deo incalescentis. G.

15 Bene *Vates*, cum jam *Musas* dixerit et *attonitus.*

Hyperbaton pro *supra tres prohibet.*

16 Moderatio bibendi alit gratiam convivii. Conf. mox 21. 22. G.

17 *Gratiae nudae pinguntur, veluti sine dolo, sine fraude, sine velamine.* Vet. Schol. Nudi etiam dicuntur qui prope nudi sunt; veluti Gratiae, quae levibus tunicis et discinctae incedebant.

Juncta, manibus nexis, ut fit in choreis.

18 *Insanire juvat;* Anacreonticum est, Θέλω, θέλω μανῆναι.

Berecyntiae, Phrygiae; ad quarum cantus solent et convivantes saltare. Vet. Schol.

21 *Parcentes; Otiosas, quae neque lyram percutiant, neque spargant rosas.* Vet. Sch. eleganter.

22 *Invidus;* false *invidus* de avaro, qui vellet, si auderet, ac per hoc audentibus invidet.

23 Ethopoeia est in voce *dementem*, ita enim Lycus eum appellat.

24 Comice *vicini* dicuntur qui non amant inter se. B.

Rutgersius probat lectionem quorumdam MSS. *habili:* et *vicinam* dici putat mulierem, quîcum habitaret quidem Lycus, sed cui maritum se probare ob senectutem non posset. G.

Non habilis; quia forsan male conveniebat inter eos, ut plerumque fit inter sordidos. Licet et quiddam gravius suspicari.

25 *Spissa coma; Nam et crinium compositio in juvenibus amatur.* Vet. Schol. Notum est veteres totum capillitium in strias, seu funiculos, interplicuisse, et deinde hos funiculos unguentis delibutos extendisse; bene igitur subjecit *nitidum.*

27 Ideo *petit*, quia *tempestiva.* B. *Tempestiva* opponi potest *non habili* v. 24. G.

Bentleius ex quibusdam MSS. reposuit *Rhode;* verum nil tanti. Librarii Scriptores quaedam immutavere animi sui gratia, vel saltem lapsu suae memoriae. B. Sed potuerunt etiam *Rhodae*, ignorabili sibi, *Chloën* notiorem substituere alii. G.

28 *Lentus ignis est qui sine flamma urit.* Vet. Schol. *Lentus amor*, qui exspectationis taedio macerat.

Meae, charae: nam charos amicos suos dicebant.

ODE XX.

AD PYRRHUM.

Eximiam Nearchi delicati pueri formam praedicat, significans ambiguum sibi videri, utri veneri sit aptior. (Certat cum puella de Nearcho puero formoso Pyrrhus. Z.)

METRUM SAPPHICUM.

Non vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
Dura post paulo fugies inaudax
Proelia raptor;
Cum per obstantes juvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
(Grande certamen, tibi praeda cedat
Major an illi.)
Interim, dum tu celeres sagittas
Promis, haec dentes acuit timendos;
Arbiter pugnae posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis,
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

---

1 Moveas tumultu *codd. quidam ap. Bentl.*—2 Getulae *vulgo; sed cum Jan. reposuimus scripturam*, quae l. 23. 10. in *omnibus est libris.* Z.—3 Dira *Brod.* paulum *Brod. coll. Sax. et edd. pri.*

---

1 *Movere catulos leaenae* Proverbiali Elocutione positum est, de irritabili mulierum animo: unam autem vult.

2 Etsi doctissimi viri aliter sentiant, plane tamen assentior Veteri Scholiastae, Poetae in animo fuisse, ex occasione nominis, alterum Pyrrhum, acerrimum Epirotarum Regem cum Romanis iniquo Marte decertantem. B. Non diffiteor, etiam mihi hic Dilogian non placere. G.

3 *Inaudax raptor;* nove posuit pro *non ausus rapere:* Graecum ἄτολμος expressit, auctore Cruquio. B. Mihi magis placeat, *raptor* quidem, sed parum audax ad pugnandum pro praeda: ut jungantur *fugies inaudax.* Nisi rapuisset, non posset illa, quam Leaenam vocat, repetere. G.

5 Ad Emphasin posuit *per obstantes catervas*, significat enim universam juventutem ejus amore vel primo aspectu raptam.

6 *Insignem* dixit, quasi nullo negotio discerni possit, vel in turba.

7 Non viderunt Interpretes haec Διὰ μέσȣ, vel per Parenthesin, dici. Fatetur se nescire utri aptior praeda futurus sit.

10 *Dentes acuit;* pulchra Allegoria muliebris ferociae.

11 *Arbiter est qui totius rei habet arbitrium et facultatem;* ut docte Mancinellus ex Festo.

Bene *posuisse fertur* in Praeterito, de re quae tandem sero deprehenditur: *Fertur* enim nova fama; nam habet pulchram Emphasin. E.

Posuisse, i. positos habere, praesens rei perfectae. G.

ODE XXI.

AD AMPHORAM.

Virum gravem et sapientem Messalam Corvinum, die quodam festo apud se agentem, recitatis vini laudibus, ad hilaritatem invitat.

METRUM UT IN PRIMA.

O NATA mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris jocos,
  Seu rixam et insanos amores,
    Seu facilem, pia testa, somnum;
Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die,
  Descende, Corvino jubente,
    Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus.
  Narratur et prisci Catonis
    Saepe mero caluisse virtus.

---

5 Foetum numine *conj. Bentl. explodit Cun.*—10 Negliget *omnes nostri.* Negligit *Bentl. ex MS. et Cun.*—12 Incaluisse *Bentl. ex citat. Marii Victorini.*

Nudo sub pede; Proverbiali dictione ostendit pueri fastidium atque utriusque neglectum. Nudus enim pes neutri minatur.

13 *Et leni recreare vento:* hunc locum imitatus est Juvenalis—*Tyrias humero revocante lacernas Ventilet*, &c. Notum est pueros infra pubertatem, praesertim delicatos, non fuisse detonsos.

15 *Nireus Graecos omnes excepto Achille superavit.* Vet. Schol. ex Homero.

Aquosa, Graecis πολυπίδαξ, et πιδήεσσα ob fluviorum fontes.

16 Ganymedem dicit, Jovis pocillatorem.

ODE XXI.

1 Haec lepide et ex conjectura protulit: noverat enim amphoram satis fuisse vetustam, etsi nondum inspexerat Consulem. B. Amphorae aetatem signat, non vini: de amphora dicit, illum nunc querelas gerere, nunc jocos: h. e. eadem amphora nunc vinum habuit, quo in rixas incaluere homines, quo boni bene usi sunt, &c. Inscripta figlinis operibus nomina consulum, qui habet insoliti? Pittacium testae appositum aetatem vini indicat. Aetatem amphorae videt Horatius, etiam cum stat sublimis in apotheca: nomen consulis nondum videt: antiquum tamen vinum novit. G.

Lucium Manlium Torquatum dicit, qui cum Lucio Aurelio Cotta Consul fuerat Anno Urbis 688. Cruquius. Adverte veteres scripsisse *Manilium*, *Manlium* atque etiam *Mallium*, quod et veteres Torrentii Codd. et Scholiastae tenuere.

2 Varios vini effectus pro convivantium ingeniis lepide percurrit.

4 *Pia testa*, Metonymicως quod pios reddat. B. Quin quatenus somnum conciliat, ut bene Bentl. G.

7 Notum est veteres vina sua reposuisse in superiore granariorum, vel etiam aedium suarum, parte, sub ipsis tegulis; quem locum Vet. Schol. (si incorruptus mansit) *Veteranum* dixit. *Attende Elocutionem, Descende promere.* Vet. Schol.

8 *Languidiora; Vetustate lenita.* Vet. Schol.

9 *Madet: Fluens est.* Vet. Schol. *Perfusus.* Mancinellus. Extrinsecus madidi sumus, uvidi intrinsecus, ut supra monuimus.

Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro; tu sapientium
Curas et arcanum jocoso
Consilium retegis Lyaeo:
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque; et addis cornua pauperi,
Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, et, si laeta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiae,
Vivaeque producent lucernae,
Dum rediens fugit astra Phoebus.

---

13 Amoves *Brod. et additur glossa*, separat.

10 *Horridus, censorius, severus.* Vet. Schol. Intonsum Catonem in animo habebat.

11 *Prisci; Antiquioris, non Uticensis.* Vet. Schol. De minore Catone res nota erat et recens. B.

Priscus tanquam cognomine vocatur in primis editionibus libri de Re Rustica. Sed potest *Priscum* vocare etiam Uticensem illum, cujus certe mores *Prisci*, et notus amor bibendi vel ex Plin. Epist. 3. 12. cum de illo antiquo sapiente hilaritas quidem epularum, sed nihil praeterea annotatum sit. G.

12 *Virtus Catonis, ipse Cato.* Vet. Schol. ut supra *Nitor Hebri*. B. Nempe ipse ille vigor animi, ille ardor agendi, quod oportebat, vino non nunquam auctus est. *Caluisse* hic significantius mihi videtur, et tenorem quendam caloris notare. G.

13 *Lene tormentum; Blanditur ebrietas, et extorquet plerumque animi gravitatem.* Vet. Schol. Haec ad Messalam dicit. Ὀξύμωρον.

14 *Sapientium*, h. e. Philosophantium, qualis erat Corvinus.

15 *Arcanum consilium*, dicit aliquod praecipuum dogma quod alias studiose celabant.

16 *Bene retegis* posuit ad Etymon *Lyaei*, quod a Λύειν solvere: *Aperit praecordia Liber.*

18 *Addis cornua; Per cornua violentiam, et per hoc violationem cerebri intelligi vult.* Vet. Schol. Proverbialis Elocutio est. *Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.* Naso, citante Mancinello. *Addis* autem pro *apponis* dicit. B.

19 *Trementi*, cum tremore timenti. *Lamb.* Z.

20 *Regum apices.* Persarum tiaras dicit, apicibus circumseptas, ut alias diximus. B. *Iratos Reg. apices*, pro iratorum regum apices, h. e. majestatem, fastigium. *Lamb.* Z.

21 *Laeta;* perpetuum Veneris Epitheton,

22 *Segnes solvere*, posuit ut ostenderet dulces sodales aegerrime ab invicem divelli. *Nodum* dicit trium sororum in chorea nexum aegre solubilem. B. Per *Gratias* intelligit convivarum hilaritatem sine rixis et tumultu, et jocorum liberalitatem. Z.

23 Eleganter *Vivae* pro non *extinctae* B. Suaviter quoque *producent*, i. paullatim et velut sorbilando educent. Una illa amphora alet hilaritatem convivarum ad lucem usque. Gratiae amant sobrietatem v. hic 19. 6. G.

ODE XXII.

IN DIANAM.

Epigramma in Pinum juxta villam suam stantem et a se Dianae dedicatam. (Quid hic ad saeculares ludos referri possit plane non comminiscor. G.)

METRUM SAPPHICUM.

MONTIUM custos nemorumque, Virgo,
Quae laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis;
Imminens villae tua pinus esto,
Quam per exactos ego laetus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

ODE XXIII.

AD PHIDYLEN.

Phidylen villicam suam ob pietatem carmine celebrat, ostenditque pauperculam hanc anum diis esse acceptiorem Pontificibus ipsis. (Lepida certe Dacerii et Sanadoni suspicio, Horatium astute dissimulata Epicurei persona sic voluisse impedire, ne in villa sua nimii sumtus fierent in sacrificia. G.)

METRUM UT IN PRIMA.

COELO supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidyle;

ODE XXIII.
2 Phidile *edd. vett.*

ODE XXII.

1 *Custodes* dii sunt earum rerum quae in eorum tutela sunt.

3 Bene *ter* ad *triformem.* Quin et *numero deus impare gaudet.*

4 *Diva Triformis*, ob Lunae tres phases, et tria regna, Coelum, Terra et inferos; et tria etiam nomina, Dianam, Lucinam et Proserpinam.

5 *Pinus* matri deorum Clybelae sacrata arbor; neque hoc sane diversum erat numen; siquidem Graecum Ἄρτεμις a Phrygio Ἄρτα Ἄμμα deductum *Magnum Matrem* sonat.

6 *Per exactos annos, quotannis.* Vet. Schol. Exacto enim anno recurrunt feriae.

7 *Apte Verres immolatur Dianae quae eadem atque Ceres, frugam dea, quas corrumpunt sues.* Landinus.

Meditantis, h. e. etiam ante diem ferire conantis; quod idem videmus in vitulis et gallinaceis pullis.

ODE XXIII.

1 *Supinas dixit ad superiora palmas apertus et expansas.* Vet. Schol.

Si thure placaris et horna
    Fruge Lares, avidaque porca ;
Nec pestilentem sentiet Africum
Foecunda vitis, nec sterilem seges
  Rubiginem, aut dulces alumni
    Pomifero grave tempus anno.
Nam, quae nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
  Aut crescit Albanis in herbis
    Victima, pontificum secures
Cervice tinguet. Te nihil attinet
Tentare multa caede bidentium
  Parvos coronantem marino
    Rore deos fragilique myrto.
IMMUNIS aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia
  Mollivit aversos penates
    Farre pio et saliente mica.

---

19 Mollivit *MSS. ap. Bentl. coll. Sax. Med* 1477 *et* 1502, *Ven.* 1479. Mollirit *Cun. ex uno MS.* Mollibit *al. parvo sententiae discrimine.*

Tuleris modo pro *sustuleris.*

2 *Nascente Luna ; Solent enim rusticae mulieres in initio primae Lunae preces coelo fundere.* Vet. Schol.

Cum alii legant *Phidile*, alii *Phylire*, aliique *Phillide*, mihi praecipue placet Jacobi Cruquii *Phidyle*, quod etiam MSS. fide confirmat. Graecis Φειδύλοι et Φειδύλαι, *Parci* et *Parcae* dicuntur.

3 *Horna fruge ; Vino novello : nunc usque Tusci horna novella vina dicunt.* Vet. Schol. *Horna* a Graeco ὥρινα, quasi dicas hujus horae, sive tempestatis.

4 Bene *avida porca* ; *porca* enim Maniae matri Larium (h. e. Terrae) immolabatur, quod fruges consumeret.

7 *Dulces alumni : Quos nutrimentorum commendaret affectio.* Vet. Schol. Accepit enim pro Horatii vernulis, non pro pueris ipsius Phidyles.

8 *Pomifero ; Pomorum enim nimio gustu languescunt corpora.* Vet. Schol. Periphrasis autumni est.

10 *Devota ; Diis destinata.* Vet. Schol. In porcis autem agit ad sacrificium pastis.

11 *Albanis in herbis ; In Albano antiquitus monte nullos alios licebat quam nivei tauros immolare candoris.* Arnobius, citante Ludovico Desprez.

12 Bentleius auctoritate rariorum Codicum pro *secures* in Plurali, posuit *securim :* magis tamen nobis placet plurium Pontificum plures etiam dici *secures*. Certe Numerus multitudinis solet magis placere Poetis. B. Hic plures et victimae et Pontifices tanto magis *secures* postulare videntur. G. *Pontificum*, a quibus publice immolabitur victima major. Z.

14 *Bidentium ; Bidentes proprie dicuntur oves duos annos habentes, sic vocatae ab eminentioribus dentibus, qui circa duos annos nascuntur.* Vet. Schol. B. *Tentare* placare. Z.

15 Bene *parvos* cum ante posuerit *multa caede.* Parvula erant pauperculorum numina, uti fere privatorum omnium.

Coronantem ; siquidem diebus festis dii coronari consueverant, tanquam epulaturi. B. Si coronas. Z.

17 *Immunis ; Subaudiendum extrinsecus scelerum.* Vet. Schol. B. Quid si utrumque hic respexit Horatius ? debuit quidem : *immunem*, quae [illegible] nierre nihil possit, quae sceleris nihil admiserit. G.

ODE XXIV.

Prima peregrinos obscoena pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt saecula luxu
Divitiae molles. JUVENAL. 6. 298.

METRUM IN ODE XXIX.

INTACTIS opulentior
Thesauris Arabum et divitis Indiae,
Caementis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum,
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythae
(Quorum plaustra vagas rite trahunt domos)

---

4 Apulicum *etiam ex MSS. Lambi. Bentl. Cun.* Punicum *legit Landi.* Ponticum *al.*—5 *Pro* Si *Bentl. conj.* Sic, *et parenthesin facit* (Sic—clavos.)—6 Dura *conj. Bentl. et sic olim legit Schol. Porphyr.* Z.

Tetigit manus: sacrificantes aram tangebant. Landinus ex Virgilio. Significare volebant puras sibi esse manus.

18 Sentio cum Vet. Schol. *sumtuosa hostia* dici in Nominativo casu, neque moror brevem syllabam in Penthemimeri, quicquid contradicant Interpretes. B. Ultima in *sumtuosa* etiam producitur ob sequens *blandior.* Sensus, *Hostia* quantumvis *sumtuosa* non *blandior* s. blandius mollire solet deos, quam mollit manus innocens, *farre* solo et *sale* oblatis. Conf. ad Car. 1. 16. 8. G.

19 *Mollibit,* vetuste pro *Molliet.* Bentleius ex Editione Veneta *Mollivit* reposuit pro *Mollibit.* Verum nihil opus, cum neque ipse Horatius semper horreat Archaismum in declinando. B. Mollivit, mollire solet. Z.

20 *Farre pio; Sal enim cum farre incendebatur.* Vet. Schol. Veteres rustici *panem et salem,* quibus ipsi fere vescebantur, etiam diis obtulerunt suis. Superius (ad 2. 16. 14.) monui salem fuisse tunc temporis pro butyro. B. *Pium far,* piis manibus, animo pio oblatum. G.

ODE XXIV.

1 *Intactis,* h. e. Romanorum armis nondum tactis.

3 *Caementis; Saxis ad fabricandum provisis.* Vet. Schol. Proprie *Caementa* lapidum fragmenta dicuntur, jaciendis fundamentis utilia.

Occupat qui totum in usum suum vertit, neque quicquam aliis relinquit.

4 Trium Torrentii MSS. auctoritate adductus *Apulicum* reposui, cum alii legant *Punicum,* alii *Publicum,* alii etiam *Ponticum.*

5 Hoc est, Si tamen verum est moriendum tibi esse neque ingentes opes quicquam valituras adversus fatum. Mire se torquet Bentleius ut aliquem eliciat sensum, cum omnia tamen sint plana. Displicet eidem erudito viro Epitheton *dira,* et de suo reponit *dura:* cum tamen illa efficacior vox sit: atque hoc facit reclamantibus omnibus. Certe mors praedivitibus *dira* res est aeque ac *dura.* Verum *i* atque *u* fuere olim ὁμοιόφωνα, quae potest esse erroris causa. B. Conf. 1. 35. 17. sqq. Verbo si nullius tantum fastigium est, quod fato illum eximat. G. Quandoquidem invicti fati necessitas arcte tenet in sua potestate quicquid vel in summo positum est fastigio. Z.

Superius monuimus *adamanta* etiam duratum ferrum appellatum fuisse. V. 1. 6. 13.

6 *Necessitatem hic pro morte posuit.* Vet. Schol. quam clavis et cuneis armatam veteris finxerunt.

Bene subjecit *caput,* cum jam *[illegible]* posuerit, quibus *Necessitas* clavos suos adegerat: Bene etiam *laqueis expedies,* ac si mors nos ex insidiis invaderet; Metaphora a venatorum retibus desumta.

Vivunt, et rigidi Getae,
Immetata quibus jugera liberas
Fruges et Cererem ferunt,
Nec cultura placet longior annua;
Defunctumque laboribus
Aequali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
Conjux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
Virtus, et metuens alterius viri
Certo foedere castitas,
Et peccare nefas, aut pretium emori.
O quisquis volet impias
Caedes et rabiem tollere civicam;
Si quaeret PATER URBIVM
Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
Clarus postgenitis: quatenus (heu nefas!)

---

24 Aut pr. mori *coll. Sax. it. Zar.* Aut pr. emori *MSS. aliquot ap. Bentl.* Aut pr. est mori *al.*—26 Aut rabiem *Ven. Glarr.*—27 Quaerit *codd. ap. Bentl.*—30 Carus *cod. Canteri.* Quatinus *Lamb.*

---

9 *Campestres; Quod in campis sine tectis vivant.* Vet. Schol. Sive quod silvestrem regionem incolant. B. *Melius*, innocentius. Nam refertur ad sequentia. Z.

10 Hamaxobios describit. G.

11 *Rigidi Getae; Propter frigora regionum,* Vet. Schol.

12 *Liberas*, quae cedunt in usum communem. Z.

14 *Annua; Continuae sedis incerti.* Vet. Schol.

15 *Defunctum, liberatum.* Vet. Schol.

16 *Vicarius* servi servus est. *Vicem laborandi inter se praestare barbaros ostendit.* Vet. Schol. B. *Vicarius* h. l. est qui pari conditione, eodem agro colendo, succedit ei, qui pridie laboravit. Z.

18 *Temperat; Pocula parat.* Vet. Schol. B. Bona certe sententia: noverca innocens *temperat* pocula vel ordinaria vel medica *privignis*, nec abutitur ea occasione. Sed etiam illud promtum, *temperat* i. parcit. G. Posterior ratio placet. Z.

20 *Fidit adultero;* In Ablativo dicitur *adultero:* qnasi diceret, ob *adulteri* formam fiduciam sibi sumit, neque erubescit. B.

23 Servatio sancta et constans matrimonii, quae abhorret alieni viri consuetudinem. Z.

24 Corrupit intelligentiam hujus loci praepositio *e* in verbo *emori* accepta pro *est. Dos est magna—castitas*, et quod *peccare* contra legem matrimoniis *nefas* putant, *aut* si omnino vel invitis acciderit peccare, ut Lucretiae, *pretium* illius involuntarii coactique peccati existimant *emori* et ipsas et auctores. Quin peccati talis etiam intentati, nondum peracti *pretium* putant *emori*, ut in Icilia, in tribuno Mariano. G.

Mire *pretium* de moecha posuit, quae ab amatoribus *pretium* solebat exigere.

25 Frigidiusculum videtur nobis Bentleii *O! quis, quis* divisim, pro *O! quisquis.* In re gravi atque seria exclamari solet *O.*

26 *Civicam*, vetuste pro *civilem.* B. Intelliguntur bella civilia. Z.

27 Pulchre *urbium*, dissimulat enim se in animo habuisse Augustum Patriae Patrem.

30 *Clarus postgenitis;* significare vult Augus-

Virtutem incolumem odimus,
  Sublatam ex oculis quaerimus invidi.
Quid tristes querimoniae,
  Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges, sine moribus
  Vanae, proficiunt, si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
  Mundi, nec Boreae finitimum latus,
Durataeque solo nives
  Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt aequora navitae?
  MAGNUM pauperies opprobrium jubet
Quidvis et facere et pati,
  Virtutisque viam deserit arduae.
Vel nos in Capitolium,
  Quo clamor vocat et turba faventium,
Vel nos in mare proximum
  Gemmas, et lapides, aurum et inutile,
Summi materiem mali,
  Mittamus, scelerum si bene poenitet.
Eradenda cupidinis
  Pravi sunt elementa; et tenerae nimis

32 Invidis *conj. Crus.*—39 *Pro* solo, gelu *conj. Bentl. quem refellit Cun.*—49 Materiam *edd. vett.*

tum ob legem Juliam de adulteriis laborasse plurimorum invidia.

Quatinus cum Vet. Schol. Cruquii et Mancinello pro *quatenus* reponendum duxi. *Quatinus Conjunctio est tantum; quatenus autem Adverbium temporis et loci.* Vet. Schol. Bentleius tamen male edidit *quatenus*. B. Hujus peccati ipse quoque reum me fateor, cum plerisque nempe libris. Causa dicta in Thesauro. G. *Quatenus.*

31 *Virtutem* maluit nominare quam Augustum. B. *Incolumem*, dum vivit vir bonus, euergeta.

32 Bene et Patheticῶς, *Sublatum ex oculis* posuit, subjecturus *quaerimus*. B. h. e. desideramus.

Invidi; Vere enim per invidiam fit, ut boni viri cum amissi sunt desiderentur. Vet. Schol. h. e. ex perverso et maligno ingenio.

33 *Quid tristes querimoniae?* excusare videtur legis Juliae atrocitatem. B. Sensus est: Querela de corruptis moribus nil prodest, nisi scelera severis legibus reprimuntur: nec ipsae leges vim habent, nisi mores corrigantur et disciplina publica et privata emendetur. Z.

34 Usitato Charientismo adulterium *culpam* vocat.

35 *Sine moribus; Vanae sunt leges si non observentur a moribus.* Vet. Schol.

36 *Si neque fervidis;* παρὰ προσδοκίαν ista subjecit, omnia mala divitiis imputaturus.

44 Nihil opus Bentleii *deserere* pro *deserit.* Horatius summe delectatur construendi varietate.

Arduae; in animo habuit Pythagoricum Y, virtutis vitiique symbolum.

45 *In Capitolium;* h. e. Jovi Capitolino cum reliquis hostium spoliis consecremus.

46 *Faventium*, plaudentium triumpho: *Favere* enim *plaudere* est.

Mentes asperioribus
  Formandae studiis. Nescit equo rudis
Haerere ingenuus puer,
  Venarique timet; ludere doctior
Seu Graeco jubeas trocho,
  Seu malis vetita legibus alea:
Cum perjura patris fides
  Consortem socium fallat et hospitem,
Indignoque pecuniam
  Haeredi properet. Scilicet improbae
Crescunt divitiae; tamen
  Curtae nescio quid semper abest rei.

---

60 Hospites *Brod. Med.* 1477, Ven. 1479, *Flor.* 1486, *&c.*

---

47 *In mare* res exsecrabiles demandari solebant.

48 Leniter jam *inutile* pro *exitiabile* posuit, per Charientismum. B. *Lapides*, uniones, margaritas.

49 *Summum malum avaritiam dixit, ex qua vitia omnia procreantur.* Vet. Schol.

51 Bene *Eradenda* de *elementis*, quae sunt Alpha, Beta, &c.

52 Per Dilogiam *tenerae* pro *effoeminatae* et *pueriles* posuit, ut ostendunt sequentia.

54 Bentleius suo ipsius fretus acumine de *Formandae* fecit *Firmandae* apponitque ista verba notatu digna: "Aio affirmoque sic ab Horatii manu fuisse scriptum." Nisi eruditam habuisset aurem, haec non dixisset. B. Non diffiteor, mihi quoque magis placere *Firmandae*, sed non ideo alterum adjudicarim Horatio. G.

55 *Haerere* dicitur qui casuro similis est.

57 *Trochus* circulus erat aeneus cui crepitacula, vel tintinnabula quaedam, appensa sunt, et a pueris agebatur.

60 *Consortem socium; Socium ejusdem sortis in damno et lucro.* Cruquius. *In Asse.* Vet. Sch. Cruq.

Nequeo videre cur magis placuerit Bentleio *hospites* quam *hospitem*. Certe major pars Codicum non semper melior est; neque ipse ita sentit Bentleius, nisi adsit suus calculus. B. Mihi *hospites* tanto minus placet, quia non amat Horatius homoeoteleuta, *fides—hospites*. G.

62 *Improbae*, h. e. *improbe*, vel *importune et indesinenter.* B. *Properet*, cupide corradat. Z.

64 *Nescio quid modo pro aliquid. Nescio quid* dicimus de re quam non plene comprehendimus qualis sit. *Curtum* autem dicitur quod omnes suos numeros non videtur implere. B. *Abest*, scil. ex opinione avari. Z.

ODE XXV.

AD BACCHUM.

Horatius super mero Bacchi spiritu percitus, suaviter Augusti laudes canta'.

METRUM UT IN SUPERIORE.

Quo me, Bacche, rapis tui
Plenum! quae nemora aut quos agor in specus,
Velox mente nova! quibus
Antris egregii Caesaris audiar
Aeternum meditans decus
Stellis inserere et consilio Jovis!
Dicam insigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. Non secus in jugis
Exsomnis stupet Evias,
Hebrum prospiciens, et nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen. Ut mihi devio

---

2 Quae nemora *Brod. G. edd. primae, Bentl.* Quae in nem. *al.* Nemora, quos *Cun. conj. G.* et quos *ed. Ven. et Glar.*—9 Ex somnis *Gott. Zar. Ven.* 1479. *Loch. Fabr.* Ex somniis *Med.* 1486 et 1502. Et somnis *Ven. Pinc.* E somnis *Flor.* 1482. et *Ven.* 1486. *it. Cun. et Sanad.* Exsomnis *inde ab H. Steph.* Edonis *sola conj. Bentl.*—12 Lustratum *MSS. ap. Torrent.* *Vid. Heins. et Bur. ad Ovid. Met.* 9. 165. Ac mihi *Bentl. ex* 3. *codd.*

---

1 Admirabundus dixit *Quo me, Bacche, rapis!* Landinus. *Liberum Patrem invocat, eo quod ipse Musicus Deus sit.* Vet. Schol.

2 Per *nemora* et *specus* intelligi vult Nymphas et Satyros Bacchi chorum. Vid. Ode 1. Lib. I.

3 Bene *velox mente,* de ebrio.

Nova: *Praesentia numinis nova.* Vet. Schol.

Quibus graviter pronuntiandum: est enim subjunctiva particula, et *Epexegesis Figura.* Vet Schol. *Ab antris provenire solebant ab aliquo deo immissi furores.* Landinus.

4 *Egregii; quasi unicus inter mortales sit.* Landinus.

5 *Aeternum decus* de novo quodam astro intelligendum. *Vos aeterni ignes.* Virgil.

Meditans, sic Virgilius, *Musam mediteris avena.* Significare vult Augusti immortalitatem ex parte carminibus suis deberi.

6 Plurimi MSS. cum Vet. Schol. Cruquii *concilio* habuerunt pro *consilio,* quod et Torrentius et Cruquius probarunt. *Quasi annuat eum in signum coeleste conversum iri: Qua locus Erigonen inter Chelosque sequentes Panditur.* Landinus ex Marone Ge. 1. 33. Ex antiquo Apollonii Rhodii Scholiaste didicimus duodecim Signa Jovi fuisse a consiliis, quae ideo Βουληφόρους Aegyptii appellaverunt, ut errantes stellas Ῥαβδοφόρους, seu lictores, quia horum mandata exsequebantur. B. Locus est ad 4. 262. p. 409. extr. G. [*consilio* accommodatius h. l. esse videtur, non propter Aegyptiam fabulam a Baxtero memoratam, sed quia *Jovis Consilium* Heyne ad Virgil. Georg. L. 25.]

8 *Indictum ore alio;* bene hoc, quia praemiserat *recens.* Et *insignis* et *recens* erat Carminis sui materia.

9 *Exsomnis* dixit quod nocturna erant Bacchi Sacra. Bentleius ex conjectura sua reposuit *Edonis* satis audacter. B. Nemo reprehenderet, credo, *Edonis,* si ex bono libro proferretur. Sed nihil est cur quaeramus aliud, sive *ex somnis* vel *e somnis* legatur h. e. e somno subito evigilans, et augustum spectaculum magis admirans, sive *ex somnis* vigilans, et nocte ab Luna illustri illa prospiciens. Et vigilias nocturnas, et subitum e somno motum convenire Bacchis, certum est. G.

Evias pro Baccha ponitur. *Evius* autem et *Lenaeus* Bacchi erant Autumnalia nomina: e

Ripas et vacuum nemus
Mirari libet! O Naïadum potens,
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos,
Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
(O Lenaee!) sequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

---

13 Rupes *Ven. et Lamb.*—17 Humile *etiam Fl. et Ven.* 1486.—18 Est *omisit Jani. fide duorum librorum.*

---

quibus *Evius* ab 'Εὺς quod Graecis *bonum* atque *divitem* sonat, deducitur, quod auctor sit frugum, adeoque convenire videtur cum Plutone et Dite Patre: nam et *Bacchum apud Inferos regnasse ferunt* (ut verbis veteris Scholiastae utar). *Lenaeus* autem a Ληνὸς *torcularis lacus* declinatur, quod calcandis uvis utilis credatur.

12 *Devio; Repleti numinis per devia agi et remota consueverunt.* Vet. Schol. Exemplo dantur a Rutilio Bellerophon et veteres Monachi.

13 Omnes fere MSS. *Ripas* pro *Rupes* legebant, quod et Torrentius et Cruquius probabant. Quod et mihi etiam placuit ob sequentia; *vacuum* scilicet *nemus* et *mirari. Ripas, fluminum scilicet ad voluptatem.* Mancinellus. Bentleio displicuit *Ripas*, et de ingenio suo reposuit *Rivos*, cum bene figuratum sic *ripas* pro *rivos*, nec desint exempla plurima. B. Sic 4. 2. 31. G.

14 *Naïadum; i. e. Musarum. Nymphae noster amor Libethrides.* Mancinellus. B. Non dubium est, *Libethrides Nymphas* esse Musas, Virg. Ecl. 7. 21. Sed hae Naides vel *Naiades*, Bacchi comites, an Musae? G. *Potens*, Bacche domine.

15 *Valentium; Numinis ejus instinctu.* Vet. Schol. h. e. Arte praestigiatoria, ut ostendimus superius Ode 19. Lib. I.

16 Quinque Torrentii MSS. habebant *humile* pro *humili*, quod et mihi videtur magis convenire, etsi claudicet Metrum, quod nil moror. Quis enim credat Poetam posuisse *nil humili modo;* cum superius Ode 3. hujus libri dixerit, *Magna modis tenuare parvis*, de Lyrico suo carmine? B. Non tamen ratio Baxteri me movet, ut *humile* praeferam, quam illud, quod videtur gradatio esse in *parvum, humile, nil mortale.* G. Cum nec Baxteri nec Gesneri ratio placeret; restitui optimorum et plurimorum *humili*, ob metrum, ob *modo*, ob sensum: nam vult loqui modo sublimi. Z.

18 *Dulce periculum,* 'Οξύμωρον Figura. Habet etiam Emphasin: significat enim se *amabili insania* abreptum nescire quo deus ducat, libenter tamen sequi.

19 Si intercludemus *o Lenaee*, ut modo exclamatio sit, ut *io Bacche, Evöe*, et similes, non allocutio proprie dicta: nihil opus erit conjectura Bentleii, *Te, Lenaee, sequi ducem.* Venustior forte hic versiculus: sed alter, quem libri omnes habent, magis Bacchicus. Cui generi illud etiam accenseo, quod ambigue posuit *cingentem, v. t. p.* quod aeque ad poetam, quam ad Bacchum referri potest, vitiosa alioqui ratione, sed tali carmine non indigna. Caeterum recte Baxterus ad poetam refert. G.

20 *Cingentem tempora:* h. e. cantantem et saltantem: Nam coronati et cantabant et saltabant veteres, ut in sacris debuere.

ODE XXVI.

AD VENEREM.

Horatius poene emeritus Cupidinis miles, aegre tamen militiam dimittit. (Amare se desiturum ait, Chloae poenam imprecatur, ut amet. G.)

METRUM UT IN PRIMA.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria:
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Laevum marinae qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia et vectes et arcus
Oppositis foribus minaces.
O quae beatam, Diva, tenes Cyprum et
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloën semel arrogantem.

---

7 Vectis, securesque *sola conj. Bentl.* et harpas *conj. Con.*—10 Memphim *vulg. sed Bentl. ex edd. duabus et codd. quibusdam formam Graecam, quam amat Horatius, recepit.* Sythonia *edd. vett.*

ODE XXVI.

1 Ad Emphasin dixit *nuper idoneus;* nam significare vult se jam ob aetatem minus valere: et mire *nuper*, ac si paucis diebus consenuerit.

2 *Non sine gloria; Non sine opinione boni amatoris.* Vet. Schol. B

3 *Arma*, ipsam lyram intelligit Acro. Z.

4 Notum est veteres cum artem aliquam dimitterent instrumenta ejus artis deo, in cujus tutela fuerant, suspendere consuevisse: atque ἐν ἤθει posuit *hic paries*, ac si certus jam foret, et immobilis in proposito.

5 In superiori Templorum parte, parieteque australi anathemata pendebant. Siquidem ipsum numen meridiem spectabat. B. Deorum sedes septentrio. Varro apud Festum V. *Sinistrae aves.* G.

7 *Funalia, faces quibus amicarum januae urebantur aliquando.* Mancinellus. B. Non ad januas comburendas, sed ad lucendum, *Vectes* adhibebantur ad fores effringendas. Sed quorsum *arcus*, cum aliis me ignorare fateor. Z. Quorsum *arcus?* Sagittari non erant Romani: et quis sagittis peteret puellam? *Foribus minaces* esse possunt illae machinae poliorceticae, quas recentior certe aetas *arcubalistas* nominavit. Hoc malim, quam mutare verba omnium librorum. Interim *harpae* paullo modestiores *securibus*. G.

10 Lucus erat Memphi, Veneris Hospitae, sive Graeca, quam nonnulli Helenam fuisse credebant. De qua Herodotus 2. 112.

Carentem Sithonia nive; non solum Tanaquillus Faber, Acrisia proles, hunc locum reprehendit, sed etiam vir magnus Laevinus Torrentius. Verum si advertissent *Scythici*, vel *Thracii*, nomen Proverbiali quadam figura frigoribus frequenter apud Poetas haerere, non invidissent Lyrico Poetae perpetui Epitheti usum.

Ego nolo Caesar esse
Ambulare per Britannos
Scythicae pati pruinas. B.

Forte ea causa fuit poetae hujus imaginis, quia frigus excuti, injici ignem Chloae petit. G.

11 *Sublimi* Diologus usus est, quod et dea

ODE XXVII.

AD GALATEAM.

Sub Galateae marinae deae nomine nobilem quandam amatam a navigando in Graeciam deterret: Etsi enim nihil ambigat, quin dii sibi tam piae puellae vice auguratum ituro prospera auspicia daturi sint; consultius tamen ducit sibi a procelloso mari, praesertim vero hiberno tempore, cavere, quam auguriis ejusmodi fidere. Deinde adjecto pulcherrimo de Europes raptu Episodio ostendere conatur parum convenire formosis maria trajicere. (Harduino si credimus, auctor Gallicam nobilitatem dehortatur a navigatione et expeditione, quam 1234 Joannes Briennensis comes suscepit in terram sanctam. G.) (*Galateam a navigatione avocare videtur Poëta non tam ominibus infaustis quam Europae exemplo.* Nam omina mala, *inquit*, eveniant improbis hominibus, et priusquam cornix tempestatem gravem portendat, ego exorabo Deos ut faustum omen mittant. Quare per me eris felix ubique nec ulla avis mala iter tuum impediet. Etsi autem indicia quaedam tempestatem gravem portendunt; Dii tamen periculum omne vertant in hostium uxores. Sed ut tu te navi, ita olim tauro se credidit Europa; cujus consilii ipsam vehementer poenituit.—*Summa igitur carminis venustas maxime cernitur in honorificentissima Galateae comparatione cum Europa regis filia, pia, casta, quae ob formam et virtutem uxor Jovis facta et nomen immortale est nacta. Verum si quis locum* 66-71 *malit ad vim argumenti referre quam ad exornationem narrationis et laudes Europae; is, mea sententia, rectius consilium carminis totius ponet in eo, ut Poëta Galateam timidiorem et dubitantem ad audacter navigandum hortetur. Rem viris doctis judicandam relinquo.* Z.)

METRUM SAPPHICUM.

IMPIOS parrae recinentis omen
Ducat, et praegnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
        Foetaque vulpes;

---

sublimi curru veheretur, et *sublevato ictu vehementer feriret*, ut ait Vet. Schol. Pulcherrimus hic Iconismus est.

12 *Tange semel*, lepidissime ac si diceret, unica hac vice summittate tui flagelli vibicem incute. Ostendit sibi labasse propositum. *Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.* B. Vid. argum. *Semel*, ut non saepius opus sit. G.

ODE XXVII.

1 Ad Emphasin *Impios* statim ab initio posuit; ostendit enim Galateam ob pietatem deos habere sibi propitios.

Etsi nemo Interpretum hactenus explicaverit quaenam sit *Parra* avis, ego tamen pro *Pico viridi* (Gallis *Piverd*, et Germanis SPECHT) accipiendam duco: erat autem hic ex Meropum sive Melissophagorum genere; quin et ipse Servius Meropem viridem fuisse tradit. Quod etiam vetus Kyranidarum Interpres confirmat. *Merops* (inquit ille) i. e. *Parra, avis omnino viridis.* Haec avis etiam hodie vulgo nostro pluviarum praesaga creditur. Saepius etiam eundem cantum repetit, quod voce *recinentis* plane significare videtur. Mecum etiam sentit Albertus Magnus. In Kyranidis etiam pro *Gangraenam Gargraenam* legendum censeo, quod Teutonice *omnino viridem* sonat.

3 *Ravus color dicitur niger mixtus cum fulvo.* Vet. Schol. *Festo inter flavum et caesium*, ut adnotavit Lambinus; quod idem fere sonat.

Crediderim multos lupos fuisse in agro Lanuvino. Non longe erat hic locus a Via Appia, qua Brundusium ibant.

4 *Foeta* idem est quod supra *praegnans*. [imo *enixa partu liberata* v. Bentl. *Canes, lupi eo ser-*

Rumpat et serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittae
Terruit mannos : ego quid timebo
Providus auspex ?
Antequam stantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicunque mavis,
Et memor nostri, Galatea, vivas :
Teque nec laevus vetat ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion : ego, quid sit ater

---

7 Quid tim. *G. coll. Sax. Brod. Zar. Med.* 1477 *et* 1502. *Ven.* 1479. *Loch.* Cur *Fl. et Ven.* 1486. Cui *MS. ap. Cruq. Fabr. H. Steph. Torr. Rutg. Heins. Bur. Bentl. it. Ven. Lamb. et Jani.*—8 *Post* auspex *quidam comma ponunt.*—13 *Ex vitiosa lectione cod. Steph.* navis *corrigit Rutgersius* nabis.—15 Vetat *Brod. MS. Lambi. et Bentl. it. Cun.* Vetet *al.*

---

pentes Etiam Onirocriticis hostes sunt, adeoque graviores si gravidae fuerint, ob hostium scilicet pullulantem numerum.

5 *Rumpat, interpellat.* Vet. Schol. De *Rumpat* Bentleius auctoritate unius Codicis fecit *Rumpit*, quod quis probet ? B. Omnino concessivo modo hic posuit *Rumpat*, h. e. vel impediat actu, quod jam molestum est ; vel rumpere conetur, dissuadeat, cum infortunio non parentis augurio. G.

Institutum ; coeptum : nam idem *institutio* quod nos vulgo *Introductionem* dicimus.

6 *Similis sagittae*, h. e. uno impetu ; Proverbialis dictio etiam hodie. Mire nugantur Interpretes, dum nodum in scirpo quaerunt.

7 *Manni equi dicuntur pusillis quos vulgo burdos vocant.* Vet. Schol. Burdus ex equo et asina est, uti mulus ex asino et equa. Burdis et mulis meritorias rhedas trahebant Roma Brundusium.

Cum Cruquii MSS. reposui *quid timebo* pro *cui :* sic etiam in duobus libris Lambinus legerat. Non potuit certe ignorare *cui* timeret. Ostendit autem se nihil timere, cum esset *providus auspex*, adeoque bona auguria conceptis precibus elicere valeret, quod periti et *providi auspicis* erat. Minus placet Bentleii *cui ;* voluit significare se nihil timere.

9 *Repetat paludes ;* huc spectat et Virgilianum illud de cornice (Ge. I. 389.) *Et sola in sicca secum spatiatur arena :* nam ad litora maris, et margines stagnorum tali tempore solae deambulare solent. B. [Horatii verba non ad hoc praesagium (Ge. I. 389) referenda, sed ad illud us. 381. *e pastu decedens agmine magno corvorum increpuit densis exercitus alis.* Heyne.]

Irridet illam superstitiosam disciplinam : dicit, se occupaturum malum pluviae auspicium, quod faciat cornix solitaria, et prius nunciaturum laetum corvi clarum canentis augurium : ut adeo a se bene ominatum iter puella habitura fit. G.

11 *Oscines dicuntur aves quae voce augurium faciunt, praepetes quae volatu.* Vet. Schol.

Corvum modo cornicem dicit.

12 *Ab ortu solis prospera corvi omina sunt, adversa ab occasu.* Vet. Schol. *Ego vero ab ortu solis id verum esse expertus sum pluries.* Mancinellus.

13 *Sis felix ; precationis formula haec erat.* Cruquius. B. Indicat, addicere aves, promittit laeta, quantum ad auspicium : sed mox aliud magis timendum objicit. Illud lepidum, quod tanquam partem augurii sui illud quoque ponit, *memor nostri vivas*, quasi hac lege promittatur iter auspicatum. G.

Ubicunque mavis ; h. e. *Etsi sine me esse mavis.* Vet. Schol.

15 *Laevus ; modo infelix.* Torrent.

Vetat praefero, jungendum cum *licet ;* cum *sis* et *vivas* copularunt, quibus *vetet* placuit. G.

Picus Martius et *parra* oscines erant et praepetes. Crediderim tamen parram jam dici picum, ut supra cornicem corvum.

16 *Vaga*, sola secum spatians.

17 Bene *trepidet* et *tumultu :* nam *tumultus festinatio motus est non sine terrore.* Vet. Schol.

18 *Pronus Orion ;* in *occasum vergens.* Vet.

Adriae, novi, sinus, et quid albus
Peccet Iapyx.
Hostium uxores puerique caecos
Sentiant motus orientis Austri, et
Aequoris nigri fremitum, et trementes
Verbere ripas.
Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, et scatentem
Beluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis studiosa florum, et
Debitae Nymphis opifex coronae,
Nocte sublustri nihil astra praeter
Vidit et undas.
Quae simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, Pater, o relictum
Filiae nomen, pietasque, dixit,
Victa furore!
Unde? quo veni? levis una mors est
Virginum culpae. Vigilansne ploro

---

22 *Pro* Austri, haedi *Muret. et Lambi. nempe Muretus sic conjecit ob locum* III. 1. 28.—23 *Sic omnes ante Bentl.* Trementis Verbera ripae *MS. ap. Bentl.* Trementes Verbera ripas *Baxt.*

Schol. *Sub Decembrem scilicet mensem, tum occidit Orion.* Cruquius. *Quia amicam non valet precibus retinere, minis tempestatis conatur.* Vet. Schol. B. Harduinus, *Pronus Orion*, inquit, dixit ingeniose et recte pro labante et inclinato et proximo occasui imperio Orientis. Tanti est sapere. G.

19 *Novi;* acerba recordatione terret.

Albus jam pro *etsi albus:* proprie autem *albus* et *ater* de coeli facie. B. Iapyx etiam sereno coelo extimescendus. G.

20 *Peccet*, *peccare soleat.* Stephanus. Iapyx Calaber, vel Appulus ventus ab Iapygibus incolis Graeci generis.

21 *Hostium uxores; Latinis scriptoribus a Graecis invaluit usus istius figurae ut siquid timendum sit, in hostium caput imprecentur.* Erasmus. Sic et Ovidius: *Hostibus eveniant convivia talia nostris.*

22 *Omnes MSS. habent Austri, non hoedi.* Torrentius et Cruquius.

24 Cur mallet Bentleius *Verbere*, sicuti et mox v. 26. *at* pro *et?* Auri suae plerumque nimis hic fidit et indulget. B. *Ripae verbera* fluctuum *trementes* est procellae periphrasis: *verbera* Graecus casus poetae nostro familiaris. Interea nihil ausim in bona sententia contra consensum librorum. G.

Ripas modo pro *litora* posuit per Catachresin.

25 Verecunde jam *niveum latus* pro ventre, vel femoribus posuit. *Latus* etiam de anteriore parte dixit Ovidius; *Et lateri conseruisse latus*, significans coitum. Neque abest lasciva Dilogia hoc loco.

27 *Medias fraudes; In medio dolo cognitas.* Vet. Schol. h. e. Sero deprehensas.

28 *Audax antea.* Stephanus.

30 *Debitae;* ex voto scilicet.

31 Ad Emphasin solitudinis *sublustrem noctem* nominavit; et bene subjecturus *astra.*

33 Expressit Graecum Ἑκατόμπολιν,

34 *Relictum filiae*, bene pro neglectum quia patrem reliquerat.

35 *Quid pietas nisi voluntas grata in parentes?* Cicero, citante Mancinello.

36 *Victa furore* dicitur quod furorem conti-

Turpe commissum? an vitiis carentem
Ludit imago
Vana, quae porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratae! lacerare ferro et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri.
Impudens liqui patrios penates;
Impudens Orcum moror. O deorum
Si quis haec audis, utinam inter errem
Nuda leones!
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneraeque succus
Defluat praedae, speciosa quaero
Pascere tigres.
Vilis Europe, pater urguet absens,
Quid mori cessas? potes hac ab orno

---

39 Vitio *contra omnes libros Bentl.*—48 Monstri *MSS. plures ap. Bentl. Brod. coll. Sax. Ven.* 1479. *Med.* 1486 *et* 1502 *Talb. Cun.* tauri *reliquorum glossa videtur.*

---

nere non valeat ulterius. B. Queritur pietatem suam *furore* ac temeritate *victam.* G.

38 *Virginum* nomine et se intelligit, quae tauro insidioso fidem habuerit, et suas comites, quae se non retraxerint, eripuerint: et unam mortem nimis levem culpae poenam praedicat. G.

Solito Charientismo *culpae* posuit pro *vitio.*

39 *Commissum* gravius culpa est, significat enim consilii negligentiam, et parum cavisse.

Facile assentior hoc in loco magno Bentleio magis hic convenire *vitio* quam *vitiis.* B. Quidni *vitiis* dixerit poeta? Poterat Europe exprobrare sibi levitatem animi, impietatem, temeritatem, &c. G.

40 *Imaginem vanam* umbram dicit, ut etiam superius: nam *falsa mittunt insomnia manes.* Virg.

41 *Porta Eburna juxta Homerum vanorum somniorum est, uti Cornea verorum. Vult enim semper latere verum, et cum aliquando ex parte patet, interjecto a nobis velamine videri.* Porphyrius, citante Mancinello. B. Vid. viri docti ad finem Odyss. τ, et sexti Aeneidos. G.

45 *Infamem* iracunde protulit pro *turpem.*

48 Rectissime Bentleius, ductus plurium Codicum auctoritate, rescripsit *Cornua monstri,* pro *cornua tauri.* Et recte *monstri,* quod se in humanam formam mutaverit cum virginem vitiabat.

49 *Impudens, turpiter, Nomen pro Adverbio.* Vet. Schol.

50 *In Euripidis Alcesti Orcus Alcestidis crinem abscindit gladio, ut Proserpina Didus apud Virgilium.* Mancinellus.

52 *Nuda; sine auxilio.* Vet. Schol. Cruq.

53 *Turpis macies; Ante deteriorationem formae optat perire.* Vet. Schol.

54 *Succus viriditas.* Vet. Schol.

55 Miseratione sui se *teneram praedam* dicit; mox tigribus devorandam, uti sperat.

Speciosa pro *adhuc speciosa* dicit.

57 Male accepit hunc locum Erasmus cum *Europae* legerit in Dativo. *Dubium non est quin me pater vilem aestimet et appellat.* Vet. Schol. B. Et tamen mihi videtur sententia, conveniens huic loco, *Pater vilis* et contemtus *Europae,*

Pendulum zona bene te secuta e-
lidere collum.
Sive te rupes et acuta leto
Saxa delectant; age, te procellae
Crede veloci; nisi herile mavis
Carpere pensum.
Regius sanguis, dominaeque tradi
Barbarae pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, et remisso
Filius arcu.
Mox, ubi lusit satis, Abstineto,
Dixit, irarum calidaeque rixae,
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis esse nescis:
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

---

59 Secuta e-lidere *Heins. post Muret. et MSS. apud Lambi. it. Bentl. Cun.*—17 Jam tibi injussus *conj. Bentl.*

---

vel tibi o *Europe*, nunc *absens* illam *urguet* et terret, dum minax illius vultus obversatur oculis. Sic etiam Lambi. Cruqu. cet. G.

Urgemus et manibus et verbis cum properare cogimus.

59 *Zona;* quam scilicet Jupiter solverat: Ad Emphasin.

60 *Laedere* modo pro *Elidere* per Aphaeresin. De *Laedere* Bentleius de suo ingenio fecit *Elidere*: sed nihil hoc opus sententia mea. B. Etiam hic puto dignius esse Horatio *elidere collum*, quam simplex *laedere*, cujus multo dilutior significatio est: nec deest auctoritas, ut ostendi. G. Etiam sic est in ed. Ven. ergo recepi. Z

65 Bene *dominae tradi* subjecturus *pellex: timenti* scilicet *meae pulchritudini.* Vet. Schol.

67 *Perfidum, dolosum.* Vet. Schol.

Remisso arcu; Tanquam qui Europae jam debellasset pudorem. Vet. Schol.

69 *Ubi lusit satis; Ridebat enim quod eam imago tauri deceperit.* Vet. Schol.

Homericum est, Λῆγε χόλοιο.

70 *Calidae rixae; Ex commotione animi venientis.* Vet. Schol.

71 *Cum tibi invisus;* Ironia respiciens ad v. 45. sqq.

Bentleius in notis ex conjectura de *invisus* fecit *injussus*, quod probare nequeo. B. Ipsum *invisus* habet leporem, qui tibi modo ita *invisus* est, mox vero placatae carus erit denuo. G.

73 Solando posuit *uxor* pro *amica.*

Esse nescis; false ut rudem et subrusticam tangit. *Nescis te gerere conjugem Jovis;* ut scite Vet. Schol. B. Potest etiam Graecismo solenni significare, *nescis te uxorem esse?* et sic videtur accepisse Ro. Stephanus, Bentleius, alii. G.

ODE XXVIII.

AD LYDEN.

Amicam suam fidicinam ad potandum secum et cantandum Neptunalibus provocat.

METRUM PRIMO VERSU GLYCONICUM, ALTERO CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM.

FESTO quid potius die
  Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde strenua, Caecubum,
  Munitaeque adhibe vim sapientiae.
Inclinare meridiem
  Sentis; ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
  Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
  Neptunum, et virides Nereïdum comas:
Tu curva recines lyra
  Latonam, et celeris spiculà Cynthiae:
Summo carmine, quae Gnidon
  Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
Junctis visit oloribus;
  Dicetur merita Nox quoque naenia.

---

2 Facias *corrigit Bentl. quia in Lydae domo haec commissatio sit habita. Sed et ita* faciam *suum obtinet locum:* hodie nil melius facere possum quam bibere. Ergo, &c. Z.—7 Diripere *ed, Ven. Glar.*—13 Cnidon *Ven. Lamb. Bentl.*

---

2 Etsi Bentleius de suo ingenio, satis probabili cum ratione, de *faciam* fecerit *facias*, ego tamen *faciam* servandum duco. Certe qui facit per alium facit etiam per se. B. Quin Lyde fidicina est ad rem sacram advocata a Horatio. Vid. ad 3. 11. 6. G.

3 *Strenua*, i. e. *cita*. Vet. Schol. B. Celeriter, non cunctanter. Alii comma iungunt post strenua. Z.

4 Bene *Munitae* dicturus *adhibe vim*. *Graeci aiunt vim adhiberi sapientiae per vinum.* Vet. Schol. Unde constat Proverbio fuisse apud Graecos: *Dulce est desipere in loco.* B. Impregna vino gravitatem tuam, et da te ludo et hilaritati. Z.

6 *Sentis*, i. e. *cernis*. Vet. Schol.

7 Vocibus *deripere* et *cessantem* ostendit se impatientem morarum.

8 *Bibuli consulis; Consul hic erat quinto Horatii anno.* Cruquius.

Vina recondebantur et in amphoris et in cadis.

9 *Invicem*, h. e. ego Neptunum, tu Nereidas: nam mares fere deos colebant, et foeminae deas. B. Vid. Car. 1. 21.

10 *Virides. Herbis similes aquae fucatione.* Vet. Schol.

11 Bene *recines*: nam ut ille incepit a deo, sic et illa suo vice reposuit deas; cui et ipse [illegible].

13 *Summo carmine*, h. e. *Supremo*. Vet. Schol. Cruq. B. Extrema carminis parte cantabimus Venerem. Z.

13 [illegible] libri *Gnidon* pro *Cnidon* [illegible] gerunt, ut et Vet. Schol.

14 *Fulgentes*, ut supra *nitentes*, *longe apparentes*. Vet. Schol.

ODE XXIX.

AD MAECENATEM.

Suadet Maecenati suo, ut aestuoso jam tempore, relicta urbe publicisque negotiis, rure apud se aliquantulum sibi indulgeat. Deinde philosophico et splendidissimo excessu ostendit, supervacuam esse curam futuri et amorem divitiarum.

METRUM UT IN PRIMA.

TYRRHENA regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado
Cum flore, Maecenas, rosarum, et
Pressa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me est. Eripe te morae;
Ne semper udum Tibur et Aesulae
Declive contempleris arvum et
Telegoni juga parricidae.
Fastidiosam desere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatae
Fumum et opes strepitumque Romae.
Plerumque gratae divitibus vices,
Mundaeque parvo sub lare pauperum

---

2 Versum *Brod.*

Credibile est Venerem in plerisque *Cycladibus* fuisse cultam.

Modo Bentleius metuit Ὁμοιοτέλευτον; ideoque de Graeca Declinatione *Paphon* rescribit *Paphum:* Quis novit utrum Horatianum erat?

15 *Olores*, columbae et passeres erant in tutela Veneris, currumque ejus trahebant.

16 *Nox* etiam antiquis et thure et fidibus colebatur. Lepide autem ad finem noctem adjecit, cum noctem Lydes exspectaret, quod etiam significat apposita voce *merita*. Et bene *Naenia*, quae puerilis cantio est, et ad somnum praecipue accersendum a nutricibus usurpata. B. Ita Poculum suum *Nocti* destinat supra 3. 19. 11. G. Ipsa Nox cantabitur carmine conveniente. Z.

ODE XXIX.

2 *Non ante verso;* h. e. pleno et recenti. Inclinatis testis defundebant vinum, non autem siphonibus mittebant, uti hodie.

Lene, h. e. vetustate lenitum.

4 *Balanus glans unguentaria est.* Vet. Schol. Cruq. Graecis Μυροβάλανον, unde unguentum balaninum confectum est.

5 Bene *jamdudum*, dicturus *Eripe te morae* et *semper*.

6 Torrentii libri legerunt *Nec pro Ne*, quod et nos probavimus, etsi Bentleius minus probet. B. Ob sensum et fidem omnium librorum restitui *Ne*. Z.

7 *Contempleris*, ex ingenti Maecenatiana turri, unde et infamis Nero urbis incendium prospectabat, hanc dehinc *molem* dicit.

8 Periphrasis Tusculi a Telegono conditi. B. Telegonus Ulyssis ex Circe filius patrem ignotum, ad quem visendum Ithacam petierat, interfecit; quo facto in Italiam redux condidit Tusculum. G.

10 Indicat *turrim Maecenatianam*, sive illa peculiare aedificium fuerit, in hortis Maecenatis, sive tota domus excelsa ita dicta. Vid.

Coenae, sine aulaeis et ostro,
Solicitam explicuere frontem.
Jam clarus occultum Andromedae pater
Ostendit ignem, jam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.
Jam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quaerit, et horridi
Dumeta Silvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, civitatem quis deceat status,
Curas; et urbi solicitus times,
Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.
PRUDENS futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere aequus: caetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos

17 Andromedes *Ven. et Glar.*—28 Dissors *conj. Bentl.*—35 Dilabentes *Ven. Glar.*

Meibom. Maec. 28. 21. et viri docti ad Sueto. Nero. 38. G.

11 Ironia est in voce *beatae.* B. Est opulentae. Z.

12 Ex turba *fumus* est; sic et Juvenal.

Nonne vides quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivae sequitur sua quemque culina. B.

Intelligo *fumum* proprie ex fumariis ascendentem. Z.

15 *Consuetudo apud antiquos fuit, ut aulaea sub cameras tenderent, ut siquid pulveris caderet, ab ipsis exciperetur.* Vet. Schol. in Sat. 7. Lib. II.

Ex *ostro* lectulorum integumenta fiebant.

17 *Columella scribit septimo Idus Julias Cepheum vespere oriri; Idibus autem Juliis Procyon exoritur: Mane decimo tertio Kal. Augusti, Sol in Leonem transitum facit.* Mancinellus.

Bene *occultum ignem;* siquidem occultae sunt siderum vires, sensibusque nostris incognitae. B.

Credo nihil dici aliud, quam Cephei sidus, *occultum* antea, ortum. Coll. 11. 2. 51. *Sept. Idus Jul. Cepheus vespere exoritur.* Et mox, *Idibus Juliis* Procyon *exoritur mane.* Et XIII. *Cal. Aug. Sol in* Leonem *transitum facit.* G.

Lambini Codices cum Vet. Schol. legerunt *Andromedae*, non *Andromedes.*

22 Bene *horridi* de Silvano piloso numine. B. Cum respectu ad dumeta et vepres. G.

24 Sentio *ripam* jam dici pro maris litore.

25 *Ostendit Maecenatem praefectum urbi eo tempore fuisse.* Vet. Schol. B. Vid. 3. 8. 17.

27 *Bactra; Straboni Zariaspa.* Landinus.

Discors; Incolae illius regionis feroces sunt. Vet. Schol. B. Sive *discors* inter se, et meretur ea res attentionem amici Caesaris; sive *discors* et non satis pacatus Romanis. G.

29 *Prudens:* consulto celat arcana sua deus, quo praesentibus bene utamur.

33 *Componere aequus;* h. e. placida mente in ordinem disponere. B. Aperte refert illud τὸ

Stirpesque raptas, et pecus, et domos,
Volventis una, non sine montium
Clamore vicinaeque silvae,
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. ILLE potens sui
Laetusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcunque retro est efficiet; neque
Diffinget infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna saevo laeta negotio, et
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quae dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quaero.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere et votis pacisci,
Ne Cypriae Tyriaeque merces

---

42 *Pro* licet, decet *Med.* 1477.

σταρὸν εὖ δέσθαι vel *εὖ ποιεῖν*, quod jam Platonis tempore antiquum ferebatur. Pulchre: nam praesens gravidum futuro. G.

Caetera fluminis ritu; per Allegoriam describit vices vitae humanae. Vet. Schol.

35 Lambini et Cruquii Codices *delabentis* pro *dilabentis* reponunt, quod et aptius mihi videtur.

40 *Diluvies nove tempestatem dixit, cum omnes auctores diluvium posuissent.* Vet. Schol.

41 *Ille potens sui*, i. e. *Ille felix est, qui modum vitae suae habet.* Vet. Schol. B. Respexit Sen. Epist. 12. *Ille beatissimus est, et securus sui possessor* (hic, *potens sui) qui crastinum sine solicitudine exspectat. Quisquis dixit*, vixi, quotidie ad lucrum surgit. Vid. totus locus et de Benef. 5. 17. C.

47 *Diffinget, convellet.* Vet. Schol. h. e. denuo finget. B. V. Sat. 2. 1. 79.

48 *Vexit*, h. e. secum egit.

49 *Saevo negotio;* ac si saevitia esset Fortunae negotium, absque qua non esset laeta.

50 *Veteribus usitatum Elocutionis genus ludum ludere, sicut vitam vivere.* Vet. Schol.

53 *Quatit pennas;* Iconismus aufugientis Fortunae.

'54 *Resigno*, h. e. *reddo.* Vet. Schol. Demto signo chirographum dissolvimus.

55 *Me involvo; deserte*, i. e. *Me mea virtute munio.* Vet. Schol. Tanquam toga scilicet vel pallio.

56 *Sine dote;* in animo erat Proverbium; *Satis dotata mulier quae proba est.* Cruquius. B.

Nempe Pauperiem facit personam, hone-

Addant avaro divitias mari :
Tunc me biremis praesidio scaphae
  Tutum per Aegaeos tumultus
    Aura feret, geminusque Pollux.

ODE XXX.

Horatius justus operis sui aestimator audet vaticinari perenniora fore sibi libertini filio monumenta Carminum vel aereis nobilissimorum statuis et Aegyptiorum regum Pyramidibus. (Videtur Horatius hac ode finire omnino voluisse libros carminum. Hinc vetus scriptor vitae ait coactum ab Augusto tribus carminum libris ex longo intervallo quartum addere. Hoc carmine coronidem impositam saecularibus carminibus, credat qui potest. G.)

METRUM CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM.

Exegi monumentum aere perennius,
Regalique situ Pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, et fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei

---

62 Tum *Loch. et Bentl. ex MSS.* Dum *San.*—64 Ferat *MSS. Bentl. it. Gott.*

ODE XXX.

1 Monimentum *edd. vett.*

---

stam, multorum bonorum paratricem, sororem bonae mentis, virtutis magistram, &c. ceterum indotatam. G.

57 *Non est meum; Nec vitae nec propositi mei est.* Vet. Schol. B.

Hoc dicit, non est meum demittere me in eum locum, ubi votis opus sit. G.

59 *Et votis pacisci;* hunc locum imitatus est Persius: *Nec tu prece poscis emaci.*

61 *Avaro divitias mari;* ex Proverbio est, ob maris ex naufragiis divitias.

62 *Ironice baec adjecit.* Vet. Schol. Significare vult se nunquam operam daturum mercaturae. B. Si omnino me deprehendat procella, facilius longe cum scapha biremi evasero, quam oneraria nave gravata mercibus. G.

64 Non video Bentleii *Aura ferat* melius esse vulgata lectione *Aura feret.*

Geminusque Pollux; utriusque et Castores et Polluces Poetis dicuntur; Siquidem Veteribus et fratres et sorores cognomines esse consueverunt. Et Progne erat Philomela, et Philomela Progne. B. Conf. Car. 1. 3. 2. et 1. 12. 27. G.

ODE XXX.

1 *Exigere* verbum Circi. Exacto enim spatio finis erat decursionis. B. Ergo est *perficere.*

Hunc locum imitatus est Ovidius in Epilogo Metamorphoseων.

2 *Situ* jam pro structura posuit.

Πίρωμι Aegyptiorum lingua vir est. Quo nomine crediderim eos heroas suos, sive antiquos reges appellasse.

3 *Impotens valde potens.* Vet. Schol. h. e. pertinaciter fortis: valet enim *in* in *impotens* idem quod *in* in *impetus.*

5 *Fuga, lapsus.* Vet. Schol. Cruq. h. e. insensibilis volatus.

Vitabit Libitinam. Usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquae Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Aeolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quaesitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

---

12 Regnavit *etiam Lambi. Torr. Bent. ex MSS. Editi ante Lambi. it. coll. Sax. Br. et Gott.* Regnator.

---

7 *Libitina, lectulus in quo mortui efferebantur.* Vet. Schol. *Est autem Libitinae locus in urbe quo* [illegible] *efferenda corpora conducunt, et pr*[illegible] *ria.* Vet. Schol. in Sat. 6. L. [illegible] Libitinae sive Proserpinae fanum erat. An *Libitina* quia facit quod libet? Est [illegible]

8 *R*[illegible] modo [illegible] *rens.*

9 *C*[illegible] *Consuevere sacrificaturae Capitoli*[illegible] *dere.* Vet. Schol. Ad vitan[illegible] scilicet. E[illegible] *agines*, praesente [illegible] in actione religiosa, nihil magis [illegible] silentium. Ingeniose Marcilius [illegible] Angeronae, silentii Deae, [illegible] referret Musam Tacitam Numae, de qua Plut. in Numa, p. 65. B. Sed nihil solidi subest. G.

10 *A*[illegible]*s;* praecipue patriam suam nominat, quod non fecit Ovidius.

11 *Daunus*, quatenus jam fluvius est, *pauper aquae;* olim rex Apuliae. Qui *Regnator* cum Rutgersio, Heinsioque et Burmanno retinent, intelligunt *Et qua obstrepit* fluvius modo, olim rex Daunus. G.

12 *Regnavit Populorum; Annotanda Elocutio quae per Genitivum figurata est.* Vet. Schol. Sic legit et Servius et tres MSS. Cruquii, cum alii habeant *Regnator*, qui non intellexerunt Hellenismum.

Equidem fidem Bentleio non puto habendam verba ista *ex humili potens* spectare ad regem Daunum magis quam ad ipsum Flaccum. Quin satis salvo suo pudore Horatius possit magnifice de se loqui ob gratiam Augusti, tanti Principis?

Potens modo pro *nobilis*. B.

Potens lyrae, carminis: potens muneribus musarum, gratia Caesaris, &c. Quae quidni de se praedicet, qui cetera hujus carminis? *Vates potentes* vocat ipse Car. 4. 8. 26. G.

13 *Aeolide dialecto Alcaeus usus est.* Vet. Sch. B. Alcaeum vero et Sappho, itidem Aeoliam, praesertim expressit noster. G.

14 Bene *deduxisse carmen:* est enim *carmen* a carpendo; carminantque lanas lanificae cum non *sinunt eas esse rudes*, verum carminibus suis purgant et extendunt. Sic et Ovidius, *Ad mea perpetuum deducite tempora carmen. Deduxisse* autem Metaphora est a longis nentium filis. *Tenui deducta poemata filo:* Noster in Epistolis.

16 Illud *volens* habet venustatem: est enim ex formula publica, *volens propitius*, &c. G.

Q. HORATII

F L A C C I

C A R M I N U M

LIBER QUARTUS.

ODE I.

AD VENEREM.

Maximo interjecto intervallo Horatius, Augusti hortatu adductus, quartum hunc libellum in honorem privignorum ejus edit: (Sic auctor vitae Horatii) quare suavissima Allegoria usus, se apud eum excusat ob alieniorem aetatem rei ludicrae jam minus idoneum; quin et hanc provinciam Paulo Maximo ornatissimo juveni tradendam censet. Ad ultimum tamen fatetur languidulam amoris flammam sibi adhuc identidem revirescere. (Mihi sic videbatur: cum semel placuisset novum librum edere, in eum conjectum esse quidquid ad manus erat. Dilogia hic quidem non placet. G.)

METRUM PRIMO VERSU GLYCONICUM, ALTERO CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM

INTERMISSA, Venus, diu,
  Rursus bella moves? Parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonae
  Sub regno Cinarae. Desine, dulcium
Mater saeva Cupidinum,
  Circa lustra decem flectere mollibus

4 Cynarae *edd. vett.*

1 *Intermissa*, h. e. Cum fuerint intermissa. B. Scilicet ad *bella* referendum. G.

2 *Moves* ad Emphasin posuit, significat enim praeter spem evenisse sibi, ut iterum luderet.

3 *Bonae*; suaviter recordatur defunctae; cui (in Epistola ad Villicum) se *immunem placuisse* scribit.

4 Proverbiali formula *sub regno* de mortua Amata. *Dignitatem formae ejus ostendit dum reginam significat.* Vet. Schol.

Jam durum imperiis. Abi
  Quo blandae juvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
  Pauli, purpureis ales oloribus,
Commissabere Maximi,
  Si torrere jecur quaeris idoneum.
Namque et nobilis et decens
  Et pro solicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
  Late signa feret militiae tuae:
Et quandoque potentior
Largis muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
  Ponet marmoream, sub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
  Duces tura, lyraeque et Berecyntiae

---

9 Domum *Bentl. ex MSS. coll Sax. Cun.* Domo *al.*—11 Commessabere *edd. vett.*—20 Citrea *ex MSS. Cruq. Lamb. Torr. Bentl. Talb. Sandby. Cun. Sed* Cypria *edit. et MSS. al. omnes.* —22 Berecynthiae *edd. vett.*

---

5 Pulcherrimis Antithetis *saeva* et *dulcium* ostendit quam male sibi secum conveniat; quod etiam significatur supra voce *bella.*

6 Bene *flectere* subjecturus *durum.* Equus dicitur durus qui aegre flectitur fraeno. Significat se aetate *durum.* Perseverat etiam in Antithetis dicendo, *durum* et *mollibus:* non recusat enim flecti si possit. B. *Mollis* ad rem equestrem sic pertinet: V. Burm. ad Ovid. A. A. 1. 9. *Mollis* est mobilis.

9 *Domum;* ita recte Bentleius.

10 *Purpureis; Purpureum pro pulchro Poetae dicere assueverunt.* Vet. Schol. Albinovano etiam nix purpurea dicitur. Quicquid late splendebat et candebat per Catachresin purpureum dicebatur: illud enim in coloribus summum erat.

Ales; Quia currus ejus ab alitibus trabebatur. Vet. Schol.

11 Non *Comessabere* sed *Commissabere* legerunt Lambinus et Cruquius ex MSS. Κῶμος Graecis deorum erat pervigilium. B. *Comissari* est commissatum ire. G.

12 Jecur sedes amoris etiam, certe Zelotypiae. Vid. Epist. 1. 18. 72. G.

13 *Decens*, pulcher.

Quaerimus quod cupimus. B.

14 *Non tacitus;* Litotes Figura; minus dicit quam intelligit.

15 Lepide *Centum puer artium;* significare vult eum etiam Poeticae operam dedisse. *Centum* Πᾳροιμιακῶς de eo quod caret numero.

16 *Late ferunt signa*, qui longe lateque armis suis proferunt imperia.

17 *Quandoque* modo pro *Quandocunque*: sic alibi: *Quandoque bonus dormitat Homerus.*

18 Sive *Largi* legeris sive *Largis* tantundem fuerit. Bentleio tamen magis arridet inusitatior lectio *Largi.* B. *Riserit*, pro *fuerit.* Z.

19 *Albanus lacus; hodie lacus castelli Pandulphi.* Mancinellus. *Ubi Paulum dicit optima praedia possidere.* Vet. Schol.

20 *Sub trabe Cypria; Pro amoenitate Veneris elaborata.* Vet. Schol. *Cypria* modo pro Paphia. Frustra sunt qui reponunt *Citria*, librariorum inscitia adducti, qui raro scribebant *Y.* et literas *P* et *T* non facile dignoscebant. B. Quin huc pulchre conveniat *Cypria* et Cedro arbore *trabes*, non potest dubitari. Etiam *Cypriam trabem* de navi dixit noster 1. 1. *Citreas trabes* an quis veterum memoret, nescio. *Mensae e citro* jam sat pretiosae hac aetate, et latifundiorum taxatione emtae. v. Plin. 3. 15. s. 29.: nedum ut cogitemus trabes et contignationem templi. G.

22 Bentleio post Heinsium magis placuit *lyraque et Berecyntia tibia;* atque hoc auctoritate quorundam Veterum Librorum: Ego tamen nihil moveo, cum constructio sit magis Hora-

Delectabere tibiae
  Mistis carminibus, non sine fistula.
Illic bis pueri die
  Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
  In morem Saliûm, ter quatient humum:
Me nec femina, nec puer
  Jam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero,
  Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu! Ligurine, cur
  Manat rara meas lacrima per genas?
Cur facunda parum decoro
  Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
  Jam captum teneo: jam volucrem sequor
Te per gramina Martii
  Campi, te per aquas, dure, volubiles.

---

24 Mixtis *Ven. Bentl. Jan.*—37 *Sic primae edd. MSS. Bentl. &c.* Te ego *Lamb. Torr. Ven. Chab. Non male, opinor: quia sic singulis somnii partibus additur* Te. Z.

---

tiana. B. Mihi propter alternationem vocalium maxime placet lectio primarum Landini editionum, *lyraeque et Berecyntiae, &c.* G.

24 *Carminibus* modo pro modis Musicis.

25 *Bis die,* mane scilicet et vespere, quibus temporibus Veteres orientia et cadentia sidera salutabant. B. Observa choros puerorum et puellarum, ut in sacris aliis. G.

27 Veteres etiam ob candorem pedum laudabantur, quia nudis pedibus incedebant. Sic et Anacreon; Χ' ὁ λευκόπους 'Ορέστης. B. Sic ἀργυρόπεζα Thetis Homero. G.

28 *Saliûm* pro *Saliorum.* Vet. Schol.

Quatient modo pro *ferient.* B. *Ter quatere humum* est *tripudiare,* ut in equis *tripedare.* G.

30 *Animi,* amoris. Z.

34 *Rara;* ac si furtim laberetur lacrimula; quod ostendebat lentorem amoris. B. *Sed* cum me ab amore jam esse alienum modo dixerim: *cur* mihi invito lacrima exprimitur? cur, &c. et recenset alia summi amoris et desiderii indicia. Z.

35 *Parum decoro* dicit ob aetatem.

36 *Cadit lingua,* cum in medio sermone vox subito intercipitur. *Incipit effari mediaque in voce resistit.*

40 *Dure, inflexibilis.* Vet. Schol.

Volubiles dicit *aquas* Tiberis: nam post campestria exercitia natabant, ut supra dictum est.

ODE II.

AD ANTONIUM IULUM.

Iulus Antonius Triumviri (ex Fulvia) filius Octaviaeque privignus rogarat Horatium, Pindarica quaedam in Sicambricam Augusti Victoriam conscriberet; cui rei dum simulat se minus idoneum, atque ipsum Antonium id melius praestare posse affirmat, Pindarum nihilominus ipsum sublimitate superat.

METRUM SAPPHICUM.

PINDARUM quisquis studet aemulari, I-
ule, ceratis ope Daedalea
Nititur pennis, vitreo daturus
        Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet immensusque ruit profundo
        Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova Dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
        Lege solutis;
Seu deos, regesve canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere justa
Morte Centauri, cecidit tremendae
        Flamma Chimaerae;

---

6 Quum—salvere *coll. Sax.*

ODE II.

1 *Iulus* Antonii hujus cognomen: ostendit et illustrat Reimar. ad Dio. 54. 26. t. Ne nos turbet Harduinus, qui audacter negat, nomen hoc vel cognomen usquam legi. Utrum in duo versiculos distrahi nomen voluerit Horatius, N. L. nisi quod Graecissat. G.

2 *Ceratis ope;* h. e, *Periculum suae existimationis incurret.* Vet. Schol.

3 Antiqua vitra sunt etiam adhuc coerulei coloris.

5 *Monte decurrens; Significat eum in dicendo citum et sensibus abundantem.* Vet. Schol.

9 *Laurea Apollinari;* Credo eum habuisse in animo Certamen gymnicum in honorem Apollinis ab Augusto institutum, quo victores oetae lauro coronabantur.

10 —*Nova; Dixeris egregie notum si callida verbum Reddiderit junctura novum.* A. P. 47. B.

Dithyrambus quasi Διὰ θριάμβου, Carmen Libero Patri proprium.

11 *Numeris* jam posuit pro Rhythmis: nam Dithyrambica Rhythmis constabant, non metris. Rhythmi autem (auctore Quintiliano) *neque finem habent certum, nec ullam in contextu varietatem; sed qua coeperunt sublatione ad depositionem usque decurrunt. In his, Lex pedum non quaeritur, aut syllabarum, sed aequali sono vocis Dithyrambi et aequali Rhythmo cantantur.* Sic enim legendus est Vet. Schol. Ejusmodi erant etiam Hebraeorum Psalmi. B. Vid. quae disputamus ad Quint. 9. 4. 45. sq. G.

13 *Deos dixit propter Paeanas Pindari, Rege*

Sive, quos Elea domum reducit
Palma coelestes, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore signis
    Munere donat:
Flebili sponsae juvenemve raptum
Plorat, et vires animumque mores-
que aureos educit in astra, nigro-
    que invidet Orco.
Multa Dircaeum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus. Ego, apis Matinae
    More modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvus
    Carmina fingo.
Concines majore Poëta plectro
Caesarem, quandoque trahet feroces

---

23 Deducit *Ven. Glar.*—26 Quotiens *Bentl.*—31 *Pro* ripas *Bentl. conj.* rivos. *Vid. ad* 3. 26. 13.

---

propter Ἐγκώμια, *quia inter Olympionicas laudavit Hieronem Regem Siciliae.* Vet. Schol.

Laudavit etiam Herculem, sive Ixionem et Pirithoum, qui occiderunt Centauros. Vet. Schol.

16 *Bellerophontem laudatum commemorat in Chimaera.* Vet. Sch. B. V. ad Car. 1. 27. *extr.* G.

17 *Sive, quos Elea; Castori quoque et Polluci laudes dixit, qui pugilatu et equorum cursu floruerunt.* Vet. Schol.

18 *Coelestes;* non solum Castor et Pollux consecrabantur, sed et caeteri Olympionicae, ut superius ostendimus. B. *Equum* concoquere hic non potest Harduinus. Scilicet neque Horatii putat esse illud A. P. 84. *Et pugilem victorem, et* equum *certamine primum.* Non cogitabat, *equorum* in his certaminibus esse partes ita magnas, ut mirum non sit, eos potissimum celebrari. G.

20 *Munere*, carmine, quod munus praestat multis statuis, quae victoribus ludorum poni solent. Z.

21 *Flebili sponsae, Etiam in Epitaphiis Pindarum significat magnum.* Vet. Schol. B. Sive epicedio celebrat juvenem morte acerba ereptum sponsae tristi, et adeo hujus vires corporis, animi fortitudinem et sanctitatem morum summis tollit laudibus vindicatque ab oblivione. Z.

23 Cum Landino, Lambini MSS. et Cruquio *educit* reposui pro *reducit*, quod et Stephano placuisse video. B. *Aureos mores* saeculo aureo dignos. G.

24 *Invidet* πάθος et motum addit sententiae. Poterat *subtrahit* dicere, vel *eripit:* sed illud longe potentius. G.

25 Thebanus est Pindarus: Dirce fons nobilis prope Thebas. G. *Multa levat aura*, alte tollit aura, volat sublimis. Z.

26 *Antonium alloquitur volentem Pindarum imitari.* Vet. Schol.

27 *Se api contulit pro parvitate.* Vet. Schol. Bene etiam *Matinae* posuit, quia et ipse erat Appulus.

28 *More*, quia *hinc inde: modo* quia paucula collegerat.

30 *Plurimum* ad *laborem* refero, ut pingatur sedulitas apiculae. Bentleius ad *nemus.* G.

31 *Ripas* maluli hic, puto, quam *rivos* quia apes *ripas* et viridia sectantur non *rivos.* G.

Bene intulit *operosa*, cum ante posuerat *per plurimum laborem.*

32 Bene *fingo* de api: nam apes fingunt ceras.

33 *Concines* modo pro concinere poteris.

Ac si negaret se esse Poetam, Antonium Poe-

Per Sacrum clivum, merita decorus
Fronde, Sicambros;
Quo nihil majus meliusve terris
Fata donavere bonique divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines laetosque dies, et urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meae (si quid loquar audiendum)
Vocis accedet bona pars; et, o Sol
Pulcher, o laudande, canam recepto
Caesare felix.
Tuque dum procedis, *Io Triumphe!*
Non semel dicemus, *Io Triumphe!*
Civitas omnis; dabimusque divis
Tura benignis.

---

35 Clivum *Bentl.*—36 Sygambros *Bentl. cf. infra* 41. 36.—45 Loquor *Bentl. ex codd.*—49 Teque *MSS. apud Bentl. et coll. Sax. it. Brod. et Lamb.* Duxque dum procedit *conj. Heins.* Isque dum procedit *conj. Bentl.* Tumque dum procedit *conj. Cun. et San.*

---

tam dicit. *Julius Antonius Heroico Metro Diomedeos duodecim libros scripsit egregios.* Vet. Sch.

34 *Feroces; Centuriones Romanos crucibus defixere.* Vet. Schol. B. *Quandoque*, cum.

35 Sacer clivus Sacrae viae adhaerebat: Sacra autem via ibatur ad Capitolium.

36 Sive *Sicambros* scribas, sive *Sycambros* tantundem est: neque enim olim eodem modo scribebantur barbarica gentium vocabula. Hi sunt qui postea, excusso scilicet Romanorum jugo, Francos se appellaverunt. B. Est sine dubio causa aliqua, cur *Sicambros* apud Plinium desideramus. Sed inde argumentari contra sinceritatem Horatii, certeris Harduini simile est. Motus Sicambrorum a Druso compressos in A. V. 742. confert Dio 54. 32. In haec tempora odas libri quarti, quae quidem charactera temporis habent, incidere, Bentleio observatum est. G.

43 Bene *impetrato* propter vota.

34 *Litibus orbum, ob indictum justitium.* Mancinellus. B. *Justitium* in luctu et re male gesta proprie indicitur: ac nescio an usus sit hujus nominis, ubi propter supplicationem, ludos, triumphum, forum caret litibus. G.

45 *Siquid loquar; Sub fuga arrogantiae haec loquitur.* Vet. Schol.

48 Non seipsum dicit *felicem* (quod putavit Interpres Gallicus) sed solem sive diem.

49 Cogor etiam a Compilatore Veteris Scholiastae hoc in loco discedere. Neque enim sentio eum alloqui Triumphum, sed ipsum Antonium. Significare vult se in medio plebeculae, ut pauperculum decuit, cantaturum, *Io triumphe!* dum Antonius vir magnus in ipso triumpho inter primos procederet. Mirum in modum hic torquetur eruditissimus Bentleius, et tandem suo de ingenio *Tuque dum procedis*, facit, *Isque dum procedit*, neque video causam. B. Recte sane Antonius pars familiae Augustae proxime currum sequitur: Horatius in turba adstans, vel de fenestra, acclamat Augusto et Triumpho. G.

Io contractum est ex *Iao:* eratque Bacchi nomen, et *Juvenem* significabat, unde et verbum Ἰαίνειν pro *juvenescere.* Quin et Britannis hujus Insulae Aboriginibus, *Iau* [vel *Iou*], et *Jovem* et *Juvenem* significat, neque aliud Graecis Κόρος, quam Latinis Liber, h. e. THE SON; quem Apollinis Clarii Oraculum (auctore Ma-

Te decem tauri totidemque vaccae,
Me tener solvet vitulus, relicta
Matre, qui largis juvenescit herbis
In mea vota,
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunae referentis ortum,
Qua notam duxit, niveus videri,
Caetera fulvus.

ODE III.

AD MELPOMENEN.

Horatius amabili furore captus magnifica et incredibilia de se arteque sua tanquam plane extra corpus suum locutus: ad finem ad se reversus, quo evitet vultuosorum invidiam, apponit nonnihil ridiculi. (Judicium Scaligeri de hac Ode vid. ad III. 9. 1.)

METRUM PRIMO VERSU GLYCONICUM, ET ALTERO CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM.

Quem tu Melpomene semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem, non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem: neque res bellica Deliis

---

crobio) ἁβρὸν Ἰάω, h. e. *tenerum Iao*, appellavit. Quid quod et Deus Lunus Aegyptiis erat Ἰώ. *Triumphus* Graecis θρίαμβος Bacchi erat pompa a θρία et ἀμβαίνειν. Ascendebant enim in arcem aliquam ferulas cum thriis manibus gestantes, imo et saltantes. Erant autem *thria* vitium, ficuum atque hederarum folia thyrsis circumvoluta: nam hae arbores ob trimembria folia in tutela Priapi sive Solis erant, ut supra ostendimus 2. 19. 8.

54 *Solvet*, obligabant se Chirographo suo qui vota suscipiebant.

55 *Juvenescit;* h. e. incipit fieri juvencus: alias juvenescere lascivire est. B. *Juvenescit in vota* Horatii, adolescit, ut idoneus fiat hostiae votivae. G.

58 Multi Codices pessime legunt *orbem* pro *ortum*. B. Sensus est: praeditus in fronte nota alba, referente speciem tertiae lunae: reliquum corpus est coloris fulvi. Z.

59 *Qua notam*: hujusmodi erat Europae Taurus, auctore Moscho. Aegyptiis flavus color Typhonius erat et exsecrabilis; Graecis autem omnium pulcherrimus.

60 *Fulvus*, color est ex rufo atque viridi mixtus. Mancinellus.

ODE III.

2 Proverbiali [illegible] dicimus *[illegible] oculis videre*, et sentio cum Landino de Genesi agi. [illegible] riter enim compellat eam, ut amicus amicam. Superius ostendimus *videre* dici frequenter pro [illegible]. B. [illegible] Melpomenes aut Musarum, sub quo nasci aliquis dici posset. Nunc puto simpliciter intelligendum de ingenio poetico, ut *Minerva* de [illegible] G.

Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio:
Sed quae Tibur aquae fertile praefluunt,
Et spissae nemorum comae,
Fingent Aeolio carmine nobilem.
Romae principis urbium
Dignatur suboles inter amabiles
Vatum ponere me choros:
Et jam dente minus mordeor invido.
O testudinis aureae
Dulcem quae strepitum, Pieri, temperas!
O mutis quoque piscibus
Donatura cycni, si libeat, sonum!
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito praetereuntium
Romanae fidicen lyrae:
Quod spiro et placeo (si placeo) tuum est.

---

10 Perfluunt *ed. Ven. Glar. Chab.*

---

4 *Clarabit;* Lucretianum verbum est. B. Clarum faciet.

Pugiles, eo quod pugnis valeant. Vet. Schol.

5 Puto *Achaico* jam dici pro Graeco cum Vet. Schol. ad significandum *Quadrigale certamen* Olympiae habitum.

6 *Delia folia*, Apollinea, laurus. G.

10 *Quae Tibur; Proprie ad secessum referens hoc dicit Horatius.* Vet. Schol.

Optimi Lambini atque Torrentii MSS. cum Vet. Schol. Cruquii *praefluunt* legerunt pro *perfluunt.*

12 Magnae artis atque diligentiae est *fingere.*

Aeolio; Alcaico. Vet. Schol. B. Alcman, Sappho, Alcaeus, Aeoles. G.

14 *Dignatur suboles; Nerones vult intelligi.* Vet. Schol. Est etiam pulchra Hypallage in *principis urbium*, cum *principis* proprie spectat ad *suboles*. B. Nihil, credo, aliud hic indicat Horatius, quam se *vatibus lyricis*, quod optaverat Car. 1. 1. *inseri.* Et venerat sane hoc tempore, quod huic libro assignamus post Bentleium, ad summam gloriam sui generis noster poeta, scribere jussus carmen saeculare. Ac potest fieri, ut nominatim ad hunc ipsum suum honorem poeta respexerit. Sed quod Cl. Anchersius legere nos jubet *Vatem*, et intelligere poetam saecularem, quem vel *suboles Romae*, i. pueri illi patrimi et matrimi, *inter amabiles choros* suos *posuerint;* vel *Melpomene inter soboles*, id est, *choros posuerit;* ingenium viri placet; pueros eligere sibi poetam, aut ita contorte scripsisse Horatium, ut hic intelligat in tertia persona, quam toto carmine alloquitur, &c. non placet. G.

16 *Jam* ad Emphasin posuit: incipit enim *jam* vivus extra invidiae jaculum poni: quod raro fit.

18 *Temperas*, h. e. componendo misces. B. Fides temperare est intendere ut opus est. G.

19 *Magis mutus quam piscis* Proverbio dicitur, uti et *Cygni cantus* B. Haec simpliciora sunt et veriora his, quae in Transactt. Philoss. To. 23. n. 282. 3. disputantur, quasi hic alludatur ad originem testudinis ab animali cognomine. G.

52 *Quod monstror;* Ridicule hoc adjicit, nam deridebatur Demosthenes quod ob sublatum anilem digitum cristas tolleret. *At pulchrum est digito monstrari et dicier hic est.* Οὗτος ἐκεῖνος, inquiebat illa vetula.. B. Levitatis accusat illud Demosthenis gaudium Cic. Tusc. 5. 36. Sed Plin. Ep. 9. 23. 5. *jure* ait *laetatum.* Et quis non laetatur? G.

23 Honoratius *citharoedi* nomen; *fidicines* autem et *fidicina* fere contemtui fuere.

ODE IV.

Drusum Augusti privignum ob devictos Rhaetos Vindelicos egregio carmine collaudat.

Haec est Ecloga, propter quam totus hic Liber compositus est. *Vet. Schol.* (V. Argum. Odes I h. l. G.)

METRUM DUOBUS PRIMIS VERSIBUS ALCAICUM, TERTIO IAMBICUM DIMETRUM HYPERCATALECTICUM, QUARTOQUE PINDARICUM DACTYLICUM.

QUALEM ministrum fulminis alitem
(Cui rex deorum regnum in aves vagas
Permisit, expertus fidelem
Jupiter in Ganymede flavo)
Olim juventas et patrius vigor
Nido laborum propulit inscium,
Vernique, jam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti paventem; mox in ovilia
Demisit hostem vividus impetus;
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnae:
Qualemve laetis caprea pascuis
Intenta, fulvae matris ab ubere
Jam lacte depulsum leonem,
Dente novo peritura, vidit:

---

6 Protulit *MSS. apud Torr. coll. Sax. Zar. Ven.* 1534.—7 Vernisque 2 *MSS. in coll. Sax. Bentl. Cun. Dac.*—10 Invidus *Brod. Zar. Loch. Pinc.*—14 Furvae *Brod.*

---

24 *Spiro; Quia ob carminis gratiam Augusto reconciliatus est.* Badius Ascensius.

Si placeo, Ἐπιεικῶς *Si placeo protulit.* Vet. Schol. *Fuga scilicet arrogantiae.*

ODE IV.

1 *Ministrum fulminis* dicit aquilam, quod fulmina Jovi porrigat ex opinione vulgi. Alias notum est Civitatem Romanam in tutela fuisse Jovis, adeoque aquilam coluisse pro signo. Secundum veterem Aegyptiorum disciplinam anima Jovis inerat huic volucri. Siquidem illi et animalia et plantas pro vivis deorum imaginibus habebant, quae causa portentosae superstitionis fuit.

4 *Ganymedes* Jovis pocillator idem significat quod Hebe; hoc est, aeternam Solis juventutem.

5 *Patrius vigor* insitum a parentibus ingenium malim intelligere, quam ipsum patrem, qui nido expellat. G.

7 Scaliger in hypercrit. s. Poet. 6. 7. p. 341. b. Vinc. reprehendit h. l. quod aquilae pulli etiam Septembri mense sint adhuc invalidiusculi. Bentleius, ut effugiat crimen, legit, *vernisque jam nimbis remotis.* Christius (disp. Lips. 1746) monet, *vernos ventos* dici posse etiam de his, qui Junio mense, et ultra spirant. Tum C. Fabricii et I. A. Thuani testimonio ostendit aquilas jam Junio mense praedae aptos: denique ipsum Poetam distinguere tempora evolandi et rapiendi; *mox*, post illos *nisus insolitos*

Videre Rhaeti bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quaerere distuli;
(Nec scire fas est omnia) sed diu
Lateque victrices catervae,
Consiliis juvenis revictae,
Sensere quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Nerones.

---

17 Rhaetis *conj. N. Heins. et Bentl. cui favent MSS. (etiam G.) in quibus est* Retii, *et unus* Retis. *Receperunt Cun. et Sanad.* Rhaeti—et Vindelici *quidam MSS. ap. Bentl. et ed. Ven. Glar. Chab.*—24 Repressae *Bentl. ex MSS.*

---

ergo, rapere incipit. Ergo Bentleiana emendatione carere possumus eo magis, quod ingrate sibilat versus *Vernisque jam nimbis remotis.* &c. G.

Jam nimbis remotis; h. e. remota hiberna tempestate.

12 *In agnello imbelli amor dapis; In dracone pugnae.* Vet. Schol.

14 An *ubere* dixit adjective, ut Car. 2. 19. 10. *Uberes rivos lactis?* G.

15 Proprie pro *ablactato* dicitur *depulsus.*

16 *Dente novo; Adhuc inconsueto ad pugnam.* Vet. Schol.

17 Erant et *Rhaeti*, et *Rhaeti Vindelici*, qui (auctore Servio) fuere et *Liburni.* Etiam alteri Rhaeti Druso manus dedere. Frustra igitur Lambinus *et Vindelici* reposuerat. Bentleius tenui auctoritate adductus pro *Rhaeti* reposuit *Raetis;* sed nihil opus. B. Etiam Cellarius Rhaetiae nomen latius patuisse ostendit, ut *Rhaeti Vindelici*, a Rhaetis proprie dictis distingui potuerint. V. 2. 7. 5. Itaque non opus est recedere a consentiente tot bonorum librorum lectione. *Videre Rhaeti* illi, qui specialiori appellatione *Vindelici* dicuntur, &c. G. Videre, scil. talem viderunt. Z.

18 *Quibus mos unde;* Tanaquillus Faber miratur haec ab Horatio scripta, et nollet factum: at ego nollem hoc a Fabro dictum. Plane necessarius est iste locus ad indicandum hostis ferociam.

20 *Amazonia sagaris* duplex erat securis uno manubrio immissa, ut ex vetusto marmore probavit Torrentius, vir usquequaque doctus.

21 *Quaerere distuli;* rem tam insignem neque praeterire voluit, neque hoc loco tractare. Vetus tamen Scholiastes ostendit *Vindelicos ab Amazonibus sedibus suis ejectos Alpium jugis insedisse.* Servius etiam eos ab Amazonibus ortos tradit. B.

Videtur hoc dicere, de originibus gentis hic quaerere nolo; sed etiamsi non sint Amazonum progenies, certe late victrices catervae fuerant. Quid? si mordet Domitii Marsi poema, Amazonida, in quo nimis operosum fuisse auctorem, colligas ex Martiali 4. 29. Certe nihil fuit cur Fabro ita displiceret totum illud *Quibus mos—omnia;* multo minus, cur quatuor versus eliminaret Sanadonus. G.

22 *Nec scire fas,* i. e. *Licet aliquid ignorare* Vet. Schol.

24 *Juvenis;* viginti trium annorum fuisse dicitur.

Mire *revictae* ad *victrices.* Vet. Schol. habet *repressae,* ex interpretamento, ut puto.

25 *Sensere,* bene, nam habet Emphasin: *Probavere virtutem et institutionem Romanam.* Vet.Sch.

Menti inest prudentia, indoli indicium crescentis virtutis.

26 Bene adjicit *faustis:* quid enim ingenium atque industria, si defuerit fortuna. Bentleius arbitrio suo *sanctis* posuit pro *faustis:* quod equidem ipse vix auderem. B.

Fausta, favoris divini plena, fuere *penetralia* Augusti ipsius privignis. Multo igitur aptius epitheton *fausta* hic quam *sancta.* G.

27 Vaferrime Tiberium adjecit Druso; metuebat enim ne ex voce *paternus* intelligeretur (quod etiam vulgo ferebatur) Drusum fuisse ipsius Augusti filium. *Quia non potest Drusum laudare nunc ut filium Augusti, ab eo educatum et institutum dicit.* Vet. Schol.

Fortes creantur fortibus, et bonis:
Est in juvencis, est in equis, patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilae columbam.
Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Indecorant bene nata culpae.
Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen et Asdrubal
Devictus, et pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea,
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per taedas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit; et impio

---

31 Neque *Bentl.*—36 Indecorant *etiam Ven. Pinc. et probat Bentl. recepitque Cun.*—42 It Italas *ed. Glar.*

---

29 *Fortes;* non ignoravit Horatius agens in Sabinis, Neronem eorum lingua dici *fortem;* quod nos monuit Tranquillus. Britonibus etiam nostris *Ner* est fortis, uti Tuscis *Nortia* Fortuna:—*Si Nortia Tusco Favisset.* Juvenal.

Et bonis; supplendum extrinsecus *Et bonis boni*, quo intelligatur Graecorum Proverbium, Ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθοί. Hoc non viderunt qui sublata distinctione apposuerunt *bonis τῷ juvencis* ineptissime. Magnus Bentleius hoc loco, sicuti alias saepe, frustra se torquet, cum omnia sint plana.

32 *Aquilae columbam; Proverbialis sententia.* Vet. Schol.

33 *Promovet; In melius auget.* Vet, Schol. B. *Doctrina, παιδεία*, institutio. Z.

34 *Rectique cultus; bona institutione dicit reddi bonum naturale perfectum.* Vet. Schol.

35 *Utcunque; Ubicunque.* Vet. Sch. B. Quando naturae bonitas destituta est recta educatione; illa corrumpitur. Z.

Mores modo dicit *usum virtutis.*

36 Tres Lambini MSS. cum Vet. Schol. *Indecorant* legerunt, pro *Dedecorant*, quod ex Glossemate haesit in impressis. Probatur mihi ista vox ut altera liberalior, sic et *culpae* intulit pro *vitia;* semper enim moderatur stilo Horatius. Etsi in Notis suis Bentleius probet *Indecorant*, in Textu tamen, sui puto oblitus, servavit vulgatum *Dedecorant.*

38 *Metaurum flumen* posuit ut alias *Rhenum flumen. Supra quinque et quadraginta millia in Asdrubalis exercitu caesa feruntur.* Vet. Schol. Alii ferunt quinquaginta sex a Claudio Nerone caesa. B. Vid. tota historia Liv. 27. 43. sqq. G.

40 *Tenebras pro Afrorum terrore dixit.* Vet. Schol. Bene igitur *pulcher dies* dicitur, qui *tenebris fugatis ridet.*

41 Plane mihi videtur *Adorea* vox Punica, sive mavis Hebraea; Hebraeis enim אדרת *Addereth* Magnificentiam sonat: et minime convenit huic sensui Epitheton *alma*, quod supra significare *sanctum* atque *verendum* ostendimus. *Adorea, laus bellica.* Vet. Schol. B. Si sit omnino ex oriente, malim a Lydis Etruscis invectam. Sed Romani ipsi aliter. G.

42 Sunt qui ab *Afer* derivent *Vafer*, satis scite, ac si esset *Vaafer.* B. *Ut*, postquam, ex quo.

43 *Taedai* sulphure obductae celeriter consumuntur.

44 Non dicit poeta *equitasse Eurum:* sed Han-

Vastata Poenorum tumultu
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal:
Cervi, luporum praeda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere et effugere est triumphus.
Gens, quae cremato fortis ab Ilio
Jactata Tuscis aequoribus sacra,
Natosque maturosque patres,
Pertulit Ausonias ad urbes:
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigrae feraci frondis in Algido,
Per damna, per caedes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem;
Monstrumve summisere Colchi
Majus, Echioniaeve Thebae.
Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruet integrum

---

48 Tectos *Brod.*—65 Mersus *Brod. et edd. pri.*

---

nibalem ut Car. 1. 2. extr. et ex verbo *equitasse* notio motus ad *flammam* et *Eurum* refertur, per frequentem figuram, Zeugma. G.

45 *Laboribus*, proeliis. *Post hoc*, sc. post cladem Asdrubalis. Z.

46 Bene *impio* ob deorum imagines sedibus deturbatas. *Romana pub. crevit*, Romanae juventutis opes auctae sunt et animus crevit. cf. vers. 60. Z.

47 *Tumultus* nescio quid bello terribilius sonat.

48 *Deos habuere rectos;* nequit sibi temperare, nactus idoneum locum, deridendi deunculos. B.

Potest fieri, ut riserit poeta Epicureus, cum ista scriberet, cogitaveritque, praeclaros vero deos, qui dejiciuntur eriguntur que ab hominibus! Sed verba hoc tantum volunt, post illam Neronis victoriam nullam amplius urbem vastatam, signum deorum nullius eversum: quod quidem historia docet. G.

49 Perfidia fuit plus quam Punica, prodente Livio.

50 Sermocinatio poetica. Livius 27. extr. cum narrasset cladem Hasdrubalis fratri nuntiatam, *Hannibal*, inquit, *tanto simul publico familiarique ictus luctu, agnoscere se fortunam Carthaginis, fertur dixisse.* Nihil aliud. G.

Crediderim eum de Romuli *lupa* cogitasse.

51 Notum est *opima spolia* fuisse, rege aliquo, vel hostium duce exuto.

55 Opportuna est ista numeri immutatio in ore fastuosi hostis, et peregrini, cui minus nota historia. B. Nihil hic video *ἀνιστόρητον*, nisi *maturos*, h. e. confectos senio *patres* potius in Sicilia apud Acesten depositos dicere debuit. Sed quis neget, si venit in Italiam Aeneas, etiam pueros ac senes eodem delatos? Verum alioqui forte nimis docta Graece Hannibalis oratio. G.

57 *Ilex caesa ferro melius pullulat.* Vet. Sch.

58 *Nigrae, umbrosae.* Vet. Schol.

61 *Proverbio erat,* "Ὕδραν τέμνειν. Torrentius.

63 Proprie se summittunt plantae pullulantes. Virgilius, *Se subjicit alnus.* B. Simplicius dicas, *summittere* est alere. Diligenter praeter alia explicatum hoc verbum in Thesauro Stephani et nostro. G. *Monstrumve*, neque mon-

Cum laude victorem, geretque
Proelia conjugibus loquenda.
Carthagini jam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis, et fortuna nostri
Nominis, Asdrubale interemto.
Nil Claudiae non perficient manus,
Quas et benigno numine Jupiter
Defendit, et curae sagaces
Expediunt per acuta belli.

ODE V.

AD AUGUSTUM.

Dum Caesaris reditum e Gallia, ubi paene tres annos fuerat, a Populo Romano impatienter expectari docet, sumta inde occasione incredibilem illorum temporum felicitatem atque securitatem praedicat.

METRUM TRIBUS VERSIBUS CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM; QUARTO GLYCONICUM.

Divis orte bonis, optime Romulae
Custos gentis, abes jam nimium diu;

73 Perficiunt *ex MS. Bentl.* Efficient *edd. Ven. Glar. Chab.*—76 Bella *Ven. Glar.*

strum, i. armatos homines ex dentibus draconis aurei velleris custodis a Jasone disseminatis natos. *Thebae*, intelligit homines armatos quinque ex dentibus draconis ortos. Z.

65 *Evenit, exsistit.* Vet. Schol.

66 Bentleius tenui auctoritate adductus praetulit *proruit—geritque*, cum nihil referret, et plerique Libri repugnarent. Quin et mox de *perficient* ille fecit *perficiunt*. B. *Merses—luctere*, pro mersa, luctare, h. e. prosterne seu, si vel maxime prostraveris, tamen prosternet, &c. Z. *Integrum* dicit *hactenus nihil passum.*

67 Obiter notandum venit *gerere* pro *sustinere* dici, sumta Tralatione a gerulis, qui onera humeris suis suscipiunt atque gerunt. *Bellum quod susceperat gessit.* Corn. Nepos.

68 Ovid. Her. 1. 30. *Narrantis conjux pendet ab ore viri.* G.

71 *Annibal viso Asdrubalis capite exclamavit, Agnosco te Fortuna Carthaginis.* Vet. Schol.

73 *Haec jam Poetae verba sunt, non adhuc Annibalis.* Vet. Schol. B. At rectius alii omnia Annibali tribuunt. Z.

Optimi Lambini atque Torrentii MSS. cum Vet. Schol. legerunt *perficient* pro *efficient.* B. Ominatur felices omnium rerum eventus privignis Augusti. G.

75 *Curae sagaces; Optima Augusti consilia.* Vet. Schol.

76 *Expediunt, explicant.* Mancinellus. *Acuta belli absolute dicuntur quae sunt in bello periculosissima.* Vet. Schol. *Acuta* modo pro *asperrima* posuit, ducta ab acie ferri Metaphora. B. Ut morbi acuti, i. vehementes, et celerem mortem minantes. G.

ODE V.

1 Ostendere vult Augustum bonum esse deum a diis bonis editum: frustra enim nonnulli *Divis bonis* absolute accipiunt.

Maturum reditum pollicitus Patrum
        Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuae, dux bone, patriae;
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit, populo gratior it dies,
        Et soles melius nitent.
Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris aequora
Cunctantem spatio longius annuo
        Dulci distinet a domo,
Votis ominibusque et precibus vocat,
Curvo nec faciem littore dimovet:
Sic desideriis icta fidelibus
        Quaerit patria Caesarem.
Tutus bos etenim rura perambulat;
Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas;
Pacatum volitant per mare navitae;
        Culpari metuit Fides;
Nullis polluitur casta domus stupris;
Mos et lex maculosum edomuit nefas;
Laudantur simili prole puerperae;
        Culpam Poena premit comes.

---

7 *Bentleius distinguit post* populo.—9 Uvido *tres codd. Torrentii.*—12 Distinet *probat etiam Heins.* [hic et epist. 1, 2, 5.] *ad Ovid. R. A.* 486. *et Bentl. et favent G. Zar. Med.* 1477, *et Ven.* 1479, *qui habent* destinet.—13 Omnibus atque pr. *Zar.* Omnibus atque et pr. G Omnibus atque pr. *Mediol. tres et Ven.* 1486. *Recte, puto.*—14 Demovet *Chab. Lamb. Bentl.*—17 *Pro* rura, prata *conj. Faber et Sanad.*—18 *Pro* rura, farra *conj. Bentl.* Culta *conj. Cun.*

Solent Poetae declinare Substantiva ad formam Adjectivorum, sic et Ovidius Romam dixit *Urbem Quirinam*, pro Quirini.

2 Bene *Custos* de tutelari deo, vel lare publico.

4 *Sanctum, etsi non sit idem quod sacrum, legibus tamen ab injuria munitur.* Cruquius ex Ulpiano. Usurpatur etiam pro incorrupto et puro.

Concilium a *conciliando*; Lambinus ex Festo.

5 *Lucem; Plus dixit quam salutem: Siquidem Lux pro salute poni consueverit; ut, O Lux Dardaniae.* Vet. Schol.

10 *Carpathii*, i. e. *Aegyptii.* Vet. Schol.

12 *Distinet* quod in Lambini et Torrentii MSS. et Vetere Scholiaste legebatur, hoc loco reponendum censui, pro *detinet*. *Distinet; separat.* Vet. Schol. Sic enim legendum.

13 Non solum captabantur bona *omina*, verum etiam eliciebantur. Improprie autem jam *ominibus* pro *auguriis* usus est, B. Vid. Var. Lect. G.

14 Melius *dimovet* quam *demovet*, ut ostendunt Torrentii et Lambini Codices cum Vet. Schol. Non aeque placet Bentleii *demovet*.

15 *Icta;* tanquam sagitta percussa foret.

16 *Quaerimus* quod abesse dolemus.

18 Bentleius de suo *rura* vertit in *farra*, ex odio repetitae vocis; quam ego tamen habeo pro eleganti. Ille nequit ferre *nutriri rura* a Cerere, etsi sit usitata *Μετωνυμία*.

Alma; verenda, sancta. Vet. Schol. Cruq. Sic enim legendum pro *verecunda*.

Faustitas nove Felicitas dicta. Vet. Schol. B.

Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Foetus, incolumi Caesare? quis ferae
        Bellum curet Iberiae?
Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores;
Hinc ad vina redit laetus, et alteris
        Te mensis adhibet deum:
Te multa prece, te prosequitur mero
Defuso pateris; et Laribus tuum
Miscet numen, uti Graecia Castoris
        Et magni memor Herculis.
Longas o utinam, dux bone, ferias
Praestes Hesperiae, dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
        Cum sol Oceano subest.

---

31 Venit *Bentl. e codd.*—34 Diffuso *Ven. Glar.*—35 Nomen *conj. Faber et sic Brod.*—37 *Pro* Dux *MSS. quidam ap. Bentl.* rex.

Favorem divinum licet intelligere. *Faustus* cui deus favet. G.

19 *Volitant*, pro navigant quo volunt, demto omni terrore et metu.

20 *Culpari metuit; Tanquam ejus tempore nec creditum, nec depositum negaretur.* Vet. Schol.

22 *Morem* modo *virtutis usum* dicit. Legem autem dicit Legem Juliam de adulteriis.

Maculae foeda et infamia vitia dicebantur.

23 Suavissime Catullus Epithal. extr. *Sit suo similis patri—Et pudicitiam suae Matris indicet ore.* Nota obstetricum gratulatio. G.

24 *Poena premit comes; h. e. Nec differendo vindictam* praestat *peccandi licentiam.* Vet. Schol.

27 *Foetus*; tanquam de ferarum catulis loquitur.

29 Bene *condit diem*, quia sol obit et sub terra conditur. *Longos memini me condere soles.* Virgil.

In apricis collibus vineae plantantur.

30 Bene *ducit* ad *viduas* posuit. B. *Viduae arbores*, quibus nondum junctae seu maritatae sunt vites. Z.

31 Bentleius maluit *venit* quam *redit*, neque sensit *redit* dici pro *redit domum ad vinā*, quod tamen cuivis pateat.

Antiquorum consuetudo talis fuit, ut sublata prima mensa poneretur secunda, atque in ea positis pomis infusoque in pateras mero libaretur diis. Vet. Sch. Cruq. [Dii mensis secundis advocabantur, libabatur, ac potio in calice circumferebatur. *Scaliger.*]

34 Cum Cruquio, Torrentio, Lambino et Stephano *Defuso* legendum censeo, non *Diffuso*.

Patera, Graecis Scyphus, latior erat calice et ventricosior; utrinque etiam manicata, vel aurita.

Sunt etiam Lares urbium custodes. Mancinellus. Erant autem Lares terrestria numina: nam Veteribus Gallis, uti hodie Britannis nostris, *Laur* terra erat. Ex Senatus consulto scribit Dio (51. 19.) libatum fuisse Augusto tam in publicis quam in privatis conviviis post pugnam Actiacam. B. *Lars*, regium nomen apud Etruscos. G.

35 *Uti Graecia Castoris; Quos aut civica animis familiaritas, aut quos labor diligi fecit et virtus.* Vet. Schol.

36 *Athenienses primi Herculem coluerunt.* Mancinellus ex Diodoro Siculo. Ab Ἥρα Ἡρακλῆς, uti a Διὸς Διοκλῆς. B. Herculis scyphus Alexandro fatalis, Curt. 10. 4. 18. G.

37 *Longas ferias: Abominando bella hoc dicit.* Vet. Schol. Imo et suaviter optat ut diu vivat.

38 *Integro. Cum totus dies restat.* Vet. Schol. Cruquii. Integrum enim quod adhuc intactum est.

ODE VI.

AD APOLLINEM.

Apollini tutelari Augusti numini Hymnum canit ob devictos Actiaca pugna Antonium et Cleopatram, quos Niobes et Achillis nominibus callide obvelat. Seculari Carmini viam sternit. (De dilogia illa s. allegoria viderint manes Baxteriani. Mihi sic videtur. Priori parte ad v. 28. et ipsum se poëta, et patrimos matrimosque pueros et puellas, quas ad carmen saeculare voce et gestu bene exprimendum, parare cupit, in enthusiasmum quendam concitat. Altera parte peculiariter pueros ac puellas hortatur ad diligentiam chori illius saecularis meditationem, i. e. exercitationem. Hactenus ergo saeculare carmen vocare, si cui lubeat, potest. Sed in ipsa cerimonia, et solemnibus temporibus ac locis, cantatum, mihi nullo modo sit probabile. G.) (Summa carminis est haec : *Phoebe, qui Niobes magniloquentiam et libidinosum Tityi conatum es ultus, atque Achillem fortissimum, qui non dolo, sed vi et Marte aperto Trojam Trojanamque gentem penitus delevisset, nisi tuis Venerisque precibus commotus Jupiter pepercisset Aeneae ad urbem meliorem imperiumque Romanum condendum fortiter prostravisti, tu Phoebe, inquam, auctor et praeses carminis lyrici, adjuva me, ut carmen Latinum seculare pro salute et perpetuitate imperii Romani fundam decore. Jam vero, hac mihi facultate a Phoebo concessa, vos, patrimi matrimique pueri puellaeque, qui estis in tutela Dianae, servate rhythmum numerosque carminis mei, et adeo rite et ex arte canite laudes Apollinis et Dianae fruges prosperantis et menses celeriter decurrere facientis ; ita ut, si qua vestrum, puellae, aliquando nupta fuerit, dicere possit, ego Horatianum carmen Diis gratum diebus saecularibus festis cecini.* Z.)

METRUM SAPPHICUM.

DIVE, quem proles Niobea magnae
Vindicem linguae, Tityosque raptor
Sensit, et Trojae prope victor altae
        Phthius Achilles,
Caeteris major, tibi miles impar ;
Filius quamquam Thetidos marinae
Dardanas turres quateret tremenda
        Cuspide pugnax.

6 Quamvis *Ven. Glar. Chab. Lamb. Bentl.* Thetidis *Lamb. al.*

1 [Sqq. De splendido hoc loco vid. Heyne Obss. ad Hom. Il. 22, 359.] *Homerus pueros puellasque senos fuisse ait: Euripides* 14; *Sappho* 18; *Pindarus* 20. Landinus.

Proverbiali forma dici videtur *Lingua magna* pro gloriosa, qualis erat Antonii et Cleopatrae. B. Vid. Argumentum. *Magna lingua* est μεγαληγορία, magniloquentia. G.

2 Tityos vim inferre Latonae conatus, telis Apollinis porrectus jacet apud inferos per novem jugera. G.

3 Apollo apud Virg. Aen. 6. 57. *Paridis direxit tela manusque corpus in Aeacidae.* Certamen Phoebi cum Achille narrat Homerus Il. φ fin. et χ prin. G. *Prope victor*, occiso Hectore. Z.

Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille non, inclusus equo Minervae
Sacra mentito, male feriatos
Troas et laetam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis gravis (heu nefas! heu!)
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
Matris in alvo:
Ni tuis victus Venerisque gratae
Vocibus, divûm pater annuisset
Rebus Aeneae potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutae fidicen Thaliae
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camoenae,
Levis Agyieu.

---

10 Impressa *Cun. ex MS.*—19 Latentem *etiam Br. et G.* Latente *Z.* Latentes *edd. vett.* —21 Flexus *Bentl. ex codd.*—25 Ductor *quid MSS.* Argivae *MS. ap. Bentl.*—28 Agileu Agylleu, *MSS. et edd. pri.*

---

6 Meliores Torrentii Libri habebant *quamquam* pro *quamvis*. Vet. Schol. silet.

7 Non placet Harduino, *turres Dardanas cuspide* Achillis *quati*: sed nec dicit hoc Poeta, sed *cuspide pugnacem* Achillem praedicat, quatientem quacunque arte vel machinis moenia Trojana. G.

9 *Mordaci ferro*, περιφραστικῶς pro securi.

11 Quatuor Lambini Codices duoque Cruquii legerunt *collum in*, pro *collum*, quod plenius et melius videtur.

12 *Teucro; Principali pro Possessivo usus est.* Vet. Schol. Sic et supra *Dardanas* pro *Dardanias*.

14 *Male*, h. e. alieno tempore, suoque gravi damno.

17 *Gravis* modo pro *horribilis*.

19 Omnes fere Torrentii MSS. cum Vet. Schol. Cruquii legerunt *latentem* pro *latentes*, quod elegantius videtur. B. Hom. Il. ζ, 58. Μηδ' ὅντινα γαστέρι μήτηρ Κοῦρον ἐόντα φέροι. G.

21 Bentleius in Edito suo praetulit *flexus*: Verum ista varietas debetur Exscriptori memoriae suae lapso. *Flexus* de Glossemate est.

Gratae; Graecum est χαρίεσσης.

23 Aratro ducebant *muros*. B. *Potiore alite*, felicioribus auspiciis, quam olim Trojana moenia. G.

25 Suaviter *fidicinem* dicit Apollinem, quo significet ejusmodi artifices non adeo videri contemnendos.

26 *Xanthus* iste Troadis erat non Lyciae, ut putavit Interpres Gallus. Quid mirum Apollinem in Xantho lavisse crines, cum et Aristoteles et Plinius scribant oves quae in eo laverint rufas fieri, ut dudum ostendere Mancinellus et Cruquius?

27 *Dauniae*; h. e. Appulae, vel Venusinae.

28 *Levis, imberbis*. Vet. Schol. Cruq.

Agyjae Atheniensi lingua vici dicuntur. Varro ait quod ex responso sui oraculi in viis publicis urbis suae Athenienses statutis altaribus sacrificare Apollini instituerunt et Agyjeum appellavere. Vet. Schol. *Villane Apollo, quod in villis et viis ejus statuae*

Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
Carminis nomenque dedit poëtae.
Virginum primae, puerique claris
        Patribus orti,
Deliae tutela deae, fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
        Pollicis ictum;
Rite Latonae puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
        Volvere menses.
Nupta jam dices, Ego Dîs amicum,
Saeculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
        Vatis Horatî.

---

38 Noctiluca Prospera *G.* Noctiluca *Ven.* 1479, *Med.* 1477 *et* 1486. *it. coll. Sax.*

---

erant. Vet. Schol. Cruq. *Apollinis imago forma columnae acuminatae prae foribus stabat.* Lambinus ex Suida. Columnam autem dicit pyramidalem, sive titulum, Graecis στήλην. B. Vid. ad Hesych. V. Ἀγυιεύς. G.

29 *Spiritum*, h. e. *divinum furorem.* Landinus. B. Invocationis effectus, enthusiasmus poeticus. G.

31 *Virginum primae; Ter novem pueri praetextati totidemque virgines patrimi et matrimi Carmen Saeculare Apollini atque Dianae dicebant.* Torrentius ex Zosimo L. 2. pr.

33 *Tutela hoc loco Passive dicitur.* Lambinus. B. Ut *clientela* pro clientibus. G.

34 *Cohibentis fugaces*, h. e. ferientis. Z.

35 *Servate;* h. e. *Rhythmum operis in canendo custodite.* Vet. Schol. B. *Lesbium*, Sapphicum.

36 *Pollicis ictum; Suaviter quasi ipsam lyram percutiat.* Vet. Schol.

37 *Rite; Solenni consuetudine.* Vet. Schol.

38 *Noctilucam:* Simonidi Luna dicebatur Νυκτιλαμπής, ut adnotavit Muretus ex Dionysio Halicarnasseo. B. Videntur librarii quidam junxisse *noctiluca* cum *face.* G. *Face crescentem*, cujus lumen crescit. Z.

39 *Prosperam frugum; Rore nocturno nutrientem.* Vet. Sch. B. *Celerem*, &c. quae celeriter menses decurrentes volvit. Z.

41 *Nupta;* h. e. Ubi nupta olim fueris. Graecis est φίλον pro *grato.*

43 *Reddidi;* h. e. dixi. Reddimus enim quod mandatum erat memoriae. Vid. Car. 4. 11. 35. B. *Docilis*, quae facile et studiose didici modos s. cantus. Z.

ODE VII.

AD TORQUATUM.

Hortatur Manlium Torquatum, fortasse filium illius, cujus Consulatu natus est Horatius, uti verno jam tempore dulcia carpat, cum vitae spatium sit et breve et incertum.

METRUM HEROICUM CUM PENTHEMIMERI HEROICA.

DIFFUGERE nives, redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comae :
Mutat terra vices, et decrescentia ripas
Flumina praetereunt :
Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.
IMMORTALIA ne speres monet annus, et almum
Quae rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas
Interitura. simul
Pomifer auctumnus fruges effuderit, et mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant coelestia lunae:
Nos, ubi decidimus,

12 Recurret *ed. Lamb. Chab.*

1 Scite *redeunt:* nam et redire dicitur crinis, et barba. quod in animo illi fuisse ostendit subjecta vox *comae.*

4 Mire *praetereunt*, cum ante posuerit *decrescentia.* Praeterimus etiam quos neque salutamus omnino. B. Vir doctus, cui placent, sine auctore *recrescentia* prae *decrescentibus*, non videtur cogitasse *choros, quos Gratiae cum Nymphis nudis ducere* vix audebunt per campos inundatos. Tanto magis apparebit, et *praetereunt* hic significare, non attingunt, et *decrescentia flumina*, non *recrescentia*, hic locum habere, si quis conferat 4. 12. 3. G.

5 *Gratia cum Nymphis;* h. e. Virgines cum novis nuptis eleganti Dilogia, ut supra ostendimus ex Vet. Schol.

6 *Nuda;* h. e. pellucida veste et incincta, uti fere Gratiae.

7 Charientismo usus est in *Immortalia ne speres*, cum intelligi voluerit *Immortalem te fore;* atque per hoc parcum esse debere reique familiari addictum.

Almum; verendum et sanctum, perpetuum pulcherrimarum et magnarum rerum Epitheton. B. *Rapit hora*, celeriter aufert anni tempus. Z.

9 *Proterit;* h. e. calcibus elidit et per hoc enecat: suavi Tralatione ducta a calcitrosis jumentis.

10 *Simul;* notum est Veteribus tres tantum horas fuisse, adeoque auctumnum fuisse aestatis partem: Siquidem solstitiis et aequinoctio metiebantur annum: unde crediderim et ternarium numerum fuisse deo proprium. B. Illa de tribus anni horis s. tempestatibus Baxteri observatio cum dubia videri possit Latinos tantum legentibus, laudabimus auctoritates Graecas Aeschyli Prom. 452.: Hymnor. Orphic. p. 132. 21. Eschenb. it. p. 140. V. Diod. Sic. 1. 26. et ibi Wesseling. Quin Tacitus de Germanis c. 26. simile quid memorat. Verum ut hic fidem viri doctiss. tuemur: ita emendandum videtur, quod scripsit "*Solstitiis* et *aequi*-"*noctio* metiebantur annum." Nonne enim,

Quo pius Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
  Pulvis et umbra sumus.
Quis scit, an adjiciant hodiernae crastina summae
  Tempora Dî superi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
  Quae dederis animo.
Cum semel occideris, et de te splendida Minos
  Fecerit arbitria;
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
  Restituet pietas,
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
  Liberat Hippolytum;
Nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
  Vincula Pirithoo.

---

15 Quo pater Ae. quo Tullus, dives et Ancus *Bentl. sed suspicatur* pauper et Ancus.—16 Ossa sumus *cod. ap. Bentl.*—17 *Pro* summae, vitae *Brod.*—19 Avidi *conj. Bentl.*

---

duo solstitia (s. *solstitium* et *bruma*) ita *duo aequinoctia* olim illis nota fuere? G.

12 Quatuor Lambini Codices legerunt *recurrit* pro *recurret*, quod videtur longe melius. B. *Iners*, ignava, quae nil profert. Z.

13 Sensus est: Anni tempora subinde redeunt, sed nos in vitam non redibimus. Z.

14 *Decidimus:* cogitavit de Homerico; Οἵη γὰρ φύλλων, γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

15 Bentleius versum istum sic recudit; *Quo pater Aeneas, quo Tullus dives et Ancus;* de causa nulla quam ego cerno.

Sex Torrentii MSS. cum Vet. Schol. legerunt *dives Tullus* pro *Tullus dives.* Divitem autem dicit ob captam Longam Albam; ut dudum Landinus. B. Liv. 1. 31. *in magna gloria, magnisque opibus regnum Tulli ac tota res Romana* dicitur fuisse. G.

16 An et hoc Proverbialiter prolatum, uti Graecis Εἴδωλον καὶ σκιὰ, quod apud Sophoclem legerat Ludovicus Desprez, uti et Πνεῦμα καὶ σκιὰ apud Euripidem.

Sumus modo pro *manemus.*

19 Pulchre Erasmus legit in Dativo, quo sensu pro φίλον ἦτορ apud Pindarum. Hoc debetur Henrico Glareano, qui ab ore ejus dicit se adhuc juvenem accepisse. Animo (Genio nostro) damus quod nobis indulgendo insumimus.

21 *Splendida;* h. e. pro utriusque dignitate, et Minois scilicet et Torquati, viri nobilissimi. Sic et supra legimus, *Splendide mendax.* B. Homerum sequitur, ut solet, qui Il. λ. 567. Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν vocat, i. e. splendidum, λαμπρὸν, et aureum illi sceptrum tribuit, &c. G.

24 *Pietas*, erga Deos.

26 Bene *liberat* quia *liberavit*, sed iterum Jovis fulmine ictus interiit, una cum medico suo Aesculapio. B. Sic Pind. Pyth. γ, 100. Dubie, et de fama loquitur Virg. Aen. 7. 765. beneficio Dianae ad vitam revocatum, Virbii nomine superesse. G.

28 *Vincula; Volente Proserpinam rapere apud inferos remanserunt.* Vet. Schol. *Theseus ab Hercule inferis ereptus secum voluit Pirithoum attrahere. Hic vero superveniente terrae motu ab eo diremtus ibidem vinculis constrictus mansit.* Ludovicus Desprez, ex Plutarcho atque Diodoro Siculo. B. Conf. Car. 3. 4. extr. G.

ODE VIII.

AD C. MARTIUM CENSORINUM.

Apud virum Consularem Caiique Caesaris familiarem, C. Martium Censorinum, excusat se, quod pro tenuitate sua carmina vice strenae (haud contemnendum tamen munus) ei mittat.

METRUM CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM.

DONAREM pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus:
Donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum: neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas;
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non haec mihi vis: nec tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare et pretium dicere muneris.

---

1 Commodis *Glar.*—4 Munera *Med.* 1477.—9 *Pro* nec, non *G. Z. Medd. tres. it. Ven. Glar. Lamb.*

---

1 *Pateras*; h. e. argenteos scyphos, seu ventricosas phialas.

Commodus modo pro *humanus (benignus, liberalis)*. Torrentii Codices male *commodis*.

2 *Aera* dixit, aerea vasa antiqui operis et signa.

3 *Tripodas modo non* Ἐμπυριβήτας, *sive lebetas dixit, sed* Ἀπύρους, *h. e. Crateras, quibus diluebantur vina.* Cruquius.

4 *Neque tu pessima*; Litotes Figura est.

5 *Ferunt* secum qui accipiunt.

Artes dicuntur curiosa opificia et archetypa.

6 *Parrhasius primus Symmetriam picturae dedit primus argutias vultus, elegantiam capilli, venustatem oris, confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus.* Cruquius ex Plinio. Vixit hic 400 annos ante natum Christum, eratque Zeuxidis aemulus.

Protulit, bene de re nova et admiranda.

Scopas erat γλύπτης μαρμάρων, h. e. *Signorum sculptor.* Vet. Schol.

8 *Sollers, h. e. totus in arte, ab Osco sollo et ars.* Cruq.

ODE VIII.

Ponere nunc constituere et fingere. Vet. Schol.

9 *Vis modo pro facultas.* Stephanus.

10 *Res est aut animus*; h. e. *Dives es re et animo.* Vet. Schol. eleganter. B. Nec *res* tua desiderat, quia jam habes, nec *animus* appetit, quia aliis potius rebus, v. c. carminibus, delectaris. Z.

Rara magnique emta a deliciendo *deliciae* dicuntur, Juvenali *escaria*, quod plerumque lauti hisce rebus inescentur.

11 *Gaudes* modo pro *contentus agis.*

12 Si sexcenti Codices repugnarent, ego tamen cum Vet. Schol. legerem *muneris* non *muneri*, quod Lambinus, Torrentius et Cruquius in suis MSS. invenere. [Sic etiam ed. Zar. et coll. Sax.] Est enim Προπαρασκευὴ, sive praeparatio quaedam ad sequentia. Quasi diceret, non audere caeteros praeconia suorum munerum adeo decantare, quod ipse de suo munere jam facturus est. Idem enim *dicere pretium* quod *dicere laudes*, hoc loco. Bentleio magis placuit inusitatius *muneri*. B. Sed cum plerisque edd. recepi *muneri* ob auctoritatem librorum et sensus elegantiam: nam *dicere* est statuere. Z.

Non incisa notis marmora publicis,
Per quae spiritus et vita redit bonis
Post mortem ducibus; non celeres fugae,
Rejectaeque retrorsum Annibalis minae;
Non incendia Carthaginis impiae,
Ejus qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabrae Pierides: neque,
Si chartae sileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliae
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
Virtus et favor et lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
DIGNUM laude virum Musa vetat mori,
Coelo Musa beat. Sic Jovis interest
Optatis epulis impiger Hercules:

---

17 *Totum versum deleri jubet Bentl.* Impendia *pro* incendia *conj. Cun.*

---

13 *Publicis notis* posuit pro *publicis literis*, sive *titulis*. Nam *notae* Poetis pro *literis* sunt.

18 Nollem Bentleius ita se turbaret quod Horatius Scipionum acta in unum fere coëgerit, Poetici compendii studiosus. Certe vel summis Poetis ejusmodi Ἀνιστορησία leve admodum est crimen. B. Ut Bentleius hunc versum adimit Horatio, ita propter hunc versum totam Oden abjudicat Harduinus. Sed praeter poetarum licentiam, ad quam retulit olim hanc σύγχυσιν H. Glareanus, praeter *incendia* castrorum, de quibus Liv. 30. 5. et 6.; cogitemus, neminem offensurum fuisse, si pro *Ejus* legeretur, *utriusque viri.* Et videtur haec fuisse causa, cur praeterierunt h. l. Lambinus, Torrentius, Marcilius: quod vero illa distributiva ratione usus est, ejus rei ratio videtur, quod unius tantum, superioris nempe, Africani laudes suum praeconem, Ennium, invenerant. Facta utriusque Scipionis Africani non clarius indicant laudes *ejus* (uniuscujusque illorum) quam Ennius indicat et conservat laudes Africani prioris. *Impendia Carthaginis*, i. tributa reip. illi imposita, placere Cuningamo et Sanadono, aequo animo ferendum est; sed etiam hoc, si aliis non placeant. Caesura in voce *Carthaginis* insolita. Sed quis damnet rara? Aeque insolitam ostendit Cuningamus Car. 2. 14. 17. G.

19 Nasutulo Fabro vox *lucratus* humilis videtur; ac si nesciret Horatius Latine, Faber sciret. Etiam ingenui hominis est lucrum; quaestus minus liberalis videtur.

20 *Calabrae Pierides*, ridicule protulit, seipsum Ennio adjungens. *Appullus*, *Calaber*, *Tuscus* etiam Proverbiali sermone pro *Rustico* dicebant. B. Non praesto hanc annotationem: Sed Ennium *Miserunt Calabri*, *Rudiae genuere vetustae.* Sil 12. 397. G.

21 *Feceris* per Enallagen personae dicit pro *fecerit* aliquis.

22 Festive *quid* pro quantula res? Quid enim Romulus nisi pastor et latro, nisi foret per Poetas?

24 *Invida*, hoc donat Romulo ob celebritatem famae.

26 Proprie plaudentium *favor* est, in theatro scilicet: vel etiam adorantium in templis.

27 *Divitibus; Quae ideo beatae dicuntur quod ibi omnia nascuntur sine hominum studio, qui et Elysii Campi dicuntur.* Vet. Schol. *Insulas dicit quas in Oceano constitutas Homerus* Μακάρων Νήσους *dixit, Latini Fortunatorum Insulas appellant.* Vet. Sch. Cruq. Quibus enim columnae Herculis mundi terminus habebantur, facile inducebant in animum Fortunatas Insulas fuisse in partibus Inferorum. B.

Clarum Tyndaridae sidus ab infimis
Quassas eripiunt aequoribus rates :
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

ODE IX.

AD LOLLIUM.

Nequit sibi temperare Horatius, quin Poeticae laudem, sibi cum caeteris Poetis communem, apud Marcum Lollium Caii Caesaris moderatorem juventae, sibique familiarem, dum eximias illius viri virtutes egregio carmine recenset, sibi fidenter arrogare conetur.

METRUM UT IN QUARTA.

Ne forte credas interitura, quae
Longe sonantem natus ad Aufidum,
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor socianda chordis.
Non, si priores Maeonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricae latent,
Ceaeque et Alcaei minaces,
Stesichorique graves Camoenae.
Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit aetas. Spirat adhuc amor,

---

4 Loquar *editt. primae.*

---

29 *Sic*, carminibus poetarum. Z.

30 *Impiger*, fortis. Z.

31 *Clarum; Salubre.* Vet. Sch. h. e. Laetum, hilare et non iratum. B. *Eripiunt*, navigantibus opem ferunt: ergo sunt Dii, carminibus poetarum declarati. Z.

34 *Vota bonos;* h. e. deus sit. *Damnabis tu quoque votis.* Virgil. de Daphnide novo deo, Ecl. 5. 80. B. Bacchus vota audit, h. e. est Deus, nempe carminibus poetarum. Z.

ODE IX.

1 *Ne circumflexe pronuntiandum est*, i. e. *Ne credideris.* Vet. Sch. *Forte* igitur πλεονάζει; vel ostendit certe se nescire an ita crediturus sit, necne.

2 *Natus ad Aufidum*, h. e. Etsi Appulus et rudis.

3 *Non ante vulgatus;* ostendit se primum hujus artis apud Romanos conditorem.

5 *Maeonia nunc Lydia dicitur.* Cruquius ex Plinio.

7 *Ceaeque Camoenae;* Simonidem significat Cea insula oriundum, ut 2. 1. 38.

Minacies; Adeo amarus fuit, ut austeritate carminis sui multos civitate ejiceret. Vet. Schol.

8 *Graves: Magnae, profundae, nam et ipse bellorum scriptor.* Vet. Schol.

10 Mire *spirat* pro *vivet* de puella Sappho; uti et *commissi* pro *crediti* ad Emphasin periclitantis pudoris. B.

Vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.
Non sola comtos arsit adulteri
Crines, et aurum vestibus illitum
Mirata, regalesque cultus,
Et comites, Helene Lacaena;
Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu; non semel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus
Dicenda Musis proelia; non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
Excepit ictus pro pudicis
Conjugibus puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes illacrimabiles
Urguentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.
PAULUM sepultae distat inertiae
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores
Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi

---

17 Primusque, *et mox* Sthenelusque *habet Baxt. male: nam* ve *est* vel *pro* nec. Z,—31 Silebo *omnes ante Ald.* 1519 *qui* sileri *dedit, quod probarunt al. etiam Torr. Baxt. Talb. Sandby. Tamen* silebo *etiam Ro. Steph.* 1544 *Lamb. et MSS. quibus add. G. et coll. Sax. `Sic etiam Rutg. it. Da. Heins. Bentl. Maitt. Cuning.*

---

13 *Non sola* Helena amavit amatorem nitidum et splendidum, sed et aliae mulieres idem fecere, quae vero non celebratae sunt a poetis. Z.

14 Bene *illitum* de opere Phrygionio.

17 *Cydonio;* h. e. Cretensi, perpetuum Epitheton.

18 *Non semel Ilios;* quia et aliae urbes eandem cladem perpessae sunt. B. Quin Ilios s. Troja ipsa quoque ab Hercule capta, et rapta inde Hesione. Sed loquitur poeta de his rerum commutationibus, quae literis non sunt proditae. G.

22 *Graves ictus; Laniatum corpore toto Deiphobum vidi.* Vet. Schol.

27 *Urguentur* suavi Charientismo posuit pro *jacent sepulti.*

28 Pulchra Dilogia *Nocte* pro *Morte* et *Oblivione* simul posuit.

Ideo *sacro* quia *vate* dixerat.

29 *Inertia* et *Virtus* Antitheta sunt. *Iners* ab *Arte* est; *Ars* autem ab Ἀρετὴ, quod itidem ab *ἄῤῥην mas;* ut *Virtus* a viro. B. Contra Bentleium, qui suspicatur, *virtus inertia* poetarum *celata paullum distat* virtuti *sepultae.* Sed vehementior sententia lectionis omnium librorum. G.

31 *Inornatum;* h. e. *illaudatum.*

33 *Impune;* significat egregium hunc virum

Rerumque prudens, et secundis
Temporibus dubiisque rectus:
Vindex avarae fraudis, et abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniae;
Consulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus
Judex honestum praetulit utili, et
Rejecit alto dona nocentium
Vultu, et per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.
Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum; rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati;
Pejusque leto flagitium timet:
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.

---

40 Quotiens *Bentl.*—41 Et *abest a Baxt.*

---

habuisse suos obtrectatores. Qualis erat Velleius Paterculus, homo Epicureus, qui et *subdoli et versuti animi et pecuniae quam recte faciendi cupidiorem fuisse* scribit.

34 Leni Charientismo *Obliviones* dixit ingratas obtrectationes. B. Mihi videbatur *obliviones* Prosopopoeia quadam dici *lividas:* cum invidia soleant homines impediri, quo minus meritas laudes bonis viris tribuant. G.

35 *Rerum prudentes Philosophi dicti sunt.* Vet. Schol. Imo et ipsa Philosophia Juvenali atque aliis *Prudentia* dicitur. B.

36 *Rectus*, aequabilis, constans in virtute. Z.

37 *Vindex*, *punitor; Vindicare enim apud veteres non tantum defendere, sed etiam punire significabat.* Vet. Schol.

38 *Ducentis ad se cuncta; Pecuniosorum gratiam cuncti sequuntur.* Vet. Schol. Ac si esset perpetuum pecuniae Epitheton.

39 *Consulque non unius anni; Virtutes tuae te perpetuum consulem faciunt.* Vet. Schol. Sapiens enim juxta Stoicos perpetuum magistratum gerit. Ecce autem iterum Acrisia proles, Tanaquillus Faber, Horatiomastix, non potest ferre *animum consulem, rejicientem vultu.* Nesciebat Poetam eleganti Periphrasi Enallageque Personae posuisse, *Est animus tibi* pro *Tu es*, ut liberalem decuit magnum virum compellare. B. Ita vindicavit h. l. contra Fabri et Dacerii reprehensionem Bentleius, ita frequens est non poetis modo, sed aliis quoque praedicare talia de *animo*, ut nihil opus sit addere, quam Paraphrasin, Est tibi, o Lolli, animus—consul non unius modo anni, sed toties consul, et rex adeo, quoties, tanquam bonus atque fidus judex et aestimator se gerit, &c. Quid hoc est aliud, quam tu, Lolli, pro sapientia tua velut perpetuum consulatum geris, si non in cives, certe in pravas cupiditates, et occasiones peccandi. G.

40 *Sed* acuta voce pronuntiandum, significat *imo etiam.*

41 *Honestum praetulit utili;* Ostendit eum fuisse vere Stoicum: Stoicis enim summum bonum honestate sola constabat. *Et* etiam post *utili* delendum censui, quod abesset in omnibus Torrentii MSS. et turbaret sententiam.

44 *Explicuit sua victor arma;* h. e. *per medios hostes victor evasit:* ut eleganter Landinus.

46 *Occupat; Sibi vindicat.* Vet. Schol.

[48 *Munera deorum* pro sorte divinitus data. Sic *δῶρα θεῶν* ap. Graecos. v. Ruhnken. ad Hymn. in Cer. p. 27.]

49 *Callet, ingeniose novit.* Vet. Schol. *Acute novit.* Mancinellus.

ODE X.

AD LIGURINUM.

Ostendit delicatum puerum Ligurinum, ubi jam pertransierit pueritiae flos, fastidii sui sero poeniturum.

METRUM CHORIAMBICUM ALCAICUM CONSTANS SPONDEO, TRIBUS CHORIAMBIS ET PYRRICHIO.

O CRUDELIS adhuc, et Veneris muneribus potens,
Insperata tuae cum veniet pluma superbiae,
Et, quae nunc humeris involitant, deciderint comae,
Nunc et qui color est puniceae flore prior rosae,
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam :
Dices, Heu! (quoties te in speculo videris alterum)
Quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genae?

---

2 *Pro* pluma, bruma *conj. Bentl.*—5 Ligurine *conj. Bentl.*—6 Quotiens *Bentl. Abest* in *a codd. quibusdam et vett. edd.*

---

1 *O crudelis;* ut Virgilius, *O crudelis Alexi.* Vet. Schol.

Adhuc ad Emphasin cito avolantis aetatulae posuit.

Potens modo pro *superbus.* Sic et Ovidius; *Sed nulla potentia longa est.* B. Non quo *potens* idem significet quod superbus: Sed Ligurinus sibi videtur potens, h. e. superbit. G.

2 *Insperata;* quasi dicat: *quod tu nunquam verebaris:* habet enim ἦθος.

Veniet; h. e. crescet, vel surget.

Plumam pro prima barba posuit. Vet. Schol. h. e. Lanugine. B.

Pulchre, quia cum illis *plumis avolat* illa quae hic indicatur aetatula, qua Ligurinus superbit. G.

Veniet superbiae, est enim Dativus: et *superbiam* dixit *formosas genas* superbiae causam, Metonymicῶς.

3 *Decidunt* comae a tondente resectae. Ineunte decimo septimo aetatis anno ad plenam pubertatem venerunt, quo tempore deponebatur coma.

5 Festiva Enallage Accusativi pro Vocativo. Neque opus fuerat eruditissimum Bentleium reponere *Ligurine* contra auctoritatem omnium Librorum atque Membranarum, quod vel ipse fatetur. Quis autem non videt Enallagen esse personae secundae in tertiam more comico? [*Verterit* i. e. versus fuerit.]

Hispidam; Jam hirsuta barba. Vet. Schol. Pessime haec omnia de senectute interpretatus est Theodorus Marcilius.

6 Ἐν ἤθει *alterum* dixit pro *immutatum; Quantum mutatus ab illo!*

7 *Quae mens est hodie;* ista ex Torrentio desumta videntur. [Hecyr. 1, 1.]

Eheu! me miseram! cur non aut istaec mihi
Aetas et forma est, aut tibi haec sententia?
Ita Vet. Sch. Cruq. B.

Mens, animus ad amori obsequendum paratus. Z.

8 *Incolumes;* i. e. *imberbes.* Vet. Schol. Cruq. h. e. integrae.

ODE XI.

AD PHYLLIDEM.

Idibus Aprilis, qui dies Maecenati suo natalis erat, Fidicinam quandam amicam de more ad se invitat. Crediderim hanc fuisse quam supra devium scortum Lyden appellaverat sodali suo Telepho adamatam, quam jam ob provectiorem scilicet in re tenui aetatem sibi quam illi et adolescenti et diviti, magis idoneum vult videri. (Hariolari meum non est. G.)

METRUM SAPPHICUM.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
Est hederae vis
Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus: ara castis
Vincta verbenis avet immolato
Spargier agno:
Cuncta festinat manus: huc et illuc
Cursitant mistae pueris puellae:
Sordidum flammae trepidant rotantes
Vertice fumum.
Ut tamen nôris quibus advoceris
Gaudiis; Idus tibi sunt agendae,
Qui dies mensem Veneris marinae
Findit Aprilem;

---

9 Festinant *N. Heins et Cun. ex MSS.*—10 Mixtae *Bentl.*—11 Crepitant *conj. Bentl.*—13 Advocere *conj. Cun. et firmat doll. Sax.*

---

2 *Albanum vinum ab Eugenia uva a Tauromitanis translatam scribit Plinius;* quod adnotavit Torrentius.

3 *Alcaeus frequenter se dicit apio coronari.* Vet. Schol.

5 Enallage Temporis; *fulges* pro *fulgebis.* Praecipuus est apii fulgor.

6 Non fuit Horatius ita tenuis ut defuerint ei argentea vasa, quod putavit Dacerius, qui inepte et dure *Ridet argento* interpretatus est, ac si esset *Ridet quasi argentum.* Et imitatur illud Alcaei, Μαρμαίρει ϰ̓ μέγας δόμος χαλκῷ, ut adnotavit Rutgersius.

Castis, puris, sacris. Vet. Schol.

7 *Verbenae sunt omnes herbae frondesque festae ad aras coronandas.* Vet. Schol. Opportuit autem eas e locis sacris decerpi, unde et *sagmina* appellatae sunt Latinis, et Graecis *ἱεροβοτάναι*, B. Fidicinae sacrificiis adhibitae. Vid. Car. 3. 11. 6. G. *Avet*, pro parata est.

9 *Festinat manus*, omnium manus sunt occupatae. Z.

11 *Sordidum flammae;* Iconismus mira Enargia formatus. B.

Verbum *trepidat* pingit motum celerem flammae, ut rivi Epist. 1. 10. 21. G.

Jure solennis mihi, sanctiorque
Paene natali proprio; quod ex hac
Luce Maecenas meus affluentes
 Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit
(Non tuae sortis juvenem) puella
Dives et lasciva, tenetque grata
 Compede vinctum.
Terret ambustus Phaëthon avaras
Spes; et exemplum grave praebet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
 Bellerophontem,
Semper ut te digna sequare, et, ultra
Quam licet sperare nefas putando,
Disparem vites. Age jam, meorum
 Finis amorum,
(Non enim posthac alia calebo
Femina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atrae
 Carmine curae.

---

35 Minuuntur *MS. ap. Bentl. et Cun.*

---

13 *Ut tamen noris; Fidem facit promissae laetitiae.* Vet. Schol.

14 *Idus* a Graeco Εἶδος plenam Lunae faciem significare videtur. B. Qui ab *iduando*, h. e. dividendo derivant, iis favet verbum *findit.* G

16 *Aprilis* in tutela Veneris erat, quod flores eo mense se aperiant.

17 *Solenne* dicitur quod quoque anno recurrit, ab Osco *sollo*, quod *omnis* est, et *annus.*

19 *Affluentes;* Ostendit senescere jam Maecenatem aeque ac se ipsum; *affluunt* enim quae copia, vel numero abundant.

20 Per Decadas *ordinantur anni* aeque ac milites. B. *Ordinatur* quidquid numero et successione constat. G.

21 *Occupat* qui aliis praeripit.

22 *Non tuae sortis:* i. e. *Non tuae mediocritatis.* Vet. Schol.

23 *Lasciva* modo pro *juvenis*, ac si Phyllis amoris numeros implere jam minus valeret. B.

25 Exemplo Phaëthontis et Bellerophontis ostendit, periculosum esse majora, quam quae alicui conveniant, appetere. *Ambustus*, fulmine Jovis ictus. *Avaras spes*, cupiditatem consequendi majora. Z.

26 *Exemplum grave*, quod maximam habet vim coërcendi istam cupiditatem. *Ales*, alatus. Z.

27 *Gravatus*, qui ferre gravatus est: nam hic oestro ictus excussit equitem, qui cum mortalis et terris addictus esset, coelum petere ausus erat. Z.

28 *Bellerophontem; Dicitur hic ausus Pegaso ferri per aëra in terram decidisse.* Vet. Schol.

29 *Te digna;* per Hypallagen posuit pro *quibus tu digna es.*

Frequenter ponitur *sequi* pro *quaerere*, unde et nostrum, TO SEEK. B.

31 *Disparem*, non tuae sortis juvenem, cui tu non amplius satis placere et satisfacere ob aetatem potes. *Meorum finis amorum*, quam amare omnium postremam decrevi. Z.

35. *Reddimus* quod memoriae mandavimus. V. Car. 4. 6. 43.

ODE XII.

AD VIRGILIUM.

Ostendit, quam amabile sit adulti jam veris tempus et quam aptum conviviis ; et suaviter deridet Virgilium, quem intellexerat operam dedisse mercaturae, adeoque factum lucello attentiorem : Vult enim videri velle se cum eo pacisci, eumque ad se sub hac lege invitare, uti dum ipse in usum convivii e Sulpicii Galbae horreis mercaturus est vinum, unguentum de suo praebere velit. (Vid. ad v. 15. 21. 25. G.)

METRUM QUOD IN QUINTA.

Jam veris comites, quae mare temperant,
Impellunt animae lintea Thraciae:
Jam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
    Hiberna nive turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiae domus
Aeternum opprobrium, quod male barbaras
    Regum est ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula,
Delectantque deum, cui pecus et nigri
    Colles Arcadiae placent.

---

10 Fistula Delectante deum *G. Brod. coll. Sax et Zar. Al.* G. *Sic edidit Gesnerus. Sed revocavi lectionem plurium et optimorum librorum bonam. Nam sic est supra* III. 1. 1. : I. 17. 18. Z.—11 Nigrae *Bentl. ex uno codd.*

---

1 Alias ostendimus ver, horarum scilicet praecipuam, veteribus fuisse pro deo: erant etiam diis sui comites, vel clientes, quos *Συνθρόνους* et *Παρέδρους* sive assessores appellitabant.

Temperant ; h. e. nimios ejus motus in ordinem cogunt.

2 *Animae Thraciae ; Decimo Calend. Martii (auctore Columella* 11. 2. 21.*) venti septentrionales, qui vocantur Ornithiae, per dies triginta esse solent, tum et hirundo advenit.* Mancinellus. Iterum clamat Faber [Epist. 2. 24. p. 67.], *graviter errasse Horatium,* quod *animas Thracias* appellaverit, quae sibi flabant, ab occasu, ex prava scilicet Homeri imitatione (Il. ι, 5). Sed haud magis ineptus est, quam esse solet. Bene autem *animae* posuit pro *venti,* cum antea per Prosopopoeian *veris comites* dixerit. Siquidem animantium *anima* est.

5 *Flebiliter gemens ;* fratres atque sorores Veteribus fuisse frequenter cognomines alias ostendimus. Atque hinc quidem factum est quod aliqui dicant Philomelam pro Progne: sic et Virgilius (Ec. 6. 79.) *Quas illi Philomela dapes.* B.

Dissensum scriptorum in fabula hac exponit Erythraeus in Ind. Virg. Nempe sunt qui Prognen dicant in lusciniam mutatam, Philomelam in hirundinem. Ambas sorores caedis auctores facit Ovidius quoque Met. 6. G.

6 *Infelix* modo miserando posuit.

Cecropiae domus : Quoniam Athenienses fuerunt. Vet. Sch. Pandion enim non erat genere Cecropides.

7 Moderatur stilo dum ponit *male* pro *impie,* vel *sceleste.* B. *Barbaras,* immanes, crudeles. Z.

8 Tanquam parum sibi cum regibus conve-

Adduxere sitim tempora, Virgili:
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, juvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax;
Ad quae si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tinguere poculis,
Plena dives ut in domo.

---

18 Accubat *omnes omnino, etiam G. et coll. Sax.*

---

fuerit, *regum* posuit in Plurali, cum de uno Tereo ageretur. B. Hoc scilicet indicare voluit, *quales esse solent regum.* G.

9 *In tenero, nuper nato.* Landin.

10 *Dicere carmen* rectum est: sed an etiam *dicere carmen fistula?* Atqui sic editum a plerisque, ab ipso etiam Bentleio. Cui non placent auctores supra positi, is certe sic distinguat, *Dicunt—carmina; fistula Delectantque deum:* aut doceat *carmina dici fistula.* G.

Fistula, haec (juxta Vet. Schol.) etiam *Pandurium* appellabatur; quasi Πανὸς Δῶρον, ut puto.

13 *Sitim* dicit ut admoneat eum bibendi. Calidius Italis est vernum tempus, praesertim adultum.

14 *Ducere* etiam alias pro *epotare* posuit.

15 *Juvenes nobiles* Nerones dixit, Augusti privignos, quibus admodum familiariter utebatur Virgilius, adeo ut rarenter veteribus sodalibus operam daret, quod hic significari vult Horatius. B.

Si recte tempora subduxit Bentleius nulla odarum hujus libri scripta est vivo adhuc poeta Virgilio. Et nihil hic est, quod magis ad poetam, quam ad quemvis alium Horatii familiarem pertineat. Quin nihil hic est, quod spiret talem amicitiam, qualis Flaccum Maroni conjunxerat. Et tamen Bentleius hic Virgilium poetam intelligens sua vineta caedit. G.

16 Nescio cur magis placuerit Bentleio *mereberis* quam *merebere.* Verum aurem suam fortasse consuluerat.

17 *Onyx; Metallum est gemmae simile: de hoc ad unguenta odorata parva fiebant vasa.* Vet. Sch. Hodie porcellanam vocant, e qua Veteribus *murrhea*, vel *murrhina pocula. Et crocino nares murrheus ungat onyx,* Propertius (3, 8, 22). Dioscorides tradit onychem fuisse conchylium quoddam apud Indos in Nardinis lacubus repertum, ut adnotavit Lambinus. Quae fabella Porcellanam fuisse confirmat. B. Horum fidem non praestiterim. Multa de diversa *Onychis* significatione Salmasius ad Solinum. Ad hunc locum satis est, *Onycha* esse gemmam, marmor, vasculum unguenti; nomen a colore et levore unguis humani; *murrheum* Propertii epitheton coloris flavi. G.

Eliciet cadum, festiva Dilogia usus est: nam et eliciuntur a Magis sepultorum animae, et significat se etiam ex imitatione Virgilii jam parcum et tenacem fieri.

18 *Hodieque etiam Galbae horrea vino et oleo similibusque rebus referta sunt.* Vet. Schol. B. *Sulpicia horrea dicebantur, ubi nunc Galbae.* Acron. Fuerunt ergo apothecae, ubi vina, oleum et alia venalia prostabant. Z.

Optimi Torrentii MSS. bene *occubat* legerunt pro *accubat:* significat enim cadum istum diu sepultum jacuisse, et paene oblivioni traditum, ob vetustatem. B. Torrentius ipse non habuit fidem suis codicibus: in *horreis* nihil *occubat*, i. e. perit: sed *cadi* sibi invicem *accubant.* G.

19 *Largus*, quod vinum generosum est, largiter exhilarat animum, et spem laetam affert, eximitque curas amaras. Z.

21 *Si properas;* significat enim velle se eum properare.

Cum tua merce; ut mercatorem ridet. Bene igitur Vet. Schol. quasi Titulum fecerat, *Ad Virgilium negotiatorem.* Unde nonnulli (inter quos nollem Torrentium) alium nescio quem Virgilium unguentarium, sive myropolam somniaverunt. B. Vid. ad v. 15. et 25. G.

23 *Immunis* dicitur qui ἀσύμβολος ad convivium venit, ut docte Erasmus.

Verum pone moras, et studium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

ODE XIII.

IN LYCEN.

Horatius veterum injuriarum memor, amicae cuidam suae olim fastidiosae, jam vero vetulae factae, praeter aetatem tamen lascivienti, lepidissime insultat.

METRUM DUOBUS PRIORIBUS VERSIBUS CHORIAMBICUM ASCLEPIADEUM, TERTIO PHERECRATIUM, QUARTOQUE GLYCONICUM.

AUDIVERE, Lyce, Dî mea vota, Dî
Audivere, Lyce: fis anus, et tamen
Vis formosa videri,
Ludisque, et bibis impudens,
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum solicitas. Ille virentis et
Doctae psallere Chiae
Pulchris excubat in genis.

Salse et urbane dixit *non ego meditor:* est enim Ironicum et Morale scomma.

Tinguere, festive significat Virgilium damnose bibiturum: non enim *tinguuntur* nisi bene madidi.

24 *Plena dives;* significat eum large solitum bibere apud Juvenes Nerones.

25 *Moras* dixit negotia quae eum morabantur. B. Sed quod addit *studium lucri*, mercatorem aperte signat, non sacrum vatem Virgilium. G.

26 *Nigros ignes*, eleganter exstinctas rogi favillas appellat, Dilog*ως* etiam monumenti tenebras.

Dum licet misce.

27 *Stultitiam* dixit quae sobriis et parcis videtur. Sic et Landinus.

Consilia dicit mercatorum de augenda re familiari sagacia studia.

28 *Dulce est;* Anacreontici versus Parodia est: Θέλω, θέλω μανῆναι. Sed moderatur dicendo *desipere* pro eo quod erat *furere*, et *in loco*, h. e. *aliquando*, idoneo scilicet tempore; nam *locus* etiam de tempore dici solet opportuno. Bene etiam *Dulce: Namque voluptates commendat rarior usus.* B. *Desipere* videntur avaris homines lautiores. Sed Horatius monet amicum suum fere ea ratione, ut ille Lenonem Ter. Ad. 2. 2. 8. G.

ODE XIII.

3 *Vis* modo dicit pro velle te ostendis.

4 *Ludisque:* expolitio est prioris versus. *Ludis* autem positum est pro *saltas*. *Nemo saltat sobrius, nisi forte insanit*, Cicero pro Muraena.

Impudens pro impudenter; Nomen pro Adverbio. Vet. Schol.

5 *Cantu tremulo*, Dilog*ως* et ad vocem et ad aetatem posuit: Persius ad vocem dixit: *tremulo scalpuntur ubi intima versu.*

6 *Lentum* dicit quod carminibus solicitatus adesse recuset.

7 [illegible] Chiae puellae nomen. Ψάλλειν [illegible] τῶν χορδῶν ἅπτεσθαι. Suidas.

8 [illegible] qui *excubat*, siquidem in statione sua manet.

Importunus enim transvolat aridas
Quercus, et refugit te, quia luridi
Dentes te, quia rugae
Turpant et capitis nives.
Nec Coae referunt jam tibi purpurae,
Nec clari lapides tempora, quae semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color? decens
Quo motus? quid habes illius, illius,
Quae spirabat amores,
Quae me surpuerat mihi?
Felix post Cinaram, notaque et artium
Gratarum facies: sed Cinarae breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem

---

10 *Pro* luridi, lividi *coll. Sax.*—14 Cari *Brod. coll. Sax. Fl. Ven.* 1486. *Bentl. Cun.*—17 *Sic Bentl.* Quove color decens? *al.* Quo color? heu! decens Quo *Cun.*

---

9 Quodcunque minus arridet delicatulis *importunum* dicitur. Significat et se olim pro importuno habitum: nam inesse Emphasin puto. *Importunus* in conviciantium puellarum ore satis frequens improperium.

Mire *transvolat* de alato deo.

Festiva est ista numeri Enallage qua vetulas omnes rigidas et quernas dicit.

10 *Refugit* tanquam terriculamentum quoddam vel monstrum.

Luridi; nigri, squamosi. Vet. Schol. Nam a *livere* est et *luror* et *luridus.*

12 Dacerius clamat ferri non posse *capitis nives*, quod apud Fabium (8. 6. 17.) legerat Tralationem istam esse duram. Fateor in Oratore durum fore quod in Poeta Lyrico nitet, praesertim vero de anu frigida agente.

13 *In Co insula vestes tenuissimae ad delicias muliebres et luxum, optimaque purpura tinguntur.* Vet. Schol. Cruq. *Pamphile Platis filia prima in Co bombycinam texere docuit*, ut ostendit Mancinellus ex Plinio.

15 *Notos fastos* lepidissime dicit *Auctorum libros*, quorum meminit Juvenalis Satyra nona (v. 84.) His enim nascentium puerorum nomina atque natales continebantur. Miror hoc latuisse Interpretes. B. *Notis c. f.* in fastis enim consulum tempora scribebantur, quorum annis tempora praeterita noscebantur. *Sch.* Z.

16 Bene *inclusit* cum ante posuerit *condita; Inclusi enim* (juxta Vet. Schol.) *defuncti tumulo dicuntur.* Ostendit conclamatum esse de eo quod praeteritum est.

Volucrem diem pro *volatile tempus* posuit: sic et *ante diem* dicimus pro *ante tempus.*

17 *Venus* modo forma dicitur; h. e. elegans partium symmetria, Metonymicῶς. B. Tua forma et gratia. *Schol.* Z.

18 *Motus* dixit Rhythmicos et decoros gestus, praesertim vero cum saltaret. B. *Decens* epitheton *motus*, ut bene monuit Bentleius, ante quem omnes referebant ad *colorem.* G.

Quid; h. e. *quantulum.* B. Quae sequuntur, indicant aliam nunc plane videri diversamque ab ea, quae fuerat. G.

19 *Spirabat Amores;* h. e. Odoris fragrantia Venerem et Cupidines aequabat. *Ambrosiaeque comae divinum vertice odorem Spiravere.* Virg.

20 *Surpuerat mihi;* mente alienatum se significat. B. Pro *surripuerat*, quae nimio amore injecto mentem alienaverat. Z.

21 *Felix facies* est cui omnia ex voto contigere.

Nota; i. e. omnibus decantata. B. *Nota artium*, ut Car. 2. 2. 6. *Notus animi.* G.

Artium gratarum facies; est quae omnes aspectus astutias tenet. B. Vel, ut pulchre Sch. Cruq. quae oculis, nutu superciliorum, cervicis volubilitate, capitis gratia, totius corporis motu placet. G.

Cornicis vetulae temporibus Lycen:
Possent ut juvenes visere fervidi,
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

ODE XIV.

AD AUGUSTUM.

Etsi Augusti jussu haec Ode composita sit in honorem Claudii Tiberii Neronis, suo Druso Vindelico bello conficiendo adjutor fuerat, Augustus tamen ipse fere utramque implet paginam. Noverat uter carior fuerat Augusto.

METRUM QUOD IN QUARTA.

Quae cura Patrum, quaeve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
Per titulos memoresque fastos
Aeternet? O, qua sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum;
Quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper,

4 Fastus *Bentl. et Cun. Vid. ad* Car. 3. 17. 4. Fastus *etiam coll. Sax.*—5 *Pro* sol, lux *ap. Lambi. et coll. Sax.*

22 *Breves annos;* lugubri recordatione profertur: significat tamen melius actum fuisse cum Cinara, quam cum Lycè.

25 Credebatur Cornicem vivere mille annos.

26 *Fervidi* posuit pro perpetuo Epitheto, ob juventutis insitum calorem.

28 Cum Vet. Schol. et Torrentii MSS. *Delapsum* reposui pro *Dilapsam:* fax enim consumta in cineres delabitur. Facem autem ἐμφατικῶς dixit, quo ostenderet flammas ejus in omnes quaquaversum desaeviisse. B. *Dilapsam* et auctoritas major, et sententia mihi paene persuadent. *Cineres facis* dum paullatim ea consumitur, dilabuntur, disperguntur que. G. Recte: ergo recepi. R.

ODE XIV.

1 *Quae cura patrum; Negat ullos a Senatu, vel Populo Romano dignos honores inveniri.* Vet. Sch. *Curam* dicit in excogitando studium.

4 *Titulos* dicit Epigrammata Statuarum. *Fasti sunt Annales, qui ad commemorationem honorum,* vel *rerum gestarum inventi sunt.* Vet. Sch.

5 *Aeternet;* vox antiqua. O, praeter modum admirantis est. *Habitabiles* posuit ut Graeci Οἰκουμένην pro Orbe terrarum.

6 *Ora* idem est quod *litus;* Synecdochice regiones dicimus *oras.* *Princeps* primus erat in Republica: abutuntur ea voce, qui reges vocant Principes. Augustus *exhorruit nomen Domini,* auctore Suetonio, quid de Regis faceret?

7 *Legis expertes Latinae* Vindelicos dixit, quod hactenus nunquam Romanorum armis paruerint. Anacoluthon est etiam in *Quem didicere quid posses,* ex Hellenismo tractum, ut notavit Stephanus.

Quid Marte posses. Milite nam tuo
Drusus Genauuos, implacidum genus,
Brencosque veloces, et arces
Alpibus impositas tremendis
Dejecit acer plus vice simplici,
Major Neronum mox grave proelium
Commisit, immanesque Rhaetos
Auspiciis pepulit secundis;
Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberae
Quantis fatigaret ruinis :
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auster, Pleïadum choro
Scindente nubes, impiger hostium
Vexare turmas, et frementem
Mittere equum medios per ignes.

---

10 Genautos *Brod.* Germanos *Zar.* Gelonos *Loch.* Genaunos *rel.*—11 Bremnos *Flor.* Breunos *Cruq. Bentl. Talb. Sandby.* Brennos *fere rel. Similis varietas est Sueto. Tib.* 9.—13 *Post* acer *interpungit Jani et refert* plus vice simpl. *ad Neronem.*—15 Rhoetos *vett. edd.*—24 *Pro* ignes, enses *conj. Bentl.*

---

9 *Milite nam tuo; Augustus* (juxta Suetonium) *disciplinam severissime rexit.*

10 Pro *Genaunos* et *Brennos* ex Lambini Codicibus reposui facili negotio *Genauuos* et *Brencos*, uti et a Strabone appellantur. Fortasse *Genauui* erant *Brencorum* Clientes, uti Ἑιλωτες Spartanorum vernae: Lingua enim Gallorum, qua nostri Aborigines etiam hodie utuntur, *Kenauon* sunt servi, et *Wreng* homo liber est, sed plebeii generis. Siquidem illis *Eng* augustus est, uti et Teutonibus; *aeng* vel *eang*, e contra liber, et *Wer* vir vel homo. Idem igitur est *Wreng*, et *Brencus* quod *Francus*, h. e. homo liber et ingenuus: Angli nostri corrupto *Drengos* olim vocabant, unde vulgo nostro corruptum DRUDGES pro DRENGES, quod est *Drengi*, quam vocem vir eruditissimus Henricus Spelmannus in Glossario suo explicare nequibat. Erant autem hae gentes Cisalpinae Galliae, auctore Vet. Schol. Bentleius servavit *Genaunos* et *Breunos* habita nulla nostri ratione: quid enim ego scirem? B. Favet, si non lectioni, certe disputationi Baxterianae Germanorum *Knabe*, *Knappe* quod famulum non minus quam puerum notat. Apud Strabonem etiam mentio τῶν Βρεύνων (Ald. Βρέγκων) ϗ Γεναύνων. G.

12 Bene *Tremendis*, ob immanem montium altitudinem.

13 *Acer* est qui morae impatiens pugnare gestit, vel qui amorem certaminis animo concipit.

Plus vice simplici; h. e. plus semel: Litotes Figura: significare vult eum saepius hoc fecisse. B. Acron et Porphyr. melius ita, non vicem tantum redditam Barbaris simplicem, sed duplam, alterum tantum cladis inflictum illis, quam dederant. Etiam fortunae vices possunt intelligi, ut dicat, non sine periculo fuisse expeditionem. G.

16 *Auspiciis secundis;* h. e. Augusto praebente deos, ut mox v. 34.

Pepulit; neque enim prorsus fregit: Suetonius *Coërcitos* dicit.

17 *Spectandus*, verbum circi, et ludorum, quae spectacula dicebantur.

18 *Devota;* significare videtur Gallorum Soldurios, qui se devovebant, cum ducibus suis perituri.

19 Bene *fatigaret:* siquidem viri fortes non vincuntur nisi pugnando fatigati.

Ruinis modo Active posuit. Ruina horribilis est insultus.

20 *Indomitas undas* περιφραστικῶς pro mari dixit, quod mortalibus indomitum est. De suo posuit Bentleius *Indomitus*, quod quis probet illius tantum calculo?

21 *Exerceri* dicitur cui nulla datur requies

Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni praefluit Appuli,
Cum saevit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris :
Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu,
Primosque et extremos metendo,
Stravit humum, sine clade victor;
Te copias, te consilium et tuos
Praebente divos. Nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque et optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.

---

26 *Pro* Qui, Qua *conj. Bentl.*—28 Minitatur *Glar. et Bentl. e codd.*—30 Dirpuit *Fl.* 1486. *forte pro* diripuit, *ut* surpuit.—32 Humi *Ven. et Glar.*

Pleïadum ; existimantur choream ducere Stellis. Mancinellus ex Hygino. *Harum ortus tempestuosus est.* Vet. Schol. B. *Pleïadum chorus* s. Vergiliae exortu suo ver denunciant, quo tempore *Auster undas* ad illud tempus *indomitas ponit* (vid. Car. 1. 3. 15. et 1. 7. 15.) et mare clausum aperit. G.

22 *Scindente nubes ;* significat Typhonicos ventos, qui scissa nube prorumpere consueverunt. B.

Quin Pleiadum exortus serenitatem adferre scissis dispulsisque hibernis nubibus solet. Tiberium comparat Austro fluctus maris Adriatici sedanti : fluctus illi, hostes imperii. G.

23 *Vexare* modo pro *agitare* posuit, seu *conturbare* : *vexatur*, cui nunquam uno loco manere licet.

24 *Medios per ignes ;* h. e. *Per medium pugnae fervorem.* Vet. Schol. Ignes enim acres decertantium animos dicit, tam equitum scilicet quam equorum. B. Forte historia est, ad quam alluditur. G.

25 *Omnium fluminum famosorum vultus cum cornibus finguntur propter impetus et mugitus aquarum.* Vet. Schol. Magis propter Bacchum vel Deum Lunum, aquarum Dominum, quem Graeci vocabant Διόνυσον ταυρόμορφον, atque ex aquis precibus eliciebant, auctore Plutarcho. B. Vid. Spanh. de num. T. I. p. 394. sq. G.

28 Sex Codices Lambini cum Vet. Schol. legerunt *meditatur* etsi Nonius Marcellus, qui hunc locum citavit (3. 84.), habeat *minitatur*, quod ex Glossemate fuisse videtur. Bentleio magis placuit *minitatur :* sed parum refert. Mihi splendidius videtur verbum *meditatur* quod sit figuratum. B. Par fere auctoritas utriusque verbi : sed *meditatur* magis reconditum, magis poeticum. G.

30 *Ferrata*, ferro munita et armata. Z.

31 *Metendo ; Sic et Virgilius ; Proxima quaeque metit gladio.* Vet. Schol.

32 Est, qui putarat legendum *stravit humi ;* sed hoc multo dilutius : *stravit*, i. e. constravit, texit *humum*. G.

Sine clade ; Sine damno suorum militum. Vet. Schol. *Sine ullo detrimento commissi exercitus.* Paterculus, notante Ludovico Desprez.

34 *Divos*, auspicia tua, quae tu concedebas ei, qui nomine tuo bellum foris gerebat, ut capere posset, si opus esset, G.

35 A Graeco Ἀλεξάνδρεια, Latinis *Alexandria*, et *Alexandrea*, uti et hoc in loco legerat Priscianus.

37 *Lustro tertio : Ita evenit ut post annos quindecim Drusus eo die Rhaetos Vindelicos vinceret, qua die Augustus Alexandriam vicerat.* Vet. Schol. B. Similia Cruquianus comment. et Massonus : sed non probant aliunde. Mihi quidem nihil aliud velle videtur Horatius, quam lustrum tertium iam procedere ab illo die, quo deu-

Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque, et Idus, te profugus Scythes
  Miratur, o tutela praesens
    Italiae dominaeque Romae!
Te, fontium qui celat origines
Nilusque, et Ister, te rapidus Tigris,
  Te beluosus qui remotis
    Obstrepit Oceanus Britannis,
Te non paventis funera Galliae
Duraeque tellus audit Iberiae;
  Te caede gaudentes Sicambri
    Compositis venerantur armis.

---

51 Sygambri *Bentl. et Jani: ut supra* IV. 2. 36.

---

dit se Alexandrea. Massonus ipse non nisi XIII. annos ab illo die ad hanc oden computat. G.

39 *Optatum decus;* h. e. *Perpetuam Dictaturam.* Mancinellus. *Laudem* dixit, patris patriae appellationem, ut puto. B. *Peractis imperiis,* &c. bellis et expeditionibus, tuo ductu aut auspiciis bene gestis nunc addidit Fortuna novam victoriam, s. gloriam ex animi tui tuorumque sententia partam. Z.

42 *Profugus dicitur qui nunquam eodem loco manet.* Vet. Schol. B. Sueto. Aug. 21. *Indos etiam et Scythos—pellexit ad amicitiam suam populiq. Ro. ultro per legatos petendam.* G.

43 Roma erat in tutela Jovis; sed ille absens tutela erat. *Nec tam praesentes alibi cognoscere divos.* Virgil.

44 *Dominam* dicit *Romam* ob Senatum pro cujus principe se gerebat Augustus.

46 Haec junctura *Nilusque et Ister* indicat commune praedicatum, nempe *celasse* etiam *Istrum* eo tempore suas origines: cumque fontibus satis propinqui fuerint eo tempore Romani, forte intelligi poterit origo appellationis, h. e. quo loco incipiat *Ister* vocari. G. Fortassis fontium originem ignotam poëta refert ad unum Nilum. Z.

47 *Beluosus;* h. e. balaenis abundans.

49 *Vera persuasione rursus renascendi mortem non timebant.* Vet. Schol.

Minus conveniens videtur Bentleii *paventes* Plurali numero.

52 *Compositis armis;* h. e. sub armis de more venerabundi te excipiunt Franci.

ODE XV.

AUGUSTI LAUDES.

Extrema hac Ode civiles Augusti laudes per capita atque summatim dicturus, fingit se ab Apolline Augusti numine admonitum, ne amplius res bellicas lyra sua tractare velit.

METRUM UT PRIUS.

PHOEBUS volentem proelia me loqui
Victas et urbes, increpuit lyra,
  Ne parva Tyrrhenum per aequor
    Vela darem. Tua, Caesar, aetas
Fruges et agris rettulit uberes,
Et signa nostro restituit Jovi,
  Derepta Parthorum superbis
    Postibus, et vacuum duellis
Janum Quirini clausit, et ordinem
Rectum evaganti fraena licentiae
  Injecit, emovitque culpas,
    Et veteres revocavit artes;
Per quas Latinum nomen et Italae
Crevere vires, famaque et imperî

---

1 Volente *conj. Torrent. et Gesneri Thes. v. increpo.*—7 Direpta *MSS. et editt. pleraeque.*—9 Fanum *Brod.* Quirinum *Jani.* Clusit *Jan. e conj. Cun.*—10 Et vaganti *Ven. Glar.*—11 Emovit *MS. etiam G. et primae editt.*

---

1 *Volentem;* h. e. conantem.

2 Non *increpuit lyra*, sed *loqui lyra:* sic et Vet. Schol. Levis et indigna tanto Deo est altera (Torrentii scilicet) Interpretatio. B.

Sed recte dictum *increpuit lyra*, ostendit antiqua et vera lectio Ovid. Fast. 6. extr. h. e. tacta asperius et vehementius lyra silentium poetae imposuit: ut alias *aurem vellit Cynthius.* Virgilio Ecl. 6. 4. *Increpuit lyra*, in lyra crepitum excitavit et sonum notabiliorem. G.

3 *Ne parva; Allegoricως significat, ne magnam materiam humili generi carminis committerem.* Vet. Schol. Non sine periculo Tyrrhenum mare navigatur.

4 Tollenda vox est cum Emphasi morali: vult enim significare, nullam aliam aetatem hujusmodi miracula dedisse.

5 *Rettulit uberes; Quia in pace diligentior cultus uberiorem fructum facit.* Vet. Schol.

6 Bene *restituit Jovi;* aquila enim Jovis erat symbolum. B. Puto in Capitolium triumphali pompa lata, et gremio Jovis imposita, ut in laurea victoriarum nuntia fieri solebat. Vid. ad Plin. Pan. 8. 3. Post templo Martis Ultoris, ad eam rem condito, illata signa ista Parthica, docet Dio 54. 8. G.

7 Legimus cum Lambino et Cruquio *Derepta*, non *Direpta* ex veteribus libris.

9 *Janus dicitur Quirinus quasi bellipotens, ab hasta quae lingua Sabina Quiris dicitur.* Landinus ex Macrobio (Sat. 1. 9. extr.). Suetonius etiam (Aug. 22.) *Janum Quirinum* dicit, non *Quirini. Secundum Nigidium Diana Jana dicta est apposita litera D.* Landinus. Erat igitur Italis *Janus Quirinus* idem qui Graecis *Apollo Agyeus*, qui ante fores sub forma hastae, vel acuminatae columnae, ut supra ostendimus, coli solebat. Levis videtur esse ratio quod Bentleius praetulerit *Janum Quirini:* praesertim cum veteres libri sileant. B. Quin summo consensu *Quirini* scriptum et editum video. *Janus* pro ipso templo dicitur: templum hoc antiquius

Porrecta majestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Caesare, non furor
Civilis aut vis eximet otium;
Non ira, quae procudit enses,
Et miseras inimicat urbes.
Non, qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia, non Getae,
Non Seres, infidive Persae,
Non Tanain prope flumen orti.
Nosque et profestis lucibus et sacris,
Inter jocosi munera Liberi,
Cum prole matronisque nostris,
Rite deos prius adprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remixto carmine tibiis,
Trojamque et Anchisen et almae
Progeniem Veneris canemus.

---

15 Ortus *codd. quidam ap. Bentl.*—18 Exiget *Lamb. Bentl. Jani.*—22 Rumpunt *Fl.* 1482. —24 Tanaim *edd. quaedam.*—25 Nosque prof. *MS. Marcil. it. Cun.*—30 Remisto *Ven. Glar. Lamb. Chab.*

---

nihil aliud fuisse videtur, quam transitus aliquis, quem utrinque portis munivit Numa et belli pacisque indicem facit, v. Liv. 1. 19. et Aur. Vict. V. I. 3. 1. Plut. Numa p. 73. pr. Νεὼς δίθυρος, ὃν πολέμου πύλην καλοῦσι *belli januam*, s. quod idem est *Quirini* (alterius Martis) *Janum*, vel *Quirinum* sive Martialem *Janum:* recte dictum utrumque; alterum Horatio, Suetonio alterum placuit. G.

11 *Emovit* pro *amovit*, et supra *evaganti* pro *et vaganti* ex Lambini et Torrentii Codicibus reposui, quod neminem improbaturum puto; *Emovit* etiam confirmatur auctoritate Vet. Schol.

Perpetuo Charientismo *adulteria* et *stupra culpas* nominat. Nil opus est me meminisse hoc loco Legis Juliae de adulteriis.

12 *Veteres artes* vetuste posuit, pro *antiquos mores;* vel *virtutes*, Graecis ἀρετάς.

Revocari dicuntur quae diu desueta et abolita iterum in usum reducuntur.

17 *Custos* modo dicitur, ut supra *Tutela praesens*, tanquam de numine.

18 *Vis* proprie potentum est, qui spernunt leges et *Jura negant sibi nata.*

Multi Codices *exiget otium* corrupte pro *eximet.* Vet. Schol. etiam *exuet*, ex Librarii incuria, ut videtur. Bentleius tamen probavit *exiget*, quod minus probabile est.

20 *Inimicat, fictum verbum est.* Vet. Schol. Imo vetustum. Bene autem *urbes* posuit in Plurali, cum in animo foret Roma.

22 *Edicta Julia ; Maxime laboravit Augustus, ut rata essent quae Julius instituerat.* Suetonius, adnotante Badio Ascensio.

Getae, Gothi. Vet. Schol. Vandali (a quibus et Vindelici) Νόμαδες erant et Μετανάσται, contra autem *Gothi* Ἀροτῆρες, sive Agricolae: ideoque a divitiis vel bonis suis nomen Gothorum sortiti sunt.

23 *Infidive Persae; Quia Crassum simulata pace necaverant* Vet. Schol. Cruq.

25 *Profesti dies dicebantur, qui ante festos erant.* Vet. Schol. h. e. Omnes non festi.

26 *Jocosi laetitiam jubentis.* Vet. Schol.

29 *More Patrum.* Cicero Lib. I. Tuscul. c. 2. scribit esse in Catonis originibus, *solitos esse in epulis canere convivas ad tibicinem de clarorum hominum virtutibus.* Mancinellus.

30 *Lydis tibiis laeta cantabantur, Phrygiis tristia: tres enim modos habebant tibiarum, Ionicum, Lydium et Phrygium, quem et barbarum.* Vet. Sch.

32 *Progeniem Veneris*, i. e. *Gentem Juliam.* Vet. Schol.

Q. HORATII

F L A C C I

E P O D O N*

LIBER.

ODE I.

AD MAECENATEM.

Imminente jam immani Actiaci belli procella, Horatius Maecenatis interventu militiae vacationem impetraverat; Pronum est igitur credere aliquem inter eos intercessisse amicitiae rigorem, ac si Lyricus noster partium medius atque a fortuna pendulus foret. Satisfaciendo igitur et purgando se quasi per ludum et jocum ad iracundos Iambos convertit stilum. Primus autem versus (auctore vetere Scholiaste Cruquii) προῳδεῖται, secundus vero ἐπῳδεῖται, h. e. *alter praecinitur, alter succinitur.* Epodos *enim, prodente Mario Victorino* (p. 2501.) *brevior versus est longiori subditus: Hujus vero metri inventor fuit Archilochus, ut vetus Scholiastes monet.* (De *Epodo* idem mihi videtur. Etiam Od. 11. et 13. it. 17. hoc nomine laxius sumto comprehendi posse arbitror. Sed hoc carmine puto Horatium (serione an προφάσει tantum, nihil attinet) se offerre ad societatem periculi, delicate profecto, ut vacationem sibi datam non dissimulet, bello inutilem se esse fateatur, et tamen paratum comitem, et praemii nihil sperantem affirmet. G.)

METRUM IN PRIMO VERSU EST TRIMETRUM IAMBICUM, IN ALTERO DIMETRUM.

IBIS Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,

---

* Nihil melius definitione Hephaestionis Enchirid. p. 70. Εἰσὶ δὲ ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ οἱ ἀῤῥενικῶς οὕτω καλούμενοι ἐπῳδοὶ, ὅταν μεγάλῳ στίχῳ περιττόν τι ἐπιφέρεται, οἷον. Πάτερ Λυκάμβα, ποῖον, ἐφράσω τόδε; τὶ σὰς παρήειρε φρένας: Versus sunt Archilochi in socerum; unde [illegible] apparet, Epodorum opus praecipuum esse maledicere, ut sunt pleraque hujus libri. Qui *quintum librum carminum* vocant (Muretus, Faber, alii) non attendunt ad rationem temporum, de qua in Praefatione. G.

1 *Ibis* modo pro *iturus es.*

Augustus Liburnis praeposuit Maecenatem. Vet. Schol. *Liburnae naviculae sunt textae viminibus.* Idem. Hujusmodi erant et veterum Britanno-

Paratus omne Caesaris periculum
Subire, Maecenas, tuo.
Quid nos, quibus te vita si superstite
Jucunda; si contra, gravis?
Utrumne jussi persequemur otium,
Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molles viros?
Feremus; et te vel per Alpium juga,
Inhospitalem et Caucasum,
Vel occidentis usque ad ultimum sinum,
Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid juvem meo,
Imbellis ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
Qui major absentes habet.
Ut assidens implumibus pullis avis
Serpentium allapsus timet,

---

4 *Post* tuo *signum interrogandi ponit Bentl.*—5 Si *Bentl. et sic G. coll. Sax. Flor.* 1482. *Loch. et Mancinellus ait, in cunctis omnibus antiquis Codicibus ita esse. Al.* sit. G. Plane abest sit ab ed. *Chab. et nonnullis codd. Bentl. Sed exqisitius est* si, *tot librorum scriptorum consensu comprobatum, ita ut plena oratio efficiatur:* quibus vita est jucunda, si sit, te superstite. Z. —10 Qua *etiam Flor.* 1482, *Ven.* 1544. Quem *coll. Sax. G. Brod. Zar. Ven.* 1479, *Med.* 1486 *et* 1502.—15 *Sic H. Glarea, Torr. Da. Heins. Fab. Bentl. &c.* Laborem *al.*—17 Sim *Bentl. e conj. Heinsii.*

---

rum currucae, seu pellitae naves, levitate insignes. B. Hoc ipso bello Actiaco tantum dignitatem assecutae Liburnae, ut *earum similitudine et nomine usurpato* ad *earum instar classem Romani principes texuerint* Veg. 4. 33. Vid. Scheff. de Mil. nav. 2. 2. p. 97. G.

2 *Amicus* est vel Major, seu Patronus: vel minor qui et Cliens, unde et *Majorum* et *Minorum* appellatio originem duxit. *Stoicus occidit Baream, delator amicum Discipulumque senex.* Juv. 3. 116. B. Plane non dubitabat Horatius *amici* nomine uti apud Maecenatem. G.

Ut in muro ita et in navibus fiunt propugnacula, post quae dimicantes armati consistunt. Vet. Schol. Turritas Antonii naves significare videtur, a quibus ingens Maecenati periculum.

5 Duo Torrentii Codices cum Vet. Schol. pro *sit superstite* legerunt *si superstite*, quod et vir eruditus Antonius Mancinellus probavit. B. *Quid nos*, scil. faciemus? Z.

7 *Otium; Agente Maecenate Horatius ab Augusto meruerat militiae vacationem.* Vet. Schol.

10 Jacobus Cruquius optime punctum interrogativum huic versui apposuit.

14 *Pectore, animo μετωνυμικῶς.* Vet. Schol.

15 Omnes Torrentii MSS. *laborem* habuere pro *labore*, quod et mihi concinnius videtur: Scholiastae silent. B. Sed *labore* postulat ratio carminis.

16 Respicit militiam suam sub Bruto, seque ab Antonio fugatum meminit.

17 *Comes minore; Humanae mentis ratio est, ut per diversas suspiciones dilectis plus timeatur absentibus.* Vet. Schol. elegantissime.

Non video quid opus fuerat quod Bentleius post Heinsium ex propria conjectura *sum* verterit in *sim*. B. Omnino *sum* retinendum est: rationem enim reddit propositionis, quam vult videri certam et firmam. G.

19 *Ut assidens:* h. e. nusquam inde se movens. B. Ob id ipsum assidet quia metuit, &c. G.

Magis relictis ; non, ut adsit, auxilî
Latura plus praesentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuae spem gratiae ;
Non ut juvencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis,
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascua,
Nec ut superni villa candens Tusculi
Circaea tangat moenia.
Satis superque me benignitas tua
Ditavit. Haud paravero,
Quod aut, avarus ut Chremes, terra premam,
Discinctus aut perdam, ut nepos.

---

21 *Sic plerique recte :* uti sit *Bentl. cui favet Zar.* ut sit.—25 Alligata *Glar.*—26 Nectantur *coll. Sax.* Mea *Bentl. e codd.*—28 Pascuis *Bentl. Zar. Med.* 1477, *Ven.* 1479.—29 Supini *conj. Bentl.*

An *implumes pullos* Augustum et Maecenatem putat ? Novimus sane Brutum et Cassium ab Antonio superatos, et Antonium ipsum ab Agrippa ; non enim tam viribus quam auspiciis Augustus valuit. B. Comparatio plane nulla est in pullis, sed in hoc solo : ut Avis etiam assidet pullis, quos praesentia sua tueri non potest : ita ego te sequar, non quo tueri possim, sed quo minus metuam. G.

21 Nil opus est *relictis* dici in Ablativo, quod putavit Dacerius.

23 *Militabitur bellum,* eleganter et *nove.* Vet. Schol. B.

24 *In tuae spem gratiae ;* videtur jam amicitiae rigorem, quem dixi significare. B. Id mihi aliter videri, indicavi, certe vestigium hic nullum deprehendo frigoris in Maecenate. G. Sensus est : non spe praedae, sed quia spero, me tibi ita placiturum esse. Z.

25 *Illigata ; Hypallage,* h. e. *non ut illigati sub aratra mittantur.* Vet. Schol. Cruq. B. Sensus loci ad vers. 30. usque est : Non militabo ergo, ut plura agri jugere possideam ; aut pascui sic amplificentur, ut et hiberna et aestiva habeam ; aut ut villae meae fundus producatur usque ad moenia ipsa Tusculi. Z.

27 *Ante sidus fervidum ; Ante caniculares dies.* Vet. Schol.

28 Hypallage *Lucana Calabris* pro *Calabra Lucanis.* Sic et Vet. Schol. Nam Calabria aestuosior Lucania.

29 *Supernum* dicit Tusculum, quod in edito loco sit situm. B. An *supernum Tusculum* est superius Tusculum ? forte arx antiqua, ubi *villa,* quae continuari posset ad ipsam urbem, Tusculum, a Telegono Circes ex Ulysse filio conditam. Monstrosum paene est *Circeos* et *Circaeum* promontorium cogitare. G.

30 *Circaea moenia ;* h. e. *Nolo continuare agros Tusculanos usque ad Circaeum.* Vet. Schol. Quod fortasse Maecenas fecerat. *Candentem* dixit Maecenatis villam ; h. e. *marmoribus comtam.* Vet. Schol.

33 *Chremes ; Nomen in Terentio divitis et tenacis.* Vet. Schol. B. *Terra premam,* defodiam et in terra condam. Z.

34 *Discinctos pro negligentibus solent dicere.* Vet. Schol. Suaviter Maecenatem suum ridit, qui, ut ait Seneca, *Solutis tunicis in urbe semper incedebat. Malthinus tunicis demissis ambulat :* quem Malthinum Vet. Schol. Maecenatem fuisse ostendit Sat. 1. 2. 25. B. Si vere ista Schol. mirabor audaciam Flacci, et ingratum animum, qui non maluerit *admissus circum praecordia ludere amici* magni, quam vitia illius humano generi ridenda propinare. G.

Nepotem Veteres prodigum et luxuriosum dicebant, quia revera solutiores delicatiorisque victus soleant esse, qui sub avo nutriuntur. Vet. Schol. *Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico tangit.* Persius 1. 116. B.

ODE II.

Horatius dubiis hisce temporibus incertus, civiles turbas urbanaque negotia pertaesus forsan et potentis amicitiae rigorem expertus, humilium colonorum vitae invidere se profitetur. De ridicula interim Alfii noti foeneratoris persona, urbanissima et Ironica Allegoria, miranda rusticanae vitae praeconia referri vult videri. (Videntur sane ultima Odae superioris hanc velut peperisse. G.) (*Exemplo Alfii foeneratoris ostendit, non facile quemquam a lucri consuetudine recedere. Alfius enim beatum praedicat rusticum, qui nec curis et molestiis, quas foenoris exercendi studium pariat, vexetur, nec militet, nec mercaturam exerceat, nec causis forensibus det operam, nec potentioribus hominibus gratificari cogatur, sed qui agrum colat. Atque dehinc singula vitae rusticae commoda recenset. At idem homo, qui jamjam rusticus fieri cupiebat, intra paucos dies, mutata sententia, ad lucri consuetudinem repente redit.* Z.)

METRUM UT IN SUPERIORI.

BEATUS ille, qui procul negotiis,
  Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bubus exercet suis,
  Solutus omni foenore;
Neque excitatur classico miles truci;
  Neque horret iratum mare;
Forumque vitat, et superba civium
  Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
  Altas maritat populos,
Inutilesque falce ramos amputans,
  Feliciores inserit;
Aut in reducta valle mugientium
  Prospectat errantes greges;

5 Nec *Ven. Glar.*—6 Nec *eaedem edd. et Bentl.*—V. 11. *et* 12. *post* 13. *et* 14. *habent MSS. editique omnes praeter unum H. Stephani (vid. primae edit. Diatr.* 1. *p.* 38.) *qui sic edidit. ut et G. Fabric. A.* 1570. *itemque Chab. Baxt. et Cun. et Sanadonus. Bentleius vulgatam defendit, quia maritatio vitis curatur Octobri, verno autem insitio.*

1 *Beatos* praedicamus quibus invidere solemus.

Negotia dicit molestias urbanae vitae. Vet. Schol. B. Videntur esse negotia pecuniaria, quae cernuntur in pecunia mutua danda et foenore exercendo. Z.

3 Lambinus *bubus* legit pro *bobus*, quod Prisciani auctoritate, firmat, qui et sic legerat.

Exerceri dicitur quod non sinitur quiescere. B.

4 *Solutus o. f.* vulgo interpretantur de eo, qui liber est ab aere alieno: sed, ni fallor, intelligitur is, qui foenus non exercet, et adeo liber est a metu ne sortem cum usura perdat. Z.

5 *Excitatur*, e somno.

Classicum vocatur turbarum sonitus, a classibus; i. e. Equitibus qui turbas semper ferebant. Vet. Schol. Cruq, *Classes equitum ordines vocantur.* Mancinellus ex Prisciano.

8 *Limina; Salutationum Officia dicit.* Vet. Sch.

Aut pressa puris mella condit amphoris;
  Aut tondet infirmas oves;
Vel, cum decorum mitibus pomis caput
  Auctumnus arvis extulit,
Ut gaudet insitiva decerpens pyra,
  Certantem ut uvam purpurae,
Qua muneretur te, Priape, et te, pater
  Sylvane, tutor finium!
Libet jacere modo sub antiqua ilice,
  Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquae;
  Queruntur in silvis aves;
Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
  Somnos quod invitet leves.
At cum tonantis annus hibernus Jovis
  Imbres nivesque comparat,
Aut trudit acres hinc et hinc multa cane
  Apros in obstantes plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,
  Turdis edacibus dolos;

---

18 *Pro* arvis, agris, *ex MSS. et edd. Bentl. Cun. et sic Brod.*—25 Rivis *MS. Bersm.*—33 Hamite *Brod.*

---

9 *Adulta; Propago tertio anno a matre separabitur*, Mancinellus ex Columella.

10 *Maritat; Arbores sexto anno, si jam firmae videbuntur maritandae.* Idem ex Columella. *Proprie maritari arbores dicuntur cum vitibus adjunguntur.* Vet. Schol.

Vitem maxime populus alit. Columella, citante Mancinellus. B.

Vid. quae notavimus ad Col. 5. 6. 4 G.

11 Quid si mallet Bentleius *Inutilesve?* an inde sequeretur Horatium ita scripsisse?

Amputans; isto significatur qui parat insitionem. Mancinellus.

13 *Reducta:* curvata, Tralatio est ab arcu.

14 *Errantes; Libere pascentes.* Vet. Schol.

15 *Mellilmessio dicitur mellis collectio.* Vet. Sch. Quae vox non comparet in Dictionariis. Aliis *Mellatio dicitur.*

16 Rustici detondent aegrotantium ovium clunes, cum ob insueta pabula fluore ventri tentantur, quod non viderunt Interpretes. Occurrit etiam apud Vet. Schol. *Lanitundium*, Lexicographis ignotum. B. Non possum putare relatum ab Horatio in voluptatibus agricolarum, tondere clunes ovium fluore alvi laborantium. G, Recte: nam *infirmae* non sunt aegrotantes, sed debiles, injuriae patientes. Z.

17 *Decorum caput; Poetica Phantasia finxit Auctumnum quasi corporalem deum pomis coronatum.* Vet. Schol.

21 *Et munero et muneror in Activa significatione recte dicitur.* Vet. Schol. quod et Priscianus tradit. *Non gustabant novas fruges, aut vina, antequam sacerdotes primitias libassent.* Mancinellus.

25 Torrentius, Lambinus et Cruquius ex pluribus antiquis Codicibus reposuere *Rivis* pro *Ripis*; quod et Adjectivo *Altis* confirmari videtur. Paulum interest inter Literas *P* et *V* in MSS. B. *Ripis* praetuli cum Bentl. quia de aestate atque auctumno sermo est, quo tempore tenues sunt aquae, ripae altiores. G.

26 *Veteres omnium animalium voces, praeterquam hominis, querelam dicebant.* Vet. Schol.

30 *Comparat; Colligit.* Vet. Schol.

32 *Obstantes; Fugae aprorum oppositas.* Vet. Schol.

33 *Amites hodieque appellantur furculae quibus*

Pavidumque leporem, et advenam laqueo gruem,
  Jucunda captat praemia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
  Haec inter obliviscitur?
Quod si pudica mulier in partem juvet
  Donum atque dulces liberos,
(Sabina qualis, aut perusta solibus
  Pernicis uxor Appuli)
Sacrum et vetustis exstruat lignis focum
  Lassi sub adventum viri:
Claudensque textis cratibus laetum pecus,
  Distenta siccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
  Dapes inemtas apparet:
Non me Lucrina juverint conchylia,
  Magisve rhombus, aut scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
  Hiems ad hoc vertat mare:
Non Afra avis descendat in ventrem meum,
  Non attagen Ionicus
Jucundior, quam lecta de pinguissimis
  Oliva ramis arborum,

---

35 Pavidumve *Bentl. ob sensum, quia* ve *significat* aut.—37 Malorum *Ald.*—62 Verrat *conj. Heinsii.*

---

retia, in venatione, vel in aucupio, suspenduntur. Vet. Schol.

36 *Proemia* modo pro *praedas*, quippe labores *praemia.*

37 *Malarum quas amor curas:* ex Hellenismo Soloecophanes. Mirum est tot Interpretes intellexisse *amorem* de avaritia.

39 *In partem:* h. e. in mediam partem, vel dimidium curae.

41 *Sabinos* nominat et *Appulos*, tanquam sibi notos.

43 *Sacrum; Vestae consecratum: juxta focum dii penates positi fuere, Laresque inscripti, idcircô quod ara deorum Larium focus sit habitus.* Vet. Schol. Cruq. Nil opus legi in hoc Versu *Sacrum et*, neque superius *juvans;* cum ab hoc incipiat expolitio ejus quod generaliter proposuerat. B. At cum singula membra protaseos copula connectantur: recepi *et* ex ed. Venet. Lambinus autem edidit *Sacrumque.* Z.

45 *Crates a pastoribus texi consueverunt, ad mutandas pecudibus mansiones.* Vet. Schol.

Laetum pecus dicitur bene curatum et pingue.

47 *Horna; novella.* Vet. Schol. Quasi ὡρινὰ, vel hujus horae, vel anni. *Rusticae simplicitatis Idioma hornum vinum bibere.* Vet. Schol.

Dolium, testaceus cadus erat. *Dolia nudi Non ardent Cynici.* Juvenal.

49 *Lucrina* ostrea inter praecipua erant, et summi pretii.

50 *Scarus)* Piscis ingens Graeci maris, qui et ruminatur et voce utitur; de quo vide Athenaeum, Eustathium et Tzetzen in Lycophronem.

51 *Intonata* dicitur hiems, ob minacem ventorum sonum tonitrui non absimilem. B. Nempe *hiems* hic procella est, ut etiam tonitrua propria intelligi possint. G.

53 *Afram avem gallinam Numidicam dicit, quae*

Aut herba lapathi prata amantis, et gravi
  Malvæ salubres corpori,
Vel agna festis cæsa Terminalibus,
  Vel hædus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut juvat pastas oves
  Videre properantes domum!
Videre fessos vomerem inversum boves
  Collo trahentes languido!
Positosque vernas, ditis examen domus,
  Circum renidentes Lares!
Hæc ubi locutus fœnerator Alfius,
  Jamjam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam;
  Quærit Calendis ponere.

---

63 Versum *Servius ad Ecl*, II 66 —67 Alphius *Ven. Glar. Chab. Lamb.*—69 Redegit *etiam coll. Sax. et Brod. it. Maitt. it. MSS. duo Bersm.*

---

magna est et pinguissima, quam et Garamantium vocant et Africanam. Vet. Schol.

54 *Attagen* Lagopus est, vel Asiatica perdix, quam vulgo Francolinum vocant. *Cum Attagenas Fœminino genere vulgo dicant, attendendum quod Masculino genere hic dixerit.* Vet. Schol.

56 Vili pretio veneunt *olivæ* apud Italos.

57 *Lapathum* modo dixit Oxalida vel Oxylapathum.

Gravi, h. e. onusto, ob astrictum alvum: *Corpori* enim posuit pro *alvo*, usitato Charientismo.

59 *Ad excludenda jurgia Terminaliorum dies fuerat constitutus, qui per epularum festivitatem cæsis agnis servari faceret fines constituto:* Vet. Sch.

60 Ad frugalitatem rusticam refertur. Non mactaturus pater familias hædum integrum, epulatur ereptum lupo, et alioqui periturum. G.

62 Pulchro Iconismo, sive Enargia, posuit *properantes domum* et sequentia.

65 *Pueri domi nati vernæ dicuntur.* Vet. Sch.

Examen quasi *Exagmen*, ab *ex* et *ago* ducitur.

66 *Focum purum circum versum quotidie priusquam cubitum eat habeat.* Cato. *Villicus consuescat rusticos circa Larem domini focumque familiarem semper epulari.* Columella, citante Cruquio. Rutgersius tamen *renidentes* ad *vernas* referendum putat.

67 *Vel optima nomina, non appellando fieri mala, fœnerator Alfius dixisse verissime fertur.* Columella, citante Torrentio.

68 *Futurus rusticus; comparaturus prædia.* Vet. Schol.

69 Vet. Schol. Cruquii cum optimis Cruquii atque Torrentii MSS. legerunt *redegit* non *relegit*. *Redegit pecuniam* qui summam inde conficit. B. *Redegit*, in arcam suam, certe in potestatem, emturus agrum: vicinum ut sit verbo *exigere*. Sed *relegit* etiam defendi potest, et defensum est a Nic. Heinsio Adv. 2. 4. p. 236. i. e. rursus colligere studuit. G.

Etiam Idibus exigebantur usuræ; ut Cicero (Cat. 1. 6.): *Prætermitto ruinas fortunarum tuarum, quas omnes impendere proximis Idibus senties.* Vet. Schol.

70 *Calendis communiter solebant solvere fænus.* Torrentius. Mansit igitur quatuordecim dies in proposito.

Ponere; Deponere. Vet. Schol. Nam quod in fœnus datum est Depositum dicitur.

ODE III.

AD MAECENATEM.

Exsecratur alium, quod apud Maecenatem imprudens degustaverat.

METRUM UT SUPERIUS.

PARENTIS olim si quis impia manu
  Senile guttur fregerit,
Edit cicutis alium nocentius.
  O dura messorum ilia!
Quid hoc veneni saevit in praecordiis?
  Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
  Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas praeter omnes candidum
  Medea mirata est ducem,
Ignota tauris illigaturum juga,
  Perunxit hoc Jasonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
  Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam siderum insedit vapor
  Siticulosae Appuliae;

3 Edat *Brod.* Alium *etiam G. it. Z.* Aleum *Brod.* Allium *vulgo.*—5 Queîs *Glar.*—6 Non vip. *Cujacius e MSS. Obs.* 28.—13 Pelicem *G. Z.*

1 *Parentis olim: Siquis parricidium fecerit comedat alium pro poena.* Vet. Schol.

2 *Senile;* h. e. *Tenue et miserabile collum*, ut Virgilii verbis utar: Inest enim πάθος.

Frangere guttur hoc loco est praecidere gulam, vel jugulare.

3 Veteres declinabant *edim, edis, edit.* Vet. Schol. Cruq. Sic et plures MSS. legerunt pro eo quod erat *edat* in Impressis.

Alium dicendum ut solium, dolium, non ut vulgo aleum. Vet. Sch. Sosipater etiam reprehendit *aleum.* Est *alium* a Graeco Ἄγλιον, unde ἄγλιθες aliorum capita dicuntur. Quin et Veteres Torrentii Codices habebant *alium* pro *allium:* credo etiam olim parum convenisse de scriptura.

4 *Durus* fortis est, qui quidvis potest pati: huic contrarium est *mollis. Fessis messoribus aestu Allia serpyllumque, herbas contundit olentes.* Virgil. Galeno etiam (notante Mancinello) Alium *rusticorum Theriaca* dicebatur.

5 Scita est ista Ellipsis, *saevit* pro *quod saevit*, quod et advertebat Lambinus.

Exta homini ab inferiore viscerum parte separantur membranis quae Praecordia appellantur, quia cordi praetenduntur. Mancinellus ex Plinio.

7 *Incoctus;* h. e. quia *incoctus*, et per hoc, *permixtus.*

Malas dapes; Periphrasis est veneni. non sine Euphemismo, ut in *Abi in malam rem*, pro in crucem.

8 *Sub hoc Canidiae nomine, Gratidiam Neapolitanam unguentariam intelligi vult. Sic et Virgilius pro Citbaeride Lycoridem appellat: Non enim proprium nomen notari decebat in carmine.* Vet. Schol. erudite.

Tractavit, modo pro miscuit: et ore et manibus tractamus quae commiscendo subigimus. B.

9 *Candidum*, formosum. Z.

13 A Graeco Διαλείφειν, *delibuere* dicimus.

Pellicem; Glaucen dixit Creontis filiam. Vet.

Nec munus humeris efficacis Herculis
  Inarsit aestuosius.
At, si quid unquam tale concupiveris,
  Jocose Maecenas, precor
Manum puella savio opponat tuo,
  Extrema et in sponda cubet.

ODE IV.

IN MENAM.

In Menam amarulenta Invectio. Erat autem hic Menas Cn. Pompeii libertus, Sextoque Pompeio legatus classique Piraticae praefectus, quam tamen postea majoris spe lucri Augusto proditorie tradidit; ab Augusto deinde ad Sextum defecit, Sextumque iterato Augusto prodidit. Hunc igitur Augustus non solum Tribunum militum classisque Praefectum fecerat; verum etiam mensae suae adhibuerat. Quam rem Horatius, in Pompeii domum ut decuit liberalis, indignanter se ferre liberrime hac Ode profitetur. (De hoc Pompeio Mena omnia Dio: porro eum hic peti, Acron et Porphyrio, quales nunc sunt, et V. Schol. Cruquianus tradunt. Mihi hoc scrupulum movet, quod unicum et proprium crimen hominis, perfida levitas, hic illi non objicitur: sed invidia tantum excitatur, &c. G.)

METRUM UT IN SUPERIORE.

LUPIS et agnis quanta sortito obtigit,
  Tecum mihi discordia est,

---

21 Savio *etiam G. it. Bentl.* Suavio *vulgo.*

Schol. Quam Naphtha arsisse tradit Plinius: alii Creusam nominant.

14 Etiam Ovidius posuit *fugit* pro *volavit.* Metamorph. Lib. II. *Fugit et impressa tellurem reppulit basta.*

15 *Caniculae exortu accendi solis vapores quis ignorat?* Mancinellus ex Plinio.

Insedit: sic et Ovidius; *Pallor in ore sedet.*

Vetuste *vapor* pro aestu, ut freqenter Lucretius.

16 *Siticulosae* ex Homerico ἐπιδίψιος confictum est, ut bene Cruquius.

17 *Efficacis perpetuum Epitheton vult esse.* Vet. Schol. Nihil non effecit Hercules cum nulli labori impar fuerit.

18 *Aestuosius*, scite pro *intolerabilius. Si dixerit aestuo, sudat;* qui nequit calorem ferre, aestuare se dicit. Nil opus est me hoc loco de Deianirae notissima fabella monere.

19 Comice, et ἐν ἤθει, posuit *siquid tale;* delicias enim facit et exhorret alii nomen.

20 Qui omnes amoris numeros implere norunt *jocosi* dicuntur, tanquam *bilares* et *amabiles*, Graecis ἱμερόεντες, B. *Jocosus*, jocosis gaudens, *Mancin.* cui velit suos jocos commendatos esse, *Porphyr.* Z.

21 *Savio: Amoris osculo.* Vet. Schol. Cruq. Quae posterior vox Lexicographos fugit. [Nempe sphalma est, pro *osculo.* G.] Torrentii etiam vetusti Codices habuere *Savio* pro *Suavio*, quod et Plautum habere video: credo a puellis et delicatis ita proferri consuevisse. *Puellam* autem modo *Terentiam* Maecenatis conjugem dici nonnulli voluere, prodente Vet. Schol.

ODE IV.

1 Graecis Οἶς λύκῳ Proverbium est, de inconciliabilibus. Sic et Ovidius in Ibin, *Pax*

Ibericis peruste funibus latus,
  Et crura dura compede:
Licet superbus ambules pecunia,
  Fortuna non mutat genus.
Videsne, sacram metiente te viam
  Cum bis ter ulnarum toga,
Ut ora vertat huc et huc euntium
  Liberrima indignatio?
Sectus flagitiis hic Triumviralibus,
  Praeconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
  Et Appiam mannis terit?
Sedilibusque magnus in primis eques,
  Othone contemto, sedet?

---

16 Contento *ed. prima Venet. a.* 1478.

---

erit haec nobis donec mihi vita manebit, cum pecore infirmo quae solet esse lapis.

Sortito; Sorte naturae. Vet. Schol. Cruq. Natura cuique suam sortem ex fato tribuit. B. Haec est illa *μοῖρα* Graecorum, aeterna lex naturae. G.

2 Inimicitia dictis et factis constat; in animo est *discordia.*

3 *Ibericis; Ostendit eum fuisse Pompeii remigem in Iberia.* Mancinellus. *In Hispania plurimum Spartum nascitur.* Vet. Schol. *Spartum in aquis marique invictum.* Mancinellus ex Plinio. B. Ibericis ex sparto funibus etiam extra Hispaniam locus est. G. Est periphrasis servi, cujus in latere verberum, in cruribus compedum vestigia extant. Z.

6 *Genus* modo naturam dicit et vernilem animum. Alias et ipse Horatius libertini generis fuerat.

7 Bene *Videsne* subjecturus *liberrima* quod habet ἦθος, seu moralem Enargian.

Sacravienses dicti nobiles qui frequenter sacram viàm ambulabant. Ludovicus Desprez. B. *Sacravienses* nescio an memorentur, praeterquam apud Festum V. *October Equus*, ubi sunt vicini ibi habitantes, ut Subarrani, &c. G.

Metiente: sic *stabili gressu metitur litora cornix*, ut scite Vet. Sch. quod dixerat *superbus ambules.*

8 *Bis ter ulnarum; Hanc autem justae togae mensuram intelligendum est.* Vet. Schol. *Justam togam* dixit qua nulla major consueverat fieri; quod non intellexit Cruquius dum Scholiasten reprehendit. *Manicatis et talaribus tunicis, velis amictos non togis* ait Cicero in Cat. 2. Henricu Stephanus. Bentleius nequit ferre *bis ter ulnarum;* ideoque ex arbitrio suo rescribit *bis trium*, sed nulla suffultus auctoritate. Dicit se tamen nunquam vidisse nequiorem Lectionem. Equidem fateor haec quae dicit esse supra meum captum. B. Festinabat, aut commotior erat, cum ista scriberet, vir doctus; *bis ter ulnarum* plane insolitum est et anomalon. Facilius autem intelligo librariorum peccatum (nisi est ipsius poetae error humanus) si dictante aliquo, *bis ternûm ulnarum;* seu *bis tern' ulnarum*, non modo *ûm* periit, etiam in scribendo, verum etiam litera *n.* G.

9 *Vertat; Detorqueat ab illo aspectum.* Vet. Schol. *Huc* et *huc* apposuit, quo ostenderet a plurimis hoc factum.

10 *Liberum* dicimus qui animi sui sententiam absque verecundia promit. Sic et Ovidius: *En ego liber, Ille ferox tacui.* B. *Indignatio*, h. e. homines indignabundi. Z.

11 *Fures ac servi nequam apud Triumviros Capitales ad Columnam Maeniam puniri solent.* Asconius, citante Desprez. *Nam ut Tribunis plebem, ita Triumviris jus erat alienos servos caedendi.* Vet. Schol. B. Sublestum hoc scholion. Tribunis adeo non est jus caedendi plebem, ut iis potius commissum sit terga plebis praestare a plagis immunia. G. *Sectus*, &c. Est imitatio hominum indignantium. Z.

12 *Dum noxii caedebantur Praecones tubas inflabant, qui mos hodie in mea patria Velitris servari solet.* Mancinellus. B. Etiam haec de tubis nihili esse puto: praeco voce pronunciat et praedicat causam poenae. G. *Praeconis, ad fastid.* tamdiu caesus donec etiam praeconi fastidio esset. *Mancin.*

Quid attinet tot ora navium gravi
  Rostrata duci pondere
Contra latrones atque servilem manum,
  Hoc, hoc tribuno militum?

ODE V.

IN CANIDIAM VENEFICAM.

Inducta Patricii cujusdam pueri persona, quem a sagis Neapolitanis inter sacra Magica immolatum fama audierat, exsecratur amicam suam Gratidiam, Neapolitanam unguentariam, quae amatoria potione eum paene dementaverat, pro se autem versute Quintilium Varum amicum supposuisse videtur. Non ausim ista praestare. Vid. Arg. Car. 1. 16. G.)

METRUM UT SUPERIUS.

At O deorum quicquid in coelo regit
  Terras et humanum genus!
Quid iste fert tumultus? et quid omnium
  Vultus in unum me truces?

17 *Pro* ora, aera *conj. Bentl.*

ODE V.

1 *Sic Lamb. ex MSS. &c.* Quidquid regis *Zar. Med.* 1477 *et* 1486. *Da. Heins. Maitt.* Quisquis regis *Brod. Flor.* 1482. *R. Steph. Rutg.* Quisquis regit *Ald.* Quisquis regis *Ven.* —3 Aut quid *Ven. Glar.*

14 *Falerni agri meminerat, quo Appia via necesse ire.* Vet. Schol.

Deliciarum affluentia est equos, vulgo burrichos habere. Vet. Schol. De his superius (3. 27. 7.) diximus, et ostendimus fuisse contrarios mulis. B.

15 *Sedilibusque magnus in primis, cum vehementi indignatione profertur.* Vet. Schol.

16 *L. Roscius Otho Legem Theatralem tulerat, ut in quatuordecim Ordinibus sederent Equites, de quibus in duobus sederent Tribuni, non tamen servi.* Vet. Schol. *Duo primi versus Tribunis vacabant.* Alter Schol. B. Contemnit sua cum lege Othonem, qui nihil contra illam admisit; lex non terret, nisi qui eam violavit. Vid. Sat. 1. 4. 68. De *tribunis* quae Vet. Schol. habet, ea certe antiqua non sunt. Tribuni laticlavii inter senatores sedent, caeteri inter equites. G.

17 *Quid attinet:* dolet tantas impensas frustra fieri.

18 *Rostratae erant naves ob scopulos.* Mancinellus. B. Etiam ut fluctus finderent, ut inimicas naves figerent a puppi vel a latere. G.

19 *Servilem manum; Sextus Pompeius sexaginta servorum millia collegit.* Mancinellus. *Imo et Augustus ipse manumisit viginti millia servorum uno tempore;* quod monet Torrentius ex Suetonio.

20 *Hoc, Hoc,* frendens dicit: neque parcit Augusto ipsi. B. *Hoc tr.* cum iste, qui piraticam exercuit et servus fuit, nunc tribunns militum sit. Z.

ODE V.

1 *At, timoris Interjectio.* Mancinellus. Sic et Virgilius: *At tibi pro scelere exclamat, pro talibus ausis.* Vet Schol. *At?* et geminatum *at! at!* a Phrygio et Macedonico Ἄττα, quod et *Patrem* et *Jovem* significabat, deduci videtur Est autem vehementer commoti exclamatio, cujusmodi fere et Homericum ὢ πόποι. B. Puer

Per liberos te (si vocata partubus
  Lucina veris affuit)
Per hoc inane purpurae decus precor,
  Per improbaturum haec Jovem,
Quid ut noverca me intueris, aut uti
  Petita ferro belua?
Ut haec tremente questus ore constitit
  Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
  Mollire Thracum pectora;
Canidia brevibus implicata viperis
  Crines et incomtum caput,
Jubet sepulcris caprificos erutas,
  Jubet cupressus funebres,
Et uncta turpis ova ranae sanguine,
  Plumamque nocturnae strigis,

9 Tueris *Med.* 1477.—11 Trementi *Chab. Lamb.*—18 Cupressus *etiam Zar. et Med.* 1477.

loquitur dum illum exuunt veneficae. V. v. 10 G.

Mire *quicquid deorum*, turbata mente et lingua, pro eo quod deberet esse *omnes dii deaeque.*

Melius *regit* quam *regis;* etsi nonnulli Codices cum Servio legant *regis.* Pro priore tamen lectione stare videtur Vet. Schol. et concitatius videtur.

3 *Iste* Tragice pro *tam immanis*, ἐν ἤθει.

Fert, *vult.* Vet. Schol. Cruq. h. e. *in se habet.* Sic et *Fert animus*, pro *in animo est.*

Tumultus, vel *timultus* a *timeo:* ut enim ab Osco *facul*, *facultas;* sic etiam fortasse a *timul*, *timultus.* Superius monui tumultum esse festinationem quandam motus cum terrore *Vim dicit rapinae ipsius quam passus est.* Vet. Sch. eleganter.

Antitheton est in *omnium* et *unum* non sine gravi Emphasi.

6 *Veris;* an simulavit partum ne videretur anus? B. Epod. 17. 50. accusatur acerba illa ironia partus suppositi Canidia. G.

Bene *affuit*, cum dixerit *vocata:* nam *adesse* dicuntur qui *advocantur.*

7 Deorum erat purpura. *Praetexta sacram et venerabilem fieri pueritiam credebant Veteres*, ut ex Quintiliano adnotabat vir doctus Ludovicus Desprez. Erat ob hanc rem Praetexta etiam majorum magistratuum. B. *Inane*, vanum, quia non proderat perituro. *Schol.* Z.

Precor modo pro *rogo.*

8 Leni Charientismo posuit *improbaturum*, pro *vindicaturum.*

11 Emphatica Enargia posuit *constitit* pro *nudus stetit.*

12 Regiorum puerorum insignia, praetextae erant et bullae. Praetexta toga erat candida purpureo limbo circumsepta; bulla autem aureum fascinum, quod hodie coralio et bullis constat. Βȣλαν ὅμοιαν πομφόλυγι (h. e. *bullae similem bullam)*, dixit Plutarchus, in Romulo, quod ostendit Cruquius. Fuit enim et rotundum et superiore parte perforatum, ut ex Apuleio idem vir doctus monstravit; unde crediderim esse factum ut a nonnullis pro cordis figura acciperetur. Anglorum vox BELL a *bulla* fuisse videtur.

13 *Impia*, modo pro dura et immitia.

15 *Brevibus; furiali habitu eam descripsit.* Vet. Schol. *Brevibus viperis perpetuo* Ἐπιθέτῳ *dicitur, nam tales sunt.* Idem.

17 *Caprificus*, quod ex veteribus monumentis plerumque erumperet, arborque esset infrugifera, deorum manium fuisse credebatur, adeoque infelix. B. De apparatu illo et supellectile quasi veneficarum conf. Sat. 1. 8. et quae ibi monentur. G.

18 *Varro dicit peras* [pyras πυρὰς] *cupresso circumdari ob gravem ustrinae odorem ne populi circumstantis corona offendatur.* Mancinellus. Nos hodie rore marino utimur. In tribus optimis Torrentii Codicibus et in Cruquiano Schol. *cupressus* erat pro *cupressos.*

19 *Turpis*, *grandis*, *tales enim ranae vulgo rubetae dicuntur*, *et magis venenosae sunt.* Vet. Schol.

Herbasque, quas Iolcos atque Iberia
  Mittit venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta jejunae canis,
  Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana, per totam domum
  Spargens Avernales aquas,
Horret capillis, ut marinus, asperis,
  Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia,
  Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus;
  Quo posset infossus puer
Longo die bis terque mutatae dapis
  Inemori spectaculo:
Cum promineret ore, quantum extant aqua
  Suspensa mento corpora:
Exusta uti medulla, et aridum jecur
  Amoris esset poculum;

---

21 Colchos *Ven. Glar.* Iolchos *etiam Med.* 1486. *Lamb.* Iolcos *Heins. ad Ovid. Met.* 7. 158.—22 *Pro* ferax, foras *Brod.*—29 Teia *MS. alter Bersm.* Vera *MS. alter Bersm.* —33 Terve *Ald. R. Steph.* Terque *Editt. primae.*—37 Exsecta *Brod.* Execta *Z. Med.* 1477 *et* 1486. *Ven.* 1479. Exerta *Ven.* 1486. *Ald. Rutg. Da. Heins. alterutrum fere MSS.* Exesa *vel* Exesta *N. Heins. Adv.* 4. 1. *et ad Ovid. Met.* 14. 208. *it. Bentl.* Exsucta *Gott. Faber, Lambi. Maitt. Talb. Sandby.* Exsucca *Cun. Sanad.* Similis fere varietas ap. Tibull. 1. 10. 37.

Non ranae ova, sed uncta ranae sanguine. Rana enim infernum animal est, ut Juvenal. *Et Stygio ranas in gurgite nigras.* Alter Schol.

Sulphure, taedis et ovis lustrabant se veneficae: Philtris etiam ea immiscuisse vel ex hoc loco patet.

20 *Striges* dictae, *Quod horrenda stridere nocte solent*, ut ait Ovidius sexto Fastorum, quem vide. Est enim Graecis Στρίγξ a Στρίζειν eodem intellectu. *Vulgo Strigiae*, auctore Vet. Schol. Hanc avem sibi incognitam scribit Plinius: *Sive igitur nascuntur aves, seu carmine fiunt.* Ovidius. Anus enim volaticae vulgo ferebantur, ex Harpyarum scilicet genere. *Nocte volant puerosque petunt nutricis egentes; Et vitiant cunis corpora rapta suis.* Ovidius. Eadem tamen videtur quae et Nycticorax, feralis avis.

21 Cum Beroaldo, Torrentii Lambinique Codicibus et Vet. Schol. *Iolcos* reposui pro *Colchos:* erat autem Iolcos Thessaliae oppidum. B. Iberia, h. l. non est Hispaniae pars, sed regio ad Pontum inter Colchidem et Armeniam. Z.

22 Veteribus idem erat *venenum* et *φάρμακον.* Φαρμακεύτρια etiam et medica erat et saga et venefica, quod herbarnm vim sibi a diis traditam credi volebant.

23 *Jejunae canis;* ac si canis fames etiam ossi inhaereret, quod et ad augendum amoris desiderium valere credebant.

24 *Flammis Colchicis: Quales Medea tractavit apud Colchos de lignis infoecundis.* Vet. Sch. erudite.

25 *Expedita succincta.* Vet. Schol.

Sagana. Memini me legere apud Helenium Acronem Saganam fuisse nomine, libertam Pomponii senatoris, qui a Triumviris est proscriptus. Vet. Schol. in Satyr. 8. Lib. I. *Foeneratoris cujusdam uxor fuit;* juxta alterum Schol. etsi Fabricius ediderit *Senatoris* vitiose ni fallor.

26 *Avernales: ut, Sparserat et latices simulatos fontis Averni.* Vet. Schol.

28 E cancrorum genere dicitur esse echinus, echino terrestri persimilis. Pecoris ventriculi forma est, qni Graecis ἐχῖνος dicitur, a continendo, quod illis ἔχειν est: unde et *echinus* pro vasis genere de quo alias dicturi sumus.

Interminato cum semel fixae cibo
  Intabuissent pupulae.
Non defuisse masculae libidinis
  Ariminensem Foliam,
Et otiosa credidit Neapolis,
  Et omne vicinum oppidum :
Quae sidera excantata voce Thessala
  Lunamque coelo deripit.
Hic irresectum saeva dente livido
  Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
  Non infideles arbitrae,
Nox, et Diana quae silentium regis,
  Arcana cum fiunt sacra ;

Currens, furens. Vet. Schol. Bentleius fatetur se debere suum *Laurens aper* unius Heinsii conjecturae. B. Ea conjectura mihi etiam valde arridet. G.

29 *Abacta ;* h. e. *Quae nulla mala conscientia remota est.* Vet. Sch. Quippe cui omnia credebant veneficae. B. *Veia*, nomen tertiae veneficae, quae non deterrebatur conscientia tanti talisque sceleris. Z.

30 Superius monuimus *ligonem* esse latum sarculum, quod Graecis *μάκελλα* dictum est, uti Bidens *δίκελλα.* Alii pro *pala* accipiunt.

Per Hypallagen *duris* posuit, quia ipsa *dura* erat, h. e. patiens laboris.

31 *Ingemens, quasi vehementer anhelans.* Landinus.

33 *Ἐμπαθῶς, Longo die* pro toto : Longus is certe incluso puero fameque pereunti videbatur.

Terque pro *terve,* ut vere Bentleius. Certe familiaris est iste error Exscribentibus.

37 Mira in hoc loco lectionum varietas, *exerta, execta, exucta, extracta,* et *exacta,* quarum tamen nulla mihi placet. Cum tamen *execta* et *exerta* sint optimorum codicum, ex his *exusta* confeci, quae voci *aridum* optime convenire videbatur. Credebant hac maleficae desiderium cibi atque potus medullae jecorique miselli pueri inhaerens ad amorem facturum. Notum est *Medullam* et *jecur* amoris fuisse sedes. Bentleio per me placeat suum *Exesa.* B. Cum *medulla* non minus quam *jecur* pueri, ipso furioso desiderio ciborum interfecti, *poculum amoris* s. philtron fieri debuerit: ei rei non ita convenire *exesa* medulla videtur quam *exsecta,* quod est antiquissimorum codicum typis vulgatorum. G.

39 *Interminato ; interdicto.* Vet. Schol.

Cum semel ἠθικῶς dicitur de re cujus exitum avide expectamus.

40 *Pupulae parvae oculorum imagines, quos Physici dicunt ante triduum morituris non apparere.* Mancinellus. Graecis etiam *κόραι* appellantur.

41 Dilogia usus est in voce *masculae:* nam et virilis libidinis numeros implebat, et erat tribas. B. *Non defuisse,* advocatam navasse suam operam. *Foliam,* nomen quartae veneficae, quae tribas erat, et amore feminarum, ut vir, ardebat. Z.

43 *Otiosa* perpetuum Neapolis Epitheton, quam et Ovidius (Met. 15. 712.) dixit ; *In otia natam Parthenopen,* ut adnotavit Bonfinius. *Illo Virgilium me tempore dulcis alebat Parthenope studiis florentem ignobilis otî,* Virgilius (Ge. 4. 563.), anotante Vet. Schol. B. Hic locus enim ob amoenitatem, balnea, thermas maxime idoneus erat ad secessum. cf. Strab. lib. 5. p. 246. Z.

46 Credebant Veteres veneficas elicere deos e curribus suis. *Carmine dii superi placantur, carmine manes.* Putabatur enim venefica diis superior, hujus enim carminibus vel inviti cedebant, uti et sacerdotum precibus rite peractis.

47 Belle *irresectum,* nam *scalpere terram unguibus solebat.* Vide Sat. 8. Lib. I. Dilogως etiam foedam dicit, ob non resectos ungues.

48 *Rodens pollicem ; Habitum et motus expressit Canidiae furentis. Petronius ut monstraret furentem, pollice ait usque ad periculum roso.* Vet. Schol. Pollicem rodentes ostendere volunt sibi esse famem ultionis, et libenter vel hostium carnibus vesci posse.

49 *Quid dixit ? aut quid tacuit ? Ostendit eam nihil tacuisse.* Landinus. Mira *Βραχυλογία* furentis audaciam significat. B. Quae scelera non dixit, aut quae silentio praeterire potuit ? *Schol.* Z.

Nunc, nunc adeste: nunc in hostiles domos
Iram atque numen vertite;
Formidolosae dum latent silvis ferae,
Dulci sopore languidae,
Senem (quod omnes rideant) adulterum
Latrent Suburanae canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
Meae laborarint manus.
Quid accidit? cur dira barbarae minus
Venena Medeae valent,
Quibus superbam fugit ulta pellicem,
Magni Creontis filiam,
Cum palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abstulit?
Atqui nec herba nec latens in asperis
Radix fefellit me locis.

---

54 Arcum *pro* Iram *Brod.*—55 Formidolosae *etiam coll. Sax.*—59 Nec perfectius *Lamb.* 60 Laborarunt G. *Med.* 1482. *Ven.* 1544. *et omnino vett. edd.* Elaborarint *Cun.*—63 Superbam *tuetur etiam Lamb.*—Superba *Brod. coll. Sax. G. Ven.* 1479. *Med.* 1482. *Ven.* 1544. *Glar. Chab.*—65 Infectum *G. coll. Sax. et MSS. Bersm.*

---

50 *Arbitrae, consciae, testes.* Vet. Schol. *Non infideles* dicit, quod celari soleant quae nocte peraguntur.

52 Legibus vetita oportuit esse *arcana.*

53 *Adeste;* h. e. opem ferte vocatae.

In hostiles domos; scita est ista Enallage numeri, cum de solo Varo agatur.

54 *Arcum,* quod pro *Iram* habet liber Brodaei, vix librario videtur deberi. Est enim eruditius. Diana arcu formidabilis. G.

55 Cum Vet. Schol. et pluribus MSS. reposui *formidolosae* pro *formidolosis,* et bene subjecturus *latent. Formidolosis feras* vicinos atque vicinas modo dicit, quos metuit scilicet, ne scelera sua vulgentur. Bentleius tamen maluit *Formidolosis,* contra plures Libros. B. Non placet allegoria: videtur descriptio noctis intempestae, cum ipsae ferae, vespertino tempore grassari solitae, latibula sua repetierunt. Hoc tempore redeuntem a pellicibus ad Canidiam, ipsius philtro excitatum, allatrent canes, ut pro fure comprehensus, deprehensus adulter, ludibrio sit. G.

57 *Turpe senex miles, turpe senilis amor.* Ovidius.

58 Meretricibus scatebat *Subura,* apud quas delitescere Varum, sive Horatium, significat. *Subura sub muro terreo Carinarum erat;* ut adnotavit Mancinellus ex Varrone. Dicebatur igitur *Subura a sub et Urvo,* a quo urbs appellata est. Nam ad Carinas antiquus erat urbis murus.

59 Ironico Sarcasmo *nardum* dicit philtrum suum, cui maximam fidem habere se ostendit.

Quale non perfectius. Attende Elocutionem in Soloecismo constitutam. Vet. Schol. ex MS. Stephani. Ex Hellenismo scilicet tractam.

60 *Meae laborarint manus;* Octo Torrentii Codices unusque Cruquii legerunt *laborarint,* quod et Lambinus in suis etiam invenit, cum alii habeant *laborarunt. Hinc scias illam unguentarium fuisse.* Vet. Schol. B. Vis argumenti eadem est, sive legas *laborarint,* i. e. elaborare possunt, s. *laborarunt* unquam. G.

61 *Quid accidit?* Peractis sacris miratur rem sibi ex voto non successisse, ideoque aliquid insolitum accidisse suspicatur.

63 *Superbam, potentem.* Vet. Schol. Omnes fere MSS. *superbam* pro *superba.* Sic et Vet. Schol. Cruq. B. Etiam hic difficile est constituere aliquid: *superbam* potest dixisse Glaucen, regii generis puellam: *superba* esse potest Medea successu operis: prius ad invidiam Medeae aptius. G.

65 *Palla,* Marcello *tunicae pallium,* ut adnotavit Mancinellus. Imponebatur haec stolae, e-

Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Ah! ah! solutus ambulat veneficae
Scientioris carmine.
Non usitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput!)
Ad me recurres; nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus.
Majus parabo, majus infundam tibi
Fastidienti poculum.
Priusque coelum sidet inferius mari,
Tellure porrecta super,
Quam non amore sic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub haec puer, jam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias,
Sed dubius unde rumperet silentium,
Misit Thyesteas preces.
Venena magnum fas nefasque; non valent
Convertere humanam vicem.

---

71 Aha *Bentl.*—81 Mei *Glar. Bentl. Hanc lectionem ex interpretatione ortam puto.* Z.—87 *Pro* magnum, magica—Non vertere humanas vices *conj. Bentl.*

---

ratque foeminis pro toga vel pallio, tergo enim dependebat vice mantelis.

69 *Unctis oblivione.* An opio putat uncta pellicum Suburanarum cubilia? Manifestum est eam se gessisse pro ejus uxore, cum reliquas pellices dicat. B. Puto hoc velle poetam, s. Canidiam, Indormit Varus cubilibus pellicum, quae cubilia adeo illum tenent, ut videantur medicata esse unguento oblivionem omnium rerum inducente. Cubilia pellicum uncta sunt oblivione honestatis, &c. G.

71 *Ah! Ah!* repente in mentem venit illi quid acciderit.

Alias notavi *solvere* et *ligare* fuisse magorum propria vocabula. B. Vid. Car. 1. 28. 34. G.

72 Etiam philtrum *carmen* dicitur.

73 *Vare;* terrendo nominat.

74 Hellenismus est in *fleturum*. Graeci enim *κλαίειν* et *οἰμώζειν* jubent quibus infesti sunt.

75 *Vocata;* h. e. *Mens tua magicis vocibus semel evocata nunquam redibit.* Vet. Schol. Obiter hic notandum Veteres sensisse dementium animas e corporibus suis carminibus evocari, uti dii e suis sedibus.

76 Notum est Marsos fuisse carminibus insignes. B. Vid. Epod. 17. 29. G.

82 *Bitumen liquidum, quod naphtha dicitur.* Mancinellus. Hoc enim praestigiatores ad malefaciendum frequenter usi sunt. B.

Et fingit poeta, cum his verbis etiam conjunctum ipsum actum. Sic Virg. Ecl. 8. 80. *Limus ut hic durescit,* &c. G.

Atros ignes dicit lignis infelicibus accensos; taxo scilicet, cupresso, caprifico et similibus; quod miror Interpretes latuisse, cum intelligi possit ex Vet. Schol. superius citato.

84 *Impias;* immites, saevas. Iracunde protulit.

86 *Thyesteas preces* proverbiali sermone dicit, quibus scilicet Thyestes infanticidam Atreum apud Tragicos devovere solebat.

87 *Convertere fas nefasque* per Ἐπεξήγησιν est *convertere humanam vicem;* h. e. (ut Vet. Schol. verbis utar) *Merita in contrarium vertere.* Qui enim liberat poena malos, efficere conatur ut

Diris agam vos: dira detestatio
  Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire jussus exspiravero,
  Nocturnus occurram Furor,
Petamque vultus umbra curvis unguibus,
  (Quæ vis Deorum est Manium)
Et inquietis assidens præcordiis,
  Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc et hinc saxis petens
  Contundet obscenas anus:
Post, insepulta membra different lupi,
  Et Esquilinæ alites.
Neque hoc parentes (heu mihi superstites!)
  Effugerit spectaculum.

---

90 *Quid si* expiator?—102 Effugerint *vel* effugerant *edd. vett. it. coll. Sax.*

---

nefas sit fas, et e contra. *Magnum* autem dicit *fas* legum legem; h. e. Divinam qua leges humanæ reguntur. Magnus et rex dicitur cui minores reges parent: frustra Rutgersius *magicum* reponit. Magnus Bentleius hoc versu mirum in modum se torquet quod non intelligat *humanam vicem* dici *pœnarum vices*, divinamque vindictam *dicto fatorum tempore*, quod ait Phædrus. B. Mihi simplicior videbatur Lambiniana interpretatio, Veneficia possunt *fas et nefas convertere*, perturbare omnia officia: non possunt *convertere* et mutare conditionem mortalitatis, et impedire, quo minus puniantur veneficæ. Et sic distinxi. G.

89 *Diræ exsecrationes dicuntur.* Vet. Schol.

Detestari est deum in partes vocare. Quoties autem hoc ab innocente aliquo cum exsecrationibus fiebat, is qui læserat defigi dicebatur. Unde et Plinius (28. 2. s. 4.), *Defigi diris detestationibus nemo non metuit;* quem locum laudavit Ludovicus Desprez.

92 *Furor;* h. e. in Furiam versus, vel ea figura, qua Furiæ esse creduntur.

94 Nam manes dicuntur et boni et mali; et larvæ scilicet et lares. Sic et Virgilius; *Quisque suos patimur manes.* Vox autem *manes* deos bonos significat, uti Græcis Furiæ Eumenides dicuntur. Imo etiam *Dii Manes* famosiore sensu pusilli dii sunt, quales feruntur 'Ονειροκρίτῃ Artemidoro θεοὶ καταχθόνιοι seu domestici lares. Certe et Armenis et Britannis *Mân* pro *exiguo* vel *minuto* est, ipsis etiam Græcis Μανός. Atque hinc *Immanis* Latinis pro *immenso* est.

95 *Assidet*, qui loco in quo est pertinaciter adhæret, ducta Tralatione ab hirundine; vel etiam ab ave quæ assidet nido. B.

97 *Turba*, sc. hominum.

98 Bene *contundet* de turba, cum jam dixerit *hinc et hinc.*

Dilogως; dixit *obscenas* et *turpes* et *funestas;* erant enim et impudicæ et veneficæ.

99 *Different;* h. e. in diversa trahent, seu dilaniabunt.

100 *Esquilinæ alites; In regione Aggeris, quæ est extra portam Esquilinam solita sunt pauperum corpora vel comburi, vel projici.* Vet. Schol. B. Vid. Sat. 1. 8. 14. G.

101 *Heu mihi superstites!* 'Εμπαθῶς, *quia et ipse superstes esse vellet.* Vet. Schol. Parentum vicem una cum sua deflet.

102 Non auscultandum his, qui *effugerint* volunt: optat parentes suos fructum oculis capere ex supplicio Canidiæ. G.

ODE VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

A Cornelio Tacito memoriæ proditum est (An. 4. 21.) *Cassium Severum ejus temporis Oratorum libidine quadam viros atque illustres feminas procacibus scriptis defamasse, eaque re inductum Augustum cognitionem de famosis libellis tractavisse. Hunc igitur Horatius Iambis lacessit, ac veluti canem in se irritare conatur.* (Mihi non sit probabile, eundum esse virum, quem ut maledicum et acerbum oratorem describunt Seneca, Tacitus, Fabius: nisi noster contumeliosius quam verius de illo posuit, v. 9. et 10. Si enim adulari potuisset ille, in Seriphiis saxis non consenuisset. G.)

METRUM UT PRIUS.

QUID immerentes hospites vexas, canis,
 Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
 Et me remorsurum petis?
Nam, qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon
 (Amica vis pastoribus)
Agam per altas aure sublata nives,
 Quaecunque praecedet fera.
Tu cum timenda voce complêsti nemus,
 Projectum odoraris cibum.
Cave, cave; namque in malos asperrimus
 Parata tollo cornua;
Qualis Lycambae spretus infido gener,
 Aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
 Inultus ut flebo puer?

---

14 Bubalo *Ven. Glar.*—15 Petiverit *omnes.* Appetiverit *Baxt. et Cun.*

---

1 *Immerentes*, Dilogως et nihil meritos, et nihil merituros. Bene hoc de feminis praecipue.
Vexas, fatigas. Vet. Schol.
2 *Ignavus*, modo *Inaudax.*
3 *Quin, Potius.* Vet. Schol. Cruq. Sic et Mancinellus; quem tamen injuste reprehendit Glareanus, quod non legerit *Quin* Interrogative.
Per Moralem Enallagen usus est Praesenti pro Futuro. Vet. Schol. Cruq. cum sex Torrentii Codicibus habebant *verte* et *pete* in Imperativo, quod ex Glossemate fuisse puto.
5 Epirotici canes fortitudine celebres ferebantur, ut agilitate Spartani. His partibus eos ignotos esse oportet.
6 *Amica vis pastoribus* ex Hellenismo, φίλη βίη ποιμέσιν, h. e. ideo grati, quia sunt praesidio. Habet etiam Ὑπόνοιαν, sive Emphasin, se etiam uti canem pro suis decertaturum.
7 *Aure sublata; Ad latratus posita.* Vet. Sch.
8 Bene *Quaecunque;* neque enim quod tu facis, ob cibi odorem praedam relinquam, cum neque Maecenati ipsi semper parcam. B.
10 *Projectum*, spe lucri facta desinis maledicere. Z.

ODE VII.

IN POPULUM ROMANUM.

Detestatio civilis belli ab Antonio et Cleopatra renovati.

METRUM UT PRIUS.

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
  Aptantur enses conditi?
Parumne campis atque Neptuno super
  Fusum est Latini sanguinis?
Non ut superbas invidae Carthaginis
  Romanus arces ureret:
Intactus aut Britannus ut descenderet
  Sacra catenatus via:
Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
  Urbs haec periret dextera,
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus,
  Nunquam nisi in dispar feris.

---

12 Nunquam *Fl.* 1482. *Ven.* 1486 *et* 1490. *it.* 1544. *Fabric.* 1555. *Bentl. Sanad.* Unquam *al. omnes.* Disparibus *edd. vett.* *Pro* feris *Lamb.* genus.

---

11 *Cave, cave;* Terribilis Ironia: Ferocem se taurum dicit.

Asperi proprie dentes, per Metaphoram etiam irritabiles animi.

13 *Lycamben* cum filia Neobule Archilochi Iambis laceratum, laqueo vitam finiisse omnibus notum.

14 *Bupalus Hipponactem Poetam pro risu pinxit* (ad legendum *finxit*) *quo ille commotus tali carmine perculit, ut se laqueo suspenderet.* Vet. Schol. Contradicit huic fabulae Plinius, ut ostendit Ludovicus Desprez. B. Plin. 36. 5. a Bupalo et Authermo sculptoribus ludibrii causa propositum docet Hipponactis vultum foeditate notabilem: negat ab eo compulsos ad laqueum. G.

15 Cum habuerit Vet. Schol. Cruq. *oppetiverit*, ego *appetiverit* malui quam vel illud, vel *petiverit*, quod est in vulgatis. Bentleius sui judicii securus posuit *me petiverit*. B. *Atro dente*, maledico aut obtrectatorio sermone. *Schol.* Z.

16 Hyperbaton est in *ut flebo:* est enim pro *flebo ut.* Festive insultat Poeta. B. *Inultus puer* infirmus, qui non potest injuriam ulcisci. Z.

ODE VII.

1 *Elegantur in tumultu ab Exclamatione incipit.* Vet. Schol. B. *Ruitis*, temere et sine consilio ferimini. Z.

2 *Aptantur dexteris;* h. e. ταῖς δεξιαῖς προσάπτονται vel, *Cur stringitis*, ut ait Vet. Schol.

7 *Intactus;* h. e. bello nondum tentatus.

Descenderet; Erat sacra via declivis a Carinis ad forum, et acclivis a foro ad Capitolium. Lambinus. B. Descenderet flexu sinistro de sacra via in carcerem ibi strangulandus, quo facto demum sacrificia in Capitolio incipiunt. V. Cic. Verr. 5. 30. G.

9 *Secundum vota Parthorum; Qui occiso Crasso metuebant Romanos.* Vet. Schol.

10 *Urbs haec:* ad miserationem posuit *haec*.

11 Moraliter *hic* pro *tam immanis*.

12 *Nunquam* vere posuit Bentleius pro *Unquam*, *Nunquam feris*, non *Nunquam fuit.* B. Sunt hae posteriores viri docti cogitationes. In priori editione probarat lectionem vulgatam, *Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus Unquam, nisi in dispar, feris*, i. e. Neque unquam fuit feris lupis neque leonibus hic mos, nisi in dispar genus: non pugnant lupi cum lupis, &c. sed con-

Furorne caecus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent: et ora pallor albus inficit,
Mentesque perculsae stupent.
Sic est; acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternae necis;
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

ODE VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

In vetulam quandam beatam, amorem sine viribus affectantem, amarulenta Invectio.

METRUM UT PRIUS.

Rogare longo putidam te saeculo,
Vires quid enervet meas!

13 Caecos *ex MSS. Bentl.*— 16 Percussae *Br.*
ODE VIII.
1 Putridam *MSS. Bersm.*—2 Quod *ibid.*

tra dispar ac diversum genus animalium. Argumentum ipsum neque observatione nititur, neque alias cohaeret, licet non solis poetis placuerit: ceterum vis illius, si qua est, in lectione a Bentleio defensa melius exprimitur. Nam HIC *mos* non est mos pugnandi simpliciter (quis enim hunc Romanus Romanis exprobraret?) sed mos pugnandi in suum genus, in suos cives. Itaque certe debuit Horatius scribere, ut scripsisse illum vult post alios Bentleius. G. *Feris*, qui nunquam nisi in animalia diversi generis saeviunt. Z.

Absolute *dispar* pro eo quod dispar erat. Nonnulli *dispar genus* legere pro *feris*, ex Glossemate. Est autem Hyperbaton in *feris:* est enim et *lupis* et *leonibus* Epitheton. Ordo est *fuit in* non *feris in*, quod ostendit Glareanus. B. Haec jam non bene cohaerent, scripta ad lectionem vulgatam declarandam, quam tunc probabat vir doctus. G.

13 *Vis acrior? Numquid deorum ira?* Vet. Schol. Bene *vis* de potentia deorum, quae facit quod sibi placet. Sic et Virgilius *vi superûm*, pro Tyrannide vel impotentia posuit. Bella enim factionibus deorum duci credebantur. *Acrior* nunc pro *incitatior* dicitur.

14 Solito Charientismo *culpam* dicit *scelus*.

15 *Tacent; Elegans jocositas* (sic enim legendum pro *otiositas*, quod ostendit Stephanus) *quasi conjuncti steterint.* Vet. Schol. Iconismum vult intelligi, seu Moralem Enargian.

Magis arrisit Bentleio inusitatior ordo quarumdam Membranarum: *et albus ora pallor inficit;* nobis utcunque probatur communis. Verum nil tanti. Hujusmodi varietates plerumque debentur lapsae Exscribentium memoriae.

17 *Sic est:* quasi jam dubitare desinat. Ob silentium scilicet atque pallorem.

Fata; sive ulciscendi decreta bene dixit *acerba*, quod molliri nequirent.

Agunt, h. e. non relinquunt, Metaphora a venatoribus ducta.

18 Dilogως de Julio Caesare atque Remo.

19 *Εμπαθῶς fluxit in terram* posuit. B. *Ut*, quia, postquam. Z.

20 *Sacer nepotibus* per Hypallagen posuit, quod nepotes sacros sive devotos efficeret. B. Quem suo cruore expiaturi erant. *Schol.* Z.

ODE VIII.

1 *Rogare;* ista Admirative sublevatisque oculis proferenda sunt: et subintelligendum

Cum sit tibi dens ater, et rugis vetus
  Frontem senectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates
  Podex, velut crudae bovis.
Sed incitat me pectus, et mammae putres,
  Equina quales ubera,
Venterque mollis, et femur tumentibus
  Exile suris additum.
Esto beata; funus atque imagines
  Ducant Triumphales tuum;
Nec sit marita, quae rotundioribus
  Onusta baccis ambulet.
Quid? quod libelli Stoici inter Sericos
  Jacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent?
  Minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
  Ore allaborandum est tibi.

---

18 *Pro* minusque, magisque *conj. Gui. et Bentl. inutilis.*

---

extrinsecus, *Quis satis miretur;* vel aliquid tale.

Putidam; h. e. foetidam. FULSOME.

Hyperbolic*ως saeculum* dixit vetulae aetatem.

2 Turpiculum quid latet in verbo *enervet:* ac si fascinatum esset ei fascinum.

3 *Vetus senectus* dixit, ac si olim senuerit: longum enim saeculum vixerat.

6 *Crudam bovem*, excoriatam vaccam dicit, ut ego sentio: quippe evulsas habuerat nates. LIKE RAW BEEF. B. Cruditatis in bubus signa et curationem tradit Col. 6. 6. G.

7 Sublata voce proferendum *sed;* significat enim *Imo etiam*, vel *Praeterea*, ut saepe alias.

Incitat; h. e. percellit, vel commovet: *Revera incitat.* Vet. Schol. cum plerique Ironiam putent.

8 *Quales ubera pro Qualia, more Graeco.* Vet. Schol. Cruq. B.

Absurde etiam hic Harduinus, *quales* a metri necessitate deducit. G.

11 *Esto beata;* h. e. *placeas tibi licet generositate et divitiis.* Vet. Schol.

Solebant in funere nobilissimi cujusque imagines majorum praeferri, ad ostentationem nobilitatis, quod adhuc observari videmus in funeribus principum virorum. Vet. Schol. Cruq.

13 *Marita*, ostendit eam esse matronam.

14 *Onusta;* ad Emphasin posuit: significat enim vel numerum, vel magnitudinem unionum auribus gestari solitorum.

15 *Libelli Stoici; Solita erat haec libros Philosophorum etiam in lectis repositos habere ad tegendam libidinem, ut adveniente amatore simularet se Philosophiae studere.* Vet. Schol. Cruq.

16 *Pulvilli sunt lecti.* Vet. Schol. Cruq. Lectos jam Lucubratorios dici existimo. B. Nempe in lectis s. lecticis legunt, student, commentantur: unde *cubicula* dicta. *Lecticulam lucubratoriam* Augusti memorat Sueto. c. 78. Quaerebat mulier praetextum consuetudinis cum viris. *Amant* est solent. G.

17 *Illiterati num:* Vult significare eam libellos istos in Horatii semistoici gratiam comparasse: quo scilicet gratior ei videretur, ut particeps studiorum. Frustra Dacerius legit *Illiteratae* de suo ingenio. B. Dicit, Quid tibi cum doctrina, mulier, quid cum libris, qui nihil ad tuam rem faciunt? num minus *rigent*, i. e. frigent *nervi* mei, si tu docta es? Noli putare, sunt *illiterati*, &c. Pudet disertum esse. Sed nolim homines hic esse ingeniosos ad mutandam lectionem bonam, id est nequam. G.

18 *Fascinum pro virili parte posuit, quoniam praefascinandis rebus haec membri deformitas apponi solet.* Vet. Schol. *Lingua enim detersa fronte*

ODE IX.

AD MAECENATEM.

Allata Actiacae victoriae fama, Poeta se publicae laetitiae moram impatienter ferre ostendit. Interim insanum Antonii amorem Iambis suis tangit, Aegyptiamque militiam deridet.

METRUM UT PRIUS.

QUANDO repostum Caecubum ad festas dapes,
Victore laetus Caesare,
Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,
Beate Maecenas, bibam,
Sonante mixtum tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum?
Ut nuper, actus cum freto Neptunius
Dux fugit, ustis navibus,
Minatus urbi vincla, quae detraxerat
Servis amicus perfidis.
Romanus, eheu! (posteri negabitis)
Emancipatus feminae,

---

1 O repostum *Bentl. exemendat. Heinsii.*—5 Mistum *vett. edd.* Mixtis *Bentl. e duobus codd. Lambini.*

---

mulieres amputare se infantibus putant facinum. Alter Schol. *Pueris turpicula res in collo quaedam suspenditur ne quid obsit, bonae scaevae causa.* Varro, notante Mancinello. Hoc etiam hodie corallii et bullarum forma repraesentari supra monuimus.

19 *Superbo, fastidienti.* Vet. Schol.

Provocare modo est foras elicere.

20 *Ore adlaborandum; Lingua et nefariis osculis.* Vet. Schol. Cruq.

ODE IX.

1 *Ad festas dapes;* h. e. *Ad hoc repositum, ut non nisi ad festas epulas proferretur.* Vet. Schol.

3 *Sub alta domo; Maecenatiana Turri.* Torrentius.

Sic Jovi gratum; Οὕτως Διὶ φίλον. Vult significare Augustum deorum ope praeter spem omnem fuisse superiorem. Quis enim crederet quingentas naves etiam turritas, tantaeque molis, a CCL. decem horarum spatio vinci potuisse?

4 *Beatum* dicimus cui ex voto omnia cedunt.

5 Bentleii Textus praefert *mixtis*, sed haesitanter.

6 *Hic notandum est modos Musicos esse septem, Dorium, Hypodorium, Phrygium, Hypophrygium, Lydium, Hypolydium,* et *Mixolydium.* Vet. Sch. E quibus Dorius maxime serius erat et sedatus quo usus est Alcaeus, quem ipse in carminibus imitatus est.

Tres modos habebant tibiarum, Ionicum, Lydium et Phrygium, quem et Barbarum. Vet. Schol. ad Ode 15. Lib. IV. Mirum est Glareanum et Cruquium, atque illos qui hos sequuti sunt modos Lyricos cum modis tibiae confudisse. Erat autem Phrygia, sive Berecynthia, tibia ebrietati atque insaniae accommodatissima. *Cur Berecynthiae Cessant flamina tibiae?* Ode 3. 19.

7 *Actus freto; Sextus Pompeius freto Siciliensi victus fugatusque est.* Vet. Schol. Vult significare magnam fuisse fugato Pompeio Romae laetitiam, ob metum scilicet servilis manus. B. *Ut nuper*, scil. bibimus, et victoriam Augusti de Sexto Pompeio celebravimus. Z.

Neptunius Dux; Eo stultitiae processit, inflammatus marinarum rerum felicitate, ut Neptuni filium se diceret, et Cyanea veste obduceretur. Vet. Schol. Erat enim trecentarum quinquaginta navium dominus, ut scribit Aurelius Victor. B. Vid. Dio. 48. 19. et ibi Fabric. §.78. G.

Fert vallum et arma miles, et spadonibus
  Servire rugosis potest;
Interque signa turpe militaria
  Sol aspicit conopium.
Ad hoc frementes verterunt bis mille equos
  Galli canentes Caesarem;
Hostiliumque navium portu latent
  Puppes sinistrorsum citae.
Io Triumphe, tu moraris aureos
  Currus, et intactas boves:
Io Triumphe, nec Jugurthino parem
  Bello reportasti ducem,

---

17 Adhuc *Ven.* 1479. *Med.* 1486 *et* 1502. Ad huc *Schol. Cruq.* Ad hunc *al.* Verterint *conj. Bersm.*—19 In portu *codd. duo Bersm.*—20 Sitae *codd. Cruquii duo.*

---

8 Fugit in Asiam ubi ab Antonianis occisus est.

10 Perfidia vernilitatis perpetua comes; nequit enim fides sine libertate consistere.

11 Et *Romanum* et *militem* dicit Antonium, meminitque ejus non sine gemitu, ut decuerat, praeclari et potentis viri. B. Nihil hic, directe quidem, de M. Antonio. G.

12 *Emancipatus*; *Pro mancipio Cleopatrae datus.* Vet. Schol. Emancipari dicitur, qui non amplius vel sui, vel etiam alieni, juris est, contraria plane significatione: nam mancipium legitima possessio Jurisconsultis dicitur. Mancipium autem dicit quod neglecta summa rerum reginam e proelio fugientem secutus sit.

13 *Valli sunt fustes quibus vallum munitur.* Mancinellus. Haec autem adjecta sunt, ut videatur gregarium militem, non ipsum Antonium velle: singuli enim milites duodecim vallos cum armis et plusquam dimidii mensis viatico secum ferebant? sexaginta librarum pondus, si Vegetio fides.

14 *Rugosos* dicit eunuchos, eo quod essent imberbes et vetularum similes; his etiam ducibus utebatur Cleopatra.

16 *Solem*, Jovis oculum, Veteres maxime verebantur, quod omnia videret.

Conopeum genus est retis ad muscas et culices abigendos, quod supra lectum tendebatur. Vet. Schol. Cruq. *Nam Κώνωπες Culices Graece dicuntur. Conopeo maxime Alexandrini utuntur, quia ex Nilo culices abundant.* Alter Schol. Non tam turpe Conopeum, quam mulier Aegyptia, quae Conopeo suberat. Libenter assentior Bentleio in hoc versu reponenti *conopium*, *κωνώπιον*, pro *conopeum*, *κωνωπεῖον*.

17 *Adhuc. Contra Antonium: quia ad Caesarem conversi erant et equos adversum Antonium* CVM SISTRO *converterunt.* Vet. Schol. Melius tamen [pro *Ad hunc*] reponas *Ad hoc* Adverbialiter sumtum, quasi dicatur *Conspectu hoc.* B. Si est ex historia, (et quidni sit?) *Antonius* CVM SISTRO, hoc indicatur, non solam Cleopatram fecisse, quod narrat etiam Virg. Aen. 8. 696. *patrio vocat agmina sistro:* sed ipsum quoque Antonium illo incitamento et velut classico usum. Cultam ab Antonio (qui Osiris videri volebat) Cleopatram pro Iside altera (cujus est sistrum) objicitur illi a Caesare, suos ad Actiacam pugnam cohortante, apud Dion. 50. 24. sq. Galli, de quibus hic agitur, id est Gallograeci secuti sunt ducem suum, Deiotarum, de cujus ad Caesarem transitu Plut. Anto. p. 945. C. G.

18 Gallograeci hi erant: et bene canentes; quia Galli canentes proelium committere consueverunt.

20 *Hoc quasi augurium fuit victoriam Augusti, nam sinistrorsum est Alexandriam versus.* Vet. Sch. Cruq. Sexaginta Cleopatrae naves in Actio ad fugam paratae erant.

Alii legunt *sitae*, quod non probo; etsi Dacerius dicat *sinistrorsum citae* non esse Latinum. *Elocutionem attende mirandam συνεκδοχικὴν περίφρασιν.* Vet. Schol. B. Constat ex Dione et Plutarcho, Cleopatrae naves primum post reliquam Antonii classem in portu stetisse, deinde, re neutro inclinata, fugisse Cleopatram, et traxisse post se Antonium. Cum scriberet hanc Oden Horatius nondum de eventu constabat! sed hoc tantum, desertum ab ipsis Aegyptiis Antonium. Horum hostiles navis cum *portu* aliquamdiu latuissent, deinde evectae *sinistrorsum citae* abierunt. Quae enim naves Actiaco portu egressa Italiam petit, ea dextram versus citatur; sinistrorsum, quae Aegyptum. Hinc

Neque Africano, cui super Carthaginem
Virtus sepulchrum condidit.
Terra marique victus hostis, Punico
Lugubre mutavit sagum;
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus,
Ventis iturus non suis;
Exercitatas aut petit Syrtes Noto;
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos,
Et Chia vina, aut Lesbia;
Vel, quod fluentem nauseam coërceat,
Metire nobis Caecubum.
Curam metumque Caesaris rerum juvat
Dulci Lyaeo solvere.

---

25 Africanum *MSS. apud Torr. it. Gott. tum edd. saeculi* XV. *plures*—34 Aut Chia *conj. Bentl. et refert ad seq. metire.*

---

auguratur poeta, classem hostilem vel in Cretam, vel in Syrtes delatum iri, quae regiones sinistrae sunt solventibus ab Actio. Romanae naves combustae, demersae, captae. G.

21 Personam facit *Triumphum*, ut Hymenaeum in nuptiis, Bacchum vel Lenaeum in vindemia et epulis. Est autem adstantis multitudinis acclamatio. Vid. Car. 4. 2. 49. Sic *victoriam* clamant, &c. G.

22 *Intactas*; i. e. *indomitas*. Vet. Schol. B. Jugum non expertas, ut 2. Sam. 7. 7. G.

23 *Non tanta gloria triumphavit Marius de Jugurtha.* Vet. Schol.

25 Quid hic facit *Africanum* a Bentleio positum? B. *Africanum* int. Scipionem, melius convenit cum relativo *cui*; et habet magnas auctoritates. Si *Africano* retinemus, supplendum est, *Neque Africano* bello ducem illum, *cui*, &c. Quae cum paulo durior videretur ratio, praetulere alii *Africanum*. G. Vulgatae lectionis sensum puto hunc: quod, sc. bellum, virtute Romana est finitum et sepultum, deleta Carthagine. Z.

Super Carthaginem; h. e. *Super victoriam Carthaginis.* Vet. Schol. Cruq.

26 *Virtus sepulchrum condidit; Cum victor rediret ab Africa, neque eum Romanus populus recipere vellet ob invidiam; ille est reversus in privatum agrum Linterni, ubi tanquam a Romanis in exsilio positus vixit: quare jussit in tumulo suo scribi quod patria careret sepultura:* Vet. Sch. Cruq.

27 *Deposuit coccineam chlamydem Antonius, et accepit nigram; utrum ob luctum victorum partium hoc fecit; an ut fuga lateret.* Vet. Schol.

28 *Sagum*, Graecis χλαινὶς vel χλαμύς. lacerna erat militaris, vel paludamentum.

29 *Antonius fugiens quinqueremi, ut Cleopatram assequeretur, ab illa in sua navi receptus est, sicque ad Taenarum appulit.* Mancinellus ex Plutarcho.

30 *Non suis*; *Non aptatis, non prosperis.* Vet. Schol. B. Totus hic locus ostendit, scriptam esse hanc oden ad primos nuntios praelii, cum nondum constaret, quid factum esset classi fugienti, et speciatim Cleopatrae atque Antonio. G.

31 *Exercitatas*; h. e. Agitatas.

Antonius a Taenaro discedens Libyam pervenit. Mancinellus.

32 *Incerto mari*; i. e. *ipse fertur incertus consilii.* Vet. Schol.

34 Bentleius elegantius putat *Aut Chia vina*, sed unde novit ille Horatium scripsisse quod ille elegantius putat? Plurima vel a doctissimis scribi solent ferente impetu atque immediate.

35 *Fluentem*; i. e. *Potu nimio profluentem.* Vet. Schol. B. *Fluentem* intelligo, μαλακὴν, quae imbecillum ventriculum ostendat. G.

36 *Metiri* jubet poeta vinum, cum respectu ad aequalem numerum cyathorum, vel in temperando vino, vel infundendo convivis, observandum. G.

Caecubum: Quia austerissimum est vinum merito nauseam coërcet. Vet. Schol.

37 *Curam metumque*; i. e. *Solicitudinem et metum de absentia Caesaris.* Vet. Schol. *Horatius nondum securus quod viveret adhuc Antonius.* Torrentius.

ODE X.

IN MAEVIUM POETAM.

Poetae Maevio homini duro et maledico, saeculique sui ingeniis infesto, in Graeciam navigaturo naufragium optat.

METRUM UT PRIUS.

MALA soluta navis exit alite,
  Ferens olentem Maevium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
  Auster, memento fluctibus;
Niger rudentes Eurus, inverso mari,
  Fractosque remos differat;
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
  Frangit trementes ilices;
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
  Qua tristis Orion cadit:
Quietiore nec feratur aequore,
  Quam Graia victorum manus;
Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
  In impiam Ajacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis,
  Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis ejulatio,
  Preces et aversum ad Jovem;

4 Flatibus *conj. Burm. ad Flac.* 1. 639.—8 Frementes *Cun. nescio unde.*—18 *Sic Flor.* 1482. *Ven.* 1486. *Locb. Med.* 1502. *Ald. R. et H. Steph. Bentl.* Adversum *al.*

1 *Soluta;* retinaculis soluta.

Alite; attende alitem Foeminino genere dixisse, alibi Masculino. Vet. Schol. B. *Mala alite*, malo auspicio. *Schol.* Z.

2 *Olentem; putentem.* Vet. Schol. *Atque idem jungat vulpes et mulgeat hircos.* Virgilius (Ecl. 3. 91.) de eodem Maevio. Erat hircus in alis, ut fere in obesis.

3 *Utrumque latus* ut verberet Auster, oportet navim a procella circumagi. G.

5 *Niger Eurus*, quatenus turbat coelum; *albus*, cum serenat. G.

Inverso mari; ab imis vadis refuso. B. *Rudentes*, funes nautici.

6 *Differat;* in diversa ferat, disjiciat.

8 *Trementes;* vacillantes.

10 *Tristis Orion: In occasu signi ipsius maxime tempestates emergunt.* Vet. Sch. V. Car. 1. 28. 21.

14 *Ajacis; Unius ob noxam et furias Ajacis Oilei*, Virgilius Aen. 1. 41.

15 *O quantus;* tanquam vates quae futura sunt manifesta Enargia praevidet.

16 *Luteus; Luteus mortis propinquae color.* Cruquius. B. Populi viciniores soli, et adustioris coloris, cum pallent flavi fiunt. Hinc illud apophthegma Diogenis, *aurum pallere*, quod multos habeat insidiatores.

17 *Et illa;* 'Εναργῶς.

Ionius udo cum remugiens sinus
  Noto carinam ruperit!
Opima quod si praeda curvo littore
  Porrecta mergos juveris;
Libidinosus immolabitur caper,
  Et agna Tempestatibus.

ODE XI.

AD PECTIUM.

Apud contubernalem suum Pectium liberrime queritur se amoris laqueis perpetuo irretitum carminibus scribendis non vacare.

METRUM PRIMO VERSU IAMBICUM TRIMETRUM, SECUNDO ELEGIAMBICUM EPODICUM, QUOD CONSTAT PENTHEMIMERI DACTYLICA ET DIMETRO IAMBICO. B. (Tricolon faciunt hanc Oden et XIII. Lambinus, et H. Stephanus, qui se veterum librorum auctoritate fretum, assentientibus etiam quibusdam Lambini exemplaribus, hoc ita ait instituisse, Diatribe prima p. 37. sq. Sequuti sunt Torrent. 1608. Rapheleng. 1612. Rutgers. apud Ro. Steph. 1613. Dan. Heins. 1619. Faber, Burm. Maittair. Talbot. Francis circa XIII. non item circa hanc. Et sane commodissima est divisio, et potest paene videri necessaria, quoties Penthemimeris vel hiatum efficit, ut v. 14. et 24: vel in syllabam brevem exit, ut v. 6. et 10. et 26. it. Od. 13. 10. et 14. Sed acriter pugnat pro dicolo Bentleius, et habet auctores Hephaestionem et Terentianum. G.)

PECTI, nihil me, sicut antea, juvat
  Scribere versiculos amore perculsum gravi;

---

19 Sinus *G. Z. Flor. Med.* 1486. *Ven.* 1486. *Loeb. Med.* 1502. *Ald. R. et H. Steph. Torr. Bentl.* Sinu *al.*—20 Noto *etiam Fl.* Notus *quaed. edd. antt.*—22 Juveris *etiam H. St. Rutg. Da. Heins. Bentl. &c.* Juverit *edd. primae et quid. MSS.* Paverit *coll. Sax.*

ODE XI.

2 Percussum *MSS. ap. Bos. Animadv.* p. 51. *it. Brod. et Gott. it. ed. Flor. Vid. ad Aeneid.* 9. 197. *it. Bentl. e codd. quia* percuti *dicatur in re leviore, quae non evertatur aut consternatur: sed* percelli *in graviore.*

Ejulatio; Gemitus flentis, τρόπος ὀνοματοποιΐα. Vet. Schol.

20 *Carina totius navis compago est.* Vet. Schol. *Ionius autem modo posuit in Masculino, Graeco more, uti Juvenalis* (p. 93.), *Sonantem Pertulit Ionium.* Rutgersius.

21 *Opima; Apparet pinguem fuisse.* Vet. Sch.

22 *Porrecta; Mortui pedes porrigunt.* Schol. Cruq. Etsi Bentleius suo periculo jubeat reponi *Projecta* pro *Porrecta*, ego tamen sustineo manum, neque periculum hoc aditurus sum. B. Etiam Acron Fabric. *Porrecta* exponit *extenta.* Et vix aliter jacent, quos fluctus in litus ejicit. Quid siquis sacrificale verbum dicat, hominem sacrum deberi mari et avibus? Certe nihil mutandum. G.

MSS. Lambini et Vet. Schol. Cruq. *juveris* legunt, non *juverit*, quod tamen placuit Torrentio.

23 *Libidinosus*, perpetuum capri Epitheton. *Caper;* ob tetrum Maevii odorem.

24 *Agna Tempestatibus immolari est solita.* Vet. Schol. *Et nigram Hyemi pecudem*, Virgil. Aen. 3. 120.

ODE XI.

1 Codices habent *Petti, Peti,* et *Pecti.*

2 Bene *versiculos* de metris lyricis.

Amore, qui me praeter omnes expetit
  Mollibus in pueris aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
  Inachia furere, silvis honorem decutit.
Heu! me, per Urbem (nam pudet tanti mali)
  Fabula quanta fui! conviviorum et poenitet,
In queis amantem et languor et silentium
  Arguit, et latere petitus imo spiritus.
Contrane lucrum nil valere candidum
  Pauperis ingenium! querebar applorans tibi;
Simul calentis inverecundus Deus
  Fervidiora mero arcana promorat loco,
Quod si meis inaestuat praecordiis
  Libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;
  Desinet imparibus certare summotus pudor.

---

8 Ut *pro* et *Bentl. conj.*—9 Languor *edd. pr.*—14 Fervidiore *Lamb. Chab. Bentl. MSS. Bersm. it. Mancin.*—15 Inaestuet *Lamb. Chab. Bentl.*—17 Allevantia *Glar.*

Perculsum dicit adeo attonitum, ut nullum stare sibi possit animi consilium. Non probo Torrentii *percussum*.

Gravi nunc posuit pro impotenti et saevo.

3 *Praeter omnes*, παρὰ πάντας ἄλλους. Ostendit se praeter caeteros obnoxium Amori, h. e. Cupidini.

4 Mire et παρὰ προσδοκίαν posuit *in pueris* et *in puellis urere*, ac si pro ignibus eos haberet. *Altera tela arcus, altera tela faces.* Ovidius de Cupidine.

6 Nobilis erat haec et potens, quare ab antiquo Inacho Inachiam eam dicit.

Sic et Virgilius; Frigidus ut sylvis Aquilo decussit honorem. Vet. Schol.

7 *Tanti mali;* quod innotuerat universae urbi ejus adulterium.

8 *Convivia* nocturnas dicit compotationes: quae produnt animi consilia.

9 *Languorem* Dilogως dicit, et stuporem animi et pallorem oris.

10 *Arguit; Media syllaba producta pronuntiandum; quia Praeteriti Temporis est.* Vet. Sch. Sic enim legendum pro *Praesentis*, ut patet ex Schol. Cruq.

Et latere; In suspirando constat latera laborare. Vet. Schol.

11 Novem Torrentii Codices cum Vet. Sch. Cruq. legerunt pro *Contraque*, *Contrane;* quod et mihi ob Ethoporian mirifice placet.

Lucrum; munera rivalium ditiorum: Vet. Sch. Cruq. B. In avaritia igitur Inachiae ponit causam, cur amare eam desierit. Z.

Candidum ingenium; commendatio et nobilitas ingenii. Vet. Schol. Cruq. h. e. aureos Horatii mores. Hoc ex Anacreonte traxit: Σοφίη, τρόπος πατεῖται, Μόνον ἄργυρον βλέπουσιν.

13 *Calentis; inebriari incipientis.* B. *Simul*, simul atque, postquam. Z.

Inverecundus deus; Liberum vult intelligi. Vet. Schol.

14 *Fervidus* dicitur qui nequit se continere.

Promorat loco; h. e. *Excluserat a cordis secreto.* Vet. Schol. Eleganti Metaphora *promoveri loco* dicuntur quae modo nascentia ex utero (qui Veteribus Τόποι et *Loci* dicebatur) excluduntur, vel in lucem prodeunt.

15 *Quod si; Et hoc tibi in conviviis aliquando dixi.* Vet. Sch. Cruq. B. *Quod*, quia, nam.

Inaestuat; Incandescit. Vet. Schol. Cruq.

16 *Libera bilis; Irati liberius loquuntur.* Vet. Schol. Cruq.

Ingrata; Nihil gratiae apud Inachiam habentia. Vet. Schol. Cruq.

Ventis tradimus, ex proverbiali sermone, quorum penitus oblivisci cupimus. Sic et Anacreonti projiciuntur curae Ἐς ἀλικτύπους ἀήτας, et suaviter *dividat: dividit* enim qui largiter dat, et nihil sibi relinquit. B. V. Car. 1 26. 1.

Ubi haec severus te palam laudaveram,
  Jussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos (heu !) mihi postes, et (heu !)
  Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
  Vincere mollitia, amor Lycisci me tenet;
Unde expedire non amicorum queant
  Libera consilia, nec contumeliae graves;
Sed alius ardor aut puellae candidae,
  Aut teretis pueri, longam renodantis comam.

---

28 Longa renidentis coma *coll. Sax.* Renidentis *etiam Flor.* 1482.

---

17 Querelas suas *fomenta* dicit, quod magis irritent vulnus, quam levent.

18 *Imparibus*, ditioribus aemulis.

Summotus dicitur qui a potentiore rivali cedere cogitur.

Pudor, h. e. mea dignitas. Nihil magis contra pudorem est, quam usque injurias pati.

19 *Severus;* tristis, seu Philosophum agens.

Laudaveram; h. e. voce probaveram, *Video meliora proboque.* B. Sensus est: Cum libere apud te professus essem, me fore tam severum et constantem, ut Inachiae amorem penitus ex animo meo ejicerem. Z.

20 *Jussus abire domum;* h. e. a te admonitus ut recta via domum abirem.

Ferebar incerto pede. Pulcherrimus ebrii Iconismus. *Incerto* autem dilog*ως* dicitur; vacillabat etiam ei animus.

21 *Ad non amicos*, &c. h. e. Heu, proh dolor, repente mutato consilio, temere ob vim amoris et animi impotentiam ferebar e convivio ebrius ad aedes Inachiae me spernentis et limina mulieris inexorabilis, ad quae per noctem cubabam haud molliter. Z.

22 *Infregi latus; Dormiens in humo dura.* Vet. Schol. Dilogia igitur est in voce *dura* quam praemiserat.

23 *Gloriantis* non accipio de voce et jactatione Lycisci: sed indicari splendidam venustatem pueri arbitror: ut *κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως* Iaco. 2. 13. G

Cum contemtu et fastidio posuit *mulierculam.*

24 Sibi habeat Bentleius *Vincere mollitie*, si tanti putat; Etsi parum incommodi fuerat ab hiatu duorum *a* in Synaloepha. B. Atqui non de Synaloepha hic sermo est, sed de hiatu metrico, qui suasit aliis, ut ibi versiculum finiri vellent: quem hiatum molliri, interest Bentleii, qui viribus omnibus pugnat, ne dividatur carmen hoc in trina cola, sive versiculos. G.

Lycus Alcaei erat amasius, ex quo effinxit diminutive suum *Lyciscum.* B. V. Car. 1. 32. 11.

Bene *tenet*, subjecturus *Expedire;* significat enim se irretitum.

26 Bene *Libera* de Pectio quem verum sentit amicum, quem ne nominaret Plurali usus est numero.

Contumelias dicit ipsius pueri. Vet. Schol.

Grave est quod moleste ferimus.

28 *Teretis; Obesuli.* Vet. Schol. Cruq.

Renodantis: In nodum colligentis: quod ex imitatione puellarum catamiti facere consueverant. B.

Quidsi verum est, quod e Bodleiano codice habet coll. Sax. *renidentis*, sive *longa coma*, sive ut est in Flor. *longam comam.* Tum significaretur hoc verbo nitor et splendor ab unguento. *Renodantis* nusquam observatum adhuc praeterquam apud Val. Flac. 5. 381.: sed ibi *renodata pharetris*, quae solvit ac deposuit humeris pharetras. Secundum haec *renodans comam* fuerit non quod vult Schol. Cruq. sed potius solvens, et ludibria ventis permittens, ut Carm. 2. 5. 23. G.

ODE XII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Invehitur in eandem anum, cujus meminit Ode VIII.

———————— Optima summi
Nunc via processus vetulae vesica beatae. Juvenal.

METRUM PRIMO VERSU HEXAMETRUM HEROICUM, ALTERO TETRAPODIA DACTYLICA EPODICA.

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
  Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo juveni, neque naris obesae?
  Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
  Quam canis acer, ubi lateat sus.
Quis sudor victis, et quam malus undique membris
  Crescit odor! cum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; nec illi
  Jam manet humida creta, colorque

3 Nec naris *Ven. Glar.*—9 Properant—nec illis *Glar.*

1 *Quid tibi vis?* h. e. Perdis operam: nam nihil proficies.

Nigris Dilogως posuit pro foedis et pro Aethiopicis; sic et Juvenalis; *Nigri manus ossea Mauri.*

Barrus vox Punica; nam et Hebraeis *Baar* est Belua. Oportet autem Barros esse bene mutoniatos.

2 Bentleius quod non sapiat Horatianam varietatem, reposuit *quid mihi* pro *cur mihi.*

Tabellas; Epistolas Diptychas. Vet. Schol. Cruq.

3 Significat sibi jam defecisse calorem juvenilem.

Naris obesae; h. e. *occlusae.* Vet. Schol. Caruncula scilicet aliqua.

4 *Unum* se dicit ex mille odorandi facultate praecellentem.

5 *Polypus* Graecis foedus tumor narium. Prima syllaba producitur ob Liquidam *L*, uti prima vocis *Melos* in Prologo Persii.

Grave non humeris tantum verum etiam omnibus sensibus, atque ipsi animo, dici solet.

Suaviter *cubet hircus* pro *hircinus insit odor;* quem Vet. Schol. *olentes titillos* nominavit.

6 *Acrem* dicimus et oculis et naribus, atque etiam animis.

Feram suem dicit. An et suem vocat amicam?

7 *Quis* admirando dicit pro *Quantus!* Probabilior Bentleio videtur altera scriptura *Qui sudor*, quod sit minus nota, etsi nihil intersit; sicuti et mox *Crescat* pro *Crescit.* Novi illi displicuisse literam *s* in *Quis*. B. Hic potuit jure displicuisse propter sequentem *S*. Nec fuit in libro Brodaei. G.

Vietis; marcidis. Vet. Schol.

8 *Crescit*, instar visci scilicet. B. Quid sibi cum *visco* hic velit vir doctus, non assequor. Sed illud *crescit* explicat Plaut. Most. 1. 3. 119. *Ubi sese sudor cum unguentis consociavit*, &c. G.

Pene soluto; h. e. opere jam finito. Antiquis *penis* erat pro cauda a *pendendo.*

9 *Indomitam*, h. e. indomabilem.

Immutat Personam, quia mox v. 14. erit opus secunda.

10 *Humida; Humefacta sudore.* Vet. Schol.

Creta; Solent meretrices cerussa, purpurisso quod stibio adhibetur, et stercore crocodili efficere fucum. Vet. Schol. Cruq.

Stercore fucatus crocodili; jamque subando
  Tenta cubilia, tectaque rumpit;
Vel mea cum saevis agitat fastidia verbis;
  Inachia langues minus, ac me:
Inachiam ter nocte potes; mihi semper ad unum
  Mollis opus: pereat male, quae te
Lesbia, quaerenti taurum, monstravit inertem,
  Cum mihi Cous adesset Amyntas,
Cujus in indomito constantior inguine nervus,
  Quam nova collibus arbor inhaeret.
Muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
  Cui properabantur? Tibi? Nempe
Ne foret aequales inter conviva, magis quem
  Diligeret mulier sua quam te.
O ego infelix, quam tu fugis, ut pavet acres
  Agna lupos, capreaeque leones.

---

12 Rumpis *et mox* agitas *Glar.*—25 O ego non felix *nostri omnes.*

---

11 *Crocodilum* dicit terrestrem.

Subare proprie sues dicuntur cum libidinantur. Vet. Schol.

12 *Tenta cubilia; restibus, sive fasciis subtenta.* Vet. Schol.

Lecti coelum *tecta* dicit.

13 *Agitat; Insectatur*, Metaphora ducta a venatoribus.

14 De Inachia Epod. 11. 6.

16 *Mollis* est qui parum laboris ferre potest, *Durus* contra qui multum.

Male pereat, imprecandi formula, ex Euphemismo, pro *abeat in crucem.*

17 *Lesbia, aut lena, aut obstetrix.* Vet. Schol. Cruq.

Quaerenti, desideranti, vel opus habenti.

Charientismo usa est in voce *monstravit*, parcit enim lenoniis verbis.

Inertem, lentum in amore.

18 *Adesset;* h. e. in promptu esset, et ad manum.

20 *Novam arborem* dicit novellam et vegetam, quae firmis radicibus collibns inhaeret.

21 *Iteratas muricibus lanas* dibaphas vestes dicit; quod et Vet. Schol. ostendit.

22 Ad Emphasin *properabantur* posuit. Significat enim in posterum non properatum iri.

Sic distinguendum censeo, cum antea esset *Tibi nempe*, satis frigide. Ostendit eam, ut zelotypam, ingratitudinis eum arguere.

25 *O ego infelix;* sic duo Torrentii codices cum uno Canteri, pro *O ego non felix.* Sic et olim Sosipater Charisius legerat. Librarii de ingenio suo immutavere, uti alias consuevere, siquid minus arrideret. Sic et in proxima, *Threicio Aquilone*, absque elisione. Praetulit tamen Bentleius vulgatum *O ego non felix*, quod hercule alio tempore nollet facere.

ODE XIII.

AD AMICOS.

Ex occasione hibernae tempestatis Horatius hortatur lepidos sodales ad hilariter agendum, atque imminentis civilis belli exitum fato permittendum monet.

METRUM PRIMO VERSU HEXAMETRUM HEROICUM; ALTERO ELEGIAMBICUM; H. E. DIMETRO IAMBICO ET PENTHEMIMERI ELEGIACA CONSTANS. (DE METRO VID. DICTA AD EPOD. XI. G.)

HORRIDA tempestas coelum contraxit, et imbres
  Nivesque deducunt Jovem; nunc mare, nunc siliiae
Threïcio Aquilone sonant. Rapiamus amici
  Occasionem de die; dumque virent genua,
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
  Tu vina Torquato move consule pressa meo.
Caetera mitte loqui: Deus haec fortasse benigna
  Reducet in sedem vice. Nunc et Achaemenio
Perfundi nardo juvat, et fide Cyllenea
  Levare diris pectora solicitudinibus:
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno;
  Invicte mortalis, dea nate puer Thetide,

---

8 Achaemenia *Flor.* 1482. *Ven.* 1486. *Med.* 1502. *it. Talb. Bur. Sandb.* *Sed* Achaemenio *rell. ante Ald. it. G. Brod. Cun.*

---

1 *Horridum* dicitur quicquid asperitate sua animum ex aspectu terret.

Non revera contrahitur coelum, sed apparet cum nubibus oppletur. Landinus.

2 *Deducunt Jovem;* Onomacriti hymnis Jupiter ideo Καταιβάτης dicitur, quod imbribus descendere videatur. *Jupiter et laeto descendit plurimus imbri.* Virgilius. Quin et Aegyptiis aqua Jovis effluxus dicebatur, ut Plutarchus in Iside et Osiride ostendit. [Aether ac potius inferior aer, jovis nomine insignabatur.]

3 Etsi nullus codex id firmet Bentleius tamen de *amici* fecit *amice.* Poetica figura possit Poeta alloqui plures, cum unum tantum vellet. Indefinita enim elocutio est. B. Potuit etiam unum v. 6. de pluribus excerpere. G.

4 *Dicitur occasio opportunitas temporis casu proveniens.* Mancinellus ex Festo.

De die; h. e. de praesenti tempestate operi faciendo minus idoneo.

Dumque virent genua; Proverbialis elocutio, ut monstravit Erasmus.

5 *Et decet;* per aetatem scilicet. B. *Obducta*, i. in rugas contracta, ac per hoc severa ac tristis. Sic ergo et *senectutem* pro gravitate ac severitate accipe. *Porphyr.* Z.

6 *Tu*, corripiendo dicit *Tu*, et ἐν ἤθει.

Ostendit satis diu stetisse cadum dicendo *move.*

Consule meo; Quo ipse natus sum.

7 Per 'Ευτελισμὸν, *Caetera* dicit reipublicae curas.

8 *Reducet in sedem;* h. e. in pristinum ordinem et locum. Male Bentleius *Reducit;* nisi fortasse error sit praeli.

Vice; non si male nunc et olim sic erit. Deus vices rebus humanis constituit. Vet. Schol.

Recte Bentleius pro *Achaemenia nardo* reposuit *Achaemenio nardo*, auctoritate vetustissimorum Codicum ante Aldum. Erat enim et *nardum* iu Neutro genere.

9 *Fidem Cylleneam* dicit lyram Cyllenei Mercurii inventum.

10 Convenientior atque efficacior videtur hoc loco vox *diris* Bentleiana *duris.*

11 Chironem *Nobilem* dicit fama artis atque doctrinae.

Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina, lubricus et Simoïs;
Unde tibi reditum certo subtemine Parcae
Rupere; nec mater domum coerula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
Deformis aegrimoniae dulcibus alloquiis.

ODE XIV.

AD MAECENATEM.

Maecenati suo quaerenti quod Iambos (dudum promissum opus) non absolvat, respondet sibi non licere per Amorem potentem deum.

METRUM IN PRIMO VERSU HEXAMETRUM HEROICUM, IN ALTERO DIMETRUM IAMBICUM.

Mollis inertia cur tantum diffuderit imis
Oblivionem sensibus,

---

15 Curto *conj. Bentl. pulchre.* Substamine *G. coll. Sax.* Subtegmine *Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. Med.* 1486. *Ven.* 1486. *Loch. Pinc. Ald. Ro. Steph.* Subtemine *H. St. &c.*— 18 Ac *ante* dulcibus *ins. conj. Bentl.* G. Et dulcibus *est in edd. Ven. Glar. sed plures et meliores libri omittunt recte.* Z.

Bene *grandi;* neque enim parvulo ejusmodi admonitio conveniebat. B. At Lambinus intelligit *grandem* de genere, animo, indole et spe rerum gerendarum. Z.

12 *Invicte mortalis;* in Oxymoro isto latet Emphasis; vinci scilicet posse animo invictum, cum sit corpore mortalis. Sunt autem haec per Dilogian de Augusto accipienda, cui ne quid humanitus accidat veretur. Allucinari hic videtur Bentleius dum interpungit inter *invicte* et *mortalis* B. Non diffiteor, mihi placere, ut incidatur post *invicte,* ut oxymoron sit potius in *mortalis dea naté:* dilogian autem illam plane indignam videri Horatio. Est enim hic sermo non metuentis, sed celerem interitum denuntiantis. G.

15 *Subtemine; filo quod stamini intexitur.* Vet. Schol. A subtexendo ut puto: modo autem pro quolibet filo, ut apud Persium *trama.*

16 *Rupere* modo pro *abscindere* posuit. Et spes et sperata abscindi dicuntur, et quicquid repente et per vim abripitur: Metaphora a re medica petita. Sic et inferius Ode 16. *Reditus abscindere dulces.*

Per matrem Thetidem Μετωνυμικῶς *mare intelligamus.* Vet. Schol. Cruq.

18 *Deformem* dicit aegrimoniam, quod deformem efficiat vultum.

Vinum et *cantum dulcia* dicit *alloquia,* docte Lambinus, Muretus et Cruquius, quos secutus est et Lubinus in Paraphrasi. *Adlocutum mulieres ire aiunt, cum eunt ad aliquam locutum consolandi causa.* Torrentius ex Varrone. B.

Dubitari non potest, quin *alloqui* sit consolari. Sed illud adhuc exemplo caret, *alloquium* ut dicatur de *vino* et *cantu,* quatenus iis solamur aegritudinem. Placet igitur, quod Bentleius conjicit, particulam *ac* haustam a duabus literis, in quas exit nomen *aegrimoniae.* G.

ODE XIV.

1 *Mollis* sustinendo labori ineptus dicitur, cui contrarium est *durus.*

Sic et Virgilius; *Sensibus haec imis, res est non parva, reponas;* sic enim animi profundum appellat: ut ne sit vel angulus uspiam quo vel tantillum memoriae lateat.

Pocula Letheos ut si ducentia somnos
  Arente fauce traxerim,
Candide Maecenas, occidis saepe rogando;
  Deus, deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, Iambos
  Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
  Anacreonta Teium;
Qui persaepe cava testudine flevit amorem,
  Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser; quod si non pulchrior ignis
  Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua; me libertina, neque uno
  Contenta, Phryne macerat.

---

3 Veluti ducentia *codd. quidam ap. Bentl.*

---

3 *Pocula* modo ἁπλῶς pro *medicata pocula;* sic et alibi; *Sirenum voces et Circae pocula nosti.*

Ducentia pro *adducentia* per Aphaeresin.

4 *Traxerim* modo per Κατάχρησιν pro *hauserim*, vel *duxerim.*

5 Ἐμπαθῶς *Candide:* hoc enim auget illi dolorem, quod tanti candoris rationem habere non potuerit.

6 *Nam* modo Particula firmiter asseverantis est.

8 *Ad umbilicnm adducere pro finire et consummare, quia in fine libri umbilici ex ligno aut osse solent poni.* Vet. Schol. *Obe! jam satis est, Obe! Libelli Jam pervenimus usque ad umbilicum.* Martialis, citante Mancinello. Veterum volumina circumvolvebantur bacillis, in quorum summitate umbilici isti fuerant.

12 *Non elaboratum ad pedem;* genio valuit Anacreon magis quam ingenio; neque enim vel pluteum caedere, vel ungues demordere consueverat.

13 *Jucunda haec miseria est.* Vet. Schol.

Non pulchrior ignis; In honorem Maecenatis gratificatur Terentiae, Helenae eam comparans. Vet. Sch. Vid Epod. 3. B. Quin Car. 2. 12. 13. G.

15 *Me libertina;* dum risum quatiat, neque sibi ipse parcit.

Uno contenta, Charientismi formula de medio sumta. *Unus Iberinae vir sufficit, ocius illud Extorquebis ut haec oculo contenta sit uno*, Juvenal 6. 54. *Neque tu uno contenta eras*, Terentius Eun. 1. 2. 42.

ODE XV.

AD NEAERAM AMICAM.

Horatius perjurae amicae et rapaci nuntium se missurum minatur.

METRUM QUOD PRIUS.

Nox erat, et coelo fulgebat luna sereno
 Inter minora sidera,
Cum tu, magnorum numen laesura deorum,
 In verba jurabas mea,
Arctius atque hedera procera astringitur ilex,
 Lentis adhaerens brachiis;
Dum pecori lupus, et nautis infestus Orion
 Turbaret hibernum mare,
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
 Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute, Neaera;
 Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
 Et quaeret iratus parem;
Nec semel offensae cedet constantia formae,
 Si certus intrarit dolor.

---

1 *Nox erat; Noctis silentium, serenum, et luna lucebat.* Vet. Schol. Noctem maxime verebantur Veteres nostri, praesertim vero serenam, quod eo tempore sidera dictorum et factorum omnium conscia viderentur.

2 *Inter minora sidera;* h. e. cum minoribus sideribus.

3 Ad Emphasin impudentis impietatis posuit *Tu.* Istud Provocabulum alias frequenter Morale est.

Laesura ad eventum refert. Vet. Schol. Quin et nescire se significat an et animo fallendi juraverit.

4 *In verba;* h. e. *Mea per verba conceptum jusjurandum.* Vet. Schol.

6 *Lentis, tardis, diuque in amplexu adhaerentibus.* Vet. Schol. Cruq. Ducta tralatione a visco quod lentore suo diu manet in adhaesu.

8 Bentleius nulla auctoritate nisus reposuit *Turbarit* et *agitarit,* neque quicquam retulit hoc fecisse in tam tenui Temporum discrimine. B. Mihi vero vitiosa etiam esse videntur *turbarit,* *agitarit.* Sunt enim ex *turbaro, agitaro,* futuri exacti: illud vero tempus non habet conjunctivus modus, quo hic opus est. Nusquam magis latus Johnsono praebuit Bentleius. Abripuit virum doctum consuetudo, qua conjunctivo futurum illud plerumque adscribitur. G.

9 *Intonsosque;* significare vult perpetuam solis juventutem: intonsi enim juvenes pubertatem usque.

10 Figurate *hunc amorem,* pro jam pactum inter nos amoris foedus: *Hunc* autem apposuit ad Emphasin summi pretii.

11 *O dolitura; acerbiter* comminando insurgit, B. *Virtute,* fortitudine et constantia mea, qua ego te contemnam. Z.

12 Mire *viri,* nam a viro virtus.

13 *Potiori; Qui apud te potior est.* Vet. Sch. Potest et Dilogως accipi etiam de divitiore, ut ostendunt sequentia.

14 *Parem dicit puellam quae illum amet.* Vet. Schol. Cruq. Neque illum credat sibi imparem: amara Dilogia.

At tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore et multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat,
Nec te Pythagorae fallant arcana renati,
Formaque vincas Nirea;
Eheu! translatos alio moerebis amores:
Ast ego vicissim risero.

ODE XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

Imminente jam horrendo Antoniani belli tumultu, Horatius tot mala pertaesus, et summae rerum miserrime metuens (nescio an et ipse aliquo meditatus fugam) consilium dat saniori parti, uti exsecratis sedibus huic orbi valedicant, et secum Elysium navibus petant.

METRUM PRIMO VERSU HEXAMETRUM HEROICUM, ALTERO TRIMETRUM IAMBICUM.

ALTERA jam teritur bellis civilibus aetas,
Suis et ipsa Roma viribus ruit:

---

17 At G. *etiam, et primae editt.*—23 Heu heu G. *et primae editt.*
ODE XVI.
2 Ut ipsa, *h. e. ex quo, conj. Bentl.*

---

15 Ethicῶς *semel* posuit: nam implacabilem posthac se fore significat.

Offensae; h. e. *tui offensae*, non *formae offensae. Offensam* autem modo Active dicit. Arbitrio sui ingenii magnus Bentleius reposuit *offensi* pro *offensae;* quo sibi puto magis quam mihi placeret; atque hoc quidem ausus est cum crederet *offensam formam* dici ipsam Neaeram. Verum non advertit vir eruditissimus *formae* modo dici in Dativo, *offensae* vero in Genitivo. B.

Ergo haec erit paraphrasis: neque mea constantia cedet pulchritudini puellae in qua semel offendi. Sed nihil impedit, *formam;* ut solet, hic etiam poni pro puella formosa, quod simplicissimam parit sententiam. G.

Constantiam stabilem dicit sententiam, et firmum animi consilium.

16 *Dolore* et odium et ira constant.

17 Omnes fere Torrentii Codices cum Vet. Schol. *Et tu* legerunt pro *At tu.*

18 *Superbus incedi.;* h. e. superbus haberis. Sic et Virgilius; *Ast ego quae divûm incedo regina.* Significat sibi ex fama innotuisse ejus superbiam; siquidem tanquam de ignoto sermonem habet. B. Novit ingenia Amatorum Flaccus, et vel sic laudat Neaeram. G.

Malum dicit infortunium suum.

24 *Te fallant;* h. e. lateant.

Renatum dicit Pythagoram ob Μετεμψυχώσεως dogma ab illo traditum.

23 *Heu!* magis tamen suam quam rivalis vicem gemit. B. Morata oratio exprimit gemitum rivalis sui. G.

24 Suaviter et festive Modo Dubitativo usus est. B. Querente adhuc et indignante novo amatore, jam risit Horatius. Futurum exactum non dubitat per se. G.

ODE XVI.

1 *Teritur* quod lento damno consumitur. *Nec res atteritur longo sufflamine litis.* Juvenal.

Aetatem dicit unius hominis vitam, ob tadi-

Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
  Minacis aut Etrusca Porsenae manus,
Aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer,
  Novisque rebus infidelis Allobrox;
Nec fera coerulea domuit Germania pube,
  Parentibusque abominatus Annibal:
Impia perdemus devoti sanguinis aetas;
  Ferisque rursus occupabitur solum.
Barbarus, heu! cineres insistit victor, et Urbem
  Eques sonante verberabit ungula;
Quaeque carent ventis et solibus, ossa Quirini
  (Nefas videre) dissipabit insolens!
Forte, quid expediat, communiter, aut melior pars,
  Malis carere quaeritis laboribus.

---

8 Parentibusve *conj. Bentl.*

---

tum scilicet bellorum. Quod videtur significare etiam Landinus.

2 *Suis et ipsa; Hoc est quod Titus Livius ait; ut magnitudine laboret sua.* Vet. Schol. *Et ipsa* posuit ad Emphasin: significat enim nil praeter ipsam Romam stare: jam enim Romanis viribus ruerant caetera.

3 *Marsi;* hi duce Popedio universam Italiam in urbem Romanam concitavere; quod bellum et Sociale et Italicum appellatum est.

4 Operae quaecunque *manus* Veteribus appellabantur.

5 *Aemula, inquit, quia imperium ereptum iri Romanis speravit.* Vet. Schol. Promittebat enim Hannibal eam deleta Roma fore Italiae caput.

Spartacus Gladiator, servilis belli dux.

Acrem dicimus gestientem pugnare, et per hoc fortem.

6 Bentleius vult ex propria conjectura *Novisve* scribi pro *Novisque.* Non nostrum est tantas decidere lites. B. Certe exemplis et ratione vulgatum defenditur a Johnsono P. 2. p. 62. G.

Allobroges Galli Rufi, et Sequanici dicti, incolentes illum tractum Alpium, qui est a Visontio in Germaniam, Lentulo et Catalinae in principio consensere, sed postea illos Senatui prodiderunt, timore magis quam amore affecti. Vet. Schol. Cruq. Nam C. Pomptinius *represserat eorum motum;* ut ostendit Torrentius ex Cicerone. Veteribus Celtis Alienigenae et Hostes *Galli, Alli* et *Gualli* dicebantur. Aboriginibus nostris etiam hodie *Galanas* inimicitia est; (idem enim, ut ait Cicero, veteribus et *hostis* et *peregrinus*: *Broch* etiam illis *Lentiginosus* dicitur, vel rubris maculis conspersus.

7 *Coerulea ad oculos retulit, quos ϛιγματικὰς habent.* Vet. Schol. Vult significare Teutones et Cimbros a Mario fusos.

8 *Abominatus;* cujus vel ipsum nomen dirum erat, et malo omini: nam *abominari* est avertere malum omen a se et suis.

9 Bene *Impia* subjecturus *devoti:* Impii enim sunt qui dant poenas apud Inferos, ut contra pii, qui in Elysio versantur. B. *Impius* est qui non amat et colit eum, qui amore et reverentia est dignus. Ergo sensum puto hunc: Nos hujus aetatis homines, qui impii erga patriam sumus et morti devoti ad scelera majorum expianda, eam perdemus. Z.

Veteribus legibus devoveri consuevere majores nocentes et piaculares; quae quidem devotio jurisconsultis Romanis capitis diminutio major appellabatur.

10 *Rursus occupabitur;* h. e. jure postliminii recuperabitur. B. *Rursus,* ut antequam Roma condita esset. Z.

11 *Barbarus victor;* h. e. Cleopatrae miles. Ode 6. Lib. III. *Dacus* et *Aethiops.*

Cineres insistet; sic et Virgilius, *Sceleratum insistere limen.* Landinus.

12 *Eques; Omnes antiqui scriptores ut hominem equo insidentem, ita et equum cum portaret hominem Equitem vocarunt.* Mancinellus ex Macrobio Sat. 6. 9. B. Vid. Burm. ad Virg. Georg. 3. 116. G.

13 *Ossa Quirini; Varro pro Rostris* (alter Schol. *post Rostra) sepulchrum Romuli dixit, ubi etiam in hujus rei memoriam duos leones fuisse erec-*

Nulla sit hac potior sententia; Phocaeorum
  Velut profugit exsecrata civitas,
Agros atque Lares patrios, habitandaque fana
  Apris reliquit et rapacibus lupis;
Ire, pedes quocunque ferent, quocunque per undas
  Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
  Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in haec: Simul imis saxa renarint
  Vadis levata, ne redire sit nefas,
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
  Padus Matina laverit cacumina,
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
  Novaque monstra junxerit libidine
Mirus amor: juvet ut tigres subsidere cervis,
  Adulteretur et columba miluo,
Credula nec ravos timeant armenta leones;
  Ametque salsa levis hircus aequora.

---

19 Proprios *edd. vett.*—21 Ite *conj. Bonfin.* Ferunt *edd. vett.*—32 Miluo *etiam G. Flor.* 1482. *&c. alii dant* milvio.—33 Fulvos *Lamb. et MSS. Bersm. sed* flavos *Ven. Glar. Chab.*

---

tos constat, unde factum est ut pro Rostris mortui laudarentur. Vet. Schol. Cruq.

14 *Nefas videre;* h. e. aspectu pollui. Aliquot Codices cum Vet. Schol. Cruq. legerunt *videri*, quod quia laedebat metrum jure displicebat Glareano.

15 Si quid mutare omnino placeat; ponamus cum Bentleio *quod expediat!* votiva parenthesi, ut, *quod bene vertat!* e. i. g. a. Sed si servanda est lectio omnium librorum; verbum *expedire* accipiamus ut in formulis illis, *expedire consilia sua* Tac. Hist. 3. 73. i. e. superatis difficultatibus exsequi; *expedire salutem* Cic. pro Milo. c. 4. i. e. depulsis periculis conservare. Deinde *carere malis laboribus* Graecismo Horatiano substantive et accusandi casu intelligamus, ut Epist. 1. 19. 9. *adimam cantare severis:* add. Sat. 2. 5. 68. et Epist. 2. 2. 183. Sensus ergo erit, Forte quaeritis, vel universi, vel meliores, quid expediat ἀπονίαν, quid adferat laborum malorum carentiam, &c. G.

Communiter, *κοινῶς*, facto scilicet communi omnium concilio.

16 *Malis carere;* Enallage modi ex Hellenismo, pro *ut malis careatis.*

17 *Phocaei relicto patrio solo in Galliam venerunt Massiliamque urbem condiderunt.* Vet. Schol. Ab Harpago scilicet Cyri Praefecto obsessi.

18 *Exsecrata;* Ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς κατάρας. Herodotus; ut adnotavit Dacerius.

19 Lambini et Cruquii Codices legerunt *lares patrios* pro *proprios*, quae lectio non improbatur a veteribus Scholiastis.

21 *Ire, pedes quocunque,* Elocutio de medio sumta et proverbialis. B. *Ire*, ut eamus. refertur ad antec. Nulla sit hac potior sententia. Z.

23 *Sic placet?* Impatienter exspectat responsum, et rogat sententiam veluti in Senatu.

Vet. Schol. sentit *melius suadere* dici modo pro *meliorem suadelam.* Mihi videtur *Suadere* esse pro *quod suadeat;* ut supra *carere* pro *ut careatis.*

24 *Occupari* vult ratem dum adhuc licet; illud enim est *secunda alite:* et bene *moramur:* nam in occupando fuga est morae.

25 *In haec:* h. e. *In haec verba.* Vet. Schol. Cruq.

Saxa; Phocaei μύδρον σιδήρεον in *mare projecere*, ut Torrentius adnotavit. Etiam ferrum e lapide liquefacto conflari solet. B. Nempe totum hoc expressum ex Herod. 1. 165. ubi

Haec, et quae poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis exsecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Etrusca praeter et volate littora.
Nos manet oceanus circum vagus arva: beata
Petamus arva, divites et insulas:
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque vinea,
Germinat et nunquam fallentis termes olivae,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cava manant ex ilice; montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.

---

36 Omnes *MS. Bersm.*—37 Levior *id.*—41 *Vulgo distinguunt* circumvagus: arva, beata *&c.*

Phocaei massa ferri in mare dejecta jurant, se non prius redituros in Phocaeam quam massa illa rursus emergeret. G.

29 *Procurrerit;* h. e. prominuerit.

31 *Subsidere* Lucretianum verbum est, ut bene adnotavit Stephanus.

32 *Jucunde adulteretur.* Vet. Schol.

Omnes Torrentii codices legerunt *Miluo* pro *Milvio;* quod et ex suis confirmavit Cruquius.

33 Recte Bentleius *ravos* post Jacobum Cruquium quatuor veterum Manuscriptorum fide. Certe *ravos* ignotius erat vocabulum quam *flavos.* In minus notis vocabulis plerumque caecutire solent librarii.

34 *Salsa levis; Duplex diversitas, ut amet aequora hircus, et ut levis fiat, cum alioquin setosus sit.* Vet. Schol.

36 *Exsecrari* hic etiam est, ut v. 37. sub. exsecrationibus et diris devotionibus aliquid promittere, vel se facturum declarare. G.

37 *Grege; fere imperitorum ac deteriorum major modus est, τὰ χερείονα νικᾷ.* Vet. Schol. B.

Exspes, quae non audet sperare salutem, sed Romae perire mavult, quam servari exilio. G.

38 *Inominata, nulla religione condita, et ideo infelicia.* Vet. Schol.

Perprimat; continuo scilicet cubando.

Mire subjungit cubilia, nam praemisit grege. Vet. Schol. Cruq.

39 Bene *muliebrem,* cum a viro sit *virtus.*

41 *Oceanus circumvagus* per se nihil habet expetendum: sed *Oceanus vagus circum arva* est descriptio insulae extra mare mediterraneum, Romanosque adeo fines, positae, quae deinde porro ut beata describitur. Distinctio, quam elegi, videbatur mihi affectum poetae optime exprimere. *Divites* inter *arva* et *insulas* ad utrumque referri, duriusculum. Caeterum Acro ad h. l. *In quo,* inquit, *sunt insulae Fortunatae, ad quas Sallustius in historia dicit victum voluisse ire Sertorium.* Firmat hoc Plutar. in Sertor. p. 571. E. Vid. Freinsh. Supplem. Liv. 90. 23. G.

42 Nescivere *divites* pertinere etiam ad *arva* qui inter *arva* et *beata* posuere Subdistinctionem. Juxta Vet. Scholiasten Beatorum Insulae sunt quas Fortunatas dicimus. Diodorus in Oceano Meridionali posuit, Plinius ultra Aquilonem, alii ad ortum solis; Scholiastes autem Cruquii supra Orcades nostras Elysios Campos descripsit. Omnes ut puto inferius hemisphaerium voluere, quod nos hodie Americam dicimus. B. Cf. Odyss. δ, 563. sqq. Z.

43 *Reddit Cererem, ut reddit ova, reddit urinam,* et similia.

44 Illud *usque* etiam ad ea quae sequuntur referendum est, *Germinat usque—ornat usque.* Nam alias nihil dicat insoliti. *Pulla ficus* Rutgersii nimis longe, ex Indis, petita mihi quoque videtur: *pulla* colorem maturae ficus notare potest: quotannis maturescunt ficus. G.

45 *Termes dicitur extremus ramus olivae, sicut vitium palmes.* Vet. Schol.

46 *Suam; Eleganter et suam et ornat.* Vet. Schol. *Suam naturalem, non insitam.* Stephanus, Rutgersius *pullam* ficum sentit dici ficum Indicam ex propaginibus suis saepius repullulantem, quod mihi minus videtur.

48 Bene *crepante pede* subjecturus *desilit.* B. Nempe *Lympham* personam facit, ut *Nympham,*

Illic injussae veniunt ad mulctra capellae,
Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovili,
Nec intumescit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis,
Utrumque rege temperante coelitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem,
Non huc Sidonii torserunt cornua nautae,
Laboriosa nec cohors Ulyssei.
[Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
Gregem aestuosa torret impotentia.]
Jupiter illa piae secrevit littora genti,
Ut inquinavit aere tempus aureum:
Aere, dehinc ferro duravit saecula; quorum
Piis secunda, vate me, datur fuga.

---

51 Ovile *etiam G. it. Med.* 1477. *et Fl.* 1482. *&c. recte, puto.* G. *Quotquot vidi libros, omnes habent* ovile, *quod revocavi.* Z.—60 Ulixei *Bentl.*—65 Aerea *MSS. ap. Bentl.*

---

quod habent quidam codices. Vid. ad Car. 3. 13. 15. G.

49 *Mulctrum*, mulctra, et mulctrale idem sonant.

51 *Proprietatem expressit ursorum in verbo gemere.* Vet. Schol. Cruq.

Quatuor Cruquii MSS. legerunt *ovili* quod probo: Scholiastae silent. Male Bentleius *ovile*, contra fidem Codicum. B. Vid. Var. Lect.

52 Hypallagen hic hyperbolicam inesse puto. Proprie intumescit vipera irata humo se dum attollit. Hic ipsa humus elevari et intumescere viperis dicitur. Ceterum post hunc versum collocandi videntur, qui nunc sunt 61. et 62. Rationem dixit vir doctus Miscell. Observatt. a Burmanno editis vol. 2, p. 381. Ne quidem opus videtur alia ratione, quam ut attente quis legat primo vulgato ordine, tum ita uti diximus. Librarius antiquissimus, quos versiculos incuria omiserat, eos paulo post posuit, et minutis notis ad ordinem suum revocavit. Illae notae perierunt, &c. G.

53 *Felices;* h. e. jam facti felices. Tanaquillus Faber Horatio doctior mavult *praesentes:* ego sum a partibus Horatii.

54 *Radat;* h. e. *urat*, vel *edat*. B. Copiosi nimis imbres locis clivosis saepe stratum supremum telluris, fertile, auferunt, et sic *radere arva* videntur. G.

59 *Sidonios* modo pro *Tyriis* posuit mercatoribus.

Cornua: Capita velorum cornua dicuntur: Cornua vel atarum obvertimus antennarum. Vet. Schol.

61 Hi duo versus, uncis ideo inclusi, reponendi videntur post v. 52. uti dixi. G.

66 *Vate me:* h. e. *consilio meo.* Vet. Schol.

ODE XVII.

AD CANIDIAM.

Horatius urbanissima Ironia Gratidiam ob propinatum sibi philtrum proscindit. (*Conf. dicta ad* Car. 1. 16. et Epod. 5. G.)

METRUM IAMBICUM TRIMETRUM.

HORATIUS.

JAM jam efficaci do manus scientiae
Supplex, et oro regna per Proserpinae,
Per et Dianae non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Defixa coelo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solve, solve, turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereïum,
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum, et in quem tela acuta torserat.
Unxere matres Iliae addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,

---

1 Manum *Br.*—5 Defixa *coll. Sax. Zar. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Ro. Steph.* Refixa *Gott. Flor.* 1482. *Ald. H. Steph. Lambi. Torr. Bentl. Talb. Cun. Sandb.*—7 Volve, volve *Lambi. ex conj. Aurati, contra omnes libros.* G. Solve, volve *Chab.*—11 Unxere *Zar. Med.* 1477. *H. Steph. MSS. plures ap. Lambi.* Luxere *G. Flor. R. Steph. Lambinus, Bentl. Sandb.*—12 Hectora *MS. Bersm.*

---

1 *Jam jam* metu trepidantis est: nam habet δὶς, et bene, cum sit subjecturus *supplex*.

Do manus; h. e. *Fateor me victum.* Landinus. Proverbialis formula captivis, qui manus suas praebent victori vinciendas.

3 *Non movenda;* h. e. *Non lacessenda ut moveantur.* Vet. Schol. Neque enim alia Diana quam ipsa Proserpina, irritabilis Dea.

5 *Defixa;* sic legendum censeo cum Vet. Schol. cum omnes libri habeant *Refixa*. Necesse enim *defigi* sidera priusquam devocentur coelo. Defiguntur autem qui vel carminibus, vel diris obligati, aliena vi aguntur attoniti. Bentleius fatetur longe plures libros habere *Defixa*, et tamen ipse reposuit *Refixa*, nulla quod sciam cum ratione. B. Ratio magna satis haec videtur, quod *defigere* est motum auferre, *refigi* autem debent sidera, cum *devocantur*, et moventur loco suo. G.

6 Bene *Canidiam* dixit Gratidiam, jam anum factam. B. *Canidia* secundum haec alludet ad *canos*. G.

Dilogως nunc de sacris, quia sacrum religiosum et exsecrabile significat. Vet. Schol.

7 *Retro solve:* h. e. resolve, uti alias *cedit retro*, et *fugit retro*, pro *recedit* et *refugit*. Ostendi supra quid essent *solvi* et *ligari*. B.

V. ad Car. 1. 18. 34. Ingeniosa est illa mutatio in *volve*, quam *indicavi:* sed eo minus necessaria, cum turbo ille s. rhombus *solvi* videatur, quoties incipit currere, illigatus antea. G.

Turbinem dicit quod quasi obligaverit mentem ejus. Vet. Schol. docte. Siquidem *turben* is rhombus erat, cui licia circumtorquebantur ad obligandas defixorum mentes. *Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo Licia, quid valeat virus amantis equae.* Ovidius (Am. 1. 8. 7.) citante Torrentio. B.

Postquam relictis moenibus rex procidit
(Heu !) pervicacis ad pedes Achilleï.
Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulysseï,
Volente Circa, membra ; tunc mens, et sonus
Relapsus, atque notus in vultus honor.
Dedi satis superque poenarum tibi,
Amata nautis multum et institoribus.
Fugit juventas, et verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida ;
Tuis capillus albus est odoribus.
Nullum a labore me reclinat otium :
Urget diem nox, et dies noctem, neque est
Levare tenta spiritu praecordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,

---

16 Ulixeï *Bentl.*—17 Circe *omnes praeter Bentl. ex Val. Probo.*—18 Relatus *etiam G. Med.* 1477. *et Ven.* 1479.—23 *et* 24 *Versus omitti vult Guyetus.*

---

8 *Movit* sc. ad misericordiam. Z.

10 *Torserat*, sc. Achilles, qui hasta Telephum vulneraverat. Z.

11 Omnes Torrentii MSS. cum Vet. Schol. Cruquii legerunt *Unxere*, cum alii haberent ex interpretamento *Luxere*. Notum est illud ; *Tarquinii corpus bona foemina lavit et unxit.* *Luxere* magis arridet Bentleio, qui plerumque solet in diversa ire.

Addictum, destinatum, damnatum. Vet. Schol. Cruq. Vox juris.

12 *Alitibus atque canibus*, ex Homero tractum. Ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν Οἰωνοῖσί τε πᾶσι.

Imitari voluit Homerum, qui illum ἀνδροφόνον nominat. Vet. Schol. Cruq.

14 *Pervicaces dicuntur, qui in contentione usque ad pervincendum perseverant.* Vet. Schol.

16 *Laboriosi* ex Homerico ταλασίφρον. Perpetuum epitheton.

18 Plerique Torrentii codices legerunt pro *relatus*, *relapsus*, quod et Lambinus invenerat in suis, praeterquam in quinque. Diserte autem posuit *relapsus*, ut ostenderet vim magiae, sic et Ovidius de Io; *Ungulaque in quinos dilapsa absumitur ungues.*

Honor; h. e. κάλλος, nam καλὸς honestus. B. Facies pristina humana. Z.

20 *Amata nautis; Urbanissima contumelia.* Vet. Schol. Quia παρὰ προσδοκίαν protulit.

Institores dicit quos alibi *Foraneos* Scholiastes nominat. PETTY CHAPMEN AND PEDLARS.

21 *Verecundam colorem eleganter pro rubore posuit.* Vet. Schol.

22 *Ossa pelle,* ἐναργῶς et παροιμιακῶς. Hoc est, reliquit me jam factum ossa tantum. Quas turbas hic ciet Bentleius de rubro colore ossium deridicule! Nesciit Hypallagen. Pessime Bentleius *ora* pro *ossa*. B. *Ossa pelle amicta* plane idem valent, quod pellis inducta ossibus. G.

Lurida ; Tabida, nigra. Vet. Schol.

23 *Capillus albus ; Nunc ostendit quare supra dixit, Fugit juventas.* Vet. Schol. et jocatur in canos suos. B. Videtur illi obiter exprobrare unguenta noxia, quibus festinentur cani. Vid. Epod. 5. 60. G.

Salse *odoribus* de unguentaria.

24 *Laborem* modo pro *inquietudine* dicit. Significat etiam caeteros a labore quiescere, se autem perpetuis vigiliis urgeri.

25 *Neque est ; Figurata Elocutio pro neque contingit.* Vet. Schol. Sic et Graeci loquuntur.

26 *Tenta spiritu ;* h. e. inflata.

27 *Negatam :* h. e. quod antehac ut Epicurus non credideram.

Vincor ut credam ; h. e. *adductus sum ut credam Sabellis carminibus defigi mentes humanas.* Vet. Sch.

28 *Sabella carmina pro Marsis posuit.* Vet. Schol. Nam Samnites, Peligni et Marsi erant Sabini generis.

Veneficae *pectus increpant*, cum terribilibus verbis terrendo mentem defigunt. Figurate autem conatum posuit pro ipso effectu.

Caputque Marsa dissilire naenia.
Quid amplius vis? O mare et terra! ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Urens in Aetna flamma. Tu, donec cinis
Injuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quae finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: jussas cum fide poenas luam,
Paratus expiare, seu poposceris
Centum juvencos, sive mendaci lyra
Voles sonari: tu pudica, tu proba,
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenae Castor offensus vice,
Fraterque magni Castoris, victi prece.
Ademta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) solve me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,

---

29 Desilire *MS. Bersm.*—30 O terra *Bentl.*—33 Urens *etiam coll. Sax. Brod. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. Ald.* Furens *H. Steph. et Bentl. it. Sandb.* Virens *etiam G. Lamb. Talb. hinc* vivens *conj. Bentl.* Tua, donec, *et mox* Calet *Bentl. e conjectura*, haud inepta. Z.—35 Colchidis *Brod.*—39 Juvencis *Bentl. ex MSS. Battelian.*

---

29 Cantiunculae vulgi per Ἐυτελεῖς *Naeniae* dici consuevere. B. *Dissilire*, disrumpi, furore corripi. Z.

30 *O mare et terra!* Sic et Terentius, *O coelum! O terra! O maria Neptuni!* Vet. Schol. Cruq.

33 *Urens*; in uno vel altero MS. *virens*, caeteri *urens* et *furens*. Torrentius. Lambinus in duodecim reperit *virens*; ego nec sexcentis haberem fidem. Efficacissima vox est *urens* et huic loco convenientissima: *Uritur* enim quod vel lento, vel indesinenti igne torretur. Nescio cur placuerit Bentleio *Furens*.

Moraliter et cum questu proferendum est *Tu.*

34 *Injuriosos* dicit ventos, quibus ludibrio futurus sit, jam in aridum cinerem redactus.

35 *Calet* qui vehementer irascitur, et ultionem sitit.

Ipsam mulierem officinam venenorum diserte dixit. Vet. Schol. Est autem *officina* tanquam *opificina*, ut et apud Ciceronem occurit scriptum.

36 *Certis enim stipendiis milites otia merebantur.* Vet. Schol. B. Marcilius *stipendium* multam intelligit, ut ὀψώνιον in sacris. Bene certe convenit cum his quae sequuntur. G.

37 *Cum fide, fideliter.* Vet. Schol. Cruq. Diserta Elocutio.

39 *Centum juvencos*; Hecatomben; ac si potens esset numen. B. *Mendaci lyra*, carmine fictas laudes continente. Z.

41 *Perambulabis astra*; h. e. *Consecraberis et tu, et recipieris in numerum siderum.* Vet. Schol. Cruq. Suavis Elocutio.

42 *Infamis Helenae*; *Stesichorus, Poeta Graecus scripsit Helenae vituperationem: quare irati Castor et Pollux illi lumina ademerunt: sed postea monitus Stesichorus illius laudem decantavit; quare oculis iterum illi reddiderunt.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. Plato Phaedro p. 343. D. G.

Vicem dicit Helenae, injuriam quam perpessa est: *infamis* enim erat Stesichori versibus. Bentleii *vicem* auctoritate pendet unius Manuscripti libri, neque quicquam valet.

46 *O nec paternis*; *Urbanissima Ironia*; *fingit enim se negare quod affirmat.* Landinus.

Obsoletum ab *obs* et *oleo* est, ut ait Priscianus, et rancidum, vel foetidum significat ex vetustate.

Sordes humilium natales dicebantur, ob immunditiam scilicet victus atque cultus.

Nec in sepulcris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres.
Tibi hospitale pectus, et purae manus;
Tuusque venter Pactumeius; et tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcunque fortis exsilis puerpera.

CANIDIA.

QUID obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis?
Et Esquilini Pontifex venefici
Impune ut Urbem nomine impleris meo?
Quid proderat ditasse Pelignas anus,

---

50 Pactumeius *etiam Bro.* Partumeius *H. Steph. Sandb.*—56 Cocytia *Glar. sed* Cotyttia *recte Ven. Chab. Lamb. &c.*—57 Sacra *MS. Bersm.*—60 Proderat *Bentl. ex MSS. et sic etiam coll. Sax. Al.* proderit.

---

47 *Pauperum; nam divitum sepulchra suis custodibus erant curae.* Vet. Schol. Cruq. *Humilium maxime umbrae a magicis suscitari solent.* Vet. Sch. Cruq.

Prudens, gnara, docta. Vet. Schol. Cruq.

48 *Novendiales pulveres; Cineres Reliquiarum vult intelligi: nam novendiale dicitur sacrificium, quod mortuo fit nona die, qua sepultus est.* Vet. Schol. *Apud majores ubicunque aliquis extinctus fuisset, ad domum suam referebatur, ibique septem erat diebus; octava die incendebatur, nona sepeliebatur.* Servius, quod adnotavit Lambinus. B. *Dissipare,* sc. ad usum artium magicarum. Z.

49 *Hospitale;* h. e. *Mite, bonum, benignum.* Vet. Schol. Cruq.

Purae a scelere in innocentes. Vet. Schol. Cruq. quos supra (Epod. 5.) dixit eam immolare consuevisse.

50 *Tuusque venter;* i. e. *Tuus partus et filius.* Vet. Schol. Cruq. Quo videretur juvenis puerum sibi supposuit.

Pro *Pactumeius* ex Aldi conjectura Lambinus reposuit *Partumeius,* contra fidem Scholiastarum atque omnium librorum. Vir longe eruditissimus Laevinus Torrentius, Henricus Stephanus (Vid. Var. Lect.) et Lubinus *Pactumeium* retinuere. Joculare nomen est hoc loco: siquidem ut a *Lucius Luceius,* et a *Pompo Pompeius,* ita a *Pactum Pactumeius* figuratum est. *Pactumeius* alias nomen erat gentis: *Androsthenes Pactumeiam Magnam, Pactumeii Magni filiam, haeredem ex asse instituerat.* Torrentius ex Paulo Jurisconsulto L. ult. de haer. instit. B. Placet tamen Turnebo, Lambino, Torrentio *Partumeius,* a *partu* et *meiendo,* ut volunt, ridicule dictus. Offendit homines non observata *ventris* pro filio positi significatio. *Pactumeium* et *Pactumeiam* laudavit etiam Glandorpius ex Cod. Justin. l. 2. de Pactis, et l. 4. de condict. indeb. Pulchre illustravit h. l. Bentleius. G.

51 *Rubros pannos; Cacemphaton in sensu.* Vet. Schol. Ferri tamen potest in hujusmodi Iambis.

52 *Fortis exsilis; Illud argute dictum, exsilis fortis puerpera, quia fortem vult intelligi eam scilicet quae non peperit.* Vet. Schol.

54 *Non saxa surdiora;* Proverbialis elocutio. *Nudi* pauperculorum perpetuum fere Epitheton. *Inquisitores agerent cum remige nudo.* Juvenal. *Dolia nudi Non ardent Cynici* Idem.

56 Angelus Politianus (Misc. 10.) ex Georgii Antonii Vesputii Florentini codice primus *Cotyttia* reposuit, cum antea in omnibus libris haereret *Cocytia,* turpi errore. Vetus etiam Cruquii Scholiastes hanc lectionem tuetur, et Juvenalis versum (2. 92.) apponit; *Cecropiam soliti Baptae lassare Cot*[illegible] Cotys, Cotytto, vel Bendis Thracum erat Venus, sive Luna, turpitudinum praeses.

57 Bene vulgata dicturus *sacrum;* nam sacra vulgari nefas.

58 *Extra portam esquilinam, hoc est, in aggeribus religiones et sepulcra erant.* Vet. Schol.

Velociusve miscuisse toxicum?
Sed tardiora fata te votis manent.
Ingrata misero vita ducenda est, in hoc,
Novis ut usque suppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignae Tantalus semper dapis;
Optat Prometheus obligatus aliti;
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum; sed vetant leges Jovis,
Voles modo altis desilire turribus,
Modo ense pectus Norico recludere;
Frustraque vincla gutturi nectes tuo,
Fastidiosa tristis aegrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques;
Meaeque terra cedet insolentiae.
An, quae movere cereas imagines,
Ut ipse nosti curiosus, et polo

---

62 Sed tard. *sic cum Bentl. etiam Brod. Gott. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *&c.* G. *Verum si habent Ven. Glar. Chab. Lamb. cum signo interrogandi post manent.*—64 Laboribus *Bentl. ex edd. quibusdam, haud male; nam hujus glossema videtur esse vulg. doloribus.* Z. 65 Infidi *et* infidus *aequas fere auctoritates habent.* Infidi *etiam Brod. et unus coll. Sax.* —72 Innectes *coll. Sax. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *Ro. Steph. Lamb. Talb. Johns. P.* 2. *p.* 65. *Chab. et Glar.*

Pontifices de sacris judicant. Vet. Schol. Graecis Ἱεροφάνται B.

Respicit ad Sat. 1. 8. ubi sub persona Priapi enarrat ritus veneficos in Esquiliis a Canidia celebratos: cujus nunc *sacri Pontificem*, quasi inspectorem quendam et arbitrum dicas, ex Canidiae persona se appellat. G.

60 Indicat Canidia, se pretio didicisse magicas artes a Pelignis mulieribus, quae tota Sabinorum, Marsorumque vicinia eo nomine male audiebat, ut in Graecia Thessalae. Primum ergo indignatur tarditatem successus: deinde solatur impatientiam suam. Non statim pereunt te veneficia mea, sed manent te fata votis tuis tardiora. Miserrimum est quaerere mortem et non invenire. G.

61 *Velocius, et tardiora* Antitheta sunt: *Velocius toxicum* dicit quod citius necat.

64 *Suppetas; Sufficias.* Vet. Schol.

65 Plurimi manu exarati Codices Lambini, Torrentii et Cruquii cum Cruquiano Scholiaste legerunt *infidi* pro *infidus. Myrtilum Pelops praecipitavit in mare per quem vicit.* Vet. Schol. Cruq. Ego tamen *infidus* praetuli; quod *Tantalus* ut Horatius, deorum arcana prodiderit. Quin et Sisyphus et Prometheus et fures fuere et fallebant deos. Bentleius praetulit *infidi*, Certe et pater et filius malae fuerant fidei.

66 Mire *benignae:* quid enim minus benignum Tantali pomis? B. *Maligna* sunt poma Tantali, quae immineant quidem, sed a captantis ore refugiant. Optat ergo tandem *benignam dapem.* G.

71 *Noricum*, perpetuum Epitheton.

72 Nil opus est legi *innectes*, quod nonnulli volunt.

73 *Fastidiosi* sunt quibus nihil placet.

74 *Vectabor humeris*, ephialtae ritu, sive Fauni.

Inimicis; h. e. non amicis, vel invisis.

75 *Terram* dicit totum orbem, et per hoc omnes mortales.

Insolentiam indomitam dicit potentiam, quae scilicet neque legis, neque moris modum tenet.

76 *Movere;* h. e. animare. Credebant enim veneficae se defigendorum animas corporibus suis evocatas carminibus, cereis imaginibus infigere potuisse. *Devovet absentes, simulachraque cerea fingit, Et miserum tenues in jecur urget acus.* Ovid. Her. 6. 91.

Deripere Lunam vocibus possim meis,
Possim crematos excitare mortuos,
Desiderîque temperare poculum;
Plorem artis in te nil habentis exitum?

---

78 *et* 79 Possim *omnes MSS. Bentl. etiam Brod. coll. Sax. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl.* 1482. —80 Pocula *Bentl. ex MSS.*—81 Habentis *Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor. Ald. Ro. et H. Steph.* Agentis *G. Brod. Zar. Ven. Pinc. Talb. Bentl.* Exitus *pro* exitum *Cun. ii. Chabot.* Valentis *dat Ven. et* nullum habentis *Lamb.*

---

77 *Ut ipse nosti;* πιθανῶς adjecit ista quo intelligeretur, unde haec didicisset Horatius.

78 Bentleius bis posuit *possim* pro *possum;* quod quidem forsan non male fecit, auctoritate tot Librorum suffultus.

80 Bentleius si mallet *pocula*, equidem non repugnabo. Homoioteleuta sunt illi gravi odio, mihi non aeque.

81 Ut supra *Inultus ut flebo puer? Plorem artis;* Genitivus Causae, ex Hellenismo; sic et Virgilius (Aen. 11. 126.) *Justitiaene prius mirer, belline laborum?* Verum hoc ab aliis adnotatum est. B. Et tamen vix concoquo illam constructionem. Neque *exitum* participium Horatio ausim tribuere. Itaque jungo *ploro exitum*, *exitum* autem *artis in te nil agentis*, v. *habentis* eo sensu, quo est apud S. Johannem 14. 30. καὶ ἐν ἐμοὶ ὀυκ ἔχει ὀυδέν. G.

Quot capita, ut dicitur, tot sententiae: alii codices *nil agentis exitum;* alii *nil habentis exitus;* alii *nil habentis exitum.* Muretus et Paullus Manutius, *nil valentis exitum.* Cruquius, *nullum habentis exitum.* Cum autem *nil habentis exitum* plurimorum sit Codicum, illud caeteris praetuli. *Exitum* autem modo Participium esse existimo. Magis enim Comicum et morale est *exitum* quam *effectum.* Verum de hoc dispiciat ipse lector. Bentleius maluit *nil agentis*, puto quod non haberet *exitum* pro Participio, uti ego. B. Vid. not. praeced. Caeterum recantatio hujus Odae quibusdam videtur esse Car. 1. 16. G.

Q. HORATII

F L A C C I

CARMEN SAECULARE,

PRO INCOLUMITATE IMPERII.

Cum Saeculares ludos Augustus celebraret secundum ritum priscae Religionis a virginibus puerisque praetextatis in Capitolio cantatum est. Vet. Schol. (Secundum haec non modo lusit hoc saeculare carmen Horatius, sed imperio Augusti ad ipsum actum ludorum scripsit; quod confirmat etiam Suetonius in vita poëtae nostri, et forte Ovid. Trist. 2. 25.: et aperte Censori. de die nat. 17. Visum est primum Sanadono, deinde nuper etiam Anchersenio, ingeniosis sane hominibus et doctis, seligere ex reliquis Horatii carminibus quaedam, et velut drama quoddam saeculare inde formare. Et ille quidem hoc ordine Carm. I. 32.: 3. 1. 1.—4. 6.: 1. 21.: denique ipsum hoc nostrum. Ut facile est inventis aliquid addere, ita Anchersenius auxit hoc systema nuper hoc modo: Car. I. 32. et 4. 6. *in scena campi Martii* cantata dicit, *primo die ludorum saecularium:* 3. 1. *secundo die in Capitolio* 3. 22. et 1. 21. *nocte, quae tertium diem praecessit, in templo Dianae Aventinae:* 1. 31. et praesens carmen, *tertio die in templo Apollinis Palatini:* 3. 30. *eodem die, sub finem Ludorum in campo Martio*, cecinit vel ipse Horatius, vel chorus puerorum et puellarum. Mirum sane, si carmina unius argumenti, eodem tempore scripta, ita spargi per libros plures potuere. Actum est de tota chronologia Bentleiana, quam supra proposuimus et firmavimus. Sed tamen consideravi plus semel ipsos versus ea quidem mente, ut si quid in iis deprehenderem saecularibus ludis proprium (de quibus jam anno nostri saeculi XVII. diligenter me quaesiisse, disputatio tum edita testis est, in qua non multa emendanda XXXIII. anni, saeculum justum, me docuere), desererem potius chronologiam illam, quam lepido sane et non ineleganti invento repugnarem. Quid deprehenderim, singulis locis adscripsi: hic profiteri cogor, solidi me nihil dum invenire, cur viris doctis assentiar. Gloriam ingenii neutri abjudico; verum illos, vel alterutrum vidisse, nego. Dissensum talem indigne ferre nemo debet, minime omnium, qui receptas sententias oppugnandas sibi sumsere. Caeterum, qui legere hoc saeculare carmen jucundius volunt, illi prius cognoscant certe locum Zosimi lib. 2. pr. praesertim versus, qui ibi recitantur Si-

byllinos, quos quidem dissertatione ante citata explicare ipse quoque olim conatus sum. Illud addimus unum: alternis cecinisse pueros ac puellas, interdum vero junxisse voces, probabile facit ipsa ratio carminis: quid autem unicuique hemichorio aut choro toti sit tribuendum, uniuscujusque lectoris ingenio permittere, cum libri taceant, malumus. G.)

METRUM SAPPHICUM.

PHOEBE silvarumque potens Diana,
Lucidum coeli decus, O colendi
Semper et culti, date quae precamur
Tempore prisco;
Quo Sibyllini monuere versus
Virgines lectas puerosque castos
Dîs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas, aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere majus.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis.

4 Prisco *etiam coll. Sax. unus.* Sacro *alii omnes.*—5 Quod *MSS. duo Bersm.*—[13 partus *Var. Lec.* foetus] 14 Hilythia *G. Flor.* 1482. *&c.*—16 Genitiva *conj. Cun. sed dedit* Genitalis.

1 *Potens;* h. e. *Domina.* Stephanus. B. Apte videntur hic imprimis Apollo et Diana hymno celebrari, quia Sol et Luna tempora describunt et regunt. Z.

4 Omnes Libri habebant *tempore sacro,* nos tamen ex Vet. Schol. reposuimus *prisco: Tempora ἁπλῶς* dicuntur *Festa* etiam Ovidio in Fastis. Bentleio placuit *sacro,* ex interpretamento. Glossis maxime delectatur Bentleius.

5 Nonnulli Codices pro *quo* corrupte legunt *quod.*

Vide de hac re Sybillinos versus apud Zosimum.

6 *Lectum* dicimus quod praecipuum est in suo genere.

Castos dicit patrimos et matrimos, parentum scilicet funere non funestatos. Veteres enim mortem Apollinis atque Dianae iratis sagittis tribuebant.

7 *Diis, quibus;* Saecularibus ludis diis omnibus peragebant sacra. Vid. v. 73.

9 *Alme;* h. e. Venerande, Sancte. B. Qui foves et nutris, alis, omnia. G.

10 *Alius* ex opinione imperiti vulgi. B. *Possis* int. precamur. Z.

12 Bene *Visere* quia sol quotidie eadem loca revisit.

13 *Aperire* modo pro detegere et nudare posuit.

14 Graecis Εἰλείθυια et Ἐλευθὼ, Lucina, *Mystico nomine* (ut ait Vet. Schol.) quod ea scilicet faciat ut partus in lucem veniat.

15 *Probas vocari;* Veteres omnia deorum nomina et Epitheta in Hymnis recitabant, quod nescirent quod maxime probarent.

16 *Genitalem vocavit Dianam, quam et Lunam intelligi voluit, quia et calore Solis animantur semina, ita Lunae humore nutriuntur; penes ipsum enim et corporum omnium ratio esse dicitur et potestas.* Vet. Sch. Nollem eruditissimum Bentleium de sola conjectura reposuisse *Genetyllis,* cum possit *Genetyllis* Latine reddi ab Horatio

Diva, producas subolem, Patrumque
Prosperes decreta super jugandis
Feminis, prolisque novae feraci
Lege marita:
Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.
Vosque veraces cecinisse Parcae,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servet; bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum pecorisque Tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant foetus et aquae salubres
Et Jovis aurae.

---

21 Ut denos—Orbis et *Med.* 1502. *Ald. Bas.* 1531. *Fabric.* 1593. *Lud. Vives apud Cruqu. MSS. apud Lambi. Da. Heinsius.* Undenos—Orbis ut *reliqui omnes.*—23 Toticnsque *Bentl.*—26 Stabilis Quirini *conj. Rutg. quam ipse damnavit.* Dictum stabilis per aevum *conj. Bentl.*—27 Servat *Ven. Glar.*—31 *Sustuli comma post* aquae, *quia concinnius videbatur* salubres *referri ad* aquae. Z. [Utrique satis commode jungere licet.]

---

satis idonee *Genitalis:* quin et Scholiastes haec firmat. Sed ille vulgaria temnit. B. Nec ego ausim *Genitalem* genendi et pariendi praesidem damnare, quam omnes in universum libri agnoscant: cum praesertim *Genetyllis* sit Latinis inauditum, et Graecis turpiculum fere, Veneris potius epitheton lascivae, quam Dianae. Diminuendi formam habet, unde apud Lucianum non *Genitricem* reddere me memini; sed *genetriculam. Genitalis hora*, et similia faciunt, ut commodum Dianae partus adjuvantis epitheton videatur. Laudavit hic opportune Harduinus nummum Crispinae Commodi DIS GENITALIBUS, de quo Oisel. 42. 4. et Theup. p. 208. Exstant ejusdem Crispinae in nummis *Juno Lucina* et *Venus. Natalis Juno* est Tib. 4. 6. 1. G.

18 *Super jugandis;* Legem Juliam dicit de *Maritandis Ordinibus.* Cum enim bello civili prope octoginta armatorum millia interiissent, ne deficeret populus Augustus legem Juliam augendae proli instituit.

20 *Marita*, pro *maritali*, vox antiqua et Plutina, ut adnotavit Vet. Schol. B. *Lex marita* per notam metonymian, quae maritos facit; nec enim placet, *marita* esse imperativum. G.

21 *Undenos decies; Saecularis Carminis duplex devotio esse consueverat: aut enim pro sedanda aut vitanda pestilentia; aut pro certo et constituto numero annorum: Centesimo enim decimo anno in Capitolio a pueris et puellis impuberibus cantabatur.* Vet. Schol. Ter novem nobiles pueri, totidemque puellae tribus diebus et noctibus sex distinctis choris Solis et Lunae laudes recitabant. B. *Undenos decies*, i. e. centenos denos legit etiam Censorinus c. 17.: nec potuit aliter Horatius, qui Augusti et quindecim virorum mentem non ignoraret. G.

22 Pro *et cantus referatque ludos;* ita reponendum duxi juxta Vet. Schol. *ut cantus referat que ludos;* neque enim *que* semper Encliticum est; et pessime nonnulli *ut denos* pro *undenos.* B. Horatianum est, *que* adjungere ad verbum commune, quod sic velut geminatur, quasi esset, *ut cantus referat, referatque ludos.* Vid. ad Car. 2. 19. 28. G.

25 *Parcis furvae agnae mactabantur.* Mancinellus. Et parcae quasi Πέρκαι *furvae.*

26 *Stabilis* nunc posuit pro *stabilitor. Tu populos urbesque et regna ingentia finis.* Ovidius de deo Termino.

27 Omnes Torrentii MSS. et quinque Cruquii, cum Vet. Schol. legerunt *servet* pro *ser-*

Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo;
Siderum regina bicornis audi,
Luna, puellas:
Roma si vestrum est opus, Iliaeque
Littus Etruscum tenuere turmae,
Jussa pars mutare Lares et urbem
Sospite cursu;
Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Aeneas patriae superstes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis:
Dî probos mores docili juventae,
Dî senectuti placidae quietem
Romulae genti date remque prolem-
que, et decus omne.

---

45 *et* 46 Docilis—senectutis *etiam* G. *it. coll. Sax. it. MSS. duo Bersm.*

---

vet. Syllepsis est, ex verbo enim Singularis numeri servet, Pluralis nascitur servate, (ita enim legendum est in Vet. Schol. pro *servent*, ut ex codice suo monstravit Cruquius). Rogat enim Parcas, ut et ipsae et Terminus servent quod dictum est semel. Crediderim et Terminum fuisse Paredrum, sive assessorem Parcarum in hoc sacro. Metri causa usus est Enallage personae in *Terminus servet*. B. *Vosque o Parcae, veraces* in canendo s. praedicendo, *jungite fata bona jam peractis*, id *quod semel dictum* s. praedictum *est* a vobis, quodque precamur ut *servet Terminus ille rerum* omnium, *stabilis* et constans deus, qui sede sua olim in Capitolio cedere noluerit, eaque re, ut ait Liv. 1. *55. firma stabiliaque cuncta portenderit.* Sic non opus erit ingeniosa quantumvis Bentleii conjectura, quam refellunt Lamb. Bos animadv. p. 54. et Johnson. P. 2. p. 67. G.

28 *Fata* Parcarum sunt decreta. *Concordes stabili fatorum numine Parcae.* Virg.

30 Rustici Cererem *spicea corona* donare consueverant. *Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona Spicea.* Tibullus, citante Stephano.

31 Posui subdistinctionem post *aquae*, quod *salubres* ad *aurae* magis pertinere crediderim, quasi diceret *aquae Jovis et salubres aurae Jovis*: nam et siccitatem, et pestilentem aërem deprecatur. B. Opportune huc advocat Rutgersius Apollo. Rhod. 2. 527. ἐτήσιοι ἐκ διὸς αὖραι. Etesiae nimio calori resistunt, exurique segetes prohibent. G.

32 Divipotes, qui et Samothracum Cabiri, *coelum* erant et *terra*; major Jupiter scilicet, et major Juno; ut ostendit Varro. Sol minor erat Jupiter, sive Liber; et Luna minor Juno, sive Libera. Graecis Κόρος et Κόρη.

33 *Condito mitis telo; Hic sensus secundum eorum opinionem conceptus est qui Appollinem pestilentem deum putant esse.* Vet. Schol. Eadem enim interitus causa quae et ortus. Huc spectat et vetus dictum, *Omnes animae ab Apolline et ad Apollinem.* Atque hinc Apollo poetis Ἑκηβόλος et ἄγριος appellatur.

37 *Vestrum opus*; h. e. aedificium: in animo erant Trojani muri ab Apolline conditi: hoc autem loco Lycias et Delias sortes significat, quarum monitu Aeneas Italiam petiit, ut vel sequentia demonstrant.

38 *Etruscum* dixit a mari Hetrusco: et Coritus Dardani patria erat in Hetruria. B. Hic tamen non ad illas plane antiquas migrationes respicitur; sed ad Aeneae appulsum in litore Etrusco ad ostia Tiberis. G.

41 *Sine fraude*, eleganti Dilogia. *Et sine damno, et sine dolo*; ut dilueret veterem Aeneiae proditionis famam: sic et Servius olim censebat.

42 *Castus pro religioso.* Vet. Schol. Castus enim qui caret macula, vel labe: siquidem idem *castus* quod *cassus* et *caritus*.

Quique vos bubus veneratur albis
Clarus Anchisae Venerisque sanguis,
Imperet, bellante prior jacentem
Lenis in hostem.
Jam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures :
Jam Scythae responsa petunt, superbi
Nuper, et Indi.
Jam Fides, et Pax, et Honos, Pudorque
Priscus, et neglecta redire Virtus
Audet ; apparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur et fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camœnis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus,
Si Palatinas videt aequus aras :
Remque Romanam, Latiumque felix,

---

49 Quaeque *etiam G. et coll. Sax. probatque cum Cruq. Bentl. et Cun. Bos Animadv. p. 55. Sed* quique Z. *Med.* 1502. *et ab Aldo inde fere omnes, etiam Lamb. Torr. Talb. Maitt. Sandb.* —51 Impetret *etiam coll. Sax. Sed* imperet *reliqui ; etiam antiqui ; in quibus* quae *legitur.* —53 Manum potentem *conj. Bentl. solus.*—65 Aras *etiam MSS. apud Bentl. Sed editi, credo, omnes* arces *vel* arcis.

---

43 *Daturus ;* h. e. ostensurus, vel repraesentaturus.

44 *Relictis* pro *amissis*, per Charientismum.

45 Bentleius magis probat alteram Lectionem per Genitivos *docilis juventae* et *senectutis placidae ;* quod minus concinnum videtur. Movit illum credo Poeticum Ἀσύνδετον ante *Romulae genti.*

48 *Et decus omne ;* magnifico compendio vocem tollit.

49 Plerique Torrentii Cruquiique codices pro *quique* et *imperet* legerunt *quaeque* et *impetret*, cui quidem lectioni suffragatur Cruquianus Scholiastes; duo etiam Lambini libri pro *bobus* habebant *bubus* ut supra. [illegible] Retinui lectionem adeo acriter defensam Bentleio, et Baxtero probatam. Sed nec dissimulo, et auctoritate tutiorem mihi videri, et sensu meliorem alteram, *qui veneratur*—id est, Augustus [illegible] *imperet.* Credibilene est, *pro imperio* Augusti vota non esse facta ludis saecularibus? [illegible] Augustus, qui [illegible] clemens erga devictos, qui majestatem Romanam [illegible] auget. Pulchrum et dulce est *imperet* (propter) [illegible] *tur* : sed in novo imperio magis necessarium est *imperet !* G. Ob Gesneri rationes revocavi plurium librorum lectionem. Z.

Qui multa deos venerati sunt. Cicero, citante Torrentio.

Notum est albas hostias diis superis immolari consuevisse, ut nigras inferis.

51 *Bellante prior ;* h. e. postquam bello superior evasisset, contentus victoria, temperavit viribus neque in jacentem saeviebat ; et per hoc diis erat commendatior.

54 *Medus* et *Albanas* pro *Parthus* et *Romanas ;* nam vetusta nomina in carmine magis splendent.

Secures modo pro fasces posuit.

55 Deorum erant *responsa*. Sic et Virgilius protulit : *Hic mihi responsum primus dedit ille petenti.*

57 *Fides*, *Pax*, *Honor*, *Pudor*, et *Virtus*, ferreo saeculo una cum Astrea in coelum avolaverant.

58 *Neglecta*, per Charientismum dixit pro *contempta.*

59 *Audet ;* h. e. [illegible] Vet. Schol.

60 *Copia* eadem quae [illegible] et [illegible] appellatur, quae in nummis comparet.

Alterum in lustrum, meliusque semper,
Proroget aevum.
Quaeque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet, et votis puerorum amicas
Applicet aures.
Haec Jovem sentire, deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phoebi chorus et Dianae
Dicere laudes.

---

68 Proroget *nostri omnes : et mox* curet, applicet *Med.* 1477. *et* 1486. *Ven.* 1479. *Flor. &c. usq. ad Cruquium, cui obsecuti Baxt. Bentl. Cun.*—75 Phoebo *Bentl. et Cun. ex MS.*

---

62 *Novem Camoenae* chorus sunt Apollinis, adeoque illius Paredrae.

65 Plurimi MSS. legerunt *aras* pro *arces* cum Vet. Schol. quod et nos praetulimus. Vult significare templum Apollini ab Augusto in monte Palatino dedicatum. Bentleius praetulit *arces*, quod minus videtur. B. Certe pulchre convenit *aras* ad festos dies, quibus fumabant omnes arae, quas *respicit Deus* etiam stilo orientis. G. *Aequus*, propitius. Z.

67 *Lustrum* jam pro saeculo ponitur: erant et in ludis saecularibus lustrationes B. *Lustrum* pro saeculo accipi, nihil est opus, si, quod ut certum sumit Scaliger de emendat. temp. L. 2. p. 182. nec refelli facile potest, Ludi saeculares in lustrum incidere. Incidissent necessario, si et lustri quinquennalis rationes, et saeculi C. vel CX. annorum, h. e. viginti, vel duorum et viginti lustrorum, accurate Romani observassent. Jam utriusque periodi perturbatas valde esse rationes, nimis experiuntur, qui volunt eas ordinare. Vid. modo Censori. c. 18. de lustro, et de saeculo c. 17. Lustris vero etiam sacrificia adhibita, et nuncupata vota proximo lustro solvenda, dubitare nos non sinit Sueto. c. 97. G.

68 *Proroget*, *dilatet*, *differat*, *et est tempus pro tempore ; prorogabit.* Vet. Schol. Bentleius posuit *prorogat*, invito Vet. Scholiaste. B.

Nempe omnina esse, non amplius vota, ponit Bentleius, a versu inde 52. Mihi videntur preces contineri ad v. 52.: deinde commemorationem praesentium bonorum, cum laude Augusti ad v. 60. Hinc vota proprie dicta concipi, ut temporum Praesides et *lustrum* et *aevum* proximum s. *saeculum* fortunare velint. Denique a v. 73. chorus *praesentia numina sentit*, ut est Epist. 2. 1. 134. G.

69 *Aventinum:* in hoc colle erat Dianae templum celebre. vid. Zosim. II. 5. atque Algidus mons erat amoenus Deae secessus. Carm. I. 21. 6. Z.

70 *Postquam consules e plebe creati sunt pro duumviris quindecemviri sacris procurandis creati sunt.* Torrentius.

71 Quatuor Cruquii MSS. cum antiquis Scholiastis legerunt *curat* et *applicat* pro *curet* et *applicet*, subintellecto scilicet *si* ἀπὸ τȣ̃ κοινȣ̃, et *proroget aevum in alterum lustrum*, ut supra. Atque hoc vehementer probo. Baxt. Vid. ad v. 68.

73 Non destiterunt a canendo et saltando donec aliquid vel boni, vel mali ominis carminibus suis elicuissent ; uti neque veneficae in sacris suis. Jovem autem dicit ob Capitolium in quo canebant. B. Nempe sentit hic *praesentia Numina chorus*, et hoc ipso omen facit, ostendit litatum esse : et potest fieri, ut hoc ipso loco aliquis actus, aut significatio haruspicum intercesserit. G.

G. BAXTERI*

PRAEFATIO

AD SATYRAS.

SATIS notum est Eruditis Poeticam atque Choreas Liberi Patris Choro deberi: Nam Ascripsit Liber Faunis Satyrisque Poetas, *ut vel ipse ait Horatius. Immolato enim hirco huic Deo, ob piacularem demorsae vitis injuriam, temulentus rusticorum Chorus* Τραγῳδίαν *(quasi tu dicas* Hircinum Cantum) *Jocularia scilicet, Opprobria, et Fescennina Carmina Satyrorum habitu decantabant. Instituto vero postea a Thespide Dramate, Chorus iste inter Scenas, quo moraretur populum; sub nova Exodiorum appellatione Satyrica sua saltando cantabat. Cum vero tandem de licentia ista vetus Comoedia nasceretur, atque haec iterum Macedonum jussu conticuisset, ex ejus interitu Romana Satyra initium cepit; quam Lucilium primum hexametris tentasse constat.* Verum tamen sciendum (*inquit Vetus Interpres*) quia Satyrum Carmen a primo omnium Lucilio repertum est. Horatii autem Satyra inter Lucilii est et Juvenalis; nam et asperitatem habet quam Lucilius, et suavitatem quam Juvenalis. Denique nisi Juvenalis scripsisset isto nemo esset melior. *Quod ad nomen attinet, fuere etiam olim nonnulli, qui Satyram a* Satyra *Bacchi Cererisque lance, omnigenarum frugum primitiis referta, nominatam existimabant; quod et Vetus Interpres monuit, et Christophorus Landinus, vir non ineruditus, ante Casaubonum superiore saeculo luculenter tractavit. Verum neque Scholiasten ipsum his fidem habuisse constat ex his quae in Artem Poeticam conscripsit: ibi enim significat eam dictam a Satyris, et natam a Tragoediis. Quin et ipsa Lanx* Satyra *Satyris nomen suum debet; neque recte sentit Casaubonus dicendum fore ex Analogia* Satyricam *magis quam* Satyram; *cum et Vetus Scholiastes, Judice Henrico Stephano, non ineptus auctor Latinitatis,*

* Relinquimus nempe hic etiam sua viro docto: siquis meam de Satira sententiam requirat, a Casauboniana non abhorrentem; diligenter propositam, et confirmatam, quantum satis est, inveniet in Thesauro nostro Stephaniano. G.

et Satyrum Opus *et* Satyrum Carmen *dicat. Denique quod attinet ad Titulos* Sermonum *et* Epistolarum, *eadem eruditissima Scholia rem omnem paucis absolvere.* Quamvis hoc opus (*inquiunt illa*) Satyrum esse Horatius ipse profiteatur cum ait; *Sunt quibus in Satyra videar nimis acer, et ultra Legem tendere opus ;* tamen proprios titulos voluit eis accommodari, Primos Libros Sermonum, Posteriores Epistolarum scribens. *Quibus patet et Epistolas olim pro Satyris fuisse habitas. Sermones autem nominavit ob remissiorem stylum et pene Comicum atque Civilem: atque hoc ut obviam iret obtrectatoribus et malignis ; et ut ne videretur se gerere pro Poeta.*

ADVERTENDUS est Lector, nos Porphyrionis admonitu adductos duo puncta dignoscendis Personis in Satyris a Veteribus adhibita, Recentiorum vero negligentia hactenus omissa, tandem in sedem suam reposuisse ; quin et Eclogarum Lemmata tam in Satyris quam in Odis, quo melius instituto nostro convenirent nova fecisse omnia. BAXT. Pro illis duobus punctis nos hoc signum ¶ praeposuimus, quoties persona mutatur.

Q. HORATII

F L A C C I

S E R M O N U M

LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

IN AVAROS.

Deridet salse stultam ac perversam rationem avarorum, qui quamquam de sua sorte conqueruntur, nolunt tamen, si optio detur, suam cum aliena permutare: sed aiunt, se labores perferre et opes colligere, ut habeant unde in senectute vivant. At nunquam satis habent, corradunt temere, nec utuntur quaesitis, nec heredum amorem merentur, atque omnem vitam trahunt miseram, suntque in maximis opibus pauperrimi.

QUI fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu Ratio dederit, seu Fors objecerit, illa
Contentus vivat? laudet diversa sequentes?
O! fortunati mercatores, gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navim jactantibus austris,

2 Fors *etiam. G. Ald. Steph. &c. Bentl. Cun.*

1 *Qui circumflexe pronuntiandum.* Vet. Schol. B. Sine offensione Maecenas compellari potest, quia argumentum, quod hic tractatur, ab ejus moribus abhorrebat. Z.

2 *Seu Ratio; Signate dixit, Ratio dederit, Fors objecerit: aut Ratione animus propositum vitae, aut Fortuna.* Vet. Schol. Torrentii Codices legerunt *Fors* quod magis figuratum est quam *Sors*, nec Vet. Schol. abludit.

3 *Laudet* ad Emphasin posuit invidiae. *Diversa*, h. e. *studia*. Vet. Schol. Cruq. *Sequentes*, Διώκοντας sive prosequentes.

4 *Gravis;* h. e. onustus, et per hoc tardus

Militia est potior : quid enim ? concurritur : horae
Momento cita mors venit, aut victoria laeta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Caetera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
Delassare valent Fabium : ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis deus, En ego, dicat,
Jam faciam quod vultis : eris tu, qui modo miles,
Mercator : tu, consultus modo, rusticus : hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus. Eia,
Quid statis? Nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid causae est, merito quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet ? neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem ?
Praeterea, ne sic, ut qui Jocularia, ridens
Percurram ; (quanquam ridentem dicere verum

---

8 Aut cita *Glar. Lamb. Bentl. sed in MSS. Bersm. abest* aut.—10 Cantu *coll. Sax. G. edd. pr.* —14 Lassare ut valeant *conj. Bonfin.*—19 Nolunt *Ven. Glar.*—23 Praetereo *conj. Anon. ed. Sandby.*

---

et segnis. B. *Gravis armis*, id est, quem gravant arma, conjicit nescio quis in edit. Sandby. G.

5 *Fractus ;* h. e. fatigatus, inutilis et plane victus.

7 *Quid enim ? Quasi interpellante affectu hoc dicit, et est etiam consuetudinis nostrae.* Vet. Schol. *Quare non ? et est Comicum.* Alter Schol.

8 *Cita mors* cum Torrentio et Vet. Schol. reposuimus, pro *aut cita mors.* Et bene *cita* cum ante posuerit *jactantibus, quasi diu navim jactantibus*, ut ait Vet. Schol. Bentleius tamen auctoritate sui genii mavult *aut cita mors.* Sed quid mea ? B. Metuit Bentleius, ne ominosum et infaustum sit *cita mors*, non praemissa particula disjunctiva. Sed solet in tali re poni pars deterior disjunctionis : et *cita* mors melior tamen hic ponitur lento cruciatu inter spem et metum. G.

9 *Juris legumque ; Lex est ars juris*, prodente Budaeo.

10 *Consultus est qui docet, consultor qui discit.* Vet. Schol.

11 *Vas in re capitali est. Praes in re civili*, ut bene Cruquius ex Ausonio. Abutitur tamen hac voce Horatius. *Vades* sunt rerum et civilium sponsores, *Duker.* ad Liv. 3. 13.

12 *Clamat ; Rustici morem exprimit, et asseverationem significat*, ut docte Landinus.

13 *Caetera de genere hoc ; Hemistichium Lucretianum.* Lambinus.

14 *Fabius Maximus Narbonensis, equestri loco natus, Pompeianas partes secutus, aliquos Libros ad Stoicam disciplinam pertinentes conscripsit.* Vet. Schol. Bellis hominibus gratificari vult Horatius, dum durum et provincialem Stoicum deridet, veretur enim ne et ipse exagitando divitias nimium videatur Cynicus.

15 *Quo*, h. e. quam brevi compendio ad propositum properem.

Deducam, in breve cogam, vel deorsum ducam. B. Malim, ad quem finem querelarum suarum homines illos *μεμψιμοίρους* deducam. G.

17 *Consultus modo rusticus ; Eleganter affectata ambiguitas.* Vet. Schol.

18 *Mutatis partibus ;* veluti de scena loquitur. Quid enim vita nisi mimus ?

19 Omnes Lambini Codices legerunt *nolint*, quod magis comicum et morale est quam *nolunt.* B. *Nolunt* esset magis comicum, et personas ipsas induceret. Sed pendet oratio a v, 15. *Si quis deus*, &c. G.

Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima)
Sed tamen amoto quaeramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautaeque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit, quodcunque potest, atque addit acervo,
Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri:
Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, et illis utitur ante
Quaesitis sapiens; cum te neque fervidus aestus
Dimoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum;
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid juvat immensum te argenti pondus et auri
Furtim defossa timidum deponere terra?

---

25 Quis *Han. pro* ut, et *conj. San.*—35 *Pro* ac, aut *Han. it. MS. Bersm.*—38 Sapiens *etiam MS. Bos Anim. p.* 56. *et omnes Cruq. it. prima omnium editio Zar. H. Steph. &c. Sed* patiens *MS. Han. Gott. coll. Sax. editt. vett. etiam Ald. et Ro. Steph.* Potieris *pro* potiens *Flor. Ven.* 1486. *Lamb.*—39 Demoveat *Lamb. Bentl.* Nec hiems *Bentl.*

---

20 *Causae*, h. e. praetextus.

21 *Buccas inflet*, Graecis Proverbiali forma dicitur ὀφρῦς ἀνασπᾶν et γνάθους φυσᾶν, de his qui immaniter vilipendunt quibus irascuntur.

22 *Facilem* parcendo dixit, cum stolidum vellet.

23 *Jocularia*, rustica dicit Exodia, vel fabulas Atellanas. De quibus vide Liv. Lib. VII.

24 *Percurram;* Metaphora a campo, vel circo; h. e. decurram ad metam usque.

25 *Olim*, h. e. aliquando; nam modo Indefinitum est.

Crustula et Lucilius dixit; Gustavi crustula solus. Vet. Schol. Eadem erant crustula quae et placentae. CHEESECAKES. *Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.* Juvenal.

30 *Proprie currunt;* ut (Aen. 3. 191), *Vastumque cava trabe currimus aequor.* Vet. Schol.

Hac mente, hoc concilio, hoc proposito, Vet. Sch.

32 *Congesta cibaria;* ac si jam de formica ageretur.

33 Ἀντίθετον *Parvula est magni.* Vet. Sch.

Nam exemplo est; excusat humile exemplum a materia, et consuetudine rustica: posuit enim *est* pro *esse solet.* B. Ad excusandam suam habendi cupiditatem solent uti exemplo formicae. Z. Non amplius exemplo erit in posterum, quando diligentia illam sua et providentia privavit aetas nostra, nimis maligna virtutibus animalium. Forte tamen facient in formica poetae, quod in cycnis. G.

35 *Haud ignara;* Comice gravis est in levi materia, et rusticum deridet acumen.

36 Scite *inversum*, ac si videri vellet hiemem ex inversa Aquarii urna defusam. B.

38 Tres Torrentii Codices cum quinque Lambini et Vet. Schol. Legerunt *sapiens* pro *patiens*, quod longe melius videtur; exprobrat enim avaro stultitiam.

Si tamen forte *patiens* sit verior lectio, interpretabimur *quamvis potiens et parca.* Sed nec *potiens* ineptum. Cic. Tusc. 3. c. 18. *Fore ut [illegible] his potiens dolore careret.* Et interdum [illegible] subit, ex *potiens* rarriusculo ortum *patiens;* hoc cum displiceret, mutatum in *sapiens.* G.

¶ Quod, si comminuas, vilem redigatur ad assem.
¶ At ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus quam meus: ut, si
Reticulum panis venales inter onusto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias quam
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturae fines viventi, jugera centum, an
Mille aret? ¶ At suave est ex magno tollere acervo.
¶ Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho, et dicas; Magno de flumine mallem,
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere. Eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia justo,
Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer:
At qui tantuli eget quanto est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit; quia tanti, quantum habeas, sis.

---

43 In Assem *MS. Bersm.*—46 Hinc capiet *Glar.*—48 Accipies *MS. Bersm.*—55 Malim *Bentl.*—57 Delectat *MS. Bersm.*—59 Tantulo *coll. Sax. G. Z. it. MS. unus Bersm. it. Lamb.* Quantum *Bentl.*—60 Nec vitam *MS. Bersm. it. Bentl.* Amittet *MS. Bersm.* —61 Ut *MSS. III. Bersm.*

Cum te; Insurgit in avarum hominem. Vet. Schol. Cruq.

39 Hoc equidem mallem quam Bentleii *Demoveat.*

42 Quod in terra defoditur proprie thesaurus appellatur.

Deponitur et fidei commissum, et quod servandum traditur.

43 Hic versus responsionem avari continet. *Quod* causale est: cujus glossam habet liber Hanoveranus, *Nam.* G.

Comminuas; maxime cavent avari ne quid de rotunda summa decedat.

44 *Quid pulchri?* Τί Καλὸν; B. Sensus est: At nisi per moderatum usum deminutio quaedam fit, s. nisi tu uteris: non est, quod acervus iste laudetur aut magni fiat. Z.

45 *Millia,* scil. modium.

46 In duobus Libris Bentleius scribit reperiri *ac meus* pro *quam meus*, quod ut usitatius eo magis illi placuit.

47 *Reticulum rete est, quo in urbe panis portari solet.* Vet. Schol. Aesopi panarium tangit, ut vult Torrentius; et ridicule avarum bajulo et mancipio comparat.

Venales; servos. Vet. Schol.

49 *Intra naturae fines:* egregie Seneca, *Si ad naturam vives nunquam eris pauper; si ad opiniones nunquam eris dives.* B. Epist. 16. fin. ex Epicuro. G.

52 *Haurire:* jam animo conceperat Aufidum.

Relinquas, concedat. Vet. Schol. Comicum et morale verbum.

53 *Laudes,* mireris.

Cumera, vel *cumerum* vas erat forma dolii, sive cadi, vimineum, palmeum, sparteum, vel etiam testaceum, acuminato cooperculo cameratum, unde et nomen suum accepisse videtur. Erat autem diversi generis. *Cumerum dicimus vas ingens vimineum in quo frumenta reconduntur: et vasa fictilia similia doliis et vasa minora quae*

Quid facias illi? jubeas miserum esse libenter
Quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus: Populus me sibilat; at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina. Quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. Congestis undique saccis
Indormis inhians, et tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus? quem praebeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius: adde,
Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque

63 Miseram *Bentl. ex conj. Cun.*—73 *Pro* quo, quid *Han. et Gott. it. Venet. et Glar.*—76 Invigilare *MS. Bersm.*

capiunt quinque sive sex modios, quae lingua Sabinorum Trimodiae dicuntur. Vet. Schol. Punica et Syra vox קמטרא a Graeco Κάμπτρα est: atque hinc Latinis *Cumera*, vel *Cumerum.*

54 *Liquidi, aquae, more Graeco.* Vet. Schol. Cruq. Ὑγρῦ.

Notum est urnam et cyathum nomina esse mensurarum.

55 Quinque Lambini MSS. legerunt *malim* pro *mallem;* ego tamen nihil muto. Bentleio placuit *malim;* quid inde?

57 *Justum* dicitur, sumta Metaphora a statera, cum nihil vel superest, vel deest.

58 Credo enim de Apulo aliquo, vel Calabro cogitasse, qui se puero tali modo perierat. *Acer*, Ὀξὺς, Graeco more.

59 Ostendit se egere qui cupit.

Bentleius reposuit *quantum est opus*, verum ex ingenio suo, non meo.

61 *Bona nunc pro magna dictum, ut saepe Ennius et alii veteres.* Vet. Schol.

Decepta, allecta; proprie decipiuntur volucres ab aucupibus.

62 Ex Lucilio tractum; sic enim ille: *Quantum habeas, tanti ipse fies, tantique habearis.* Quanto melius Juvenalis 3. 143. *Quantum quisque sua nummorum servat in arca, Tantum habet et fidei.* Sententiam origine Euripideam ostendit Erasmus.

63 *Quid facias illi?* Pro conclamato relinquendum censeo.

Jubeas miserum esse; dictat formulam valedicendi insulso capitoni. B. *Miseram* necessarium putat Bentleius, quia referatur ad *bona pars.* Sed frequens nimis est in talibus Synesis: nimis grata talis negligentia, quam ut corrigendam putem manum Flacci, non modo librariorum. G.

Esse modo pro *manere* posuit; et vehementer probo Torrentii distinctionem inter *esse* et *libenter.* B. At ego sustuli distinctionem, ut integrum certe relinquam lectori, quo velit illud *libenter* referre: equidem ad *miserum esse*, ut sit oxymorum. G.

64 *Id facit;* h. e. miser est: Moraliter et comice. B. Quia hoc agit, ut miser sit, s. ut non fruatur quaesitis. Z.

Incertum ex qua Comoedia haec hauserit. Vetus Scholiastes auctor est eum Timonem dicere Μισάνθρωπον Atheniensem, de quo vide lepidissimum Luciani Dialogum huc spectantem.

65 *Voces; quia solebat populus ingressis Theatrum bene meritis plaudere, malos exsibilare.* Vet. Schol. Imo et vocibus infremere.

67 *Contemplor; considero.* Vet. Schol.

68 *Tantalus a labris; Commendandum est hoc pronuntiatione.* Vet. Schol. Quo scilicet moveri possit sequens risus. B. Personam Tantali inducit, ut ostendat, adeo miserum esse hunc plausorem sui ipsius, ut comparari possit cum exemplo poenarum infernalium. G.

69 *Quid rides?* H. e. Non est quod fabulam istam de poena Tantali tanquam absurdam rideas: nam convenit in te. Z.

70 Mirus Iconismus vigilis hujus Draconis.

71 *Inhians;* solicitudine et metu defixus et

Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes: hoc juvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te affixit; habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget ut te
Suscitet ac reddat natis carisque propinquis?
Non uxor salvum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo praestet quem non merearis amorem?
An, si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos;
Infelix operam perdas; ut si quis asellum
In campo doceat parentem currere fraenis?
Denique sit finis quaerendi: quoque habeas plus,

---

79 Optarem *G. Z. MSS. II. Bersm.*—81 Affixit *etiam H. Z. Med.* 1477 *et* 1503. *Ven.* 1479. *Flor. Locb. Ald. R. Stepb. et plerique alii.* Afflixit *G. coll. Sax. H. Stcph. &c.*—83 Natis reddat carisque *Bentl.*—88 At si *editt. primae, Ald. Ro. Steph. Fabric. Rutgers. &c.* An si *H. G. Glarean. in edit. Ven.* 1544. *f. duo Cruqu. aliquot Torrent. Bentl. Cun.* Atqui *Baxt. Sandby.*—91 Campum *Ven. Glar. Ald. MS. Bersm.*—92 Quamque *vel* cumque *H. G. Z. Glarean. Lamb. Bentl. MSS. IV. Bersm.*

---

attonitus: est etiam Oxymorum in *Indormis inhians;* nam vigilanti similior erat etiam ubi dormiebat.

Tanquam parcere sacris; Hyperbaton est, et Proverbialis Elocutio.

73 *Nescis;* Interrogando graviter corripit et exagitat insensatum.

74 *Panis ematur,* ista ex Menandro desumta sunt, cujus ista sunt verba apud Stobaeum, ut olim monebat Cruquius; Τ' ἀργύριον εἶναι μειράκιόν σοι φαίνεται, Οὐ τῶν ἀναγκαίων καθ' ἡμέραν μόνον Τιμὴν παρασχεῖν δυνατὸν, ἄρτων ἀλφίτων, Ὄξους, ἐλαίου· μείζονος δ' ἄλλου τινός.

75 *Queis humana; balnea dicit usumque mulieris, et alia hujusmodi.* Vet. Schol. Menandri verecundiam, imitatus est, idem enim apud illum est, μείζονος δ' ἄλλου τινός.

Vox *humana* excusationem continet ineptiarum atque libidinis.

76 *Exanimis* mortuo proximus videtur.

77 *Malus,* Graecis πονηρὸς, callidus est ad malefaciendum: bonum Epitheton.

78 *Compilent, expolient.* Vet. Schol. *Compilare est cogere in unum et condere, ex quo furari.* Festus. A Graeco πιλεῖν, quod est stipare.

Horum comice pro *talium.*

80 *At;* h. e. *quin imo,* vel *imo etiam.*

Tentatum frigore; aëre aut aqua vexatum. Vet. Schol. Tentatur quod undique contrectatur, et per hoc vexatur. B. Forte intelligitur pleuritis a frigore post aestum contracta. Conf. Ser. 2. 6. 45. G.

81 Efficacior vox *afflixit* quam *affixit;* atque hanc lectionem et Lambini et Cruquii Codices tuentur, et probavit Stephanus; Scholiastae silent. Stat tamen Bentleius pro *affixit.* B. *Affixit* mihi magis hic placet, quia vehementia et primus impetus morbi, quem exprimit *afflixit,* non tam eget amicorum auxilio, quam ejus duratio et longa molestia, quam signat *affixit,* ut surgere, et rebus suis superesse, ministrare sibi necessaria, non possit. Respondent sibi *affixit* et *assideat,* quod constantiam praesentiae notat. Vidit hoc etiam Marcilius. G.

82 *Assideat,* h. e. juxta te sedeat, et vigilando tecum pernoctet.

83 *Suscitet,* i. e. *sanum faciat.* Vet. Schol.

Reddat gnatis; suavi Sarcasmo haec proferuntur.

85 Ut neminem praetermittat etiam pueros et puellas de trivio arcessit.

86 *Post omnia ponas, Tmesis Figura,* Vet. Schol.

Pauperiem metuas minus; et finire laborem
Incipias, parto quod avebas; ne facias quod
Ummidius quidam (non longa est fabula) dives
Ut metiretur nummos; ita sordidus, ut se
Non unquam servo melius vestiret; ad usque
Supremum tempus, ne se penuria victus
Opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
¶ Quid mi igitur suades? ut vivam Naevius? aut sic
Ut Nomentanus? ¶ Pergis pugnantia secum
Frontibus adversis componere? non ego, avarum
Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.
Est inter Tanaim quiddam socerumque Viselli.
Est modus in rebus; sunt certi denique fines,

---

94 Nec facias *Ven, Glar. Lamb. MSS. IV, Bersm.*—95 Longe *H.*—100 Tyndariarum *conj. Cun.*—101 Maevius *Glar. sed* Maenius *Ven. Lamb. et Bentl. quod comprobatur loco Epist.* 1. 15. 26. *Z.*—105 Tanain *Bentl.* Catium *MS. Fabric.*

---

88 *Atqui velis*, h. e. imo etiam si coneris. Sic enim reponendum duxi pro *Atsi*, cum in novem Torrentii Libris esset *An qui.* Praetulit Bentleius *An si.* B. Torrentius, *An* pro *At*, inquit, habent libri aliquot veteres. Reliquas auctoritates supra posui. Sententia haec, An putas te frustra consumturum operam (quod proverbiali formula exprimit) si cognatos a natura tibi jam conciliatos retinere in amicitia velis? Praeter rem quidem ita putares. G.

Nullo labore; hos enim non adeo necesse fuerat officiis demereri.

89 *Quos tibi dat;* supple *amicos:* nam Zeugma est a posteriore.

90 *Infelix* est cui nihil succedit.

Ut si quis asellum; Proverbiale Schema est docere asinum currere. Vet. Schol. Cruq. *Ὄνον εἰς πεδίον. Campum* autem dicit Martium, vel quodvis stadium. B. Hoc proverbio significatur idem quod, *operam perdere.* Z.

92 Nescio cur Bentleius reposuit *cumque* pro *quoque*, nulla de causa.

93 *Pauperiem metuas minus;* cujus contrarium a te factum video.

94 *Quod avebas;* i. e. *Quantum avidus fueras quaerere.* Vet. Schol. Nam comice *quod* dicitur pro *quantum.*

Pro *Nec facias* omnes fere manu exarati Codices, cum antiquo Grammatico Sosipatro Charisio, legerunt *ne facias*, quod longe melius mecum putat Cruquius.

95 Mira Lectionum varietas, *Uvidius, Ubidius, Fulidius, Vividius, Vinidius, Umidius, Vimidius, Ummidius, Umidius*, et apud Charisium *Numidius*, pro quo legendum censeo *Humidius;* nam et Lambinus probavit *Umidius*, quae optima Codicum Lectio: erat etiam et gens *Umidia*, ut ostendit Dacerius. Pro *Humidius quidam* Bentleius satis ridicule rescripsit *Ummidius qui tam.* B. *Ummidia* gens vel *Umidia* satis hodie stabilita ex Varro. R. R. 3. 3. 9. et nummis apud Spanh. T. 2. p. 7. Lectio Bentleiana *Ummidius, qui tam* placuit ipsi Cuningamo et Sanadono. Certe ingeniosa est et commoda, et modesta, licet non necessaria. G.

Dives ut metiretur nummos; Μεδίμνῳ τ' ἀργύριον ἀπομετρεῖν instar Proverbii erat, ut Ludovicus Desprez adnotavit ex Suida.

98 Eleganti Euphemismo diem mortis *supremum tempus* nominavit.

99 Incauti ex improviso *opprimuntur.*

Constat ex mentione *Tyndaridam* libertam istam fuisse ei uxorem; quod et Lambino visum est. B. Certe pro uxore. Haec liberta ergo fuit altera quaedam Clytaemnestra, interfectrix mariti. G.

100 *Fortissima*, tanquam plaudat libertae ob forte facinus.

Tyndaridarum modo a Nominativo *Tyndaridae*, ut ab Erasmo praeceptore suo didicerat olim Glareanus. *Clytaemnestra Agamemnona maritum securi percussit.* Vet. Schol. B. Certe sub patronymico *Tyndaridae* feminae etiam possunt comprehendi. G.

Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Illuc, unde abii, redeo; nemon' ut avarus
Se probet? at potius laudet diversa sequentes?
Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat? neque se majori pauperiorum
Turbae comparet? hunc atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Ut cum carceribus missos rapit ungula currus,
Instat equis auriga suos vincentibus, illum
Praeteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum

---

108 *Pro* nemo *Baxteri reposui scripturam Ven. Glar. Lamb. Bentl. quae et sensu et sono comprobatur.* Z.—115 Suis *MSS.* 3. *Bersm.*—117 Unde *MS. Bersm.*

---

101 Cum *Naevius* sit omnium Codicum, frustra sunt qui ex conjectura reponunt *Maenius* qui non erat hujus saeculi. Vet. Schol. corrupte *Maevius:* erant hi duo diversi in luxuria. Bentleius stat pro *Maenius,* levi de causa, vel nulla omnino.

102 *Ut Nomentanus; L. Cassius Nomentanus adeo sine respectu bonorum suorum prodigus, ut sestertium septuagies gulae ac libidini impenderet: hujus cocum nomine Damam P. Sallustius Crispus Historiarum Scriptor fertur centenis millibus aeris conductum habuisse.* Vet. Schol.

Pergis componere, h. e. an compositurus es? Nam *pergere* est ad opus properare, seu recta procedere.

103 *Frontibus adversis;* uti arietes pugnant.

104 *Vappam* Naevium dicit, quem Sat. 2. 2. 68. *Simplicem appellat,* hoc est, ineptum; quod insano sumtu stolidas sequeretur delicias. Nos hujusmodi homunciones FOPS dicimus; an et hoc a *Vappa* quaerant alii.

Donatus *nebulonem* deducit a νη et βȣλη, quod nullum habeat animi sui consilium. Nebulones nihil habent pensi quid profundant. *Nebulonem* autem dicit *Nomentanum.* Vernacula nostra RAKES dicuntur, qui ex tempore vivunt.

105 *Est inter Tanaim; Sumsisse hoc ex Proverbio Graeco, sub Nominibus relatum est; illi enim ita dicunt: Quod tamen in Latino sermone usurpari scimus.* Vet. Schol. Dicit se in eo libro quem de Nominibus Horatianis conscripserat, plura de hac re dixisse. Vide an tali modo concipi potuerit hoc Proverbium, Διήνεγκέ τι Ταναΐς καὶ Βισέλλȣ ἑκυρός. Non enim dubitavi pro *Viselli* reponere *Biselli,* cum Graecum sit Proverbium, et Lambinus in nonnullis Codicibus repererit *Biselli* (etsi pro comperto habuerim fuisse Romanis et Gentem *Viselliam,* quae forte causa erroris fuit). *Biselli* hujus socero (quisquis is tandem fuerit) immanis erat hernia, et e diverso Tanai Spadoni omnino nihil, nam demetebantur ei omnia, ut a Vet. Sch. monemur. Quis credat vel Maecenati, vel Planco libertum fuisse e Graeco Proverbio? Apud Veterem Scholiasten aera commiscentur lupinis, ut norunt eruditi. B. Latinum nomen Latina litera scribamus: suum morem relinquamus Graecis. G.

106 *Est modus;* Graecum est, Τὸ μέτρον ἄριστον. Sic et Vet. Schol.

In rebus; h. e. in omnibus rebus. Sic et Persius; *Quantum est in rebus inane!*

107 *Rectum* in medio est; a statera ducta Metaphora. B. Vel a linea recta s. rigore, a qua quidquid recedit pravum est. G.

108 Cum antiquissimo Cruquii Codice reposui *nemo ut avarus!* Est autem *haec admiratio pronunciantis.* Vet. Schol. Grammaticastri fecere *nemon'?* quos Bentleius sequitur. B. Sensus est: Itane nullus avarus sua sorte contentus est, s. nunquam se satis beatum putat? Z.

109 Legendum plane cum Cruquii Codice *at* pro *ac.*

110 *Gerat distentius uber; Proverbio usus est quo et Ovidius, Vicinumque pecus grandius uber habet.* Vet. Schol. B.

112 *Hunc atque hunc,* &c. locupletiores divitiis superare contendat? Z.

113 *Sic festinanti,* qui isto modo ad divitias ampliores contendit, et tum demum se beatum putat, si non sit ditior alter; is nunquam se beatum putabit, quia semper locupletior aliquis reperietur. Z.

114 *Carceres,* Graecis Κάρχαρα Septa sunt: Stabula erant Circi, unde et initium Curulis Decursionis fuerat. THE STANDS.

Dicat, et exacto contentus tempore vitae
Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.
Jam satis est: ne me Crispini scrinia lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

SATIRA II.

IN MOECHOS.

Homines stulti et impotentes perstringuntur, qui media via incedere nesciunt, sed, dum vitium alterum vitant, in alterum contrarium incidunt. Sic Tigellius, erga homunciones alienos et perditos liberalissimus, contra suos autem inopes tenacissimus erat. Fufidius dives, ut infamiam nebulonis fugiat, foenus insanum exigit ab adolescentibus, et in se ipsum durissimus exsistit. Malthinus molliter discinctus incedit, alius tanquam expeditus et laboriosus prodit tunicis ad inguen usque subductis. Hic olet odores, ille hircum. Alias venatur matronas, alias non nisi meretrices sectatur. Cupiennius, qui v. c. non nisi matronas miratur, rem periculi plenam aggreditur: Sallustius, qui modum excedit in amore libertinarum, rem familiarem perdit et famam bonam. Etsi vero uterque amor est noxius: id tamen discriminis interest, ut ex matronis plus laboris mali hauriatur, quam ex re decerpatur fructus: res contra rectius procedat in togatis.

AMBUBAIARUM collegia, pharmacopolae,
Mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne

118 Vita *etiam G. it. Cun. it. MSS.* 8. *Bersm.*—121 Suppilasse *MS. Bersm.*
SAT. II.
2 Baratrones *H.*

Missos, Missio vox Circi est.

Ungula pro *equis τρόπῳ συνεκδοχῇ dicitur*. Vet. Schol.

116 *Praeteritum*, modo Passive dicitur.

118 *Dicat*, h. e. fateatur, Comica loquela.

Si *exacto tempore* satis plenum crederem, assentirem Torrentio et Cruquio reponentibus *vita*, auctoritate quorundam Codicum. Bentleius tamen assentit, nam edidit *vita Cedat uti conviva satur.*

119 *Uti conviva satur*; Lucretii est (3. 951.) *Cur non ut plenus vitae conviva recedis?* Hoc adnotavit Lambinus.

120 Suaviter commendat se Epicureis suggillando Stoicos. *Crispinus iste* (auctore Vetere Scholiaste) *Poeta fuit qui Sectam Stoicam Versibus scripsit* in tantum garrulis, ut *Aretalogi* nomen ei haereret.

Lippus perpetuum convicium assidue potantium. *Lippi: insulsi.* Vet. Schol. Cruq. *Hos pueris monitus patres infundere lippos Cum videas.* Persius. Simulabat iste Curium, et Bacchanalia tamen vivebat. Mirandum unde Bentleio in mentem venerit *lippum* esse reponendum pro *lippi*, quo Horatius se ipsum, non Crispinum tangat. Quid? an magnum putavit Flaccus posse a se lippo compilari scrinia Crispini? Ni hoc tamen esse dictum ab Horatio, et *stolidus* esset et *inhumanus* si tu Bentleium audis. Assidui potatores vulgari convicio *lippi* audiebant: atque horum in numero erat Philosophaster Crispinus.

SAT. II.

1 *Ambubaiae dicuntur mulieres tibicinae lingua Syrorum.* Vet. Schol. *Jampridem Syrus in Ti-*

Moestum ac solicitum est cantoris morte Tigelli;
Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus esse
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere possit.
Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
Praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coëmens obsonia nummis;
Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
Respondet: Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives positis in foenore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exsecat; atque
Quanto perditior quisque est, tanto acrius urguet;
Nomina sectatur, modo sumta veste virili,
Sub patribus duris, tironum. Maxime, quis non,
Jupiter, exclamat, simulatque audivit? ¶ At in se
Pro quaestu sumtum facit hic. ¶ Vix credere possis,
Quam sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Terentî

---

6 Propellere *coll, Sax. editt. vett. Cun.*—7 Percuncteris *Lamb.*— 8 Inglubie *H.*—10 Parvi quod *Chab.*—14 Mercedes exigit *Ven. Glar.*—18 Exclamet *Ven. Glar. Chab.* At ipse *Ven. Glar.*—19 *Vulgo distinguunt post* facit. *Sed secutus sum Bentleii rationem, quia sic et in interrogatione et in responso* hic *recte adhibetur.* Z.

---

berim defluxit Orontes, Et linguam et mores et cum tibicine chordas Obliquas, nec non gentilia tympana secum Advexit. Juvenal. 3. 62. Syris אנבובא *Anbuba*, tibia est. Vid. Perizen. ad Aelian. V. H. 12, 35.

Collegia proprie mercatorum sunt et artificum; modo ridicule tibicinarum greges.

Pharmacopolas medicos dicit circumforaneos. B.

2 *Mendici, ἀγύρται*, Chaldaei, harioli, Isis sacerdotes, qui praestigiis ludendo plebem stipem colligebant. Z.

Balatrones perditos dicit nebulones per jocum a *Servilio Balatrone, cujus in secundo meminit*, ut ait Vet. Schol.

3 *Per invidiam Cantorem pro Musico obtrectatorie dicit.* Vet. Schol.

Marcus Tigellius Hermogenes, Musicus peritissimus et vocis eximiae Caio Caesari Dictatori et post Cleopatrae acceptissimus, Augusto quoque Caesari amicissimus. Porro autem causam insectandi hominis non mediocris ingenii habuit Horatius, quod carmina ejus parum scite esse modulata dicebat. Vet. Schol. Quid mirum parum convenisse veteri Aulico et Caesariano, cum novo et Pompeiano? B. Vid. Sat. 1. 3. 4. 1. 4. 72. et 1. 10. 90. G.

4 *Benignus erat;* sic enim illi dicebant prodigum.

5 *Amico;* sive cognatus, sive cliens is fuerat.

8 *Ingrata, nulli grata;* ut belle Landinus: h, e. illaudata, vel devota.

Stringat, h. e. tanquam uno morsu deglutiat; Metaphora a voraci aliqua volucri. Stringitur enim quod uno raptu devoratur. B.

Simpliciora mihi videntur verba Vet. Schol. Cruq. *Stringat, consumat, attenuet, deminuat, radat: sumta metaphora a ramis, quos stringimus, quando illos nudamus foliis.* Alias in metallis *stringere* est conflando in massam redigere, quod spectavit forte, post Cruquium Baxterus. G.

Quod ob diritatem abominamur exsecrando, *malum* dicimus: sic et malum omen pro diro, et malam rem pro patibulo dicere consuevimus per Euphemismum.

9 *Conducuntur quasi nummi, pro quibus merces solvitur.* Vet. Schol. B. Pulchre: nam ut *locat* pecuniam, qui fenori dat, ita qui mutuo sumit, *conducit.* G,

14 *Laudatur ab his*, alii, qui similibus gaudent, probant Tigellii rationem, alii improbant Z.

Fabula quem miserum nato vixisse fugato
Inducit, non se pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quaerat, Quo res haec pertinet? Illuc;
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demissis ambulat; est qui
Inguen ad obscoenum subductis usque facetus:
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum:
Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse, nisi illas,
Quarum subsuta talos tegat instita veste:
Contra alius nullam, nisi olente in fornice stantem.
Quidam notus homo cum exiret fornice; Macte
Virtute esto, inquit sententia dia Catonis.

---

25 Malchinus *etiam G. it. Ven. Glar.*—27 Gargonius *etiam G. et coll. Sax.*—30 Olenti *edd. vett.*

---

12 Hunc *Fufitium* dixit Catullus atque Dion, ut adnotavit Dacerius.

Vappa nec vinum, nec acetum est. Vet. Schol. Superiori jam Satyra, (v. 104.) ostendimus quid sit inter vappam et nebulonem.

14 *Quinis centesimis foenerat.* Vet. Schol.

Exsecat capiti; h. e. *de forte deducit.* Vet. Sch. Qui castrant animalia et *exsecare* et *deducere* dicuntur. *Exsecat, graviter laedendo debitores,* ut ait Vet. Schol.

15 *Perditior*, sumtibus insanior, et per hoc deploratior.

Acrius urguet; Gravioribus usuris onerat. Vet. Schol. Urgere enim deprimere et obruere est. Nunquam parcit foenerator; nullius miseretur.

16 *Nomina sectatur;* h. e. ut debitores faciat venatur. Debitores enim *nomina* dicebantur, postquam in codices relati sunt.

Veste virili; toga pura.

17 Qui deposita jam praetexta ad forum deducebantur, tirones appellabantur. *Non licebat per Senatus consulta tironibus foenerari.* Vet. Sch.

19 *Pro quaestu sumtum facit; Largiter potitur censu, et bene procurat corpus suum.* Vet. Sch.

20 *Pater ille, Terenti:* Menedemus Heautontimoroumenos.

21 Miser est, qui cruciatur animi.

Fugato, h. e. in exsilium acto. B. Qui patris convicia non ferens militatum abierat. G.

22 *Atque pro quam.* Vet. Schol.

23 *Pertinet*, h. e. tendit: et *tendo* et *teneo* a Graeco *τείνω* sunt.

24 Ex disciplina Stoica *Stultos*, h. e. insanos Philosophiae dicit expertes.

25 Hoc rectius quam Bentleii *Malchinus.* Permiscentur literae *c* et *t* in veteribus Membranis, cum sint fere nullo, vel admodum exiguo discrimine. A Luciliano verbo *malthe*, quod pro *molli* positum est, *Malthinum* effinxit; et *Maecenatem tangit* teste Vet. Schol. Hunc etiam dicit Paterculus *otio et mollitie ultra foeminam* fuisse. *Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit.* Persius (1. 116.) Est autem *Maltha* (prodente Vetere Theocriti Scholiaste) *κηρὸς ἀμόλγῃ συνεψημένος, καὶ ἐν τῷ βίῳ λοιδόρημα.* Alias *πισσόκηρον* ita dicitur, h. e. *Pix cum cera mixta;* auctore Paulo Diacono. B. Nullo modo mihi fit probabile, sic illudere Maecenati suo, aut Agrippae adeo, voluisse Horatium. *Amicus* ille apud Persium Flacci est unusquisque lector. Aulicus, si quis alius, fuit Horatius. G.

Tunicis demissis: Cui laticlavi jus non erit, ita cingatur ut tunicae prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad medios poplites usque perveniant; nam infra mulierum est, supra Centurionum. Quinctilianus.

Ambulat, h. e. foras prodit.

Sunt qui hunc volunt fuisse Agrippam Augusti generum.

26 *Facetus, non verbis sed factis.* Torrentius.

27 *Pastilli diaplasmata sunt*, vel *aridi odores* ad exsiccandos sudores; quod confirmat Vet. Schol. Cruq.

Constat *Rufillum* istum atque *Gorgonium* fuisse alicujus notae, quod Satyra quarta significet hunc versum sibi invidiam fecisse

Bentleius ostendit frequentius scribi *Gorgonius* in veteribus Inscriptionibus; atque ita ille edidit in suo Horatio. Sed varietas ista satis frequens est in nominibus, operarum inscitia.

28 *Proprie tetigisse, unde et intactae virgines dicuntur.* Vet. Schol.

19 *Quarum subsuta; Matronas significat: hae enim stola utuntur ad imos pedes demissa, cujus imam partem ambit instita assuta.* Vet. Schol. B. Disputamus de h. l. in Thes. Stephan. G.

Nam simulac venas inflavit tetra libido,
Huc juvenes aequum est descendere, non alienas
Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operae pretium, procedere recte
Qui moechis non vultis, ut omni parte laborent;
Atque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque haec rara cadat dura inter saepe pericla.
Hic se praecipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem caesus; fugiens hic decidit acrem
Praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud

---

33 Tenta *conj. anon. in edit. Sandb.*—36 Culpennius *H.* Cupennius *Ven. Glar.*—38 Moechos *Ascens. Bentl. Cun.*

Instita est tenuissima fasciola quae praetexta dicitur, τὸ περιπέδιλον. Vet. Schol. *Duas institas ancilla protulit de sinu, alteraque pedes nostros alligavit, altera manus.* Petronius Arbiter (c. 20.) citante Cruquio.

30 *Stantem*, h. e. *prostantem*, per Aphaeresin.

31 *Notus homo, honestus et nobilis. Catone transeunte, quidam exiit de fornice, quem cum fugeret, laudavit et revocavit: postea cum frequentius eum exeuntem de eodem lupanari vidisset, dixisse fertur, Adolescens, ego te laudavi tanquam huc interdum venires, non tanquam hic habitares.* Vet. Sch. Suaviter Luciliano stylo Catonis Censorii verba protulit. *Laudibus ferunt, mactant honoribus.* Cicero, referente Lambino. *Macte inquam virtute, simulque his versibus esto.* Lucilius. Puto *Macte* Oscum esse verbum et indeclinabile, et significare magnum, vel amplum. Gothis Macht potentia est, quod refertur ad Μέγεθος.

32 *Sententia dia Catonis:* sic et Lucilius, *Valerî sententia dia*, pro ipso Valerio: est enim Periphrasis ipsius Catonis.

33 *Tetra*, ferox et indomita: Tetrum enim dicitur quodcunque animo vel sensibus, vel asperum est vel dirum. Etiam Persius *venam* posuit pro virili membro: *Cum numerosa vago singultiet inguine vena.*

34 *Huc descendere;* ad meretrices scilicet: nam ad viliora descenditur. Male de ipso loco accipiunt Interpretes. B. Non male. Z.

Aequum est; neque jus, neque censores vetant, et excusationem habet vox *Juvenes.*

35 *Permolere;* Theocrito *μύλλειν* est: Veteres inserto in foramen baculo molam trudebant, Τῇ κώπῃ τὰς μύλας ὤθουν το, inquit Theocriti Scholiastes *Hunc molere, illam autem ut frumentum vannere c—is.* Lucilius.

36 *Cupiennius Libo Cumanus Augusti familiaritate clarus, corporis sui diligentissimus, sectator matronarum.* Vet. Schol.

Album felix et beatum est; quod Interpretes latuisse miror. *Quia tu gallinae filius albae Nos viles pulli, nati infelicibus ovis.* Juvenalis. Octavius Ferrarius de Re Vestiaria ostendit matronarum tunicas, sive stolas, fuisse purpureas et segmentis sive vittis aureis distinctas, et nunquam albis vestibus praeterquam in luctibus uti consuevisse. In Epithalamio tamen Thetidis apud Catullum legimus, *Vestis Candida purpurea talos incinxerat ora,* quem locum citavit vir doctus Lud. Desprez. Verum et flammeus color candidus est, et coeruleus purpureus. B. *Album* hic mihi videbatur nihil aliud notare, quam teneritatem et mollitiem stolatarum, pulveris ac solis impatientium. G. *Cunnus albus* est haud dubie matrona veste alba induta. Nam etsi Ferrarii sententia satis certa esset, tamen hoc tempore cum lege Julia luxus muliebris coërcitus esset, tunica aut stola sine purpura fuisse videtur. Z.

37 *Urbane abutitur Ennianis versibus; Audire est operae pretium procedere recte, Qui rem Romanam Latiumque augescere vultis: sed illud urbanius, quod Ennius Vultis dixerit, hic Non vultis intulerit.* Vet. Schol.

Opera modo dicitur pro tempore impenso.

Nihil *rectum* judicatur quod non procedit ex voto: nam animus vulgo est norma recti, uti ratio sapientibus.

38 *Laborare* dura pati est hoc loco.

39 *Corruptum* dicitur cui aliquid tetri vel amari gustus admiscetur.

40 De communi usu *cadat* ponit pro *contingat*, quod magis comicum.

41 *Ille flagellis; Sallustius Crispus in Faustae*

Accidit, ut quidam testes caudamque salacem
Demeteret ferrum. Jure omnes. Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda!
Libertinarum dico, Sallustius in quas
Non minus insanit, quam qui moechatur: at hic, si,
Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
Munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
Esse; daret quantum satis esset, nec sibi damno
Dedecorique foret: verum hoc se amplectitur uno:
Hoc amat, hoc laudat; Matronam nullam ego tango:
Ut quondam Marsaeus, amator Originis, ille
Qui patrium mimae donat fundumque laremque,
Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis;
Verum est cum mimis, est cum meretricibus; unde
Fama malum gravius, quam res, trahit. An tibi abunde
Personam satis est, non illud, quicquid ubique

45 Quidam—ferro *etiam H. G. Sax.* Cuidam—ferrum *H. Steph. et Chab.* Quoidam—ferrum *Cun.*—48 In qua *Bentl. et Cun. ex MSS. it. Sax.*—49 *Pro* At, ut *ex MS. Bent. it. Bos et G.*—54 Et laudat *Ven. Glar. Bentl.*—56 Mimae censum donavit avarae *coll. Sax.*

filiae Syllae adulterio deprehensus, ab Annio Milone flagellis caesus esse dicitur, quod Asconius Paedianus in Vita ejus significat. Vet. Schol.

42 *Ad mortem;* Comica Hyperbole. B. *Horribile* tamen *flagellum.* Vid. Sat. 1. 3. 119. G.

43 Fures *praedones* dicit, qui nocturno tempore per urbem grassati sunt, ut ex Juvenale patet.

Pro obscoena parte corporis. Vet. Schol. B. *Pro corpore* ad redimendam vexationem quamcunque corporis, cujus genera enarrat deinde. Poterat memorasse etiam *raphanosque mugilesque* Catulli et Juvenalis. G.

44 *Perminxerunt;* sic et Persius, *Patriciae immeiat vulvae.*

Calones sunt ministri militum, liberi homines, lixae vero servi eorumdem. Vet. Schol. A scindendis lignis quae *calas* Veteres dicebant a Graeco Κᾶλον. *Scin le puer calam ut caleas.* Lucilius.

Illud in frequenti usu est pro *hoc.*

45 Nil opus est *cuidam* reponi pro *quidam* contra fidem tot Codicum, cum sit *quidam* etiam in Dativo: Sic et Virgilius, *Qui non risere parentes*, pro *Cui.*

Salacem; Dicitur membrum illud, in quo libido est, esse salsum. Vet. Schol.

46 Bentleio magis arridet inusitatior scriptura *Demeterent ferro*, calones scilicet.

Amare Servium Galbam Jurisconsultum perstringit quasi contra manifestum jus pro adulteriis respondentem, quia et ipse adulter esset. Vet. Schol.

49 Dilog*us insanit* et de ardore libidinis et de immodicis sumtibus; et est Praeteritum, pro *insanivit.* B. Praesenti potius intelligam: per Antonomasian enim ponitur Sallustius. G. *Moechatur*, qui cum uxore aliena eaque ingenua adulterium committit. Z.

50 *Qua*, h. e. *in quantum, deest tenus.* Vet. Sch. *Res* occasio est, sive praesens negotium. B. Videtur esse res familiaris: et *ratio*, bona existimatio. Z.

Modeste, h. e. *moderate.*

51 Omnes fere Lambini et Cruquii Codices legerunt *munifico esse licet* pro *munificum:* Scholiastae silent.

53 *Se amplectitur;* gratulans sibi plaudit. HE HUGS HIMSELF.

54 *Matronam nullam;* Ethopoeia.

55 Cytheris, Origo, et Arbuscula hoc tempore insignes erant mimae, quarum prima Virgilii erat Lycoris.

56 *Donat* modo Praeteritum est pro *donavit.*

59 *Fama trahit gravius malum: Intelligi vult ex nimio mimarum aut meretricum amore vexari quidem censum, sed multo graviora damna famae accidere.* Vet. Schol.

60 *Persona* dignitatis est nomen: sic et Cice-

Officit, evitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum est ubicunque. Quid inter-
est in matrona, ancilla, peccesve togata?
Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, poenas dedit usque superque
Quam satis est; pugnis caesus, ferroque petitus;
Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic si mutonis verbis mala tanta videntis
Diceret haec animus; Quid vis tibi? numquid ego a te
Magno prognatum deposco consule cunnum
Velatumque stola, mea cum conferbuit ira?
Quid responderet? Magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet, pugnantiaque istis,
Dives opis natura suae, si tu modo recte

---

63 Peccesne *Lamb. Chab. Bentl. male. Nam* ve *est sive, quemadmodum sensus poscit. Ancilla enim et togata, h. e. meretrix*, ad *idem membrum seu genus pertinent, quod apponitur matronis.* Z. —68 Videnti, *quod Bentl. reduxit, etiam H. G. Sax. et primae editt.*—71 Mea tum cum inserb. *coll. Sax.*—74 Tu si modo *Ven. Glar. Bentl. non male.* Z.

---

ro dicit esse qui sentiant Philosophiam indignam esse *Persona.* Cornelius Celsus plene *Splendidam* dicit *Personam:* modo matronam dicit *Personam;* praesertim vero honoratiorem. B. Cic. de Fin. 1. pr. quo respicit vir doctus, *suam* aperte *personam* intelligit. *Persona* tam indignitatem et sordes, quam dignitatem et honorem notat. G.

Mira brevitate posuit *ubique* et mox *ubicunque* temporis Averbia pro personis quibuscunque.

62 *Oblimare, deterere, tractam a lima.* Vet. Schol.

63 Bentleius, auctoritate quorumdam Librorum, reposuit *peccesne* pro *peccesve;* quod tamen nobis tantundem videtur. Librariis ipsis nihil erat pensi super tali materia.

Matronae quae a maritis ob adulterium repudiabantur togam accipiebant, sublata stola propter ignominiam. Nam prostare solebant cum pullis togis. Vet. Schol.

64 Facile assentior Dacerio, Villium fuisse nobilem, et Longarenum contra ignobilem quendam. B. Villius familiaritate Milonis (de qua Cic. fam. 2. 6.) abusus videtur an stuprum conandum uxoris illius Faustae, Sullae filiae: quam cupiditatem in illo hoc ipsum incendit, quod sic dictatoris *gener* quodammodo fieret. *Gener* etiam de stupri conjunctione, ut vulgo in Germaniae *affines* jocose dicunt. Itaque carere licet emendatione proposita in Miscell. observatt. Burm. vol. 2. p. 88. sq. *genere*, ut Fausta *genus* Sullae pro filia dicatur. Sed quidni manemus in antiqua interpretatione quae tum Acroni tum Porphyrio adscribitur a Fabricio: *Villius pro Annio dixit. Annius autem Milo maritus fuit Faustae, Cornelii Sullae filiae, qui a familia* (servis) *Longareni rediens a coena ante aedes suas, ne adulterum* (Longarenum) *deprehenderet pugnis caesus est, et ferro petitus.* Sic *gener* proprie dicetur, et pulchre constabunt omnia, nisi quod miror, cur Annium non suo nomine compellarit. An Fausta Milonis post exilium hujus nupsit Villio? an prius quam Miloni nuberet fuit in matrimonio Villii? G. *Villium* non maritum Faustae esse, sed adulterum, sequentia satis comprobant. Z.

Hoc ex Villii sententia dicit satis festiva Ironia.

65 *Deceptus*, allectus et inviscatus.

66 *Pugnis caesus; A familia Longareni moechi.* Vet. Schol. B. Sunt qui Milonem maritum intelligant. At vero non apparet causa, cur non verum nomen ponere maluerit auctor. Z.

68 Lucilianum est *muto*, et a Graeco Μυτὶς, quod summitas est Nasi. *Laeso jam lacrimas mutoni absterget amica.* Lucilius. B. Non miror *videntis* magis placuisse viris doctis, licet major sit auctoritas alterius lectionis. Vividior enim fit et magis poetica oratio, si pars quae hic loquens introducitur, vidisse dicatur mala. Quid vero opus erat tam gravi oratione, si vidisset Villius mala tanta? Sapientior est pars libidinosa suo domino. G.

Dispensare velis, ac non fugienda petendis
Immiscere! Tuo vitio, rerumne labores,
Nil referre putas? Quare, ne poeniteat te,
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos
Sit licet, hoc, Cerinthe, tuo tenerum est femur, aut crus
Rectius; atque etiam melius persaepe togatae.
Adde huc, quod mercem sine fucis gestat; aperte
Quod venale habet, ostendit; nec, si quid honesti est,
Jactat habetque palam, quaerit quo turpia celet.
Regibus hic mos est, ubi equos mercantur, opertos
Inspiciunt; ne si facies (ut saepe) decora
Molli fulta pede est, emtorem inducat hiantem;
Quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte? ne corporis optima Lynceis
Contemplere oculis, Hypsaea caecior illa
Quae mala sunt spectes. ¶ O crus! O brachia! ¶ verum

---

81 (Sit licet hoc Cerinthe tuum) *vulg.* tuae *conj. Cun.*—82 Togatae est *Bentl.*—84 Neque *Bentl.*—86 Opertos *etiam S. x. G. H. et editi ante Landi. Huic, Lipsio, Fabro, Dacerio, placuit* apertos.—90 Tu corporis optima Lyncei contemplare—spectas *conj. Bentl.* Hoc illi apte: nae tu—contemplans—spectas *conj. Cun.*

---

69 In *animo* consilium est et ratio.

Quid vis tibi; h. e. Quam rem tu agis? An mentis bene sanae es?

71 *Stola* tunica erat muliebris, et propria matronarum.

Iram dicit libidinis insaniam. *Ira furor brevis est.*

73 Ridicule philosophatur in re turpicula. Nam Philosophiae est ad naturam vivere.

74 *Dives opis;* nihil quod sui muneris est naturae deest.

Recte dispensat qui sapienter utitur: nos etiam dominae naturae dispensatores sumus.

76 *Vitio nostro laboramus, si dolemus cum desit phasianus; rerum natura laboramus, si dolemus cum desit panis.* Vet. Schol. B. *Tuo vitio*, tua culpa, si amas matronam, *rerumne*, an necessario, sine culpa tua. Z.

Labores; miser sis; nam et labor miseria est.

79 *Ex re*, potita scilicet.

80 *Niveos viridesque lapillos; uniones et smaragdos.* Vet. Schol. Cruq.

81 Bentleio placuit ita hunc versum emendare, *Sit licet, O Cerinthe, tuo.* Non videtur mihi vidisse *tuum* dici pro *qualis tuum.* Aequari voluit hic Cerinthi femur femoribus matronarum, imo et praeferri. Nihil opis est a Manuscriptis. Et Bentleii Textus nimis involutus et obscurus videtur. B. Huic nobili matronae, licet jaceat inter gemmas et margaritas, femur ideo non est magis tenerum, neque crus rectius *quam tuum*, Cerinthe. Sic Vet. Schol. *Quam tuum* idem est, quod *tuo:* ut restituit feliciter Bentleius. Quod autem *hoc* in *o* mutavit, nihil opus videtur: est enim *hoc* idem quod *ideo, ob hoc*, &c. G.

Pulcherrimus erat iste puer, Sulpiciae et matronarum deliciae, de quo Tibullus. Significat hunc vel ipsis matronis praeferendum.

83 Mire *gestat mercem* de meretrice, quod proprie faciunt circumforanei mercatores.

84 *Honesti*, i. e. *pulchri.* Vet. Schol.

86 Veteres potentes patronos dicebant *Reges:* neque enim alii Reges primis temporibus.

Vetus Scholiastes non dissentit a Lambini et Torrentii Codicibus, quorum plerique pro apertos legerunt *opertos.* Stat contra Faber. *Operiunt eos ne pulchritudine inducti emant equum pedibus mollioribus.* Vet. Schol. quem dixi.

87 *Faciem* dicebat membrorum symmetriam.

Depygis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
Matronae, praeter faciem, nil cernere possis,
Caetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
Hoc facit insanum) multae tibi tum officient res;
Custodes, lectica, ciniflones, parasitae;
Ad talos stola demissa, et circumdata palla;
Plurima, quae invidiant pure apparere tibi rem.
Altera, nil obstat: Cois tibi pene videre est
Ut nudam; ne crure malo, ne sit pede turpi;
Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
Insidias fieri, pretiumque avellier, ante
Quam mercem ostendi? ¶ *Leporem venator ut alto*
In nive sectetur, positum sic tangere nolit:
Cantat, et apponit, *Meus est amor huic similis; nam*
Transvolat in medio posita, et fugientia captat.

---

93 Depugis *Bentl. Cun.*—106 Sectetur *etiam H. et G.* sectatur *al.*—107 Captat *Lamb. ex conject.*

---

88 Bentleius scribi vult *ducat* pro *inducat*, neque novi causam.

Admiratione dicit *biantem*, et quasi oculis atque animo defixum.

90 *Recte*, ordine, et per hoc sapienter. B. *Hoc illi recte faciunt*, eademque te monent, *ne corporis*, &c. Si haec ita connexa cogitassent viri docti, de mutatione vix erant cogitaturi. G.

Lynceis oculis, Proverbium est. *Lynceus tantam vim in acumine oculorum dicitur habuisse, ut trans parietem videret, et dum staret in Sicilia, videret classes de Africa exeuntes.* Vet. Schol. Erasmus et Cruquius legerunt *Lyncei;* sed nil opus fuerat. Bentleius post Erasmum legit *Lyncei* in Genitivo: Verum quid interest? Quin et pro *Ne contemplere* posuit *Tu contemplare*, sed tenui sub auctoritate.

91 De *Lyneies oculis* false novum ipse finxit Proverbium, dum nobilem moecham, *Hypsaeam Platiam* vitiosis oculis utentem, per transitum percutit. Nam Plautiorum *Hypsaeus* erat cognomentum, auctore Torrentio.

93 *Depygis sine natibus, sicut Callipygis.* Vet. Schol.

Nasuta, quae grandi est naso.

Deforme est in foeminis furcam latere habere majorem. Vet. Schol.

95 *Ni Catia est; Haec adeo vilis fuit, ut in Aede Veneris Theatri Pompeiani adulterium cum Valerio Siculo Colono Tribuno Plebis obducto velo admiserit.* Vet. Schol. *Haec neglecto pudore propter pulchritudinem crurum, elata veste utebatur.* Alter Schol.

96 *Interdicta*, h. e. ideo quia interdicta. *Plus incendimur, quo difficilius pervenimus.*

Vallo circumdata; Metaphora a castris.

98 *Sed quis custodiet ipsos Custodes?* Juvenal.

Torrentius putat lucubratoriam dici lecticam.

Ciniflones et cinerarii eadem significatione apud Veteres habebantur ab officio calamistrorum. Vet. Schol.

99 *Palla pro peripodio posuit quod dicunt tunicae pallium.* Vet. Schol. (ita enim legendum pro *tunicopallium;)* erat enim et muliebre pallium.

100 *Rem* modo posuit pro merce.

101 *Altera;* Comice pro *quod ad alterum attinet;* estque Ἀνακόλουθον.

Cois; bombycinae vestes a Pamphila Coa repertae, ut alias monuimus.

108 Festive *metiri oculo*, pro percurrere.

105 *Leporem venator; inducit quasi canticum amatoris.* Vet. Schol. En tibi Callimachi versiculos ex Daniele Heinsio et Scaligero: Ὡγρευτὴς, Ἐπίκυδες, ἐν οὔρεσι πάντα λαγωὸν Διφᾷ, καὶ πάσης ἴχνια δορκαλίδος, Στείβῃ καὶ νιφετῷ * κεχαρημένος· ἢν δέ τις εἴπῃ, Τῆ τόδε βέβληται θηρίον·

---

* Κεχαρημένος *pro* Κεχρημένος *reposuit nuper ad Callimachum magnus Bentleius, natus emaculandis Graecorum scriptis. B. Est Epigr.* 33.

¶ Hiscine versiculis speras tibi posse dolores,
Atque aestus, curasque graves e pectore pelli?
Nonne cupidinibus statuit natura modum? quem,
Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
Quaerere plus prodest, et inane abscindere soldo?
Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quaeris
Pocula? num esuriens fastidis omnia praeter
Pavonem rhombumque? tument tibi cum inguina, num, si
Ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego; namque parabilem amo Venerem, facilemque.
¶ Illam, *Post paulo ; Sed pluris : Si exierit vir ;*
Gallis; hanc, Philodemus ait, sibi, quae neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, cum est jussa, venire:
Candida rectaque sit; munda hactenus, ut neque longa
Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
Haec, ubi supposuit dextro corpus mihi laevum,
Ilia et Aegeria est: do nomen quodlibet illi.

---

110 Tolli *etiam coll. Sax. it. Cun.*—111 Statuat *MSS. et Schol. it. H.*—121 *Vulgo distinguunt* Gallis hanc, Philodemus ait; sibi, *&c. sed secutus sum Bentleium. Nam* illam *h. e. matronam, quae tam difficilis est in re concedenda, et solet his verbis remorari maechum,* Post paulo redi, Pluris copiam tibi faciam, si maritus foras prodierit, *atque* hanc, *h. e.* quae neque magno stet pretio, *&c. sibi opponuntur. Illam igitur Philodemus Gallis, h. e. Cybeles sacerdotibus, spadonibus relinquendam esse ait.* Z.—125 *Pro Baxteri lectione* dextrum c. m. laevo *revocavi lectionem Ven. Glar. Chab. Lamb. Bentl.*

οὐκ ἔλαβεν. Κοῦφος ἔρως τοιόσδε· τὰ μὲν φεύγοντα διώκειν Οἶδε, τὰ δ' ἐν μέσσῳ κείμενα παρπέταται.

106 Recte Bentleius *sectetur*, et quidam etiam scripti Codices. B. Accipiendum *sectetur* potentiali modo, sectari potest. G.

107 *Apponit ; Addit ad Cantum.* Vet. Schol. Hoc ingeniose et solerter Dacerium subodoratum fuisse scribit Ludovicus Desprez.

110 Quidam Libri habent *tolli*, quod praelatum video Bentleio suo more.

111 Rarior scriptura *statuat* placet Bentleio. B. Nonne ipsa natura praefixit modum et cancellos veluti cupiditatibus? quem modum, hoc est, *quid latura—negatum*, diligenti attentione exquirere, et inania, quibus carere potest, resecare, utilius est, quam indulgendo eas alere in immensum. Hoc jam exemplis illustrat. G.

112 *Quid sit dolitura ;* sic et in prima ; *Queis humana sibi doleat natura negatis.*

113 *Inane abscindere soldo ; Allegoricῶς inutilia aut vana ab utilibus ac necessariis recidere ac separare.* Vet. Schol. Hoc faciunt qui vescuntur caseo, vel pomis.

119 *Parabilem ;* Graecis Εὐπόριστον.

120 *Illam, post paulo :* pulcherrima Ethopoeîa licitantis moechae. *Hi versus ex Philodemo translati sunt. Poeta fuit hic Epicureus, qui Graece scripsit multa Epigrammata.* Vet. Schol. Cruq. Cruquius ipse Philodemum Gadaraeum fuisse sentit, quem Strabo Philodemum Epicurum nominavit, si veri sunt Codices.

121 *Gallis hanc ;* h. e. superbis, stolidis et γυναικομανέσι, qui hujusmodi affectant delicias. Quin et Martialis Gallos stolidos et ostentatores hoc Disticho significat: *Tu tantum accipies, ego te legisse putabo ; Et tumidus Galla credulitate fruar.* Sed pene oblitus sum Veteris Scholiastae; *Relegat tales ad Gallos* (inquit ille) *qui magno adulteria mercantur.* Hodiernis Gallis minus conveniunt haec Veterum improperia.

123 *Munda*, h. e. culta.

Longa : sunt enim (ut ait Vet. Schol.) quae-

Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrat,
Janua frangatur, latret canis, undique magno
Pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
Desiliat mulier, miseram se conscia clamet;
Cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mî;
Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo,
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel judice vincam.

---

129 Vepallida, veh pallida, vae pallida *MSS. et primae editt. nusquam* ne.

---

procerituatem tibi staturae mentiuntur suppositis crepidis.

125 *Dextrum corpus mihi laevo.* Sic et Lambinus et Cruquius ex veteri Codice reposuere (quos et secutus est Lubinus) pro eo quod erat, *Dextro corpus mihi laevum*, quod vel prima fronte vitiosum est. *Hoc est quod Lucilius ait in quinto, Et cruribus crura dilaxat.* Vet. Schol.

129 *Vepallida, una pars est Orationis sicut vesana, et significat valde pallida, sicut apud Persium* (1. 111.) *Ut ramale vetus vegrandi subere coctum.* Vet. Schol. Cruq. Bentleius sua auctoritate acriter contendit *vepellida* legendūm esse *ne pallida*, atque hoc adversante antiquo Scholiaste. B. Recte legit Vet. Schol. sed male interpretatus est. *Ve* in compositione semper vitium notat, *vepallida* male pallida est. *Ne* cursum orationis intercipit, et eam reddit languidam. G.

130 *Conscia; Ancilla conciliatrix.* Vet. Schol.

131 *Cruribus; Metuit ne cruribus truncetur.* Vet. Schol. Cruq. Erat autem *crurifragium* peculiare servorum supplicium.

Etiam ante Legem Juliam deprehensa in adulterio dotis parte multabatur, ut ex Val. Maximo Jacobus Cruquius ostendit. Nihil opus erat Bentleium reposuisse *doti haec deprensa* sola inductum conjectura. Neque sane pari gradu heram et ancillam decuit nominari hoc loco. B. Et *deprensa* proprie non dicitur nisi matrona, nempe ea, cujus et crimen et periculum est. G.

132 *Discincta tunica* 'Εναργῶς *expressa perturbatio adulteri, de ipso lecto subito fugientis.* Vet. Sch.

133 *Ne nummi pereant; quibus adulteri redimebant adulterium.* Vet. Schol.

Aut pyga; raphanismo scilicet, mugili vel calonibus.

134 *Miserum est;* 'Εμπαθῶς.

Fabio vel judice; Satis urbane hominem severum percutit, et Provincialem Stoicum; cujus meminit etiam in prima. Alii Jurisconsultum putant. Forsan utrumque verum est.

SATIRA III.

IN OBTRECTATORES ET SUPERCILIUM STOICUM.

Cum Tigellium ob summam levitatem et inconstantiam in dictis et factis reprehendisset, transit inde ad vituperandam consuetudinem pessimam istam et admodum vulgarem vitia vel levissima aliorum acutius observandi et acerbius perstringendi. Aequius est, inquit, si ob virtutes majores vitia leviora feruntur leniter: veluti, si quis est iracundior, aut ejus odor minus gratus est naribus acutis aliorum, aut in cultu corporis et vestitu parum elegans reperitur; idem forte est vir bonus, tibi amicus, et ingenio magno praeditus: praesertim cum fortassis vitiis tute ipse labores, sive a natura insitis sive a mala consuetudine contractis. Quodsi imitamur amatorum aut parentum morem, qui vitia corporis amicarum et filiorum extenuant et elevant, adeo ut parcus nobis dicatur frugi, nimis sedulus et ardelio vocetur amicorum studiosus, vehementior in congressu et sermone liberior habeatur doli expers et generosus, pronior ad iram conservandamque valet, quam si contra virtutes amicorum in vitia detorquemus: si v. g. probus vocatur humilis et abjectus; cautus, stupidus; prudens et diligens in cavendis insidiis, fictus et astutus; non satis cautus et qui, quemadmodum ego saepe, sed sine offensione, Maecenatem interpello, amicum legentem aut meditantem sermone non necessario interpellat, molestus dicitur et sensus communis expers. Cum nemo sine vitiis sit; probetur is, qui minimis est infectus, et alter alterius vitiis ignoscat. Si enim, ex sententia Stoicorum, nos caeteri sumus stulti, nec a vitiis liberi esse possumus: cur non sumus aequi judices, et poenas peccatis aequales irrogamus? Nam si insanus habetur, qui servum ob tepidum jus degustatum cruci affigit; nonne gravius est amicum pro levi errore adisse et fugere. Istud enim Stoicorum, omnia peccata esse paria, convellitur a natura rerum, sensu cujusque, ipsa utilitate communi et consuetudine populorum. Ad extremum ridet Stoicorum fastum, qui sapientem solum jactabant esse divitem et regem, et dicit se malle esse stultum et privatum, quam cum Stoicis sapere et regnare.

OMNIBUS hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati;
Injussi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris atque suam, non
Quicquam proficeret: si collibuisset, ab ovo

1 Supra (ad Sat. 1. 2. 3.) ostendimus Tigellium Horatii Carmina ut parum modulata reprehendisse; cujus injuriae adhuc memor de Obtrectatoribus acturus initium ab isto sumit. Significat autem perversum hujus hominis ingenium non minus Arti suae quam patriae Sardiniae deberi. Elevando autem Musicorum Professionem *Cantoribus* posuit.

Inter amicos; supplendum extrinsecus *etsi.*

3 Hunc ipsum Tigellium etiam Cicero in Epistolis *patria sua pestilentiorem dicit.* Et *Licinius* linquit Vet. Schol.) *de Hermogene agens: Sardi Tigelli putidum caput venit.*

4 *Ille* ad Emphasin posuit nobilitatis. *Quasi de noto dixit Ille.* Vet. Schol.

Patris; Divi Julii, cujus in Comitatu fue-

Usque ad mala citaret, Io Bacche! modo summa
Voce, modo hac, resonat quae chordis quatuor ima.
Nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui
Currebat fugiens hostem; persaepe velut qui
Junonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
Saepe decem servos: modo reges atque tetrarchas
Omnia magna, loquens: modo, Sit mihi mensa tripes, et
Concha salis puri, et toga quae defendere frigus,
Quamvis crassa, queat. Decies centena dedisses
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis: noctes vigilabat ad ipsum
Mane, diem totum stertebat; nil fuit unquam
Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? Imo alia, et fortasse minora.

---

7 Bacchae *edit. Med.* 1477.—8 Resonans *Glar.* Resonat chordis quae qu. *Lamb.*—9 Animi fuit *Chab.*—10 Velut si *Lamb.*—11 Alebat *Bentl. ex scriptura cod. Vossiani* Halebat. —20 Et fort. *MSS. et primae editt. usq. ad Ald. qui* haud *posuit, quod secuti alii.*

---

rat; illud enim significatur voce *amicitia* hoc loco.

6 *Ovum initium coenae erat, quippe quod in gustu statim a balneis offerebatur; mala vero in secundis mensis erant.* Vet. Schol.

7 *Citari dicuntur qui clara voce vocantur: hinc praecones citare dicuntur.* Vet. Schol. Cruq. Pro *citaret* Bentleius, solita sua fiducia, nullo ab auctore, posuit *iteraret;* imo et negavit posse dici *citare* satis Latine, pro *clamare*, cum tamen *citare* nihil aliud sit quam *vocem ciere.* B. Cic. de Orat. I. c. 59. etiam *citare* est frequenter pronunciare. G.

Io Bacche; Bacchi Hymnus perpetuus fere conviviorum comes: hunc autem nominat ob insaniam. Nil opus est Turnebi *Bacchae* nimium caventis de Metro. [Similia exempla initii carminis commemorati vid. ap. Bentl. ad h. l. et Schol. Aristoph. ad Nub. 964.]

Modo summa; i. e. *Modo clara voce, modo gravi, et a Tetrachordo hoc desumtum videtur, in quo est gravissimi soni chorda quam ὑπάτην dicit.* Vet. Schol. Ὑπάτην Saturni fuisse ostendit Cruquius, uti Νήτην Lunae. B. Tigellius modo utebatur ea voce, quae summa chorda Tetrachordi, τῇ ὑπάτῃ resonat, h. e. gravissima; modo ea, quae ima chorda, τῇ νήτῃ, eadem, quae acutissima, resonat. Trajectio locum aliquantum obscurat, ut Carm. 2. 13. 1. Non jungendum *summa voce*, sed *summa chorda.* G.

9 Hanc inconstantiam pulchre describit etiam Ser. 2. 7. 7. G.

10 Κατὰ Σύλληψιν Figuram ex *currebat* supplendum *currit.* Hoc voluit Vet. Schol.

11 Κανηφόροι *apud Athenienses hodieque dicuntur, qui sacra in capite portant, et lento gradu incedunt.* Vet. Schol. Proverbiali forma haec proferuntur, quomodo et Graeci Ἥραιον βαδίζειν. B. Conf. ad Ser. 2. 8. 13. G.

Alebat rarissima erat Lectio, ideoque praelata a Bentleio, etsi et ista Membrana tantum illam repraesentaverat, ut vel ipse advertit.

12 *Tetrarchae dicuntur qui quartam partem Regni [Imperatoris] habent.* Vet. Schol. Regnum Imperatoris Judaeam dicit: erat enim haec Praesidialis Provincia, et Imperatoris propria, cum veteres Provinciae Senatus essent, adeoque Proconsulares dicerentur. Ludovicus Desprez Tetrarcham dicit *Quatuor Provinciis Praefectum*, infelicem Andreae Dacerii errorem secutus. Quis non ferat homuncionem de Trivio subinde allucinantem, cum tanti viri nescierint quid sit Tetrarcha? B. Vocem *Imperatoris* non habet Vet. Schol. Cruq. Et turbat ea sententiam, nisi addas *Imperatoris concessu*, vel *indulgentia*, vel tale quid. De provinciis Caesaris et Senatus hic disputari non debebat, neque hoc modo. Vid. Spanhem. Diss. 13. Tetrarchas habuere Gallograeci ante quam imperii Rom. pars essent, &c. G.

13 *Loquens; Loquendo imitabatur.* Vet. Sch. Cruq.

Mensa tripes; Mensa Delphica (pauperiorum propria) Sic et Vet. Schol. Cruq.

14 *Concha salis; Pauperiores in marina concha salem tritum habere solent, quo cum pane vescantur.* Vet. Schol. *Cum sale panis Latrantem stomachum bene leniet;* ut ait alias noster.

Maenius absentem Novium cum carperet; Heus tu,
Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mî ignosco, Maenius inquit.
Stultus et improbus hic amor est, dignusque notari.
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? At tibi contra
Evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
Iracundior est paulo? minus aptus acutis
Naribus horum hominum? rideri possit, eo quod
Rusticius tonso toga defluit, et male laxus
In pede calceus haeret? At est bonus, ut melior vir

---

21 Maevius *G. Z. Med.* 1477. *Glar.* Nevium *Venet. Glar. Chab.*—25 Praetereas *conj. Meruil.* Male *Muret. ex MS.*—29 Aduncis *conj. Bentl.*

Puri; perpetuum salis Epitheton: *Purum et sine labe salinum:* nam et religiosum dicitur purum. Quin et salinum patella erat deorum manium, qua mensa consecrari consueverat. Potest et inesse Dilogia, ut sit *puri* etiam pro *simplicis* et *sine condimentis*, quod putavit Vet. Schol. Delicatuli enim et condiebant sibi salem.

15 *Decies centena*, supple millia sestertiûm. Docte monet Turnebus Romanos usitata loquendi formnla usos fuisse hac summa pro immani.

16 *Huic parco;* salse et Ironice haec protulit.

17 Enallage Modi pro *Nil esset.*

18 *Ἐν ἤθει nil* posuit pro *nemo*, ac si hominem negaret. *Conveniet nulli qui secum dissidet ipse.*

20 Lambini et Cruquii MSS. Codices legerunt *et fortasse* cum omnes [post Aldum] Impressi habeant *haud:* Ego tamen cum Vetere Scholiaste *at* reponendum duxi, quod saepius usurpatur pro *atque;* quod Librarii non intelligentes fecerunt *et.* Omnium autem pessimum est *Haud.* B. Nulla plane auctoritate nititur *at: et* summo consensu est in libris, et pulchrum ἦθος habet, quasi non acriter contendentis. G.

21 *Qui de personis Horatianis scripserunt aiunt, Maenium scurrilitate notissimum Romae fuisse: hic post patrimonium obrosum, Calendis Januariis in Capitolio clara voce optavit, ut quadraginta nummorum aeris alieni haberet. Quaerente quodam quid sibi vellet, quod tam solenni die aes alienum optaret habere, Noli mirari, inquit, Octoginta [habere] debeo. Hic fertur domo sua, quam ad forum spectantem habuerat, divendita, unam columnam sibi ibi excepisse, unde Gladiatores spectaret, quae ex eo Columna Maenia nominabatur; cujus et Lucilius sic meminit; Maenius Columnam cum peteret.* Vet. Schol. B. In hac narratione verbum *habere* redundare videtur. Ad *quadraginta* et *octoginta* minimem *millia* intelligi debent: vel potius notae numerales legendae per adverbia *quadragies, octogies.* G.

Fortasse nomen avari cujusdam apud Lucilium: melius enim convenisset inter eos, si uterque fuisset nebulo. Novii Fratres in sexta acres erant foeneratores; sed hic fuit illis antiquior.

22 *Dare verba non tam fallere est, quam latere.* Cruquius.

24 *Improbus* modo positum est pro *impudens*, vel *importunus.*

Notari, ignominîae nota, qua Censores eos notabant qui quid indecentius aut dicerent aut facerent. Cruquius. *Et potis es vitio nigrum praefigere Theta.* Persius.

25 *Pervidere* est quasi de longinquo videre; quod mire posuit de lippo. Petrus Victorius voluit Graecum esse παραβλέπειν, quod non placet. Bentleii *praevideas* non mihi soli displiciturum censeo, etsi proveniat ex conjectura Rutgersii, et ab Heinsio sit commendatum. Vertit etiam *mala* in eodem versu in Adverbium *male*, arbitrio tantum suo. B. Nondum ostensum est *prae* positum pro *praeter* in tali verbo. Etiam cum *pervidere*, h. e. accurate recensere *mala* nostra volumus, *lippi* sumus ab amore nostri nimio, *inunctos* habemus oculos collyriis adulationis, &c. *Male lippus* placet, ut mox v. 46. *male parvus*, ut *tussire male* Sat. 2. 5. 107. Possis etiam ita: *Cum tua* vitia *male pervideas.* G.

Lippus inunctis; velut si lippiens unctus sit.

Non alius quisquam : at tibi amicus: at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore. Denique te ipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala ; namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc praevertamur; amatorem quod amicae
Turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec
Delectant ; veluti Balbinum polypus Hagnae.
Vellem in amicitia sic erraremus, et isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At, pater ut gnati, sic nos debemus, amici
Si quod sit vitium, non fastidire : strabonem
Appellat Paetum pater ; et Pullum, male parvus
Si cui filius est, ut abortivus fuit olim

35 Insederit *Bos* p. 57. *Sax.*—43 Ac *MSS. quidam et edd.*—44 Vitii *ex conj. Cun.*

Vet. Schol. Vult videri in seipsum jocari, qui lippus fuerat.

27 *Quam aquila ;* Proverbiali utitur Elocutione.

Epidaurius de Historia Romana additum videtur, de quo vide Val. Maximum Lib. I. Cap. 8. Cruq.

29 *Iracundior ; An seipsum vult?* Imo Dilogως se conjugit Virgilio. *Dicitur pulsare Virgilium.* Vet. Schol.

Minus aptus ; h. e, ineptus, vel inconcinnus suavibus sodalibus ; qualis videbatur Virgilius nonnullis; Pers. 1. 130. *Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit.* B.

Sed conf. dicenda ad Epist. 1. 1. 95. G.

Acutis naribus ; Ironice dictum est, et habet Emphasin; significat enim defuisse tanto acumini judicium. B. Ad illuviem aliquam corporis et foetorem respici puto, quem ferre non possunt *acutae nares.* Huc refert v. 35. incultum corpus. G.

30 Moralis est ista Numeri Enallage, cum unum significet, ut vel sequentia ostendunt.

31 *Toga defluit;* rusticiores dum ambulabant, non componebant togam.

Male, h. e. inconcinne.

32 *Haeret ;* h. e. quasi resolutus pendet. Sic et Virgilius; *Vix ossibus haerent.*

33 *At tibi amicus; Pronunciandum est ut significatio ejus exprimatur.* Vet. Schol. *Colligit amicorum vitia si sint levia, esse ferenda, juxta illud ; Amici mores noveris, non oderis.* Alter Schol.

34 Bene *latet ; Quia non facile probat aliquis sapientem esse eum, qui male vestitur.* Vet. Schol.

35 *Concute*, Metaphora a sacculo nummario, quem etsi vacuum, tamen subinde concutimus : sic et Juvenalis ; *Et se Concussere ambae.*

36 *Mire duo dixit ; vitia enim aut nascuntur, aut mala consuetudine trahuntur.* Vet. Schol. B. Si quid veri habeat lectio *insederit; naturam vitiorum* interpretabimur vitia naturalia, vitiosamve naturam. G.

38 *Illuc* modo dicitur pro *Huc*, ut frequenter *Illud* pro *Hoc.*

Praevertamur ; h. e. convertamus stylum. Tralatio ab equitibus subito divertentibus de via B.

Praevertamur est, potius nos convertamus. G.

Quod, h. e. *in quantum ;* vel quod cernimus usu venire. Maluit *quod* quam *ut*, quod ponderosius videretur. B. Hunc locum de amatorum consuetudine in extenuandis amandisque adeo earum quas amant vitiis post Platonem de rep. 5. p. 466. pulchre tractavit Lucret. 4. 1154. Ovid. Art. 2. 657. Plut. de discr. adul. et am. p. 56. G.

40 *Balbinum ; Luciliana urbanitate usus, in transitu amaritudinem aspersit.* Vet. Schol.

Polypus. Foedum narium vitium. Producitur prima syllaba ob Liquidam.

Cum duobus Torrentii Codicibus pro *Agnae* legimus *Hagnae ;* nam Graecum est Ἁγνη.

42 *Virtus ;* ut de errore fieret virtus.

43 *At ;* imo etiam.

45 *Paetus dicitur qui tremulis est oculis et leniter declinatis.* Vet. Schol. Ipsa Venus paeta est. B. Et sunt cognomina nobilium hominum et familiarum *Paetus, Varus, Scaurus.* Cum vero

Sisyphus: hunc Varum, distortis cruribus; illum
Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit? frugi dicatur. Ineptus
Et jactantior hic paulo est? concinnus amicis
Postulat ut videatur. At est truculentior, atque
Plus aequo liber? simplex fortisque habeatur.
Caldior est? acres inter numeretur. Opinor,
Haec res et jungit, junctos et servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Vobiscum vivit? multum est demissus homo. Illi
Tardo, cognomen pingui damus. Hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum?
(Cum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris

---

54 Jungat—servet *e conj. Cun.*—57 Est *abest ab edd. Venet. Glar. et Bentleii, qui locum omnino sic distinguit et mutat locum:* multum demissus homo ille, Tardo ac cognomen pingui damus. *Ergo* probum *et* demissum *tanquam virtutes propinquas et cognatas notantia refert Bentleius an membrum prius, quibus in membro posteriori respondeant* cognomina tardi et pinguis. Z.—58 Pinguis *Chab. Lamb.*—69 Versemur Bentl. ex vet. cod. Cruquii.

Pullus non ita sit nobile, quamvis non inauditum; optabam invenire in libro bono *Paullum:* quod adhuc non contigit. Sed *Pullum* etiam appellatio esse potest, ut Sueto. c. 13. Caligulam vocant *sidus, pullum, puppum.* G.

Male, h. e. *dedecorose.* Vet. Schol. Ut supra *male laxus.*

46 *Abortivus;* et per hoc pumilio. *Filius Antonii, nepos Mariti Cleopatrae fuit pedalis: alii dicunt fuisse intra bipedalem staturam, ingenii ignei.* Vet. Schol. Pedalis erat cum natus est, postea intra bipedalem staturam mansit. Cruquianus Interpres scripsit eum M. Antonio Triumviro fuisse pro pumilione.

47 Blande *Sisyphus*, qui fuerat Heros, et ob ingenium. B. Sic nempe appellavit suum nanum, Scholiasta teste, Antonius. G.

Varum et *Scaurum* dicit nomine nobilium familiarum, ut bene Torrentius. Atque ista nata sunt ex Sisyphi nomine. *Varus* appellabatur cui crura modice introrsum inflexa sunt: non prorsus distorta: sic et *Scaurus* cui exstabant tali, neque tamen erant admodum pravi.

48 *Suaviter dixit Balbutit Scaurum: sic enim blandientes infantibus infringere linguam suam solent, ut eos imitentur.* Vet. Schol. Apage Dacerii *Scaulum* et Rutgersii *Hillum.* B. *Balbutire* est ὑποκορίζεσθαι pueros loquendo vel fingendo imitari. G.

49 *Ineptum* dicit importunum, garrulum, et Ἀηδῆ. B.

Propria illa notio, qua *ineptus* est, qui in re parva magnos conatus adhibet, etiam huc convenit: negotiosus, ardelio, operam suam jactat. G.

50 *Concinnus; suavis.* Vet. Schol. Cruq. Hoc est, aptus sodalibus.

51 *Truculentior;* h. e. loquela agrestior, et immanior.

52 *Plus aequo liber est, qui quod sentit tacere non possit.* Vet. Schol.

Simplex, non bilinguis, sed qui quod sentiat dicat. Vet. Schol.

Fortem generosum dicit et honestum.

53 *Caldior*, h. e. commotior ad iram.

Acres dicit animosos.

55 *Invertimus; dicentes quae bona mala.* Vet. Schol.

56 *Sincerum cupimus; virtutem polluere vitio;* Ἀλληγορικῶς *hoc dicitur. Incrustari autem vas dicitur cum aliquo vitioso succo illinitur atque inquinatur; secundum quod et Lucilius in decima octava Satyra* ait, *Nam vel regionibus illis Incrustatu' calix ruta caulive bibetur. Vasa dicuntur etiam incrustari quando cooperiuntur, vel argento, vel auro.* Vet. Sch. Quin et fracta vasa et gypsare et pelliculare Veteres consuevere. *Sincerum* autem integrum est, a *sine* et *querela* (Graecis ἄμεμπτον) ut *simplex* a *sine* et *plica.* B. *Gypsantur* et *pelliculantur* vasa plena ad aëra et sordes excludendas, &c. *Sincerum* proprie mel *sine cera*, vel, quod magis huc pertinet, vas non ce-

Invidia, atque vigent ubi crimina) pro bene sano
Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.
Simplicior quis, et est, qualem me saepe libenter
Obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
Aut tacitum impellat quovis sermone? molestus!
Communi sensu plane caret, inquimus. Eheu
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam?
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urguetur. Amicus dulcis, ut aequum est,
Cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet: amari
Si volet hac lege, in trutina ponetur eadem.

---

63 Siquis, qualem me *Venet. Glar. Chab.* Quis at est qu. *Lamb.*—65 Impellam *Venet.* Appellet *Lamb. Chab. Schol. Acro, sed Bentleius conjicit* impediat. *Coeterum reliqui distinctionem Gesneri: quamquam Bentl ii rationem haud ineptam puto, qui* molestus *refert ad antecedentia. Z.*

---

ratum: nam a ceratura odorem vel saporem trahit. G.

57 *Vivit,* h. e. agit, versatur.

Demissus, h. e. inaudax et abjectus.

Vitiose rescribitur Bentleio *homo ille* pro *homo: illi.* Demiror acerrimum virum non vidisse *quis, illi* et *hic* Indefinita esse Pronomina.

58 *Tardo,* h. e. cauto. Vide *quam sit cautus is, quem isti tardum vocant.* Cicero, citante Ludovico Desprez

Legimus *pingui* pro *pinguis* cum Veteribus Scholiastis et Cruquii Codicibus. Est autem *pinguis* idem quod *crassus,* et Graecorum παχύς· Metaphorice *stupidus et insensatus.*

59 *Malo,* h. e. insidioso: *Malus* enim dicitur ad malefaciendum callidus, Graecis πονηρὸς.

Apertum, et per hoc vulnerabile.

60 Miror neminem vidisse *vitae* modo dici pro *in hac vita,* quomodo apud Juvenalem, *Magna otia coeli,* pro in *coelo.* Sic et Persius *compositum jus fasque animi,* pro *in animo;* quod hic obiter adnotandum duxi, quod et doctissimos fugiat.

Pro *versetur* Bentleius posuit *versemur*; puto ne *versetur* haberetur pro Passivo Verbo. Interim ad nullum Exemplare provocat.

Acris modo pro *infesta* dicitur et *fera:* acres enim sunt hostium vultus caedibus intenti.

61 *Crimina* falsae sunt accusationes et mendacia.

62 *Fictus* dicitur qui omnia fingit, cuique οὐδὲν ὑγιὲς, sive ex animo est. Sic et Juvenalis; *Vitia ultima fictos Contemnunt Scauros.*

63 *Simplicior;* h. e. incompositus, nec satis fictus. B. *Simplicior quis* est, *et est* talis, *qualem—sermone? molestus* est! *Communi,* &c. Sic distinxit etiam et intellexit V. Comment. Cruq. G.

Pro *siquis,* omnes Torrentii et Cruquii Codices legerunt *quis et est?*

Libenter obtulerim; quia tu non facis quod caeteri: neque enim insuavior tibi videor ob istam simplicitatem. Miror hoc Interpretes latuisse. Cavet enim ne Maecenatem suum alieno loco percutere videatur.

65 *Aut tacitum,* meditabundum; quomodo et Virgilius, *Tacitus mecum ipse voluto.*

Impellat ad Emphasin dixit; significat enim defixum eum fuisse ante et immotum. Pro *impellat,* quod omnium Librorum est, Bentleius posuit *impediat.* B. Sic *sensus impellere* Lucret. 1. 304.

Quovis sermone, nullius forsan momenti.

Proprie molestum dicimus qui alieno tempore occupatum interpellat.

66 Sic et Phaedrus (1. 7.) *Sensum* communem *abstulit:* Et Juvenalis (8. 73.), *Rarus enim ferme communis sensus in illa Fortuna.* B. *Communis sensus expers,* qui non videt, quid tempus, persona, locus requirat. Z.

67 *Iniquam* dicit legem quae poenam irrogat culpa majorem; et per hoc duram.

68 *Vitiis nemo sine;* Hyperbaton.

69 *Urguetur, gravatur.* Vet. Schol.

Dulcis; suavis et bonus.

70 *Cum mea compenset;* alterum Hyperbaton, et *compenset* modo posuit pro una penset. B. Mea bona comparet cum meis vitiis. Z.

71 Mire *inclinet* pro propensior sit, Metaphora de praesenti materia sumta: nam inclinatur lanx quae propendet.

72 *Trutinae* inest examen; siquidem bilancis foramen est, Graecis τρυτάνη, *Examenve improbum in ista Castiges trutina.* Persius (1. 20.) B.

Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscet verrucis illius. Aequum est,
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
Caetera item nequeunt stultis haerentia; cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur? ac res
Ut quaeque est, ita suppliciis delicta coërcet?
Si quis eum servum, patinam qui tollere jussus
Semesos pisces tepidumque ligurrierit jus,
In cruce suffigat, Labeone insanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furiosius atque
Majus peccatum est? Paulum deliquit amicus:
(Quod nisi concedas, habeare insuavis, acerbus,)
Odisti et fugis, ut Rusonem debitor aeris?

---

74 Ignoscet *cum Bentl. etiam G. Med.* 1477. *&c.* Ignoscat *al.*—76 Quatinus *edd. vett.*—82 Labieno *conj. Bentl.* Labione *ed. Glar.*—85 *Bentleius* acerbus *refert ad seq.* odisti, *non male. Atque idem pro* Quod *conj.* quoi *i.* cui. Z.—86 Drusonem *Aldus demum invexisse videtur.*

---

73 *Tuber gibbus est.* Vet. Schol.

74 *Postulat*, expectat.

76 *Excidi* dicuntur quorum radices exsecantur; sic et Virgilius, *Novas incidere lites;* hac voce utuntur Medici. Bene autem *excidi* cum ante *tubera* et *verrucas* nominasset. *Paulatim eo descendit; ut adversus Stoicos disputet, qui dicunt peccata omnia paria esse.* Vet. Schol.

77 Ex Stoicorum sententia *stulti*, et insani omnes sunt praeter ipsos Stoicos; et bene *haerentia*, cum nequeant avelli.

78 Bene *Rationem* modo Philosophiam dixit: haec enim omnia ad rationem, ut ad pondera et mensuras exigit: *Suis* autem adjecit, quasi diceret, sibi propriis, et de quibus tantopere jactare consuevit.

79 *Delicta* sunt quibus rarenter peccamus; interjectis scilicet quibusdam intervallis atque spatiis.

80 Testacea patina elixabantur pisces. Hinc etiam nostrum PAN.

81 *Ligurrierit; degustaverit.* Vet. Schol. Nam *Ligurrire* est suavia degustare, a *Lingendo* et *Lingua*, ut ego sentio.

82 *M. Antistius Labeo, Praetorius, Juris etiam peritus memor libertatis, in qua natus erat, multa contumaciter adversus Caesarem dixisse et fecisse dicitur, propter quod nunc Horatius adulans Augusto, insanum eum dixit.* Vet. Schol. Vide etiam Suetonium et Gellium. B. Eripere infamiae, qua hic adspergitur, magnum ICtum, et sectae Proculianae primum auctorem, studet Bentleius, et multa de viro horrifice dicta colligit. Sed non Scholiastae modo antiqui de illo intelligunt h. l. verum Gellius 13. 12. ex persona aemuli illius Ateii Capitonis AGITABAT (verbum vehemens et intemperias indicans) *hominem libertas quaedam nimia atque* VECORS: et ex sua persona *vanam* viro *fiduciam* exprobrat, et, *Quae malum! autem ratio sit*, inquit, *vocantibus nolle obsequi, quos confiteare jus habere prendendi?* Exempla contumaciae ipsius alia refert Dio 54. 15. Igitur mirum non fuerit, a Satirico insaniae postulari virum Stoicum, quod genus hic taxat, abnormi in quibusdam certe rebus sapientia, licet alioqui doctissimum. Vide, si tanti est, quae in similem sententiam disputamus de alio ICto, Prisco Jaboleno, ad Plin. Epist. 6. 15. 2. *Inter sanos dicatur* i. inter hos et ab his, *qui non et ipsi insaniunt*, ut de C. Fimbria Cicero pro Rosc. Am. c. 12. G.

83 Hoc peccato in servum ligurritorem commisso quanto majus est illud, quod hunc statim dicam? Nam amicum perdere majus est quam servum gravius quam par erat ulcisci. G.

85 *Nisi concedas*, h. e. ei remittas et condones. Usitato Charientismo *insuavem* dicit amarum; et asperum, *acerbum. Acerbi* proprie sunt fructus immaturi.

86 *Odimus* et *fugimus* quod nimis molestum est, et ferre nequimus. Nam *odisse non ferre* est, et *nauseare*, et nonnunquam etiam *exsecrare*. Apposui etiam Interrogationem ad finem hujus versus, quod nemo improbabit.

Qui, nisi, cum tristes misero venere Calendae,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo historias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus, mensave catillum
Evandri manibus tritum dejecit; ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc jucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit? aut si
Prodiderit commissa fide? sponsumve negarit?
Queis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,
Atque ipsa utilitas, justi prope mater et aequi.
Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter

91 Tortum *conj. Bentl.*

Ut Rusonem reposui ex Scholiastis et Veteribus quibusdam libris, pro quod erat *Ut Drusonem. Literam* D *arbitror accessisse ex affinitate literae praecedentis.* Cruquius. *Octavius Ruso acerbus foenerator fuisse traditur, item scriptor Historiarum, ad quas audiendas significat solitum fuisse cogere debitores suos.* Vet. Schol. Cruquius etiam legerat in Smetii Tabulis Romanis *Oscium* quendam *Rusonem;* corrupte (ut puto) pro *Octavium.*

87 *Tristes Calendae; quando foenus erat persolvendum.* Vet. Schol. Cruq.

Miser est qui cruciatur animo, uti supra monuimus.

88 *Mercedem aut nummos; usurus aut sortem.* Vet. Schol.

Unde, unde; alicunde. Vet. Schol. Cruq. Neque enim quaeret unde, modo habiturus sit.

Extricatur quod summa difficultate expeditur. Proprie extricant se aves e tricis aucupum, quas Graeci τρίχας vocant.

Amaras dicit *Historias*, falsa et festiva Dilogia.

89 *Porrecto jugulo;* tanquam captivus morti addictus: nam *occidit legendo*, ut alias noster (A. P. extr.) B. Ergo duplex conditio proposita erat debitoribus Rusonis: solverent foenus, si hoc non possent, audirent recitantem: posterius gravius. G.

90 *Lectum*, in quo scilicet coenabat.

Catillus, parvus erat catinus, Veteribus dictus *Cibilla*, quae teste Varrone primum quadrata, postea rotunda fuit. A PORRINGER.

91 *Qui de personis Horatianis scripserunt, aiunt Evandrum hunc coelatorem et plasten statuarum, quem M. Antonium ab Athenis Alexandriam transtulissse, inde inter captivos Romam perductum, multa opera mirabilia fecisse.* Vet. Schol. B. Aulanium Evandrum esse, de quo Plin. 36. 5. suspicatur Junius. G.

Tritum; Hic allusit ad speciem materiei dicens, vas fictile coelatum fuisse. Vet. Schol. *Tritum* quasi τορευτὸν. Potuit etiam Dilogως etiam ad vetusti Evandri tempora respexisse. B. Servius illud Georg. 2. 444. *Radios trivere rotis* explicat, *tornaverunt.* G.

92 *Siculi dicunt catinum ubi assa ponebant*, Varro κάτανον. Anastrophe est autem in *positum ante:* est enim pro *antepositum.*

95 *Fide* antiqua Declinatione pro *fidei. Commissa fide* arcana dicit.

Sponsum contractum et obligationem suam.

96 Non *fere placuit*, sed *fere laborant.* Interpretes mire se torquent, quod non videant Hyperbaton.

Laborant, quibus in disputando aqua haeret.

97 *Verum* dicit ipsam rem, sive, ut vulgo dicimus, nudam veritatem, seu simplicem naturam.

Sensus moresque, h. e. et communis sensus et patrii mores, quibus Paradoxon istud contrarium esse significat; imo et ipsi utilitati.

98 *Ingeniose ait justum et aequum ex utilitate descendere. Inter justum et aequum haec differentia est: justum quod ex lege descendit; aequum vero, quod ex natura.* Vet. Schol. Epicureum dogma justitiam natam esse ex utilitate, quod *Stoicorum praeceptis repugnat.* Bene autem adjecit *prope*, quoniam de *aequo* magis disputari possit quam de justo. B. Intelligamus utilitatem communem generis humani, non privatam singulorum,

Unguibus et pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quae post fabricaverat usus;
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque invenere: dehinc absistere bello,
Oppida coeperunt munire: et ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes more ferarum
Viribus editior caedebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu injusti fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest justo secernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis.
Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus divum sacra legerit. Adsit
Regula, peccatis quae poenas irroget aequas:
Ne scutica dignum horribili sectere flagello.
Nam, ut ferula caedas meritum majora subire

117 Sacra divum *Z. Med.* 1477. *Flor. Bentl.* Sacra DIS sublegerit *conj. Cun.*

et erit dogma, cui nec Stoica, neque puto alia philosophia repugnabit. G

99 *Cum prorepserunt;* imitatur Lucretium Libro quinto, quem vide; et ostendere conatur non magis justitiam esse naturalem, quam reliquum vitae cultum.

102 *Usus*, experientia.

103 Etiam Aristoteles duas facit Orationis partes, Verba scilicet atque Nomina.

Voces et sensus, notant scripta. Agit igitur de literis.

107 *Teterrima*, acerbissima seu *asperrima*. B.

108 *Ignotis mortibus*, quia non fuit Homerus, qui carmine illas celebraret. Z.

109 *Incertam*, h. e. vagam.

110 *Editior* comice posuit, quod non potuit *superior*.

111 *Necesse est;* ita saepe Lucretius claudit versum.

112 *Tempora et fastos* annales dicit.

114 *Dividit;* distinguit, discernit. *Novit natura quid sit amarum, quid dulce, quid album, quid nigrum; quid justum, quid injustum nescit. Non potest enim tollere cupiditatem habendi et timorem amittendi, quae utraque non natura, sed vita nos docet; et neque justum diligit, neque vituperat injustum.* Vet. Schol. docte. B. Non viderunt legislatores, natura duce, quid esset justum; sed statuerunt, jusserunt, justum esse, quod esset communiter utile, injustum, quod, si omnes facerent, generi humano, certe civitati, noxam adferret aut interitum. Prout autem majorem noxam adfert unaquaeque actio, tanto injustior est, &c. G.

115 *Vincet* per Aphaeresin pro *evincet*. *Rationem* etiam iterum dicit Philosophiam, sub qua continetur Dialectica.

116 *Fregerit*, h. e. *decerpserit;* et bene *fregerit* de teneris. Bentleius, Heinsii conjecturam secutus, de *fregerit* fecit *infregerit;* sed nil tanti.

117 *Nocturnus*, pro *noctu*. Vet. Schol.

Sacra legerit ex Etymo sacrilegi posuit. *Legerit, collegerit, et per hoc subduxerit.* Vet. Schol.

118 Oportet legem esse regulam, sive normam aequi. Proprie regula architectorum est, quam Graeci canona vocant.

119 *Scutica, loro*, Graece *σκυτικὴ, ἀπὸ τοῦ σκύτεος, quod significat corium.* Vet. Schol. Cruq.

Ideo *horribili* posuit, quod flagello inerant

Verbera, non vereor: cum dicas esse pares res
Furta latrociniis, et magnis parva mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. Si dives qui sapiens est,
Et sutor bonus, et solus formosus, et est rex;
Cur optas quod habes? ¶ Non nôsti quid pater, inquit,
Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi nunquam
Nec soleas fecit; sutor tamen est sapiens. ¶ Quo?
¶ Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus est modulator; ut Alfenus vafer, omni
Abjecto instrumento artis, clausaque taberna,
Sutor erat; sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex solus; sic rex ¶ Vellunt tibi barbam
Lascivi pueri: quos tu nisi fuste coërces,
Urgueris turba circum te stante, miserque
Rumperis, et latras, magnorum maxime regum.

128 *Pro* quo *edidit Bentl.* quì.—132 *Pro* optimus, protinus *Cun. ex MS.*—133 Opifex: sic rex solus *Ven. Glar.*—134. Ni *Bentl.*

stimuli. *Parce puer stimulis et fortius utere loris.* Ovidius.

Bene *sectere;* neque enim uno loco stare poterat flagellis caesus.

120 *Ferula*, h. e. ferulacea virga (quam Graeci νάρθηκα vocant) milites, gladiatores, et pueros castigabant Veteres.

121 *Non vereor*, nihil enim periculi est, ne severus in istam partem pecces. [† Constructio hujusmodi est: *Nam ut ferula caedas meritum majora subire verbera*, id equidem *non vereor*, vel, hoc ne facias, *non vereor*. Clark. ad Caes. de Bello Gall. 5. 47.]

Suaviter et comice *pares res*, pro paria.

123 Allegoricῶς; nam proprie vinitores falce inutilia vitibus recidunt. B. Sensus est, eodem modo te puniturum esse. Z.

124 *Si dives; Stoici existimant perfectae sapientiae virum omnia habere, in quo et Lucilius versatus sic ait: Nondum etiam haec omnia habebit, Formosus, dives, liber, rex solu' vocetur.* Vet. Schol.

125 Ridicule *sutorem* nomināvit, ut derideret Chrysippum, qui etiam illum affirmaverat.

126 Hoc est Regnum, quod jam te habere jactas.

Ridicule *patrem* dicit levia et senectute sua indigna proferentem. B. Chrysippus dicitur *pater*, quia habebatur restaurator Stoicae sectae. Z.

Inquit, sic et Graeci φησὶ dicunt de indefinita persona loquente.

127 *Crepidae*, sive sandalia, erant palliatorum propriae, uti calcei togatorum. *Non hic in crepida Graiorum ludere gestit.* Persius. Romanus calceus totum tegebat pedem; *crepida* solum tantum pedis. Erant et soleae et caligae e crepidarum genere. Advertendum etiam Romanos corripere priores syllabas vocis *crepidae*, quod non faciunt Graeci, qui κρηπῖδας per η scribunt.

128 *Soleas; caligulas bene incisas.* Vet. Schol. Alii Gallicas appellavere. B. *Sutor tamen est sapiens*, scil. non actu, sed virtute. Z.

Quo? h. e. quo pacto, vel modo? Alii Libri repraesentant *quî*, quod eodem redit: quin et ita edidit Bentleius.

129 *Hermogenes* iste idem est qui et Sardus Tigellius in initio hujus Satyrae. Ludovicus Desprez temere assentiens Dacerio eum diversum sentit; quod Horatium tanquam de vivo locutum crediderit, manifesto errore. Idem enim repetit quod initio in illum dixerat. *Redit ad principium*, inquit Vet. Schol.

130 *Urbane satis Alfenum Varum Cremonensem deridet, qui abjecta sutrina, quam in municipio suo exercuerat, Romam venit, magistroque usus M. Sulpitio Jurisconsulto tantam pervenit scientiam, ut et Consulatum gereret, et publico funere efferretur.* Vet. Schol. *Vafer* autem bonum est Jurisconsulti Epitheton. B. Hanc de P. Alfeno Varo ICto injuriam, ut interpretatur, repellit cum ceteris Eu. Otto c. 2. et 3. negatque de illo cogitasse Horatium, in primis quod tum adhuc viveret ac floreret Jurisconsultus. G.

Ne longum faciam ; dum tu quadrante lavatum
Rex ibis, neque te quisquam stipator, ineptum
Praeter Crispinum, sectabitur ; et mihi dulces
Ignoscent, si quid peccaro stultus, amici ;
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatusque magis vivam te rege beatus.

---

140 Peccaro *etiam G. Sax.* Stultus peccavero, amici. *Z.* Peccavero *edd. vet.*

---

132 Bentleius edidit *Tonsor erat*, auctoritate ductus vetusti cujusdam Exemplaris a Cruquio memorati [et Acrone MS.] Sed illi, nescio quomodo, rariora semper fere maxime placent. B. Placet Bentleii lectio, quia concinnius est, si non ad idem opificium revertitur oratio. Z.

Manuum artes *Opera* dicuntur, Graecis Ἔργα.

133 Cum deberet dicere usitata formula, *Nec pueri tibi credituri* sunt, etiam plus adjecit; eos scilicet facturos de eo quod a lascivis pueris de aliis insanis fieri consuetum erat. Barbam autem vellere maxima stolidi senis contumelia est. *Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.* Persius.

136 *Rumperis;* dolore scilicet quod non possis eos fuste abigere.

Quid mirum est regem Cynicum iratum latrare? Inutiliter latrat canis qui non valet mordere.

137 *Longum*, supple sermonem. B. Dum tu sapiens et rex eris ex tua et gregalium tuorum sententia : etiam ego mea fruar et sententia et felicitate. G.

Pauperculi quadrantem balneatori dabant.

138 *Rex*, h. e. cum fueris rex.

139 Idem hic Crispinus cujus meminit et in prima : *Ineptum* dicit, quod esset *Aretalogus* vulgo appellatus.

Dulces, suaves utique et boni.

140 Bentleio magis placet *peccaro*, quod semel vel bis compareat in Membranis. B. Recte, si eadem meliora, ut hic. G.

Stultus, h. e. cum fuerim stultus quod tu putas scilicet. B. Nec diffitetur Horatius, in unoquoque peccato inesse stultitiam. G.

SATIRA IV.

IN OBTRECTATORES SUOS.

Ante me jam Lucilius, auctores veteris comoediae imitatus in notandis nominatim hominibus improbis, satiras scripsit, vir ingenii haud contemnendi et judicii acris, sed ob festinationem in scribendo et in expoliendo pigritiam durus et minus tersus in componendis versibus. Equidem multum scribere improbo; et Diis habeo gratiam, quod me parci sermonis finxerunt. Crispinus per me plus scribat quam ego, et efflet versus ut ventum follis: et Fannius gloriolae ducat sibi, si possit efficere ut imago et scripta sua reperiantur in bibliothecis. Cum ego scripta mea vulgo recitare vereor, ea nemo legit, imo spernit auctorem propterea, quod satiris, quibus vitia tam usitata notantur, offenduntur plerique. At iste poëta, dicunt, pronus est ad lacessendum, nemini parcit, et quicquid semel chartis illeverit, cuivis obvio recitat. Nae primum non jacto me esse poëtam, quia dicendi genus, quo utor in satiris, sermoni est propius, simile comico. Nam metro soluto et alio verborum ordine facto, rem ita esse, facile intelliges: quod secus est v. c. in versibus Ennianis, quibus vis poëtica et spiritus immanebit, etiamsi metrum sustuleris. Caeterum sitne justum poëma nec ne, nunc non quaero; hoc tantum contendo, non esse quod mea scripta metuantur. Latrones enim et sicarii metuant Sulcium et Caprium acerrimos accusatores, quos innocens non metuit. Ergo, si tu nec es latro, nec ego Caprius aut Sulcius, temere me metuis. Deinde nec scripta mea publice prostant, nec ego ea, nisi amicis idque coactus, recito: alii vero in foro sua recitent et in balneis, non ego: nec gaudeo alios laedere, ut obtrectatores calumniantur. Detestor istum, qui absentem amicum obtrectat, culpatum non defendit, dicteriis captat hominum risum, crimina falsa fingit, arcana prodit, sub specie amicitiae malevolentiam tegit. Ejusmodi improbitatem ab animo meo et scriptis abfore certissime promitto. Verum si quid liberius et forte jocosius dixero; mihi ignoscatur. Ad vitia fugienda et recte vitam instituendam optimus pater me jussit inspicere exempla improborum et proborum. Igitur vitia aliorum, ne ipse committam olim imprudens, otio concesso, litteris mando. Quod nisi mihi concedere velis; copia poëtarum mihi erit auxilio, et te ad hanc nostram sententiam, satiras esse scribendas, cogemus, quemadmodum ad suas cerimonias amplectendas compellunt alios Judaei.

Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque, Poëtae,
Atque alii quorum Comoedia prisca virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
Quod moechus foret, aut sicarius, aut alioqui

3 Ac fur *Bentl. it. Bos p. 57. G. Sax.*

1 *Aristophanes et Eupolis Cratinusque praecipui;* Quintilianus, admonente Torrentio. *Hi primi Archaeas Comoedias scripserunt.* Vet. Schol.

2 *Virorum,* πλεονάζει. Sic et Lucretius 5. 621. *Democriti quod sancta viri sententia ponit.*

3 *Descriptio est qualis sit avarus, qualis assen-*

Famosus; multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
Emunctae naris, durus componere versus:
Nam fuit hoc vitiosus; in hora saepe ducentos,
Ut magnum, versus dictabat stans pede in uno:
Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem;
Scribendi recte: nam, ut multum, nil moror. Ecce,
Crispinus minimo me provocat. ¶ Accipe, si vis,
Accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
Custodes; videamus uter plus scribere possit.

---

15 Accipe jam *etiam H. it. Loch. et al. sed primae editt.* Accipiam. Accipiam jam. G.

---

tator, caeteraque ejus generis. Cicero in Topicis, notante Cruquio. Atque hujusmodi erant Theophrasti Morum Χαρακτῆρες.

Malum modo Veteratorem dicit.

Bentleius probavit atque edidit *ac fur*, ex omnibus suis codd. excepto uno, ubi erat *aut.* Z.

4 *Sica* incurvus erat gladiolus acinacis magnitudine, quod ostendit Torrentius ex Josepho.

5 *Multa cum libertate; ut vel nomina ostenderent.* Vet. Schol.

Notabant Dilogως; nam et describebant uti pictores, et *notabant uti* morum censores. B.

6 *Hinc omnis*, Totus est in hac libertate. Z.

7 *Numerisque facetus*, h. e. asperitate rhythmi ridiculus, neque enim erat ob mutatos pedes *facetus*. B. Nec ob numeros mutatos, qui apud Graecos Comicos multo vividiores. Itaque aliter distinxi, ut *facetus* absolutum sit, et ad laudem Lucilii referatur. G.

8 *Emunctae naris*, h. e. judicii quidem acerrimi quod ad Satyricam materiam et sales attinebat. Παροιμιακῶς hoc dictum est.

Durus, inhabilis. CLUMSY. Nam et rudes dicuntur duri.

10 Magni fecit extemporalem suam facultatem, quam Horatius significat se spernere.

Stans pede in uno; puerili scilicet certamine; nam hoc faciunt pueri ludentes.

11 Nescio cur dissentiat ab Horatio Quintilianus, nisi forsan Lucilius fuerit ei affinitate aliqua conjunctus. B. *Flueret lutulentus*, eleganter Lucilii impetus in fundendis versibus minus puris et concinnis comparatur cum rapido torrente lutum sordesque ferente. Z.

Tollere velles; quia ut ait ipse, Sat. 1. 10. 51. *Ferebat plura tollenda relinquendis:* et sic accepit Quintilianus (10. 1. 94); hoc et sequentia ostendunt.

13 Regula ostendit quid rectum, quidque intortum sit: atque hoc artis est. Lucilio adfuit genius, ars defuit.

Ut multum, h. e. quam multum.

14 *Crispinus*, Aretalogus, de quo supra.

Minimo provocare dicuntur hi, qui plus ipsis promittant [leg. *ipsi promittant*], *quam in responsione exigant ab adversario.* Vet. Schol. Bentleius deridicule reposuit *nummo*, neque vidit *minimo* dici pro *minimo digito.* Atque hic quidem gestus apud nostrates etiam hodie familiaris est, ubi per contemtum aliquem advocamus. Mirari nequeo virum acerrimi judicii non attendisse ad Scholiasten veterem. B. Attendit, sed improbavit merito. Est aperte hic de sponsione et responsione sermo (Germani vocant *eine Wette)* quem clare indicant verba Vet. Schol. ab ipso Baxtero prolata. Ceterum cum *minimo* et *nummo* totidem lineolis perpendicularibus constent, blandissima sane est emendatio: nec tamen necessaria, cum qui *nummo* provocet alterum, *minimo* idem provocet, id est jubeat sibi minimum s. nummum *responderi*, repromitti, cum aliquanto plus ipse spondeat promittatque, certus nempe victoriae. G.

Accipe, h. e. Heus tu! audito. Miror Interpretes hoc non vidisse. B. Ego vero haud miror, eos non vidisse quod nusquam est, nisi in hominis forte barbari glossa. Provocat Crispinus Horatium: Accipere oportet utrumque statim instrumentum scribendi, tabulas, non in quibus alius testationem scribat, sed ubi versus ipsi. G.

Si vis, Accipiam; sic legerunt omnes fere scripti Codices cum Turnebo et Vet. Schol. pro *Si vis, accipe jam.* Significat nihil sibi de-

¶ Dî bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis.
At ut conclusas hircinis follibus auras,
Usque laborantes dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. Beatus Fannius, ultro
Delatis capsis et imagine; cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod sunt quos genus hoc minime juvat, utpote plures
Culpari dignos. Quemvis media elige turba;
Aut ob avaritiam, aut misera ambitione laborat.
Hic nuptarum insanus amoribus, hic puerorum;
Hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;

---

25 Digni *ex conj. Cun. Pro* elige, arripe *Bentl.* Elige *ante Ald.* Erue *inde ab Aldo al.*—27 Insanit *cum Bentl. G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Imo est in edd. Venet. mea, Glar. Chab. Lamb. Z.*—28 Aera *conj. Burm. ad Luca.* 8. 16.

---

esse praeter tabulas; nam sponte sua fluent versus.

15 Male Bentleius *Accipe jam* pro *Accipiam*, ex auctoritate pauciorum Codicum. B. Imo eadem lectio extat in ed. Venet. et Glar. Z. *Accipiam* magis etiam ideo placet, quod ad rem pertinet, etiam Crispinum tabulas s. pugillares accipere: agitur enim de sponsione, *uter plus scribere possit.* G.

16 *Custodes; ut proprios faciamus.* Vet. Sch. B. Ne adferantur alieni. G.

17 *Dii bene fecerunt; καλῶς ἐποίησαν·* forma agendi gratias apud Graecos; ut bene Cruquius. B. Inde a *Dî* est oratio poëtae. Ergo sic distinxi. Z.

Inopis et pusilli animi, h. e. tenuis et inaudacis spiritus. *Operosa parvus Carmina fingo* Lib. IV. Ode 2. Tardiora ingenia et diligentiora fere sunt, et judicio plus valent.

18 *Finxerunt;* de Promethei fabula cogitavit; sic et Juvenalis; *Finxit praecordia Titan.*

Ostendit se neque natura loquacem, neque in carminibus garrulum, eleganti Dilogia. B. Recte *loquentis animi.* Animus enim auctor est sermonis vel parci vel copiosi. G.

Pro *loquentis* Bentleius Lambini exemplo rescripsit *loquentem*, atque ita etiam edidit, sed meo judicio duriuscule et minus concinne. Pro *molliat* etiam [v. 20.] idem vir doctus fecit *emolliat*, quo placeret suae auri nullo sub auctore, uti saepe alias.

20 *Laborantes*, h. e. cum molimine anhelantes, ut fere fabrorum folles. Hunc locum imitatus est Persius 5. 10. B.

21 *Urbanissima amaritudine dicitur; nam Fannius Quadratus eo tempore Satyram scribebat, et erat sine liberis. Hujus imaginem et libros haeredipetae in publicas bibliothecas referebant, nullo merito doctoris.* Vet. Schol.

Ultro, cum ipse nil tale quaereret vel sperare posset. B. Melius, puto, Marcilius *ultro* explicat. Nemo expetierat scripta Fannii, certe Bibliothecae praefecti non curaverant describi: sed vel ipse Fannius obtulerat, vel illius amici. De *imaginibus* in Bibliothecis vid. Liv. 35. 2. De *Capsis* noster Sat. 1. 10. 63. Epist. 2. 1. 268. G.

22 *Capsae*, Thecae erant librorum atque etiam aliarum rerum: nos CASES dicimus, Graeci *κάμψας*.

Nemo legit inedita; neque enim edebantur nisi quae publica recitatione probabantur prius.

25 Pene omnes MSS. legerunt *elige* pro *erue*, sic et Veteres Scholiastae; estque longe melius, et huic loco accommodatius. *Mediam turbam* populum dicit: nam idem *medium* quod publicum et commune. *Media, quae ante conspectum est.* Vet. Schol. Hinc et *in medium afferre* dicimus pro in commune. B. *Arripe* pulchrum, ad significandum casum, et velut temeritatem. Sed magis satiricum *elige:* etiam quos ex vultu, ex fama elegeris tanquam bonos viros, laborant aliquo vitio. G.

26 *Ob avaritiam, aut ambitione laborat.* Comica est ista varietas, quasi dicat *hic per avaritiam, ille ex ambitione aegrotat.* Hoc Faber et cum Fabro Dacerius, Latinum non putant. Ego semper sum utcunque partium Horatii. Bentleius sine ulla auctoritate pro *ob avaritiam* reposuit *ab avaritia*, [Male. vid. Audendorp. ad Suet. Vespas. c. 9.] Douzam atque alios secutus. [Idem exstat in edit. Chab. Z.] Quidni hoc faceret cum Horatiana ista varietas illi videtur

Hic mutat merces surgente a sole, ad eum quo
Vespertina tepet regio; quin per mala praeceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem;
Omnes hi metuunt versus, odere Poëtas.
¶ Foenum habet in cornu, longe fuge, dummodo risum
Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et, quodcunque semel chartis illeverit, omnes
Gestiet a furno redeuntes scire lacuque,
Et pueros et anus. ¶ Agedum, pauca accipe contra:
Primum ego me illorum, dederim quibus esse Poëtas,
Excerpam numero: neque enim concludere versum
Dixeris esse satis; neque, si quis scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse Poëtam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.

---

35 *Pro* sibi, tibi *conj. Rutgers.*—39 Ego *om. H.* Poëtis *etiam alii conjecere ap. Cun.* Poëtas *nostri omnes.*

---

pus merum atque *scabies?* B. Si singularia omnia et semel tantum observata damnamus et emendamus: ilicet, quantam partem Latinitatis abolebimus? C.

Bene *laborat:* nam Stoicis omnes affectus pro morbis habentur. Miser est quem exspectatio cruciat.

28 *Argentum* modo posuit pro argento facto.

Aere; h. e. *Vasis et signis Corinthiis.* Vet. Schol. Albium puto dici Tibullum. Et superiori versu scripti Codices *insanus* legerunt pro *insanit,* quod magis placet ob varietatem Horatio consuetam.

30 Bene *tepet* de occidente sole.

31 *Uti pulvis;* Proverbiali Schemate: occurrit hoc et in primo Psalmo.

33 De *odere Poetas* Bentleius de suo infersit *odere Poetam,* nulla alia de causa nisi quod sequentia in singulari numero figurata sint. Dissimulavit Horatius se, *Poetas* nominando, de se uno cogitasse. Quis praeter Bentleium hoc non videret?

34 *Foenum habet in cornu;* aliud Proverbium hoc est, de petulanti et cerebroso. *Romae videmus hodieque faenum velut ansulam factum in cornulo bovis, quo signum datur transeuntibus, ut eum vitent.* Vet. Schol.

35 *Cuiquam amico;* neque Maecenati, neque Virgilio. B. Non crediderim. Z.

36 *Chartis illeverit,* per *εὐτελισμὸν* proscripserit; h. e. scribillaverit. Erant autem chartae ex papyris, uti membranae ex pellibus.

Omnes gestiet; festive et comice haec protulit de se, pro in lucem emittet. B.

37 *Furno,* ubi panis coquitur: *lacu,* ubi aqua hauritur. Z.

39 Pace tanti viri *dederim quibus esse Poetas* non videtur magis monstri simile, neque minus Latine dictum, quam *dederim quibus esse Poetis;* atque hoc in loco rectius, quod non dissentiant Libri. "Etiam hic (inquit Bentleius) invitis Codicibus repone." Quid autem de me fiet, si noluerim parere huic edicto? [†Oudendorpius contulit antiquum optimae notae codicem, qui fuerat apud Dorvillium, in quo *i* diserte invenit supra scriptum. vid. ad Jul. Caes. de Bello civ. 2. 1.]

40 *Excerpam* suaviter dicit pro excipiam, vel eximam: et significat se facile hoc passurum; nam levi opera quod in pomis vel floribus praecipuum est excerpitur.

Concludere, h. e. finire. Finis claudit opus, quod non sinat ulterius procedere.

41 Praetulit magnus Bentleius de suo more inusitatius *si qui.* Pronomen *quis* rarenter illi solet placere; neque enim ferre potest sibilationem Literae *s.*

42 *Sermonem,* communem dicit et quotidianum.

43 *Ingenium* naturae bonum est: nam Poeta nascitur.

Mens divinior; h. e. Poëtico spiritu afflata. *Nam nemo unquam magnus evasit sine afflatu divino,* auctore Cicerone.

Idcirco quidam, Comoedia, necne Poëma
Esset, quaesivere; quod acer spiritus ac vis
Nec verbis nec rebus inest; nisi quod pede certo
Differt sermoni, sermo merus. ¶ At pater ardens
Saevit, quod meretrice nepos insanus amica
Filius, uxorem grandi cum dote recuset,
Ebrius et (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. ¶ Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis;
Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
Quo personatus pacto pater. His, ego quae nunc,
Olim quae scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est,
Posterius facias, praeponens ultima primis;
Non, ut si solvas, " Postquam discordia tetra
" Belli ferratos postes, portasque refregit;"
Invenias etiam disjecti membra Poëtae.
Hactenus haec: alias, justum sit necne Poëma:
Nunc illud tantum quaeram; meritone tibi sit

---

49 Insanit *Ven. Glar. Chab.*—50 Recusat—ambulat *Chab.*—54 Transcribere *Chab.*

---

44 *Sonaturum; Quod sonare possit.* Hen. Stephanus. Sublimitatem dicit styli.

45 Ut disputatum est an poëma vocari debeat Comoedia: sic de Satiris quaeri potest. G.

46 *Quaesivere, dubitavere.* Vet. Schol.

Acer spiritus ac vis, h. e. alacris furor et vividus impetus.

48 *At pater ardens:* illud est quod ait in Arte Poet. 93. sq. *Interdum tamen et vocem Comoedia tollit, Iratusque Chremes tumido delitigat ore.*

49 Avorum atque aviarum indulgentia in causa fuit, quod vulgari convicio nebulones *nepotes* dicerentur.

51 *Ante noctem;* ut omnes viderent, quod ostendit *insanum* fuisse, et auget dedecus. B. *Ante noctem*, ubi non opus erat. G.

52 *Mira urbanitate et amaritudine Pomponii persona abusus est, quasi argumenti loco, ut eum carperet.* Vet. Schol. *Hoc vult intelligere, quod etiam sine Comoedia sic increpantur a patribus luxuriosi.* Alter Schol.

54 *Pura* verba usu quidem probata sunt, sed neque sonora, neque supra vulgi captum figurata. In Arte Poëtica 234. *inornata* dici et *dominantia*, quae verba pessime ab Interpretibus excepta sunt. *Puris: aut sine Figuris, aut magno sono.* Vet. Schol. Sic dicitur, *Toga pura, hasta pura*, et *pura vestis*, quibus scilicet nihil accessit ornatus. *Debet Poeta et gravia verba et composita cum sensibus elatis habere.* Vet. Schol.

55 *Stomachetur*, χολώσαιτο, seu commoveatur bile.

56 *Venuste personatum patrem dicit senem de Comoedia.* Vet. Schol. Veteres Comoedi Personis, hoc est, fictis vultibus (seu potius capitibus) agebant Fabulas, Οἵα κεφαλὴ, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει! inquit Aesopia Vulpes de pulchra persona a se casu conspecta,

58 *Temporibus et modis* constat Musica. *Tempora dixit moras syllabarum et correptiones.* Vet. Schol. et per haec Metra atque Rhythmos.

60 *Postquam discordia; Haec Ennii verba sunt.* Vet. Schol. Haec et Virgilius imitatus est in, *Belli ferratos rupit Saturnia postes.* B. *Non* refertur ad *Invenias*, &c. Non amplius poteris cognoscere esse orationem poëticam. Verum secus est, si Ennii illud solveris, &c. Z.

Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat et Caprius, rauci male, cumque libellis;
Magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
Et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Coeli Birrique, latronum,
Non ego sim Caprî, neque Sulcî; cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Queis manus insudet vulgi Hermogenisque Tigellî,
Nec recitem quidquam, nisi amicis, idque coactus
Non ubivis, coramve quibuslibet. ¶ In medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus. ¶ Inanes
Hoc juvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. ¶ Laedere gaudes,
Inquis; et hoc studio pravus facis. ¶ Unde petitum
Hoc in me jacis? est auctor quis denique eorum,

---

65 Fulcius *hic et* 70. *Z. M.* 1477. *Ven.* 1479.—66 Raucus male *Glar.*—68 Puris vivat *Lamb.*—69 Byrrhi *G. Med.* 1477. *Ven.* 1479.—73 Nec *primae editt.* Neu *Cun.* Quidquam *etiam Sax.* Non recito cuiquam *edd. vett.*

---

62 *Disjecti membra Poetae;* cogitavit de Apsyrto.

64 *Illud*, hoc.

65 *Suspectum* dicitur unde timetur periculum.

Sulcius acer; Hi acerrimi delatores et causidici fuisse traduntur, et ideo rauci quod in contentione judiciorum clament: Cum libellis autem, quibus annotant quae deferunt. Vet. Schol.

66 Ad Emphasin posuit *ambulat*, h. e. foras prodit, et in medio versatur, neque quenquam veretur.

Male per Euphemismum; nam exsecrando proferebatur. B. Non intelligo hanc annotationem: *raucos male* intelligo raucos usque ad molestiam audientium, vel ad periculum amittendae vocis. G.

68 *Puris manibus;* Veteres a caede lavabant manus: erant enim illud lustrationis genus. B. *A caede*, intell. ut se a caede puros ostenderent, ut in lege Mosaica de expiandis caedibus, quarum auctor non extat Deut. 21. 6. G.

69 *Ut tu sis similis; sublimis* [f. *subtilis*] *invectio* Vet. Sch. B. Pro *sis*, *si* est in MS. Hannov. unde oriatur sententia talis, quae pendeat a versu praecedenti: quemadmodum contra, tu similis latronum sis, ego vero non sim similis illorum accusatorum; non est causa cur me metuas. Deinde illam posteriorem enuntiationem de se magis declarat, cur non sit similis accusatoris. *Cur metuas me, si nulla taberna*, &c. In recepta lectione, *Non ego sim* est, non volo esse; *Nulla tab. habeat*, nullam habere volo, &c. G.

71 *Nulla taberna; Negat se libellos suos edere Bibliopolis, qui stationes vel armaria circa pilas vel columnas habebant: et in pilis Epigrammata scribebant Poetae, qui non tradebant Bibliopolis.* Vet. Schol. Hoc est, apud publicas porticus. Advertendum in transitu, *stationis* dici Bibliopolarum tabernas. Hinc. Angl. *Stationers.*

72 Παρὰ προσδοκίαν annumerat vulgo praeclarum et elegantem virum, carminibus et existimationi suae infestum. Nam haec Satyra scripta est ante mortem Tigelli, ut ego censeo, etsi contradicat Dacerius. B. At versus certe 92. collat. cum Sat. 2. 27. et 3. ostendit, hanc satiram esse scriptam post mortem Tigellii cantoris. Ergo hic Tigellius est diversus. Z.

73 Pro *Non recito* reposui ex quibusdam Lambini MSS *Non recitem*, ut hic versus superioribus cohaereat: Torrentius reperit in suis *Nec recito*, quod minus concinnum est. Bentleius arbitrio sui ingenii reposuit *Nec recitem quicquam;* verum quid opus hoc? B. Opus omnino videtur. Nam *cuiquam* supervacuum facit sequens versus: *quidquam* excludit omne genus recitationis. G.

74 *In medio qui;* motus auctoritate Veteris

Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit, alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest; commissa tacere
Qui nequit; hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.
Saepe tribus lectis videas coenare quaternos;
E quibus unus avet quavis aspergere cunctos,
Praeter eum qui praebet aquam: post, hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit praecordia Liber.
Hic tibi comis, et urbanus, liberque videtur,
Infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petillî

---

88 Aqua *Venet. ef. Muretus ad Terent. Eunuch.* V. 8. 57.—94 Capitolinis *G.*

Interpretis Dialogismum feci. *Hoc totum urbanissima amaritudine dicitur.* Vet. Schol. B.

Objicitur Horatio, si ipse non recitet, alios tamen esse, qui talia recitent, vel in ipso foro. Subjicit lepide poeta, etiam in balneis hoc facere quosdam, ubi suavius resonet vox. Sed magis serio addit, hoc facere homines vanos, &c. Rejectus ita adversarius, In hoc ipso, ait malitiam esse, quod non recitet, ut tutius possit laedere ex occulto, &c. G. Equidem retuli verba *Quique—conclusus* ad antecedentem objectionem, ita ut poëta respondeat inde ab *Inanes.* Z.

76 *Conclusus*, h. e. concameratus.

Inanes dicuntur stolide superbi.

78 *Tempore alieno*, h. e. intempestive, et per hoc importune.

79 Ratio nobis non apparet cur Bentleius hoc in loco praeferat *Inquit* tam tenui auctoritate ductus. Etsi faterer esse tantundem, nisi quod Dialogismo nostro magis conveniat *Inquis.*

Studio facis, h. e. consulto hoc facis, quo tutius laedas, dum lates: *pravum* autem perversum dicit natura, seu malignum.

Unde petitum est saxum hoc quod in me conjicis? Allegoricῶς.

81 *Vixi cum quibus;* h. e. convictorum meorum, quibuscum convivari solitus sum. Nam *vivere edere est* et *bibere*, unde victus. Maecenatem significare videtur.

83 *Captat*, aucupatur, sectatur.

Dicacis, h. e. mordacis. *Qui maledicendo risum movet.* Vet. Schol.

85 *Hic niger est;* i. e. *Malus et venenatus.* Virgil. *Nigri cum lacte veneni.* Vet. Schol. Sic et Juvenalis, *Nigros efferre maritos.*

Romane; bonam habet Emphasin candoris Romani, et tangit exteros. *Hunc te oportet metuere, non me.* Vet. Schol. Cruq.

86 *Tribus lectis; Triclinium dictum est a tribus lectis.* Vet. Schol.

87 Bentleius in uno exemplari scribi dicit *amet* pro *avet*, quod ob eam rem ille praeferendum putat, non ego. B. Praeferunt *amet* cum Bentleio Cuningamus et Sanadonus, quod conjunctivus hic videatur commodior. *Quavis* potest significare *quavis ratione* ut *qualibet:* nisi malis legere cum Mureto, *quavis—aqua*, ut *qui praebet* sit descriptio convivatoris. Si quid mutandum sit, ego optem in bono libro legi *unus—quivis*, id est, *unusquisque. Qui praebet aquam* (V. Sat. 2. 2. 68.) eo genere extenuationis dici videtur, ut *ad sorbitionem* invitant hodie, qui lautas epulas instruxere. G.

88 *Qui praebet aquam;* convivatorem dicit; hic enim praebet aquam qua reliquos convivas aspergit, dum vino et epulis ad dicacitatem linguam ejus acuit, et commodum facit videri sodalem, alias mutum futurum. Nam hujusmodi scurrae solis student gratificari patronis: bene igitur *avet* et *quavis.* Interpretes nihil hic videre.

90 *Comis* suavitate, *urbanus* salibus, et *liber* apertis jocis et praesenti fiducia.

91 *Infesto nigris;* h. e. qui vis videri infestus, et me culpas ob Rufillum et Gorgonium propter leves ineptias a me derisos. (Vid. Sat. 1. 2. 27.)

93 *Lividus* idem est qui et niger. *Malos.*

Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
¶ Me Capitolinus convictore usus amico—
—que a puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit; et incolumis laetor quod vivit in Urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. ¶ Hic nigrae succus loliginis; haec est
Aerugo mera; quod vitium procul afore chartis,
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud vere, promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte jocosius; hoc mihi juris
Cum venia dabis. Insuevit pater optimus hoc me;
Ut fugerem, exemplis, vitiorum quaeque, notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
Nonne vides, Albî ut male vivat filius? utque
Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cum deterreret, Sectani dissimilis sis.

---

95 Furis *pro* fuerit *Zar.* Defensas *Sax.* Defenses *Cun.*—103 *Pro* vere, de me *Han.*—105 Insevit *Lamb. ex conjectura: recepit Chab.*—109 Utqui Panis inops *vel* Farris in *conj. Bentl. Et videtur* Panis *a prima manu esse in G.* Farris *habet Z.*—111 At turpi *Med.* 1477. *Ven.* 1479.

---

homines atros et venenatos dicere solemus. Vet. Schol. *Livor voluntas venenata est*, ut idem Schol.

94 *Petillius dum Capitolii curam gereret, coronae sublatae causam dixit, absolutusque est a judicibus in gratiam Augusti, cujus amicus erat.* Vet. Schol. Cruq. *Petillius cum Capitolio praeesset, coronam Jovis rapuit; et ex crimine Capitolinus dicebatur.* Alter Schol. Dissimulanter et per transitum Petillium graviter percutit.

95 Inest asseveratio voci *defendas;* quasi diceret, nil dubito quin sis defensurus: nam ἐν ἤθει proferendum est; estque mira Ethopoeia, sive Mimesis, in sequentibus.

99 *Judicium illud; capitalem sententiam.* Vet. Schol.

100 Notum est *loliginis*, sive sepiae, sanguinem nigri esse coloris.

101 *Ex aerugine χάλκανθος, sive atramentum sutorium, conficitur.* Cruquius.

Lambini et Cruquii scripti Codices magno consensu legerunt *afore* pro *abfore*, quod mihi cum Cruquio placuit.

102 *Prius*, h. e. magis. Mavult enim hoc vitium chartis suis adhaerere quam animo. B. Quin naturae ista lex, ut in chartas transferantur vitia animi: nisi prius sit animo concepta militia, nec in charta erit.

105 *Insuevit pater;* significat Satyram suam paternis monitis imputandam.

106 Ordo est; *Notando quaeque vitiorum ut fugerem.* Proprie Censoris erat *notare.*

109 *Albî ut male; multos probrosis jocis percutit.* Vet. Schol. Vafre nomina adjecit de suo, ac si a patre accepisset. Sunt qui Albii filium Albium Tibullum Poetam fuisse existimant; et merito forsan, cum nepos et is fuerit.

110 *Barrus inops; vilissimae libidinis atque vitae fuit, adeo ut Aemiliam virginem Vestae incestasse dictus sit; certe adulteras sincerissima cupiditate sectabatur.* Vet. Schol. ad Satyr. 6. Hunc *Titum Veturium Barrum* dicit Dacerius. Quid refert scribere cum Bentleio *Barus* pro *Barrus?* Certe *Barri* Poenis dicebantur elephanti.

111 Scite posuit *quis velit*, pro *tu velis.*

112 *Sectani, moechi.* Vet. Schol. Cruq. Bentleio de more suo magis placuit ignotius nomen *Sectani.* Sed ista varietas debetur exscribentium inscitiae, quod non possent vel ipsi quaedam legere.

Ne sequerer moechas, concessa cum Venere uti
Possem; Deprensi non bella est fama Trebonî,
Aiebat: sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi: mi satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possum: simulac duraverit aetas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis: et sive jubebat
Ut facerem quid, Habes auctorem quo facias hoc;
Unum ex judicibus selectis objiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhonestum et inutile factu
Necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut aegros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria saepe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quaecunque ferunt; mediocribus, et queis
Ignoscas, vitiis teneor; fortassis et isthinc
Largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
Consilium proprium: neque enim, cum lectulus aut me

---

115 Vitatum—petitum *coll. Sax.*—119 Possim *Ven. Glar. Lamb. Chab.*—125 Fragret *Bos Anim. p.* 58.—126 Fumus *Acro et ed. Venet.*

---

114 *Deprensi Trebonî; hic in adulterio deprensus fuit.* Vet. Schol.

115 *Sapiens, Philosophus.* Vet. Schol.

116 *Causas reddit;* h. e. demonstrabit tibi Dialecticis argumentis: nam Magistrorum *est causas cognoscere rerum.*

117 *Servare,* tenere, et caute observare.

118 *Dum custodis eges;* impuberes sub Paedagogis erant: curatores vitae et morum hi erant.

119 Sive *possim,* sive *possum* ponas cum Bentleio, intererit nihil. B. *Possum,* quod fere habent MSS. magis placet, quod fiduciam, certe bonam spem magis indicat. G.

Duraverit, firmaverit. Vet. Schol. Usus rerum firmat animum.

120 *Nabis sine cortice; vives tuo arbitrio: Proverbialiter posuit.* Vet. Schol. Nam cortex suber est. Unde et nostrum CORK.

122 *Auctorem* modo posuit pro exemplum.

123 *Judices equites Romanos dixit, ex equestri enim ordine judices leguntur hodieque.* Vet. Schol.

Objiciebat, h. e. proferebat et ob oculos ponebat.

124 Lambini, Cruquii et Torrentii Codices habebant *inutile factum,* pro *factu,* magno consensu. *Inutile* perniciosum dicit, et *factum* modo participium est, h. e. si fuerit a te factum. Male igitur Bentleius reposuit *inutile factu* in isto loco.

125 *Addubitat* qui paulum dubitat.

Longe lateque conspicitur quod *flagrat.* B. *Flagitium* cognatae originis nomen videri potest, propter quod aliquis flagrat rumore malo. G.

126 *Avidos, intemperantes.* Vet. Schol.

127 *Exanimat;* h. e. immaniter terret.

Sibi parcere, vitae indulgere. Vet. Schol.

128 *Teneros,* nondum usu duratos.

129 *Sanus* est qui non desipit: nam desipere dicunt Stoici qui non ad naturam et rectam rationem vivunt.

131 *Teneor,* h. e. invitus teneor. *Dum me Galatea tenebat, Nec spes libertatis erat.* Virg.

Porticus excepit, desum mihi: Rectius hoc est;
Hoc faciens, vivam melius; sic dulcis amicis
Occurram; hoc quidam non belle; num quid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Haec ego mecum
Compressis agito labris: ubi quid datur otî,
Illudo chartis: hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum; cui si concedere nolis,
Multa Poëtarum veniat manus, auxilio quae
Sit mihi (nam multo plures sumus) ac veluti te
Judaei cogemus in hanc concedere turbam.

---

140 Noles—veniet *Bentl.*—141 Auxilioque *Lamb. Chab.*

Unde Ludovicus de Desprez habuit suum *tentor?*

133 *Consilium proprium;* h. e. cogitatio.

134 *Rectius hoc; inducit verba qua cogitat.* Vet. Schol.

135 *Melius;* h. e. suavius: contra *male vivit,* qui insuaviter.

136 *Occurram* modo pro conveniam, vel sim una.

Non belle, Litotes est, pro *inhumane.*

137 *Imprudens,* inconsultus et per hoc affectibus indulgens.

138 *Compressis agito labris,* h. e. tacitus ultra citraque animo voluto. *Sermones duo sunt,* ἐνδιάθετος καὶ προφορικὸς, *prior inclusus, posterior prolatus.* Vet. Schol. Cruq.

139 *Illudo chartis: perdo chartas scribendo: urbanissime apponit vitio Poemata scribere: sed et caetera quae subjecta sunt eodem urbanitate dicuntur.* Vet. Schol. Dicitur et *illudere pecuniae,* qui ea abutitur et quasi habet ludibrio.

140 *Concedere* modo pro parcere et remittere positum est.

Magis placet mihi *nolis* et *veniat* modo dici dubitativo, quam cum Bentleio *noles* et *veniet* indicativo. Loquitur enim tanquam de re probabili atque verisimili, minando tantum.

141 Operae quaecunque *manus* dicuntur. *Multorum manibus grande levatur opus.*

142 Belle et hunc locum expolivit Juvenalis: *Stulta est clementia, cum tot ubique Vatibus occurras, periturae parcere chartae.*

Veluti Judaei; isti in sacris argumento uti baculino consuevere: a dominis Aegyptiis traxere et vicinos odisse et vicinorum numina violare: utrumque tamen a Mose prohibitum est. Atque hac de re Juvenalem vide Sat. 15. [† Judaei nihil intermittebant, ad faciendum proselytum; imo cogebant aliquando, dummodo justa occasio nata foret. Quo pertinet illud Flacci: ac veluti te etc. *Alberti.*]

143 *In hanc concedere turbam;* h. e. pedibus ire in sententiam majoris numeri; est autem grex et turba fere viliorum multitudo.

SATIRA V.

ITER BRUNDUSINUM.

Ad componendas controversias inter Augustum et Antonium ortas conventus utriusque legatorum, de quo videndus est Dio Cassius XLVIII. 54. habitus est auctumno anni V. c. 717. Brundusii, quo missus est ab Augusto Maecenas. Hoc igitur iter Horatius, qui cum aliis in comitibus Maecenatis fuit, jocose describit. Materiam ridendi praebet conscensio navigii, magistratus Fundanus, duorum scurrarum concertatio, assatio macrorum turdorum, puella mendax, quae Horatio noctem promissam non servat, superstitio Egnatiensium et alia.

EGRESSUM magna me excepit Aricia Roma
Hospitio modico; Rhetor comes Heliodorus,
Graecorum linguae doctissimus. Inde Forum Appî,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Praecinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat teterrima, ventri
Indico bellum, coenantes haud animo aequo
Exspectans comites. Jam nox inducere terris
Umbras, et coelo diffundere signa parabat:

---

1 Accepit *Lambin. ex codd. et Bentl. non male.*—3 Linguae *etiam coll. Sax. et Zar. Al.* longe. —7 Dererrima *etiam G. et edd. primae. Bentl. sed Ven. Glar. Lamb.* deterrima.

---

1 *Lucilium hac Satyra aemulatur Horatius iter suum a Roma usque Brundusium describens, quod et ille in tertio libro fecit, Primum a Roma Capuam usque, et inde fretum Siciliense.* Vet. Schol. *Egressus Roma dicimus et Romam.* Alter Schol. B. An *Roma* hic *magna* dicitur ut *Graecia magna*, cum extensione quadam, quia *egressum* statim Aricia excipit? G. *Magna* dicitur Roma, quia Aricia, cui opponitur, erat parva. Z.

3 Pro *longe* quinque Cruquii totidemque Torrentii scripti Codices legerunt *linguae;* quod et Lambinus legerat in suis. Et bene *linguae* de Rhetore. Ordo est, quasi diceret; *Graecorum omnium doctissimus linguae,* h. e. Artis Oratoriae. Sic et Cicero; *Concedat laurea linguae.* Mirum est Interpretes hoc non advertisse. Quin et ipse Bentleius, egregius Criticus, me sicco pede praeteriit, quod is sit magno animo et ὑπερόπτης minorum. B. Si *Graecorum linguae* sit vera lectio, interpreter Graece loquentium, qui plures sunt longe, quam natione Graeci. G.

4 Nominatis jam nautis et cauponibus, et hos et reliquos omnes voce *malignis* complectitur. *Malignis, deest hominibus.* Vet. Schol. *Malignos* nunc dicit naturae perversitate inhumanos, et *hospitibus feros.* B. *Malignos* aptum cauponibus epitheton iis qui *maligne*, i. e. parce nimis pro ratione mercedis praebent necessaria. G.

5 *Hoc iter; i. e. Ab urbe usque ad Forum Appii biduo venimus.* Vet. Schol.

Altius praecingebantur strenuiores, remissiores demissis tunicis incedebant.

6 *Minus gravis; quia habitaculis frequentatur, ubi possunt manere quocunque pervenerint.* Vet. Schol.

7 *Propter aquam; Hodie in Foro Appii viatores propter aquam, quae ibi teterrima est, manere vitant.* Vet. Schol. Hinc patet nuperos Editores male reposuisse *deterrima* pro *teterrima.* Nam foetidam esse vel hodie Cruquius ostendit ex Blondo.

Ventri indico bellum, Proverbialis Elocutio satis scita. B. Denuncio ventri inediam, h. e. non coeno. cf. infra Serm. II. 8. 5. Z.

Tum pueri nautis, pueris convicia nautae
Ingerere. ¶ Huc appelle. ¶ Trecentos inseris; ohe!
Jam satis est. ¶ Dum aes exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora: mali culices, ranaeque palustres
Avertunt somnos: absentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim: tandem fessus dormire viator
Incipit; ac missae pastum retinacula mulae
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
Jamque dies aderat, cum nil procedere lintrem
Sentimus: donec cerebrosus prosilit unus,
Ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
Fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pransi tria repimus, atque subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur.

---

12 Ingeris *codd. duo Lamb.*—15 Ut cantat *etiam H. G. Sax. Z.*—20 Nil cum *Sax. G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *et forte omnes ante Ald. etiam R. Steph.*—23 Exponimus *coll. Sax.*—24 Lavimus *nostri omnes.* Lavimur *Bentl. conj. et Heinsii.*

---

9 Ἐν ἤθει dicitur *exspectans;* significat enim coenam visam fuisse sibi nimis prolixam, quod non et ipse coenaret una.

Jam nox inducere; suaviter deridet Epici Carminis Scriptores, sive haec de suo protulerit, sive verba sint alicujus Poetae.

11 *Pueros* dicit comitatus sui servos.

Convicium est quasi *convocium*, ut bene Torrentius ex Ulpiano.

12 *Ingerere;* de *conviciorum plaustris* cogitabat, et supplendnm est extrinsecus *incipiunt.*

Huc appelle; buc applica navem; verba sunt alicujus ex servis ad nautam. Vet. Schol. Cruq.

Verba sunt nautae irascentis, cum plures navi imponantur, quam pepigerat. Vet. Schol.

Ohe! vox est satietatis. Donatus. Hoc adnotabat Cruquius.

13 *Aes*, h. e. *naulum.* Vet. Schol.

Mula ligatur: mula enim jungenda erat, quae contra aquam navigium traberet. Vet. Schol.

14 *Mali*, h. e. pestiferi: diritas est in voce *mali. Culices tintinnialas vocant plebeii a sonitu alarum.* Vet. Schol. Cruq. B. Κώνωπες Gr. dicuntur. Z.

Ranaeque palustres; quia ab Appii Foro per paludes navigatur, quas paludes Caesar derivavit. Vet. Schol. Paludes dicit Pomptinas: navigatio autem per fossam hujus derivationis fiebat, ut ex Strabone ostendit Cruquius.

15 Recte Bentleius ex plurimis Libris interserit *absentem ut cantat.*

Bene *cantat*, subjecturus *prolutus vappa.*

16 *Vappa; vino malo et evanido.* Vet. Schol.

18 *Retinacula, chordae quibus mula traxerat navem.* Vet. Schol. Cruq.

19 *Nauta in navi; viator qui mulam ducebat.* Vet. Schol.

Saxo; lapidi Termino, puto, vel magis milliari.

20 An magnum putat Bentleius de *cum nil* reponere *nil cum*, et de *lavimus* [v. 24.] *lavimur*, ex sola Heinsii conjectura? In causa fuerat rarior scriptura.

21 *Cerebrosus; cui cerebrum facile ad insaniam movetur.* Torrentius. Αὐθάδης, *iracundus.* Vet. Schol. *Qui totus suo consilio baeret.* Landinus.

22 Bene *saligno*, cum in paludibus essent. B. Jucundum ἦθος cerebrosi qui mulam et nautam nullo discrimine habet. G.

23 *Dolat, ferit et graviter verberat.* Vet. Sch. Cruq. Immani scilicet ictu; qualem fabri lignarii dolabra sua infligunt.

24 *Lavimus; religionis causa.* Torrentius. B. *Lavimus* tanto magis retinendum putabamus, quod ipsum saepe intransitive ponitur. G.

Fanum Feroniae in tertio milliario est a Tarracina; baec est Jovis Anxuris uxor. Vet. Schol.

Huc venturus erat Maecenas, optimus atque
Cocceius: missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.
Hîc oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Maecenas advenit, atque
Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antonî, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco Praetore libenter
Linquimus, insani ridentes praemia scribae,
Praetextam, et latum clavum, prunaeque vatillum.
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
Murena praebente domum, Capitone culinam.

---

36 Batillum *Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor. it. H. St. Rutg. Bur. Mait. Bentl.* Catillum *quidam ap. Ascens. Ald. R. Steph.* Prunei bacillum *Baruff. de quo V. N.*

Dionysio Halicarnasseo Feronia Juno Anthia est, sive 'Ανθηφόρος ut ostendit Torrentius.

25 *Repimus; quia illis temporibus adhuc Tarracinensis urbs in altissimo monte erat, inde postea in aequiorem locum deposita est; ut non solum sint adhuc vestigia aedificiorum in monte, sed et murorum.* Vet. Schol.

26 *Late candentibus, mons ille in quo Tarracina constituta erat, non candida saxa habet, sed calci coquendae aptissima; ergo a calce videtur candida dixisse.* Vet. Schol.

Anxur, Tarracinam dicit, Anxur autem dicta quod ibi imberbis colitur Jupiter. Vet. Sch. Graecis "Αξυρος vel 'Αγξυρος, atque ob hanc causam *Anxur* nonnunquam masculinum est.

28 *Cocceius Nerva proavus Nervae, qui postea imperavit Romae, mandavit Augusto, ut mitteret, qui de summa rerum tractarent. Ergo missus est Maecenas cum Agrippa qui utrumque exercitum in una castra coegerunt, ut ait Livius Lib.* CXXVII. Vet. Schol. B. Malim referre *optimus* ad *Cocceium:* Maecenas nomine suo jam satis ornatus. G.

29 Causa dissidii Augustum inter et M. Antonium erat Lucius Antonius Consul, Triumviri frater, qui Reipublicae et Brutianarum partium amorem prae se ferens, in Augustum arma moverat, fratrisque auxilium impetraverat. Tandem vero matris Juliae rogatu et Cocceii Nervae hortatu Antonius cum Augusto pacem fecit, accepta in matrimonium Octavia Augusti sorore. Qua de re vide Appianum Alexandrinum. [† Illa pax Antonium inter et Caesarem coiit Tarenti, non Brundusii a. U. C. 716. ut Appianus ostendit Lib. 5. p. 1133. Hinc putat Wesseling. (Obss. 2, 15.) Horatium Roma Brundusium esse profectum a. U. C. 715 quo sub veris initia Brundusium Antonius venit. Quamquam Heynius (V. Virgil. ad a U. C. 715.) Wesselingio non adstipulatur.)

30 *Ex frequentissimis collyriis est id, quod quidam cythion, quidam a cinereo colore tephrion appellant.* Corn. Celsus, Lib. VI. Ridiculus est Dacerius cum Horatio collyria ex aquis destillatis hodiernum in morem confecerit.

Lippus, h. e. quod lippus essem.

31 *Illinere;* supplendum extrinsecus incipiebam: h. e. *Illinebam cotem, ut postea oculos inungerem.* Vet. Schol.

32 *Ad unguem factus homo, translatio a marmorariis, qui juncturas marmorum tum demum perfectas dicunt, si unguis superductus non offendatur.* Vet. Schol. Ut nimis bellum atque concinnum deridet. B. Deridendi causam non video ullam. Z.

34 *Fundi* oppidum in via Appia. Vet. Sch. G.

Praetorem pro magistratu dixit, h. e. *Duumviro.* Vet. Schol. Notum est Duumviros fuisse coloniarum Consules. Est autem *Aufidio Lusco Praetore* Ablativus Causae. B. Potuit Horatius *Praetoris* nomen irridendi causa ponere, idque eo magis, quod sibi hoc nomen interdum arrogabant magistratus municipiorum et coloniarum, ut Campani illi duumviri apud Cic. Agr. 2, c. 34. G. In nomine *Praetoris* videtur duplex jocus esse. Primum quod iste Duumvir honorifico nomine Praetoris appellatur, sive quod a municipibus inepte tribuebatur, sive quod sibi arrogabat cultum vestitumque Praetoris Romani: certe latus clavus hujus hominis non sine risu conspici poterat, praesente Maecenate tali tantoque viro, qui angusto clavo contentus erat. Deinde quod iste discessus a Fundis, tanquam res magna et memorabilis accidisse dicitur *Aufidio Lusco Praetore*, imitatione Romanorum, qui aliquid evenisse dicebant hoc et illo Consule.—*Libenter*, ob largam ridendi materiam. Z.

35 *Insani* modo posuit pro stolidi, atque Italo honore superbientis.

Praemia, insignia dignitatis. Vet. Schol.

Postera lux oritur multo gratissima: namque
Plotius et Varius Sinuessæ Virgiliusque
Occurrunt; animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me sit devinctior alter.
O qui complexus! et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit; et parochi, quæ debent, ligna salemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Lusum it Mæcenas, dormitum ego Virgiliusque:
Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
Quæ super est Caudî cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti scurræ pugnam Messîque Cicirri,

51 Caudi *vel* Caudis *etiam G. in marg. F. Med.* 1486. *Ven.* 1486. *Locb.* Claudi *al.*—52 Cicirri *etiam G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. it. Bentl. Cun.*

Quia de Decuria scribarum fuerat. Vet. Schol. Erant autem scribae fere libertini generis. *Apud nos revera, sicut sunt, mercenarii scribae existimantur.* Cornel. Nepos.

36 *Praetexta* superiorum erat magistratuum: toga haec erat colore quidem candida, sed purpureo limbo circumsepta.

Laticlavia tunica fere Senatorum erat propria, uti angusticlavia Equitum. Erant isti clavi purpurei panni albis tunicis insuti, clavorum forma; (aurei patagia dicebantur). *Purpureus late qui splendeat unus et alter, Assuitur pannus*, De Arte Poet.

Prunaeque vatillum; De balneis publicis prunas sibi domum a mediastinis afferri magni pendebat. Vet. Schol. Imo ignis tanquam Vestae numen summis magistratibus a πυρφόρῳ praeferebatur. Erat autem *vatillum* patella quaedam ferrea, qua ignis circumferebatur, quasi *parvum vas*: quod ostendit Rutgersius. Bentleius scripsit *batillum*, quod idem valet diverso prolatu De *vas, vasis* vetuste *vatis*, fieri videtur *vatillum.* B. De insigni quodam honoris hic agi, certum est, qui non conveniret huic homini. *Bacillos*, singulos arbitror, decuisse talem magistratum, docet Cic. Agr. 2. c. 34. Quo minus *bacillos prunei* s. *pruni* probare possumus, quos huic loco inferre nuper conatus est H. Baruffaldus, vir doctissimus, de Hortatore nautico p. 141. (Opusc. scientiff. et philoll. To. 29). Neque placet Landini sententia, prunas adhibitas stigmatis inurendis. Neque usitatus tum erat honos praeferendi ignis s. lampadum, quem postea usurparunt Imperatores Romani, de quo Lips. ad Tac. An. Exc. A. Fuerit igitur hic *vatillus* s. *batillus* foculus sacrificandi causa praelatus huic magistratui: cum nihil rei majoris agere solerent sine sacrificio. Adventus autem Maecenatis et reliquorum res videri maximi momenti potuerit. G.

37 *Formias urbem significat, hinc namque fuit familia Mamurrarum honesto loco nata.* Vet. Sch.

38 *Muraena*; frater hic erat Terentiae uxoris Maecenatis.

Domum; hospitium. Vet. Schol.

Culinam; h. e. *coenam.* Vet. Schol.

39 *Postera lux oritur;* ridicule imitatur Epicos.

40 *Plotius et Varius*, Poetae hi erant celeberrimi.

41 Bene *animae;* nam candor est animae.

Candidus purus est omni macula, et simpliciter bonus.

44 *Sanus;* h. e. *quamdiu sana mente sum*, Vet. Schol.

45 *Campano ponti; qui est citra* XVI. *milliarium a Capua.* Vet. Schol.

46 *Parochi, publici muliones.* Vet. Schol. Πάροχος a παρέχω, *quod vehiculo praeerat.* Nonius Marcellus. *Hi solent legatis causa Reipublicae iter facientibus necessaria ministrare.* Vet. Schol. Hos alter Scholiastes *Copiarios* dicit.

Non observati Cangio et continuatoribus *Copiarii:* dictos a *Copiis* annonae et aliarum rerum, quas ministrarent, apparet. De *Copiis* Gothofr. in Glossar. Cod. Theod. G.

47 *Tempore*, h. e. bono tempore, vel tempestive. B. *Hinc*, ab illa villa, in qua comi-

Musa, velim memores; et quo patre natus uterque
Contulerit lites. Messî clarum genus Osci;
Sarmenti domina exstat. Ab his majoribus orti
Ad pugnam venere: prior Sarmentus, Equi te
Esse feri similem dico. Ridemus: et ipse
Messius, Accipio; caput et movet: O, tua cornu
Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres, cum
Sic mutilus minitaris? At illi foeda cicatrix
Setosam laevi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat;
Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicirrus ad haec, donasset jamne catenam
Ex voto Laribus, quaerebat? scriba quod esset,

54 Contulerint *coll. Sax. Z. Med.* 1477. *Cun.*—58 Accipito, *Z.*—60 Miniteris G. *Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. Bentl. Cun.* Minitaris *al.*

tes Maecenatis diversati erant, muli cum muliones Capuam iverunt ad pernoctandum. Z.

49 *Se lippum dixerat, ergo crudum Virgilium intelligamus.* Vet. Schol.

51 Cum Veteri Scholiaste reposui *Caudî* pro eo quod erat *Claudî;* atque haec est lectio quorundam Torrentii Manuscriptorum. *Caudium est Civitas Samnii.* Lucanus; *Ultra Caudinas speravit ponere furcas.* Vet. Schol.

52 Ridicule *pugnam* dicit duorum scurrarum concertationem. *Ambo ex urbanitate et audacia noti, Equites tamen Romani.* Vet. Schol. *Cum autem convivatores essent Horatii, joci causa se invicem verbis fatigârunt.* Alter Schol.

Bentleius recte posuit *Cicirri* [pro *Cicerri*] *Κίκυῤῥος, ἀλεκτρυὼν, Gallus*, unde Latinum Verbum *Cucurrire* de cantu gallinacei galli. B. Est fictum e voce nomen. Etiam Germani illam exprimunt *Kikeriki:* et superior Germania Gallum vocat *einen Geker.* G.

53 Suaviter Musam invocat in re ridicula; ac si Turnum et Aeneam commissurus esset.

54 *Osci Campani, quia Oscia Campania dicta est.* Vet. Schol. Ab Ope, h. e. Terra. Veteres Itali et Osci et Opici dicti sunt; filii scilicet terrae et rustici. Nam et Brutii Osce et Graece loquuti sunt, auctore Festo.

55 *Sarmentus* iste Augusti deliciae fuit, ut ex Plutarcho (Anton. p. 943. E) et Juvenale constat. Vide Juvenalis Schol. ad Satyr. 5. 3.

Exstat, quia nondum est mortua. B. *Domina*, cujus servus fuit. Z.

Ab his majoribus; ridicule tanquam in re gravi.

56 *Equi te esse feri similem; grandem et durum; quia procerus erat Messius.* Vet. Schol.

58 *Accipio*, h. e. audio quae dicis, nec inultum feres. B. *Caput movet*, sc. Messius, qui hoc gestu minitatur.—*Inquit*, scil. Sarmentus. Z.

60 *Mutilus; amputato cornu.* Vet. Sch. Cruq. B. *Minitaris* in pari fere auctoritate librorum magis mihi placet, quia est vehementius et magis asseverate dictum. G. *At*, explicat Horatius dicterium Sarmenti de exsecto cornu. Z.

61 *Laevi oris frontem, pro laevam partem ponit in fronte.* Vet. Schol. B. *Setosam*, ridicule pro *hirsutam.* Z.

62 *In Campania solet quidam morbus, Verruca scilicet, afficere homines in facie.* Vet. Schol. Cruq. *Capitis temporibus magnae innascuntur Verrucae.* Alter Schol. Cruq. B. De hoc *morbo Campano* est eruditum Programma Jo. Zach. Platneri Lips. 1732. editum, cujus summa, Probabile est Campanis luxuriose viventibus in facie natum fuisse verrucarum genus, quod dum radices altius exegit, sine magna exulceratione, foedâque cicatrice excidi haud potuit. G.

Faciem modo corporis dicit habitum et figuram. B. Intelligam potius vultum cicatricibus foedum. G.

63 Pantomimi gesticulando saltabant in Theatro.

64 *Larvam* dicit pictam personam, Polyphemi vultum et caput referentem.

66 *Ex voto Laribus; solebant pueri postquam pueritiam excedebant, diis penatibus bullas suas consecrare, similiter puellae pupas: modo ergo ridens interrogat si consecrasset compedes.* Vet. Sch. B. Conf.

Nilo deterius dominae jus esse. Rogabat
Denique, cur unquam fugisset; cui satis una
Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo?
Prorsus jucunde coenam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum; ubi sedulus hospes
Pene, macros, arsit, turdos dum versat in igne:
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano, summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos coenam servosque timentes
Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus; et quos
Nunquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
Villa recepisset, lacrimoso non sine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
Intentum Veneri; tum immundo somnia visu
Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum.
Quattuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,

---

67 Deterius nihilo *vel* Det. dom. nihilo *editt. primae.* Nullo det *H.* Nihilo det. *Bentl. Cun. post alios ex MSS.*—68 Nunquam *ed. Ven. et Glar.*—70 Producimus *Bentl. ex MSS. it. G. Sax.*—72 *Sic etiam G. Sax. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *&c.* [† *it. duo Codd. Dorvillii cum Taurinensi et Franequerano. v. Rutgers. Lectt. Venus. c.* 10. *Cannegieterus ad Aviani Fab.* 25. 4. *Dorville ad Charit. p.* 323.] Pene arsit macros *Lambi. ex uno MS.* Turdos dum *sic recte Bentleius : vulgo* dum turdos. *Z.*

Martial. 3. 29. *Has cum gemina compede dedicat catenas, Saturne, tibi Zoilus anulos priores.* G.

67 Cum omnes pene MSS. haberent *Nihilo deterius* pro *Deterius nihilo*, cumque *Nilum* sit vox Lucretiana, levi negotio reposuimus *Nilo deterius.* Atque hoc dixit, quod servi frequenter apud magistratus scribarum officio fugerentur. Urbanus est iste jocus et in ipsum Horatium, qui et scriba fuit, et Decuriam habuit, ut inferius (Sat. 1. 6.) dicetur. B.

Quin status quaestio hic movetur Sarmento, et usurpatae dolo libertatis crimen objicitur. Itaque dixerat v. 15. *dominam illius exstare.* Scriptum quaestorium fecisse, et egisse pro equite Ro., et reliqua omnia, Sch. ad Juv. 5. 3. quod illustratum praesertim a Rutgersio ad h. l. Horatii. G.

68 *Cur unquam fugisset*, scil. quasi a domina nimis parce nutritus sit. Z.

71 Proprie arcum *tendimus : Est aliquid quo tendis et in quod dirigis arcum.* Persius.

Sedulus, h. e. rei coquinariae intentus.

72 Omnes scripti Codices cum Vet. Schol. legerunt *Pene macros arsit* pro *Pene arsit macros.* Atque hujusmodi Hyperbata satis conveniunt Horatianae Satyrae. B. *Arsit* de domo, ut *jam proximus ardet Ucalegon* G.

73 *Nam vaga;* Epicum carmen iterum per jocum imitatur. Et sane tam macris turdis opus erat aliquo condimento.

75 Convivae avidi, et timentes servos, rapiunt coenam. G.

77 *Ex illo*, h. e. Ex hoc, vel deinde.

Non ostentare mihi, sed notos mihi. Vet. Schol. Erat enim ipse Appulus.

78 Mihi idem videtur *Atabulus* qui et Appulus, sive Iapyx. Nam Graecis idem Ἄππα quod et Ἄττα, quorum Diminutiva *Appulus* et *Atabulus* videntur.

79 *Trivici villa ; Oppidum in fine Campaniae, quo vehicula juncta accedere nequeunt.* Vet. Schol.

81 *Caminus*, fornix erat sive lacunar, in summo tecto, per quam fumus egrediebatur; h. e. Fumarium: modo autem figurate pro foco ponitur.

Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
Signis perfacile est: venit vilissima rerum
Hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
Callidus ut soleat humeris portare viator;
Nam Canusî lapidosus: aquae non ditior urna;
Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hic Varius discedit moestus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter, et factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior; via pejor adusque
Barî moenia piscosi. Dein Gnatia lymphis
Iratis extructa dedit risusque jocosque;
Dum flamma sine, tura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. Credat Judaeus Apella,
Non ego: namque deos didici securum agere aevum;
Nec, si quid miri faciat natura, deos id
Tristes ex alto coeli demittere tecto.
Brundusium longae finis chartaeque viaeque.

---

89 Utra *G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor. Med.* 1486. Ultro *Ven. Glar. Chab.*—91 Dulcior *Cruq.*—93 Hinc *edd. vett.*—97 *Pro* dehinc *cum Bentl. dedi* dein *ex codd. ad vitandum asperum concursum quatuor consonantium.* Z.

---

83 Mire *aufert*, ac si de intentione oculorum ageretur.

84 Proprie *visus*; sive ὅραμα, est, ubi rem ipsam sine ulla ambage per quietem cernere videmur.

87 Proprie *manere* pernoctare est.

Equotutium (vel equum tuticum) significat: hoc autem exemplo Lucilii; nam in septima Satyra sic ait: Servorum est festu' dies hic, Quem plane Hexametro versu non dicere possis. Vet. Schol. B. Franc. Maria Pratillus in Opuscul. scientif. et philol. To. 30. de Equotutico, de h. l. multa disputat, non esse *la Cita di Ariano*, sed oppidulum *Scotuccio*. G.

89 *Ultro* modo dicitur pro libenter: Qui fecere *ultra* conjecturam secuti sunt, non Codices quod quidem demiror acerrimum Bentleium esse secutum. B. Vid. Var. lect. G.

90 *Callidus* est qui usum habet viae.

92 Canusium et Argyripa a Diomede condita ferebantur. B.

Recte viator portat secum panem Canusium, nam hic est lapidosus. Sed ille *locus* qui *a Diomede conditus* est, Agyripa s. Argos Hippium s. Arpi adeo, *non est ditior* una *urna aquae*, quam Equotuticum. Haec mihi videbantur satis aperta. Damnat versum 92. nimis immisericorditer Bentleius; et *aquae non ditior urna* interpretatur, *aquae copia non uberior est Canusii, quam Equi Tutici.* Arpos peculiari ratione Diomedis urbem dicit poëta. Plane Satiram decet illa periphrasis: et firmat historia atque Geographia. G.

93 Omnes Torrenti Codices legerunt *hic Varius*, pro *hinc*, quod melius.

95 *Corruptius*, h. e. humidius et lutosius.

97 *Gnatia* per Aphaeresin posuit pro *Egnatia. In pede montis sita est, et torrentes de montibus magno impetu decurrentes saepe magnam urbis partem diruunt.* Vet. Schol.

99 *Flamma sine;* scribit et Plinius; *In Salentino oppido Egnatia imposito ligno in saxum quoddam ibi sacrum, protinus flammam exsistere. Apud majores arae non incendebantur, sed ignem divinum precibus eliciebant, qui incendebat altaria* Livius. *A Numa saepius hoc factum.* Idem. Potuit hoc Naphtha fieri. Prodit etiam Varro apud Servium. Hirpinos per ignem ambulaturos medicamento quodam plantas unxisse: quod et ipsi a circulatore quodam factum vidimus.

100 Recte putat Scaliger *Apellam* esse proprium nomen alicujus Judaei eo tempore notissimi.

SATIRA VI.

IN DERISORES NATALIUM SUORUM.

Cum Horatius, libertino patre natus, a Maecenate in numerum amicorum relatus esset: invidia multorum, inprimis nobilium, inde commota esse videtur. Quare hic potissimum hoc agit, ut Maecenatem defendat. Etsi, inquit, tu, Maecenas, omnium Etruscorum es generosissimus; non tamen me, ut plerique nobiles, spernis: nam non tam genus, quam animum et mores spectas. Scis enim, multos humili loco natos fuisse probos et honoribus reip. ornatos, et contra nobilissimos homines ob vitae turpitudinem tulisse repulsam. Veruntamen nos, qui et genere et sententiis a vulgo discrepamus, non debemus majora appetere, ne in invidiam et justam hominum incurramus reprehensionem, ut Tillius quidam, et alii ignobiles. Atque ipsum me, libertino patre natum, omnes clanculum mordent, olim quod cohortem duxerim, nunc vero, quod tibi, Maecenas sim convictor, quamquam injuria. Nam, pro tua in amicis deligendis diligentia, non casu me inter tuos recepisti, sed commendatum a Virgilio Varioque, et a temet ipso spectatum, quia meos mores et vitam probasti, quam optimi patris curae et fidei debeo, qui in me instituendo nullis sumtibus pepercit. Quare nec melior pater, nec gratior vitae conditio contingere potuisset mihi.

Non, quia, Maecenas, Lydorum quicquid Etruscos
Incoluit fines, nemo generosior est te;
Nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarent;
Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum.
Cum referre negas, quali sit quisque parente
Natus, dum ingenuus. Persuades hoc tibi vere,

4 Imperitarent *Bentl. ex MSS.* Imperitarunt *Z. et Chab.* Imperitarint *al.* Imperitarit *H.* —7 Neges *conj. Bonfin.*

101 *Didici;* ex Epicuri scriptis scilicet, atque Lucretii.

103 *Tristes;* humanis scilicet rebus intentos; quas deos negligere putat, ne negotia sibi facessant et delicias suas atque otia relinquant. Omnes de suo ingenio sibi deum fingunt; Epicurei Epicureum.

104 *Brundusium* a cervinis cornibus appellatum: nam Aeolibus Βρένδος cervus.

SAT. VI.

1 *Lydia quondam profecti incoluere Hetruriam.* Vet. Schol. Est autem hic Ἀνακόλουθον Figura: Posuit enim pro *omnium qui incoluere; quicquid incoluit*, quod Comicae negligentiae est.

4 *Magnis qui gentibus imperitarunt*, Lucretius III. 1041. monstrante Lambino. Longe melius *imperitarent* Bentleii, quam *imperitarint.* In hoc tempore saepius allucinantur Librarii indoctiores, ob tenue temporum discrimen.

5 *Naso suspendis adunco; quod vulgo dicunt desannas.* Vet. Schol. *Qui irridenti homines sannas faciunt: est autem sanna risus solutus eorum qui detortis naribus sonitum emittunt in alicujus fastidium.* Vet. Schol. Cruq. Hunc sonitum Rhonchum dixerunt: *Nusquam majores rhonchi.* Martialis. [† Veteres in hac formula loquendi vel irrisionem et fastidium junxerunt, vel utrum melius conveniret dubitarunt. *Hemsterhus.* ad Lucian. Dial. Mort. 6. 4.]

6 Minus est *Natus* quam *Nobilis*, et majus *Ignotus* quam *Ignobilis*: nam et Servius Tullius *Ignobilis* erat, non itidem *Ignotus*.

Ante potestatem Tulli atque ignobile regnum,
Multos saepe viros nullis majoribus ortos
Et vixisse probos, amplis et honoribus auctos;
Contra, Laevinum, Valerî genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulsus fuit, unius assis
Non unquam pretio pluris licuisse, notante
Judice, quo nôsti, populo; qui stultus honores
Saepe dat indignis, et famae servit ineptus;
Qui stupet in titulis et imaginibus. Quid oportet
Nos facere, a vulgo longe longeque remotos?
Namque esto, populus Laevino mallet honorem
Quam Decio mandare novo: censorque moveret
Appius, ingenuo si non essem patre natus,
Vel merito, quoniam in propria non pelle quiêssem.

---

13 *Pro* fuit, fugit *Bentl. ex MSS. it. Han.*—15 Quo *ex MSS. Bentl. et sic H. G. Sax. Z. Med.* 1479. Quem *inde ab Aldo.*—18 Nos *omnes praeter Bentl.* Non *Fl.* 1482. Longe longeque *etiam G.* Longe lateque *Z. &c.*

Augusti aevo *libertinus* idem erat qui et *libertus*; olim autem *libertinus* liberti erat filius. B. Hanc distinctionem esse falsam, docuit Ernestus in Clave et ad Sueton. Claud. 24. Iidem enim sunt liberti et libertini. Hi dicuntur simpliciter, sed liberti in relatione ad patronum. Z.

8 Mire et audacter posuit *ingenuus*: potest enim esse *ingenuus* moribus, qui natalibus non sit. Est autem *ingenuus* simpliciter bonus; contra *fictus*, qui callide celat vitia.

Persuades; sensus est, Recte hoc sentis. Vet. Schol.

9 *Fuit Tullius Tarquinii Prisci Lucomonis servus e captiva natus.* Vet. Schol. Fuit haec Ocrisia Corniculana. Apud Veteres captivi minuebantur captite, et per hoc amittebant gentem.

10 *Nulli* sunt quorum capita in Censorum libris non comparent.

12 *Hic P. Valerius adeo foedis ac projectis in omnem turpitudinem moribus vixit, ut provehi non potuerit ultra Quaesturae dignitatem.* Vet. Schol.

Unde a quo, ut Genus unde Latinum. Vet. Schol. Valerium Publicolam dicit.

13 Etsi plane sit mihi desipiendum (ut magni Bentleii verbis utar) censebo tamen *fuit* in hoc versu praeferendum esse alteri Lectioni *fugit.* In causa fuit variantis scripturae, quod veteribus *fuit* et *fugit* ejusdem plane fuerint prolationis, liquefacto sono literae *g*, quod vix quisquam doctus potest ignorare. Librarius scriptor male audiit suum Αναγνώστην, B. Lectioni *fugit* repugnat, quod hic postulatur praeteritum Exemplum quo praesens *fugit* tuetur Bentleius, nihil ad rem facit. Nam ibi *Astraea* olim *pulsa* adhuc *fugit praecinctos.* Hic plane res alia. G.

14 *Quod licet, valet.* Vet. Schol. B. *Licuisse,* aestimatum esse. Z.

15 *Judice quo nôsti;* sic legerunt omnes Cruquii et Torrentii Codices pro *quem nosti.* Tollenda est autem Subdistinctio post *Judice,* Moralis et Comica est ista constructio. B. Graecis familiarissima, nec inusitata Latinis. G.

Stultus, Philosophiae rudis, quod nos non sumus.

16 *Ineptus,* h. e. inanis gloriolae sectator. *Ineptus* enim dicitur qui sapere vult videri in nugis.

18 Nollem Bentleium de *Nos* fecisse *Vos,* quo non videretur Horatius *longe longeque remotus* a vulgo: quod sane fuerat Augusti amicitia praeclarus, et per hoc universo orbi Romano notus atque acceptus. B. Humillimae conditionis homo a vulgo, nobilissimos etiam complexo, distat sententiis. Non ita objecte de se sensit Horatius, ut hic non diceret *Nos.* G. Etsi emendatio Bentleii speciosa est; sequentia tamen eam damnare videntur. Nam instituit docere, homines humiliori loco natos, ne jure ipsis invideatur aut hi in acerbam hominum reprehensionem incurrant, non debere certare cum generosis et nobilibus de ambiendis summis reip. honoribus. Igitur *Nos* sunt homines ignoti, humiliori loco nati, qualis erat Horatius. *Remoti a vulgo,* h. e. genere et sententiis discrepantes a vulgo hominum, qui vel ob nobilita-

¶ Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
Non minus ignotos generosis. ¶ Quo tibi, Tullî,
Sumere depositum clavum, fierique tribuno?
Invidia accrevit, privato quae minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
Pellibus, et latum demisit pectore clavum;
Audit continuo, Quis homo hic? et, Quo patre natus?
Ut si qui aegrotet quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formosus; eat quacunque, puellis
Injiciat curam quaerendi singula, quali
Sit facie, sura quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, cives, Urbem sibi curae,

24 Tilli *Bentl. ex MSS. in H.*—25 Tribuno *etiam G. a prima manu.*—28 Dimisit *quidam, solemni confusione.*—29 *Pro* et, aut *etiam Ro. Steph.* est *Talb. et Sandb.* sit *H.*—31 Ut cup. *etiam Z. Med.* 1477. *Fl.*—33 Sura, quali pede *distinguit Bentl.*

tem honores rite ambiunt, vel ob vanae gloriolae cupiditatem stulte affectant. Z.

Pro *longe lateque* omnes scripti Codices legerunt *longe longeque*, quod longe longeque melius. Hoc modo locutus est et Cicero in libris de Finibus, ut ostendit Cruquius.

19 Quid tum si populus stulte judicaret, quid hoc ad nos philosophantes? Plus dicam, quid si Censor nobilitatis studiosus me senatu excluderet? quid tum? an ideo deterior essem? Hic vero colligit se, et retractat, ac merito hoc facturum censorem affirmat, ut stultam superbiam reprimat. G. *Namque esto*, h. e. Nam fieri potest, ut populi levitas honores in nobilem eumque indignum conferat, atque Censor gravissimus hominem non ingenuo patre ortum ordine moveat, idque merito, quia majora, quam generis ratio fert, concupiverit. Z.

20 *Primi ad honores vocati dicebantur homines novi; qualis fuit hic P. Decius.* Vet. Sch. Cruq.

Moveret modo pro *amoveret*, per Aphaeresin.

21 *Appius Claudius Caecus* severissime Censuram regebat, et plebi erat infestissimus. B. *Ingenuus*, qui liberis parentibus est natus. Z.

22 *In propria pelle; Ex Proverbio sumtum est, in eos qui mediocritatis suae obliti, majora se ipsis appetunt; quos non contineri intra pelliculam dicimus.* Vet. Schol. Notum est serpentes mutare pelles: atque inde Proverbium. *Pelliculam veterem retines* etiam Persio dicitur, pro nequaquam mutaris, sed unus idemque manes. Caecutiunt hic vel doctissimi.

23 *Sed*, particula est qua Hypophoran, sive Subjectionem, inducimus: Quasi tu dicas, *Sed tu forsan subjicias.* Et videtur allegoricus iste versus ex aliquo Poeta Epico desumtus.

Bene *constrictos*, ita enim captivi in triumphis ducebantur. B.

24 *Quo tibi*, scil. profuit. Z.

25 Pro *fierique Tribunum* aliquot Lambini Codices cum veteribus Scholiastis legerunt, *fierique Tribuno. Tullius hic Senatu motus est a Caesare quasi Pompeianus: occiso vero Caesare, recepit latum iterum clavum, et Tribunus militum factus est.* Vet. Schol, Cruq. Hunc putat Lubinus esse M. Tullium Ciceronem, et post hunc Minellius: neque ego contradixerim. De Bentleii *Tillio*, quem vocat *Cimbrum Tillium*, nihil constat. Utcunque diversum fuisse crediderim ab hoc. Certo Vocales *i* atque *u* frequenter in Membranis permutantur. In causa fuit quod *i*, *u* et *y* ejusdem fere fuerint soni. B. Quidquid sit de orthographia, certe Tullium Ciceronem hic non peti, apparet. Quando enim is *deposuit clavum?* Ceterum monendi sumus, sumsisse splendidos equites ac lautiores interdum latum clavum ad spem dignitatis senatoriae significandam, quem deponerent cum illa spe. Vid. Ovid. Tr. 4. 10. 29. coll. 35. Sic igitur potest aliquis *sumere* denuo *depositum sponte clavum*. Tribunos quosdam fuisse laticlavios et dignitatis Senatoriae, notum. G.

27 *Insanus*, h. e. prae superbia feroculus, et Ciceronem percutit mira [illegible] et lepore. B. *Insanos* hic vocat, qui subito, nulla causa apparente, prodeunt cum lato clavo. G.

Senatorum calceamenta ex nigra erant aluta.

28 *Demisit; nempe quia descendebat in medium clavi, vel intexti.* Torrentius.

29 *Quis homo;* bella Ethopoeia, nam exprobrantium est.

Cum Torrentii MSS. reposui *et* pro *aut*, vel

Imperium fore, et Italiam et delubra deorum;
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omnes mortales curare et quaerere cogit.
¶ Tune Syri, Damae, aut Dionysî filius, audes
Dejicere e saxo cives, aut tradere Cadmo?
At Novius collega gradu post me sedet uno:
Namque est ille, pater quod erat meus. ¶ Hoc tibi Paulus
Et Messala videris? At hic, si plostra ducenta
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit
Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.
¶ Nunc ad me redeo, libertino patre natum:
Quem rodunt omnes libertino patre natum:
Nunc, quia, Mæcenas, tibi sum convictor; at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.

---

37 Cogat *H.*—39 Chamo *MS. Cruq.* Camo *Fl.* Cathmo *H.* *quod favet* Bathmo *Cruquii.* —42 Messalla *Ven. Lamb. Bentl.*—47 Nunc q. sim t. Maec. *G. Z.* Nunc q. sum t. Maec. *H. Med.* 1477.

(ut alii volunt) *est:* atque hoc longe concinnius. Bentleius posuit *aut* pro *et*, nulla puto de causa, uti etiam mox *Ut cupiat* pro *Et cupiat*, atque hoc etiam inutiliter.

31 Malo cum Torrenti et Cruquii libris *et* quam *ut*. De Barro vide Sat. 4. B. Recepi multarum edd. vett. cum Bentl. lectionem *ut*, quam sensus commendat. Nam *et* referendum esset ad *si*, sed *ut* recte refertur ad *morbum*, qui erat animi cupiditas vehemens, ut formosus haberetur. *Z.*

35 In novem Torrentii Codicibus deletur *et*, ante *Italiam:* et videtur plane a Grammaticastro interpositum causa Metri. Bentleius tenet. B. Nos quoque tenemus, secuti omnes edd. vett. Z.

37 *Omnes mortales;* Facete imperitae et malignae turbae voces imitando deridet. Ista enim tanquam ore vulgi figurata proferenda sunt. Rhythmo etiam inest ridiculum.

38 Hic jam introducit poeta aliquam de populo expostulantem cum ignobili et libertinae conditionis Tribuno, cui ille respondet v. 40. ignobiliorem etiam quam se esse collegam suum Novium, &c. G.

Syri, Damae; servulorum nomina. Non enim dignabantur Veteres servos ingenuorum nominibus, cum eos vix pro hominibus haberent. B. *Tune Syri*, est objectio populi. Z.

39 *Dejicere e saxo: Audes Tribunatu Plebis fungi? Nam Tribuni Plebis damnatos de Saxo Capitolino praecipitabant.* Vet. Schol.

Tradere Cadmo; Cadmus fuit carnifex notae crudelitatis. Vet. Schol. B. *Cadmus* nomen montis in Asia placet Cruquio, ut intelligatur exilium. Idem conjiciebat *Bathmo*, intelligebatque gradus Gemonios. G.

40 Significat *Novium* libertum fuisse iis temporibus Tribunum Plebis quem salse mordet per transitum. B. *At*, respondet iste Tribunus plebis, loco humili natus. Z.

41 Aemilius Paulus, et Messala Corvinus, illustrissimo erant genere. *Hoc tibi*, num propterea (respondet populus), quod in quatuordecim uno gradu supra Novium sedes excellisque dignitate, putas te summo loco natum? At Novius certe hoc nomine nobis commendatur, quod voce admodum valet. Z.

42 *At hic*, cum stolida admiratione proferenda; nam populus causidicos de mensura buccarum probare solet. B. Ut interdum sacros concionatores. G.

43 *Magna sonabit; ut Virgilius, infanda furentem.* Vet. Schol.

44 *Cornua; Indictiva Funera ad tibias et tubas ducebantur.* Gutherius de Jure Manium. *Hinc tuba, candelae.* Persius.

Tenet, h. e. capit: nempe quod utilem credamus eum causis dicendis.

45 *Ad me redeo;* missis scilicet Figurarum ambagibus. [Imo, missis aliorum exemplis. Z.] *Nunc ad me redeo, ut quae res me impendit agatur.* Lucilius.

46 *Libertino patre natum*, ostendit ista repëtitio illud fuisse semper in ore inimicorum Horatii; atque unicum pene convicium.

Dissimile hoc illi est: quia non, ut forsit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum!
Praesertim cautum dignos assumere, prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me possum, casu quod te sortitus amicum:
Nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim
Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.
Ut veni coram; singultim pauca locutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro: respondes, ut tuus est mos,
Pauca: abeo; et revocas nono post mense, jubesque
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,

---

49 *Pro* quia, quod *H.* Forsan *Ven. Glar. Chab.*—53 Possum *H. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl.* 1482. *&c. Ro. Steph. &c.* Possunt *Bentl. ex Vet. Schol, XII. editt. ap. Cun. it. Z.* Possit *Cun. ex MSS.* Possim *G. coll. Sax.*—54 Tibi me *Bentl. ex Schol. Cruq. et MS. tanquam modestius.*—55 Varus *G. et H. et alii in hoc nomine saepe.*

---

47 Placuit Bentleio confragosa Lectio veteris Venetae Editionis, ob raritatem puto; *Nunc quia sum tibi, Maecenas, convictor.*

Convictor pro eo quod conviva. Vet. Schol. B. Sed hic eum, qui frequens et tantum non perpetuus conviva est. G. Sensus est: duplici de causa me clanculum insectantur: nunc quidem, quod sum Maecenati convictor, olim autem, quod tribunus eram militum. At non est idem cum Maecenate vivere et tribunum esse. Z.

48 *Tribunus* erat sub Bruto.

49 Omnes pene omnium Manuscripti legerunt *forsit* non *forsan*, sic et Vet. Schol. *Honor forsitan non convenit libertini filio, amicitia viri magni quare non conveniat dicto?* Vet. Schol.

50 *Amicus* major patronus est, et minor cliens, sive comes, uti saepius dictum.

51 *Prava ambitione procul*, h. e. *qui sunt longe a prava ambitione.* Vet. Schol. h. e. ab adulationis deformitate, et perversa arte: nam quod in naturali situ non est *pravum* dicimus.

52 *Felicitati invidendum est, non merito.* Vet. Schol. B. Difficile est judicare, quae lectio vera sit. *Felicem dicere non* ob *hoc me possum* ego quia non est factum casu: *non possunt* invidi: *non possit* quivis: *non possim* jure ego etsi velim. G.

54 *Pro mihi te* Bentleius suffecit *tibi me*; idque magna vi verborum absque ulla tamen idonea auctoritate. "Quid enim (inquit ille) "an patronio et rege suo, Maecenate, cui vitam, opes, omnia debuit, majorem hic se "gerit coactoris Graeculi filius?" Vide quantum tu debes Bentleio, Flacce Horatî, libertino patre nate, quod tandem te purgaverit Bentleius tanta inscitia, atque incommoditate arte sua critica post tot saecula caecutientum Grammaticorum. B. Superbum esset dicere *mihi te*, si fors nobis offerret [illegible] mancipia; sed offert etiam patronos. Aeque calumniae opportunum, et magis forte est *tibi me*: quasi vero magnum munus fortunae esset obesulus poeta oblatus divinitus Maecenati. G.

55 *Dixere quid essem*; verecunda Periphrasi pro commendavere.

56 *Singultim; cum interrupto [illegible] interruptis verbis.* Vet. Schol.

57 *Infans*: *elinguis.* Vet. [illegible]

59 *Satureiani populi sunt in Apulia fertiles, et equorum nobilium [illegible].* Vet. Schol. [illegible] *Satureio oppido juxta Tarentum.* Torrentius. Tarentinum igitur vult intelligi. Et salse percutit Provincialium nobilium tam [illegible] fastum. B. Horatianum est tribuere adjunctis epitheta rei principalis. Vid. ad Od. I. 31. 9. de *Calena falce.* G

63 *Honestum et Turpe* Stoicis erant pro *Bono et Malo*; et haec tanquam Philosophus, et

Non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta; (velut si
Egregio inspersos reprendas corpore naevos)
Si neque avaritiam, neque sordes, aut mala lustra
Objiciet vere quisquam mihi ; purus et insons
(Ut me collaudem) si et vivo carus amicis :
Causa fuit pater his : qui macro pauper agello
Noluit in Flavî ludum me mittere ; magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes idibus aera :
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis Eques atque Senator
Semet prognatos. Vestem servosque sequentes
In magno ut populo si quis vidisset, avita

---

68 Nec mala *Cruq. ex MSS. Cun.* Ac *vulg. it.* G. Aut *etiam Ascens.*—70 Si vivo et carus *Ven. Chab. Lamb. non male.*

---

rigidus virtutis satelles; cum alias Epicureum agat ; in loco tamen omnia.

64 *Purus* est, qui nil simulat. *Puritas* enim simplicitas est sine fuco.

66 Quod *rectum* est, apposita rationis norma, Philosophi soli cernunt.

68 *Avaritia* respicit ad malas habendi artes, *sordes* ad nimiam parcimoniam, et *lustra* ad insanos sumtus.

Bentleius praetulit *aut* [pro *nec*] sed nihil tanti; etsi Helenium Acronem in partes suas trahat. B. Recepi *aut* propter morem Horatii, qui post *neque—neque* solet addere *aut.* Carm. III. 12. 2.: III. 28. 7.: II. 1. 15.: 2. 22. &c. Z.

Lustra cum proprie sint lutosae ferarum lamae modo figurate popinas et tabernas dicit vinarias ; necnon lupanaria, quae *mala* dicuntur ob malos incolas, et insidias quas hospitibus semper struunt : nam malus est qui cum calliditate nocet.

70 Scripti Codices legerunt *si et vivo*, pro *si vivo et*, Satyrico Hyperbato.

71 *Pauper, deest quamvis.* Vet. Schol.

72 *Flavius quidem fuit illis temporibus Calculator.* Vet. Schol. Imo et Provincialis, nam in Apulia docebat.

Magni ; Ironice, quod ipse pauperculi esset filius.

74 *Suspensi loculos ; ὑπαλλαγὴ, non ipsi suspensi, sed suspensos loculos habentes.* Vet. Schol. *Loculos, scilicet Calculorum.* Vet. Schol. Cruq. B. Interpretor tabulam loculatam, lineis distinctam ad usum ducendorum calculorum : ut calculi in primo loculo positi monadas, in secundo denarios, centenarios in tertio, significent, &c. G.

Tabulam ; buxum in quo meditantur scribere. Vet. Schol. *In qua et Characteres Arithmeticos notabant, et calculos ordinare discebant.* Vet. Schol. Cruq.

75 *Octonis referentes ;* h. e. *singulis Idibus referebant octonos asses aeris pro mercede scholastica.* Vet. Schol. Cruq. Ogdoas veteribus erat pro nostra Hebdomade. B. Neque octo asses dixit poeta, neque hic sermo de Ogdoadibus Ro. Sed honestum et usitatum videtur fuisse, quod didactrum in singulos menses deberetur ; illud solvere Idibus ut dimidia parte operae peracta acciperet magister totam mercedem. G. Rectius videntur alii locum intelligere de exercitiis puerorum, qui computarent *aera*, h. e. usuras, quae Idibus exigerentur. *Octonae* vocantur Idus, quia post Nonas in singulis mensibus sunt octo. Z.

76 *Est ausus ; animo erat magno, sed re tenui.* Vet. Schol. Cruq.

77 *Doceat, doceri faciat.* Vet. Schol. B. *Quivis*, quantumvis dives aut clarus. G.

79 *In magno ut populo ; populum* modo, pro

Ex re præberi sumptus mihi crederit illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa; pudicum
(Qui primus virtutis honos,) servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi;
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor
Mercedes sequerer: neque ego essem questus. At hoc nunc
Laus illi debetur, et a me gratia major.
Nil me pœniteat sanum patris hujus: eoque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
Et vox et ratio: nam si natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad fastum quoscunque parentes:
Optaret sibi quisque; meis contentus, honestos

84 Opprobrio *restituimus et vett. edd. Z.*—87 Ob hoc *Ven.* 1479. *Fl.* Ad hoc *etiam G.* Essem ocquestus ob oc nunc *Ven.* 1479. Hoc qu. ad hoc nunc *Med.* 1486. Hoc qu. ob oc *Med.* 1502. Ob *etiam Ven. Pinc.*—96 Honustos VII. *MSS. Rutgers. et* onustos *edidit ipse, tum Dan. Heins. Burm. Maitt.*

Republica posuit. B. Puto hoc velle simpliciter, in publico, in magna, qualis Romæ esse solet turba hominum se tamen conspicuum fuisse. G.

De *si quis vidisset* magnus Bentleius quod horreret sibilantem *s*, fecit *siqui vidisset* de suo ingenio. B. *Avita ex re*, ex patrimonio ab avo relicto. Z.

80 *Illos*, modo pro tantos dixit; cum admiratione scilicet.

81 Ad Emphasin posuit *incorruptissimus*: significat enim *Pædagogos a pueris donis sæpe corrumpi solere, ut luxurientur*, ut ait Vet. Schol.

83 *Primus virtutis honos*; pudor flos quidam virtutis est, atque decor: imo et modus; nam quem nil pudet hunc nil piget. *Summum crede nefas animam præferre pudori.* Juvenalis.

84 Torrentii MSS. cum Vet. Schol. legerunt *obprobrio*, quod nos ob vetustam scripturam tenuimus. B. Habeatur ille honos libris: modo meminerimus, etiam qui primae vetustatis sunt hodie, eos novos esse respectu aliorum monumentorum, in quibus ultima praepositionis in sequentem corrumpitur. G.

85 *Nec timuit* i. cum tamen non haberet causam timendi. G.

86 *Praecones dicebantur qui stabant ad hastam, et enuntiabant pretia oblata.* Vet. Schol.

Coactores erant mercenarii eorum qui habebant Argentariam: sunt autem Argentarii qui habent summam rerum venalium. Coactor exigit nummos a Foraneis; qui et Collectarius nominatur. Vet. Schol.

87 *Mercedes sequerer*; h. e. pretia conquirerem. B. Malim, parva mercede locarem operam meam. Ceterum pro *questus* in hoc versu editio Ven. 1479 habet *ocquestus*, quod forte considerari mereatur, si vim habeat similem, ut *oblaterare, occinere, oggunire, oblatrare, obloqui, obmurmurare, obnunciare, obstrepere, obvagulari.* Haberet ergo *ocquestus* eam vim, non conquestus essem apud ipsum patrem meum, et illum objurgassem. G.

Optime reposuit Rutgersius *At hoc* pro eo quod erat *Ob hoc*, quod et Vet. Schol. confirmat, apud quem legimus *At hoc.* Bentleio magis placuit *Ad haec nunc*, quod frigidiusculum videtur.

89 *Poenitet*, cui prae pudore dolet.

Hujus ἐν ἤθει dicitur; et habet Emphasin, etiam hujusmodi libertinum parentem non esse contemnendum.

Fascibus et sellis nolim mihi sumere ; demens
Judicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod
Nollem onus (haud unquam solitus) portare molestum.
Nam mihi continuo major quærenda foret res,
Atque salutandi plures ; ducendus et unus
Et comes alter, uti ne solus rusve peregre- —
—ve exirem : plures calones atque caballi
Pascendi ; ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, si libet, usque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Objiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tullì,
Cum Tiburte via prætorem quinque sequuntur
Te pueri, lasanum portantes œnophorumque.
Hoc ego commodius quam tu, præclare Senator,
Millibus atque aliis, vivo ; quacunque libido est,
Incedo solus ; percontor quanti olus ac far ;
Fallacem circum, vespertinumque pererro

99 Nollem *G. H. it. Lamb. Chab. Bentl.*—102 Peregre aut *G. Z. Ven.* 1479. *Fl.*—109 Laganum *G. cum glossa, aliter* lasanum, vas cibarium, *quod ex* v. 115. *improvide assumtum.* Laganum *etiam Fl.* 1482, *ubi Landinus*, membranam, *ait*, de farina confectam : vel leguminis speciem. *confundit* laganum *et* λάχανον.

90 *Jurisconsulti sine dolo malo nullum grave delictum statuunt.* Torrentius.

92 *Discrepare* proprie dicuntur chordae barbiti, vel lyrae.

93 *Et vox et ratio ;* h. e. et verba et animi mei sententia : neque putes me dicere quae non sentiam.

96 *Honestos ; Fascibus et Curulibus honoratos :* i. e. *consulares et praetorios.* Vet. Schol. Cruq. Nam sella curulis et fasces ad majores pertinebant magistratus. Frustra Lambinus reposuit *onustos.* Rutgersius Torrentio iratus stat pro Lambino.

98 *Mire hoc dixit, quia ipse Eques permansit contemto senatorio ordine.* Vet. Schol. Et quia operam dederat Philosophiae.

102 *Comes,* minor aliquis amicus.

104 *Petorritum genus est Gallici vehiculi : alia sunt carpenta ; alia carrucae.* Vet. Schol. *Petuar* etiam hodie Aboriginibus nostris *Quatuor* est, et *Rhedec, currere ;* quo spectare videtur et veterum Gallorum *Rheda.*

105 *Tarentum* ad finem est Italiae.

106 *Mantica, pera, vel averta est ; sed hoc ex Luciliano illo sumtum est : Mantica Cantherii costas gravitate premebat.* Vet. Schol.

107 In avaritia summum *sordes* dicimus : iterum Ciceronem percutit. B. Vid. ad v. 25.

Bentleius iterum, me invito, reponit *Tilli* pro *Tulli,* quae quidem scriptura debetur inscitiae exscribentium Ἀναγνώστας suos male audientium. B. Non debet contemni *Tillî,* quia citius hoc, ut minus notum, mutari a librariis potuit in *Tullî,* quam contra. Z.

109 *Lasanum vas in quo exoneratur venter ; inventum ad requisita naturae.* Vet. Schol. [† Hi dicebantur *lasanophori.* Putabatur autem sordidum ac vile hoc ministerium.]

Oenophorum, vas est quod capit vinum, sive amphora id fuerit, sive cadus.

110 *Commodius,* h. e. animo meo accommodatius, et magis ex voto.

111 Falsus et vir doctus Dionysius Lambinus cum pro *Millibus atque aliis, Multis atque aliis* contra MSS. fidem reposuerit. Non enim advertebat veteres etiam declinasse Adjectivum *Mille,* quod ostendit Cruq.

113 *Fallacem dixit propter samardacos et sortilegos mathematicos, qui ad metas spectatores circumstabant, et imperitos sortibus et nugis fallebant :* Vet. Schol. Cruq. Est autem *Samardacus* Afrorum lingua impostor et planus ; vide Glossarium Du Fresne. *Consulit ante phalas delphinorumque columnas.* Juvenalis.

Sæpe forum; assisto divinis; inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum:
Cœna ministratur pueris tribus; et lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet; astat echino
Vilis cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum, non solicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mane; obeundus Marsya, qui se
Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
Ad quartam jaceo; post hanc vagor; aut ego, lecto
Aut scripto quod me tacitum juvet, ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Nacca lucernis.

---

117 Echinus *etiam G. H. Z.—Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Glar. Lamb. Bentl.* Echidnus *Fl.*— 124 Nacca *probat Marcil.* Natta *Glar. Lamb. Bentl. Cun.* Nacta *Sax.* Nacca *Z.*

Mihi videtur Suburram dicere, quod fere hora sena (an coenae?) *furtivas res solent eo venum deferre.* Vet. Schol. *Forum est singularium Regionum proprium.* Alter Schol. [† *Circum—Forum.* Nam his duobus locis homines convenire circularique solebant. v. *Ernesti* ad Sueton. Oct. IV. c. 40.]

114 *Assisto divinis; sortilatores dicit: porro autem altioris dignitatis homines erubescunt sero in his vulgi circulis stare, quod tamen sibi licere Horatius dicit per vitae libertatem.* Vet. Schol.

115 *Lagana sunt placentulae quaedam vulgares membranulae compositae, cum pipere et liquamine conditae.* Vet. Schol. Cruq. Lambinus ex uno MS. legerat *labani*; sed nil opus fuerat.

116 *Pueris tribus*; coquo, structore, et pocillatore.

Lapis albus; mensa marmorea quam vocant Delphicam. Vet. Schol. Τρισκελὴς τράπεζα.. Vet. Schol. Cruq. Album marmor levis erat pretii, et apud Italos vulgare. Superius etiam Tigellius dicit: *sit mihi mensa tripes.*

117 Supra ostendimus cyathum cochleare quoddam fuisse et mensurae genus.

Pro *astat echinus* nonnulli Codices legerunt *astat echino*, quod et Vet. Schol. confirmat, dum interpretatur *praeter echinum. Echinum dixit vas aeneum in quo calices lavantur, quod modo trisille appellamus.* Vet. Schol. Ἐχῖνος Graecis omasum est, et vas omasi forma: Erotiano χύτρα μεγαλόστομος, quod ostendit Cruquius. Est autem *Trisille* corruptum, pro *Trissile*: vide Glossarium Du Fresne in voce *Trissilis*, quam illa a Graeco Τρισκελὴς deducit. *Lucilius sic dixit quasi scortea ampulla sit, ut cum ait: Echinus clinabam infectus.* Vet. Schol. Vide an legendum *Echinum clinabam intectum.* Bentleius tamen probat alteram scripturam *adstat echinus*, indicta tamen causa. B. De *echino* quae poteram, dixi in Thesauro. *G.*

118 *Guttus cum patera fuerat dicatus primitiis vini diis libandis.* Cruquius ex Varrone. Guttus vasculum erat angusti oris, quali nos hodie acetum et oleum servamus: nomen habet a gutture. Ex hoc primitias olei defundebant, uti e patera vini. Patera Graecorum erat scyphus, et ventricosa et manicata Herculique sacra.

Campana; Capuae hodie aerea vasa studiosius fabricari dicuntur. Vet. Schol. Plerique putant *Campana* dici pro fictilis, quod non placet. B. Etiam glossa Cod. Gott. *fictilis*, ait, *et viminea.* Cf. Ser. ii. 3. 145. G.

120 *Obeundus Marsya: Marsyae statua erat in rostris, ad quam solebant homines illi convenire, qui inter se lites et negotia componebant.* Vet. Schol. *Quia in Foro vadimonium sistendum apud signum Marsyae sit.* Alter Schol.

121 *Satyrice et eleganter hoc dictum, quasi ideo manum levet Marsyas quod in Foro sustinere non possit hunc Novium.* Vet. Schol. *Novii fratres fuerunt, quorum minor ad locum qui appellatur Marsya foenerari consueverat.* Alter Schol.

122 *Ad quartam*; ad decimam matutinam, in lectulo scilicet lucubratorio. B. Nempe ad vacandum vel lectioni vel scriptioni. Z.

Lecto producta syllaba enuntiare debemus, quia frequentativum est ab eo quod est lego, Vet. Schol. Bentleio tamen *lecto* et *scripto* pro Participiis sunt Ablativis, quod admodum videtur nobis improbabile; imo vel sequela verborum repugnat. B. Etiam Gl. Gott. *lecto, scripto* dictum ait pro *lectito, scriptito*: sed magis tamen placet forma participialis, cum verba illa alioqui inaudita, haec autem forma consueta satis, certe bona, et optimis usurpata sit, et vix appareat, cur verba hic, quam participia malimus. G.

123 *Tacitum*, h. e. meditantem *Et tacitus mecum ipse voluto.* Virgil.

124 Ideo *immundus*, quod lucernario oleo uteretur, et hoc per Hyperbolem dicitur.

Scribitur *Nacta*, *Nata* et *Natta*: nos *Nacca*

Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.
Pransus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domesticus otior. Hæc est
Vita solutorum misera ambitione gravique:
His me consolor victurum suavius, ac si
Quæstor avus, pater atque meus, patruusque fuisset.

SATIRA VII.

Ex ridicula Persii Clazomenii persona P. Rupilium Regem Praenestinum adversarium suum percutit. B. Describitur jocose ridicula litigatio inter Persium Clazomenium et Rupilium Praenestinum, Bruto Praetore Asiae. Inprimis ridetur Graeculi Asiatici tumida laudatio Bruti ejusque comitum, et acerba ineptaque maledicentia, qua Praenestinus lacessitur.

PROSCRIPTI Regis Rupilî pus atque venenum
Ibrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat

---

131 Fuisset *MSS. et vett. edd.* Fuissent *al.*

SAT. VII.

2 Hibrida *G. Z.* Hybrida *reliqui.*—3 Haud lippis *conj. Faber.*

---

praetulimus, qui veteribus Romanis fullo erat, quasi Κνάπτης, a κνάω Bentleio tamen *Natta* placuit, ex negligenti a puto.

125 *Sol acrior*, *hora quinta.* Vet. Schol.

126 *Campum, lusumque trigonem.* Ita recte reposuit Bentleius post Jacobum Cruquium qui ita repererat in vetustissimo Blandinio libro. In Campo Martio ludebant terni pila trigonali. Alter lectio *rabiosi tempora signi* videtur de tertia Persii Satyra desumta, cum parum intelligeret Librarius lusum trigonem, quid esset. Mirandum sane hoc a tot retro saeculis ignoratum fuisse exscribentibus. B.

127 *Interpellet*, h. e. *prohibeat.* Vet. Schol.

128 *Durare*, scil. ad coenam usque. Z.

129 *Misera, quae miseros facit, quia graviter efficit.* Vet. Schol.

130 Plerique scripti Codices conveniunt Cruquiano Interpreti qui *victurum* legit pro *victurus*, quod et Torrentio probatum video: Ordo est, *Consolor me victurum his*, h. e. *me victurum mihi persuadeo.* Vet. Schol. Cruq.

Ac si, pro *quam si* Vet. Schol.

131 Honoratos suggillando *Quaestorem* nominat: nam male audiebant *Quaestores.*

Libenter assentior Bentleio melius scribi *fuisset* quam *fuissent.*

SAT. VII.

1 *Proscripti, condemnati a Triumviris.* Vet. Schol. Proprie *proscribere* est venale proponere, ut bene Landinus. Proscribebantur aedes; proscribebantur etiam damnati, quorum bona publicabantur, et quorum non comparentium nomina in publica tabula edebantur. *In tabulam Syllae si dicant discipuli tres.* Juvenal. 2. 28. B. Proscriptionem nescio quam bene hic objecerit Rupilio poëta, earundem ipse partium. Forte haec demum post victoriam Caesarianorum scripta, cum partes Bruti objiceret Horatio recepto, receptus ipse Rupilius: ut Tubero olim Ligario. Sic potest ratio reddi cur exstare carmen hoc passus sit Horatius. Rem non plane recentem commendari versibus, ip-

Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas;
Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem;
Confidens, tumidusque; adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
Ad Regem redeo: postquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim sunt omnes jure molesti,
Quo fortes, quibus adversum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors:
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque

7 Tumidusque *etiam Z. Ven.* 1479, *&c.*

sum exordium declarat. Forte negarat Rupilius, se in castris Bruti fuisse. G.

Publius Rupilius cognomine Rex, Praenestinus, commilito fuit Horatii in castris Bruti; hic aegre ferens quod Horatius Tribunus esset, saepe ignobilitatem generis illi objiciebat: idcirco nunc eum ex persona alterius lacerat. Vet Schol.

Pus atque venenum: malignitatem atque livorem. Vet. Schol. Nam a lurore veneni *maledici* dicuntur nigri, ut alias ostendimus. *Pus est sanguis qui in carne computruit.* Vet. Schol. Cruq. et per hoc vetus etiam ulcus.

2 Veteribus Italis et Celtis *umber*, *imber* et *iber* surculus erat in insititius, ut et hodie aboriginibus nostris *imp* (German. *impfen* inserere). Hinc et bigenera omnia dicuntur *Ibridae*, pro quo corrupte vulgo *Hybridas*, ut ostendit Scaliger in Notis ad Varronem. Atque ita Bentleius edidit. Erat Persius iste Clazomenius parentibus, Romano et Graeca.

3 Proverbiali schemate protulit *Lippis et tonsoribus. Lippos* autem dicit assiduae potationi operam dantes, et in tabernis vinariis otiantes: Theophrasto etiam τὰ κουρεῖα ἄοινα dicebantur συμπόσια, quod ostendit Cruquius ex Plutarcho. B. Malim *lippos* intelligere cum Vet. Schol. qui oculos inungendos curant in *medicinis*, h. e. officinis medicorum. Pulchre advocavit Bentleius Plautum Amphit. 4. 1. 3. *Nam omnes plateas perreptavi—in medicinis, in tonstrinis*, &c. Hic enim dum sedent, et exspectant manum medici, fabulas serunt, audiunt. G.

4 *Erat enim negotiator apud Clazomenas.* Vet. Schol. Cruq. Vult ostendere hominem fuisse alicujus notae apud suos. B. *Negotia*, res pecuniariae, pecuniae foenori locatae. vid. Ern. Clav, Cicer. v. *Negotium.* Z.

5 *Molestas lites*, importunas dicit litigationes et pertinaces.

6 *Durus* dicitur indomitus et effraenis, qui scilicet flecti nequit.

Odio est quod nauseam movet, et per hoc ferri nequit, ob molestiam et insuavitatem.

7 *Fidens in bonis; confidens in malis.* Vet. Sch. Perfrictae erat frontis et improbus. B.

Pro *tumidusque* Torrentii et Cruquii Codices legerunt *tumidus*; *que* adjectum est a Grammaticastro, et a Bentleio servatum. B. Revocavi *que*, quod est in omnibus edd. vett. et poscitur a versu.—*Sermonis amari*, acerbus in maledicendo et vehemens. Z.

8 *Cornelius Sisenna*, de uxoris vita apud Senatum interpellatus, respondit se olim duxisse eam suasu et hortatu Augusti. Hoc monuit Torrentius ex Dione.

Equis albis, Proverbio erat [pro equis velocissimis. Z.] Hujusmodi equi erant solis atque etiam triumphantium. *Qui candore nives anteirent, cursibus auras.* Virgil. de equis Pilumni.

10 Comice ponitur *hoc* pro eodem; atque ita supplenda est extrinsecus sententia; *hoc jure omnes molesti sunt molesti, quo omnes fortes quibus adversum bellum incidit, sunt fortes.* B. Mihi sic videbatur. *Molesti omnes, quibus adversum bellum incidit, sunt hoc jure*, hac conditione, *quo fortes quibus bellum incidit*, nempe ut vel commomoriatur dimicatio, vel alteruter certe pereat. Quantum ad pugnarum eventum molesti sunt similes fortibus. G.

Molesti per Charientismum dicuntur odiosi, et importune lacessentes.

11 Satis commode *adversum* dixit bellum de monomachia cogitans, ducta metaphora a duobus tauris adversis frontibus congredientibus.

Ridicula imitatio Heroicae Poëseos in levi materia. Ἕκτορα Πριαμίδην, Homericum est. B. Repetitum *inter* quod Bentleio displicet, satis vindicatum in Thesauro. G.

13 Olim securi percutiebant nocentes liberos; hinc *capitalis* hoc loco pro mortifera.

Summa fuit. Duo si discordia vexet inertes ;
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco ; discedet pigrior, ultro
Muneribus missis) Bruto Praetore tenente
Ditem Asiam, Rupilî et Persî par pugnat, uti non
Compositum melius cum Bitho Bacchius ; in jus
Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam, ridetur ab omni
Conventu ; laudat Brutum, laudatque cohortem ;
Solem Asiae Brutum appellat ; stellasque salubres,
Appellat comites, excepto Rege ; canem illum,
Invisum agricolis sidus, venisse : ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Praenestinus salso multoque fluenti
Expressa arbusto regerit convicia, durus

---

17 Pulchrior *Han. G. S. Bos. Anim.* p. 59. Discedat. *Ven Chab. Lamb. Bentl. et alii.*—20 Compositus *G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *it. Ald. Steph. uterque Bur. et alii editores.*—21 Procurrunt *probat etiam Heins. ad Sil.* 7. 566. Concurrunt *al.*—28 Mustoque *conj. Da. Heins.* Multumque *edd. vett.*

Θυμῦ γὰρ ὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο πλὴν θανεῖν, verba sunt Sophoclis, citante Cruquio.

Mire *divideret* de acriter pugnantibus, h. e. dirimeret.

15 Sic et Virgilius: *Si duo praeterea tales Idaea tulisset Terra viros.* Vet. Schol. duos.

Vexet, h. e. in iram incitet: Proprie enim ira vel furore tentati, *vexari* dicuntur. Bentleius pro *vexet* posuit *verset*, quae rarior Lectio est, et repraesentata a Lambino. B. *Verset* est Sat. 2. 3. 249. Add. Sat. 1. 8. 19. G.

17 Veteres impressi legerunt *discedet*, non *discedat*, quod et nos sequuti sumus.

18 *Muneribus missis ; ut Glaucus cessit Diomedi arma sua aurea, acceptis aereis.* Vet. Schol.

Praetore more veteri posuit pro Imperatore : nam Brutus hoc tempore in Asia contrahebat auxilia adversus Augustum.

19 Nam gladiatorum paria dici solet.

20 *Compositum*, modo posuit pro *commissum :* optimi enim Torrentii Codices legerunt *compositum* pro *compositus*, suppresso scilicet *par ;* vel *ἀπὸ κοινῦ* repetito: atque hoc Comicae et Satyricae negligentiae est. Bentleius contra contendit veram Lectionem esse *Composito* auctoritate unius Codicis; quod nihilominus videtur nobis verisimillimum, ob elegantem structuram verborum, quam non capiebant Exscriptores.

Bithus et Bacchius gladiatores optimi illis temporibus fuerunt, cum multos interemissent, commisis inter se mutuis vulneribus conciderunt. Vet. Schol.

21 *Mire perlurat* in *translatione Theatri ad Judicium.* Vet. Schol.

23 *Conventum* dicit Juridicum. [*Conventus* est turba loci ; non, qui eo convenerant vel Brúti vel hujus contentionis spectandae gratia, ut vel obscure vel male Cruquius. *Gronov.* Obs. 3. 22.]

Cohortem comites dicit Bruti, qui in consilio erant, sic et Lucilius ait : Ut Praetori' cohors ut nostris dixit Aruspex. Vet. Schol. Hinc nostris COURT.

24 Apud Vet. Schol. legendum pro *opportune laudans*, *importune laudans.*

25 *Canem* falsa Diologia pro stella et animali posuit.

26 Iterum ridicule insurgit, ut in Heroico Poëmate.

27 *Fertur quo rara ; quia omnia ligna secum trahit torrens, non eget securi.* Vet. Schol. B. Si in silvam densam irruat torrens, majorem edit stragem, quam si ea passim caesis arboribus rara spatium aquae praebeat. Illa cum flumine vel torrente comparatio est Demosthenica, et repetita a Luciano in Demosth. encomio p. 495. et 512. ubi quaedam admonuimus. G.

28 *Praenestinus ;* Itali municipes Romae ignobiles erant. Sic et Juvenalis ; *Hic novus Arpinas ;* de Cicerone.

Vetus Interpres cum melioribus Torrentii libris legerunt *multoque fluenti* pro *multumque*, ut sit nomen ; quod longe melius videtur. B.

Vindemiator, et invictus, cui saepe viator
Cessisset, magna compellans voce cuculum.
At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat, Per magnos, Brute, deos te
Oro, qui reges consuêris tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.

SATIRA VIII.

IN SUPERSTITIOSOS ET VENEFICAS.

Priapus in hortis Esquilinis positus fingitur conqueri, quod difficilius veneficas, quam fures et aves, arcere possit. Tum narrat duarum vetularum apparatum veneficum, quo ita sit commotus, ut tandem præ horrore ingentem emiserit ventris crepitum: cujus sono istas veneficas sic perterefactas esse, ut omnibus relictis effuse et sine respectu aufugerint. Tria igitur potissimum agit poëta, ut Priapi cultum derideat, ut vulgi de veneficiis superstitionem notet, ut Canidiam Saganamque veneficii infamia laborantes perstringat.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum;
Cum faber, incertus scamnum faceret ne Priapum,
Maluit esse deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido; nam fures dextra coërcet,

30 Vindemator *Gott. marg. Med.* 1477. *Ald. Ven. Glar.*—31 Cucullum *edd. vett.*—34 Consuesti *Bentl. ex libris paucis.*

Pulchre Fabricianus Porphyrion, *Salso multoque fluenti* ad verbum interpretatur, *Urbane ac copiose locuto* (πολλῷ ῥέοντι Demosth. pro coro. c. 43. p. 84.) *Persio invicem Rupilius convicia regerit, non minus ridiculus, quam rustici vindemiatores*, &c. Nempe *arbusto* i. e. putatori (qui hic *vindemiator* vocatur improprie) *exprimi convicia* viator, quum *cuculum* appellat: non quasi *arbustum* pro putatore s. arboratore dicatur; sed quia tamen convicia ex arbusto veniunt. G.

29 *Expressa:* Metaphora ducta a vino quod exprimitur arbusto, h. e. vite arbustiva. Ordo est, *Expressa arbusto fluenti salso multoque.*

Durus, h. e. ut *pervicax* et cerebrosus. *Vindemiator* autem modo tetrasyllabum est, per Synaeresin Figuram. B. Hinc *Vindemator* est in Venet. et Glar. Z.

30 *Invictus*, ob perfrictam audaciam, invicta cònstantia vultus.

31 *Cuculum; Exprobratio foeda putantium vites per imitationem cantus alitis temporariae, quam cuculum vocant; dedecus enim habetur opprobriumque merito falcem ab illa volucre in vite deprehendi.* Plinius (18. 26. extr.) notante Cruquio.

32 *Italo aceto*, h. e. *Romana mordacitate.* Vet. Schol.

36 Vapidus hic jocus est, in ridendo voluit Augustum tangere. B. In priori editione plane pestiferam Dilogiam vocarat. Puto autem, nec Persium nec Horatium hic aliquid de Augusto cogitasse: sed lusisse simpliciter in cognomine Regis et Regicidio, Juniae Brutorum familiae decore antiquo, in Caesare dictatore instaurato. G.

SAT. VIII.

1 *Truncus;* neque manus habens, neque pedes, uti [add. *nec* G.] nunc habeo; et mire subjecit. *inutile*: nam σύκινον ἄνδρα dicunt Graeci,

Obscoenoque ruber porrectus ab inguine palus;
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis confidere in hortis.
Huc prius angustis ejecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca.
Hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurrae, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat; haeredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare salubribus, atque

---

12 Agro *conj. Cun. et sic Sax.*—13 Monimentum hoc ne *ed. Glarean. non male.*—14 Aesquilius *Ven. Glar.*

---

quem nostrum vulgus, A MAN OF STRAW. *Nam haec materia nullis fabricis idonea est.* Vet. Schol. Et *inutilis est* cui vel desunt, vel periere vires. Inest igitur Horatio consulta Dilogia.

2 *Incertus*, h. e. haerens. B.

Illud *ne* adhaerens verbo *faceret* indicat, verbum esse geminandum, ut *que.* Vid. ad Car. 2. 19. 28. et 32. G. Est idem quod faceretne an Priapum. Z.

Priapus, idem erat qui et Bacchus et Sol, frugum Deus, ab antiqno πρὶ (unde πρὶν) et Ἄππα, quasi tu dicas, *Primus Pater:* unde et in Onomacriti Hymnis et Πρωτόγονος et Φάνης appellatur. Superius (Car. 2. 19. 8. *it.* 4. 2. 50.) ostendimus ficum arborem ob θρία, seu trimembria folia, Baccho fuisse sacrum, et membri virilis symbolum.

4 *Quia fustem tenens figuratur.* Vet. Schol. *Fustem* dicit instrumentum rusticum quo frumentum in area trituratur: Aborigines nostri Romano adhuc vocabulo *Fust* appellant: alias *Saligna falce* armabatur, auctore Marone.

5 *Palus;* hinc Graecis *Ithyphallus* appellatus est. An minabatur pygae? Certe hoc Ironice significari videtur.

6 *Importunas;* h. e. molestas, vel improbas. Puto fistulam fuisse *arundinem* istam, quae concepto vento sonum edebat: unde enim arundo muta terreret volucres? B. Motu, acumine forte. G.

7 *Novis; propter recentem dedicationem Maecenatis. Sepulchra erant in hoc loco ubi nunc sunt horti Maecenatis, Thermae Trojanae et Domus Crescentiae.* Vet. Schol.

8 *Cellae, servorum mansiunculae, et tenuiorum habitacula.* Torrentius.

10 *Stare* dicitur quod densitate sui, vel numero oculos implet: ac si nequiret cadere. *Soliti erant* CARNIFICES *in Esquilina via puteos facere, in quos corpora mittebant. Hinc locus dictus erat Puticuli. Hic etiam erant publicae Ustrinae.* Vet. Schol. B. *Carnifices* ergo humilia etiam alia cadavera sepelierunt, vespillonum ultimi. De his Juven. 8. 275. *Inter carnifices et fabros sandapilarum.* G. *Miserae plebi*, iis de plebe, qui proprium locum non habebant, ubi honeste sepelirentur. Z.

11 *Fuit Mallius Verna trans Tiberim ingenuis parentibus natus, qui quia a multis pecuniam mutuam rogabat, Pantolabos est cognominatus.* Vet. Sch. De *Nomentano* alias diximus ad Sat. 1. 1. 102.

Scurrae dicebantur urbani qui dicacitate sua victum quaerebant.

12 *Nescio quis donavit agrum suum populo ad sepulchra et posuit fines.* Vet. Schol.

In fronte; h. e. ad viam publicam, vel in latitudinem: *in agrum*, h. e. agrum versus, vel in longitudinem. B. V. Insc. Grut. p. 856. 2. LOCUS—IN FRONT. P. XL. IN AGR. P. XXXIIII.

Cippus, vox Punica: nam et Syris Κηφᾶ lapis est; Tituli, sive στήλης genus: hujusmodi erant rudiorum temporum mortuorum statuae. B. *Hic dabat*, h. e. hoc loco cippus definiebat, s. significabat. Z.

13 *Singularibus literis notabat. H. M. H. N. S.* h. e. *Hoc monumentum haeredes non sequitur. Videlicet ne pro suis habeant inferendis reliquiis aliorum mortuorum.* Vet. Schol. Sic enim legendum pro *multorum.* B. Retineam *multorum*, sed addam *destinata*, vel tale quid. De re ipsa vid. Gruteriani Indicis c. 17. et 20.

14 *Esquiliis; locus in quo ante sepeliebantur corpora, extra portam illam in qua est Sessorium.* Vet. Schol. *Cum Sessorium* non compareat in Lexicis, videndum an fuerit suggestum unde a sessoribus conscendebantur equi. Illic postea Sessoriana Basilica a Constantino condebatur. B. *Sessorium* Coelii Aureliani esse sedile quodvis, apparet: Petronii *Sessorium* est Gynaeconitis, ubi in cathedris *sedent* mulieres, ut *cubant* in lecticis *cubiculorum* viri. Quid si Acro-

Aggere in aprico spatiari, quo modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.
Cum mihi non tantum furesque feraeque, suëtae
Hunc vexare locum, curae sunt atque labori,
Quantum carminibus quae versant atque venenis
Humanos animos: has nullo perdere possum
Nec prohibere modo, simulac vaga luna decorum
Protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes,
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
Cum Sagana majore ululantem (pallor utrasque
Fecerat horrendas aspectu). Scalpere terram
Unguibus, et pullam divellere mordicus agnam
Coeperunt; cruor in fossam confusus, ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea; major
Lanea, quae poenis compesceret inferiorem.

---

15 Qua *Bentl. et Cun.*—19 Vexant *al. apud Burm. ad Ovid. Am.* 2. 2. 29. *et Sax. vid. ad Sat.* 1. 7. 15.—27 Morsibus *H.*—28 Coepere *Cun. e conj.* Diffusus *H.*

---

nis *sessorium* sit mulierum quoddam *Senaculum*, quale Romae fuisse, constat?

Salubribus; quia nemo ibi modo sepelitur. Vet. Schol. *Augustus aeger in Maecenatis domo cubare solitus est: Tiberius etiam in hortos Maecenatianos commigravit.* Torrentius. Subest igitur Dilogia.

15 *Aggere;* an Agger hic erat Tarquinii, ubi postea castra Praetoriana erant? B. Sic videtur propter viciniam Esquiliarum. G.

"Pro *quo modo* [inquit Bentleius] lege invi-" tis licet Codicibus, *qua modo*." Ego tamen non ausim. Unde enim novit ille non licere dicere *quo* pro *in quo loco* vel *ubi?* Alias novimus *eo* et *quo* vetustos esse Accusativos; verum et *quo* dicitur in Ablativo. B. Bentleii emendatio probabilis est, quia *qua* a librariis ob sequens *modo* est mutatum. Z.

17 *Feras* nunc dicit volucres. B. Sunt aves carnivorae, quae dicuntur Epod. 5. 100. Esquilinae alites. Z.

18 *Vexare*, h. e. inquietare et frequentare.

19 Errore *versant* defixorum mentes.

20 Qui pro *perdere* maluit *pellere*, ille sic enervari orationem vehementem Priapi non sensit. Nihil minus minantur comici irati, quam *perdere*, *disperdere*, *cerebrum dispergere in via*, &c. G.

22 *Protulit os*, *Virgil. Extulit os sacrum.* Vet. Schol. Recte haec apposuit; nam iratae Dianae furor atque dementia tributa sunt.

23 *Vidi egomet; hic versus tragice profertur, ut Virgil. Vidi egomet duo de numero.* Vet. Sch.

Nigra et furva diis inferis sacra. Cruquius.

Succinctam; quo expeditior esset.

24 *Canidiam; Gratidiam Neapolitanam.* Vet. Schol.

Notum est veteres rem divinam nudis pedibus peragere consuevisse.

25 *Memini me legisse apud Helenium Acronem, Saganam fuisse nomine, libertam Pomponii Senatoris qui a Triumviris est proscriptus.* Vet. Schol. Ex altero Scholiaste legendum *Foeneratoris.*

Filiae fere omnes cognomines erant apud Veteres: ut altera e duabus esset major; altera minor ejusdem nominis.

26 *Scalpere;* quo scrobs fieret magica, unde manes ex Orco evocarent. Siquidem Veteres terram e tenui crusta constare credebant.

27 *Mordicus, pro eo quod est morsibus.* Vet. Sch.

30 Canidiae erat lanea, cerea autem Horatii: [Incertum hoc est. Z.] eorum enim effigies quos salvos voluerunt ex lana confecere. *Laneae effigies noctu dabantur in compita, quot liberos salvos esse voluerunt.* Torrentius. Lana enim invulnerabilis: ceream acubus figebant. *Devovet absentes simulacraque cerea fingit; et miserum tenues in jecur urget acus.* Ovid. Her. 6. 91. B. Virgi-

Cerea suppliciter stabat, servilibus, utque
Jam peritura, modis. Hecaten vocat altera, saevam
Altera Tisiphonen: serpentes atque videres
Infernas errare canes; lunamque rubentem,
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniat mictum atque cacatum
Julius et fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbrae cum Sagana resonârint triste et acutum;
Utque lupi barbam variae cum dente colubrae
Abdiderint furtim terris; et imagine cerea
Largior arserit ignis; et ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum et facta duarum.
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi

---

32 Ut quae *Bentl. ex MSS. et sic G.*—38 Veniat *Bentl. ex MSS. et sic G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *F.* Venient *al.* Veniant *Lambin. e codd.*—39 Pedatia *Ven. Glar.*—41 Resonarent *al.*—43 Adiperent *Ven.* 1479. *et F.* Ut imag. *conj. Cun.*—45 Ac facta *Sax. Cun.* Fata *Ven.* 1479. *et F.*

---

liana Pharmaceutria, si credimus Donato ad 8 80. *se de limo fecit, Daphnidem de cera,* &c. G.

31 *Compesceret;* h. e. in ordinem cogeret, per Charientismum pro caederet.

32 Bentleius mallet solute dici *ut quae* cum quibusdam aliis: verum mihi secus videtur.

33 Hyperbole servili metui accommodatissima.

Graecis Sol *Hecatos*, et Luna *Hecate*, ab ἑκὰς, quod eminus radios suos jaculentur, et nocentes feriant: sane aliae tres Furiae, quam triplicis Dianae facies. Illuni nocte nulli comparent Manes: *Et Cytherea choros ducit Venus imminente Luna* Od. I. 4. 5.

34 *Serpentes atque videres*, Hyperbaton pro *Serpentes videres atque.* Serpentes deorum erant manium; quod nocerent, et e terra proreperent. B. Vid. Pers. 1. 113. G.

35 *Infernas canes, Furias quae sunt canes Jovis infernalis.* Vet. Schol. Cruq. *Canem* etiam noxium animal et carnivorum ad Stygium Solem Veteres referebant.

37 *At* modo dicitur pro *quin*, vel *quinetiam.* Imprecatur sibi mentienti, ut ab avibus, cinaedis et furibus contemnatur.

39 *Julius Pediatius Eques Romanus honesto patrimonio consumto se prostituit; quare Horatius mutato genere Pediatiam nominavit.* Vet. Schol. Cruq. Cinaedis minari videbatur hic deus.

Fragilis; seu mollis duro contrarius est; Metaphora est ab equo qui facile parant fraeno. Nam durus equus dicitur frangi.

Aiunt Voranum Q. Luctacii Catuli Libertum fuisse adeo furacem, ut nummos subreptos a Nummulario in calceos demiserit: a quo cum deprehensus esset, quidam subridens, Belle, inquit, si te non ἐκχαλκεύει, h. e. *verberibus tanquam aes recudat, alludens ad calceos.* Vet. Schol. Cruq. cum quo consentit et alter Schol.

41 Recte modo Bentleius *resonârint*, quo conveniat inter tempora.

Triste sonabat Sagana; umbrae acutum. *Triste, lugubre et metuendum: acutum, tenue et subtile quod sine corpore emittebantur voces.* Vet. Sch. Cruq. Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες, μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο Τρίζουσαι ποτέονται, Homerus Od. Ω, 7.

42 *Lupi barbam; veneficiis rostrum lupi resistere inveteratum aiunt, ob idque villarum portis praefigunt.* Plinius (28. 10. s. 44.) citante Landino. Terra defossum contrarium habebat usum. Ferae omnes deorum erant manium.

43 *Cerea; Hypermetrus versus.* Vet. Schol.

44 *Largior ignis;* quod boni erat ominis veneficis. *Limus ut hic durescit; et haec ut cera liquescit Uno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore.* Virgilius Ecl. 8. 80. B. A cera nempe auctus est ignis. G.

45 *Voces Furiarum,* h. e. ululatus canum. Z.

46 *Pepedisse* se prae timore fingit: nam et metus inflat corpus. B. *Diffissa nate ficus;*

Diffissa nate ficus. At illac currere in urbem:
Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque jocoque videres.

SATIRA IX.

IN IMPUDENTES ET INEPTOS PARASITASTROS.

Haud dubie gratia, qua apud Maecenatem valebat Horatius, multos parasitastros et pellexit, ut poëtastros eum obsiderent et se per eum Moecenati commendari cuperent. Quare, ut hoc hominum genus molestum a se, si fieri posset, abigeret, fortassis hanc scripsit satiram, ubi impudentia et garrulitas ejusmodi homuncionis egregie describitur.

IBAM forte Via sacra, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum, et totus in illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu, ¶ Quid agis, dulcissime, rerum?

3 Accurrit *G. Z. Med.* 1477. *Ven*, 1479. *F. Med.* 1486. *H. Steph.* Occurrit *videtur esse ab Aldo.* Accurrit *etiam defendit Heins. ad Ovid. Fast.* 2. 372.

hoc haud dubie casu factum erat. Sed inde fortassis Horatius occasionem sumsit hanc satiram scribendi. Z.

47 *Currere;* supple coeperunt.

48 *Jocatur in has quasi altera dentibus appositis, uti solita sit; altera quod gilba fuerit, caliendrum habere consueverit. Caliendri meminit et Varro in eo libro qui inscribitur Virgula Divina, dicens: Ego nunc postulo Agamemnona meum, tantis cothurnis accipit Critona caliendrum.* Vet. Schol.

Caliendrum, peplum capitis. Vet. Schol. Cruq. h. e, palliolum foeminarum, seu Mavorte, quod Graeci *κρήδεμνον* dicunt et *θέριστρον*; quod cucullo laxius et caput et humeros velabat; Latini ricinium appellant. Anterior pars eminebat supra frontem, ut vel ex Horatio constat, qui *altum* apponit: et, *tantis cothurnis accipit caliendrum,* ut superius Varro. Vox *caliendrum* non deducitur a *κάλλυντρον*, quod putavit Cruquius; verum a *κάλινδρον*: nam sive *κυλίνδειν* scribatur, sive *κυλινδεῖν* perinde est; Graecis hoc involvere est. B. At rectius alii intelligunt comam appositam, non nativam. Z.

50 *Vincula, licia ex diversis coloribus, quibus mentes hominum vinciebant.* Vet. Schol. Cruq. *Terna tibi haec primum triplici diversa colore, Licio circumdo.* Virgil. Ecl. 8. *Licia* a *ligando* appellantur: magorum autem est *ligare.* B. Si quis reliqua hujus velut fabulae cognoscere amet, addat Epod. 5. et 17. Quem vero ipsae magicae artes juvant, ille Theocriti Virgiliique Pharmaceutrias adeat, et Propertium 3. 4. 25. sq. et Luca, 6. 430.—830. et doctior inde redibit. G.

SAT. IX.

1 Bentleius hic interseruit *ut* [*Ibam ut forte*] nulla cum causa, neque ulla cum auctoritate, quo eruditae suae auri placeret.

Hujusmodi Prodeambulatores vulgari joco *Sacravienses* appellati sunt. B. Festus V. *October equus* ita appellatos ait, qui ad sacram viam habitarent. G.

2 *Meditans*, i. e. tacitus, aliquid componens.

Satis vere unde versus more Satyricorum nugas dixit, quia Satyrici solent sese carpere. Vet. Sch.

Omnes Lambini scripti Codices legerunt *et totus*, pro *totus*, quod et Cruquius probavit, etsi dissentiat Torrentius, atque Bentleius.

3 Quidam Vulgati Codices vitiose legerunt *occurrit* contra MSS. fidem. B. *Accurrit* sic plane est Ter. Eun. 2. 3. 44. G.

¶ Suaviter, ut nunc est, inquam; et cupio omnia quae vis.
Cum assectaretur, Numquid vis? occupo. At ille,
Nôris nos, inquit; docti sumus. Hic ego, Pluris
Hoc, inquam, mihi eris: misere discedere quaerens,
Ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero; cum sudor ad imos
Manaret talos, O te, Bolane, cerebri
Felicem! aiebam tacitus, cum quidlibet ille
Garriret, vicos, urbem laudaret. Ut illi
Nil respondebam, Misere cupis, inquit, abire,
Jamdudum video: sed nil agis; usque tenebo,
Persequar. Hinc quo nunc iter est tibi? ¶ Nil opus est te
Circumagi; quendam volo visere, non tibi notum;
Trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.
¶ Nil habeo quod agam, et non sum piger; usque sequar te.
Demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,

---

11 Bollane *edd. vett.*—16 Prosequar *Glar. Bentl.* Hinc *Bentl. cum nonnullis edd. vett. refert ad antecedens.*

Male accepit Cruquius, et cum Cruquio Dacerius voces Ἐπαγόμενος et Ἐπιφερόμενος, quae in Vetere Interprete occurrunt: existimant enim ita dici eum *qui aliquem renitentem et quasi vinctum secum trahat;* cum vel ex ipso Scholiaste pateat obvium dici, vel casu aliquo de via oblatum. *Obvius*, inquit ille, Ἐπιφερόμενος. Insulsissimus iste Veterum Scholiastarum compilator, qui Acronis nomen mentitus est, *Epagomenum* proprium garrulo nomen fuisse credidit.

4 *Arreptaque manu; non expectavit ut porrigerem*, ut eleganter Landinus.

Ordo est, Quid rerum agis mihi dulcissime. Vet. Schol. h. e. An recte et ex sententia procedunt tibi omnia?

5 *Suaviter;* h. e. satis commode, quantum sinit rerum mearum status. Nostin' fortunarum mearum naufragium, postquam Brutianae succubuere partes? Ἡδίως ὅσον ἔνεστί μοι νῦν.

Cupio omnia quae vis; suavis valedicendi formula.

6 *Numquid vis?* sunt et ista properantis abire. *Rogo numquid velit: recte inquit: abeo.* Terentius, citante Cruquio. B. Eun. 2. 3. 50. quem locum videtur noster hic cogitasse. G.

7 *Nôris nos;* h. e. cupio tibi esse notus.

Doctos dicebant Veteres, quos nos hodie *Scholares* appellamus.

8 *Quaerens* modo posuit pro cupiens: et Comici dicunt *misere* pro multum et vehementer, ἐν ἤθει.

9 *Ire;* supple coeperam.

10 *Sudor; ex taedio et molestia.* Vet. Schol.

11 Optimi Torrentii Codices legerunt *Bolane* pro *Bollane*, quod ab oppido, (ut ille putat,) *Bola* derivatum est. *Solebat hic in faciem quemvis reprehendere, et libere dicere quod sentiret.* Vet. Schol.

Cerebri felicem; vult significare se propemodum, invidisse homini cerebroso et impudenti, quod potuerit eum asperioribus verbis removere, quod sui pudoris non erat. Atque obiter Luciliano more *Bolanum* istum percutit. Insania cerebrum moveri credebant Veteres.

14 *Abire*, h. e. effugere; et bene subjecit *tenebo:* tenetur enim cui non licet abire.

16 Nescio cur Bentleio magis placuerit *Prosequar* quam *Persequar*, cum haec sit vox efficacior altera, atque ipse mox dicat *usque sequar te*, quod plus est quam *prosequar.*

18 *Cubat, aegrotat, languet, jacet.* Vet. Schol. *Cubantis luxuriae subscripsit.* Corn. Celsus.

Julii Caesaris horti erant trans Tiberim juxta Naumachiam, ut ostendit Torrentius ex Suetonio.

19 *Non sum piger; Libenter ambulo.* Vet. Sch. Cruq.

20 *Demitto auriculas;* Proverbiale Schema. *Lassis asinis vel equis pendent aures.* Vet. Schol. Cruq. *Aures in equis et omnium jumentorum genere indicia animi praeferunt; fessis marcidae, micantes pavidis, subrectae furentibus, resolutae aegris.*

Cum gravius dorso subiit onus. Incipit ille ;
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium, facies : nam quis me scribere plures
Aut citius possit versus ? quis membra movere
Mollius ? invideat quod et Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat ; ¶ Est tibi mater ?
Cognati, queis te salvo est opus ? Haud mihi quisquam ;
Omnes composui. ¶ Felices ! nunc ego resto :
Confice ; namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit, divina mota anus urna ;
" Hunc neque dira venena nec hosticus auferat ensis ;
" Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra ;
" Garrulus hunc quando consumet cunque ; loquaces,
" Si sapiat, vitet, simulatque adoleverit aetas."
Ventum erat ad Vestae, quarta jam parte diei

---

23 Varum *primae editt. it. H.*—30 Mota divina anus urna *Bentl. ex conj.*

Plinius 11. 37. citante eleganti viro Jacobo Cruquio.

Iniquae mentis, h. e. demissae et obnoxiae : contra aequus et cujus mens recta est. Metaphora ducta a bilance.

21 Advertendum hic ultimam syllabam in *subiit* produci in hoc versu.

22 *Si bene fretus sum conscientia mea.* Vet. Sch. h. e. Si sum virtutis propriae idoneus aestimator.

Vibius Viscus eques duos habebat filios Viscos Senatorii ordinis, utrosque Poëtas et insignes Criticos. Vide Vet. Schol. in Satyram sequentem. De Vario Vide Ode 6. Lib. I.

24 *Membra movere ;* i. e. *cum gestu corporis pronuntiare.* Vet. Schol. Id enim saltare erat.

25 *Mollius ;* majore cum Rhythmo.

Obiter Tigellum Cantorem tangit, ejusque artem ut indignam ingenuo.

26 *Interpellandi locus hic erat ;* ad Emphasin posuit odiosæ garrulitatis. B. Ut tædium effugeret audiendi laudes istius garruli. Z.

27 *Queis et salvo est opus ;* callide quasi initurus cum eo gratiam hæc promit. B. Qui primum notitiam contrahunt, ita rogant. G.

28 *Omnes composui ;* Comice proferenda sunt ista, cum habeant ἦθος : et gratificari vult Horatio tanquam futuro sibi hæredi : *Componere* est περιστέλλειν, cum cadaver linteis implicatur. B. Certe hoc ipso, quod orbum se prædicat, videtur sibi escam velut proponere Horatio, ut is tanto facilius admittat in familiaritatem eum, ex cujus testamento sperare aliquid posset. G.

Felices ; Ineptulum ludit : nam praeter spem responsum dedit ; et Bolani ritu impudentem in os deridet.

29 *Confice ;* fac finem enecandi. B. Forte tamen eo gestu ista dicebat Horatius, uti nugator accipere posset honestam petitionem : *confice*, me etiam *compone :* nam instat mihi fatum, &c. Certe non satis probabiliter finxit poeta, post tam cerebrosam exprobrationem acta esse reliqua. G.

Marsi, Peligni, Samnites et Sabini *Sabelli* dicti sunt Veteribus ; erant enim omnes Sabini generis et sortilegio insignes.

30 *Mota urna ;* Plebeium divinandi genus per sortes, Synecdochice pro quovis alio usurpatur.

31 *Hosticus* vetuste pro hostilis, ut et *civicus* pro civilis.

32 *Laterum dolor*, pleuritis.

Tussis, tabes, vel phthisis.

Tarda podagra ; quia tardos facit ; et est ὑπαλλαγή. Vet. Schol.

33 *Quandocunque* modo positum pro *quandoque*, vel *aliquando.* Compositum est autem ex *Quando* et *Cum ;* quasi diceret : erit tempus *quando* et *cum.* De Futuro hoc est Indefinito.

Consumet, h. e. necabit. Consumitur id cujus nulla pars relinquitur ; vel quod non amplius comparet prorsus e medio sublatum.

Praeterita : et casu tunc respondere vadato
Debebat ; quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hic ades. ¶ Inteream, si
Aut valeo stare, aut novi civilia jura ;
Et propero quo scis, ¶ Dubius sum quid faciam, inquit ;
Tene relinquam, an rem. ¶ Me, sodes. ¶ Non faciam, ille.
Et praecedere coepit. Ego (ut contendere durum est
Cum victore) sequor. ¶ Maecenss quomodo tecum ?
Hinc repetit. ¶ Paucorum hominum, et mentis bene sanae ;
Nemo dexterius fortuna est usus. ¶ Haberes
Magnum adjutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere ; dispeream ni
Sumôsses omnes. ¶ Non isto vivimus illic,

---

36 Vadatus *Bentl. ex conj.*—42 Durum *sine* est *Bentl. e codd.*—45 Deterius *notabile sphalma Med.* 1477.

---

34 Sic et Virgilius; *Matura adoleverit actas.*

35 *Ad Vestae ; Sic nos bodie in Claudii, vel Tellaris dicimus, nec addimus Templum, aut Aedem.* Vet. Schol. *Aedes Vestae erat ad Clivum Capitolinum*, ut bene Cruquius ex Varrone. B. Foro vicinam, etiam indicat illud Cic. fam. 14. 2. ubi *a Vestae ad tabulam Valeriam ducta Terentia.* G.

Quarta jam parte ; h. e. *bora diei tertia, quo in Foro causae agi coeperant, juxta illud Epigrammatographi, Prima salutantes atque altera detinet bora, Exercet raucos tertia Causidicos.* Cruquius. Est Mart. 4. 8.

36 *Casu vadato ;* satis mirari nequeo Interpretes omnes latuisse *casu vadato* modo dici pro in causa vadata, cum notum sit quid casus sit Jurisconsultis. *Respondere* autem is dicitur in quem lis intenditur. Bentleius multa hic movet perdensas tenebras, quae non puto opus esse Lectori modo repraesentare. Pro *vadato* reposuit *vadatus* ex ingenio. B. *Casu vadato* nihil esse puto. *Vadatum* esse vel activum, qui alteri necessitatem vadis dandi imposuit, vel passivum qui dare jussus est ; ipse fatetur et probat Bentleius, quo minus opus est sola conjectura mutare lectionem omnium librorum, quam etiam Acron tuetur. G.

37 Qui causa sua cadit, *litem* dicitur *perdere.*

38 *Adesse* proprie Advocatorum est. [† Vulgatissimum est ; verbum *adesse* in judiciis idem valere quod patrocinari. R*utgers.* Lect. Venus. p. 348.]

39 *Valeo stare ; si habeo vires ut stem.* Vet. Schol.Cruq. An simulat se Podagricum ? [†*Stare* in judicio ante Praetoris tribunal. *Bersm.*]

40 *Quo scis ;* ad visendum scilicet aegrotum.

41 *An Rem ; sic et in Legibus scriptum inveniri solet Rem sive Litem.* Vet. Schol.

43 *Cum victore*, haec Metaphorice posuit ac si captivus duceretur.

Quomodo tecum ; Quomodo circa te Maecenas est? Vet. Schol.

44 *Repetit ;* h. e. de novo incipit sermocinari.

Paucorum hominum : i. e. *qui et sapiens est et raro babet parem.* Vet. Schol. Et paucos admittit, salsa Dilogia. B. Nihil hic ambigui video. Describit Maecenatem ab ea parte, qua deterrere impudentem hominem se posse sperat. Caeterum in MS. Gottingensi et, *ut mentis bene sanae*, quod valde placet : sic enim ratio reddatur, cur *paucorum hominum* sit Maecenas ? Memor videlicet vafri illius Siculi, qui temere nos vetat credere, &c. G.

Mentis bene sanae, per Anticipationem Parasitastrum a conatu callide deterret.

45 *Fortunam* modo dicit magnam sive ingentes divitias.

46 Hypocrita, sive secundarum partium actor, ipsius actoris actor erat : erat etiam et tertiarum. Hi cum possent nolebant tamen aequare primos actores, quo eos commendatiores redderent populo.

47 *Hunc hominem*, *Δεικτικῶς seipsum tangit digito.* Vet, Schol. Et habet ἦθος.

Tradere, h. e. commendare.

48 *Summôsses omnes ; malignus maligna promittit.* Landinus. B. In tempore quod vulgo plusquamperfectum vocant, vis quaedem est, non diu erit cum submotos gaudere posses aemulos. G.

Bentl. praetulit *vivitur*, quod repertum fuerat in uno tantum Codice.

Quo tu rere modo: domus hac nec purîor ulla est,
Nec magis his aliena malis: nil mî officit unquam,
Ditior hic, aut est quia doctior; est locus uni-
cuique suus. ¶ Magnum narras, vix credibile. ¶ Atqui
Sic habet. ¶ Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. ¶ Velis tantummodo, quae tua virtus,
Expugnabis; et est qui vinci possit; eoque
Difficiles aditus primos habet. ¶ Haud mihi deero:
Muneribus servos corrumpam; non, hodie si
Exclusus fuero, desistam; tempora quaeram;
Occurram in triviis; deducam. NIL sine magno
Vita labore dedit mortalibus. ¶ Haec dum agit, ecce,
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, et illum
Qui pulchre nôsset: consistimus: Unde venis? et,
Quò tendis? rogat, et respondet. Vellere coepi,
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus

---

50 Inquam *etiam MS. Bos Animad.* p. 59.—55 Eo quod *Med.* 1477.—56 Primus *Med.* 1477. *Ven.* 1479.—64 Pensare *omn.* Nictans *Baxt.*

---

49 *Purior*, h. e. magis ingenua et proba: purum enim dicimus cui nihil ficti adhaeret, vel improbitatis.

50 *Aliena malis*; h. e. hujusmodi pestibus inimica: nam Euphemismo quodam exsecrabilia *mala* dicimus.

Nil mî officit; ego ei non invideo. Vet. Schol. Cruq.

Nequeo ego cernere elegantiam vocis *inquam*, quam Bentleius, auctoritate nescio quorum Librorum hic interseruit pro *unquam.* Videtur sane mihi frigidiusculum hoc.

54 *Quae tua virtus*; amarulenta Ironia.

55 *Et est qui vinci; jucunde ex alterius persona Maecenatem reprehendit: hoc est quod dicit Persius; Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit.* Vet. Sch. Cruq. B. Quin ex sua persona hic loquitur Poëta: nec vitium reprehendit, sed laudat prudentiam, qua facilitatem moderatur. G.

Eoque; quia scilicet intelligit facilitatem suam.

58 *Tempora quaeram*; supple idonea.

59 Ridicule abutitur gravissima sententia. *Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ οἱ θεοί.* Epicharmus, citante Cruquio.

60 *Haec vita* dicebant Veteres pro eo quod nos *Hic mundus.*

Haec dum agit; h. e. Interim.

61 *Fusci Aristii* celeberrimi ejus temporis Grammatici vita exstat apud Tranquillum.

63 *Rogat, et respondet: eleganter mixtum inter se et confusum sermonem interrogandi ac respondendi expressit.* Vet. Schol. Mira Βραχυλογία.

64 Lambinus ex duodecim Codicibus pro *prensare* reposuit *pressare*: Verum nihil tanti; siquidem notum est veteres Romanos non pronuntiâsse N ante S. Quin et nostri homines *Pressare milites* dicere consueverunt, pro *Prensare. Pressare, stringere.* Vet. Schol.

Lentissima; h. e. minime sequasia, sed potius prensanti renitentia. B. *Lenta brachia* sunt sane mollia, flexilia: sed nempe eo ipso prensantem effugiunt. G.

Nictare est aliquid oculis nictantibus demonstrare. Vet. Schol. Constat eum legisse *nictans*; quod miror neminem advertisse, neque ipsum Bentleium, qui me invito retinuit *nutans.* B. Nescio unde vir doctus illud suum *nictans* hauserit. Quos ego consulere potui libros non in contexto modo Horatiano, sed in scholiis etiam legunt, *Est autem* nutare, *aliquid oculis* nutantibus *velle demonstrare.* G.

65 Jucundo convicio *male salsum* amicum suum appellat, ac si maligne urbanum crederet:

Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
Certe nescio quid secreto velle loqui te
Aiebas mecum: Memini bene; sed meliori
Tempore dicam: hodie tricesima sabbata: vin' tu
Curtis Judaeis oppedere? Nulla mihi, inquam,
Relligio est, At mî: sum paulo infirmior, unus
Multorum; ignosces; alias loquar. Hunccine solem
Tam nigrum surrexe mihi! fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi

---

73 Tam mihi surrexisse nigrum. G.

Nam *male salsus* uno spiritu profertur, uti Substantivum.

66 *Dissimulare;* supple coeperat.

67 *Certe* dicimus ubi memoriae non adeo diffidimus. B. Haec dicit Horatius ad Fuscum. Respondet tum Fuscus *Memini bene*, &c. Z.

68 *Meliori tempore;* nam te occupatum video.

69 *Tricesima Sabbata; Quae Judaei Neomenias dicunt. quoniam per Sabbata Judaei numeros appellant Lunares: et Sabbatum magnum in Renovatione Lunae a Judaeis etiam hodie celebratur.* Vet. Sch. Numeros autem Lunares Hebdomadas dicit, quas Judaei Sabbata appellant. B. *Numeros Lunares* dixit Scholiasta dies a novilunio inde s. Neomenia procedentes, quales Judaeorum menses sunt et semper fuere. Quae Delphini interpres et Dacerius de tricesimo anni a Tisri mense incipientis Sabbatho, id est Paschate habent a Torrentio et Lambino: ea si vera essent etiam, reconditiora tamen essent, quam quae cadant in Horatium. Acronis illud et aliorum Scholiastarum forte non contemnendum, *Tricesima Sabbatha dici, quando calendis* (novilunio) *occurrit Sabbathum*, i. e. in calendas incidit. Sed nihil melius quam sequi Scalig. de Emend. Temp. 3. p. 309. et Seld. de I. N. 3. 15. et intelligere tricesimum Lunaris mensis diem, ex parte certe feriatum et cultum Judaeis, quae facilis est hodie etiam omnibus, apud quos habitant vel pauci verpae, observatio. G.

Nescio cur Bentleius maluit reponere *vis tu* pro *vin' tu*, nulla sub auctoritate. B. Provocat Bentleius ad ea, quae ad Sat. 2. 6. 92. disputarit. Sed quae ratio ibi *vis* postulat, eadem hic exigit *vin'*. G.

70 *Curtis; Quia pellicula imminuti sunt: quia Moses Rex Judaeorum, cujus Legibus reguntur, negligentia φιμωθεὶς medicinaliter exsectus est, et ne solus esset notabilis, omnes circumcidi voluit.* Vet. Schol. Vocem *φιμωθεὶς* quae inscitia Librarii exciderat reposuimus ex conjectura, uti et *medicinaliter exsectus* pro *medicinalis effectus* quae nihili erant. Quis miretur ejusmodi convicia homini Epicureo atque Pagano excidisse? Jure igitur Henrico Glareano diaboli organum videtur. Etiam Satira quinta haec habet; *Constat omnia miracula certa ratione fieri, de quibus Epicurei prudentissime disputant.* B. At hoc est, o manes Baxteriani, plus quam Bentleianum facinus: et *exsecare* Mosen est plus quam cornutum facere. Si omnino dignus est locus, qui emendetur, blandior medicina fuerit, *quia Moses— negligentia medici talis*, i. e. curtus, *effectus est.* Vel, quod libri quidam habent *affectus*, legam, *negligentia medicinali* ecsectus, h. e. *circumsectus est.* G.

Cum summo contemtu *oppedere* posuit et *παρὰ προσδοκίαν*, cum deberet dicere, *adesse eorum sacris.*

Parcus sum deorum cultor et infrequens

71 *Infirmior; metus et infirmitas Religionem faciunt.* Vet. Schol. Cruq. B. *At mî*, &c. sunt verba Fusci. Z.

Unus multorum; unus inter multos. Vet. Schol. Cruq. Vult excusare se ob superstitiosorum numerum.

72 *Ignosces;* scita valedicendi formula.

73 *Surrexe*, sic et Virgilius *extinxem* pro extinxissem. B. *Nigrum*, infaustum. Z.

Improbus modo Substantivum est, ut supra *male salsus:* Perpetuum iratorum convicium est.

74 *Sub cultro; Proverbium est.* Vet. Schol. Ac si victima esset futurus. B. Theocrito 22. 5. Castor et Pollux sunt Ἀνθρώπων σωτῆρες ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων, jam tondentium caput in metu summo naufragii. V. Petro 104. Proserpina crinem aufert morituris, &c. G.

Casu, h. e. *Sic dii voluere:* habet enim Emphasin hoc sibi praeter omnem spem evenisse.

Adversarius ; et, Quo tu, turpissime ? magna
Exclamat voce, et, Licet antestari ? Ego vero
Oppono auriculam. Rapit in jus : clamor utrinque :
Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

---

75 *Adversarius, Creditor.* Vet. Schol.

Turpissime ; atrox convicium. Μιαρώτατε. B. *Impure* simile apud Comicos maledictum. G.

76 Bentleius pro *Exclamat*, ex unius Bersmanni Libro reposuit *Inclamat*, quod minus ego probaverim, etsi nihil intersit.

Licet antestari ? Tangens auriculam his verbis loquebatur ; Licet antestari ? Si ille respondisset, Licet, injectione manus adversarium in judicium trahebat. Quod si antestatus non esset et manum injecisset, injuriae reus constitui poterat. Vet. Sch. Est autem *antestari* quasi *amtestari.* Lambinus.

77 *Oppono auriculam ; solebant testium aures tenere, et ita dicere ; Memento quod tu mihi in illa causa testis eris ; quod est antestari.* Vet. Schol. *Est in aure ima memoriae locus, quem tangentes antestantur.* Plinius, citante Torrentio.

—Cynthius aurem
Vellit et admonuit.—Virgil.

78 *Sic me servavit Apollo: Hoc de sensu Homerico sumsit.* (Il Υ, 443.) Τὸν δ' ἐξήρπαξεν Ἀπόλλων. Vet. Schol. Alias Apollo et Ἀλεξίκακος erat et Poetarum Numen. Suavi etiam Dilogia eburneum dicit Apollinem, qui stabat in Foro Augusti, ubi jus dici consueverat.

Sportula deinde Forum, jurisque peritus Apollo.
Juven. 1. 128.

Ista debentur Cruquio.

SATIRA X.

IN INEPTOS LUCILII FAUTORES.

Cum Horatium ob ea, quae Satira quarta de Lucilii vitiis ostenderat, quidam obtrectatores, in his maxime Demetrius, Hermogenes, Pantilius et Fannius, vituperassent : defendit hic suam sententiam uberiusque explicat, ostendens, genus dicendi Lucilianum, praeterquam quod minus breve esset, varium et jucundum, idem quoque ob verba Graeca immixta impurum esse. Quodsi nonnulla in Ennio reprehenderit Lucilius ; nihil vetare, quo minus ipsius vitia notentur ab alio. Veruntamen quodammodo excusandum esse Lucilium ob aevum, quo vixerit ; quia, si nunc viveret, fortassis limatius diligentiusque esset scripturus. Caeterum, addit Horatius, semet ipsum contentum esse, si paucis iisque doctis hominibus (quos gratus recenset) sua probarentur scripta ; contra se minime curare, quid Demetrius et Tigellius de illis sentiant.

LUCILI, quam sis mendosus, teste Catone
Defensore tuo pervincam, qui male factos
Emendare parat versus. Hoc lenius ille,
Est quo vir melior : longe subtilior illo,
Qui multum puer et loris et funibus udis
Exhortatus, ut esset opem qui ferre pöetis
Antiquis posset contra fastidia nostra,
Grammaticorum equitum doctissimus. Ut redeam illuc.

Hos versus habet Zarotti prima, et altera Mediol. 1486. cui adjuncti Acron et Porphyrion, pro Horatianis. Landinus rejecit eos jam Flor. 1482. in annotationem, causam interserens, quod Acron incipiat Satiram ab illo versu *Nempe incomposito.* In annotationibus quoque retulere Aldus, Bened. Philologus, Ascensius, Lambinus, Cruquius, Rutgersius, interpres Delphini, Dacerius. In codicibus eos antiquis fuisse, fatentur omnes. Aldus agnoscit stilum Horatianum : H. Glarianus vel Horatii esse ait, vel simiae Horatii. G. Fabricius quasi nihil dubitaret de auctore in castigationibus ad versum, annotat, Catonem intelligi Valerium, nobilem Grammaticum et Criticum (de quo Sueto. c. 11.) et tamen omissi sunt hi versus in exempla-

---

2 Nescio cur *defensore tui* malit Ascensus. G.

4 *Subtilior* callidior, astutior, per ironiam, Catone est ille puer aetate et ingenio, qui causam illam loris et funibus defendendam suscepit. G.

5 Legendum *puer est loris—Exornatus.* Posterius hoc jam suspicatus est acutus vir H. Glareanus. Exornavit se armis juvenis, quem tangit, et malum minatus est vel dedit adeo his, qui secus sentirent de Lucilio. G. [*Qui multum nuper loris et funibus udis Exornatus*—conj. Rutgers.]

8 Jungo *Grammaticorum equitum*, et puto ludibrii causa ita appellari juvenem, qui Grammatici provinciam illis armis tueri vellet, quibus circa illa tempora Cicero filius *patri suo de Cestii corio satisfecit*, ut narrat Seneca Suasor. 7. Quid ? si minatus fuerat Horatio ipsi hic eques Grammaticus ? Quid ? si pudore quodam Horatius aetate provectior, vel amici, hos octo versiculos sustulere ? G.

ribus Fabricianis Basil. 1555. fol. et Lips. 1593. 8. excusis. Lambinus aetatem cccc annorum illis tribuit, Horatianos siquis putet, eum in his literis parum videre ait : sibi assentiri dicit Jo. Auratum, M. A. Muretum, Si. Bosium, Jo. Passeratium. Vossius de poëtis Lat. p. 9. *sunt valde antiqui*, ait de his versibus, *quidquid dicat Lambinus.* Ascensius (edit. 1544. fol.) *sunt*, inquit, *qui Maecenatem taxari hic autument, et ideo propter ipsum ab Horatio resectum hoc caput.* Etiam Glareanus, *Ablati*, inquit, *possunt videri poëtae consilio.* Hæc faciunt, ut dignos putem versus, qui etiam hic legantur : in primis cum, si non sint Horatii, antiqui tamen, et ingeniosi hominis opus videantur. G.

NEMPE incomposito dixi pede currere versûs
Lucilî ; quis tam Lucilî fautor inepte est,
Ut non hoc fateatur ? At idem, quod sale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque caetera : nam sic
Et Laberî mimos, ut pulchra pôemata, mirer,
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris : et est quaedam tamen hic quoque virtus :
Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures :

---

5 *Pro* nam, num *G. S. Bos Animad.* p. 56. Non *Z. V.* 1479. *Fl. V.* 1486. *credo cum interrogatione.*

---

1 Comicum principium et Morale : nam de medio sermone orditur. Est autem *Nempe* Particula recordantis suae cogitationis.

Incomposito, h. e. incondito, et extemporaneo. Metaphora desumta est ab imperitis equis, vel etiam saltatoribus, qui nullis gradiuntur numeris.

Dixi ; Satyra scilicet quarta. (1. 4. 8.) Grave crimen hoc : nam quis ferat libertino genitum avo Pompeii Magni doctiorem ? B. Quin avunculo majori. Vid. ad Sat. 2. 1. 75. G.

Etsi melius currant *facti et euntes*, *currunt* tamen versus quales cunque. Et mire *pede currere* posuit : erant enim *Pedes* numeri quibus in Choreis saltantes currebant. Huc facit Anacreontis illud ;

'Εδόκυν ἄκροισι ταρσοῖς
Δρόμον ὠκυν ἐκτανύειν.

2 *Fautores*, Plauto *favitores*, plausores erant in theatris. *Inepte favemus alicui, quando aperta vitia ejus negamus.* Vet. Schol. Nam ineptus est vapide blandus. Hujusmodi palponibus ἐδὲν ὑγιές. Nam fumivenduus istis perpetuo venalis est anima.

3 *Fatemur coacte, confitemur sponte*, ut belle Laudinus.

Sale multo ideo ait numero singulari, quod dicturus erat defricuit, quasi vere id sale faceret (sic enim lengendum pro *sal).* Vet. Schol. B. *Sales* nempe urbanitatem ordinarie significant : *sal* singul. proprie solet accipi. Fit ergo vividior metaphora. G.

4 *Charta eadem ;* siquidem quarta Satyra et *Facetum* et *Emunctae naris* eum dixerat.

5 *Decimus Laberius a Divo Julio annulo aureo et quingentis sestertiis donatus est, postquam Mimum suum egisset.* Cruquius ex Suetonio, et Macrobio. Sed Publius Syrus in eo certamine palmam tulit.

Mimi, liberi, dicaces, et lascivi erant, et unius tantum Actionis ; nam nulla habebant Exodia, ut caeteri Ludi. Constabant igitur ridiculo.

7 *Et hic rictus dicitur, et hoc rictum mensura oris.* Vet. Schol. B. *Risu did. rictum*, excitare risum effusum. Z.

8 *Virtus.* Graecis 'Αρετὴ, unde teste Donato, nostrum *Ars.*

9 *Ut currat ;* h. e. ut festinet ad exitum : Metaphora a jumento leviter onusto ; ut vel sequentia ostendunt.

10 *Impediat ;* h. e. retardet. Notum est quid sint *impedimenta* in itinere.

Et sermone opus est modo tristi, saepe jocoso;
Defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
Fortius et melius magnas plerumque secat res.
Illi, scripta quibus Comoedia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
Nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
¶ At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis
Miscuit. ¶ O seri studiorum! quine putetis
Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti

---

14 Ext. opus *H.* Consultum *Z.*—21 Qui ne putatis *Venet.* Quid ne putatis *Glar.*

---

11 *Sermone modo tristi, saepe jocoso;* h. e. Stilo modo gravi et Rhetorico, modo mordaci et Satyrico.

12 *Vicem,* h. e. *munus,* vel partes, B. *Defendere vicem* est agere partes vel personam, ut Art. Poet. 194. Satirae stilus est nunc oratorius, nunc poeticus, nunc familiaris et tenuis, &c. G.

Rhetoris est tenere artem stili.

Poetae autem Satyricos sales proferre: nam Poetam modo dicit Satyricum.

13 *Urbanum* modo dicit ingenue jocantem. Nescivit Lucilius *Ingenuo culpam defigere ludo.* Atticus iste lepos Horatiani erat aevi, quod tandem urbanos protulit.

Parcentis viribus; quia vult data opera delicatus videri. Vet. Schol. Abstinet enim a dentatis jocis.

14 *Ridiculum acri; Joculare maledictum gravius vulnerat, quam res aspera.* Vet. Schol. B. Reddit rationem, cur Satira se demittat etiam ad humilem urbanitatem, viribus parcat, &c. G.

15 *Fortius et melius;* h. e. et efficacius et consultius.

Magnas res secat, qui potentum lites dijudicat. Siquidem res difficiles quae subito, ac veluti uno ictu absolvuntur, *decidi* et *secari* dicuntur, Metaphora sumta a medicorum cultris. Ista Allegorice dicuntur de Satirica Invectione. Vult enim significare se levi negotio de Nobilibus adversariis victoriam reportare, cum Lucilius *Genuinum in illis fregerit, ut* eleganter Persius.

16 *Illi, scripta quibus: Eupolis atque Cratinus Aristophanesque Poetae.*

Viris, Πλεονάζει, more vetusto.

17 Is *stare* dicitur qui non causa cadit, vel perdit litem. *Ad id pertinet stabant quod dixerit, Ridiculum acri Fortius et melius magnas plerumque secat res.* Vet. Schol. Dilogως etiam *stabant* dixit pro placebant: nam *stare* dicebantur Fabulae quae non explodebantur.

Ironice *pulchrum* dicit vetulum et lippum, se tamen apud puellas pro formosulo inepte gerentem. Palam nominat obtrectatores suos, veteres scilicet Caesareanae aulae sectatores.

18 *M. Demetrium modulatorem propter maciem ac parvitatem corporis hoc nomine appellat.* Vet. Schol. B. Imo *simium* vocat quod erat ineptus imitator Calvi et Catulli. Z.

19 Licinium dicit Calvum et Valerium Catullum, qui scilicet amatorias cantiones scripserant.

Cantare, modulari. Vet. Schol.

20 *At magnum fecit,* ipsius Lucilii verba sunt, teste Rufiniano Rhetore; et suaviter eum suis verbis deridet. Haec Subjectionis forma protulit. B. Modo non corruptus sit Rufiniani locus, ac legendum p. 25. *ut apud* Horatium in *Lucilium.* Nam vix risisse videtur Lucilius morem, quo ipsum frequenter usum, fragmenta quae supersunt testantur. G. Est objectio istorum obtrectatorum Horatii. Z.

21 *O seri studiorum!* serae dicuntur fruges quae non nisi longo tempore maturescunt. Graecis ὀψιμαθεῖς sunt et qui literis sero vacant, et qui sero proficiunt; culpa scilicet ingenii et acuminis.

Quine putetis; supple, *An in tantum fatui estis* qui putetis? Neque enim assentiri possum Prisciano, qui *Ne* putat esse Conjunctionem Affirmantem; vel his qui reponunt *Ve* ex ingenio. Hujusmodi Βραχυλογία Moralis est et Comica. B. Habet eandem vim, ac si dixisset, *Vosne putetis.* G.

22 *Dicitur Pitholeon Epigrammata ridicule scripsisse, in quibus Graeca verba mixta erant cum Latinis.* Vet. Schol.

Contigit? ¶ At sermo lingua concinnus utraque
Suavior, ut Chio nota si commista Falerni est.
¶ Cum versus facias, teipsum percontor, an et cum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petillì,
Scilicet oblitus patriaeque patrisque Latini,
Cum Pedius causas exsudet Publicola, atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
Atque ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
Versiculos; vetuit me tali voce Quirinus,
Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
In silvam non ligna feras insanius, ac si
Magnas Graecorum malis implere catervas,

---

24 Commixta *Ven. Bentl.*—27 Oblitos *suspic. Bentl.* Latini G. *et omnes ante Lambi.*—28 Exsudat *conj. Bentl. et sic Zar.* Poplicola *Ven. Lamb. Bentl.*—31 Atqui *Bentl. e codd.* 32 Tali me *Bentl. e codd. uno.*

---

23 *Concinnus;* ornatus, pictus.

24 *Chio nota* Hypallage est, pro *Chiam notae:* et *nota* posuit figurate pro cadus, vel amphora. Erat autem Falernum Italicum et austerum, Chium autem Graecum et dulce. [Conf. Tibull 2, 1, 28. ibique *Hyne.*]

25 *Cum versus facias;* supple *Utrum tunc tantum.* Vet. Schol.

26 *Dura; maligne dura; nam ab Augusto absolutus est.* Vet. Schol. V. Sat. I. 4. 94.

Peragenda, h. e. peroranda.

Petillius iste abstulerat coronam auream de capite Capitolini Jovis.

27 *Latine;* ita legendum esse pro *Latini* vir doctissimus Dionysius Lambinus ex tribus MSS. ostendit; Cruquius probat, Veteresque Scholiastae confirmant. Bentleius hoc improbat, et servat priorem scripturam. B. Recte Bentleius: *oblitus patris Latini*, i. originis ab illo rege, cujus et nomen debet commendare linguam. Malis ne tu, defensor Lucilii, oblitus Romanae majestatis, oratores summos patriis verbis immiscere verba foris, ab externis, petita? Elegans est etiam *oblitus*, ut ad oratores et infinitum *intermiscere* pertineat: sed solo adhuc ingenio Bentleii nititur, et non est necessarium. G.

28 Q. Pedius Publicola et Messala Corvinus Oratores erant priori saeculo insignes. *Ita autem hi a Graecis abhorruerunt, ut Messala primus Funambulum dixerint Σχοινοβάτην, et post hunc Terentius.* Vet. Schol. Quod et Quintilianus prodit. Erravit igitur vir doctus Ludovicus Desprez, cum Andreae Dacerio crediderit affirmanti hunc fuisse filium Quinti Pedii, et cum Augusto Consulem. B. Inclinat animus, uti putem *Publicolam* dici ab Horatio *Corvinum*, qui esset ex Valeriis Publicolis, cum de Pedio nihil constet nisi ex Schol. ad h. l. Messala, a quo Terentius *funambulum* accepit, non potest hic noster esse. *Pedius* qui causas dixit, quo tempore haec scribit Horatius, vix alius fuisse videtur quam collegae Augusti, a quo Pedia lex, filius, quod dixit post alios Dacerius. G.

30 *Canusini* cum reliquis Calabris, Apulis, Lucanis et Brutiis de Magna erant Graecia, et Graecorum Colonis immisti.

Dilogos dici solet *Bilinguis* etiam pro doloso. *Ideo ergo et Ennius et Lucilius Brutates bilingues dixerunt.* Vet. Schol. ex Vetere Codice Josephi Scaligeri.

31 *Facerem; facere vellem;* ut *Cum canerem Reges.* Vet. Schol. B. Haud dubie Horatius hanc rem tentavit, cum Athenis literis operam daret. Z.

Comice protulit *Natus mare citra;* et ad Emphasin posuit vilioris pretii. Delicatulis enim mirifice placent transmarina. B. Mihi videtur nihil dicere aliud voluisse poeta, quam se natione Italum, in Italia natum, non in Graecia transmarina. G.

33 *Post mediam noctem;* Εὖτε καὶ εὐτρεχέων ποιμαίνεται ἔθνος ὀνείρων, ut belle Theocritus. *Eo tempore Solis Phoebique Vaticiniam roborari credebatur*, inquit Ludovicus Coelius. Ad galli scilicet cantum, quo tempore fugari dicuntur manes vanorum somniorum auctores.

34 *In silvam ligna ferre*, Proverbio dicitur. TO CARRY COAL TO NEWCASTLE.

Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Diffingit Rheni luteum caput; haec ego ludo,
Quae nec in Aede sonent certantia judice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente senem, comis garrire libellos
Unus vivorum, Fundani: Pollio regum
Facta canit, pede ter percusso: forte epos acer,
Ut nemo, Varius ducit: molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camoenae.

37 Defingit *etiam G.* Dif. *Z. it. Venet.*—38 Neque *Sax. Bentl.*—44 Ductu molle *etiam Cun.* Dictu *Sax.* Ducit *omnes, puto, ante Steph. etiam Rutg. Bur. Bentl. Talb. Sandb.*

35 *Caterva,* Gallorum erat legio, sive exercitus. Etiam Aboriginibus nostris, *Cât* exercitus est, et *Torva,* Turba, vel Globus. Caterva orbiculari erat figura. B. Nihil vult nisi Graecorum scriptorum satis magnum esse numerum, difficile esse ibi eminere. G.

36 *Cornelius Alpinus Memnona Hexametris versibus nimirum descripsit; et belle jugulat Memnona Dilogως ait: nam dum describit quemadmodum juguletur, intelligi vult ab ipsa potius jugulari.* Vet. Schol. Erat hic Aulus Cornelius Alpinus, ut ostendit Torrentius adversus Cruquium, qui Cornelium Gallum credidit. B. Bentieius Furiam Bibaculum hic exsculpit ex verbis Acronis, *vel Vivalium quemdam poetam Gallum tangit: Rivalium* potius fuisse credibile mihi fit, cum Cruquianus Schol. habeat, *rivalem quemdam p.* G. t. Optimum forte fuerit, fateri, nos nescire hodie. G.

37 Veteris Scholiastae et MSS. auctoritate ductus *Defingit* reponendum duxi pro *Diffingit. Defingit, figurat, ac per hoc describit, significat.* Vet. Schol. B. Sed Acron Fabricianus, *Diffingit, male format, i. describit, luteum Rheni caput, non quia luteum caput habet Rhenus, sed quod luteum facit ipse describendo male. Da. Heinsius* nimis etiam hic ingeniosus, conjicit *Diffringit Rhoeci lut. cap.* quasi dicatur in poetam, qui Gigantomachiam scripserit. G. Restitui *diffingit,* h. e. deformat. Z.

Luteum caput; et hoc Dilogως; quasi ab ipso Poeta mala descriptione luteum fieret. Vet. Schol. Notum est etiam Ostia fluminum dici *Capita,* quod ostendit Turnebus. B. At hic fontes intelligam, limpidos per se et liquidos, sed *luteos* et turbidos a poeta. G.

Comice *Haec* pro talia.

Ludo; quoniam verecunde Poetae versus suos lusus appellant. Vet. Schol.

38 *In Aede; Apollinis et Musarum.* Torrentius. In commissionibus scilicet ab Augusto institutis; et bene *sonent,* ob Echo. B. Aedes Apollini ab Augusto dedicata tum nondum erat: intelligenda quaecunque aedes, ubi examinantur fabulae in ludis agendae. G.

Critici apud Aedem Apollinis Palatini *numero erant quinque,* e quibus maxime assiduus erat Spurius Metius Tarpa, ut ostendit Vet. Schol. Cruq. *Nam ii fere qui Scenas scribebant, ad Tarpam hunc, quasi emendatorem, eas afferebant.* Alter Schol. B. Vid. A. P. 387. G.

39 Ordo est, *Redeant Theatris iterum atque iterum spectanda.* Praeparatio est ad sequentia.

40 *Arguta,* argutiis armata, pellaci et prompto ingenio.

41 Eludnnt Gladiatores, dum arte effugiunt ictus, et per hoc ferientes fallunt.

Comis Morali suavitate blandus est.

Garrire, nugari, propter personarum humilitatem quae in Comoedia loquuntur. Vet. Schol. Cruq. B. Tu solus, Fundani, potes facere comoedias scribere, in quibus meretrices et servi more suo nugantur. Z.

42 *Sub Augusto agebat Caius Fundanius Comoediarum scriptor.* Torrentius.

Amarulente Reges obiter exagitat: siquidem per *facta regum,* caedes et scelera significat. Atrocius Persius *prandia regum* dicit capita et pedes infantum, ob Thyesteas Fabulas scilicet.

43 *Pede ter percusso; Trimetro Iambico.* Vet. Sch. Asinius Pollio Tragoedias scripserat. Vid. Car. 2. 1. 9.

Forte; magno impetu expressum. Vet. Schol. Animosum dicit et spirituale.

Acer, h. e. calidus, interritus, audax. Vid. Car. 1. 6. 1.

44 Veterem Scholiasten et plerosque scriptos Codices secutus, *ducit* servavi; cum Henricus Stephanus et Cruquius magis probent *Duc-*

Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere ausim
Haerentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quaeso,
Tu nihil in magno doctus reprêndis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Accî?
Non ridet versus Ennî gravitate minores,
Cum de se loquitur, non ut majore reprênsis?
Quid vetat et nosmet Lucilî scripta legentes
Quaerere, num illius, num rerum dura negârit
Versiculos natura magis factos et euntes
Mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis,
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos

49 Cum multa *G. Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Bentl. ex multis MSS.*—50 *Pro* saepe, verba *coll. Sax.*—51 Quaero *Sax.*—53 Accî *sic Ven. Glar. Bentl.* Attî *Lamb.* Acti *Baxt.*—54 Num ridet *Sax.*—56 Quis *Sax.* Furta *Han.*—57 Non rerum *Sax.*—58 Magis altos *G.*—59 Ac si *G. Ven.* 1479. *Med.* 1486. *Bentl. Cun.* At si *Sax. Z. Med.* 1477. *F.* At sit *conj. Lambi.*

tu molle atque facetum, quod duriusculum mihi videtur. Et mire *Ducit* de longo Carmine, desumta Metaphora a lanificarum filis.

Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ovidius.

Molle atque facetum, tenerum dicit et amoenum, Bucolicorum Stilum significat: nondum enim (ut videtur) edebatur Aeneis. B. *Facetum exultae cujusdam elegantiae appellationem* putare se ait in h. l. Quinct. 6. 4. 20. Estque Epitheton a contrario. Gaudent rure Camenae Virgilii, et tamen decorum urbanum et mollem illi indulserunt. G. [Ad Georgica *facetum* illud ac *molle* proprio quodam modo spectare videtur *Heynio.*]

45 Mire *gaudentes rure Camoenae;* nam *Camoenas rustici Musis appellant*, ut docte Landinus ex Macrobio.

46 *Hoc erat;* i. e. *Satyra.* Vet. Schol.

P. Terentius Varro Atacinus ab Ataco Provinciae vico. Torrentius. Hunc alii *Narbonensem* vocant.

47 *Quibusdam aliis; Ennius quatuor libros Satyrarum reliquit, et Pacuvius huic generi versificationis non sufficit.* Vet. Schol.

48 *Inventore minor;* quia praeclarius est invenisse, quam inventis addere.

49 Difficile est *detrahere* quod *haeret.*

Rudiore Rhythmo Bentleius; auctoritate puto unius sed rarioris editionis, rescripsit *cum multa laude* pro *multa cum laude.*

Poetae *laudem* dicunt pro merito.

Sunt hic etiam sua praemia laudi. Virg.

50 *At dixi;* Subjectionem repraesentat inimici; et gravis est ista commemoratio culpae. B. Vid. Sat. 1. 4. 12.

51 *Tollenda*, amovenda, resecanda. *Est brevitate opus.* B. Tollenda ita accipiendum, docet v. 69.

52 *Doctus;* qui scilicet scholaris es.

53 Salsa Ironia *comem* dicit Lucilium, quem pro inurbano semper habuit.

Urbane *mutat* posuit pro reprehendit. *Facit autem Lucilius hoc cum alias, tum in tertio Libro et nono et decimo.* Vet. Schol.

54 *Non ridet;* Servius ad illud Aenead. XI. 602. *Cum late ferreus hastis Horret ager: Versus Ennianus vituperatus Lucilio, dicenti per irrisionem, debuisse eum dicere, Horret et alget; unde Horatius de Lucilio, Non ridet versus Enni?* Henricus Stephanus.

Gravitate minores; minus graves quam oportet. Vet. Schol. Cruq.

55 Nonne cum de se loquitur Lucilius, ita loquitur tanquam de majore iis, quos reprehendit. Haec simplex sententia praeferenda subtilitati Heinsianae, quasi reprehensus esset Ennius a Lucilio propter περιαυτολογίας. G.

57 *Dura* est quae negat, nec flecti potest prae pertinacia: modo autem Dilogos poni videtur pro pertinax et salebrosa.

Ante cibum versus, totidem coenatus? Etrusci
Quale fuit Cassî rapido ferventius amni
Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis et urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor,
Quamque Poëtarum seniorum turba; sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum,
Detereret sibi multa; recideret omne quod ultra
Perfectum traheretur; et in versu faciendo
Saepe caput scaberet, vivos et roderet ungues.
Saepe stilum vertas, iterum, quae digna legi sint,
Scripturus; neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. An tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis!

66 A Graecis *Sax.* At Gr. *conj. Rutg.* Quam Rudius, Gr. *conj. Casaub.*—68 Dilapsus *Bos Anim.* p. 59. *H. Med.* 1477 *et* 1486. *Ven.* 1479. *F. forte* delapsus. Dilatus *etiam G. quod vidit Lamb. in* 4 *MSS. et probat Bentl. et Cun.*—70 Versus *Z.*—75 Milibus *Bos Anim.* p. 59.

58 *Factos;* h. e. arte tornatos.

Euntes mollius, h. e. Lenius decurrentes; absque strepitu scilicet, et spuma; nec lutum secum trahentes.

59 Plane assentior ingenioso viro Jacobo Cruquio, et plurimis scriptis Codicibus legendum esse *ac si quis*, pro *at si quis*, quod et Stephanus probavit. B. *Ac si*, quam si. *quid*, h. e. aliquid. Sensus loci, interprete Bentleio, hic est: Quid vetat et nos quaerere, num Lucilii ingenium, num argumentum ipsum negaverit versus politiores et molliores, quam si quis sine cura et lima extemporales hexametros fundat? Scilicet Lucilius ipse, si majorem diligentiam adhibuisset, cultiores utique versus dare potuisset, quam quales nunc dedit ipse et Cassius. Z.

Claudere modo pro finire positum est: *Clauditur* enim quod ulterius progredi non sinitur.

61 *Ante cibum;* coenae tempore versus suos dictare Veteres solebant.

Cassium Hetruscum diversum fuisse a Parmensi ostendit Torrentius, atque ipse Horatius elegantissimum ejus ingenium hoc versu significat: *Scribere quod Cassî Parmensis opuscula vincat.* Ludovicus Desprez clausis oculis Dacerium sequitur. B. Non licet ista accurate disputare: sed hoc video, Massono etiam eundem esse Parmensem et Etruscum Cassium, interfectorem Caesaris. G.

62 *Rapido ferventius;* hujus versus non ibant molliter; verum *multa purgamenta secum trahebant*, ut Scholiastae verbis utar. *Ferventius* pro spumosius modo positum est.

63 *Capsis; in quibus sua Poemata conclusa erant.* Vet. Schol. Cruq.

64 Ridicule *ambustum* posuit pro *combustum*. B. Pro rogo illi fuisse dicebantur capsae et libri, quos ediderat.

65 *Comis et urbanus;* quod tamen nemo dederit.

Limatior; imo nihil magis oderat labore limae.

66 *Quam rudis*, h. e. Quam auctor rudis carminis Graecis intacti, nam *et* necessitati metri deservit. B. Ennium describi hoc carmine apparet: ille Satiram tentavit primus, intactum Graecis carmen: ille *rudis arte* etiam Ovidio dictus Tr. 2. 424. Quod *et* metri causa assumtum ait vir doctus, nihil est. Ennius *rudis* arte, *insuper* tentavit carmen, in quo non licebat e Graecis vertere, ut in Tragoedia, ut in Epico carmine. G.

67 *Turba* dicitur viliorum multitudo.

68 Magis placet *delatus* quam *dilatus*, quod et Cruquius legerat in quatuor Codicibus. Nonnulli legunt *delapsus*. Bentleius *dilatus*. B. Nulla propositarum lectionum vel auctoritate vel ratione caret. *Dilatus* tamen mihi dignitatem quandam habere videtur. G. Pro *delatus* ex vett. edd. restitui *dilatus*, h. e. reservatus. Z.

Non ego; nam satis est equitem mihi plaudere; ut audax,
Contemptis aliis, explosa Arbuscula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius; aut cruciet quod
Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis laedat conviva Tigellì?
Plotius, et Varius, Maecenas, Virgiliusque,
Valgius, et probet haec Octavius optimus, atque
Fuscus; et haec utinam Viscorum laudet uterque;
Ambitione relegata, te dicere possum,
Pollio, te, Messala, tuo cum fratre: simulque
Vos, Bibule et Servi; simul his te, candide Furni:
Complures alios, doctos ego quos et amicos
Prudens praetereo, quibus haec, sint qualiacunque,

---

78 Cruciet *etiam Sax. Sed* crucier *est in edd. Ven. Glar. Lamb. Caeterum Bentleius distinguit* Men' moveat, cimex Pantilius, aut cruciet quod, *&c. et ordinem putat hunc:* Men' moveat, quod cimex Pantilius; aut men' cruciet, quod Demetrius absentem vellicet?— 86 Bibuli *al.* Bibule *edd. aliquot ap. Cuning.*

---

69 *Detereret* lima; *recideret* cultro vel falce.

70 *Trahitur;* quod demortuum est et inutile.

72 *Stilum vertere;* quo retusa ejus parte quae scripseras inducas. B. Nempe hic relicto Lucillio ad locum communem devolvitur. G.

73 *Labores*, h. e. multum cures.

75 *Dictari; a Librariis in Ludis Literariis.* Vet. Schol. Cruq. Magistri Librarii praelegebant discipulis sua pensa.

76 *Equitem;* Comicum est Singulare pro Plurali.

77 *Arbuscula;* Mima haec erat, uti et Cytheris et Origo. B. Mentio hujus *Arbusculae* etiam Cic. Att. 4. 15. Nomen plurium Libertarum esse, ostendit Bentl. G.

78 *Cimex, putidus, abjectus.* Vet. Schol. Nostri homines *Cimices* BUGGS vocant. Crediderim Pantilium istum fuisse exiguae staturae.

Plures MSS. pro *crucier* legerunt *cruciet*, quod magis Comicum est.

79 *Vellicat* canis qui non audet mordere.

80 Fannii Quadrati meminit superius Satyra quarta.

Conviva, scurra per Charientismum.

81 De *Plotio*, *Vario*, et *Valgio* supra dictum est.

82 Interpunctio ista placuit Bentleio, *probet haec Octavius, optimus atque:* Neque enim censuit vocem *optimus* convenire Majestati Augusti, etsi primus deorum vulgo dicatur Optimus. Nomen Optimatium etiam ostendit quid sibi velit *Octavius optimus* apud Horatium. Ego plane sentio cum Jacobo Cruquio *Octavium optimum* non fuisse alium quam ipsum Augustum, etsi vir doctus Ludovicus Desprez hoc caveri jubeat. B. Ergo Horatius *Caesarem*, *Divi filium*, in grege amicorum, et *Octavii* nomine posuit? Mihi nullo modo hoc fit probabile. Fuerit potius, quem VV. DD. judicarunt post Victorium V. L. 14. 7. ille, cujus in mortem est epigramma in catalectis, *Quis Deus Octavi*, vel quivis alius. G.

83 *Fuscum* dicit Aristium doctissimum Grammaticum.

Pater eorum Vibius Viscus, quamvis et divitiis et amicitia Augusti clarus esset; in Equestri tamen Ordine perduravit, cum filios suos Senatores fecisset. Vet. Schol.

84 *Ambitione relegata;* h. e. *remota gratificatione.* Vet. Schol. Potentium amicorum numero famam suam fulcire conatur.

86 Bentleius post Heinsium recte posuit, *Vos Bibule et Servi.*

Furni; erat hic Historiarum elegantia clarus. Vet. Schol.

88 Aliqui Cod. et hic et alias pro *sint* habent *sunt*, quod ob raritatem mirifice placuit magno Bentleio. Verum non adverterat vir eruditissimus promiscue fuisse scriptum *sunt* vel *sint*, quod prolatione vix differrent Vocales *i* atque *u* antiquis temporibus.

Arridere velim; doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
Discipularum inter jubeo plorare cathedras.
I puer, atque meo citus haec subscribe libello.

---

91 Discipularum *etiam primae editt.* Discipulorum *Venet. et Glar.*

---

90 *Demetri, teque Tigelli; hi modulatores fuerunt, et docuerunt puellas ingenuas per modos.* Vet. Schol. Lambinus in novem Codicibus repererat *Discipularum,* quod a Vetere Scholiaste confirmatur: plerique tamen Vulgati corrupte *Discipulorum* repraesentant.

91 *Jubeo plorare;* salsissima Dilogia utitur: nam et plorant qui docent puellas cantiunculas amatorias flebili voce decantare; et plorare jubent Graeci quibus grave precantur infortunium, quod *κλαίειν* vel *οἰμώζειν* illi dicunt.

Notum est *Cathedras* fuisse foeminarum proprias.

92 Veteres voto aliquo claudebant Epistolas, quem morem per ludum et jocum hic servat in calce libelli: Nam Amanuensem suum jubet subscribere quae Demetrio et Tigellio optaverat. Miror latuisse Interpretes quid sit *subscriptio* et *subscribere. Cum Rhodiorum Magistratus, quod literas publicas sine Subscriptione ad se dederant, evocabat, ne verbo quidem insectatus, ac tantummodo jussos subscribere remisit.* Suetonius [Tib. 32. quem ex Dion. 57. p. 608. E de subscribendis votis pro salute Imperatoris Casaubonus explicat]. *In subscribendo tardus ac negligens, ita ut libellis una forma multis subscriberet: in epistolis autem plurimis Vale tantum scriberet.* Lampridius. B. Locus est in Commodo 13. hic paucis declarandus, cum aquam sibi in illo haerere fateatur Casaubonus, et in Thesauro praetermissus sit. Commodus igitur *libellis multis,* de rebus diversis qui agerent, *una* tamen *forma* s. exemplo subscripsit, i. respondit. Hoc esse subscribere, tum res ipsa hodie adhuc in multis Secretariis usitata indicat, tum docet planissime Titulus Cod. *Comminationes, Epistolas,* &c. *praesertim* l. 5. *Subscriptionem ad libellum datam talem, quae diversam partem in possessionem fundi mitteret,* &c. Itaque sesquiversus ultimus hujus Satirae est subscriptio, s. clausula, ad reprehensores poëtae: ut si quis in fine epistolae poneret pro *vale, suspende te.* Imperium ad puerum deliciis ejus temporis convenit, ubi dictabant plerique. Sic Epist. 1. 10. 49. Simile quiddam est in illo Propert. 3. 22. extr. *I puer et citus haec aliqua propone columna.* Imperio illo effecit Horatius, ut risum et aculeum habeat finis Satirae. G.

Q. HORATII

F L A C C I

S E R M O N U M

LIBER SECUNDUS.

SATIRA I.

In quendam qui Actionem de famosis libellis Horatio intentabat. B. Ut conatum suorum obtrectatorum vanum esse, nec se a satiris scribendis istorum clamoribus avocatum iri ostenderet, finxit hunc longe suavissimum facetissimumque dialogum Horatius inter se ipsum et Trebatium, virum doctissimum et juris civilis peritissimum, eumque et ingenio et facetiis excellentissimum, ut ex Ciceronis, quo familiarissime usus erat, epistolis constat. Cum satiras meas, inquit, vel nimis acerbas, vel plane leves et futiles esse dicant nonnulli : quid mihi faciendum sit, responde. *Treb.* Ne scribas versus. *Hor.* Recte : at, nisi scribam, capere somnum non possum. *Treb.* Itaque aut natato Tiberim, aut largius sub noctem bibito mecum ; aut, si scribendi cupiditas te invaserit, res gestas Augusti scribito. *Hor.* Audio : sed ad hanc rem deest mihi ingenium. *Treb.* Attamen eum ut justum et fortem potes scribere, quemadmodum Scipionem celebravit Lucilius. *Hor.* Operam huic rei dabo, cum temporis ratio tulerit : alioqui carmina mea ille non leget, et me inopportunum repudiabit. *Treb.* Consultius hoc erit, quam satiris scribendis odium hominum in te excitare. *Hor.* Sua quisque tenetur voluptate : et me delectat scribere versus, quales Lucilius, h. e. satiras. Hunc sequor, quamquam ego non sum Romanus, ut ille, sed sive Appulus sive Lucanus : res enim est incerta. Verum ultro neminem unquam scriptis lacessam, nisi lacessitus, quod Deus avertat : sum enim pacis cupidus. Quod si vero quis me lacessierit ; is male mulcatus discedet. Nam cum se quisque defendat armis iis, quibus maxime valet ; ego, quaecunque vitae meae conditio futura est, versibus pugnabo. *Treb.* O puer, metuo, ne ita, magni viri amicitia amissa, prae aegritudine brevi pereas. *Hor.* At procul abfuit, ut Laelius et Scipio satiris Lucilii, quibus et procerum et multitudinis vitia perstringebantur, offenderentur, ut eo familiariter uterentur. Me quoque, quamquam et genere et ingenio disparem,

tamen cum viris magnis vixisse semper, nec negabunt malevoli, qui cum malo suo me lacessent: nisi tibi secus visum fuerit. *Treb.* Equidem tibi non repugnabo. Veruntamen caveas velim, ne ignoratione legum, quae poenam minantur, si quis mala carmina in quem scripserit, in jus voceris et damneris. *Hor.* Concedo: si quis mala carmina scripserit; at quid tum, si quis, ipse vitae integer, bona carmina, quae ipsi Augusto probantur, in hominem opprobriis dignum? *Treb.* Tum omne judicium cum risu exibit, et tu impune abibis.

SUNT quibus in Satira videor nimis acer, et ultra
Legem tendere opus; sine nervis altera, quicquid
Composui, pars esse putat, similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, praescribe. ¶ Quiescas. ¶ Ne faciam, inquis,
Omnino versus? ¶ Aio. ¶ Peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. ¶ Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
Praemia laturus. ¶ Cupidum, pater optime, vires

1 Videar *etiam H. it. edd. vett. Ratio dicendi latina eaque severior poscit quidem* videar: *sed* videor, *cum sit structura orationis Graeca, quam amat Noster, id retinendum puto. Z.*—2 Intendere *N. Heins. ex MSS. et Cun. Idem reperit Lambinus in codd. quibusdam, nec improbat Bentleius, quia* tendere *non significet augere, promovere. Z.*—9 Irriguumve *Rutg.*—10 Rapit *omnes nostri. Sed* capit *Bentl. ex uno cod.*

1 Cum quibusdam Lambini scriptis Codicibus pro *videar* reposui *videor.* Etsi fateatur nihil interesse, Bentleius tamen de *videor* fecit *videar.* Satis tamen constat ex sequentibus, videor recte dici in Indicativo, cum non fiat Narratio in modo Dubitativo.

Acer, calidus, furens.

Ultra legem, h. e. *Ultra quam se habet ratio ipsius vocabuli: Et mire Legem quia Jurisperito loquebatur.* Vet. Schol. Scita Dilogia: Habet enim alicujus minitantis Emphasin. B. *Legem* Decemviralem intelligit Rutg. Ego universim modum et morem. G.

2 *Tendere opus*, h. e. Satyrae suae spiculum dirigere.

Est aliquid quo tendis, et in quod dirigis arcum.
Persius.

Sine nervis; quia urbanus erat et parcens viribus, nempe Luciliano stilo confoderat hostem. *Nimis lenis*, ut Vet. Schol. Cruq.

4 *D duci;* sic et infra, (Epist. 2. 1. 295.) *tenui deducta Poemata filo.*

C. Trebatius Testa Jurisconsultus insignis et Ciceronis familiaris. *Hic est Trebatius Jurisperitus qui locum obtinuit inter Poetas, et aliquot libros de Civili Jure composuit, et de Religionibus novem.* Vet. Schol.

5 *Praescribe*, h. e. *Constitue tanquam ex Lege.* Vet. Schol. Responsa enim Prudentum instar Legum erant.

6 *Aio; Jurisconsulto dat verba Jurisconsultica.* Landinus.

Male, modo positum pro infeliciter; usitato Euphemismo.

7 *Erat* pro *esset.*

8 *Transnanto; vide ut directis Jurisconsultorum verbis utitur ad Trebatium Jurisconsultum.* Vet. Schol. Cruq. Exercitia Campestria claudebantur fere natatione. B.

Natandi studiosum vocat Trebatium Cic. fam. 7. 10. Nec a vino eum abhorruisse, docet ibid. 20. et 22. G.

10 Vultuose profertur *tantus; Et quae tanta fuit Romam tibi causa videndi?* Etiam Homero *amor* frequenter dicitur cupido.

Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
¶ Attamen et justum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. ¶ Haud mihi deero,
Cum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem;
Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.
¶ Quanto rectius hoc, quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem!
Cum sibi quisque timet, quanquam est intactus, et odit.
¶ Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusque lucernis,
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis. Quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia: me pedibus delectat claudere verba,

---

14 Neu *Sax. Cun.*—15 Describet *quidam MSS. it. ed. Glar. sed Bentl. reposuit* describit *e codd.*

Rapit; h. e. praecipitem agit. Rapi et corripi dementia est. Bentleius praetulit *capit*, vocem minus efficacem.

Quasi vix possit impleri ideo dicit Aude. Vet. Schol.

12 *Pater*, sic appellare eum videtur et ob aetatem et dignitatem. Z.

Veteres majores natu *patres*, et contra minores *filios* salutare consueverant; aequales autem *fratres.*

13 An in animo habuit Virgilianum illud; *at nunc horrentia Martis Arma?*

14 *Fracta cuspide; de historia est; Nam Marius adversus Santonas talia tela commentus est, ut fracta mitterentur,* [*missa frangerentur.* G.] *ne remitti ab hostibus possent.* Vet. Schol.

Trebatius comes erat Julii Caesaris in Bello Gallico, et credibile est eum aliquid Carminis in illud bellum composuisse, quod hic laudare vult Horatius: Neque abludit Cruquius.

15 Bene *labentis equo:* nam Parthorum pugna fere erat equestris. Apposuit autem ista quo gratificaretur Augusto, ob recepta signa Marco Crasso ademta.

Bentleius posuit ex obscurioris notae Chartis *describit;* sed parum admodum refert, etsi *describat* videatur rectius.

16 *Fortem;* h. e. generosum et erectum.

17 *Lucilius Vitam Scipionis privatam descripsit, Ennius vero bella.* Vet. Schol.

18 *Res ipsa:* h. e. ipsius temporis ratio.

Dextro tempore; cum fuerint *mollia tempora fandi.*

19 *Attentam;* significat *eum majoribus occupationibus intentum.* Vet. Schol.

20 *Male palpere;* h. e. imperite aditum ejus quaeras. B. Aequo animo ferunt reges, equis se comparari. G.

Recalcitrat, perseverat in Metaphora: Nam *palpare proprie manu mulcere est.* Vet. Sch. *Aliquantum morosulus erat Augustus, atque ineptiarum et molestiae impatiens.*

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit. [Pers. 1. 130.] Vet. Schol. Cruq.

Bentleius *recalcitret*, quod minus placet.

Undique tutus; i. e. quaquaversum inaccessus: nam *tutus* modo Passive dicitur.

21 *Rectius*, h. e. utcunque, consultius hoc fuerit. Rectum id est quod ad rationis normam exigitur.

Metonymice posuit *tristi* quod tristes atque iratos faciat.

22 Nihil opus fuerat Bentleium reposuisse *Nomentanumve* pro *Nomentanumque:* Encliticae istae a Librariis saepe permutantur; quod vel ipse advertit Bentleius. B. Hic retinendum *que*, ut Ser. 1. 8. 11. G.

24 *Quid faciam? quia vitium habeo ut multi.* Vet. Schol. h. e. Vitio naturae laboro, ut fere caeteri.

Saltat Milonius; obiter Milonium istum per-

Lucilî ritu, nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris; neque, si male gesserit, usquam
Decurrens alio, neque si bene: quo fit, ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
Missus ad hoc, pulsis (vetus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis:
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic stilus haud petet ultro
Quemquam animantem; et me veluti custodiet ensis
Vagina tectus, quem cur destringere coner,
Tutus ab infestis latronibus? O pater et rex
Jupiter, ut pereat positum rubigine telum,
Nec quîsquam noceat cupido mihi pacis! at ille,

---

31 Gesserat *omn. Lambinus sine auctoritate* cesserat: *quod placet etiam Nic. Heinsio ad Ovid. Fast.* 2. 380. *et Cun.* Cesserat unquam *Glar. et Lamb.*—36 Sabinis *Sax.*—37 Inquireret *Ven.* 1479. *Med.* 1482. *Ven.* 1486.—41 Distringere *Ven. Glar.*—43 Ferrum *H.* Robigine *Bentl.*

---

cutit, ut secum insanientem. *Nemo saltat sobrius nisi forte insanit.* Cicero pro Muraena. Et Theophrasti ineptus saltat antequam factus est ebrius.

25 Metonymice *capiti* posuit pro cerebro. B. *Numerus lucernis accedit*, cum ebrius est, cum *geminis consurgit mensa lucernis.* Juven. 6. 306. Quod ebrii, ut furiosi alii, gemina vident interdum quae unica sunt. G.

27 *Pugnis, cestibus, pugillatu.* Vet. Schol. Cruq. *Terentianum illud; quot homines, tot sententiae.* Vet. Schol. Proverbium est inter notissima.

28 *Claudere*, finire, complecti.

29 *Melioris;* h. e. *Natalibus et censu; fuit enim Magni Pompeii avus.* [immo avunculus magnus. Vid. hic. v. 75. et ad Ser. 1. 10. 1.] Vet. Schol. Cruq. Imo et simplicioris, utroque nostrûm; nam neque ego atque tu vitia nostra aperte scriberimus, ut ille sua. Et mecum facit Cruquius, vir elegantis judicii. Subeat igitur vaferrima Dilogia.

30 *Velut fidîs, hoc Lucilius ex Anacreonte Graeco traxit et Alcaeo quos ait Aristoxenus Libris propriis vice amicorum usos fuisse.* Vet. Schol

31 Cum scriptis Torrentii et Cruquii Codicibus Veterique Scholiaste *Gesserat* reposui pro eo quod erat *Cesserat*, incommodo sensu, et pene nullo. Supprimitur autem post *gesserat* Pronomen *se.* Bentleius pro *gesserat*, arbitrio suo posuit *cesserat;* tamen ista subjicit, "*Gesserat* quidem omnes quos vidi Codices uno consensu exhibent." B. *Cesserat* de conatu scribendi accipit Bentleius. *Gesserat* etiam ideo placet, quod statim subjicit Flaccus, *vitam* Lucilii *patere* in illius libris: ergo quidquid *gesserat*, egerat, passus erat, expertus erat, &c. G.

32 *Decurrens alio;* h. e. devius a nudo vero: nusquam enim deflectebat equos ab instituto tramite. *Votiva tabella, quoniam solent naufragi se pingere et consecrare in aliqua Aede.* Vet. Schol.

34 Lucilius saeculo *senex* erat, non aetate: neque enim supergressus est quadragesimum sextum aetatis annum: siquidem *senes* dici possunt, et *veteres*.

Lucanus an Appulus; libere profitetur ignobilitatem suam: Omnes enim Italici generis Romae erant ignobiles. Extenuat tamen ignobilitatem hanc dum ostendit se colonum Romanum.

36 *Sabellis;* h. e. Samnitibus.

37 *Per vacuum;* h. e. *per vacantem locum.* Vet. Schol. Vacuum dicitur quod hactenus caret possessore. B. *Quo ne* idem est quod *ut ne.* G

39 *Violenta*, ferox, imperiosa.

Ultro, h. e. voluntate mea. [† non lacessitus.]

42 *Tutus*, h. e. si sim tutus.

Qui me commôrit (Melius non tangere ! clamo)
Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam :
Canidia, Albucî, quibus est inimica, venenum :
Grande malum Turius, si quid se judice certes ;
Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens : sic collige mecum :
Dente lupus, cornu taurus petit ; unde, nisi intus
Monstratum ? Scaevae vivacem crede nepoti
Matrem : nil faciet sceleris pia dextera (mirum ?
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos)
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam ; seu me tranquilla senectus
Exspectat, seu mors atris circumvolat alis ;
Dives, inops, Romae, seu fors ita jusserit, exul,
Quisquis erit vitae, scribam, color. ¶ O puer, ut sis

---

47 Servius *Ven. Lamb.* Legem. *S.*—48 Albucî *Lamb.* et *Bentl. quod quia alibi sic scribitur, recepimus. Vulgo dant* Albutî. Z.—49 Quid—certet *G. Med.* 1477 *et* 1486. *Ven.* 1479. Quis certet *Ven. Glar. Lamb.*—51 Imperitet nat. *Cun.*—54 Caedis pia *H.*—55 *Pro* Ut Ni *vel* Si *conj. Bentl.*—56 Male *Cun.*

O pater ! Tractum ex Graeco hoc. Vet. Schol. Callimachi est ; *Ζεῦ πάτερ, ὡς Χαλύβων πᾶν ἀπόλοιτο γένος.* Quod sic vertit Catullus, *Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat.*

45 Pulchro Charientismo *commovere* dicimus pro lacessere.

Melius non tangere Comicum habet ἦθος. B. Minantis est, ut Ter. Adel. 2. 1. 26. *Ante aedes non fecisse erit melius hic convicium.* G.

46 *Flebit ; οἰμώξει, Graecismus.* Vet. Schol. Cruq. Ut Ser. 1. 10. 91.

47 *Cervius Ascanii libertus Calumniator accusavit Cn. Calvinum Lege de Sicariis.* Vet. Schol. Cruq.

Urnam, judiciariam, de qua pulchre Juvenalis, [13. 4.] *Gratia fallaci Praetoris vicerit urna.*

48 *Hic Albutius veneno dicitur uxorem suam peremisse.* Vet. Schol. Ordo est, *Canidia minitatur venenum Albuti ;* quod et Vet. Schol. significat.

49 *C. Turius Praetor fuit apud quem accusatus est a Cicerone Verres Hortensio defendente. Hic dicitur Centumviris dedisse tabulas, aliis nigras, aliis rubras, et cera adnotasse quas cuique dedisset, ut sciret a quibus postea pecuniam peteret, vel linqueret, nam omnes corruperat.* Vet. Schol. Legendum puto, *vel quos relinqueret.* B. Negligentiam et ἀνιστορησίαν Scholiastarum, h. l. jam detexit Hotomanus ad Cic. divinat. c. 8. ubi saniora de historia, quam referunt, habet Asconius. Nobis satis hic est monuisse lectores, ne putent Centumviros de causis publicis et criminibus tum judicasse. G.

Rectissime Bentleius ex vetustis Libris hoc loco reposuit *siquid se judice certes* pro *siquis se judice certet ;* causa erroris ignoratio rarioris loquelae.

50 *Suspectos*, quos metuit scilicet.

51 *Potens*, saeva, imperiosa.

Collige mecum, h. e. Attende mihi colligenti : est autem colligere *Συλλογίζειν*, sive computare quod dicas.

53 Docentis est *monstrare.* B. *Unde, nisi intus monstr.* h. e. Non nisi quod ita a natura insitum est. Z.

Crede, i. e. licet committas.

54 *Mirum !* cum ironia accipiendum. Miraris Scaevam ita pium, hominem alias sceleratum ? Facit ille ut lupus, qui ideo non innoxius est quod calce non petit quemquam, &c. Sed blanditur etiam illud Bentleianum *Mirum ni* i. *Nimirum.* G. Post *mirum* signum interrogandi posui, ut sensus esset ; Num hoc mirandum est ? scil. quod Scaeva matrem ferro non occidit. Abhorret hoc ab ejus ingenio sic, ut abhorret a natura lupi calce petere. Z.

Vitalis, metuo; et majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. ¶ Quid? cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis; num Laelius, et qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi? aut laeso doluere Metello,
Famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui
Primores populi arripuit populumque tributim;
Scilicet uni aequus virtuti atque ejus amicis.
Quin ubi se a vulgo et scena in secreta remôrant
Virtus Scipiadae et mitis sapientia Laelî;
Nugari cum illo, et discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. Quicquid sum ego, quamvis

---

64 Ora in—Cederet *Sax.*—65 Aut qui *Ven. Glar. Lamb.*—69 Tributum *Lambinus e codd. et interpretatur* plebem infimam, *seu* tunicatum popellum, *ut Cicero vocat.*

---

56 *Vitiato, corrupto.* Vet. Schol.

57 *Longum*, supple sermonem.

60 *Vitae color;* εἶδος, species, aspectus, forma. B. Conditio, sors. *Puer:* vocat Trebatius Horatium jocose sic, quia supra vers. 12. appellatus erat *Pater.* Z.

61 Medici pronuntiare solent de recens natis, eos *vitales esse*, vel *non vitales*. Comice abutitur hoc vocabulo Jurisperitus.

Bene *Majorum quis amicus;* nam Amici erant Veteribus Majores sive patroni, et Minores sive Clientes, ut saepius dictum.

62 *Frigore te feriat;* Bella Dilogia, de morte, et de rigore amicitiae [Simpliciter intelligendum: ne amicitiam tibi renuntiet.]

Videsis ne majorum tibi forte
Limina frigescant:— Persius.

Siquis occentâssit mala carmina, sive condidissit quod infamiam faxit flagitiumque alteri, capital esto. Leges XII. Tabularum. B. Locus Persii 1. 123. ad frigus amicitiae refertur: lex Decemviralis melius laudaretur ad v. 82. *Frigore ferire* ad mortem refert Acron Fabricianus, et suadet formula *Ne sis vitalis, metuo.* G.

63 *In hunc operis morem*, ad hanc rationem et normam: h. e. satiras scribere. Z.

64 *Multi sunt mali homines, opinione tamen bona.* Vet. Schol. A serpentibus nomen suum habent versipelles: Veteribus enim hi erant astutiae atque malitiae symbola.

Per ora; per famam et populum. Juvenalis.

65 *Cederet, pro incederet.* Vet. Sch. B. Plaut Casi. 2. 8. 10. *At candidatus cedit hic mastigia.* G.

Laelius; hic socer Scipionis fuit. Vet. Schol. Cruq. [vid. Ruhnken. ad Vellei. 1. 2. p. 45.]

Pro *aut qui* Bentleius recte posuit *et qui* ex veteribus Libris; μεγάλη χάρις αὐτῷ.

Minorem Africanum dicit, qui et Numantinus.

66 *Opprimi* proprie dicitur quod immani pondere strangulatur.

67 *Doluere*, h. e. irati sunt.

68 *Lupus Princeps Senatus fuit.* Vet. Schol. Incertum est quis *Metellus* fuerit; fuerant enim multi nobiles. B. De Lupo etiam Pers. 1. 129. Metellum intelligit Acron Fabric. illum, quem Plin. 7. 44. a filiis consularibus elatum praedicat. G.

Cooperto, tanquam coeno, vel luto.

Atqui modo posuit pro *imo etiam;* vel *quod majus est.*

69 *Arripuit;* dentibus, ceu canis.

Tributim, per singulas tribus. Vet. Schol.

70 *Aequus* dicitur cui mens in sede manet sua, et per hoc, dulcis et pacatus.

71 *In secreta;* h. e. *intra suos parietes.* Vet. Schol. Cruq.

72 *Virtus Scipiadae;* versus iste vel Ennium, vel Lucilium sapit; quem ut tumidum per transitum deridere videtur.

73 *Discincti*, h. e. *depositis seriis.* Vet. Schol. *Scipio Africanus fertur intra domum tam civilis fuisse, et carus Lucilio* ut quodam tempore Laelius *circa lectos Triclinii fugienti supervenerit, cum eum Lucilius obtorta mappa quasi feriturus sequeretur.* Vet. Schol.

Infra Lucilî censum ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia, et fragili quaerens illidere dentem,
Offendet solido. Nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. ¶ Equidem nihil hinc defringere possum.
Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum;
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est
Judiciumque. ¶ Esto, si quis mala; sed bona si quis
Judice condiderit laudatus Caesare? si quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipse?
¶ Solventur risu tabulae; tu missus abibis.

---

79 Huic diffidere *causae Landi. in annott. Ven.* 1479 *et* 1486. *Sed in ipso contextu* diffingere Diffingere *vel* defingere *etiam Sax. Zar. Med.* 1477 *Ven.* 1479. *Fl.*—82 Condideris *Med.* 1477. Quemquam *Z. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Fl. Ven.* 1486.—85 Laceraverit *damnatur a Torrentio, placet Lambino, Rutg. Bentl.*

---

74 *Olus;* pauperculum Veterum prandium
75 *Avia Pompeii Lucilii soror fuerat.* Vet. Sch.
79 *Dissentis,* et per hoc dissuades et deterres
Nonnulli Codices pessime legerunt *diffingere.* Notum est quid sit *Diem diffindere* apud Jurisconsultos. Significat se posse totam causam una cognitione absolvere, et pronuntiare ad mentem Horatii. Eruditissimus Bentleius plurima hic promit de verbo *diffindere,* frustra et inutiliter, nisi quod πολυμαθίαν suam ostentet. B. *Diffingere* etiam mihi improvide assumtum videbatur ex Car. 3. 29. 47. Ait Trebatius, rem ita liquidam, ut nullo modo defugere possit, quin pronunciet in sententiam Horatii Sed cum major librorum pars habeat *hinc diffingere* vel *defingere,* interpretemur cum Schol. mutare, emendare. G. Pro *hic diffindere* ex cod. Cruquii Tonsano, quem laudat Bentleius, cum Wielandio reposui *hinc defringere,* ut ad proxime antecedentia referatur, et sensus efficiatur hic, interprete Bentleio: *Es vero solidus, et firmior, quam ut dentem tibi imprimere quis possit. Equidem nihil hinc possum defringere.* Z.

80 Solito Charientismo *negotî* posuit pro turbarum, atque periculi.

81 *Incutiat,* vi subita injiciat.

Homo sacer est qui contra Sacrosanctas Leges quid fecerit.

82 *Si mala;* verba Legis supra repraesentavi vers. 62. B.

Jus est judiciumque: verba sunt Juris quasi dicat, Datur actio et publica cognitio.

83 Salsa Dilogia est in voce *mala:* Nam mala sunt et maligna et insulsa.

84 Non video cur Bentleius de *laudatur* fecerit in Edito suo *laudatus.* B. *Laudatus* valde mihi placet, quia suspendit, et cum sequentibus connectit sententiam, facitque orationem multo concinniorem. Quis autem ferat non modo protasin et apodosin misceri, sed interrogationem Horatii, et Trebatii responsum? G.

85 Plerique scripti Codices cum Scholiastis habebant *latraverit,* non *laceraverit,* quod Interpretamentum est prioris verbi apud Vet. Schol. et contemtius *latraverit,* de Satyra sua. Bentleius post Lambinum edidit *laceraverit* auctoritate nescio quorum obscurioris notae Librorum. Ipse tamen fatetur omnes ubique Editores et melius atque elegantius amplexos fuisse *latraverit.* B. Liv. 38. 54. *Cato allatravit Scipionis magnitudinem.* Verbum nimis triste et injurium de Catone non adhibiturus erat Livius. Vid. Epod. 6. 5. G.

86 *Solventur risu tabulae,* h. e. *subsellia, vel compago lignorum.* Vet. Schol. Risu scilicet Judicum. Magnum est in re capitali rideri Judices. B. Promittit Trebatius eventum judicio, qualis fuit in eo quo causam dicebat Epaminondas, Nep. 68. Cogitabam *tabulas* esse tabellas judiciarias, in quibus scribi fingat sententias ludicras et hilares. *Solvi,* i. e. frangi *risu subsellia* fuerit comica hyperbole. G. Duplex interpretandi ratio cum specie aliqua proferri potest: vel *solvere* est debilitare, et *tabulae,* leges: ut sensus oriatur, Risu coorto vis legum contra te nulla erit, vel *solvere* est liberare a sigillo et vinculis, quibus *tabulae,* h. e. litterae, satirarum tuarum volumina sunt colligata, ob quas satiras in jus vocatus es. Z.

Tu missus; cum de se diceret, quasi ad secun-

SATIRA II.

In Vitae Urbanae Luxuriam et Ineptias. B. Inducitur Ofellus rusticus quidam, homo simplicis et probi ingenii; priscaeque vitae et frugalitatis tenax, qui sui temporis luxum castigat et frugalitatis commoda suis commendat. Hoc artificio Horatius effecit, ut oratio fieret gravior probabiliorque: nam cum convictor Maecenatis aliorumque procerum esset, minus apte ipse mensae delicias perstringere posse videbatur. Summa autem sermonis Ofelliani fere haec est: Labore et exercitationibus, non raris et exquisitis cibis opus est ad suaviter edendum. Cibus varius debilitat, simplex servat rectam valetudinem. Qui paucis contentus vivit, is facile dormit, alacris est ad laborandum, non consumit in juventute praesidia senectutis, non perdit rem et famam, atque etiam in paupertate et rebus adversis habet, quo vitam tranquillam, exemplo Ofelli, transigere possit.

QUAE virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
(Nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minerva)
Discite, non inter lances mensasque nitentes,
Cum stupet insanis acies fulgoribus, et cum
Adclinis falsis animus meliora recusat;
Verum hic impransi mecum disquirite. ¶ Cur hoc?
¶ Dicam, si potero. Male verum examinat omnis

1 Bonis *G. Z. Med.* 1477 *et* 1502.—2 Quae *probat etiam Bentl.* Quem *edd. vett.*—6 Adclivis *G. et primae editt.*—7 Hoc impr. *MS. Bersm.* Cur non *idem.*

dam personam locutus est. Vet. Schol. B. Nempe loquitur Trebatius. G.

Abibis; indemnatus evades.

SAT. II.

1 *Virtus* mentis sapientia est: hac enim viri sumus praecipue. *Quae*, quam mira; *quanta*, quam magna.

Boni, suavis compellatio urbanorum delicate et molliter viventium. B. Sed *bonis* etiam pulchrum: *vivere parvo virtus* est *bonis*, non latronibus, &c. G.

Stoicum Dogma est, Naturam paucis esse contentam.

2 *Sermo; alludit ad Libri Titulum.* Landinus.

Tres Torrentii Codices legerunt *quae* pro *quem*, quod mirifice placet. Grammaticaster mutavit. Quod enim est praecipere Sermonem?

3 *Abnormem sapientem*, Philosophum dicit usu et vita, non praeceptis. Magistri Praecepta sua Regulas, et Canonas, sive Normas, Fabrorum ritu, appellare consueverunt.

Crassa et pingui Minerva Proverbiali Schemate dicimus, pro crasso et pingui filo: Nam Minerva Lanificarum numen est, Graecis ob eam rem Ἐργάνη dicta.

5 *Cum stupet; cum fulgore argenti avocati fueritis.* Vet. Schol. Imo et eboris et peregrini marmoris. B. *Insanis*, ingentibus. *Acies*, scil. oculorum. Z.

6 *Vetus scriptura Adclinis* est. Torrent. Et bene *falsis*, quia ista remota sunt a vero bono, quod honesto constat. B. *Adclinis fals.* deditus opinionibus falsis, s. rebus vanis, quae animum a vero videndo avocant. Z.

Meliora: Praecepta et rationes sapientum. Vet. Schol. Cruq.

Video meliora proboque. Ovidius.

7 Comice posuit *impransi* pro *jejuni.* Sic et infra (Ser. 2. 3. 257.) *impransum Magistrum* dicit Xenocratem satis ridicule.

Mecum disquirite; i. e. *apud me discite.* Vet. Schol.

8 Fidenter dicit *si potero;* putat enim se posse.

Corruptus judex. Leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito, vel (si Romana fatigat
Militia assuetum graecari) seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem,
Seu te discus agit (pete cedentem aëra disco)
Cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
Sperne cibum vilem; nisi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. Foris est promus, et atrum
Defendens pisces hiemat mare; cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Unde putas? aut
Qui partum? Non in caro nidore voluptas
Summa, sed in te ipso est. Tu pulmentaria quaere
Sudando: pinguem vitiis, albumque, neque ostrea,

---

13 Aget *MSS. duo Bersm.*—14 Extulerit *MSS. apud Torr. it. Sax.* Expul. *unus MSS. ap. Bentl.*

Examinat, trutinatur: *Examen ab ex* et *ago* est, etiam cum de apibus dicitur.

10 *Idomito*, h. e. fero et effraeni.

Romana militia; h. e. Campestris meditatio: et bene *Romana* subjecturus *Græcari*, quod est, *Se avocare et conviviis operam dare.* Auctore Vet. Schol. B. Eadem acerbitate *Græcari* dicitur, ac siquis nostrae aetati *morbum Gallicum* objiciat, i. Gallos imitandi studium. G. *Assuetum græcari*, qui est assuetus Græcorum exercitationibus levioribus, qualis est pilae et disci. Z.

12 *Molliter*; leniter, ea suavitate ut nil sentiamus.

Studium dicit ludendi animum.

Fallente, h. e. oblivisci faciente.

13 *Agit*, ducit, trahit.

Pete aera; Discum vult in altum projici, magis quam in longum. *Discus* latus erat et cavus aliquantum; *Solus* [σόλος] autem rotundus, ut ostendit Cruquius ex Eustathio. Ordo est; *Pete aera cedentem disco*, h.e. quia cedit, quod terra non facit. B. Magis ad rem pertinet observare, hic ad duplicem protasin, de pila et disco, inferri tantum unam, de disco, apodosin. Nempe alterius eadem ratio. G. Apodosin puto esse demum in verbis. *Sperne cibum*, et verba *pete cedentem a. d.* continere modum, quo discus debeat projici, nempe in altum. Imitatur decore poëta sermonem rustici. Hinc longior protasis, insertæ parentheses, anacolutha constructionis, et alia hominis minus severas linguae leges sequentis sunt judicanda. Z.

14 *Extuderit*; eliminaverit, vi eliserit. Bentleii Lectio est *expulerit*, quod interpretamentum videtur sive glossema. B. Nondum allatum est exemplum, ubi *extundere* sit expellere, non potius tundendo efficere. Sed dura lex fuerit si rejicere velimus omnia semel tantum observata. G. *Cum labor*, h. e. venatio, equitatio, ludus pilae et disci. Z.

Fastidia; h. e. delicias. B. Nauseam, et contra famem excitarit. Z.

15 *Sperne*; *volo videre, si potes spernere.* Vet. Schol. B. Pro Tum non spernes s. fastidies cibum vilem: nec ad sitim restinguendam desiderabis mulsum, imo suaviter bibes aquam. Z.

Mel Atticum sive *Hymettium*, summi erat pretii. Austeritatem Falerni melle temperabant, quo lenia Graecorum vina referret: quale vinum *Conditum* apellabant.

16 *Promus*; *qui Cellario praeest; Cellarius.* Vet. Schol. B. *Foris est*, pro si promus non domi est, qui dapes tibi promat. Z.

17 *Hiemat*; modo posuit pro procellosum est.

Cum sale panis; *Varro etiam pulmentarii vice uses sale Veteres auctor est: esitâsse enim salem cum pane et caseo.* Torrentius ex Plinio.

18 *Latrantem*, irati latrant canes. *Quae prima iratum ventrem placaverit esca.* Satyr. 2. 8. 5.

Voluit dicere, *satis bene.* B.

Unde putas hoc esse? quomodo accepit hanc vim oblectandi gulam sal cum pane? G.

19 *In caro nidore*; h. e. *in apparatu pulmentariorum.* Vet. Schol. *Nidor proprie est odor gratus culinae.* Vet. Schol. Cruq.

20 *Hoc autem Socrates primus ait: qui cum noctem usque spatiaretur, interrogatus a quodam, cur hoc faceret, Respondit;* Ὄψον συνάγω, *hoc est, Pulmentarium quaero.* Vet. Schol. juxta Codicem Henrici Stephani. *Pulmentarium pro quovis obsonio dicitur*, ut recte Torrentius: neque enim a pulpa deductum credo (quod putavit Plinius).

Nec scarus, aut poterit peregrina juvare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
Hoc potius, quam gallina, tergere palatum,
Corruptus vanis rerum; quia veneat auro
Rara avis, et picta pandat spectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quicquam. Num vesceris ista,
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet. Esto,
Unde datum sentis, lupus hic Tiberinus, an alto
Captus hiet, potesne inter jactatus, an amnis
Ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
Mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.

---

27 Attingat *H.* Nunc vesc. *MS. Bersm.*—28 Coctove *Glar.*—29 Distat color *H.*

---

sed a *pulpa*, seu molli carne, unde et *pulpamentum* et *pulmentum* formata sunt. B. De sententia conf. Cic. Tusc. V. 34. Z.

21 *Album, tumentem ex nimia copia.* Vet. Sch. *Atque albo ventre lavatur.* Persius. *Extenta per pinguedinem cute.* Cruq. V. ad Car. 2. 2. 15. B. *Pinguem vitiis*, obesum ob gulam et otium: *album*, pallidum: cf. infra vers. 76. Z.

22 *Scarus*, videsis Epod. 2. 50.

Avis haec Horatiana videtur esse Graecorum *lagopus*, quam Plinius dicit esse *praecipuo sapore;* Asiani *attagena* vocabant; Recentiores *francolinum;* estque e perdicum genere; pilosis pedibus, uti lepus; unde et nomen suum traxit.

23 *Eripiam, extorqueam, persuadeam.* Tralatio a manu ad animum.

24 *Tergere palatum*, impense gulosi catillonis est.

Atque ad conspectum coenae diducere rictum
Sucti, ut Juvenalis utar verbis. B.

Tergere palatum est comedere: alii interpretantur delectare, demulcere palatum. Z.

25 *Corrumpi* dicitur qui prave judicat.

Vanis rerum; Graecismus est pro *vanis rebus*, h. e. specie et opinione. B. Ipsum *auro venire* caritatis indicium, si pretium rei in auro indicetur. Hoc applicari forte potest etiam ad Varro. R. R. 1. 2. 10. G.

26 Proverbio dici solet *Rara avis:* adhibetur a Juvenale et Persio: et suaviter insurgit in levi materia, quo derideat Epicos. B. *Pavonem cibi gratia Romae primus occidit Orator Hortensius, aditiali coena sacerdotii. Saginare primus instituit circa novissimum piraticum bellum M. Aufidius Lurco, exque eo quaestu reditus sestertiûm sexagena millia habuit.* Plin. H. N. X. 23. X.

27 *Ad rem;* ad praesens negotium, quod est suaviter coenare.

28 *Laudas*, modo pro miraris dicitur.

Cum Lambino, Cruquio, Torrentio Vetereque Scholiaste reposui *Cocto num adest.* Sciolus fecit *Coctove*, causa Metri. B. Probat etiam Bentleius, laudatque Lucr. 3. 1069. *Sed dum abest, quod amamus, idem superare videtur.* *Honor* hic est color, species: cujus amore luxuries certe proximorum saeculorum pavones cum caudis inferre mensis docuit.

29 In hoc versu nescio an tantis conatibus opus sit, quantos a renatis inde literis adhibitos videmus. Ex v. 26. intelligo verbum *vesceris: Quamvis distat nihil* inter gallinae carmen et pavonis, *tamen hac* carne *magis* quam illa vesceris, magis appetis pavonis carnem, quam vulgaris gallinae. Ergo *imparibus formis*, &c. G.

Distat nihil; forma et aspectu scilicet. B.

30 *Esto*, h. e. sit id ut lubet: mittamus de isto ultra quaerere.

31 *Unde datum; unde traditum hunc intellectum habes? ex qua conscientia nosti?* Vet. Schol.

32 *Hiet? pisces statim cum capiuntur hiant.* Vet. Schol.

Dicuntur lupi esse meliores, qui aut inter duos pontes capiuntur, ubi aqua concitatior est, ut in ostio fluminis Tiberis. Vet. Schol. *Cornelius Nepos et Laberius mimorum Poeta lupum et asellum acipenseri successisse scribunt.* Landinus. B. Vid. Col. 8. 16. 4. Varro R. R. 3. 3. 9. G.

33 *Insane;* h. e. stulte.

Trilibrem; mullorum magnitudo modica, binasque libras ponderis raro admodum exsuperant. Plinius, citante Landino et Cruquio. Nos dicimus Mullum, SURMULLET.

34 *Minuas*, h. e. concidas; quia defuit men-

Ducit te species, video: quo pertinet ergo
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Majorem natura modum dedit, his breve pondus,
[Jejunus rare stomachus vulgaria temnit.]
Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos
Praesentes Austri coquite horum obsonia! quamvis
Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
Aegrum solicitat stomachum; cum rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Gallonî praeconis erat acipensere mensa
Infamis: quid? tum rhombos minus aequora alebant?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
Donec vos auctor docuit praetorius. Ergo

---

38 *Hunc versum cum Bentleio spurium puto.* Z.—39 In magno *MS. Bersm.*—41 Quamquam *Sax. Z. F. Cun. it. Bentl. et MSS. quatuor Bersm.*—48 Aequora alebant *G. Sax. Med.* 1477. *Fl. Med.* 1502. *it. Ven. Glar. Bentl. ex multis codd. ergo recepi pro* aequor alebat. Z.

---

sura patinae. [Vid. deliberationem de tali re ap. Juvenal. 4. 72. sq. G.] *Pulmentum*, sive *Pulpamentum*, Graecorum 'Οψώνιον est, h. e. quaevis caro in jure sua elixa.

35 *Ducit*, h. e. trahit.

Species, h. e. grata magnitudo. Εἶδος.

36 *Odisse*, h. e. fastidiisse. B. *Illis*, h. e. lupis. Z.

37 *Modum* dicit mensuram. *Totum insuave est quod finitur.* Vet. Schol. Sic enim legendum pro *suave*.

38 *Jejunus rare*; ita omnes fere scripti Codices cum Vet. Schol. *Alii rare legunt, cum in usu habeamus raro.* Vet. Schol. Ordo est; *Stomachus qui sit rare jejunus temnit vulgaria.* Vulgata Lectio est; *Jejunus stomachus raro vulgaria temnit.* Bentleius maluit *raro*. Ego fidem puto habendam Scholiastae, ubi a communi usu discedit praecipue. B. Major quaestio est, an hic versus sit Horatii? negat Bentleius ad A. P. 337. Non dubito esse, et jungendum, tanquam apodosin, versui proxime praecedenti.

39 *Spectare;* oculos vult pasci mullo, non ventrem.

40 *Apud Inferos Canes dicuntur, et Furiae; apud superos Dirae; in medio Harpyiae.* Landinus. Pertinebant istae ad triformem Hecaten, ut alias ostensum est: atque hae pestilentes erant aurae, Hecates telis armatae.

41 *Bene praesentes, sicut deos praesentes, qui invocati exaudire debent.* Vet. Schol.

Comice *coquite* pro *putida reddite calore flatus vestri.* Vet. Schol. B. Haec exsecratio convenit ingenio rustici. Z.

42 Pulcherrimum 'Οξύμωρον est in *Putet recens*, et Satyrico Characteri accommodatissimum. *Corrigit se, quasi frustra Austros vocaverit, cum luxuriosis necesse sit suas putere epulas atque deliciat.* Vet. Schol.

Mala copia; malum dicimus importune molestum; bene igitur subjecit *solicitat*.

44 *Inula dicitur herba, quae incocta aceto conditur, et fastidium decutit.* Vet. Schol.

Mire *abacta;* nam abigi solent pauperes et mendici. *Pauperiem* modo dicit tenuem majorum victum, quem lauti spernebant.

45 *Reges* potentes dicit Patronos.

46 Notum est oleas apud Italos esse admodum viles. Dilogως autem posuit *nigris* pro turpibus et maturis: ita supra, *Nigris dignissima barris.* B. *Nigras oleas* ad condiendum commendat Col. 12. 48. et 49. G.

47 De Gallonio isto notissimi sunt Lucilii versus apud Ciceronem: [de fin. 2. c. 28.] *O Publi, O Gurges Galloni, es homo miser, inquit, Coenâsti in vita nunquam bene, cum omnia in ista Consumis squilla, atque acipensere cum decumano.* [V. Macrob. Sat. 2. 12.] Archestrato apud Athe-

Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Judice. Nam frustra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravum detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
Quinquennes oleas est, et silvestria corna;
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum; et
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, aliosve dierum
Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur? et horum
Utrum imitabitur? Hac urguet lupus, hac canis, aiunt.

---

53 Distabat *MSS. duo Bersm.*—55 Pravus *Bentl. ex MS. Bersm. non male. Z.*—56 Dictum *H.* Adhaesit *Sax. sic Ven. Glar. Lamb. et MSS. quatuor Bersm.*—57 Quinquennas *Sax. Z.*—58 Diffundere *G. Med.* 1477. *Ven. Glar.*—62 *Pro* parcus, largus. Z.—64 Angit *pro* aiunt *Sax. Z. Med.* 1477 *et* 1502. *Fl. et ante Lambi. puto omnes.*

---

naeum *Acipenser* idem erat, qui et Graecis *Galeus Rhodius;* cum noster *Sturio* sit Graecorum Ὕκκης, seu *Porcus Marinus*, quod ostendit Gerard. Vossius Idol. Lib. IV.

48 *Infamis;* quia praeco erat Gallonius, et supra censum epulabatur, quod Censoris erat notare.

50 Ironice *Auctorem* dicit *Praetorium*, quia ob infamiam gulae Praetura excidit. *Asellius Sempronius Rufus instituisse creditur, ut ciconiarum pulli manducarentur: isque cum repulsam in Praetura tulisset, tale Epigramma meruit: Ciconiarum Rufus iste conditor, Hic est duobus elegantior Plancis; Suffragiorum puncta non tulit septem: Ciconiarum populus ultus est mortem.* Vet. Schol.

51 Pulchre *edixerit*, cum jam Praetoris meminisset: nam Praetoris erant Edicta.

Assos; mergos elixos fuisse in lautitiis ostendit Cruquius. Avis sane macilenta est et inutilis, praesertim vero *assa.*

52 Recto contrarium est quod *pravum;* et adversum etiam rationi.

53 *Sordidus; nimis aridus.* Vet. Schol. Cruq.

Distabit, h. e. immanem opportebit habere differentiam.

54 *Nam frustra; omnes virtutes ex nimietate fiunt vitia; sunt enim virtutes positae in confinio vitiorum.* Vet. Schol. Cruq.

55 Auctoritate motus unius Bersmanni Codicis Bentleius fecit de *pravum pravis*, puto, quod rarior esset Lectio: nam nihil interfuit.

56 *Ex vero;* ex malignitate scilicet, et victu sordido.

Ductum atque *dictum* fere idem sonabant, unde in Codicibus varietas scripturae provenit.

Cognomines dicuntur, qui eodem utuntur nomine: atque hinc *cognomen* commune dicitur nomen.

57 *Est*, ἐσθίει.

58 Usitato Charientismo *mutatum* dicimus, quod plane acetum est.

Bene *defundere:* deerant enim Veteribus siphones.

59 Idem est *licebit*, quod licet, vel quamvis.

60 Repotia diversi erant generis. Nam *Repotia dicuntur septimus dies, quo solet nova nupta redire ad parentes suos: et dies secundus a nuptiis, quo virgo ad muliebrem habitum componitur.* Item *repotia sunt quae Graeci dicunt ποδοστρόφια aut mutuae invitationes.* Vet. Schol. Puto ποδοστρόφια joculare fuisse conventibus rusticis nomen, quod in repotiis istis choreas exercerent, ut etiam hodie solent agrestes. Post natos etiam liberos repotia fuisse ostendit Turnebus vir doctissimus.

61 *Albatus;* sic Persius 2. 40. *Quamvis te albata rogârit;* h. e. mundus vestibus.

Cornu; quod sextarium capit: sunt enim in venalibus cornua, quae hanc olei habeant quantitatem. Vet. Schol.

62 *Instillat;* non enim audet infundere: mirus parci hominis Iconismus. Et attende Graecismum in *Instillat olei.* B. Putabam *olei* Graecismo poni pro oleum: oleum, *cujus olei odorem*

Mundus erit, qui non offendat sordidus, atque
In neutram partem cultûs miser: hic neque servis,
Albucî senis exemplo, dum munia didit,
Saevus erit; neque, sicut simplex Naevius, unctam
Convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum
Afferat. In primis valeas bene; nam variae res
Ut noceant homini, credas, memor illius escae,
Quae simplex olim tibi sederit: at simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
Coena desurgat dubia? Quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque praegravat una,

---

65 Qua—sordibus *B.* Sordibus *etiam H. Z. Fl. Med.* 1477. *it. Glar. Lamb. et* offendet *Lamb.*—68 Nec sic ut *Ven. Glar. Bentl.*—77 Desurgit *Sax.* Ne dubia surgat *H.*

---

nequeas perferre, instillat: ut Terent. And prol. *Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.* G.

Non parcus; Λιτότης et παρὰ προσδοκίαν, *quae sunt inutilia, liberaliter fundit.* Vet. Schol. B. Sordidior erit Avidienus, si cum prima omnium editione legas, *non largus aceti*, in quo facile alias est largum esse. G.

64 *Utrum; Gallonium, an Avidienum?* Vet. Sch.

Proverbium, nam ubi res duae nobis molestae inter se pugnant, eo Proverbio utimur. Vet. Schol. Cruq. Torrentii et Cruquii Codices legerunt *Aiunt*, quod longe melius quam *Angit.*

65 *Mundus erit*, Modo dicit Hortativo; est enim Futurum pro imperativo; Expoliendo autem sequentia intulit: ostendit enim eum dici *Mundum* qui non sit in tantum sordidus ut offendat, vel etiam morosule lautus. Hic locus pessime acceptus ab Interpretibus: et corrupte vulgati Codices, praesertim recentiores, legerunt *offendet sordibus*, ut ex Vet. Schol. et sex MSS. Cruquii comparet.

Bentleius tenui de causa vertit *qui* in *qua*; neque enim vidit vocem *mundus* referri ad *sapientem*, non ad victum.

66 Satis comice *in neutram*, quia nequibat dicere *in alteram.*

Cultus Genitivus est. Vet. Schol. Atque τῶν μέσων Vet. Schol. ex MSS. Stephani; significationis mediae.

Miser cultus dicitur quid ob cultum in alterutram partem facessit sibi negotium. Alter Scholiastes vitiose legit *qua non* pro *qui non*, quod et Cruquii MSS. sequuntur.

67 *Hic est Albutius qui, ob cupiditatem nimiam habendi alienam uxorem, suam veneno necavit.* Vet. Schol. Bentleius ubique edidit *Albucî* vitiose pro *Albuti.* B. At sic dant Lamb. quatuor MSS. Bersm. et alibi per *c* scribitur. Ergo revocavi. Z.

Dum munia didit: quae quisque agat, utpote, Tu rus ibis, Tu boves pasces, Tu granaria curabis. Vet. Schol. Cruq.

68 *Saevus erit: adeo asper hic erat ut servos nonnunquam castigaret prius et caederit quam peccâssent, dicens vereri se ne cura peccassent, caedere tunc et non vacaret.* Vet. Schol. Cruq.

Simplex, h. e. vapide lautus, et ostentator deliciarum. Vid. Sat. 1. 1. 101. B. *Simplex*, nimis lenis erga servos, adeo ut non castiget, si isti convivis praebeant aquam impuram et sordidam. Nam etiam ejusmodi immunditics, seu, talis indulgentia erga servos valde est improbanda. Z.

Unctam; pro inunctis calicibus Naevius curando unctam aquam convivis praebebat. Vet. Schol. Caeteri lauti *inungebant vinarios calices*, iste vero vappa lautior lautissimis vel ipsam aquam (et frigidam scilicet et calidam) odoram fecit.

70 *Tenuis*, h. e. pauper et agrestis.

71 *Valeas* per Comicam elegantiam modo utitur Potentiali pro Futuro Indicativi.

73 *Simplex*, h. e. quod simplex et una fuerit.

Tibi sederit, h. e. nauseam non moverit. B. *Sedet* enim cibus, qui non creat ructus, non velut rebellis est, et reditum minatur ac tentat per gulam. G.

75 *Dulcia se in bilem;* proclivis est transitus a dulci ad amarum, ut norunt Medici.

Atque adfligit humo divinae particulam aurae.
Alter, ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus praéscripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam:
Sive diem festum rediens adduxerit annus;
Seu recreare volet tenuatum corpus; ubique
Accedent anni, et tractari mollius aetas
Imbecilla volet. Tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer et validus praesumis, mollitiem: seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam

---

79 Affigit *H. G. S. Z. Med.* 1477 *et* 1502. *it. MSS. quatuor Bersm.*—83 Advexerit *etiam H. Lamb. et Bentl.*—84 Velit *S.*—87 Puer invalidus *MS. Bersm.*—91 Vitiatum *omnes, etiam ipse Cruqu.* Vitiaret *Baxt. V. No.*

Tumultum dicimus repentinum bellum, et fere civile.

76 *Pituita; Longa causa Metri.* Vet. Sch.

77 Lepida Dilogia *coenam* modo dicit dubiam: nam scurris et urbanis ea *coena dubia* est, in qua quis nescit de quo praecipue sumat: Horatio etiam dubia est, ubi incertum est an sit sessura necne. *Dubia, lauta, sic Terentius in Phormione: Coena dubia apponitur.* Vet. Schol.

78 *Animum praegravat*, h. e. sensum deprimit. Nam Γαστέρες παχεῖαι λεπτὸν ἔχουσι νόον.

79 Pro *adfigit humo*, Dionysius Lambinus scribit optimos MSS. habere *adfligit humo*, quae quidem Lectio arridet Cruquio, eo quod repererit in MSS. suis hanc Annotatiunculam adjectam *dejicit in terram. (Deprimit ad humum* verba sunt Vet. Schol.) Torrentius saevit, et Lambinum falsarium putat, quod a tanto viro nollem factum. B.

Auctoritas pene par utriusque verbi. Vis diversa, sed utraque huic loco apta. *Affligit* vi quadam. *Affigit*, ut non possit surgere. G.

Divinae particulam aurae; haec tanquam Epicureus protulit, ridendo Philosophos et Promethei ferulam. B, Loquitur Ofellus: nec, puto, Epicureus non potest divinae particulam aurae dicere animam: nec Horatius perpetuo Epicureus. G.

80 *Dicto citius*, Proverbiale dictum.

Curata, h. e. refecta: nam curare est molliter tractare quae habent se male.

81 Bene *praescripta:* nam Veteres quoque mane quae illo die acturi erant in diaria sua referebant.

82 *Transcurrere* proprie dicuntur Transfugae, qui mutant partes.

Quondam; quandocunque, Adverbium medii temporis. Vet. Schol. *Tamen* refertur ad ea quae in animo suo conceperat per Aposiopesin; h. e. Tametsi tenui et parco victu contentus vivat.

83 *Advexerit* non *adduxerit* Lectio est plurium Codicum: nobis tamen placuit *adduxerit:* nam advehi dicuntur merces quae de transmarinis partibus importantur. Quin et video scripturam istam superioris saeculi Editoribus unice placuisse. Bentleio magis placuit *advexerit*, etsi vox sit nautica.

84 *Recreare;* h. e. efficere ut rursum crescat.

Tenuatum corpus; h. e. amissam carnem: nam usitato Charientismo *Corpus* dicitur Caro; uti et stomachus et virile membrum. Hinc amitti dicitur corpus, ubi quis macilentus evadit.

Ubique modo dixit pro *et ubi.* B. Nec opus est illud mutari in *ubive.* G.

85 Per Charientismum *anni* posuit pro senectus.

86 *Tibi quidnam;* prudenter monet gravissimus auctor Medicinae Cornelius Celsus, *non consumenda esse praesidia senectutis in juventute.*

87 *Mollitiem* modo pro delicias posuit et suavem victum. B. *Praesumis*, ante tempus capere, v. c. in pueritia, in bona valetudine, quotidie. Z.

88 *Dura*, h. e. gravis et aspera. Nam *valetudo* cum sit τῶν μέσων, modo ponitur pro morbo. Per Charientismum *duros* dicimus saevos et immites.

S

Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tulisset!
Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi patinaeque
Grande ferunt una cum damno dedecus: adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
As, laquei pretium. Jure, inquit, Trausius istis
Jurgatur verbis: Ego vectigalia magna,
Divitiasque habeo tribus amplas regibus. Ergo
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam, te divite? quare
Templa ruunt antiqua deûm? cur, improbe, carae

---

95 Occupet *Bentl. et sic H. it. MSS. duo Bersm.*—99 Aes. *G. S. Med.* 1502. Trausius *H. G. Z. Med.* 1477. *Fl,* &c. Trallius *solus Baxt. V. No.*

Tarda; Metonymice, quod tardos et inutiles efficiat.

89 *Rancidum, leviter putentem.* Vet. Schol.

91 Vetus interpres cum duobus Cruquii scriptis Codicibus legerunt *vitiaret* pro *vitiatum. Ordo cum hoc sensu; quod commodius hospes vitiaret servatum, quam totum dominus absumeret.* Vet. Schol. Annotationes ad tres antiquissimos Cruquii Codices reddebant *vitiaret, reprehenderet. Commodius vitiaret,* quod mallent hospitem eum vituperare. Bentleius retinuit *vitiatum* quod in Editis legerat, contra consuetum sibi morem. B. Quod existimabant, melius esse, si hospes aprum, rancidum factum ob diuturniorem reservationem ad adventum ejus, ederet, quam si nullus illi apponeretur, statim recens a patrefamilias consumtus. Z.

92 *Integrum;* Dilogως totum et non corruptum, quod et Vet. Schol. fignificat.

93 *Dicitur ante deos nata esse Terra: mire ait prima Tellus, illo enim tempore quo Mundus ex discordibus in hanc concordiam formatus est, ex terra generati traduntur Heroes, indocilis turba vitiorum.* Vet. Schol. Haec quoque exclamatio repentina, ob aprum rancidum, rustici et simplicis hominis est digna ingenio, nec sine risu legi potest. Z.

94 *Das aliquid famae?* h. e. Putas famam esse aliquid?

Carmine, τῷ ἀκροάματι. Antisthenes Philosophus cum vidisset adolescentem luxuriosum Acroamatibus deditum, ait: Miserum te adolescens, qui nunqam audisti summum Acroama, id est, laudem tuam. Vet. Schol. Est autem Acroama Musicae Symphoniae.

95 *Occupat,* h. e. detinet, moratur, delinit.

Rhombi, patinaeque, Figura. Ἓν διὰ δυοῖν: nam Rhombi in patinis testaceis coqui consuevere.

96 *Cum damno dedecus;* damnum dicit gravem impensam, et dedecus Censoris notam.

97 Comice Satyrici *Patruum* pro Tutore ponunt. *Cum sapimus patruos,* Persius 1. Conf. Car. 3. 12. 3.

Leni vocabulo pro invisum dicimus *iniquum.* Siquidem *iniquus* is est cui animus sua sede non est, verum in iram, vel dolorem propendens, desumta Metaphora a Lance.

99 Nonnulli pro *As* vitiose legerunt *Aes.* Huc spectat et Proverbium *ad assem redactus;* id enim pretium laquei. Vulgare etiam Diverbium, est, *Restim emere,* de homine perdito.

Mira varietas, *Trasius, Traxius, Travius, Traulius, Trausius, Tosius, Trallius.* Cum autem *Travius* occurrat in Veteribus Scholiastis, ego *Trallius* praetuli; quod nomen videtur deductum a Trallibus Asiae civitate: siquidem duplex *L* facile mutari possit in *U.* Erat autem iste Trallius *pauper et prodigus.* Vet. Schol. Bentleius praetulit *Trausius* ex sola sua conjectura, quod illud Nomen repererit in Gruteri Inscriptionibus. B. *Jurgatur* Deponens ne sit an Passivum, non dixerim, cum neutrius usus mihi annotatus sit. Si Deponens, Trausius junior aliquis tanquam a patre vel patruo reprehendi dignus obiter perstringitur. G. *Inquit,* scil. aliquis prodigus dives. Recte sic Trausius pauper vituperatur: non ego, qui sum locupletissimus. Z.

100 Bene *vectigalia* pro reditus, subditurus *Regibus;* nam Vectigalia sunt reditus publici.

Non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi recte semper erunt res.
O magnus posthac inimicis risus! Uterne
Ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
Pluribus assuêrit mentem corpusque superbum?
An qui, contentus parvo metuensque futuri,
In pace, ut sapiens, aptârit idonea bello?
¶ Quo magis his credas; puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius usum,
Quam nunc accisis. Videas metato in agello
Cum pecore et gnatis fortem mercede colonum,
¶ Non ego, narrantem, temere edi luce profesta
Quicquam praeter olus, fumosae cum pede pernae:
Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis,

---

106 Eunt *conj. Heins. et Bentl.* Recte tibi *MSS. quatuor Bersm.* Rectae *in libris quibusdam reperiri testatur Lambin.*—107 Uter nam *Ven. Glar.*—118 At *Venet.* Mihi cum long. *Ven. Glar.* Venerit *MS. Bersm.*

---

101 Voluit dicere *satis amplas; Reges* autem Patres dicit.

102 *Quod superat;* h. e. Quod nimium est, et superest tuis usibus.

103 *Indignus;* h. e. vel doctus, vel ingenuus, qui non meretur egere.

105 *Patriae;* h. e. Urbi Romanae.

106 *Uni nimirum;* nihil puto enpectas adversi, atque hanc ob causam contemnis caeteros, tibi solus amicus. Ironica Subjectio; delendum enim est Interrogativum punctum.

Recte; h. e. sua sede et stabiles.

Bentleius ex sola conjectura Heinsii de *erunt res* fecit *eunt res:* ego nihil tale auderem.

107 *Uterne* ut *Quantane* Satyra sequente. Lambinus.

108 *Fidet sibi certius;* h. e. *magis videtur tutus adversum Fortunae incommoda.* Vet. Schol.

109 *Assuerit pro assuefecerit.* Vet. Schol. Et habet Emphasin, eum scilicet non posse desuetudinem ferre posthac.

Hoc est, *superbam mentem et superbum corpus,* per Syllepsin Figuram, et animo et corpore fastidiosi sunt vappae.

110 *Metuensque futuri;* quod maxime prudentis est. Verum plerumque, *Res prosperae sapientum animos fatigant;* ut belle Symmachus.

112 *Quo magis his credas; bene; quasi persuaserit.* Vet. Schol. B. Hic nempe versibus IV. interpositis poeta Ofello suo fidem facit. G.

113 Vir doctus Henricus Stephanus pro *latius* reposuit *lautius* ex Conjectura, quod miror placuisse Cruquio viro eleganti. *Latius* posuit quia dicturus erat *accisis.* B. Juvenal. 14. 234. *Indulgent sibi latius ipsi.* G.

114 *Metato in agello; ad mensuram diviso: Iste Ofellus proscriptus erat quia fuit in parte Cassii;* Vet. Schol. *Abstulit excultas pertica tristis opes.* Propertius 4. 1. 130., citante Torrentio. B. Agri proscriptorum aut alias publici, dividuntur militibus ad perticam et numerum pedum: quae res agrimensoriam veterum disciplinam peperit. G. Incertum est, quod Scholiastes de Ofello proscripto dicit. Nam constat, rusticis tum agros ademtos esse, qui proscripti non essent. Z.

115 *Mercede; agro conducto a Milite Augusti ad quem fuerat translatus.* Vet. Schol. Atque ideo fortem dixit, quod se putaret positum extra jactum teli fortunae. B. *Fortis,* qui poterat a se impetrare, ut qui fuerat sibi injuria ademtus ager, eum, paullo ante dominus, nunc tenui mercede coleret, nec metueret quotidianae recordationis tormenta. G.

116 *Temere,* h. e. sine gravi causa.

Profesta, non sacra. Vet. Schol.

Sed pullo atque hoedo: tum pensilis uva secundas
Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu:
Post hoc ludus erat culpa potare magistra;
Ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
Explicuit vino contractae seria frontis.
Saeviat, atque novos moveat fortuna tumultus;
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
Nam propriae telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quemquam statuit. Nos expulit ille;
Illum aut nequities, aut vafri inscitia juris,
Postremo expellet certe vivacior haeres.
Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus erat, nulli proprius; sed cedit in usum
Nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes,
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

---

123 Posthac *MS. Bersm.* Cuppa *emendavit Lambinus, inde fecit* cupa *Bentl.*—124 Ventura *Med.* 1477. Ut culmo s. a *Med.* 1502. *et al. etiam Talb. Sandb.* Ita c. s. *etiam Med.* 1477. *&c. it. Bentl. Cun.*—132 Postremum *Glar.*—134 Dictus, erit *al.* Dictus erat *etiam S. Z. Bentl. ex MSS.* Cedet *Ven. Glar. Lamb.*

---

117 *Perna, pes porcinus cum coxa.* Landinus.

118 Omnes Codices vetusti habent *seu* [pro *cum*] inquit Bentleius; quod ideo rectum videtur.

119 *Ideo vacuo, quia per imbrem:* h. e. pluviosum diem, adjecturus erat.

120 *Bene erat,* Comica facetia, pro hilariter egimus.

121 *Pensilis uva,* quae suspendebatur in usum hyemis.

Secundas Pomorum dicit, ut novimus, mensas. Vet. Schol.

122 *Nux,* juglans.

Cum duplici ficu; bifida. Vet. Schol. Cruq. Marisca scilicet, seu fatua ficu, ut ostendit Turnebus. B. *Duplice ficu* aliquoties utitur in medicina boum Vegetius. G.

123 *Culpa magistra; si quando libere potare volebant Antiqui, id est, sine Archiposia, dicebant se magistram facere culpam.* Vet. Schol. Atque erat iste mos rusticis perpetuus, qui Graecari non didicerant, neque leges noverant bibendi, neque Regem habuerunt convivii. Culpa haec erat, ubi quis per imprudentiam non attenderat verbis praebibentis, atque tunc universus grex multabat eum poculo. Frustra se torquent Interpretes, dum nesciunt culpam esse lapsum ex imprudentia. Pro *culpa* magnus Bentleius de suo ingenio posuit *cupa,* quam *καπηλίδα* ille exponit. Verum mea quidem sententia satius atque consultius fuisset non discessisse a vulgata scriptura Antiqui Scholiastae interpretarione olim firmata atque stabilita. B. Bibunt *culpa magistra* hodie quoque homines in laetioribus invitatiunculis. Sed nolim huc referre Plaut. Stich. 5, 4, 43: nam ibi *multantur poculo,* qui bibere prohibentur. Potius huc pertinent *leges insaniae* Hor. Sat. 2. 6. 68. G.

124 *Cereri* deae rusticae rusticum libare conveniebat. Cum Veteribus Scholiastis et Cruquii et Torrentii MSS. pro *ut culmo surgeret* levi negotio reposui *ita culmo surgeret.* *Ita culmo, quomodo coeperat crescere.* Vet. Schol. B. *Ita,* intellige *ut.* Z.

126 *Saeviat; ut insaniat.* Vet. Schol.

Tumultus, bellorum motus et terrores.

128 *Nituistis; bene accepti estis.* Vet. Schol.

Mire *incolam* vocat quem Virgilius [Ecl. 9, 3.] possessorem: neminem enim possessorem putat.

129 *Nam propriae telluris; siquidem Non res sed rerum nobis conceditur usus,* ut scite Pallingenius noster. B. *Nam* reddit rationem, cur *incolam* dixerit. Z.

131 *Nequities; luxuries quae paupertatis amica est.* Vet. Schol. Cruq.

SATIRA III.

Omnes insanire, etiam ipsos Stoicos dum hoc docent. **B.** Ut rem duram et offensionis plenam, omnes insanire, tuto, apte et probabiliter diceret Satiricus, Damasippum, ex prodigo Stoicum philosophum repente factum, quem vulgo insanum vocabant, loquentem induxit. Hic primum ipsius Horatii in scribendo segnitiem perstringit: tum verbis Stertinii Stoici magistri inductione utitur ad dogma Stoicorum docendum, omnes esse stultos et insanos. Ad hos igitur esse referendos ait, *timidos*, qui temere metuant: *audaces*, qui metuenda non reformident: *lucri cupidos*, qui creditoribus incertis, malae fidei et prodigis dent mutuo pecunias: *avaros*, et qui rem ostentandi gratia corradant, et qui a corrasis abstineant et ipsi sordidissime miserrimeque vivant: Aristippum, qui aurum abjicere servos jusserit: *saevos* erga uxorem matremque: *ambitiosos*, veluti Agamemnonem, qui ob gloriam immolaverit filiam: *luxuriosos*, exemplo Nomentani, Aesopi filii, Arrii filiorum: *libidinosos*, qui meretrices sectentur: *superstitiosos* exemplo libertini cujusdam et matris. Tandem et ipsum Horatium esse insanum insanus dicit ob imitationem Maecenatis in aedificando, ob carmina, iracundiam, magnificentiam in cultu et habitu, et amorem puerorum puellarumque.

Sic raro scribis, ut toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
Iratus tibi, quod vini somnique benignus
Nil dignum sermone canas. Quid fiet? at ipsis
Saturnalibus huc fugisti; sobrius ergo
Dic aliquid dignum promissis: incipe; nil est.
Culpantur frustra calami, immeritusque laborat

1 Si *etiam G. Sax. MS. Bos.*—4 Ab ipsis *Ven. Glar. Lamb.* Ab istis *MS. Bersm.*

Vafri inscitia juris; est enim hujusmodi calliditas in Jurisconsultis, praesertim in iis quorum patrocinia venalia sunt, ut in utramque partem omne pene jus interpretentur. Christophorus Landinus. De conterraneis suis haec loquitur Landinus.

133 *Umbreni: nomen militis qui Ofelli agrum ab Augusto acceperat.* Vet. Schol. Cruq. Expressit Pulcherrimum Epigramma Graecum, quod sub nescio cujus Luciani nomine vulgatum habemus:

Ἀγρὸς Ἀχαιμενίδου γενόμην ποτὲ, νῦν καὶ Μενίππου,
Καὶ πάλιν ἐξ ἑτέρου βήσομαι εἰς ἕτερον.
Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔχειν μέ ποτ᾽ ᾤετο, καὶ πάλιν οὗτος
Οἴεται, εἰμὶ δ᾽ ὅλως οὐδενὸς, ἀλλὰ Τύχης.

135 *Vivite fortes;* festive insurgit spiritu Heroici Carminis quo serium risu diluat. B. Metaphora a natantibus adverso flumine. G.

SAT. III.

1 Comice *Sic raro* pro *Tam raro:* frustra sunt qui reponunt *Si. Junius Damasippus consumto Patrimonio philosophari coeperat; ab hoc Horatius desidiam suam castigari inducit, cum ad villam secessisset et nihil scriberet.* Vet. Schol. *Videtur tolerandus is Satyrus qui ita caeteros carpit, ut ne sibi parcat.* Landinus. Bentleius pro *Sic raro scribis* ex scriptis Codicibus reposuit *Sic raro scribes.* Fatetur tamen *Sic raro scribis* permansisse ex priscis Editionibus; atque haec quidem scriptura Comicum habet spiritum, cum altera sit inefficax et inerter prolata.

2 *Retexens; uti Penelope.* Lubinus.

3 Argute *benignus* posuit pro largus, vel invidens sibi nihil.

4 *Dignum sermone, opinione, vel praedicatione.* Vet. Schol.

Iratis natus paries Dîs atque poëtis.
Atqui vultus erat multa et praeclara minantis,
Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras, Virtute relicta?
Contemnere miser: vitanda est improba Siren
Desidia: aut quicquid vita meliore parasti,
Ponendum aequo animo. ¶ Dî te, Damasippe, deaeque
Verum ob consilium donent tonsore. Sed unde
Tam bene me nosti? ¶ Postquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta est, aliena negotia curo,
Excussus propriis: olim nam quaerere amabam
Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,

---

10 Lecto *conjicit ac damnat Bentl.*—12 Educere? quid, tu *conj. Rutgers.*

Quid fiet? Si neque Romae, neque rure; neque potus neque sobrius calamum in manum sumis. *Τίς μηχανή;*

Cruquii vetustissima Membrana recte habet *at* (quod est *imo etiam)* pro *ab.*

6 *Promissis* Comice protulit; namque *vultus erat magna et praeclara minantis.*

Nil est; frustra succinis ambages, et causas nectis, quas nolumus audire. Nugaris.

7 *Laborat*, dat poenas.

8 *Diis natus iratis* infelix dicitur, cujus mala astris imputanda sunt, non suo merito, et *παρὰ προσδοκίαν Poetis* intulit. B. Sensus est: Et frustra culpam, quod nihil scribis, transfers in parietem ceratum, quasi hic tam sit infelix, ut te impediat, quo minus versus scribere possis. Z.

9 *Minantis; Poeta per contrarium dixit; Promisi ultorem, et verbis odia aspera movi.* Vet. Sch. Cruq. *ut ostenderet nescio quid elationis*, ut belle Landinus.

10 *Tepido tecto; amavit enim Horatius focum luculentiorem, idcirco sub Hiemem solebat se transferre in villam propter lignorum copiam.* Vet. Schol. Cruq. B. Intelligit poeta villam in Sabinis, a Maecenate donatam. Z.

11 *Stipare; in vehiculo arctare eorum libros.* Vet. Schol.

Platona; Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae.

12 De *Archilochum* Bentleius, nisus auctoritate unius tantum Libri, de more suo fecit *Archilocho.* Horatiana variatio consueverit illi displicere.

13 *Invidiam placare; eundo ad agrum id volebas agere, placare invidiam, quam patiebare in publico positus facie.* Vet. Schol. Per Prosopopoeiam Invidiam atque Virtutem pro Numinibus accipit.

Virtute relicta; spreta Socratica Disciplina, et scribendi studio.

14 *Miser* et *infelix* commoti compellatio est.

Improba, pellax *et* nequam: et commode inducit Allegorizantem Stoicum. Horum enim inventum Homerica Allegoria. Vide Epistolam ad Lollium 1. 2.

15 *Vita meliore; honestiore proposito.* Vet. Sch. Publica scilicet conversatione. Tangit Epicureorum Dogma, *Λάθε βιώσας.* B. Sensus loci est: Aut non debes alios accusare, si gloriam ante scribendo partam amiseris. Z.

17 *Verum*, rectum: nam veritas recti norma est atque examen.

Donent tonsore; h. e. reddant tibi divitias, quo conducas tibi tonsorem. Salse et *παρὰ προσδοκίαν.* Vult gratificari Epicureis suis deridendo vultuosum senem ex inopia philosophantem.

18 *Janum ad medium; Ideo ad medium, quia in Rostris simulacrum Jani erat, ubi res pecuniariae agebantur per foeneratores.* Vet. Schol. *Jani statuae tres erant, una in ingressu Fori; altera in medio, ubi erat ejus Templum, juxta Basilicam Pauli, vel pro Rostris; tertia ad exitum Fori.* Vet. Sch. Cruq. B.

Vereor, ut bene ista se habeant. Dixi in Thesauro Stephaniano. G.

19 *Fracta est;* naufragium passa est. B. *Aliena negotia curo*, est in dilogia, nam significat et

Quid scalptum infabre, quid fusum durius esset:
Callidus huic signo ponebam millia centum:
Hortos egregiasque domos mercarier unus
Cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale
Imposuere mihi cognomen compita. ¶ Novi:
Et morbi miror purgatum te illius. ¶ Atqui
Emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
Trajecto lateris miseri capitisque dolore:
Ut lethargicus hic, cum fit pugil, et medicum urguet.
¶ Dum ne quid simile huic, esto ut libet. ¶ O bone, ne te
Frustrere; insanis et tu, stultique prope omnes,
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me

---

22 Sculptum *H. it. Lamb. Bentl. et MSS. tres Bersm.*—25 Mercuriali *conj. Cun.*—27 Et miror morbi *Bentl. MS. Bersm.*—29 Capitisve *etiam G. Sax.*—33 Verum *Sax.*

---

procurator sum aliorum, et observo aliorum mores, vitam, facta. Z.

20 *Excussus;* scita Dilogia; nam et *excussus* pro exturbatus dicitur, et excussio jurisconsultis est arcta perquisitio in bona Creditoris.

21 *Lavisset Sisyphus aere; significat Corinthiorum vasorum amatorem fuisse.* Vet. Schol. In summo erant pretio apud Veteres vasa antiqui operis. Notum est Sisyphum Aeoli filium antiquissimis temporibus Corinthi regnâsse. Et tela et vasa ex aere conficiebant Vetusti. B.

Docet h. l. incendio Corinthi antiquius putasse aes Corinthium poetam. G.

22 Veteres editiones cum nonnullis scriptis Codicibus *scalptum* legere pro *sculptum,* quod et nos, ut Satyrae convenientius, servavimus. Hoc non probat Bentleius. B. *Infabre,* minus ex arte. Z.

Fusum; nam signa aerea funduntur. Vet. Sch.

Durius; minus cum Rhythmo, rigidum et insuave.

23 Salsa Ironia *Callidus* et *millia centum.* B. *Callidus,* rem probe callens. Caeterum hunc Damasippum statuarum fuisse amatorem, et hortos emisse et vendidisse, colligitur quoque ex Cic. Epp. ad Div. VII. 23.: Att. XII. 29.33. Z.

Ponebam, h. e. insumebam, collocabam: Verbum negotiatorum hoc.

Centum; supple aeris, vel sestertiûm.

25 *Cum lucro;* amara Irrisio.

Mercuriale, h. e. *Vulgo cognominabar Mercurius.* Vet. Sch. Cruq. *Coctio.* Alter Sch. Sunt autem Coctiones arilatores. BROKERS. Unde Gallorum *Coquin* deductum puto.

26 *Auctiones fere in Compitis fiunt: Compita autem sunt loca in quae multae viae competunt.* Vet. Schol.

27 Mire *purgatum* tanquam de insaniente.

28 *Emoveri* dicitur pecus quae loco cogitur cedere in quo decubuit. B. *Emoventur membra* dum luxantur, *cardines,* &c. G.

Novus; Dilogως et phrenesin dicit et deliramentum Stoicum: Dilogως etiam *cor* posuit pro mente et ventriculo: nam et dementiam significat, et cardiacum dolorem.

29 *Trajecto; Proprie, ita enim Medici dicunt.* Vet. Schol. Μεταλαμβανομένε τȣ πάθȣς.

[Quem Graeci *πόνον πεπονθότα* vocant, aliquo labore aut dolore affectum locum, *miser locus* Latinis appellatur: sic *latus miserum* Horatio. *Salmas.* ad Tertullian. de Pallio p. 289.]

Minus probabilis videtur Bentleii Disjunctiva *capitisve* pro *capitisque;* neque enim utilis erit.

30 *Cum fit pugil;* Comica Periphrasis Phrenetici. B. Hic, aliquis. Z.

Urguet, propellit; per Charientismum pro caedit. Nescio cur Bentleius praetulerit *angit,* cum *urguet* accommodatior sit vox atque etiam fortior.

31 *Esto ut libet;* Urbano Euphemismo utitur, cum deberet dicere, Per me licet vel quovis modo pereas. B. Sensum puto hunc: Per me licet, dummodo ne mihi simile accidat, nempe ex lethargico, h. e. pigro in scribendo, fiam phreneticus. Z.

O bone; Ironica compellatio, tanquam bellus esset sodalis.

Ne te frustrere; urbane dicitur pro ne te fallas: minus est enim frustrari quam falli.

32 *Stulti* et *stolidi* dementes sunt, a foeminea stola.

33 *Stertinius,* Philosophaster Stoicus, qui scribillando victam quaerebat. Nam *ducentos vi-*

Solatus jussit sapientem pascere barbam,
Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
Nam male re gesta cum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter stetit, et Cave faxis
Te quicquam indignum: pudor, inquit, te malus angit,
Insanos qui inter vereare insanus haberi.
Primum nam inquiram, quid sit furere; hoc si erit in te
Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala stultitia, et quemcunque inscitia veri
Cæcum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
Autumat. Hæc populos, hæc magnos formula reges.
Excepto sapiente, tenet. Nunc accipe quare
Desipiant omnes aeque ac tu, qui tibi nomen
Insano posuere. Velut silvis, ubi passim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit; unus utrique
Error, sed variis illudit partibus: hoc te
Credo modo insanum; nihilo ut sapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum

---

39 Angit *etiam G. Bentl. ex MSS. Cun.*—43 Cujusque *Cun.* Quemcunque *etiam G. H. it. Med.* 1477. Quaecunq. *Z.* *&c.*—48 Insani posuere *Lamb.*—50 Utriusque *Z.* Utrisque *Sax. MSS. tres Bersm.* Utrimque *Cun.*—53 Trahit hoc genus *MS. Bersm.*

---

ginti libros Stoicorum scripsit, ut ait Vet. Schol. in Epist. 12. bene igitur *crepat* de tam futili. B. *Crepat*, loquitur. Z.

Unde, a quo. Vet. Schol.

34 *Praecepta haec*, Ironica commendatio.

35 *Non quasi ipsum sapientem, sed barbam.* Vet. Schol. Erat enim ἐκ πώγωνος σοφὸς, ut Proverbio dicitur.

36 *Pons Fabricius, qui modo Lapideus dicitur, habet a conditore vocabulum, Fabricio scilicet Consule.* Vet. Schol.

37 *Male re gesta*, Charientismus, pro perditis bonis; ac si nihil defuisset sibi praeter successus.

Operto capite; isto modo devovebant se morituri, ut ostendit Cruquius. B. Nempe ut pudoris, ita metus, horrorisque remedium est caput obvolvere. G.

38 *Dexter*, felix; nam dextra auspicia bona sunt. Significat opportune eum venisse.

39 *Malus*, h. e. male collocatus et carens ratione: et cum septem Cruquii MSS. *angit* reposui pro *urguet;* nec inprobavit Torrentius: Et rectius modo *angit* quam *urguet*, quod supra secus fuerat. Scholiastae silent.

40 *Stulta verecundia est vereri in his vitiis quae videntur esse communia.* Vet. Schol.

41 *Primum nam;* Hyperbaton. *Ostendit quid sit furor, ut Lucilius.* Vet. Schol.

42 *Fortiter*, Ironice protulit: *fortes* sibi videntur qui mortem sibi consciscunt.

43 *Mala;* prava, perversa et per hoc turpis.

Omnes pene MSS. legerunt pro *Quaecunque*, *Quemcunque.*

45 *Populos;* h. e. Civitates, seu Respublicas.

Formula, Definitio. Vet. Schol. Cruq. Aristoteli Τόπος. Sunt etiam singularia veluti exempla Definiti, atque hujus veluti signum Definitio est.

46 *Sapientem* modo dicit Stoicum.

Tenet, capit, complectitur.

48 *Silvas* montanas dicit atque invias solitudines in quibus dispalantur boves. B. Num boves spectaverit auctor, incertum est. *Z.*

49 *Error*, evagatio.

Stultitiae nihilum metuenda timentis; ut ignes,
Ut rupes fluviosque in campo obstare queratur:
Alterum et huic varum et nihilo sapientius, ignes
Per medios fluviosque ruentis: clamet amica
Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, uxor:
Hic fossa est ingens! hic rupes maxima! serva!
Non magis audierit quam Fufius ebrius olim,
Cum Ilionam edormît; Catienis mille ducentis,
Mater te appello, clamantibus. Huic ego vulgum
Errori similem cunctum insanire docebo.
Insanit veteres statuas Damasippus emendo:
Integer est mentis Damasippi creditor? esto;
Accipe quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam,

---

56 Varium *etiam G. Z. Med.* 1477. *Fl.* 1482, *&c. Sed* varum *Acron et Porph.*—59 Hinc rupes *MS. Bersm.*—60 Fufius *etiam Lambi. Torr. et Cun. qui laudat alios.*—62 Vulgus *etiam G. et quaed. edit. ap. Con.*

Pellit, elongat.

50 *Abit;* discedit, aberrat.

51 *Illudit;* frustratur, ludos facit.

53 *Caudam trahat; ita stultus sit ut pecus.* Vet. Schol. Caecutiunt hic vel doctissimi, dum non attendunt Poetam de boum errore superius agere. B. *Caudam trahere* est pecudem esse, vel pecude non sapientiorem. Etiam in Germania ita lasciviunt interdum adolescentes, ut non sentienti caudam pecudis a tergo suspendant irrisionis causa. Subjicit deinde Stoicus Socratis dictum de insanientibus, quibus ille deinde comparat Philosophos apud Xenoph. Memorab. 1. 1. G. *Caudam trahat*, h. e. derideatur. Z.

55 *In campo*, in planitie.

56 *Huic varum; pedes in diversum flexos habentes varos dicimus.* Vet. Schol. Pessime Recentiores reposuere *varium* quod minus convenit Satyrico stilo. B. *Varum* etiam eo nomine placet, quod illo utitur plus semel imitator nostri Persius. G.

57 *Clamet;* Asyndeton Morale et Comicum.

58 *Honesta soror;* Dilogως de bona et nobili: et studet notum facere quem pulsat.

59 *Serva.* Cave, φυλάττε.

60 *Fusius Phocaeus Tragoediarum Actor fuit, qui cum vellet Ilionam dormientem exprimere, in scena obdormivit.* Vet. Schol. Bentleio *Fufius* ex quibusdam Libris manu exaratis. Disquirant quorum interest: nobis probabilior videtur *Fusius*, puto quod sit auribus familiarius. B. Etiam apud Ciceronem *Fufium* malunt viri docti: nota gens *Fufia*, non item *Fusia*, &c. G.

61 *Iliona* Tragoedia erat Pacuvii. B. *Ilionam* ipsius etiam Hecubae nomen fuisse, non tantum filiae illius, ex Cic. Acad. 2. c. 27. et h. l. colligitur. Certe in Euripidis Hecuba filii ipsius Polydori umbra hanc matrem suam dormientem excitat. Nisi aliam fabulam secutus est Pacuvius, quam habet Hygi. Fab. 109. Et hoc sequitur mox Baxterus, vir doctus. G.

Catienus Histrio erat qui umbram egit Polydori.

62 *Mater;* Iliona Polydori erat mater nutritia et soror, Polymnestori Thraci nupta. Verba sunt Pacuvii apud Ciceronem (Tusc. 1. c. 44.) *Mater te appello, tu quae somno curam suspensam levas, Neque te mei miseret, surge et sepeli natum, Priusquam ferae volucresque*, &c.

Mire Bentleius conjunxit *vulgus* et *similem*, cum ipse repererit in Libris *vulgum* et *similem* in eodem genere; neque *vulgus* et *similis* possint syntaxi convenire hoc loco. B. *Similem* intell. *errorem huic errori insanire*, sive *volgus* malis sive *vulgum*, potest docere, salva Grammatica, Stertinius. Lectio Bentleiana itaque potest bona esse, licet non bene illam defenderit. G.

63 *Errori;* dementiae scilicet quam dixi: dementiam enim per Euphemismum errorem dicimus. *Ut me malus abstulit error!* Virgilius. *Error proprius est iis qui in silvis incerta via vagantur.* Vet. Schol. Cruq.

65 *Integer* est cui nihil deperiit.

Esto, h. e. mittamus loqui de isto. Comica Μετάβασις. B.

Alia omnia puto. Non transit Poeta ad aliud, sed probare aggreditur quod dixerat. *Esto* Geometrarum more ponit. Esto haec species:

Tune insanus eris, si acceperis? an magis excors,
Rejecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio: non est satis; adde Cicutae
Nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
Effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in jus malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo saxum, et, cum volet, arbor.
Si male rem gerere insani est, ; contra bene, sani;
Putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.
Audire, atque togam jubeo componere, quisquis
Ambitione mala aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria tristive superstitione,

---

72 In jura *MSS. ap. Torr. G. S. Z. &c. qui* malis *putarent esse τοῖς κακοῖς, cum sit genis.*

---

ponamus hunc casum, *si dicam tibi, Accipe,* &c. G.

68 *Praesens,* votis parens, et per hoc propitius. Notum est Mercurium esse deum lucri.

69 Obscurum est, quia tacet Horatius, et repugnantia dicunt veteres Scholiastae, qui fuerint *Nerius* et *Cicuta.* Gronovius de Pec. vet. p. 644. ICtos facit; Bentleius ad Hor. Epist. 2. 1. 105. feneratores. Sententia non multum diversa, utrum eligas: Scribendas cura, o Creditor, tabulas decem, quales a Nerio, centum, quales a Cicuta scribi (si sint ICti, praescribi debitoribus, si sint feneratores) solent—tamen falleris. *Cicuta* ut fenerator describitur v. 175. et si idem est Perillius, v. 75. G.

Scribere juris verbum est, pro mutuum sumere; rescribere vero est reddere debitum. Vet. Sch. Cruq Verum hoc loco *Scribi decem a Nerio* est, Tu scribe decem tabulas sive Syngraphas, quales scribebat debitoribus suis foenerator Nerius: nam *a Nerio* est in morem Nerii.

Supple *si:* nam est Asyndeton Comicum. B. Conf. infra v, 116. G.

Cicutae, nomen duri foeneratoris.

70 *Nodosi: argamentosi.* Vet. Schol. B. Qui nodos et laqueos verborum struere possit, ut valida fiat obligatio. G.

Catenas; cautiones et nexus juris. Vet. Schol.

71 Comice *sceleratus* pro astutus.

72 *In jus,* h. e. in forum.

Malis ridentem alienis; Graecus est sermo, qui significat, si cum in jus rapere coeperis risum simulabit suis malis. Vet. Schol. Cruq. Γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισι. Homerus (Od. Υ, 347). Sic et Valerius Flaccus (8. 164.) *Alieno gaudia vultu Semper erant.* B. Homerica ratio quod ad verba, sed sensu plane alio. Hic debitor ridet *malis* s. genis creditoris, ut Galli dicant, *aux depens du creancier.* Turpicule Itali, sed apposite ad hanc rem, *Forbirsi il culo colla camiscia d'altrui.* G.

73 *Aper, ferox; avis, fugax; saxum et arbor, mutus.* Vet. Schol. Satis belle.

74 *Male rem gerere* per Charientismum posuit pro rem perdere; ac si id quod erat stolidae dementiae imputandum foret casibus Fortunae.

Nollem cum Bentleio ponere verbum *est* ad finem hujus versus, praesertim cum pauciores Libri id faciant, atque ipsa structura minus sit naturalis.

Bene; scilicet rem gerere. Vet. Schol.

75 *Putidius; magis insanum.* Vet. Schol. Metaphora a putidis ovis desumta. MORE ADDLE.

Perillius Cicuta amarissimus consignator. Vet. Schol. B. Sive ICtus fuerit, s. fenerator, callebat artem *consignandi* tabulas et leges contractus, ut eae essent quam validissimae et debitorem constringerent, ne calumniari aut effugere posset. Sed Horatius quidem hunc Perillium feneratorem dicit haud dubie, quem *putidi cerebri* accuset. *Cicuta* quidem avarus fenerator mox inducitur v. 175. G.

76 *Dictantis;* Tabellioni scilicet cautionis formulam componenti.

Rescribere est per mensae scripturam reddere, auctore Donato: et per hoc: *Scriptum debiti liberare,* ut ait Vet. Schol.

77 Adhuc quae proprie ad Damasippum pertinent disputavit Stertinius, cum ostendit, stultiores ipso esse, qui crediderint pecuniam. Jam ad regulam suam generalem, v. 45, positam, redit. G.

Togam componere cultu concinni diligentius audi-

Aut alio mentis morbo calet; huc propius me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
Danda est hellebori multo pars maxima avaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Haeredes Staberî summam incidere sepulcro:
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arrî;
Frumenti quantum metit Africa. Sive ego prave,
Seu recte, hoc volui; ne sis patruus mihi. Credo
Hoc Staberî prudentem animum vidisse. Quid ergo
Sensit, cum summam patrimonî insculpere saxo
Haeredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, et cavit nihil acrius: ut, si
Forte minus locuples uno quadrante perîsset,
Ipse videretur sibi nequior; omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
Divitiis parent; quas qui contraxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus—Sapiensne? Etiam! et rex,

---

86 Arrî, et *Bentl. e conject.*—89 Jussisse *Lamb.*—93 Perisset *etiam Bos Animadv. S. Cun. Sed* periret *Ven. Glar. Bentl.*—96 Contraxerit *etiam Bos. S. Z.*—97 Sapiensne *etiam H. S, Z. Sed* ne *abest ap. Ven. Glar.*

---

unt. Vet. Sch. B. Modestiae in primis est, manum intra togam continere. Vid. ad v. 254. G.

78 Dilog*ως* dicitur *mala*, pro importuna et exitiabili.

79 Dilog*ως* etiam *tristi* pro moesta et exsecrabili: nam usitato Euphemismo detestabilia omnia et *tristia* et *mala* dicimus.

80 Bene *mentis morbo;* nam Stoicis omnes affectus morbi videntur. B. *Calet*, ut febricitantes. G.

82 *Helleboro purgatur cerebrum.* Vet. Sch. Cruq.

83 *Ratio:* Philosophia Stoica quae rationis usum tradit.

84 *Summam, relictae pecuniae.* Vet. Schol.

86 Comice *Damnati* pro addicti.

Duo erant insignes Catillones, Quinti Arrii filii, de quibus inferius v. 243. B. Pulchre arbitrium epularum luxurioso demandatur, ut vehementius multetur, qui commisit in legem testamenti. G.

87 *Africa*, horreum populi Romani haec. B. Vid. Od. 1. 1. 10.

88 *Recte* fit quod ad rationis normam facimus; quod contra, prave.

Patruus; h. e. Tutor, vel custos; Comice. B. Vetat Staberius disputari de voluntate sua, sed sibi pareri. Interim divinat Stertinius cum actione quadam deliberantis, se ipsum interrogantis et respondentis. G.

89 *Prudentem*, Εἰρωνικῶς. Vet. Schol. Et mire *vidisse*, cum *prudens* sit quasi providens. Viderat Staberius subjectionem istam fore, et se pro insano ab haeredibus habendum. Pessime Lambinus *jussisse* vel *voluisse* reposuit, B. *Quid ergo*, &c. Est oratio Damasippi aut alius interrogantis Stertinium, qui respondet inde a verbis *Quoad vixit.* Z.

91 *Voluit*, vox Juris est.

92 *Acrius*, vigilantius.

93 Et Lambinus et Cruquius a Scriptis Codicibus reposuere *perisset* pro *periret*, quod videtur et Veteri Scholiastae placuisse. Bentleius tenere voluit *periret*, etsi nihil referret. Ejusmodi Praeterita saepe promiscuo esse usui rari sunt qui ignorant.

94 *Nequior*, h. e. *abjectior.* Vet. Schol. Cruq. Comice pro despectior.

95 *Pulchris Divitiis*, Reginae scilicet Pecuniae.

96 Cruquii Codices cum Vetere Scholiaste pro *construxerit* legerunt *contraxerit*, quod videtur elegantius. Altera Lectio ex Interpretamento est. Bentleius retinuit *construxerit.* [† In quatuor Codd. ab Oudendorpio visis, est *construxerit;* quod praefert ad Sueton. p. 969.]

Et quicquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. Quid simile isti
Græcus Aristippus, qui servos projicere aurum?
In media jussit Libya, quia tardius irent
Propter onus segnes? uter est insanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
Nec studio citharæ nec Musæ deditus ulli;
Si scalpra et formas, non sutor; nautica vela,
Aversus mercaturis: delirus et amens
Undique dicatur merito. Quî discrepat istis,
Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
Compositis, metuensque velut contingere sacrum?
Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuste; neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum,
Ac potius foliis parcus vescatur amaris:
Si, positis intus Chii veterisque Falerni
Mille cadis—nihil est, tercentum millibus acre

---

108 Quid discrepat *Lamb.*—112 Porrectus *etiam G. et primae editt.*

---

97 Bentleius post Lambinum atque Cruquium posuit, *sapiensne etiam et rex*, quod cum nobis videtur et durum et importunum, levi quidem negotio reposuimus *sapiensque etiam et rex*. B. Mihi placet, etiam hic vivide, et per puncta interrogatiunculae ac responsionis disputantem induci Stoicum: quod illius sectae proprium ait Cic. Parad. pr. G.

100 *Graecus*, h. e. Etsi fuerat Graecus; quod auget miraculum: nam contemnere divitias magis Romanum erat.

Aurum; quod a quodam Rege Mauritaniae acceperat. Vet. Schol. Cruq. B. Narrat Laërt. 2. 77. Fecit humane, ut servis parceret onere gravatis. G.

103 *Nil agit exemplum.* Canon iste Dialecticus. *Ad rem dubiam aperiendam nemo utitur dubio argumento.* Vet. Schol. *Exemplum* autem dicit instantiam, seu casum singularem. *Sensus est id exemplum quod in se questionem habet non est verum.* Vet. Schol. B. Avarorum stultitia non potest convinci exemplo Aristippi, stultitia alia laborantis; certe non potuit laudare Stoicus patronum voluptatis, Diogenis Antisophistam. Cum ergo Aristippi exemplo non possit redargui avaritia, ponit aliam speciem. G.

Resolvit, Metaphora ab aperiendis nodorum nexibus. B. *Resolvit*, i. resolvere conatur. G.

104 *In unum*, supple locum.

106 *Formas*, *Calopodia.* Vet. Schol.

108 *Undique, ab omnibus.* Vet. Schol. Cruq.

Pro *quid*, Cruquii et Torrentii Codices legerunt *qui*, quod et Vetus Interpres confirmat.

109 *Nummos* dicit argenteos.

Bene *Nescius*, cum cogitaret de artium ignaris.

110 *Compositis*, per Euphemismum pro sepultis.

Veluti sacrum; Proverbiali Schemate profertur. Graeci *ὅδὲν ἱερὸν* dicunt de eo quod non verentur attingere.

112 *Porrectus vigilet;* pulcherrima Enargia. Bentleius solo judicio suo nisus, acriter contendit pro *Porrectus* legi deberi *Projectus*; cum contra nobis *Porrectus* (quod est, humi cubans) convenientibus videatur hoc loco vocabulum *vigilanti* et delitescenti *cum longo fuste*, quam *Projectus.*

113 Etsi et *dominus* et *esuriens.*

Potet acetum: age, si et stramentis incubet unde-
octoginta annos natus, cui stragula vestis,
Blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
Nimirum insanus paucis videatur eo, quod
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius aut etiam haec libertus ut ebibat haeres,
Dîs inimice senex, custodis? ne tibi desit?
Quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
Unguere si caules oleo meliore, caputque
Coeperis impexa foedum porrigine? Quare,
Si quidvis satis est, perjuras, surripis, aufers
Undique? tun' sanus? Populum si caedere saxis
Incipias, servosve tuo quos aere parâris,
Insanum te omnes pueri clamentque puellae:
Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro, tu demens genitricem occidis Orestes.
An tu reris eum occisa insanîsse parente?
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo est habitus male tutae mentis Orestes,

127 Pejuras G.—129 Tuo *etiam H.*—133 Occidis *Bentl. ex* VII. *MSS. it. Sax.*—135 Malis *etiam H. G. Z. &c.*—137 Est *neglexit Baxter, quod recte in aliis libris exstat.*

111 *Amaris*, acerbis: sic et Virgilius; *Salices carpetis amaras.*

115 *Chii veterisque Falerni;* h. e. optimi Graeci et Italici vini.

116 Observa correctionem, ut v. 69. G.

117 *Acetum*, vappam.

Age, *Praeterea.* Vet. Schol. Cruq. Comica Μετάβασις.

Stramentis, h. e. stramineis toris.

Unde, *uno minus die.* Vet. Schol. B. Uno minus anno. Z.

118 *Stragula*, *pretiosa plumario opere facta.* Vet. Schol.

119 *Tineae* blattarum sunt proles.

121 Proprie *jactatur* de insano, vel febricitante.

123 *Diis inimice*, et per hoc devote καтάρατε: et mire *senex* de avaro et deliro.

124 Mire etiam *summae curtabit:* id enim vel maxime verentur divites avari ne aliquid de rotunda summa depereat.

127 *Quidvis*, etiam vilissima quaeque. B. Si tam paucis eges, tam sordido cultu contentus es, cur ita rem auges? Z.

129 Bentleius, Tanaquillum Fabrum secutus, pro *servosve tuos* rescribi voluit *servosve tuo*, neque male hoc fecit.

130 Legendum solute *pueri clamentque puellae.*

131 *Cum laqueo uxorem;* credo eum de Albutio cogitâsse, de quo supra 2. 1. 48.

132 *Capite* posuit pro cerebro.

Quid enim? Interpellante affectu interrogat quid dicendum putet; et est Comicum. Pro *Quid enim? Neque* (quae vera erat scriptura) Bentleius ex quibusdam Chartis reposuit *Quidni? neque enim*, satis alieno intellectu.

Argis, apud Graecos hujusmodi scelerum peritos?

133 Bentleius auctoritate unius Libri reposuit *occidis Orestes* pro *occidit*, quod vix probaverim. Quid quod *Orestes* non sit Vocativus?

Nil sane fecit quod tu reprêndere possis :
Non Pyladen ferro violare aususve sororem
Electram ; tantum maledicit utrique, vocando
Hanc, Furiam ; hunc, aliud, jussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus, ut haeres
Jam Circum loculos et claves laetus ovansque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto ; mensam poni jubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum : hominem sic erigit. Addit et illud,
Ni tua custodis, avidus jam haec auferet haeres.
¶ Men' vivo? ¶ Ut vivas igitur, vigila : hoc age. ¶ Quid vis?
¶ Deficient inopem venae te, ni cibus atque
Ingens accedat stomacho fultura ruenti.
Tu cessas? agedum sume hoc ptisanarium oryzae.
¶ Quanti emtae? ¶ Parvo. ¶ Quanti ergo? ¶ Octussibus. ¶ Eheu!

---

139 Sororem est *conj. Bentl.*—151 Jamjam *Heins. Cun.*—154 *Pro* Ingens, praesens *conj. Bentl.* Instans *Cun.* Accedit *Bentl.*—156 Emtum *Cun.*

---

134 *Occisa parente*, h. e. ob occisam parentem. B. Furor non fuit poena parricidii, sed causa. G.

135 Pro *malis* apud Veterem Interpretem occurrit *magis*, quod magis concinnum, etsi altera scriptura possit ferri.

Actum, Metaphora a bobus oestro percitis.

136 *In matris jugulo.* Παθοποιΐα. Cruquius.

137 *Tutus* dicitur cui morbus nil minatur periculi.

138 Comice *tu* protulit pro aliquis.

141 *Furiam*, Diabolam, Μέθες μ' οὖσα τῶν ἐμῶν Ἐριννύων. Euripidis Orestes 264. B. Quod Helenam in fine hujus fabulae interficere conatur Orestes, quod Hermiones jugulo intentat gladium, illud sobrius jam facit et illud ulciscendi consilio, hoc salutis suae impetrandae causa. G.

Splendida bilis ; h. e. generosa insania.

142 *Pauper ; Animo, non fortuna.* Vet. Sch.

143 Sic et Persius ; *Veientanumque rubellum*, de vino vilissimo, ex agro Veientano.

144 *Trulla, vas orbiculatum et circa summa angustius, et utrinque ansatum.* Landinus. [†*Trulla* erat vas comparatum ad vinum hauriendum et poculo infundendum. *Ernesti.*]

Vappam, vinum quod exhalaverit. Landinus.

145 *Oppressus*, per Euphemismum pro strangulatus.

146 *Loculos* arcas dicit.

147 *Celer*, promptus et ingenio velox. B. Ut ὀξὺς, acutus. G.

148 Bene *excitat* de Lethargico.

150 *Sic*, rebus ita paratis. G.

Erigit, facit erigere se in lecto.

152 Etiam hic dialogismus est pars sermonis Stertinii, qui inducit Medico excitanti respondentem aegrotum. G.

Hoc age ; Τοῦτο πρᾶττε, Proverbiali forma dicitur : Noli cessare.

Quid vis ? h. e. noli molestus esse : stupentis Interrogatio.

153 *Inopem*, inutilem et animam linquentem.

155 Cum Cruquii et Torrentii Codicibus, Veterique Scholiaste, *Tu cessas* legendum censui pro *Quid cessas ?* et habet Emphasin duplicis periculi, et vitae et nummorum scilicet.

Ptisanarium, Πτισανάριον, Diminutivum a *ptisana :* significat non esse multum quod sumi velit.

156 Omnes fere MSS. Codices cum Vete-

Quid refert, morbo, an furtis pereamve rapinis?
Quisnam igitur sanus? Qui non stultus. Quid avarus?
Stultus et insanus. Quid? si quis non sit avarus;
Continuo sanus? Minime. Cur, Stoice? Dicam.
Non est cardiacus, Craterum dixisse putato,
Hic aeger. Recte est igitur, surgetque? negabit;
Quod latus aut renes morbo tententur acuto.
Non est perjurus, neque sordidus; immolet aequis
Hic porcum Laribus: verum ambitiosus et audax.
Naviget Anticyram. Quid enim differt, barathrone
Dones quicquid habes, an nunquam utare paratis;
Servius Oppidius Canusî duo praedia, dives
Antiquo censu, gnatis divîsse duobus
Fertur, et haec moriens pueris dixîsse vocatis
Ad lectum: Postquam te talos, Aule, nucesque

---

163 Tentantur *Lamb. Bentl.*—166 Barathrone *etiam* Z. Balatrone *G. et sic Bentl.* Balatroni *Cun.*—169 Didisse *Venet.*—170 Hoc moriens *Ven. Glar. Bentl.*

---

ribus Scholiastis legerunt *Octussibus* non *Octo assibus. Tarpeiâ Lege cautum est ut bos centussibus, ovis decussibus aestimaretur.* Festus, citante Cruquio.

157 Alii Codices legerunt *pereamque*, alii *Pereamne:* ego horum medius *pereamve* reposui.

158 Pergit Damasippus referre sermonem Stertinii, acrem illum et interrogationibus responsionibusque constantem. G.

160 *Cur, Stoice?* Vultuose et cum fastidio profertur hoc ab homine Epicureo. Opportune etiam Stoicum nominat, cum Stoicum Dogma tractet. B. Secum ipsum disputare etiam hic puto Stertinium, qui se ipse Stoicum hic appellat. G.

161 *Craterus fuisse dicitur illis temporibus opinatissimus medicus.* Vet. Sch. *Et quid opus Cratero magnos promittere montes?* Persius.

162 *Recte*, ex sententia; nam animus nobis fere est recti norma.

Surget? h. e. convalescet, et ambulabit foras?

163 *Morbo acuto*, Graece *ὀξείᾳ νόσῳ*; sic enim lengendum pro corrupto *ὀξυανῷ*. *Morbus acutus est ubi sine intermissionibus accessiones et dolores graves urgent.* Cornelius Celsus, referente Cruquio.

Tententur, lacessantur, fatigentur. Praetulit Bentleius *tentantur* auctoritate Codicum atque aliorum Scriptorum, sed nihil interest. Exscriptores saepe suis utuntur verbis, ut nescias quid sit rectum atque ipsius Scriptoris verbum.

164 *Aequis*, placidis, non perturbatis: siquidem aequus dicitur animus qui sua stat sede, in neutram partem inclinatus. Porcum immolabant Laribus et Maniae Larium Matri, quo vel averterent, vel piarent errorem mentis et insaniam; quod ostendit Cruquius et Turnebus. Manes autem esse stolidos ostendit gravis auctor Homerus Iliade Ψ, 103. hoc disticho: *Ὢ πόποι, ἦ ῥά τις ἐστὶ καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἔνι πάμπαν*, B. *Immolet*, &c. Is ab insania liber debet Laribus propitiis ad gratum animum declarandum immolare. Z.

165 *Ambitiosus*, petitor magistratuum et largitor.

Marcus Antonius maxime gloriabatur *Audacis* nomine. *Audax Antonius* Lucano etiam dicitur. *Audax* est autem qui interritus magna adit pericula.

166 *Quid enim differt?* Cum eadem sit insania.

Barathro; gulae, quod faciunt ambitiosi isti largitores. Notum est quid Barathrum erat Athenis. Miror potuisse Bentleio placere *balatrone* pro *barathrone*, cum non possit stare *balatro* in Dativo. B. Sic *barathrum macelli* Epist. I. 15, 31. G. Barathrum non pro gula hic dici potest, quia non de guloso est sermo, sed de ambitioso et populi gratiam largitionibus aucupante. Ergo sensus est: Uterque aeque

Ferre sinu laxo, donare et ludere vidi;
Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem:
Extimui ne vos ageret vesania discors;
Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
Quare per divos oratus uterque Penates,
Tu cave ne minuas; tu, ne majus facias id
Quod satis esse putat pater, et natura coërcet.
Praeterea ne vos titillet gloria, jure—
—jurando obstringam ambo: uter aedilis fueritve
Vestrûm praetor, is intestabilis et sacer esto.
In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
Latus ut in Circo spatiere, aut aeneus ut stes,
Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
Astuta ingenuum vulpes imitata leonem?

---

172 Credere *Cun.e conj.*—174 Dissors *conj. N. Heins. ap. Burm.*—182 *Pro* tu, tum *Z. forte* tun' *pro* tune.—183 Et aëneus *Bentl.* *Pro* latus *est* laetus *in Ven. Glar.*

---

insanus est, et qui sua profundit (in barathrum conjicit) et qui suis ob avaritiam non utitur. C.

168 *Canusî;* conterranei cujusdam sui meminit Horatius ex persona Stertinii.

Dives antiquo censu; ubi Lex Agraria vigebat. *Censu* autem modo ponitur pro aestimatione.

169 *Divîsse* pro *divisisse* Vet. Schol.

170 Melius *haec moriens* quam Bentleii *hoc moriens*, etsi repugnent aliqui Libri. *Haec* enim pro *haec verba* modo ponitur.

172 *Ludere;* vix adducuntur parci ut ludant. Quaero cur Bentleius de suo posuerit *perdere* pro *ludere*, cum vox ludere possit Figurate dici pro *perdere*, ubi lusus scilicet temerarius est et nimis frequens. B. Puer, qui talos et nuces non domi habet, ut, cum opportunum est, illis ludat; sed ubique sinu circumfert, nec deponit ante, quam vel donandi causa vel ludendi depromat, indicium ille dat animi ad rem faciendam et servandam parum attenti: contra avaritiae et sordium signum est, si abscondat, solus et saepius dinumeret. Cum gravi et decretoria severitate sua operam hic lusit et perdidit magnus Bentleius. G.

173 *Tristem*, Metonymice pro solicitum.

174 *Ageret*, tanquam oestro scilicet.

175 *Nomentanus* prodigus, *Cicuta* avarus. Cf. Ser. 2. 6. 6. G.

178 *Coercet*, coarctat.

179 *Gloria*, h. e. magnum ex honoribus nomen.

180 *Ambo* pro ambos, Graecâ Declinatione.

Aedilis, Canusii, non Romae. B. Aediles coloniarum et municipiorum summi magistratus. G.

181. *Intestabilis et sacer esto;* ex XII. Tabulis ista protulit. *Is dicitur intestabilis qui nec potest esse testis nec testamentum signare.* Torrentius. *Antiqui eos quos in testimonium admitti nolebant, intestabiles vocabant.* Vet. Schol.

Sacer, devotus, Diis inferis immolandus.

182 *In cicere; Antiqui Aediles hujusmodi res populo Floralibus spargebant: pauperes enim initio Romani fuerunt.* Vet. Schol.

Tu; qui scilicet plus sapere debes. *Perdas que* duabus vocibus scribendum puto, ut supra *fuerit ve.*

183 *Latus: cum bis ter ulnarum toga.* Epod. 4. B. Etiam *ansatum* licet intelligere, item comitatum ab assectatoribus

185 Fastidiose protulit *scilicet;* et *tu* ad Emphasin posuit immanis stultitiae: et in transitu blanditur Agrippae. B. Agrippae splendidissima munera, septa, balnea, templa passim Dio commemorat. Aedilitas sponte ab eo gesta A. V. 721. G.

186 An *astutam vulpem* urbane dicit ferocium et versipellem asinum? B Puto *astutum* hic dici et *vulpem*, qui largitione impetrare velit, quod virtuti debebatur. G.

Ne quis humâsse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
¶ Rex sum. ¶ Nil ultra quaero plebeius. ¶ Et aequam
Rem imperito; at si cui videor non justus, inulto
Dicere, quod sentis, permitto. ¶ Maxime regum,
Dî tibi dent captâ classem deducere Trojâ;
Ergo consulere, et mox respondere licebit?
¶ Consule. ¶ Cur Ajax heros ab Achille secundus
Putescit, toties servatis clarus Achivis?
Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
¶ Mille ovium insanus morti dedit; inclytum Ulyssem
Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
¶ Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras, spargisque mola caput, improbe, salsa,
Rectum animi servas? ¶ Quorsum? ¶ Insanus quid enim Ajax
Fecit cum stravit ferro pecus? abtsinuit vim
Uxore et gnato, mala multa precatus Atridis:

---

188 Quaero *etiam G. primae edit.* &c.—189 Ac si *Ven. Glar. Lamb.*—190 Quod *etiam H.* Sentit *Cun.* Quae sentit *edd. vett.*—191 Reducere *etiam G. Z.* &c. Deducere *Glar. Bentl.*

Id est ingenuum quod arte non simulatur.

187 *Ne quis;* ista transtulit ex Sophoclis Ajace, ut monuit Cruquius. B. Novum specimen furoris Agamemnon prohibens sepultura corpus Ajacis, ipse aeque furiosus. Fingit autem collocutorem plebeium. G.

188 *Rex sum.* Huc pertinet Proverbium Graecum quod Henricus Stephanus ex Scholiaste suo MS. protulit. Μωρῷ καὶ Βασιλεῖ νόμος ἄῤῥαφος, h. e. *Insano et Regi Lex est dissutilis.* Male autem ille ἄῤῥαφος mutabat in ἄγραφος; neque enim acumen Proverbii assequi potuerat. B. Fateor etiam me non intelligere neque ἄῤῥαφον νόμον neque *dissutilem*. An ἄῤῥαφον voluit, nexili opere, ut sunt hodie tibialia nostra? Haec quidem facili opera *dissuuntur*, aut retexuntur, vel resolvuntur potius. Sed tamen ἄγραφος praetulerim. G.

Bentleius non vidit Dialogismum esse, cum arbitrio suo mutaverit *quaero* in *quaere.* Verum hoc fecit de more suo auctoritate unius Membranae, quam ob raritatem caeteris praeferendam censuit.

Plebeius, h. e. cum Plebeius sim. Ἐπεὶ οὐδὲ μὲν οὐδὲ [illegible] δῆμον ἐόντα παρὲξ ἀγορευέμεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ [illegible]. Homer. Il. M, 21[illegible]

190 Melius Bentleius auctoritate Librorum *Dicere quod sentis* [quam *Dicere quae sentis*].

191 Suaviter deridet Homeri Chrysen precantem. Il. A, 17. Ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν, &c.

Bentleius maluit *classem deducere* quam *reducere*, quod nobis minus videtur; nam nimis cavet Metro. Veteribus *re* modo longum erat, modo breve.

192 Qui adibant Jurisconsultos dicere solebant, *Licet consulere;* at illi contra respondebant *Consule*, ut ostendit Turnebus ex Cicerone.

194 Cruquii Codices pro *Putrescit* legerunt *Putescit*, quod et Torrentius reperit in suis. Bentleius tamen retinet *Putrescit.* Huic etiam mirifice placet antiquata scriptura *inclutum Ulixem*, et similia jam olim desita.

195 *Gaudeat ut Priamus;* Homericum est, Ἦ κεν γηθήσει Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες, Ἄλλοι τε Τρῶες. Il. A, 255.

200 *Molam salsam dicunt far et salem cum aqua, quae spargebatur inter cornua quando initiabatur victima.* Vet. Schol. Cruq.

Per Euphemismum *improbe* posuit pro impie, vel sceleste.

Veteres immolabant diis *salsum* panem, quo scilicet ipsi vescebantur: nam sal fuit illis pro pulmentario, vel obsonio.

201 *Rectum animi*, h. e. rationis lances.

Quorsum tendis? quid vis? Vet. Schol. Cruq.

Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulyssem.
¶ Verum ego, ut haerentes adverso littore naves
Eriperem, prudens placavi sanguine Divos.
¶ Nempe tuo, furiose. ¶ Meo ; sed non furiosus.
¶ Qui species alias veri, scelerisque tumultu
Permistas capiet, commotus habebitur ; atque,
Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
Ajax cum immeritos occidit, desipit, agnos ?
Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo ? et purum est vitio tibi cum tumidum est cor ?
Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
Huic vestem, ut gnatae, paret ancillas, paret aurum ;
Rufam et Rufillam appellet, fortique marito
Destinet uxorem ; interdicto huic omne adimat jus
Praetor, et ad sanos abeat tutela propinquos.

---

208 Veris *conj. Lamb.*—209 Permixtas *Ven. Bentl.*—211 Immeritos dum *edd. vett.*—212 Tu prud. scel. ob. tit. cum. adm. *Bentl.*—216 Ruf. aut Pus. *etiam G. Z.*

---

203 *Uxore et nato ;* Tecmessa et Eurysace: ergo tu insanior qui non abstinuisti filia.

Precatus, h. e. *tantum.* Vet. Schol. Cruq.

204 Per Euphemismum *violavit* posuit pro *occidit.*

205 *Haerentes*, tanquam luto fixas.

Adverso, h. e. Graeco, Asiae contrario.

206 *Eriperem*, evellerem.

Prudens, consulto.

Divos, h. e. ventos. B. Imo, Deos ventum prohibentes. Z.

207. *Nempe*, Comice pro *Verum.*

208 *Species capiet*, vanas rerum imagines animo concipiet.

Cum Torrentii Codicibus et Veteribus Scholiastis *alias veri* reposuimus pro *alias veris:* nam *S* detractum erat sequenti vocabulo : estque Hellenismus pro *alias vero*, quae Cruquiana Lectio est. Bentleius sic interpungit, *Species alias, veri scelerisque tumultu*, ac si *alias* diceretur absolute, quod nobis duriusculum videtur.

Tumultu, turbulentia. B. *Tumultus* Stoicis sunt affectus omnes et cupiditates, *scelus* omne peccatum: *Species tumultu sceleris permistae*, opiniones turbatae et confusae a cupiditatibus.

209 *Commotus* per Euphemismum dicitur pro *insanus.* Vid. v. 278.

210 *Stultitiane*, ut tu; *an ira*, ut Ajax: *erret*, h. e. insaniat.

211 Omnes fere Codices legerunt *Ajax cum immeritos*, pro *Ajax immeritos dum:* atque haec Lectio placuit Cruquio.

Agnos, nequivit dicere oves.

212 *Ob titulos*, ob gloriam et statuas triumphales.

Admittuntur equi quibus totae permittuntur habenae.

213 *Stas animo?* nonne putas te esse commotum ?

Vitio, h. e. dementiae morbo : Euphemismus.

Tumidum, superbum, titulorum avidum.

214 *Nitidam ; abluto vellere candidam.* Cruquius, eleganter.

215 *Aurum*, h. e, aurea ornamenta.

216 Omnes Torrentii Codices legerunt *Rufam et Pusillam ;* nonnulli tamen, auctore Lambino, habebant *Rufillam*, quod nos probavimus, cum alii legant *Pusam et Pusillam ;* alii *Pupam et Pupillam*, Josephus autem Scaliger *Putam et Putillam*, turpiculo sensu. *Rufam*, *nomen Nobilis Virginis.* Vet. Schol. Cujus Diminutivum *Rufilla.* Quid apertius ? Bentleius praetulit *Posillam*, quod est *Pusillam*, motus numero Codicum, quorum tamen auctoritatem novimus in istiusmodi Nominibus minus valere nihilo.

Forti, h. e. generoso et honorato.

217 *Destinet*, *constituat*, *spondeat.* Vet. Schol. *Διεξάνηται.*

Edicimus uni generi hominum, interdicimus, diversis. Donatus. B. Ne quem hic fallat observatio Grammatici, nescio quam bona alias, cogitandum *interdictum* esse sententiam a Praetore interpositam, qua praesertim de possessione interim constituitur, &c. G.

Adimat jus ; apud Veteres insanis jus dominii auferebatur. Vet. Schol.

Quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,
Integer est animi? ne dixeris. Ergo, ubi prava
Stultitia, hic est summa insania: qui sceleratus,
Et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc, age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum.
Vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimonî mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius, ac Tusci turba impia vici,
Cum scurris fartor, cum Velabro omne Macellum
Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes,
Verba facit leno, Quicquid mihi, quicquid et horum
Cuique domi est, id crede tuum: et vel nunc pete, vel cras.
Accipe quid contra juvenis responderit aequus
Tu nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Coenem ego; tu piscis hiberno ex aequore vellis;

225 Vincit *Ven. Glar. Lamb.*—228 Aut Tusci *Lamb.*—230 Quid enim *Cun. ex MSS.*—235 Verris *etiam H.*

218 *Ad sanos propinquos: Tutor agnatus esto.* Vet. Sch. Cruq. ex Legibus XII. Tabularum.

219 Bentleius nescio quomodo semper amat *siqui*, sive sit in Scriptis, sive non. Verum hoc fecit metu sibili, uti saepius jam nobis dictum est.

221 Optimi Torrentii Codices cum Vulgatis legerunt, *hic est summa insania*, pro *hic summa est insania*. Illud posterius placuit Bentleio. B.

222 *Et furios.* idem ille erit quoque furiosus. Z.

Vitrea fama; splendida et fragilis. Vet. Sch.

223 *Circumtonuit*, tuba scilicet bellici furoris. B. Hinc ἐμβρόντητοι, attoniti. G. Sensus est: gloriae vanae et inconstantis cupiditate captus, furore est concitatus. *Z.*

Gaudens cruentis; Bellonae cultores lacertos humerosque concidunt. Vet. Schol.

224 *Arripe;* dentibus, ceu iratus canis. *Arripe mecum*, h. e. attende mihi arripienti. B. *Arripere* etiam magistratuum et regum a deo est. Stoicus sapiens rex. G.

225 *Vincit* qui probat argumentis.

Ratio, Rationalis Philosophia, seu Dialectica. B. Nepotes, h. e. prodigos. Z.

227 *Edicit; mandat cum gravitate.* Vet. Sch. Cruq.

228 *Turba impia, perjura: Lenones sunt; ibi enim commanent.* Vet. Schol. B. Plaut. Curc. 4. 1. 21. *In Tusco vico, ibi sunt homines, qui ipsi sese venditant, nempe ad infima quaeque et turpissima ministeria.* G.

229 *Fartor*, avium altor; quem nos *Pulletrarium* dicimus.

In *Velabro* commanebant, Olearii, Casearii, et hujusmodi. Navigabatur olim *Velabrum.*

In Macello venibant res quae vescendi causa in urbem afferebantur. Torrentius. Hujusmodi loca Lacedaemonios appellasse Μακελλώτας auctor est Varro.

230 Bentleius ex conjectura sua reposuit *Qui cum venere*: Neque enim intellexit *Quid tum* Comicam esse Μετάβασιν.

231 *Apud luxuriosum leno primum loquitur, tanquam patronus omnium nebulonum.* Vet. Schol. Cruq.

233 *Aequus;* Εἰρωνεία. Vet. Schol. B. *Juvenis*, Nomentanus iste prodigus. Z.

234 Bentleius pro *In* posuit *Tu*, neque hoc absurde, nisi quod desit auctoritas. Ego nihil moveo. B. Ego ob elegantiam recepi. Z.

Homeri aevo ocreae ex laminis stanneis conficiebantur.

235 Tres Torrentii Codices cum Vetere Scholiaste et primis vulgatis habebant *vellis* pro *verris*. *Vellis, cum difficultate trahis.* Vet. Schol. Bentleius servat *verris*. B. Et proprium certe est verbum, unde est *verriculum et everriculum.* G.

Segnis ego, indignus qui tantum possideam : aufer!
Sume tibi decies ; tibi tantundem ; tibi triplex,
Unde uxor media currit de nocte citata.
Filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
Scilicet ut decies solidûm exsorberet, aceto
Diluit insignem baccam ; quî sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
Nequitia et nugis, pravorum et amore gemellum,
Luscinias soliti impenso prandere coëmtas :
Quorsum abeant? sani ut creta, an carbone notandi?
Aedificare casas, plostello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum, amentia verset.
Si puerilius his, ratio esse evincet, amare ;

---

238 Vocat*a* *H.*—240 Obsorberet *H. Sax.*—246 Notandi *etiam* *G.* Notati *Sax.* Sani, creta *Z.*—250 Sic *libri nonnulli, perperam.*

---

236 *Aufer!* apage! Terentius plene, *Aufer te hinc.* Comicum habet ἦθος, quod latuit Interpretes.

237 *Tibi, O venator.* Vet. Schol. Decies centena millia Sestertiûm.

Tibi, O piscator. Vet. Schol.

Tibi, O leno. Vet. Schol.

238 *Unde, a quo.* Vet. Schol.

Festive *Uxorem* dicit amicam. Erat enim conciliator. B. Vet. Sch. *Ut carius vendat Leno, dicit suam esse uxorem.* G. Imo ipse juvenis prodigus loquitur ad lenonem. *Z.*

Omnes Libri cum Vet. Schol. legerunt *currit* pro *currat ;* et *citata* est apud Vet. Schol. pro *vocata ;* et melius *citata* cum praeposuerit *currit.* Bentleius servat *vocata.* B. *Citata,* cf. Carm. III. 6. 29. Z.

239 *Filius Aesopi ; Aesopus Tragicus magnas opes filio Aesopo luxurioso reliquit. Hic cum vellet patrem animo vincere, dicitur decies sestertiûm concupîsse una hora absumere, atque baccas detractas uxori Metellae in aceto diluisse. De hoc Maevius Poeta scribit, de quo Virgilius.* Vet. Schol. Clodius hic dicitur Plinio. B. Similem insaniam insanivit Cleopatra et Caligula. Plin. H. N. IX. 58.: Sueton. Calig. 37. Z.

Caecileae Metellae Metelli filiae. Vet. Schol.

240 *Decies solidûm ; integrum decies centena milia Sestertiûm.* Vet. Schol. Cruq.

Bentleius ex quibusdam Exemplaribus posuit *absorberet,* quod idem fere valet.

Margaritae et silices aceti percalefacto sparsa dissiliunt. Torrentius ex Plinio.

242 *Jaceret ve.* Τὸ *ve* πρὸς τὸ *cloacam jungendum est.* Vet. Schol. Cruq.

244 *Pravorum,* monstrosarum rerum. Euphemismus.

Et fratres et gemellos de simillimis dicere consuevimus.

245 *Luscinias,* διὰ συναιρέσεως *duarum vocalium posteriorem,* Vet. Schol. Cruq.

Impenso pro magno posuit. Vet. Schol. Quod praegrave est dicitur impensum : *Prandere* etiam ponitur abusive pro devorare, ut saepe alias Comico ritu.

246 *Quorsum abeant? sani.* Ita distinguendum cum melioribus Membranis, ut ostendit Torrentius. *Cui parti eos aggregabimus, bonis, an malis?* Vet. Schol.

Sani ut creta ; ita legerunt quatuor Cruquii Codices pro *sani. Creta. Carbone notentur ut insani, an creta ut sani?* Vet. Schol. Pro *sani ut creta an carbone notandi,* Bentleius ponere voluit *sanin'? creta, an carbone notati,* quod mihi vitiosum videtur.

Notandi, numerandi. Bona enim albo signabantur, adversa nigro. Vet. Schol. Multi Codices habent *notati,* verum corrupte.

248 *Par impar, uni duo.* Vet. Schol.

249 *Verset, defatiget.* Vet. Schol. Cruq.[a] Hoc utique diceretur.

250 Cum Vet. Schol. atque optimis Cruquii Codicibus *Si* pro *Si.* reponendum duxi.

Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Solicitus plores : quaero, faciasne quod olim
Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est impransi correptus voce magistri?
Porrigis irato puero cum poma, recusat:
Sume, Catelle ; negat : si non des, optat. Amator
Exclusus quî distat, agit ubi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arcessitus, et haeret
Invisis foribus? Ne nunc, cum me vocat ultro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit, revocat: redeam? non, si obsecret. Ecce
Servus, non paulo sapientior; O here, quae res
Nec modum habet neque consilium, ratione modoque
Tractari non vult. In amore haec sunt mala; bellum,
Pax rursum ; haec si quis tempestatis prope ritu

---

251 Differt *Sax.* *Vulgatus infinitivus refertur ad antec.* ratio evincet.—255 Cubitale *G. Z.* —259 Optet *etiam G.*—262 Nec nunc *edd. vett.*

Evincet, obtineri poterit. Vet. Schol. *Amare* autem parcendo dicit pro *scortari.*

251 *Utrumne* ut supra *Uterne* et *Quantane.* Παρέλκον.

252 *Quale prius*, supple dixi. B. Intelligo *lusisti*, trimus, puer trium annorum. *Z.*

254 *Mutatus ; quem poenituit sui.* Vet. Schol. B. Historia est Val. Mal. 6. 9. ext. 1. *Perditae luxuriae adolescens, Polemo, Xenocratis philosophi patentem januam vino gravis intravit. Is de modestia ac temperantia loqui coepit. Polemo primum coronam capite detractam projecit: paulo post brachium intra pallium reduxit (vid. supra* v. 77.) *ex infami ganeone maximus philosophus evasit.* G.

Insignia morbi ; Festive ἀλληγορίζει. *Nam Palliolum, sicut fascias quibus crura vestiuntur, et focalia et aurium ligamenta sola excusare potest valetudo.* Quintilianus (11. 3. 144.) laudante Turnebo.

255 *Fasciolae* Περισκελίδες erant et Περιβραχιόνια ; fasciae scilicet purpureae quibus delicatuli et crura et brachia obvolvebant. *Ornamenta quaedam sunt brachiorum, pedum, articulorum, vel vittae.* Vet. Schol. Cruq.

Cubital ; pulvillus qui cubito coenantis supponi solebat. Vet. Schol. Cruq.

Focalia, Taeniae erant laneae quibus fauces adversum frigus muniebantur. *Collaria a colle dependentia ad fovendum collum et fauces.* Vet. Schol. Cruq.

Potus modo Substantive ponitur.

256 *Furtim carpsisse; pudore affectus hoc fecit.* Vet. Schol. Cruq. Notum est etiam colla et brachia coronari solita.

257 *Impransi*, Comice et Satyrice pro sobrii, vel pauperis. Xenocratem dicit.

259 *Sume, Catelle ; heus, Catelle, sume tu tibi illa.* Sic Lubinus, cum caeteri intelligant *Catelle* de ipso puero, quod satis mirari nequeo. B. Omnino *Catelle* hic est blandimentum puero dictum, quod satis ostendit Plaut. Asin. 3. 3. 103. Et quomodo conveniet, si canem intelligimus, illud *negat ?*

Bentleio placuit *optet ;* verum *optat* magis directum.

260 *Exclusus ; Totus hic locus de Eunucho Terentii.* Vet. Schol. B. Vid. Ter. Eun. pr. Add. Pers. 6. 161. G.

Agit secum, intra se deliberat. Vet. Schol.

261 *Haeret, stupet et stat defixus.* Vet. Schol. Cruq.

262 Recte Bentleius ex melioribus Libris *Ne nunc, cum me vocat* [pro *Nec nunc cum me vocet.*]

Mobilia, et caeca fluitantia sorte, laboret
Reddere certa sibi , nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione modoque.
Quid? cum Picenis excerpens semina pomis
Gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
Quid? cum balba feris annoso verba palato,
Aedificante casas quî sanior? Adde cruorem
Stultitiae, atque ignem gladio scrutare: modo, inquam,
Hellade percussa Marius cum praecipitat se,
Cerritus fuit? an commotae crimine mentis
Absolves hominem, et sceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lautis mane senex manibus currebat: et, Unum
(Quiddam magnum addens) unum me surpite morti,
Dîs etenim facile est, orabat; sanus utrisque

---

274 Seris *reperiri in libris nonnullis testatur Lambinus.*—283 Quiddam G. *Sax. Z. et omn. puto ad Ald. qui* quoddam, *ut et Ro. Steph. et Fabric. Sed* quiddam *edidere etiam Lambi. et Torr. et H. Steph. Rutg. Heins. Burm.* Quid tam *Cruq. Talb. Bentl. Cun. Sandb.* Surripe *G. S.*

---

263 *Mediter*, mecum agitem, addiscam.

266 *Consilium*, rationem, meditationem.

267 *Tractari*, regi.

270 *Certa sibi*, sic Torrentii Codices distinguunt, cum alii legant *Certa, sibi.*

Explicet, expediat, efficiat.

272 *Picena* mala scriptoribus celebrata sunt.

273 *Percusti;* ingenio leves captabant ejusmodi auguria. B. Porphyr. Fabric. *Solent amantes semina ex malis orbiculatis duobus primis compressare digitis, eaque mittere in cameram, velut augurium, ut si cameram contigerint, posse sperari ad effectum duci, quod animo conceperint.* Vid. omnino Pollux Onom. 9. 128. G. *Camera*, tectum, laquear. Z.

274 *Balba feris, per delicias.* Vet. Schol. B. *Feris verba palato*, metaphora a plectro et fidibus. Sed tamen *seris* magis placeret, si haberet auctoritatem, a *serendo sermo* dictus. G.

276 *Ignem gladio scrutare;* notum est Pythagoricum illud, Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν, h. e. iram irae ne opponas: verum hic ignem dicit amoris aestum. *Auge stultitiam crudelitate.* Vet. Sch. Cruq. Pythagoricum detorquet Aenigma.

277 *Marius quidam ob amorem Helladem puellam occidit, cum ab ea contemneretur, et se postea praecipitavit.* Vet. Schol.

Praecipitât, Syncope pro *Praecipitavit.* B. Puto recte pro syncope haberi, ut Prop. 2. 6. 2. *flemus* pro *flevimus*, et 2. 12. 7. ac 9. *mutamus, narramus*, pro *mutavimus, narravimus.* G

278 *Cerritus*, quasi *Cereritus.* Lambinus. Δημητριακὸς, h. e. Larvarum incursu vexatus, quae ad *Cererem*, sive Terram, spectant.

280 *Ex more; ex consuetudine vulgari.* Vet. Schol.

Cognata, diversa quidem, sed non multum inter se distantia. Vet. Schol.

281 *Ab Augusto Lares in compitis positi sunt, atque ex libertinis sacerdotes dati, qui Augustales sunt appellati.* Vet. Schol.

Siccus Comicum est pro Sobrius: *ne possis dicere quod ebrius fecerit.* Vet. Schol.

282 *Lautis; solebant precaturi deos manus et pedes abluere.* Vet. Schol. Cruq. et bene *lautis mane*, nam purgabat noctem flumine.

Festive *senex currebat:* quod faciebat quidem ut quaquaversum adoraret.

283 *Quiddam magnum addens:* apponens voti nomine: Quid manifestius? Et tamen caecutiunt omnes, quod taceat Vetus interpres. Bentleius fatetur ita legi in Editionibus priscis, me tamen, quem pro docto habet interprete, queritur nuperrime istam Lectionem inauspicato revocâsse. Interim ipse reposuit *Quid tam magnum?* Me movit Verbum *addit* tali senectuti accommodatum. B. Favet Baxtero antiqua velut possessio: Bentleio facilitas sententiae,

Auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, cum venderet. Hoc quoque vulgus
Chrysippus ponit foecunda in gente Menenî.
Jupiter, ingentes qui das adimisque dolores,
Mater ait pueri menses jam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit, illo
Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi stabit: casus medicusve levârit
Aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concussa? timore Deorum.
Haec mihi Stertinius sapientum octavus amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet; atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
¶ Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris:
Qua me stultitia (quoniam non est genus unum)

288 Dasque—labores *Cun.* Minuisque *Z.*—289 Messes *H.*—301 Quam me stultitiam *Lamb. et Bentl.*

extenuantis munus, quod petat. Sed cogitemus hanc sententiam inesse in verbis *DIs etenim facile est.* Non est nugax Flaccus. Illud *quidam magnum* potest votum esse, quod vult Baxterus; potest forte etiam nomina deorum et obtestandi quasvis formulas significare. G.

284 *Sanus utrique.* *Qui vendunt mancipia, solent hoc adjicere, Sanus corpore et animo. Juris erat apud Veteres, ut cum servum distraheret quis, ejus omnia vitia, vel animi vel corporis publicaret.* Vet. Schol. Alioquin redhibebatur mancipium Jure Civili; ut ait Cicero.

285 Bene *Auribus atque oculis*, de sene.

286 *Exciperet*, h. e. Excipere deberet, nisi litium amans foret. B. Cic. off. 3. 23. *In mancipio vendendo sunt vitia, quae nisi dixeris, redhibeatur mancipium.* G.

Omnes indocti Stoicis pro vulgo sunt.

287 Chrysippus Stoicorum praecipuus pro quolibet Stoico.

Erat *Menenius* quidam illis temporibus stultitia insignis: *unde Meneniae stultitiae, vel ineptiae.* Vet Schol. Frustra tamen quaeras *Meneniae* in vulgatis Lexicis.

288 *Jupiter, ingentes*; scite insurgit in re ridicula: estque fortasse hoc ex aliquo Poemate desumtum.

Qui das adimisque; Jovem bonorum omnium malorumque auctorem credebant Veteres: quod et Archilochus ait, *Τοῖς θεοῖς τίθει πάντα.* Vir elegans Jacobus Cruq.

289 *Cubantis*, per Euphemismum pro aegrotantis. *Caput hujus quoque cubantis sublime esse debet.* Corn. Celsus.

290 *Frigida; Quartana frigida, quod fere ab ingenti horrore incipiat afflictare corpus*, teste Cornelio Celso. Cruq.

Illo mane die; Die Jovis. Vet. Sch. B. Videtur diem Jovis indicare, quo jejunabant Judaei (Vid. Selde. de I. N. 3. 15.) quorum tum superstitio Romanos quam plurimos infecerat. G.

291 *Jejunia*, supplicationes: nam Veteres jejuni supplicabant.

292 *In Tiberi stabit*: Veteres priusquam supplicarent tingebant se.

Casus medicusve; obiter pulsat medicos.

293 *Ex praecipiti*, ex ultimo periculo.

294 Bene subjecit *fixum*, cum praemiserit *necabit*; estque ὕστερον πρότερον.

295 *Ne* in *Quone* παρέλκει. *Insanitne naturae vitio, an instinctu numinis?* Vet. Schol.

Concussa; exagitata, turbata. B. Ut commota v. 278. et 209. G.

296 *Sapientum octavus; sic et Juvenalis, Tertius e Coelo cecidit Cato.* Vet. Schol. Cruq.

297 *Compellare est injuriose alloqui quemlibet*;

Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
¶ Quid, caput abscissum demens cum portat Agave
Gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
¶ Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
Aegrotare putes animi vitio? ¶ Accipe; primum
Aedificas; hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis; et idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis
Spiritum et incessum: quî ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Maecenas, te quoque verum est;
Tanto dissimilem, et tanto certare minorem?
Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Belua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset?
¶ Major dimidio. ¶ Num tanto? ¶ Cum magis atque
Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit,
Par eris. Haec a te non multum abludit imago.

---

303 *Pro* demens, manibus *etiam G. S.*—317 Num tandem sufflans sic *G.* Tandem inflans sic *Z.* Tandem suffl. sic *Med.* 1477. *Fl. &c. Vehementer fluctuatur.*—318 Major, dein: Num tantum? Major. Cum m. *Cun. ex conj. Pro* tanto *edidit* tantum *Bentl.*

---

ut Cicero in Philippicis, Laudat an compellat edicto. Vet. Schol.

299 *Ignoto, retroposito, ex Aesopi Fabula.* Vet. Schol.

300 Hic Stertinii praecepta finientem tandem Damasippum alloquitur Horatius. G.

Post damnum, res tuas perditas. B. *Sic* est bene precantis, ut Carm. I. 3. 1. Z.

Pluris, supple quam comparâsti. Vet. Schol. Atque hoc bene; quia pridem unus mortalium emere norat cum lucro: optat igitur ut rursum deponat Cynicam barbam et mercator fiat, uti ante, ut neque latret, scilicet quemquam, neque latretur ab ullo.

301 Bentleius, adductus auctoritate unius tantum Codicis, reposuit *Quam me stultitiam* pro *Qua me stultitia.* Quae rara cara. In rarioribus etiam reperit *manibus* pro *demens* [v. 303.] quod ob eam rem in Edito suo reposuit.

304 *Gnati;* Penthei.

307 *Vitio* per Euphemismum pro morbo dicit.

308 Aedificatorem se fatetur etiam Epist. 1. 1. 100. G.

Festive *longos,* pro divites: cum fuerit ipse alias staturae brevis.

310 *Turbo gladiator fuit parvo corpore, sed animosus pugna.* Vet. Schol.

311 *Animum et gestum tumidum.* Vet. Schol. Cruq. *Fuit Thrax Turbo.* Alter Schol.

312 *Maecenas tunc in Esquiliis magnificas aedes et hortos amplos ornabat.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. Sat. 1. 8. 14.

Verum modo dicit rectum: nam verum norma est recti. B. Ut Epist. 1. 7. 98.

313 Bentleius *Tantum* maluit quam *Tanto* in initio hujus versus, auctoritate rarioris exemplaris a Cruquio adducti. Nescio tamen cur *Tanto* pro turpissimo habeat mendo.

316 *Cognatos, congeneratos, sive fratres.* Vet. Sch. ex MS. Stephani. B. Ut Gr. σύγγονοι.

Rogare, supple coepit.

317 Ex vetustissima Cruquii membrana pro *tandem* reposuimus *tantum,* quod longe concinnius: et Comice *tantum sic* pro tam, cum esset adhuc inflatura se.

Pro *se inflans* scribendum cum Bentleio *sufflans se,* auctoritate bonorum Codicum.

Adde poëmata nunc; hoc est, oleum adde camino;
Quae si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
Non dico horrendam rabiem. ¶ Jam desine ¶ Cultum
Majorem censu. ¶ Teneas, Damasippe, tuis te.
¶ Mille puellarum, puerorum mille furores.
¶ O major tandem parcas, insane, minori.

SATIRA IV.

Leves Catillones Epicureae Sectae deridet. (*Conf. Ser.* 2. S. *G.*) B. Est quoddam genus hominum, qui studio rerum tenuissimarum et maxime vulgarium ac cognitione vehementer delectantur, easque jactant, tanquam res maximi momenti commendant et prae illis gravissimas contemnunt. Hos videtur ridere poëta sub nomine Catii cujusdam, qui quae de re coquinaria modo ex magistro audivit praecepta satis vulgaria, ea valde laudat, cupide recitat ipsisque summorum philosophorum de vita beata praefert praeceptis. Sunt autem septendecim: de ovis, oleribus, gallina mactanda, fungis, moris, mulso, conchyliis, jure piscibus apto, apris, piscibus avibusque, oleo, vinis, cibis stomachum corroborantibus, duplici jure, pomis, de vasis et munditie.

Unde, et quo Catius? ¶ Non est mihi tempus aventi
Ponere signa novis praeceptis, qualia vincunt
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.

---

322 Facit, et sanus facies *MSS. ap. Lambi. Bos. Anim.*—323 Dicam *Sax.*

SAT. IV.

2 Vincant *Lamb. Chab. Bentl.* Vincent *in codd, quibusdam Lambini.*

---

320 Bene *abludit* de Fabella: alias abludere et discrepare chordae dicuntur dissonae.

321 *Oleum adde camino:* Proverbium Graecum est, Ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις. Vult significare Poetica insanum fieri insaniorem. *Camino, in incendium.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

323 *Horrendam rabiem;* erat Horatius *irasci facilis,* ut vel ipse prodit in Epistolis.

Cultum dilogως dicit et vestitum et vivendi modum.

324 *Teneas tuis te;* h. e. rem tuam age: nihil enim ad te attinent haec.

325 *Furores* dicit delicias; nam *puellarum* et *puerorum* Genitivi sunt materiae. Sic et Virgilius, Eclog. 10. 38. Seu *quicunque furor* pro amatus, vel amata.

326 Etiam Fabius Philosophorum *infirmiora* dicit *ingenia.* B. Locus est 1. Pr. 14.: ubi comparantur cum oratoribus. Sed quid huc faciat, non liquet. Joco claudit sermonem Flaccus ex ambiguo, Majorem enim parcere minori naturalis aequitatis est: et simul, magis illum insanire, indicat. G.

SAT. IV.

1 *Unde, et quo? Familiaris Interrogatio, quae lepide profertur cum sermo ad secundam personam tanquam de tertia constituitur.* Landinus. φίλε Φαῖδρε ποῖ δὴ καὶ πόθεν. Plato in Phaedro. Hoc monuit Lambinus.

In Epicureis quidem levis, sed non injucundus, Catius. Quintilianus (10. 1. 124.) citante Torrentio. *Marcus Catius scripsit quatuor Libros de Rerum Natura et de Summo Bono.* Vet. Schol. *Hic erat M. Catius Insuber.* Lambinus. B. Est is a quo *specira Catiana*, quae risit Cicero Fam. 15. 16. et 19. G.

¶ Peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
Interpellârim: sed des veniam bonus, oro.
Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Sive est naturae hoc, sive artis; mirus utroque.
¶ Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenues, tenui sermone peractas.
¶ Ede hominis nomen; simul et, Romanus an hospes.
¶ Ipsa memor praecepta canam; celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut succi melioris, et ut magis alma rotundis
Ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.
Cole suburbano, qui siccis crevit in agris
Dulcior; irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
Ne gallina malum responset dura palato,

---

6 Quam si *Z. Med.* 1477.—10 Simul et *etiam H. S. et primae editt.*—13 Alma *ex conj. Bentl.* Alta *conj. Cun.* Alba *vulg.*—15 Caule *edd. vett. et Bentl.*

Aventi, et per hoc properanti.

2 *Ponere signa*, *consignare litteris.* Vet. Schol. Cruq.

Novis; hactenus inauditis. Ironia.

Melius forsan Bentleius ex aliis Libris *vincant.* Oportet tamen incertum esse quid ipse Horatius scripserit ob Satyrici styli negligentiam.

3 *Rei omnes quorum de re disceptatur.* Landinus. Socratem modo significat.

4 *Laevo;* per Charientismum pro inopportuno ponitur: nam laevum est quod minus est felix.

6 Quidsi vera est lectio priscarum editionum, *Quam, si interc. Quam mox repetes!* cum admiratione vel ingenii vel artis, quae statim sequitur. G.

Interciderit, pro exciderit. Vet. Schol.

Repetes mox; h. e. *scio te mox posse repetere.* Vet. Schol.

7 *Naturae;* acuminis tui naturalis: Nam memoria est vel naturalis, vel artificialis.

Artem posuit pro studio et doctrina.

Mirus utroque; salsa Ironia in ineptum et feroculum Philosophastrum.

8 *Quin;* Laudatus cristas tollit et cupide respondet.

Curae, meditationi.

9 *Tenues;* subtiles admodum, et aciem mentis fugientes.

Tenui; acri, artis pleno.

Peractas, temperanter pro tractatas.

10 Pro *simul an* rectius Bentleius ex vetusto Codice *simul et*, ut Conjunctio prior *utrum* vel *an* de more subintelligatur.

12 *Facies;* forma, figura.

Ovis; bene ab ovis coepit, id est, ab initio coenae. Vet. Schol.

13 Bentleius mero suo arbitrio de *magis alba* fecit *magis alma*, nullo commodo intellectu. B. Immo *alma* sunt alibilia, uti Varro R. R. 2. 11. 1. caseos molles *magis alibiles* dixit. G.

14 *Ponere*, apponere.

Marem; sic et Columella et Plinius sentiebant, etsi contradicat Aristoteles, ut ostendit Lambinus. B. Plinii locus est 10. 52. s. 74. Reliqua dedimus ad Colum. 8. 5. 11. G.

Cohibent, constringunt, unde cohibere dicitur gallina, hoc est, confovere. Vet. Schol. B. *Callosa* illa ipsa molecula, qua pulli stamina contineri putantur. G.

15 *Cole, hoc est, Caule, ut clode pro claude, sorices pro saurices, coda pro cauda.* Vet. Schol. B.

16 *Elutius; aquatius, dissolutius, minus sapidum.* Vet. Schol. Cruq. B.

Insipidius. Schol. Gott.

17 *Oppresserit, ex improviso advenerit.* Landinus.

18 *Malum responset;* h. e. minus placeat; ingratior fuerit et per hoc frustretur. B. In *responset* lepida metaphora a servo responsatore sumta, quasi rixetur gallina, et recuset edi. G.

Doctus erit vivam misto mersare Falerno;
Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis
Natura est: aliis male creditur. Ille salubres
Aestates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendose; quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet: leni praecordia mulso
Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
Mytilus et viles pellent obstantia conchae,
Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunae.
Sed non omne mare est generosae fertile testae.
Murice Baiano melior Lucrina peloris:
Ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini;
Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
Nec sibi coenarum quivis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione saporum.

---

19 Mixto *G.* Multo *Landi.* Musto *Bentl.* Misto *vulg.*—28 Petulus et dulces *Sax.* Mitulus *G.* Mugilus *Flor.* 1482. *Sic apud Seren. Samon.* v. 234. *ubi refertur hic versus.* Mugilis *fuerat in editis, deinde ex MSS. repositum* Mitulus.—29 Chio *Z.*—33 Circeis *al.*—36 *Pro* Non, Ni *Sax.*

---

19 Festive *doctus eris*, pro nosse debes. B. Audacter Bentleius pro *misto* posuit *musto*; atque hoc cum nihil esset opus, quod ego video. Antiquo tempore *musto* et *misto* non adeo diverso erant sono. B. Gulae proceres quidam impleri vino per os injecto volunt gallinam, et sic strangulari. *Mersare* hic est suffocare, quod adjectum *vivam* satis indicat. Qui *misto* malunt, parcunt sumtui: qui *musto*, sunt delicatiores: luxuriosum *mulso* Landini. G.

Mersare, supple in aqua, quod fugit interpretes: vult enim admisceri Falernum ei aquae, in qua mersanda est gallina.

20 *Pratensibus;* prata in illis partibus non sunt uliginosa uti nostra.

21 *Male creditur*, sic et Virgilius; *Non bene ripae Creditur.*

22 *Prandia;* non itidem coenas, teste Galeno.

23 *Gravem*, aestu dicit molestum.

24 *Miscebat; conditum de Falerno vino faciebat.* Vet. Schol.

25 *Mendose*, per Charientismum pro imperite: *Falernum enim erat austerum, et non debebat nisi mollis vini conditum jejunus gustare. Miscebat autem propter constipationem ventris.* Vet. Schol.

26 *Lene* est quod ventrem lenit, h. e. non austerum.

Praecordia modo ventriculum dicit, quem et vulgus cor appellat.

Mulsum est commixtio aquae purae et mellis incocti: id autem mulsum et conditum dicitur et melicratum. Vet. Schol. B. At apud Celsum *mulsum* fit ex melle et vino; *aqua mulsa* autem, ex melle et aqua. *Z.*

28 Ut Latine a Mus fit Musculus, ita Graece Μύτιλος a Μῦς formari videtur: *viles* autem *conchas* tellinas, pectines, chamas, et cochleas appellare videtur.

29 Non *brevis herba*, sed *brevis lapathi, Oxylapathi scilicet.* Lambin.

Albo Coo: quod Athenaeus ostendit esse pertenue.

30 *Conchylia*, ostrea et similia, quae lubrica dicit quod deducant ventrem, atque ob naturam lubricam, Dilogως.

32 *Muricem* Figurate posuit pro optimo conchyli, et contra *pelorida* pro pessimo. Est

Nec satis est cara pisces averrere mensa,
Ignarum quibus est jus aptius, et quibus assis
Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
Umber et iligna nutritus glande rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
Vinea summittit capreas non semper edules.
Foecundae leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
Ante meum nulli patuit quaesita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam:
Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
Quali perfundat pisces securus olivo.
Massica si coelo supponas vina sereno,
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.

---

37 Avertere *H. G. Z. Med.* 1477, &c. *etiam Cun.* averrere *probat Heins. ad Sil.* 3. 321.—41 Curvat *G. F.* &c.—46 Palato *Sax.*—48 Satis est re *Cun.*

---

autem *peloris* e chamarum genere, Italis *poverazzo*, Hispanis *armilla*, Graecis autem βασιλικὴ et πελωρία, ob magnitudinem, teste Diphilo apud Athenaeum, ut monuit Cruquius.

Lucrina, *Rutupina* et *Circeia ostrea* etiam Juvenali laudatissima.

33 *Echinus* cancer quidam est in modum erinacii aculeatus.

34 *Pectines conchas habent pectinatim striatas.* Plinius.

Molle, delicatum, deliciis fractum.

35 *Temere*, leviter, non habita secum ratione.

36 *Exacta*, *perfecte cognita*, *considerata*, *explorata.* Vet. Schol. Cruq. Examinata

Tenui ratione, h. e. subtili differentia et distinctione.

37 Plures Codices corrupte legerunt *avertere: mensam* autem dicit piscatoriam. B. Par fere auctoritas utriusque verbi. Mihi etiam placet *averri*, celeriter et cupide emendo pisces de mensa cetarii. Bentleius volebat eos *averri* inter ceteras reliquias, postquam contemti essent a fastidiosis convivis, tanquam non recte parati. Quibus *avertere* probatur, intelligunt eos praeripi aliis emtoribus. G.

38 Pisces elixantur jure.

39 *Languidus*, *fatigatus cibo.* Vet. Schol.

Reponet se in cubitum; ad edendum revocabitur. Vet. Schol. Cruq.

41 *Inertem*, fatui saporis et dissolutam. Nonnulli vitiose legunt *curvat.*

43 *Summittit*, mensae suggerit. Capreae saepe in vineas irrumpunt.

44 Ex antiquissima Cruquii Membrana pro *Foecundi* reposui *Foecundae.* Vult significare gratiores esse armos foeminae ob frequentem partum, lumbos autem maris, quod non adverterunt Interpretes.

Sapiens, tam a sapore quam a sapientia, suavi Dilogia.

Sectabitur, quaeret, cupiet; desumta Metaphora a re venatoria.

47 *Crustula, opus Dulciarii.* Vet. Schol. Placentas. *Irridet eum quod de opere pistorio in suo Libro scribit de seipso; Haec primus invenit et cognovit Catius Miltiades.* Vet. Sch. Cruq. Et Comice dicit *promit* quasi cum gravitate.

48 *Consumere*, totam insumere.

49 *Laboret*, *curet.* Vet. Schol. Cruq. se cruciet.

51 Plures et vetustiores Libri *suppones*, in-

Surrentina vafer qui miscet faece Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo;
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
Potorem cochlea; nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho: perna magis ac magis hillis
Flagitat in morsus refici; quin omnia malit
Quaecunque immundis fervent illata popinis.
Est operae pretium duplicis pernoscere juris
Naturam: simplex e dulci constat olivo,
Quod pingui miscere mero muriaque decebit,
Non alia quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,

---

57 Quatinus *Lamb.*—61 Immorsus *G. a manu secunda, Zar.*—62 Fervunt *Cun.*—65 At pingui *Bentl. qui conjecit etiam ex* 2. 8. 47. Quinquenni misc. *Cun. conj.* At mistum misc.—66 Qua Byz. *Sic MSS. et primae editt.* Al. *quae.* Putruit *Mediol.* 1477. *it. F.* Potuit *G. et in marg.* putuit, putruit.

---

quit Bentleius. Verum in isto Tempore saepius allucinatum est a Librariis, ut nescias, quid sit rectum quid non.

52 *Crassi; immaturi et asperi odoris.* Vet. Schol. Cruq.

54 *Lino vitiata, per saccum lineum colata.* Vet. Schol. et per hoc mutato sapore.

55 *Surrentina debilia sunt.* Vet. Sch. Cruq. *Surrentinum generosum acetum dixit Tiberius, et Caligula nobilem vappum;* ut notavit Torrentius.

Vafer, catus ad fallendos hospites.

56 *Limum faecem dixit.* Vet. Schol.

57 *Aliena;* per Charientismum posuit pro faeculenta, quasi diceret incommodantia, quaeque abessent melius.

Vitellum modo dicit omne quod in ovo est. B. Nec hodie ignota ars ovis et ichthyocolla injectis vino, et bene ibi agitatis, praecipitare, si quid faecium aut sordium aliarum vel saporem vel odorem corrupit. G.

58 *Marcentem, languidum vino et bene saturum.* Vet. Schol.

Perperam Interpretes *squillas* accipiunt pro cammaris, cum sint quos *astacos* appellant, ut vel ex Quinta Satyra Juvenalis manifestissime patet. Afrae cochleae laudantur Varroni: supple autem per Syllepsin *tosta.*

59 *Lactuca;* huc pertinet Martialis Distichon a Cruquio laudatum, *Claudere quae coenas lactuca solebat avorum, Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?*

Acri, supple facto.

60 *Hilla est Diminutivum a Positivo Hira, et significat intestinum salsum, vel (ut alii dicunt) fartum salsitium: alii dicunt hillum in neutro.* Vet. Schol. Cruq.

61 *In morsus*, ad comedendum. Lubinus. G. *Potor flagitat in morsus refici*, ut dentibus denuo operas imperet. Ingeniose Bentleius *stomachus refici flagitat immorsus*, dum immordetur vel admordetur vellicatur a cibis salitis. G.

Pro *malit* Bentleius posuit *mavolt*, vetustatis puto studio. B. Post *malit* vel *mavult* intelligo, quam lactucam. Lactucam plane post potum inutilem pronunciat. G.

62 *Fervent*, et per hoc olent, et bene de popina.

Pro *allatae* alii Codices legerunt *illata*, alii *illota*. Lambinus. Nobis placuit *illata.* Bentleius praetulit *adlata.*

63 *Qui admovet aures ad audiendum opera utitur.* Vet. Schol.

Juris, i. e. *jusculi, sive juscelli.* Vet. Schol. Cruq.

64 *Ex oleo et liquamine omne jus constat.* Vet. Schol. B. Cum summo ingenio nec minore doctrina, et verbis plurimis, nihil hic egit Bentleius, eo quod non vidit, ut nec alius interpres, praeter solum Baxterum nostrum, *jus simplex* non posse *constare* (ipsa vi verbi repugnante et natura juris) solo *olivo*, sed olivo, quod mero muriaque misceatur. Poterat illum admonere Acron Fabricianus, *Ex oleo et liquamine omne jus constat.* Etiam Apic. 8. 1. *jus simplex* opponit *globo triturae*, rebus siccis,

Corycioque croco sparsum stetit; insuper addes
Pressa Venafranae quod bacca remisit olivae.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo;
Nam facie praestant. Venucula convenit ollis;
Rectius Albanam fumo duraveris uvam:
Hanc ego cum malis, ego faecem primus et halec,
Primus et invenior piper album, cum sale nigro
Incretum, puris circumposuisse catillis.
Immane est vitium, dare millia terna macello,
Angustoque vagos pisces urguere catino.
Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit;
Sive gravis veteri craterae limus adhaesit.
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
Consistit sumtus? neglectis, flagitium ingens.

---

74 Inveni *Ven. Glar.*—79 Frusta *MS. Bos. Animadv.* Frustra *S.*—81 *Pro* mappis, mattis *conj. Faber.*

---

quae adjiciuntur: ipsum autem *jus simplex* constat *vino*, *aceto*, *liquamine*, *oleo*. Apparetne, criticum non minus quam sapientem Stoicum, debere esse sutorem, coquum, &c. Conferendum jus in coena Nasidieni 2. 8. 45. G.

Dulci; novo, non olenti.

65 *Pingui*, h. e. vetere et maturo.

Muriam antiqui dicebant liquamen, et Syrorum lingua sic dicitur. Vet. Schol. E thunnis fere fiebat muria, uti garum e scombris.

66 *Διὰ Συναιρέσεως* profertur *Byzantia*. B. Nempe ablativo accipiebat vir doctus *orca*, quod legeret *quae:* sed libri meliores *qua*. Aeque putet orca a muria, quam conversa vice muria ab vel in orca. G.

Cruquii atque Torrentii Codices legerunt *putuit* pro *putruit*, quod et nos praeposuimus.

Orca: olla Graeca, ore angusto in formam καυκαλίκ. Vet. Schol. Cruq. Atque hactenus de jure simplice.

67 *Sectis berbis;* inula scilicet et eruca, ut ostendit Cruquius ex ultima Satyra.

68 *Corycio:* Cilicio, h. e. pretiosissimo.

Stetit; cessaverit agitari et fervere. Vet. Sch. Cruq. B. *Stetit* videtur indicare consistentiam, quam vocant, et crassitudinem juris a coctura et admixtis rebus siccis. G.

69 Notum est Venafranum oleum praestantissimum.

Remisit, exsudavit pressa trapeto.

70 *Succo, sapore.* Vet. Schol. Cruq.

71 *Facie, specie.* Vet. Schol. Cruq.

Venucula a *Ve* et *nucula* dici reor, quod vel grandes, vel plures habeat nuculas, sive nucleos. B.

Venuculam aliquando suspicatus sum *vermiculam.* Sed locis nimis multis facienda vis esset. Itaque nihil certe mutem. Conditivam esse *venuculam* s. *veniculam*, docet etiam Plin. 14. 2. s. 4. 6. G.

72 *Fumo duraveris;* ista et uva pensilis et passa dicitur. B. Cato R. R. 7. 2. *ad fabrum ferrarium* mittit hoc genus uvas. G.

73 Narrat inventum suum, se primum in *puris catillis circumposuisse* majoribus lancibus delicias istas, *uvas*, *mala*, *faecem*, *halec*, s. *allec*, &c. ut eligendi potestatem majorem haberent convivae, quod genus condimenti aut pomi probarent.

Hanc ego, supple *primus et circumposuisse invenior.* Zeugma a posteriore.

Faecem liquamen dicit ex faece generosi vini. B. Vid. mox 2, 8. 9.

Halec liquamen est, sive muria halecum: *faecem muriae* dicit Plinius. *Halec* piscis est quem Massiliensos etiam hodie, teste Hieronymo Columna, *Halaccio* appellant, atque homines nostri SHAD, et *matrem Harengorum.*

74 *Plebs Itala nunc utitur sale nigro.* Torrentius.

75 *Incretum*, *purgatum per incerniculum.* Cruquius.

77 *Vagos*, spatiosos. B. Forte etiam leporem in eo quaerit, quod pisces vagari amant. Sic nostri, cum post piscem sitim fatentur, *natare*, inquiunt, *amat piscis.* Velut de re magna

Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia vestes?
Oblitum, quanto curam sumtumque minorem
Haec habeant, tanto reprêndi justius illis,
Quae nisi divitibus nequeant contingere mensis.
¶ Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantundem juveris; adde
Vultum habitumque hominis; quem tu vidisse beatus,
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris inest, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitae praecepta beatae.

89 Quumcunque *Cu.*—90 Quamquam *S.*

deliberat Senatus ille Domitiani, concidine placeat magnum rhombum, an parari sat magnam patinam. Juven. 4. 130. G.

Urguere, premere.

78 Cum quinque Torrentii Codicibus reposui *movet* pro *movent*.

80 *Gravis* et oculis dicitur et naribus; oculis autem modo. B. An copia sic indicatur, quae pondus augeat? G.

Veteri, antiqui operis. Erat autem *cratera* pelvis quaedam profunda tripodi imposita, qua aqua mero immiscebatur, ut supra ostendimus.

81 *In mappis;* ejusmodi abstersoria peniculamenta nos hodie *Moppas* dicimus; supple vilibus per Zeugma. B. *Scobe* constratum solum triclinii. V. Juven. 14. 67. G.

Quantus, quantulus.

83 *Ten' lapides varios?* Tessellata pavimenta; supple *decet.* Et bene *Ten'*, ad Emphasin divitiarum.

In pretio scopas testatur palma fuisse. Martialis 14. 82.

84 *Toral, integumentum tori.* Torrentius. B. *Toralia* dantur vel sternuntur circa *vestes* stragulas purpureas, quo illas muniant a sordibus: quod non fit, si ipsa sint sordida: certe dedecet contingi rem ita pulchram et pretiosam a pannis sordidis. G.

87 "Melius in aliis Libris *nequeant*" Bentleius, cui equidem assentior.

88 *Docte Cati;* salsa atque urbana Ironia caetera exsequitur Poeta.

89 Illud *perges quocunque* respicit ad v. 11, ubi negarat Catius, se indicare velle auctorem horum praeceptorum. Itaque rogat Horatius, ut quicunque is sit, ad illum se assumat comitem. G.

90 Magni fecit Bentleius in scripto quodam Codice inveniri (memoriae puto errore) *memori referas* pro *referas memori.*

91 *Interpres*, h. e. cum nihil fueris nisi interpres.

Adde, h. e. quod praetereundum non duco.

92 *Habitum, gestum.* Vet. Schol.

Beati fere bona sua pro nihilo habent.

93 *Contingere* dicuntur quae maxima sunt.

95 Unicum Philosophiae propositum est *bene et beate vivere*, quod Epicurei voluptate constare docent.

SATIRA V.

IN CAPTATORES ET HAEREDIPETAS.

Tiresias vates ille Thebanus Ulyssi, roganti quo pacto ditescere possit, respondet, senum testamenta astute esse captanda; atque deinceps recenset varias artes, quibus Horatii aetate Romae ejusmodi captatores utebantur.

Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
Responde: quibus amissas reparare queam res
Artibus atque modis. Quid rides? ¶ Jamne doloso
Non satis est Ithacam revehi, patriosque penates
Aspicere? ¶ O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus: atqui
Et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.
Quando pauperiem, missis ambagibus, horres;
Accipe, qua ratione queas ditescere. Turdus
Sive aliud privum dabitur tibi; devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino sene; dulcia poma,
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare dives;

---

3 Doloso *etiam Schol. Cruq.*—10 Aspice *G.*—11 Primum *G. S. et quidam apud Landin. Fl.* 1482.

---

1 Comicum principium ex abrupto. Scena est apud inferos; estque ex Odyssea desumtum. B. Nempe Od. Λ apud inferos consulit Tiresiam Ulysses. Lepos satirae in hoc est, quod Tiresiam et Thebas nominat poeta, manifesto tamen Romanos pingit mores et facit personas. G. Praeter narrata, de reditu in patriam, Odyss. λ', 99. sqq. Nunc vero fingitur rogare de modo reparandae rei familiaris. Z.

2 *Amissas*, a procis devoratas.

3 *Quid rides?* neque enim potest ut serio istud quaeras. B. Tiresiae tribuit hanc interrogationem. Sed mihi ita videtur: Observat Ulysses, ridere Tiresiam ad preces suas. G.

Jamne non satis est, h. e. Nonne jam gratificatus sum tibi satis reditum pollicitus in patriam.

Suaviter *doloso* apposuit, cum artium atque modorum meminisset illi, quibus facile reparari possent quae amiserat. Quid opus fuerat Bentleium de suo mutare Dativum *doloso* in Vocativum *dolose?*

6 Bene *Nudus te vate*, de passuro naufragium. Nudum dicimus omnibus spoliatum bonis. B. Praedicit hoc Tiresias Ulyssis Od. Λ 110. sq. G.

7 *Atqui;* quin etiam, quod adhuc gravius est.

8 *Virtus*, Σοφία, Doctae artes, et belli mores.

Vilior alga, Proverbio dicitur etiam Virgilio. Σοφίη, τρόπος πατεῖται. Anacreon.

10 *Accipe*, audi, ausculta.

11 *Privum est quod unius est, unde et privilegium, ut hoc Plautinum indicat: Exite et ferte fustes privos in manu.* Vet. Schol. B. Itaque *privum* erit unicum quiddam sui generis, et eo pretiosum. Hoc vero quomodo ad *turdum* commode applicetur, non video. *Primum*, cujus auctoritates posui supra, possumus intelligere vel ratione temporis, ut primos flores, fructus, pullos gallinaceos, haleces, in magnis urbibus caro venire novimus: vel propter praestantiam aliquam in suo genere, quae varia esse potest. G. *Privum*, interprete Ascensio, est proprium, quod vulgo non reperitur. Z.

Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
¶ Utne tegam spurco Damae latus? haud ita Trojae
Me gessi, certans semper melioribus. ¶ Ergo
Pauper eris. ¶ Fortem hoc animum tolerare jubebo:
Et quondam majora tuli. Tu protinus, unde
Divitias aerisque ruam, dic Augur, acervos.
¶ Dixi equidem, et dico. Captes astutus ubique
Testamenta senum: neu, si vafer unus et alter
Insidiatorem praeroso fugerit hamo,
Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim,
Vivet uter locuples sine gnatis, improbus ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius esto
Defensor: fama civem causaque priorem
Sperne, domi si gnatus erit foecundave conjux.
Quinte, puta, aut Publi (gaudent praenomine molles
Auriculae) tibi me virtus tua fecit amicum:

---

18 Visne tegam *Ven. Glar.*—21 Protenus *Bentl.*

Scite *devolet* de avi, properet.

13 *Cultus*, h. e. bene cultus: et fundus fere pauperculorum dicitur ager ad domum situs.

Honores, munera, quae fere honoratorum erant atque deorum. B. *Honor* est, quidquid in suo genere praestantius est. G.

14 *Ante Larem; Consuetudo fuit ut rerum primitiae diis laribus ponerentur.* Vet. Schol.

15 *Sine gente*, *libertinus: nam sine gente libertini; contra ingenui generosi dicuntur et gentiles.* Vet. Schol. Cruq.

Cruentus, cruentatus.

16 *Fugitivus*, h. e. servus nequam.

17 *Tu;* quasi dicat, quod alii stulti faciunt.

Comes exterior; Veteres ambulabant catervis comitum circumsepti: hic enim praeibat, ille sequebatur; hic a dextra assectabatur, ille a sinistra; atque hic modo *comes exterior* appellatur. B. *Interior* de duobus una euntibus, qui ad parietem it, sive dexter s. sinister: *exterior*, qui ab illa exteriori parte, qua non ita munitus est, latus illi claudit, vel tegit. G.

Si postulet; si officii tui id esse credat.

18 *Tegam latus;* hinc comites, seu milites, veteribus *laterones*, vel *latrones*, appellati.

Spurco, projecto et vili: est autem *Damas* notum servi nomen et Diminutivum a *Damatrius*, vel *Demetrius*.

Ita, Comice pro talem.

19 *Melioribus;* veluti Ajaci.

20 *Fortem*, h. e. utcunque magnus et fortis sit.

Jubebo, consilium dabo.

21 *Et quondam majora;* Homericum est; Ἦδη γὰρ μάλα πόλλ' ἔπαθον, inquit Ulysses. Hoc ostendit Cruquius.

22 *Ruam*, *Eruam.* Vet. Schol.

23 *Captare* proprie piscantium est. *An captatorem piscis amare potest?* Mart.

24 *Testamenta* modo dicit *legata.*

25 *Praeroso hamo vorata esca.* Vet. Sch. Cruq.

26 *Illusus*, h. e. quamvis derisus et destitutus.

27 *Res*, lis, sive negotium.

Olim, aliquo tempore.

28 *Improbus ultro;* h. e. tua voluntate, non rogatus esto pertinax defensor. B. Pertinent haec ad descriptionem locupletis impudentis: *ultro* hic est, sine causa, sola animi libidine. G.

29. *In jus;* in curiam. Aliquem notum tangi reor.

30 *Priorem*, *meliorem.* Vet. Schol.

32 *Gaudent praenomine;* siquidem familiares

Jus anceps novi, causas defendere possum:
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemptum quassa nuce pauperet: haec mea cura est,
Ne quid tu perdas, neu sis jocus: ire domum atque
Pelliculam curare jube: si cognitor ipse.
Persta, atque obdura, seu rubra canicula findet
Infantes statuas; seu pingui tentus omaso
Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.
Nonne vides (aliquis cubito stantem prope tangens
Inquiet) ut patiens! ut amicis aptus! ut acer!
Plures annabunt thunni, et cetaria crescent.
Si cui praeterea validus male filius in re
Praeclara sublatus aletur; ne manifestum
Coelibis obsequium nudet te, leniter in spem
Arrepe officiosus, ut et scribare secundus

---

36 Quassa nuce *etiam* G. Z. *et* Med. 1477. *Sed* cassa nuce *jam* Ven. 1479. *it.* Glar. Lamb. Bentl. Cassa unce *Fl.* 1482. *quod Landinus interpretari conatur, quasi esset* uncia.—38 Sis cogn. *G. S. Z.* Si *Med.* 1477. *Cun.* Fis *F.* Fi *Bentl. firmat ex MSS.*—48 Adrepe *Baxt.*

---

compellabant praenominibus sibi familiares atque intimos. B. Sic Cic. Fam. 1. 9. *Quoniamque illi haberent suum Publium* (Clodium) *darent mihi ipsi alium Publium* (Vatinium) *in quo possem illorum animos—repungere.* G.

Molles, delicatae.

34 *Anceps*; Ἐπίθετον *Juris, quod incertum est, nunc propter* ἀμφιβολίαν, *nunc propter* ἀντινομίαν. Vet. Schol. Cruq.

35 *Eripiet oculos mihi*; Proverbium de re carissima.

36 *Contemtum*, male habitum.

Omnes MSS. habent quassa, vetere scriptura, sicuti nonnunquam offendi quarere pro carere. Adagium de re nihili. Cruquius, quem sequitur Torrentius. Bentleius scribi voluit *cassa*, quod idem sonat.

Pauperet, fraudet, spoliet. Vet. Sch. Vox Juris.

37 *Sis jocus; defensore vacuus.* Vet. Schol. Cruq.

38 *Pelliculam curare*, unguentis scilicet atque balneis; quod quotidiani moris erat apud Veteres.

Fi cognitor; Qui defendit alterum in judicio, aut patronus dicitur si orator est; aut advocatus si aut jus suggerit, aut praesentiam suam commodat amico; aut procurator si negotium suscipit; aut cognitor si praesentis causam novit, aut sic tuetur ut suam. Asconius Pedianus, citante Cruquio. Nonnulli legunt *sis cognitor*, contra fidem meliorum Codicum.

39 *Rubra, ardens.* Vet. Schol. Cruq.

40 Bene *Infantes*, quia in Fore stabant, ubi debebant fari: et Dilogως mutos percutit Causidicos. B. Mihi sit probabile, videri poetam, qui in descriptione aestus vehementis istum versum posuerat, et *infantes* dixerat recentes *statuas.* G.

Omasum dicitur intestinum bubulum. Vet. Sch. Atque hoc tanquam de paupere et voraci, satis ridicule.

41 *Furius Bibaculus in Pragmatia Belli Gallici: Jupiter hibernas cana nive conspuit Alpes.* Vet. Sch. Quem versum Quintilianus etiam reprehendit ut sordidum. B. Metaphoram duram vocat Quinct. 8. 6. 17. G.

42 *Nonne vides; Principium versus Lucretio usitatum.* Lambinus.

Cubito tangens, et per hoc tacite admonens.

43 *Ut patiens!* Laboris scilicet non parcens sibi. B. *Inquiet*, ad senem scilicet de te. Z.

Aptus, modo Passivum est; h. e. natus seu comparatus a natura.

Acer; calidus, vehemens.

44 *Thunni*, pingues et crassi senes.

Loca in quibus salsamenta fiunt cetaria dicuntur. Cetaria, officina in qua liquamen conficitur. Vet. Schol. Nam *cete* quilibet grandiores pisces sunt. B. Hic quoque captatorem haereditatis cum piscatore comparat, et senes cum piscibus. Igitur sensus proprius est: plures senes allicientur ad te haeredem scribendum. Z.

Haeres, et si quis casus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro haec alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere, et tabulas a te removere memento:
Sic tamen ut limis rapias quid prima secundo
Cera velit versu; solus, multisne cohaeres?
Veloci percurre oculo. Plerumque recoctus
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
Captatorque dabit risus Nasica Corano.
¶ Num furis? an prudens ludis me, obscura canendo?
¶ O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit, aut non:
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
¶ Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
¶ Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demissum genus Aenea, tellure marique
Magnus erit, forti nubet procera Corano
Filia Nasicae, metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet; tabulas socero dabit, atque

53 Limus *Sax.* Linus *Z.*

45 *Male* saepe Diminutive dicitur pro parum.

46 *Sublatus, susceptus, natus.* Vet. Schol. Veteres non tollebant humo quos ali nolebant.

47 *Coelebs pro orbo capitur.* Vet. Schol. Cruq. Κοίλιψ, quasi κοίτην λείπων, ut supra diximus.

Nudet te, h. e. technas tuas aperiat.

Leniter, sensim, pedetentim, uti felis dum captat mures.

49 Bene *egerit*, importune morantem.

Orco, ad Plutonem, sive Terram: nam Chaldaeis ארקא *Arca*, Terra est. Quare crediderim Orcum vocem fuisse Punicam.

50 *In vacuum, in possessionem vacuam haerede.* Vet. Schol. Cruq. B.

Haec alea; hoc genus technae, vel ludi. THIS GAME.

51 *Cumque* refertur ad *Qui.* Z.

53 *Limis rapias obliquis oculis raptim legas.* Vet. Schol.

Quid prima secundo; bene hoc et juxta ordinem, quia primo versu testatoris nomen est, secundo haeredis. Vet. Schol. *Prima cera, prima tabula.* Vet. Schol. Cruq. Nam diptychae erant ejusmodi tabulae, et aliquando polyptychae.

54 *Versu*, linea.

55 *Recoctus, saepe refectus et per hoc astutus: recocti autem dicuntur scribae, qui saepius cum Proconsulibus missi exercitatiores facti sunt usu ipso et frequentia: solent autem mitti quinque viri, qui cum rediissent, vendebant Decurias suas et Quinqueviri dicebantur.* Vet. Schol. Cruq. Coranum significat. Vid. 2. 6. 36. Humilis curatio Quinquevirorum et vix magistratus. Cic. Acad. 2. c. 44. *Neminem esse Praetorem, Imperatorem, nescio an ne Quinquevirum quidem, nisi sapientem.* G.

56 Corvi inhiant cadaveribus, ut Captatores divitum funeribus.

58 *Ludis*, παίζεις, YOU BANTER ME.

59 *Aut erit, aut non; Jocatur in Appollinem, ut Satyricus.* Vet. Schol.

61 *Si licet*, h. e. nisi secretum sit quod prodere nefas.

62 *Juvenis*, Perpetuum Augusti et Apollinis Epitheton. B. Si recte se habent rationes Bentleii, et nondum video quod impediat; *juvenis* etiam stilo Romano tum erat Caesar, qui *Parthis horrendus* spe atque omine dicitur. G.

64 *Forti*, Dilogως et strenuo militi et ingenio promto et libero. Etiam Juvenalis *castrorum comitem* appellat.

Nubet modo posuit pro coibit, vel concumbet: et mecum sentit Dacerius. B. Nempe videtur, cum scriberet ista Flaccus, recens fuisse historia illi affinis, quam habent fragmenta Petro. c. 140 de Philumene *filiam ingerente* or-

Ut legat orabit: multum Nasica negatas
Accipiet tandem, et tacitus leget; invenietque
Nil sibi legatum, praeter plorare, suisque.
Illud ad haec jubeo; mulier si forte dolosa
Libertusve senem delirum temperet, illis
Accedas socius: laudes, lauderis ut absens:
Adjuvat hoc quoque; sed vincit longe prius ipsum
Expugnare caput: scribet mala carmina vecors?
Laudato: scortator erit? cave te roget: ultro
Penelopen facilis potiori trade. ¶ Putasne,
Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu?
¶ Venit enim magnum donandi parca juventus,
Nec tantum Veneris quantum studiosa culinae;
Sic tibi Penelope frugi est: quae si semel uno
De sene gustârit tecum partita lucellum,
Ut canis, a corio nunquam absterrebitur uncto.

---

79 Venit *(venalis est)* enim *Penelopa* magno: donandi *est p. i. Sim. Bosius apud Lambi.* Ven. en. (indignum!) *Bentl.* Venit, Enim *vero id* magnum! *iron. Tunstall. Epist. ad Middleton.* p. 82.

---

bis senibus. G. Igitur ingeniose poëta vaticinari illam Tiresiam inducit, ut simul egregie laudetur Augustus. Z.

Procera nimis, nec satis lepida.

65 *Metuentis*, bene de avaro. B. *Metuens reddere*, qui non solet reddere, certe non *solidum*, de quo, si toto defraudare non posset, certe quamcunque particulam abraderet. *Metuens* ut Car. 2. 2. 7. G.

Soldum; assem, sive totum debitum: spe novarum tabularum [testamenti] prostituebat filiam.

66 *Gener*, sic et supra S. 1. 2. 64. *Villius in Fausta Sullae gener.*

69 *Plorare*, οἰμώζειν: ita enim Graeci.

Suisque; nil enim reliquerat ipsi amatae.

70 *Illud ad haec*, Hoc insuper.

Jubet qui fidenter dat consilium.

71 *Libertus*, dispensator.

Temperet, *ad arbitrium suum regat*. Vet. Schol. Cruq. Tanquam fraeno scilicet.

72 Mire *socius*, subjecturus *vincet* et *expugnat:* nam socii sunt in bello.

73 *Vincit;* praestat.

74 *Caput*, ipsum senem, Patronum scilicet.

75 *Ultro*, tua voluntate, non rogatus.

76 *Penelopam* posuit Bentleius pro *Penelopen*, uti mox *Penelopa*, affectato scilicet Aeolismo, quod nimis putidum videtur. Notissimum est Horatium modo hoc, modo illo modo declinare. Putidior etiam videtur ista Emendatio Bentleii, *Venit enim (indignum) donandi parca juventus*, pro *magnum donandi*, quam neminem probaturum scio.

Facilis potiori trade: Facilis pronus est obsequio: *Trade potiori*, h. e. commenda veluti digniorem illo.

77 *Perduci* ad crimen, unde *Perductores* dicuntur, lenonibus etiam pejores. G.

78 *Cursu*, proposito vitae: nam vita curriculum est: *a disciplina morum.* Vet. Schol. Cruq.

79 Nihil plane causae videre possum, cur omnium librorum consentientem lectionem mutare opus sit. Satiricum oxymorum *parca magnum* quid *donandi juventus*. Sunt homines liberales promissis, nugis; parci ubi magnum quiddam exspectatur. Od. Σ, 290. enarrantur dona procorum, quae tandem, praesente jam Ulysse, astu elicuit ab illis Penelope. G.

Comice protulit *magnum* pro magni pretii donum, vel quod illa magni faceret. B. *Enim* refertur ad ellipsin, more Graecorum, *Non est mirum: nam, &c.* Z.

82 *Gustârit*, uti canis de cadavere. Nam lucri bonus est et odor et sapor ex re qualibet.

83 *A corio, Proverbialiter.* Vet. Schol. Χαλε-

Me sene, quod dicam, factum est; anus improba Thebis
Ex testamento sic est elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit haeres:
Scilicet elabi si posset mortua: credo,
Quod nimium institerat viventi. Cautus adito:
Neu desis operae, neve immoderatus abundes.
Difficilem et morosum offendet garrulus: ultra
Non etiam sileas. Davus sis comicus, atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare: mone, si increbruit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turba,
Oppositis humeris: aurem substringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec Ohe! jam
Ad coelum manibus sublatis, dixerit, urgue; et
Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
Cum te servitio longo curaque levârit;

90 Ultro *Ven. Glar. Lamb. Bentl.*—93 Increbruit *MSS. Cruq. Mediol.* 1477, &c. *Al.* increbuit.

τὸν χορίων κύνα γεῦσαι. Theocritus, admonente Lambino. Et mire *corium* de sene.

Absterrebitur, abigetur, depelletur.

Uncto Dilogως posuit, pro spurco scilicet et lauto. B. Quin simpliciter proverbium applicat, ut solet. Habemus etiam Germani adagium, *In parvulis loris condiscunt canes vorare corium.* G.

84 *Improba*, mala salsa, astuta. B. Impudens. Quod dicit *Thebis*, Tiresiae personae servit, qui Thebanus fuerit. Utrum tale quid vel Romae vel ubicunque contigerit, non dixerim: sed in fine fragmentorum Petronii turpius etiam testamentum; certe horribilius, jubente testatore se mortuum comedi ab haeredibus. G.

85 *Elata*, sepulta. Euphemismo usitato.

87 *Si posset*; Comica Ellipsis pro *ut videret si posset.* B. Haud dubie haec addita erat conditio, ut haeres excideret ex haereditate, si illi corpus elapsum esset. Z.

88 *Institerat, se ingesserat.* Vet. Schol. Cruq. B. Nimia molestia et intempestivo officio istam coluerat. Z.

Cautus adito; noli esse odiosus importuno accessu. Vet. Schol. Cruq. B.

89 *Neu desis*, &c. Cave ne pecces in alterutram partem, vel negligentia, vel odiosa sedulitate. Z

90 *Difficilis* dicitur cui vix quidquam placet; *Morosus* autem cui nunc hoc, nunc illud, etiam contraria.

Bentleius ex conjectura sua frustra reposuit *offendes* pro *offendet.* Demiror doctissimo viro displicuisse Personae Enallagen: Neque enim intelligo quid sit *garrulus ultro.* Certe per totam istam Satiram cæcutire videtur vir magnus, vel saltem dormitare.

Optimi Cruquii Codices et nonnulli Lambini pro *ultro* legerunt *ultra*, quam scripturam et Vetus Interpres sequutus est, nam *nimis* exponit, h. e. *Ultra quam satis est*, ut Epist. 1. 6. 16. expressum legimus.

92 *Obstipo; ut Scaurus dicit, inclinato in alterum humerum.* Vet. Schol. Cruq.

93 *Grassari est impetu aditum aperire.* Torrentius. Suavi Oxymoro atque Dilogia usus est, ut sit, etiam spolia et denuda. [Veteres Romani *grassari ἀντὶ τοῦ κολακεύειν* usurpabant, ut Festus docet: et ita dixit Horatius, *Obsequio grassare*, inde *grassator, ὁ κόλαξ. Casaubonus*

95 *Substringe*, acumina, contrahe et subrige, quod faciunt asini atque jumenta sonum captatura. B. *Substringe* picturam velut habet, certe metaphoram similem illi, qua *Substricta alvus* canum venaticorum dicitur. G.

96 *Importunus pro importune.* Vet. Schol.

Ohe vox est satietatis, auctore Donato.

97 *Manibus sublatis ad coelum*, admirantis et stolide praegestientis gestus.

Urgue, insta.

99 *Cura*, solicitudine, metu.

Et certum vigilans, Quartae esto partis Ulysses,
Audieris, haeres : Ergo nunc Dama sodalis
Nusquam est? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge subinde : et, si paulum potes, illacrymare. Est
Gaudia prodentem vultum celare. Sepulchrum
Permissum arbitrio, sine sordibus extrue : funus
Egregie factum laudet vicinia. Si quis
Forte cohaeredum senior male tussiet, huic tu
Dic, ex parte tua, seu fundi sive domus sit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
Imperiosa trahit Proserpina : vive valeque.

---

100 Esto *Bentl. e MSS.*—103 *Bentl. post varios conatus aliorum conj.* Et sic p. p. illacrimare, et Gaudia prudenter vultu celare.—105 Commissum *Ven. Glar.*

---

100 *Et certum vigilans ; jucunde, quia solent homines quod cupiunt per somnum videre : ergo noli te haeredem factum credere, nisi illud vigilans videris.* Vet. Schol.

Esto ; ita melius Bentleius quam *sit*, ex Legum Formulis.

101 *Ergo nunc*, Pathos amarissimae recordationis. B. Vid. Car. 1. 24. 5. G.

Bellus sane *sodalis*, quem corvis toties mandaverat. B. Satis ridicule Ulysses inclytus dicitur sodalis Damae, quod est nomen servile. Z.

102 *Fortem*, liberalem et generosum.

103 *Sparge*, parci et tenuis in sumtu est spargere vel piper, vel ejusmodi alia in convivia sua manu. B. *Spargere* hic est dic, interpone aliis sermonibus. G.

Est, ἐστὶ, licet. B. Ut Epist. 1. 1. 32. Potes lacrimando celare et intus continere vultum [conformationem oculorum, frontis, genarum] gaudia prodere alias solentem, et hic etiam conantem erumpere. Circumpone tibi fletum tanquam personam, sub qua ridere possis. *Prodens gaudia vultus* hic dicitur, ut mox *seu fundi* sit *emtor*, h. e. esse velit. Emendando excaecant et interficiunt Venerem hujus loci. G.

105 *Sine sordibus, sine tenacitate.* Vet. Schol.

107 *Male*, graviter, seu periculose.

109 *Gaudentem*, contentum.

Nummo ; et uno nummo, quae erat imaginaria venditio pro donatione. Vet. Schol. *Hoc modo invidiam donationis vitabant.* Cruquius. B. Non defuere qui mallent jungere *gaudentem nummo*, quo magis evitaretur invidia. Sed sic etiam nihil se debere sentiret senex, qui captatur. Et est formula solennis de qua Bentl. ad Sat. 1. 4. 14. G.

Addicere, vendere, in alienum jus tradere.

110 *Imperiosa trahit ; Nam post mediam noctem die adventante per Proserpinam nihil umbris fari concedebatur*, ut docte Cruquius. Et mire *trahit* de mortuo. *Imperiosa* est in imperio inexorabilis : oportet enim parere imperioso.

SATIRA VI.

HORATII VOTUM.

Laudat Poëta vitam rusticam, minus morbis obnoxiam, liberam a molestis negotiis Urbis, sobriam, frugalem, honestam, quam agat in villa, quam quidem dono acceperat a Maecenate ad cujus laudes adeo tacite rem trahit. Atque vitam urbanam ita reprehendit, ut simul laudetur scite Maecenas.

Hoc erat in votis; modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, et tecto vicinus jugis aquae fons,
Et paulum silvae super his foret. Auctius atque
Dî melius fecere: bene est: nil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus vitio culpave minorem;
Si veneror stultus nihil horum; O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
O si urnam argenti fors quae mihi monstret! ut illi,
Thesauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule: si, quod adest, gratum juvat; hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias, et caetera, praeter
Ingenium; utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,

9 Deformat *Ven. Glar.*—10 Quae *etiam MS. Bos. in Animadv. et G.* Qua *al.*

1 *In votis*, supple praecipuum, vel summum: sic et Persius: *Scire erat in votis quid dexter senio ferret.*

Modus; mensura, quantitas.

2 [Nescias *jugis*ne *aquae* voluerit, an *jugis fons.* Bentl. ad Epist. 1. 15. 16. Praestat prius vid. Baxter. ad Epist. l. c.]

3 *Super his*, ἐπὶ τούτοις.

4 Comice dicit *bene* pro satis: vulgo sic dicimus pro contentus sum.

Nil, quod in Libris esse ostendit Bentleius, concinnius et nobis videtur.

5 *Maia nate:* Horatius in tutela erat Mercurii. B. Vid. Car. 2. 7. 13. et 17. 29. G.

Propria, perpetua. Vet. Schol.

6 *Ratione*, arte.

7 *Culpa*, negligentia. B. De re ipsa vid. Sat. 2. 3. 177. G.

8 *Veneror*, religiose exopto. Cruquius.

9 *Denormat, decurtat et inaequalem facit. Est autem norma ad quam mensores fines aequales dirigunt, habita perpendiculi ratione.* Vet. Schol. Cruq.

10 Ex vetustis Libris Bentleius bene reposuit *fors quae;* hoc est, aliqua.

Ut illi; mercenario cuidam per quietem traditur Hercules thesaurum demonstrâsse. Vet. Schol. B. Pers. 2. 10. *O si sub rastris crepet argenti mihi seria dextro Hercule.* G.

12 *Amico Hercule; Ideo quia thesauris praeest; et sunt qui eundem Incubonem esse velint, unde putant quod Res rustica in tutela sit ejus: nam illi sacrificia reddunt rustici cum juvencos domuerint.* Vet. Schol.

13 *Si* causam et conditionem impetrandi continet. G.

Gratum modo Passive pro *grate acceptum.*

14 *Praeter ingenium:* ludit in gemino sensu:

(Quid prius illustrem Satiris Musaque pedestri?)
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
Auctumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
Matutine pater, seu Jane libentius audis,
Unde homines operum primos vitaeque labores
Instituunt, (sic Dîs placitum) tu carminis esto
Principium. Romae sponsorem me rapis. ¶ Eia,
Ne prior officio quisquam respondeat, urgue:
Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
¶ Postmodo, quod mihi obsit, clare certumque locuto,
Luctandum in turba; facienda injuria tardis.
¶ Quid vis insane? et quas res agis improbus? urguet
Iratis precibus; tu pulses omne quod obstat,

---

24 Urges *Lamb. et MS. Bersm.*—28 Et facienda *Bentl. et MSS. duo Bersm.*—29 Quid tibi v. i. et quam rem agis *Bentl. Illud* tibi *habent MSS. etiam G. Sed potius est, illud* tibi *improvide assumtum a librariis, quam dedisse Flaccum, ut vult Bentl. vel ut Cun.* et quae agis. —30 Pulsas *MS. Bersm.*

---

nam pingue dicitur ingenium quod non subtile, sed veluti crasso filo: sic et togam dicimus pinguem.

16 Hinc indicare incipit felicitatem suam rusticantis, quam auget comparatione vitae urbanae. G.

In montes; in Sabinos meos.

Dilog*ως* *arcem* posuit pro montis summitate, et pro regia. *In arcem belle dixit, velut rex in villula mea.* Vet. Schol. B. *Arx*, villa in monte. Z.

17 Parenthesi inclusi versum, ne interpellet nexum sententiae. G.

Illustrem, illuminem: exsequor. Vet. Schol. Cruq.

Pedestri, humili, prosaica.

18 *Mala*, molesta: *ambitio, visitatio amicorum.* Vet. Schol.

Perdit, enecat, ineptiendo scilicet et potando.

Plumbeus, quod plumbeos reddat. B. Insalubris, qui corpus solet grave et languidum reddere. Z.

19 *Gravis*, saevus, pestiferus.

Libitina locus est in urbe quo constituuntur qui efferenda corpora conducunt, et praebent funeribus necessaria. Vet. Schol. *Sub tutela Libitinae erant Designatores, Pollinctores, Ustores, Sandapilarii, Vespillones, Praeficae, et Bustuarii.* Torrent.

20 *Janus* et *Jana;* Sol et Luna, Κόρος et Κόρη, ab *ἰαίνειν*, juvenescere. Unde *Divus Janus* et *Diva Jana:* quod sint perpetuo juvenes; et per hoc aeterni. *Tu puer aeternus—deus temporum et dierum: dicitur hic praeesse rebus incipiendis.* Vet. Schol.

Vitam urbanam descripturus incipit a prima parte diei, matutino, cui, ut omnium rerum initiis *Janus*, respectu diei *Matutinus* dictus praeest. G.

Libentius audis; omnia deorum nomina citabant in hymnis, quod nescirent quibus gauderent potissimum.

21 *Unde*, quo invocato.

22 *Instituunt*, ordiuntur, ineunt.

23 *Romae, ad tuum Forum.* Vet. Schol. B. Cum Romae sum, mane me in forum tuum invitum etiam rapis, et sic mihi imperas, *Eia*, &c. G.

24 *Officium* est quo persona nostra damus operam amicis.

Quisquam, quidam alius.

Respondeat, satisfaciat. Vet. Schol. Cruq. h. e. fidejussorem se praebeat.

Urgue, propera. Vet. Schol. Cruq.

25 *Radit, stringit.* Vet. Schol.

26 *Interior gyrus* est, quem equi faciunt prope metam circi: a qua quo magis se removent, tanto majorem faciunt gyrum, s. anfractum, &c. G. *Interiore gyro*, breviore circulo, h. e. facit diem breviorem. Cf. Broukhus. ad Tib. IV. 1. 93. Z.

27 Cogitavit de Graeco Proverbio, Ἐγγύα παρὰ δ' ἄτη. B. Similiter Germani *sponsorem obtorto collo rapi* proverbio dicunt. G.

Clare certumque; satis ancipiti discrimine. B.

Ad Maecenatem memori si mente recurras.
¶ Hoc juvat, et melli est, non mentiar. At simul atras
Ventum est Esquilias, aliena negotia centum
Per caput et circa saliunt latus. Ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.
De re communi scribae magna atque nova te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
Imprimat his cura Maecenas signa tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit, et instat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Maecenas me coepit habere suorum
In numero, duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, et cui concredere nugas
Hoc genus; Hora quota est? Threx est Gallina Syro par?
Matutina parum cautos jam frigora mordent:
Et quae rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subjectior in diem et horam
Invidiae. Noster ludos spectaverat una;

---

32 Mentior *Sax. et MSS. Bersm.*—44 Thrax an Gall. *Lamb. et MSS. duo Bersm.*—48 Invidiae noster. Ludos spectaverit—Luserit *Bentl.*

Verba sponsionum quam clarissime concipiuntur, et adhibita stipulatione certa redduntur. G.

29 Bentleius de suo posuit *quam rem agis*, nimis scabre uti ego sentio. B.

Mutavi distinctionem, ut *improbus* fiat convicium cujuscunque cubito demoti ab Horatio, in ipsum Horatium. *Urguet* positum absolute, ut *inquit*, de quo Bentl. Ser. 1. 4, 78. *Urget tardus* aliquis, *cui facta injuria, iratis precibus*, imprecationibus, diris, ac dicit, Tu, Horati, *pulses*, &c. G. Vulgo distinguunt *agis? improbus urget.* Z.

Improbus, imprudens, maledicus: *urguet*, instat.

30 *Precibus, imprecationibus.* Vet. Schol.

Tu pulses; Comice de se loquitur secunda persona, et Emphatic*ως*, quasi dicat, Oportet tamen me surdum esse et properare.

31 *Memori mente;* promiserat enim ad coenam. B. Animo cupido et hoc agente. Z.

32 *Hoc juvat;* pulsare scilicet plebeculam. B. Quin juvat ad Maecenatem ire. G.

Atras, exsecrando dicit *atras*, quasi infelices, et horrendas. B. Immo, nuper atras, funestasque. Vid. Ser. 1. 8. 14. sqq. G.

33 *Esquilias*, ad domum Maecenatianam.

34 *Ante secundam;* nam *Exercet raucos tertia causidicos*, ut ait Martialis. *Tertia* autem nobis Nona est.

35 *Sibi adesses;* h. e. advocatus sis, vel etiam testis.

Ad Puteal; in quo Tribunal solebat esse Praetoris. Vet. Schol. Vid. Epist. 19.

36 *De re communi; hoc loco significat se Horatius Decuriam habuisse.* Vet. Schol. B. Vid. ad Sat. 2. 5. 55. In Decurias divisi scribae, decuriam i. jus illud collegii et protestatem adeo scriptum faciendi emere vendere poterant. G.

Nova, inexspectata.

37 *Reverti;* ad curiam scilicet scribarum, quorum erat de numero.

38 *Signa*, Augusti sigillum quod custodiebat. B. *Cura*, fac ut. Z.

39 *Dixeris*, impersonaliter, et negligenter: debeat enim *si dicam*, vel *dixerim*. G.

43 *Nugas; Hoc non sine tacita nota Maecenatis, qui nihil serii communicabat Horatio.* Vet. Schol. Cruq.

44 Torrentii et Cruquii Codices legerunt *Threx* pro *Thrax*, quod perinde est. Thrax parmula Thracica et gladiolo falcato depugnabat.

45 De frigoris noxa Sat. 1. 1. 80. Ceterum juvabit cum hoc charactere componere illum quem ex Ennio refert Gell. 12. 4. G.

48 *Noster;* Ethopoeia Invidorum. B. V. Sch.

Luserat in campo; Fortunae filius; omnes.
Frigidus a Rostris manat per compita rumor:
Quicunque obvius est, me consulit; ¶ O bone, (nam te
Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet)
Num quid de Dacis audisti? ¶ Nil equidem. ¶ Ut tu
Semper eris derisor! ¶ At omnes Dî exagitent me,
Si quicquam. ¶ Quid? militibus promissa Triquetra
Praedia Caesar, an est Itala tellure daturus?
Jurantem me scire nihil mirantur ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silentî.
Perditur haec inter misero lux, non sine votis:
O rus quando ego te aspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis
Ducere solicitae jucunda oblivia vitae?
O quando faba Pythagorae cognata, simulque
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes coenaeque Deûm! quibus ipse meique,

---

57 Miratur *Bentl. ex uno cod.*

---

ad vocem *Noster*, *Ita dicebant*, inquit, *invidi.* Nempe invidorum de se Sermones poeta refert hos: Noster Flaccus ludos spectaverat una cum Maecenate—Luserat cum Maecenate: omnes subjiciunt, Fortunae filius est hic homo. Illud *spectaverat—luserat* indicio est, has esse quasi de medio sermone excerptas particulas: alias enim posuisset *spectavit, lusit.* Si probasset Bentleius, vel probari posse putarem, *Noster* poni posse pro *ego;* plane probarem illius lectionem: *Per totum—invidiae noster. Ludos spectaverit una, Luserit*, &c. G.

Ludos, Comoedias.

Miror placuisse Bentleio *spectaverit* et *luserit* pro *spectaverat* et *luserat*, auctoritate rariorum Codicum tantum. Plusquam perfecto modo utitur Horatius pro Recordativo Tempore.

49 *In Campo* Martio se exercuerat.

Fortunae filius; sic et Graeci παῖδα τῆς τύχης fortunatum dicunt, uti Sophocles.

Omnes, supple dicunt.

50 Omissum *si* vel quoties. G.

Frigidus rumor; rumor surdus, vel nullo, vel incerto auctore. B. Fortassis *rumor frigidus* est tristior, qui frigore s. metu percellit animos hominum. Z.

A Rostris; Rostra erant in Foro: In Foro autem et Compitis maxima hominum frequentia.

51 *O bone!* Frigida compellatio.

52 *Deos* dicit *Augustum et Maecenatem*, non tamen sine mixtura Ironiae, ex invidi persona.

53 *De Dacis, qui tunc rebellabant Romanis.* Vet. Schol. Cruq.

54 *Derisor*, 'Είρων, A BANTERER.

Exagitatur a diis, qui ob scelus perpetratum furore concutitur. Vet. Schol. Cruq. B. Puto in tali contextu non elidi vocalem contractam in Dî, sed legi *Dî'xagitent me*, Graeco more. G.

55 *Post bellum Philippense metationem agrorum promisit Caesar.* Torrentius. Sed probabilius est accidisse post bellum Actiacum, de quo nunc agit Horatius. B. Ex Bentleianis rationibus, quae mihi videntur veriores, ad A. U. 718. ubi Sexto Pompeio devicto, exuto Lepido, agros divisit: de qua re Dio, 49. 14. G.

Triquetra, Sicula, Trinacria. *Militibus emeritis vel dabatur stipendium ex aerario, vel assignabantur agri quos colerent.* Vet. Schol. Cruq.

57 Non placent Bentleii *miratur*, nam de pluribus agit. Quin et *Quicunque obvius est* [v. 51. supra] vim habet Pluralis Numeri, neque in tali casu Singulare Verbum satis videtur convenire.

Unum, unicum.

58 *Scilicet*, plane, pro certo.

62 *Ducere oblivia*, tanquam haustu Lethaeo: et mecum est Torrentius *Ducere, id est, potare.* Vet. Schol.

63 *Cognata;* Pythagoras credebat fabarum

Ante larem proprium vescor, vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est,
Siccat inaequales calices conviva solutus
Legibus insanus; seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis uvescit laetius. Ergo
Sermo oritur non de villis domibusve alienis,
Nec, male necne Lepos saltet; sed quod magis ad nos
Pertinet, et nescire malum est, agitamus: utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati?
Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos?
Et quae sit natura boni? summumque quid ejus?
Cervius haec inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Si quis nam laudat Arellî
Solicitas ignarus opes, sic incipit: ¶ Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, et attentus quaesitis, ut tamen arctum
Solveret hospitiis animum. Quid multa? neque ille
Sepositi ciceris, nec longae invidit avenae:
Aridum et ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit, cupiens varia fastidia coena

---

67 Prout *omn.* Cum, ut *Bentl. ex uno MS.*—70 Humescit *S. Z. F. Fabric.* 1555. *Glar. Venet.*—77 Vicinos *MS. Bersm,*—78 Nam si quis laudat *Ven. Glar. Lamb.*—83 Ille *etiam G. S. Bos. F.*

---

cauliculis ascendere animas hominum ex Orco, quod faba genitale caput referret. Inferorum portas etiam appellabat fabarum caules, quod geniculis carerent. Vide et alias rationes in Rutgersii Venusinis Lectionibus c. 24.

65 *Deûm; Namque deos didici securum agere aevum*, ut noster alias.

66 *Ante larem*, focum scilicet: nam focus ara est larium.

Procaces, qui confidenter loquuntur et libere. Vet. Schol. Cruq.

67 *Libatis; degustatis, diminutis.* Vet. Schol

Bentleius de suo pro *Prout* posuit *Cum.* Displicuit illi sonus vocis *Prout.* Nimis hic videtur delicatus pro Satirico stilo.

69 *Insanas Leges dicit Archiposian, quando capaces calices ebibunt ad aequales haustus.* Vet.Sch.Cruq.

Capit acria, potest bibere grandia, quod acris potatoris est.

70 Comice *Ergo* pro Deinde.

72 *Lepos, nomen saltatoris opinatissimi.* Vet. Schol. B. Videtur ex re impositum nomen. G.

73 *Agitamus, disquirimus.* Vet. Schol. Cruq.

75 *Usus, utilitas; rectum, honestus.* Vet. Sch. Cruq. Quod ad rationis normam exigitur et rectum est et honestum.

76 *Natura, Definitio.* Vet. Schol. Cruq.

77 *Garrire est jucunde narrare.* Cruq.

78 *Ex re; ad exemplum rei propositae pertinentes.* Vet. Schol. Nam ex re praesenti eas in memoriam revocabat.

Bentleius in vetustissimis reperiri scribit *Si quis nam*, inversim [pro *Nam si quis*] Luciliana constructione.

Arellî, praedivitis et avari. Probabile est colonum hunc fuisse non longe ab Horatii villa, et praedivitem.

82 *Asper*, alienus a deliciis.

Attentus, admodum cautus circa sumtus.

83 *Solveret*, laxaret, aperiret. B. Sensus est:

Vincere tangentis male singula dente superbo:
Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem Urbanus ad hunc, Quid te juvat, inquit, amice
Praerupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
Carpe viam (mihi crede) comes, terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus;
Vive memor quam sis aevi brevis. Haec ubi dicta
Agrestem pepulere, domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Moenia nocturni subrepere. Jamque tenebat
Nox medium coeli spatium, cum ponit uterque
In locuplete domo vestigia; rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magna superessent fercula coena,
Quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes; nec non vernaliter ipsis
Fungitur officiis, praelambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutata sorte. bonisque

92 Vis tu *probat Bentl. et sic G. Z. &c.* Vin' tu *al.*—95 Bene *G. F.*—108 Vernal. *etiam G. Z. F.* Verniliter *Bentl. auctoritas hic et alias fere par.*—109 Praelibans *Bentl. Cun.*

ita tamen parcus et attentus ad rem, ut erga hospitem se liberalem praeberet. Z.

Optime Bentleius ex Libris *ille* posuit pro *illi.*

84 *Longae; habent enim glumum longum.* Vet. Schol. Cruq. Forte legendum *glumam longam.*

85 *Acinum*, pro *racemo [illegible].* Vet. Sch. Cruq.

87 *Male, vix.* Vet. Schol. Cruq.

88 *Cum pater ipse;* Ridicula Stili gravitas.

Horna, hujus anni, sive Horae; *ὡρινῇ.*

89 *Ador, far, zea, vel spelta.* Torrent. B. *Relinquens* scil. hospiti. Z.

90 *Quid te juvat*, cur adeo delectaris.

91 *Praeruptum*, durum atque asperum.

Dorso nemoris, villa erat [illegible].

92 *Vis tu homines;* callide extorquet insinuando.

9 *Carpe viam;* Heroicum charactera affectat in re ridicula.

94 *Mortales animas:* Urbani mures Epicurei sunt. Vult autem significare solis astris animas esse immortales. *Astra tenent coeleste solum, formaeque deorum.* Ovidius.

97 *Vive memor*, h. e. carpe diem.

98 *Pepulere*, attigit ejus aures.

Levis exsilit; Enargia sive Iconismus.

101 *Medium coeli spatium.* Metaphora a Circo, qui templum erat coeli et imago mundi.

103 *Canderet*, rubore fulgeret.

104 *Fercula, vasa quae plena pulmentariorum sunt, et ponuntur in canistris cum his quae superfuerunt.* Vet. Schol.

105 *Procul*, in altum, quomodo et Virgilius: *Et jam summa procul villarum culmina fumant.*

Rebus agit laetum convivam; cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave; magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. Tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, ait, et valeas: me silva cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

SATIRA VII.

Lepide se ipse carpit ex persona servi: et ostendit liberum esse solum sapientem. B. (Sequitur hic quoque morem suum, et severiora praecepta, quae approbare se aulicis suis posse vix sperat, ex persona Crispini proponit (ut in Damasippo s. 2. 3.) quae venusta quadam Oeconomia hic a servo sibi suo fingit ingeri. G.) Inducitur servus, qui data per Saturnalia dicendi libertate, Horatio ea objecit, quae ei vulgo ab obtrectatoribus et malevolis hominibus crimini data esse videntur. Hac ratione haud dubie efficere voluit, ut obtrectatio vana et irrita redderetur. Nam quae hic vituperantur, ea primum a servo nequam proferuntur, deinde partim sunt reprehensione non digna; partim prorsus sunt ficta et a persona Horatii aliena, veluti quae Davus ex Crispini Stoici philosophi janitore audierat et hic confuse repetit; partim leviora vitia, a quibus se non liberum esse ipse Poeta alias fatetur, et quorum facile ab aequis rerum judicibus veniam sibi datum iri sperabat.

JAMDUDUM ausculto; et cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. ¶ Davusne? ¶ Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, et frugi quod sit satis; hoc est,
Ut vitale putes. ¶ Age, libertate Decembri

108 *Vernaliter:* ad instar urbani et delicati ministri.

109 *Officiis* ministrandi.

Praelambens, deridet lautorum servos. Minus placet Bentleii *praelibans*, quod in rariore reperit Exemplari. Certe *praelambere* magis erat vernae quam *praelibare*. *Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.* Juvenalis 9. 5.

111 *Agit l. conv.* praebet se laetum convivam. Z.

112 *Excussit*, exterruit.

113 *Currere*, supple *coeperunt*.

114 *Molossis*, *Epiroticis*, Vet. Sch. Cruq.

116 Omnes Cruquii Codices legerunt *valeas*, pro Lambini *valeat*.

117 *Ervo*, 'Ορόβῳ. *Ervum* agrestis est vicia.

SAT. VII.

1 *Ausculto*, auditor sum tuarum Satirarum doctique sermonis. Rutgersius tamen haec verba Horatio tribuit, quod non placet. B. Neque his possum assentiri, neque Bentleio, qui putat his verbis continuari Satiram praecedentem. Sed puto servulum introduci, qui dicat, se jam diu auribus captare, et velut venari opportunitatem loquendi. G.

Tibi, h. e. in te. *Semper ego auditor tantum, nunquamne reponam?* Juven.

Servus, supple *quia*.

2 *Reformido*, prae formidine me contineo.

Davusne? Inducit servum, tanquam Satiricum hypocritam, ridentem omnia quae de virtute splendide dixerat.

(Quando ita majores voluerunt) utere ; narra.
¶ Pars hominum vitiis gaudet constanter, et urguet
Propositum ; pars multa natat, modo recta capessens,
Interdum pravis obnoxia : saepe notatus
Cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani,
Vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas,
Aedibus ex magnis subito se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeste.
Jam moechus Romae, jam mallet doctor Athenis
Vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, postquam illi justa cheragra
Contudit articulos, qui pro se tolleret atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Conductum pavit : quanto constantior idem
In vitiis, tanto levius miser ac prior illo

---

13 Doctus Athenis *Ven. Glar. Lamb. Bentl.*—15 Chiragra *Vulg.* Cheragra *post alios accuratiores etiam Cun.*—17 Pyrgum *G. marg. S. Z. Ven. Glar. Lamb.* Fimum *G. Med.* 1477, *&c.*—19 Ille *Ven. Glar. Bentl.*

Ita, Davus ; Comica confidentia respondet.

3 *Mancipium*, vilissimum servi nomen.

Frugi, h. e. frugi bonae ; non adeo nequam.

4 *Ut vitale putes ; etenim qui nimii sunt in bonis, eos vitales non esse praedicimus.* Vet. Schol. *Eximie boni cito moriuntur.* Torrentius.

Libertate Decembri ; convenienter haec aguntur Saturnalibus, quo tempore ex imitatione aurei saeculi omnes exaequabantur.

6 *Constanter*, perseveranter.

Propositum cursum *urguent* nautae.

7 *Natat*, fluctuat, et per hoc cursum mutat. B. Hanc inconstantiam describit pulchre Ser. 1. 3. pr. G.

8 *Pravum* inhonestum est et contrarium recto. Et rectum et pravum ad rationis normam exigimus.

Obnoxia, prona, proclivis.

9 Pro *annellis* veteres MSS. legunt *anellis*. Lambinus. Sic et Vet. Schol. Bentleius prave *annellis*.

10 *Clavum, propositum vitae.* Vet. Schol. Et bene perseverat in Metaphora. Frustra sunt Interpretes qui clavos vestium crepant. B. Oblitus videtur vir doctus loci, qui hunc illustrat Ser. 1. 6. 17. Et *clavus* ille vestis insigne demum per metaphoram institutum vitae notare potest. Natat Priscus, fluctuat, cum domo prodeundum est clavum ne latum sumat, an angustum, an togam puram ? G.

11 *Aedibus ex magnis* intell. migrans. G.

Se conderet, abderet se in coenaculum aliquod. B. Apte dixit, pro migraret in parvam domum, quae vix libertino digna esset. Z.

12 *Mundior ; paulo liberalior.* Vet. Schol.

13 Quinque Lambini et totidem Cruquii Codices legerunt *Doctor* pro *Doctus*. *Dicitur enim Priscus Oratoriam docuisse.* Vet. Sch. Cruq.

14 *Vertumnus deus est naturae.* Vet. Sch. Cruq. B. Describit pulchre Prop. 4. 2. G.

Quotquot sunt ; fere in omnibus municipiis Italiae consecrabantur ejusmodi simulacra. Vet. Schol.

Iniquis, iratis. Vet. Schol. Quod viam suam ei incusserint omnes isti Protei, sive Vertumni. B. *Natus Vertumnis iniquis* est, qui levi et inconstante est ingenio. Z.

15 *Scurram*, urbanum dicit aliena viventem quadra.

Bene justa quae ejus puniret insaniam. Vet. Sch. *Et nunquam dixi justior unda fuit.* Ovidius, citante Henrico Stephano. B. *Justam* alii de magna et gravi interpretantur. Z.

Bentleius in uno reperit *cheragra*, atque ita ipse edidit, nec male.

16 *Contudit*, edomuit, fregit. Cantundendo fere domantur insani, et feroces equi.

17 *Phimus instrumentum est ligneum stricti oris ex quo conjiciuntur tesserae ; fritillus, pyrgus.* Vet. Schol. Cruq. Mart ali *turricula* est. *Pyxis erat sine fundo.* Alter Schol. [*Phimus* turricula est seu pyrgus, crebris intus gradibus excisis, ex quibus fundebantur tali. Ea turricula statuebatur in media parte alveoli, in quam e *fritillo* talos jaciebant. *Valesius* ad Harpocrat. p. 196.]

Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
¶ Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,
Furcifer? ¶ Ad te, inquam. ¶ Quo pacto, pessime? ¶ Laudas
Fortunam et mores antiquae plebis; et idem,
Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses;
Aut quia non sentis quod clamas rectius esse,
Aut quia non firmus rectum defendis, et haeres,
Nequicquam coeno cupiens evellere plantam.
Romae rus optas, absentem rusticus urbem
Tollis sd astra levis. Si nusquam es forte vocatus
Ad coenam, laudas securum olus; ac, velut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque,
Quod nusquam tibi sit potandum. Jusserit ad se
Maecenas serum sub lumina prima venire
Convivam; Nemon' oleum fert ocius? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, furisque.
Milvius et scurrae tibi non referenda precati
Discedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem; nasum nidore supinor;

---

30 *et* 31 Usquam in-vitus *conj. Marcil.*—35 Fugisque *etiam S. Z. Med.* 1477. *it. Ven. Glar. Lamb. Bentl.*

---

19 *Levius*, tolerabilius. B. Minus. Z.
Cum Turnebo et Lambino pro *prior ille*, reposuimus *prior illo*, quod est Scholiastae probant. Bentleius retinuit *prior ille*, quod mirum videtur. B. *Prior*, praestantior. Z.

20 *Jam contento, jam laxo fune; Translatio est a colligata fera.* Landinus. Nam modo indulgent sibi nihil, modo omnia.

Laborat; et contento tamen et laxo sibi displicet: nam semper relicta quaerit.

21 *Non dices hodie;* ad Emphasin posuit impatienter exspectantis responsionem.

Putida; rancida, inepta, odiosa. Vet. Schol.

23 *Fortunam*, supple *humilem*.

23 *Si quis deus;* etiam impossibilia divinae potentiae fuisse antiquitus creditum est.

25 *Clamas*, ad ravim usque molestus: ac si doceret, quod non crederet ipse, studio contradicendi.

26 *Non firmus;* prae mollitia non vales exsequi quae decreveras.

27 *Coeno cupiens;* expressit Graecum 'Εκτὸς πηλοῦ πόδας ἔχειν, quod Torrentius monuit post Cruquium.

30 *Securum olus; domesticam coenam.* Vet. Sch. *Securum* dicit nullis turbis vel ineptiis interpellatum, et quo quis placide fruatur, et sine aliquo incommodo suo. B. *Velut usquam vinctus eas*, quasi semper ad coenam eas coactus, invitus, quasi vinculis tractus. Z.

32 *Jusserit*, h. e. si jusserit. Z.

34 *Oleum petit ut lotus et unctus abeat coenatum.* Vet. Schol. Cruq. Ego Lucernarium oleum dici puto, nec dubitabit lector: Satis erat olei balnearii apud Maecenatem.

Rectius Bentleius *fert* in Praesenti [pro *feret*] ex plurimis Libris.

35 *Blateras*, incondite clamas.

Pro furisque Bentleius ausus [est] reponere de suo *fugisque*.

36 *Milvius et scurrae;* Vafre Milvium Horatii clientem scurris annumerat, urbanum significans parasitum, magis quam commodum sodalem. Et *Milvius* scribebatur et *Mulvius* in pluribus Libris. In causa fuit quod (ut saepius dictum est) Vocales *i*, *u*, et *y* fere ejusdem fuerint prolationis. Bentleius in Edito suo posuit *Mulvius.*

37 *Dixerit ille*, h. e. posse aliquem dicere. B. Dicere potest Milvius. G.

Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
Tu, cum sis quod ego, et fortassis nequior, ultro
Insectere, velut melior, verbisque decoris
Obvolvas vitium? Quid, si me stultior ipso
Quingentis emto drachmis deprênderis? aufer
Me vultu terrere; manum stomachumque teneto,
Dum, quae Crispini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter nostrûm cruce dignius? acris ubi me
Natura incendit, sub clara nuda lucerna
Quaecunque excepit turgentis verbera caudae,
Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
Dimittit neque famosum, neque solicitum, ne
Ditior aut formae melioris meiat eodem.
Tu, cum projectis insignibus, annulo equestri,
Romanoque habitu, prodis ex judice Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna.
Non es quod simulas? metuens induceris, atque

39 Sim quid vis *Ven. Glar.*—42 Ipse *Glar. Lamb.*—45 Chrysippi *F.*—46 Conjunx *Glar. Bentl.*

38 *Levem*, cupidum. B. Pictura lepida auram et nidorem culinarum captantis, cujus ab ipso respiratu tollatur et velut suspendatur nasus. G.

39 *Popino*, popinarum et ganearum consectator et amator. Z.

Imbecillus, iners, libidini obnoxius et cessator.

Si quid vis, h. e. Si qua cupis. Et Comicum est et Morale. IF YOU HAVE ANY MIND TO IT.

40 *Ultro*, nulla alia causa nisi quod ita velis: sola voluntate.

42 Verba *Obvolvas vitium* sunt ultima eorum quae tribuuntur Milvio. Nunc addit de se Davus, *Quid si me stultior ipso*, non modo Milvio, tui ordinis homine, sed me, servo. G.

43 *Aufer terrere*, h. e. Vide ne terreas; Comica elocutio. B. Hic nempe fingitur frontem contrahere, et minacem digitum tollere Horatius. At servus postulat ut sibi liceat, salvis cruribus, recitare quaedam de Crispini disputationibus sublecta, non in Horatium dicta, sed in vitiosos, quae tamen vernili quadam malignitate torquet in herum. G.

45 *Janitor*; scite Poetae servus Philosophi servum audit.

47 *Acris*, callida, vel ardens.

48 *Sub clara nuda lucerna*, in lupanari scilicet: etiam Juvenalis Messalina erat *fumo lucernae foeda*. B.

51 *Famosam*, infamem. Z.

52 *Meiat eodem*; projecte loquitur ut verna.

53 Non objicit haec servus Horatio: sed, uti dixerat, de Crispini declamationibus quaedam repetere se ait, (qua oeconomia Horatius alium mordere voluit, arbitror) unde etiam v. 72. *Non sum moechus*, &c. Et perpetuo hoc gloriatur, ab illicitis se purum. Quae fuisset impudentia, haec de se scribere? Taceo, quod non constat, an anulo equestri usus, an judicum decuriae alicui adscriptus unquam Flaccus fuerit: licet Tribunatus ei locum in equestribus, (unde una cum Maecenate ludos spectare potuit, Ser. 2. 6. 48.) Augusti gratia censum forte equestrem dederit. G.

Annulo equestri; vaferrime tanquam de persona sua insignem aliquem moechum percutit.

54 *Romano habitu*; Toga Romanorum propria.

Notum est tunc temporis judices electos fuisse ex Equestri et Senatorio Ordine. B. Dama servile nomen etiam Ser. 1. 6. 38. G.

55 *Lacerna*; rusticorum Lacerna cucullata

Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert, uri virgis, ferroque necari
Auctoratus eas; an turpi clausus in arca,
Quo te demisit peccati conscia herilis
Contractum, genibus tangas caput? Estne marito
Matronae peccantis in ambo justa potestas?
In corruptorem vel justior: illa tamen se
Non habitu mutatve loco, peccatve superne,
Cum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem, et vitam, et cum corpore famam.
Evâsti? credo metues, doctusque cavebis.
Quaeres quando iterum paveas, iterumque perire
Possis. O toties servus! quae bellua ruptis,
Cum semel effugit, reddit se prava catenis?

---

62 Ambos *edd. vett.*—64 Peccatque *coll. Sax.*—68 Metues, credo, *Bentl. ex cod.*—70 Totiens *Bentl.*

---

erat, et a servis gestata, uti hodie a mulierculis nostris.

56 *Quod simulas*, h. e. revera servus es.

Induceris; in domum adulterae. Vet. Sch. B.

57 *Altercante*, h. e. metu pugnante cum cupiditate. Z.

58 *Quid refert*, Quid interest? *Refert tanquam Rei fert.* Donatus. Verum nil opus, cum prima syllaba sit communis.

Uri virgis; Gladiatores ita se vendunt, et cautiones faciunt, Uri virgis: ferro necari. Vet. Schol. Cruq. B. Petro. 117. *In verba Eumolpi sacramentum juravimus*, uri, vinciri, verberari,—*tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosissime addicimus.* G.

59 *Auctoratus; qui se vendunt ludo, auctorati vocantur.* Vet. Schol. Auctoramentum pretium erat, quo accepto gladiatores et milites addicebant se.

60 *Conscia*, ancilla. cf. supra Serm. I. 2. 130. Z.

62 *Justa potestas; Lex fuit apud Athenienses, ut adulterum cum adultera deprehensum marito liceret occidere; haec Lex abolita est Lege Julia, quae jussit cognitionem adulterii ad Judices referri.* Vet. Sch. B. *Justa potestas* lege naturali, et consuetudine Romana, de qua etiam pluscula Sat. 1. 2. 37. it. 127. sqq. Lex Julia formam et modum praescripsit ultioni maritorum, sed post hujus Satirae tempora. G.

64 *Non habitu; non deponit ingenuitatis insignia.* Vet. Schol. Cruq.

Mutatve loco; vel gerit se pro ancilla, ut tu pro Dama.

Peccatve superne; inferne tantum meretrix est, neque enim cucullata incedit ut tu, et lacernata prostibula. Caecutiunt hic doctissimi et monstra fingunt, dum non advertunt haec dici πρὸς τἀναντία, ut ait Cruquianus Interpres, qui eo dicto facem nobis praetulit. B.

Fateor etiam me hic non esse Lynceum: nisi quod placet comparari peccatum adulterae humilioris conditionis cum adulteri altioris loci turpitudine. Modestior illa est, cautior est, non se permittit adultero, ut hic committit se adulterae et illius viro. G. Sunt qui *superne* interpretentur ex versu 50. *Z.*

65 *Cum*, etsi. B. Quia. Z.

Mulier, quia mulier.

66 *Ibis sub furcam; in servitutem.* Vet. Schol. Nam furcae ferendae obnoxii erant servi. *Est autem furca lignum plaustri cui temo affigitur;* ut monuit Landinus ex Plutarchi Coriolano. Quin et verniliter jocatur in muliebrem furcam quam subit moechus. B. Hoc vult, quid causae dices, personate serve, si pro servo te tractet maritus, in crucem te agat? G.

Libidinem dicit *dominum.* B. Minime vero, de marito sermo est, quem dominum sibi adulter constituit, ut is possit in vitam, corpus, famam, rem ipsius grassari. G.

67 *Corpore*, ea parte corporis qua vir es.

68 *Doctus*, monitus.

Non sum moechus, ais: neque ego, hercule, fur, ubi vasa
Praetereo sapiens argentea: tolle periclum,
Jam vaga prosiliet fraenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor? quem ter vindicta quaterque
Imposita haud unquam misera formidine privet?
Adde super, dictis quod non levius valeat; nam
Sive vicarius est, qui servo paret (uti mos
Vester ait) seu conservus; tibi quid sum ego? nempe
Tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser, atque
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.
Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus:
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent;
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis; et in seipso totus, teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari;
In quem manca ruit semper fortuna. Potesne
Ex his ut proprium quid noscere? Quinque talenta
Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
Perfundit gelida: rursus vocat. Eripe turpi
Colla jugo: Liber, liber sum, dic age. Non quis;

78 Adde super, dictis *etiam G.* Supra dictis *al.*—83 Sibi qui *etiam G. S. et primae editt.*

69 *Perire*, Hyperbole pro ingens adire periculum.

71 *Prava*, stolide perversa.

73 *Tolle pericl.* cf. de re infra Epist. I. 16. 53. Z.

75 *Rerum imperiis; cui pecunia, amor, libido, homines tot tantique imperant, dignum est te imperare mihi?* Vet. Schol. Cruq.

76 *Vindicta, virga Praetoris qua percutiebantur servi dum liberi fiebant, manumittebanturque capiti imposita: tribus namque rebus fit manumissio, Vindicta, Censu, Testamento.* Vet. Schol. Cruq.

78 Melior Lectio est Bentleii ex Libris, *Adde super* [quam *Adde supra*] h. e. *Super adde*, Luciliano puto stilo.

79 *Uti mos vester ait;* h. e. ut vos ingenui ridentes nominare consuevistis. B. *Vicarius*, servus qui est in alterius servi peculio. Z.

82 *Mobile lignum; plerumque simulacra de ligno facta nervis moventur.* Vet. Sch. Νευρόσπαστα Graecis appellabantur ista. Apage Bentleii *mobile signum.* Majus quid est moveri *lignum* quam *signum.* Quid quod in nullo Libro legatur *signum?*

83 *Sibi qui imperiosus;* qui imperat affectibus. Lege cum Bentleio *sibi qui* [pro *sibique*].

85 *Responsare*, cum vultu negare, et obsistere. B. *Responsare* est detractare imperium. G.

86 Stoicus sapiens deo Stoico similis h. e. mundo, rotundus est, ut ad centrum, ad animum et felicitatem illius, introrsum velut nutu suo ferantur quae agit omnia; a seipso suspensas ut habeat bene vivendi rationes. V. Cic. Fam. 5. 13. pr. Globus marmoreus ob ipsam levitatem non potest facile sufflaminari. G.

Teres, aequalis. Vet. Schol. *Levis.*

87 *Externi ne quid,* τὰ τῶν ἐκτός. Vet. Schol. Cruq.

Per leve, propter levigationem ejus, h. e. perfectam Sapientiam, qua veluti marmorarii manu ad unguem perpolitur Stoicus.

88 *Manca, inefficax.* Vet. Schol.

89 *Noscere, agnoscere.* Vet. Schol.

90 *Vexat*, inquietat dictis, lacessit

Urguet enim dominus mentem non lenis, et acres
Subjectat lasso stimulos, versatque negantem.
Vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella,
Qui peccas minus atque ego, cum Fulvî Rutubaeque,
Aut Placideiani contento poplite miror
Proelia, rubrica picta aut carbone; velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? Nequam et cessator Davus; at ipse
Subtilis veterum judex et callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante; tibi ingens
Virtus atque animus coenis responsat opimis?
Obsequium ventris mihi perniciosius est: cur?
Tergo plector enim; quî tu impunitior illa,
Quae parvo sumi nequeunt, opsonia captas?
Nempe inamarescunt epulae sine fine petitae,
Illusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
Furtiva mutat strigili? qui praedia vendit,
Nil servile, gulae parens, habet? Adde, quod idem

---

102 Nil sum ego *Mediol.* 1477. Ductor *Bos. Animadv.*—105 Quid? tu *Lamb.*—106 Cum opsonia *Ven. Glar.*—107 Immarcescunt *G.*—109 Uva Furtivam m. strigilem. *Lamb.*

---

91 *Gelida, supple aqua.* Vet. Sch. Per istam contumeliam significare voluit amoris extinctionem.

93 *Urguet,* impellit.

94 *Lasso,* inerti.

Stimulos, urticas.

Versat, agitat, quiescere non sinit.

95 *Pausias nobilis Pictor fuit.* Vet. Schol. De quo adi Plinium.

Torpes, prae nimia admiratione obstupescis, et per hoc multa impendis.

96 *Fulvî Rutubaeque,* insignes erant gladiatores: de Placideiano Lucilius; (apud Non. 4. 64.)

Cum Placideiano hic componitur, optumu' longe
Post homines natos gladiator qui fuit unus.

97 *Contento poplite, gladiator dum pugnat extendit poplitem.* Vet. Schol. Cruq.

98 *Rubrica picta;* an in taberna aliqua vinaria, ubi cessator iste potabat?

Velut si; ridicula laudatio plebeii artificis. B. Forte ne artificis quidem, sed otiosi hominis, qui qualemcunque delineandi facultatem a natura habeat, eaque petulanter utatur. G.

100 *Arma viri,* suavissima Parodia Aeneadis. B. *Davus* scil. audit s. dicitur. Z.

101 *Audis;* famam tu trahis unde ego infamiam.

102 *Nil ego; homo nihili.* Vet. Schol. Cruq.

Libum, panis erat dulciarius ex oleo, melle et farre. GINGERBREAD.

103 *Virtus,* est qua viri sumus, et *spiritum* hoc loco significat.

Responsat; verbis Herculis obsistit. B. Vid. v. 85. Baxterus respicit ad Prodicium illum Herculem Xenophontis, voluptate conculcata virtuti se tradentem. G.

104 *Obsequium ventris;* veluti Subjectio est; ex persona enim sua et interrogat et respondet;

105 *Tergo plector,* h. e. ego quidem vapulo, tu cruditatibus laboras.

106 *Sumi,* edi, vorari, usitato Charientismo.

Captas, piscaris, venaris, aut sequeris.

107 *Inamarescunt,* acescunt: vomiturientibus commovetur bilis.

108 *Illusi pedes: qui cum stare se posse credunt, vacillant.* Landinus.

Vitiosum, aegrotum.

110 *Furtiva strigili,* ea Lectio est omnium

Non horam tecum esse potes; non otia recte
Ponere; teque ipsum vitas, fugitivus ut erro,
Jam vino quaerens, jam somno fallere curam:
Frustra: nam comes atra premit sequiturque fugacem.
¶ Unde mihi lapidem? ¶ Quorsum est opus? ¶ Unde sagittas?
¶ Aut insanit homo, aut versus facit. ¶ Ocius hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATIRA VIII.

In Nasidienum Rufum convivatorem vapide garrulum. (Pluscula his similia sunt Ser. 2. 4. G.) Fundanius Horatio rogatus narrat convivium, quo Maecenas exceptus erat a Nasidieno quodam, homine inepto et ridiculo, qui singulorum ferculorum juriumque praestantiam putide enarrat et rationem conficiendi exquisitam exponit. Quare merito ab umbris Maecenatis deridetur hominis stultitia et inepta jactatio.

Ut te Nasidieni juvit coena beati?
Nam mihi quaerenti convivam, dictus here illic
De medio potare die. ¶ Sic, ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. ¶ Da, si grave non est,

1 Ut Nasidieni *cum Bentl. etiam G. et H.*—2 Convivam quaer. *Bentl. Cun.*—4 Dic *omnes ante Ald. it. Tor. Bentl. Cun. G.*

meliorum Codicum, pro *Furtivam strigilem*, estque Hypallage. *Strigil est instrumentum aeneum quo sudorem in balneis solent homines tergere, hodieque in campsariis multae sunt strigiles Romae.* Vet. Schol. Legendum puto *capsariis:* nam Balneorum erant capsae, seu loculi ad res balnei reponendas. B· Mihi videbantur *campsariae* esse tabernae, ubi varii generis scruta venduntur, emuntur, *permutantur*, unde nomen: est enim *campsare*, mutare. G. Sensus est: Quod si servus peccat, qui strigili furto ablata emit sibi uvam; nonne is magis peccat, qui praedia vendit ad opsonia emenda? Z.

112 *Recte*, cum ratione, sapienter.

113 *Ponere*, impendere.

Fugitivus ut erro, sic legimus cum optimis Cruquii MSS. pro *Fugitivus et erro. Est autem erro servus nugator vagabundus, sed tandem ad dominum rediens.* Ulpianus, citante Cruquio.

114 *Fallere curam*, oblivisci solicitudinis.

115 *Atra*, infelix, dira. B. Car. 3. 1. 40. *Post equitem sed . atra cura.* G.

116 Fatigatus Horatius longa disputatione Stoica, lapidem quaerit, vel sagittas, quibus importunum servum abigat. G.

Unde mihi lapidem? supple comparem.

117 *Aut versus facit;* Dilogως et παρὰ προσδοκίαν: nam et potentes laesisse significat, et cum furentis gestibus versus suos componere consuevisse. Rodebat ungues et caedebat pluteum. B. Cum *sanos* arceat Helicone poetas Democritus, &c. Vid. Ars Poet. in fine. G.

118 *Opera*, operarius.

Nona'; quasi octo servos Horatius miserit in ergastula agri Sabini. Vet. Schol.

SAT. VIII.

1 Cum duobus Cruquii Codicibus, et Despauterio Grammatico, reposui *Ut te*, cum alii ponant *te* post *juvit.* In causa fuit Rhythmi confragositas ex nimia imitatione Lucilii. B. Si hoc placeat, *Nasidieni* nomen semper incipiet a Dactylo: qui alterum praefert, *i* inter *d* et *e* consonantem faciet, ut in *abiete*, *pariete*, cum Dactylum faciunt. Ceterum *Rufi* cognomen, quod v. 58. habet Nasidienus, favet con-

Quae prima iratum ventrem placaverit esca.
¶ In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
Captus, ut aiebat coenae pater; acria circum
Rapula, lactucae, radices, qualia lassum
Pervellunt stomachum, siser, halec, faecula Coa.
His ubi sublatis, puer alte cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit, et alter
Sublegit quodcunque jaceret inutile, quodque
Posset coenantes offendere: ut Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
Caecuba vina ferens; Alcon, Chium maris expers.
Hic herus; Albanum, Maecenas, sive Falernum
Te magis appositis delectat; habemus utrumque.
¶ Divitias miseras! Sed queis coenantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.

---

5 Pacav. *G. S.*—10 His ut *Sax. Cun.*

---

jecturae, Horatio hic propositum fuisse *Salvidienum*, de quo Sueto. Aug. 66. Fingit autem Horatius se agere cum Fundanio, vid. v. 19. G.

Beati sibi videntur ineptuli.

2 *Here* pro *heri.* Vet. Schol.

3 *De medio;* festis diebus maturi coenabant Veteres. B. Seu festus dies fuerit seu profestus; coena certe haec tempestiva. G.

4. *Da*, *dic.* Vet. Schol. Cruq. Omnes tamen Cruquii atque Torrentii Codices legerunt *Dic:* Ex glossemate ut puto. Sic et Virgilius, *qui si da, Tityre, nobis.* Et magis Comice et blande dicitur *Da* quam *Dic.* Bentleio tamen magis placet *dic,* quod ex interpretamento est.

5 Bene *placaverit* cum praemiserit *iratum.*

6 *Lucanus*; *valentissimus.* Vet. Schol. Cruq.

Leni Austro; non aestuoso. Vet. Schol. Cruq. Ne foeteret scilicet; austro tamen flante, quod *affirment lassam carnem apri esse meliorem.* Alter Schol. B. Pro *lassam* forte legendum *laxam.* Forte ita excusavit Nasidienus *rancidum aprum.* Vid. Ser. 2. 2. 41. G.

7 Ridicule *patrem* nominat quem puerum putabat. Fidem facit pater cum docet. B. Simpliciter *coenae pater* est pater familias, qui etiam *dominus coenae* vel *epuli* vocatur. G.

8 *Rapula*, *Diminutive pro rapis seu napis.* Vet. Schol. Cruq.

Radices, Ῥάφανοι. Vet. Schol. Cruq. Sic et Ovidius; *Intubaque et radix.*

9 *Pervellunt*, pertinaciter vellicant, et bene de lasso sive pigro.

Siser, Tiberio Caesari erat in deliciis: Galli vocunt *Cheruy*, nos SKIRRET, quod corruptissime profertur pro SUYCKERWORT, ut appellatur Belgis. De Halece et Faece vide supra 2. 4. 73. B. Hic dubium non est, e vino Coo paratam. G.

10 *Alte cinctus*, quo expeditior esset. Cruquius legit *alter* ex tribus MSS. quod non probo.

Acernae mensae prima post citream gloria. Torrentius ex Plinio.

11 *Gausape, mappa villosa, hic Gausapes.* Vet. Schol. A CARPET. *Nobilius villosa tegant tibi gausapa citrum.* Martialis. Usus est ipso gausape pro peniculo. *Purpureo tersit tum latus gausape mensas.*

13 *Attica virgo*, Κανηφόρος, quae lento passu progreditur; Proverbialiter, quale Ἥραιον βαδίζειν. B. In solennibus pompis sacras cistas aut canistra ferebant virgines, κανηφόροι. Vid. ad Ser. 1. 3. 11. et Spanhem. ad Callim. p. 731. sq. G.

14 *Fuscus Hydaspes*, servulus Indus.

15 *Maris expers*, h. e. *Factitium, de quo Cato.* Cruquius. B. Acron, *Cui aqua marina more Graeco non est adjecta.* Vinum Graeco illi simile parare docent ex vino Italico, muria affusa, Cato 24. et 105. it. Colum. 12. 37. *Chium* vinum, cui aquae marinae, ut alias solet nihil affusum est. G.

18 *Divitias miseras!* quae scilicet miserum habebant Dominum, *Quis ferat istas Luxuriae sordes?* Juvenalis 1. 140. B. Nihil hactenus

¶ Summus ego, et prope me Viscus Thurinus, et infra,
Si memini, Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
Ridiculus totas simul obsorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,
Indice monstraret digito: nam caetera turba,
Nos, inquam, coenamus aves, conchylia, pisces,
Longe dissimilem noto celantia succum;
Ut vel continuo patuit, cum passeris atque
Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
Post hoc me docuit, melimela rubere minorem
Ad lunam delecta: quid hoc intersit, ab ipso
Audîeris melius. Tum Vibidius Balatroni;
Nos, nisi damnose bibimus, moriemur inulti:
Et calices poscit majores. Vertere pallor
Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acres

---

23 Supra *S.*—24 Semel *et* simul *bis et tantundem auctoritatis habet, et eandem significationem.*—29 Passeris assi et *Bentl. ex MSS. Lambi.* Assi, atque *Cun.*—30 Porrexerit *G. F. &c.* Porrexit *conj. Marcilius.*—35 Poscunt *Ven. Glar.*

---

sordidum video equidem. *Miserae divitiae*, quae sic sollicitum habent dominum, quem copia incertum faciat. G.

19 *Fundanius* Poeta erat insignis et Horatio familiaris. B. *Tibi* more gr. regitur ab *una*, *ἅμα σοι, una tecum.* Z.

Laboro, impatienter cupio, gestio.

22 *Umbrae* joculari nomine dicuntur a vocatis ad coenam una adducti. B. Puto autem Maecenatis umbras fuisse Balatronem et Vibidium, qui cum illo medium triclinii lectum occuparint. Nomentanum et Porcium sibi quasi subservituros, et adjutores quosdam sibi Nasidienus assumsisse videtur: inter quos accumbit *ipse, αὐτὸς*, Paterfamilias v. 23. Vibidius et Balathro liberius omnia agunt. Nomentanus deinde solatur Nasidienum: ipse et Porcius convivae imi lecti v. 40. Fundanius cum Visco et Vario primi. G. Figuram triclinii vid. Gesn. Thes. voc. Triclinii. Z.

24 Meliores Codices pro *absorbere* legerunt *obsorbere*, quod et Cruquio placuit. Bentleius servat *absorbere*, quod fortasse alio tempore non faceret. B. *Ridiculus obs.* qui ridicule obsorbebat. Z.

25 *Ad hoc*, supple *ridiculus*. B. Intelligo *erat*, fungebatur hoc officio, ut, si quae deliciae latuissent Nasidienum, is demonstraret. Z.

Si quid lateret; erat huic usus edendi maximus.

26 Comice *Nam*, pro *quod attinet ad.* B. Nos nihil curamus, quid esset, quod appositum esset, coenamus taciti. G.

28 *Succum, saporem.* Vet. Schol. Cruq.

30 *Ingustata mihi*, h. e. hactenus mihi nunquam gustata: et cum Lambino et Cruquio *porrexerat* pro *porrexerit* repono. B. *Passer* hic piscis est: de *asso*, quem inculcant, Sat. 2. 4. 38. G.

31 *Melimela Κυδώνια μῆλα.* Vet. Sch. Cruq. Plinio *mala mustea.* Cydonia illarum regionum sunt omnium suavissima. Virgilio *Aurea mala* dicuntur.

Minorem; ad incrementum Lunae. Vet. Schol. Cruq.

34 *Damnose, ut damnum sentiat.* Vet. Schol. Cruq.

Moriemur inulti: nam enecabit nos. Parodia Virgiliana (Aen. 2. 670.)

Nunquam omnes hodie moriemur inulti. B. Male habet illos loquacitas domini sua fercula commendantis: hanc ulcisci volunt. G.

35 *Vertere*, supple *coepit.*

36 Salse *Parochum* dicit, ac si esset caupo ob sordes. B. *Parochi* non sunt caupones, sed qui publice praebent hospitium: nec *sordes*, ut jam

Potores; vel quod maledicunt liberius, vel
Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
Invertunt Allifanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, secutis omnibus: imi
Convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur squillas inter muraena natantes
In patina porrecta. Sub hoc herus, Haec gravida, inquit,
Capta est, deterior post partum carne futura.
His mistum jus est; oleo, quod Prima Venafri
Pressit cella; garo de succis piscis Iberi;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur (cocto Chium sic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud) pipere albo, non sine aceto,
Quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monstravi incoquere, illutos Curtillus echinos,
Ut melius muria, quam testa marina remittit.
Interea suspensa graves aulaea ruinas

---

39 Allifanis *ex MSS. Cruq. et N. Heins. ad Sil. 7. 537. it. Bentl. ob auctoritatem scriptorum recepi: vulgo* Alliphanis.—45 Mixtum *Ven. Bentl.*—50 Mutaverat *Ven. Lamb*—52 Inlutos *Baxt.* Cotillus *Glar.*—53 Remittat *Ven. Glar.*

---

monui, hic apparent; sed putida diligentia, et commendatio epularum. Et metuit potores acres Nasidienus non ob sordes, &c. G.

37 *Quod maledicunt: metuebat enim suas sordes propalari.* Cruquius.

38 *Fervida,* acrius potata.

Exsurdant, ut non possit sentire saporem. Vet. Schol.

39 *Invertunt; est Hypallage, ut sit sententia, invertunt Alliphanes calices, et vinaria tota ponuntur pro vino.* Vet. Schol. Cruq. B. Magis placet, quod additur, vel *οἰνοφόρα κατὰ κεφαλῆς τρέπονται, Vasa vinaria in caput vertunt, ita ut ore terram tangant.* Alliphanis poculis implendis evacuant, ut inverti possint, vinaria. G.

Alliphe oppido Samnii majores callices fiebant. Vet. Schol. Cruq.

Vinaria, οἰνοφόρα. Vet. Schol. Cruq. h. e. lagenas.

40 *Imi convivae lecti,* Porcius et Nomentanus studio parcebant vino, quo gratificarentur domino cui consueverant parasitari. Erant hi accubitores domini, in imo lecto.

42 *Lagenae* fictilia erant vasa angustis collis et ventricosa, quibus haustum vinum triclinio inferebant: minores cadi. Jugs.

42 *Squillas,* modo cammaros dicit.

Muraena, anguilla marina in ipsa testa, qua juscello suo incoquebatur.

45 *Prima cella, optima olearia cella.* Vet. Sch. Cruq.

46 *Garum* liquamen erat ex scombris, quorum optimi capiebantur in Hispania. B. Vid. Plin. 31. 8. pr. Conf. supra Ser. 2. 4. 64. sq.

47 *Citra mare nato;* vino Italico usus est dum coqueretur, Chio post cocturam.

50 *Vitio,* acore. Male plerique *mutaverit* pro *mutaverat.* B. At mihi necessarium videtur, quod libri pene omnes agnoscunt. Acetum alias *vitium* est vini; pro vino hîc *uva* dicitur. G.

51 *Amaras, austeras.* Torrentius.

52 Optimi Cruquii Codices legerunt *inlutos* pro *illutos*, et puto dici hoc loco pro intinctos, aut lavatos, etsi dissentiant omnes. Bentleius *inlotos.* B. Nempe Cruquius *illutos* dicit, cum sua salsugine assumtos: Lambinus non tabefactos, *ἀτήκτους*, integros. Apicius 9. 8. *liquamen* echinis coquendis adhibet. G.

In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus, posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere. Quis esset
Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret; Heu, Fortuna! quis est crudelior in nos
Te deus? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compescere risum
Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
Haec est conditio vivendi, aiebat; eoque
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Solicitudine districtum? ne panis adustus,
Ne male conditum jus apponatur? ut omnes
Praecincti recte pueri comtique ministrent?
Adde hos praeterea casus; aulaea ruant si,
Ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adversae nudare solent, celare secundae.
Nasidienus ad haec: Tibi Dî, quaecunque preceris,
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis.
Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
Stridere secreta divisos aure susurros.

---

58 Rufus capite hactenus, ut si *Cun. ex conj.*—17 Ruent *Ven. Glar.*—75 Preceris *tuetur Bent.* Precaris *vel* precare *al.*

---

53 *Ut melius muria*, h. e. quia mea ratione fit melius liquamen, quam muria est, quae ex piscibus testaceis paratur. *Z.*

Testa marina, Graeca orca, de qua supra 2. 4. 66. Optima muria liquamine constat thynnorum. B. *Testam* non intelligo orcam s. dolium, verum ipsos pisces testaceos ut ostreas, mytilos, &c. G.

54 *Suspensa; consuetudo apud antiquos fuit, ut aulaea sub cameras tenderent, ut si quid pulveris caderet ab ipsis exciperetur.* Vet. Schol.

58 *Erigimur*, *Liberamur a metu.* Landinus; Dilogως. B. Metu se contraxerant ad primum strepitum ac terrorem.

Posito capite; in lectum. Vet. Schol. Cruq.

59 *Flere*, subaudi *coepit*. B. Vel [illegible]; est enim infinitum historicum. G.

60 *Sapiens*, amarulenta Ironia.

62 *Deus*, Epicoeno, seu promiscuo Genere, dicitur, ut Graecis Θεός.

64 *Suspendens omnia naso;* detorto ad rhonchos et sannas, et identidem excusso. *Callidus excusso populum suspendere naso.* Persius.

66 *Tuo;* certa Persona pro incerta. B. Putabam, sermonem directum ad Nasidienum.

67 *Tene;* supple *decet*, vel *aequum est.*

68 *Districtum*, divulsum, distractum.

70 *Recte*, ad unguem.

71 Comice *hos* pro ejusmodi.

72 Certe magis hoc agasonis erat quam commodi ministri. *Agaso is proprie est qui jumenta tractat; hic autem Satirice significat escarum ministrum, quem vulgo nominant [illegible].* Vet. Schol. Cruq. B. *Agaso* pertinet ad Na-

¶ Nullos his mallem ludos spectâsse : sed illa
Redde, age, quae deinceps risisti. ¶ Vibidius dum
Quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula ; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo ;
Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. Deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis, sparsi sale multo non sine farre ;
Pinguibus et ficis pastum jecur anseris albi ;
Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
Quam si cum lumbis quis edit. Tum pectore adusto
Vidimus et merulas poni, et sine clune palumbes ;
Suaves res, si non causas narraret earum et
Naturas dominus ; quem nos sic fugimus ulti,
Ut nihil omnino gustaremus, velut illis
Cânidia afflâsset pejor serpentibus Afris.

85 *Hic v. deest Z.*—88 Albae *quid MSS. quasi sexus referret.*—89 Leporis vulsos *Bos. S. Z.*—90 Edit. *etiam G.* Edat *Sax.*—91 Palumbos *Cun.*—94 Veluti si *contra omnes libros Bentl.*—95 Atris *ex MSS. B. ntl.*

sidienum ridendum, qui ejusmodi servum sordidum adhibuerit ad cibos apponendos. *Z.*

74 *Nudare*, propalare.

75 *Ad haec*, supple *dixit.*

76 *Commoda*, bona, vel animo tuo grata.

Comis, suavis, civilis.

77 *Soleas, calopodes ad reparandum convivium.* Vet. Schol. Cruq. Nam accubituri deponebant soleas : erant autem soleae, seu crepidulae domestica calceamenta. B. Vult exire et imperare necessaria triclinio restituendo, rediturus v. 84. G.

Tum postquam discessisset.

78 *Stridere ; notandum est quod in ipso versu sit imitatus sonitum susurri.* Vet. Schol. Cruq.

Divisos, dispertitos.

80 *Redde*, refer, narra.

83 *Fictis rerum ;* ob res fictas, ne scilicet sentiat Nasidienus se a convivis derideri. Hellenismus, ut alibi *vanis rerum.*

Secundo ; Hypocritam agente. Vet. Sch. Cruq. h. e. secundarum partium actorem.

84 *Arte*, ficta scilicet constantia.

85 *Fortunam*, supple *malam.* B. Respicit puto ad illam Platonicam sententiam de vita aleae simili, quam expressit etiam Ter. Ad. 4. 7. 23. *Quod cecidit forte, id arte ut corrigas.* G.

86 *Mazonomo magna scutella.* Vet. Schol. Cruq. Alteri Scholiastae *grande salsare est*, quo scilicet Mazas vel pultes inferebant Veteres. Ridicule positum. B. Neque hîc ridiculum quid indic ri sentio praeter dominum, et credo poetae v. 92. In Libro Coll. Sax. *Scutula* ex glossa pro voce ipsa *Mazonomo* irrepsit. *Salsare*, V. Schol. a *Salsa* est, *Sauce*, majoribus nostris *Saltze. Mazonomo* circumferuntur, de quibus quisque pro lubitu sumere partem invitatur, atque eligere, quid vel quantum placeat. Nomen a distribuenda maza vel pulte. G.

87 *Farre*, micis panis.

88 *Ficis pastum jecur.* Veteres Συκωτὸν, sive *ficatum*, appellavere, ut ostendit Cruquius.

Praecipui honoris erant res albae.

89 *Leporum*, foecundorum scilicet ; nisi suspicati sunt delicati omnes lepores parere, ob famam ambigui sexus.

90 *Edit :* vetuste pro edat. B. Nam *edit* est conjunct. ab *edim, edis, edit :* ut supra Epod. 3. 3. Z.

92 *Si non causas*, an sermonem orsus est de coitu animalium ?

95 Mire *afflasset* de venefica et garrulo, ac si vel spiritu necarent, haec quidem carminibus, ille autem ineptiis. B. *Afflare* etiam dativo jungi, quod dubitare videtur Bentleius, ostendit Stephanianus Thesaurus. G.

Notum est Afros serpentes esse omnium teterrimos.

Q. HORATII

F L A C C I

E P I S T O L A R U M.*

LIBER PRIMUS.

EPISTOLA I.

AD MAECENATEM.

Omissa re ludicra Philosophiae se tradit. (Et philosophemata quaedam, tanquam specimina illius, per lancem futuram addit. G.) B. Horatius, a Maecenate provocatus ad versus scribendos, excusat se ob aetatem ingravescentem, et animi propositum, quo ad sapientiae studium amplectendum ducatur, seligendis philosophorum variorum praeceptis iis, quibus putet se vitam quodam modo regere et instituere posse sapienter, ut certe vitia fugiat careatque stultitia, qua vulgo laborent homines, qui divitias honoresque tantum magni faciant, contemtis animi ingeniique virtutibus, sintque valde sive divites sive pauperes in rebus appetendis et fugiendis inconstantes, et negligentiam rerum minutarum in vitae cultu habituque graviter reprehendat, vitia contra animi gravissima, utpote vulgaria et usitata, non curent.

PRIMA dicte mihi, summa dicende Camoena,
Spectatum satis, et donatum jam rude, quaeris,
Maecenas, iterum antîquo me includere ludo.
Non eadem est aetas, non mens. Veianjus, armis 4

3 Inducere *MSS. Bersm.*—4 Non aetas eadem, non mens *MS. Bersm.*

* Ut *Satira* prima itemque libellus de arte poetica *Epistolae* vocari possunt, propter appellatum ibi Maecenatem, hic utrumque Pisonem: ita Epistolae hae *Satirarum* nomen ob varietatem argumenti et vitiorum reprehensionem ferre possunt, *sermonum* vero propter pedestre genus orationis, &c, G.

1 Primus liber Satirarum, primum Horatiani ingenii specimen vulgatum, habet pri-

Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem;
Solve senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat.
Nunc itaque et versus et caetera ludicra pono:
Quid verum atque decens curo et rogo, et omnis in hoc sum:
Condo et compono quae mox depromere possim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magistri,
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio, et mersor civilibus undis,
Virtutis verae custos rigidusque satelles:

---

6 Totiens *Bentl.*—7 Purgata—aure *coll. Sax.*—10 Ludicra caetera *MS, Bersm.*—16 Versor *MSS. Lambi. et Bos. it. Z. Med.* 1477. *it. Ven. Glar.*

---

mum sermonem inscriptum Maecenati. Sic etiam prima omnium Odarum Maecenatem alloquitur. G.

Tale est illud Virgilianum. Ecl. 8. 11. *A te principium, tibi desinet.* Vet. Schol. Cruq.

Dicende; videtur Horatius hanc Epistolam Maecenatis hortatu scripsisse. Vet. Schol. Cruq.

2 *Spectatum*, Dilogως etiam pro *probatum.* Landinus.

Rudibus batuebant in ludo: Rudis etiam insigne erat missionis a gladiatoria opera, et jam facti lanistae. Publice autem alebantur exauctorati. Erat et duplex rudis; ferula scilicet et gladius ligneus quo iter se batuebant tirones. Vide Lipsii Saturn. Polybio ξυλίνη μάχαιρα.

3 *Ludo:* quia *secuit urbem* ut olim Lucilius, B. Gladiatorium ludum intelligi, manifestum est vel ex *rudis* mentione. G.

4 *Mens*, studium. *Mutatione aetatis fit mutatio montis*, ut scite Landinus.

Vejanius, insignis gladiator ejus temporis.

5 *Herculi Fundano consecravit arma.* Vet. Sch. Gladiatores in tutela erant Herculis. B. Vitruv. 1. 7. *Herculi, in quibus locis non sunt Gymnasia neque Amphitheatra, ad circum* vult aedem aedificari, ut intelligamus, Amphitheatris vel sacella Herculis adjuncta, vel tota fuisse instar templorum Herculis. Hic igitur figunt arma gladiatores. G.

6 *Populum exoret; spectatorum clementia prohibebatur victor invictum saevire.* Landinus.

Extrema arena; cum amplius fugere non posset retiarius secutorem.

7 *Est mihi; ipse animus, qui ἐν ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει*, i. e. *qui in auribus hominum habitare dicitur Herodoto*, ut eleganter Cruquius. Ejusmodi erat Socratis Daemon.

Purgatam, quia *Mordaci lotus aceto*, ut ait Persius 5. 86. nam calido aceti fumo vaporabant aures minus audientes.

8 *Solve senescentem; Sicut fortis equus spatio qui forte supremo Vicit Olympia, nunc senio confectu' quiescit:* Ennius apud Cic. de Sen. c. 5. citante Lambino. B. *Solve* scil. de curru. Z.

9 *Peccet ridendus*, ridicula peccata committat, ut erat illud in ludis Pompeii, de quo Cic. Fam. 7. 1.: *Honoris causa in scenam redierant ii, quos ego honoris causa de scena decessisse arbitrabar:* et quae de Aesopo addit. G.

Ilia ducat; frequenter anhelet. Vet. Schol. Cruq. *Ilia sunt inter coxas et pubem.* Celsus, monente Torrentio.

10 *Versus* lyricos, *ludicra* satiras, illas *illudere* se *chartis* dicit Ser. 1. 4. 139. Add. 1. 10. 37. G.

11 *Verum animi bonum.* Τὸ καλὸν βίε. Cruquius.

Curo, meditor.

12 *Condo et compono*, recondo et in unum congero; tanquam in penum scilicet, vel promtuariam cellam.

13 *Quo lare:* h. e. in cujus Philosophicae domus clientela sim: et bene *tuter*, cum praeposuerit *duce*, ac si militiae operam daret.

14 *Addictus*, factus alieni juris; Sacramento devovebant se clientes et milites pro salute ducum, verbis ab ipsis ducibus conceptis. B. Gladiatores se addicunt sacramento. Vid. Ser-

Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
Et mihi res, non me rebus, subjungere conor.
Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesque
Lenta videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
Consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
Aeque pauperibus prodest, locupletibus aeque;
Aeque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis:
Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungui;
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia miseroque cupidine pectus?

---

21 Lenta *Bentl. ex MS. vetusto B rthii, quod ob elegantiam et varietatem dicendi recepi pro vulg.* longa. *Sic* nox longa, dies lenta *et* annus piger *commutate dicitur.* Z.—28 Oculos *Lamb. Bentl. et MSS. Bersm.*—29 Inungi *edd. vett.*—30 *Pro* Nec, Et *Med.* 1477. Neu *Cun.*—31 Cheragra *etiam G.* Chir. *al.*—32 Quadam *firmat Cruq.* Quoddam *Z. Med.* 1477.—33 Miseraque *Ven. MS. Bersm.*

---

2. 7. 59. Medici olim jurant in verba sui Hippocratis. G.

Magistri per contemtum dicebantur Philosophi.

15 *Tempestas*, animus, qui instar venti et maris varius est. B. *Hospes*, ad varias philosophorum sectas, tanquam ad loca aliena, in quibus non habitare, sed tantum aliquamdiu commorari animi causa soleo. Z.

16 *Agilis fio;* vitam laudo civilem, ut Stoicus: nam Epicurei sibi vivunt, et curam Reipublicae, si molesta futura est, sapiente indignam putant: Λάθε βιώσας praecipuum horum Dogma est.

17 *Rigidus* ad utrumque substantivum refertur. Vid. ad Od. 2. 19. 28. G.

18 *Aristippus Epicureae sectae princeps fuit.* Vet. Schol. B. Falso: Cyrenaicae, voluptuariae magis etiam quam erat Epicurea. G.

19 *Et mihi res; Stoici dicunt, natum hominem ut a Republica regatur. Epicurei vero ut homo Rempublicam regat.* Vet. Schol. Quod si hoc nequit, ut prorsus eam negligat.

Septem Lambini Codices atque omnes Cruquii cum Vetere Scholiaste legerunt *subjungere* pro *submittere.* Subjunguntur vehicula jumentis, non jumenta vehiculis. B. Huc pertinet illa nobilis vox Aristippi. Ἔχω τὴν Λαΐδα, οὐκ ἔχομαι ὑπὸ τῆς Λαΐδος, *Habeo, non habeor.* G.

21 Bentleius ex ingenio *Lenta* posuit pro *Longa*, quo scilicet Horatium ipsum emendaret.

Opus debentibus; mercenariis. Vet. Sch. Cruq.

22 *Premit*, compescit veluti fraeno.

24 *Consilium*, propositum. B. *Id quod*, &c. h. e. sapientiae virtutisque studium. Z.

27 *Elementis, praeceptis primis.* Vet. Schol. Cruq. *Elementa* dicuntur, quasi quae sint *e limine.*

28 *Non possis;* secunda persona pro prima, Comico ritu, et supprimitur *Si.*

Maluit Bentleius *oculos* Numero multitudinis; sed *oculos* posuit ex mera conjectura. Ego nihil moveo. B. Tanto minus aliquid mutandum, quod *oculos contendere* videtur simpliciter modo hoc significare, versus aliquem locum dirigere oculos, et velut collineare; *oculo contendere* vel *oculis* indicat summum conatum efficiendi, et effectum adeo. G.

Contendere oculo; contento oculo videre.

29 Ipse erat *lippus. In omnibus fere MSS. legitur inungi.* Torrentius.

30 *Glycon athleta fuit fortissimus* Vet. Sch.

31 *Nodosa*, lapidosa, tuberibus informis.

Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quae te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator;
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturae patientem commodet aurem.
Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
Stultitia caruisse. Vides, quae maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devites animi capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
Ne cures ea, quae stulte miraris et optas,
Discere, et audire, et meliori credere non vis?
Quis circum pagos et circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmae?

---

34 Laborem *Cun, post Cruq.*—40 Acconmodet *Sax. et MS. Bersm.*—44 Animi *Z. Med.* 1477. *Fabric.* 1555, *&c.* *Jura fere paria.*—48 Audere *Z.*

Hoc etiam loco Bentleius posuit *cheragra*, quod non improbaverim.

32 Bentleius ex admodum vetusto Exemplari recte reposuit *quadam* pro *quodam*. B. *Est* autem idem quod licet, ut Ser. 2. 5. 103. G.

33 *Fervet*, calet uti febre.

34 *Sunt verba et voces:* Εἰσὶν δ' ἐπῳδαὶ καὶ λόγοι θελκτήριοι, Euripides in Hippolyto, citante Lambino. Notum est carminibus demulceri febres consuevisse.

36 *Tumes*, veluti hydrope. B. Et alioqui *tumere* ad morbos animi refertur. Intumescunt superbi, irati, cupidi. Vid. Bentl. ad Ar. P. 197. G.

Bene *piacula;* nam Veteres morbos omnes ad iram deorum referebant, ut dudum monuit Celsus.

37 *Ter pure lecto; ut se mergunt qui se purgant.* Vet. Schol. Deridet enim piacula sacerdotum.

Recreare, levare.

39 *Ferus* durus, incultus, indomitus. *Feritatem vocat inscitiam et animi duritiem.* Vet. Sch. Cruq.

40 Animus subigitur et purgatur Philosophia, uti ager *cultura.*

41 *Virtus est;* bene haec intulit cum jam culturae meminerit, qua purgantur agri infelicibus herbis.

43 *Repulsam, rejectionem ab honoribus.* Vet. Schol. Cruq.

44 Tres Cruquii Codices legerunt *Quanto animo* pro *animi*, h. e. quanta audacia. Bentleius cum aliis praetulit Genitivum *animi*, Horatiana varietate parum perpensa. B. Revocavi lectionem plurium librorum bonam. *Z.*

Labore, discrimine, vitaeque periculo.

46 *Per mare: hoc loco Theognidis versus imitatus est, qui ait:* Ἢν δὴ χρὴ φεύγοντα καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον Ῥιπτεῖν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων. Vet. Schol.

Per ignes, per torridam Zonam.

47 *Mirari*, est pro magno aut bono aut malo aliquid habere, ut mox Epist. 1. 6. 1. *Nil admirari.* G.

48 *Discere, et audire:* ὕστερον πρότερον. Vet. Schol. B. *Audere*, quod prima habet editio, mihi blanditur, ut sit vehementior et acrior cohortatio. Brevior longe ad tranquillitatem via est, si audeas contemnere, quae mirantur alii, quam si ea parare studeas. G.

Meliori, doctiori. Vet. Schol. Cruq.

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
O cives, cives, quaerenda pecunia primum est,
Virtus post nummos: haec Janus summus ab imo
Prodocet; haec recinunt juvenes dictata senesque,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque:
Sed quadringentis sex septem millia desint;
Plebs eris. At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si recte facies. Hic murus aheneus esto,

---

52 Vilius est auro argentum *Bentl. et MS. Bersm.*—55 Perdocet *Z. Med.* 1555. Praedocet 2 *MSS. Cruq. Fl.*—*Versum* 58. *ante* 57. *posuit, et hunc a* Sed *incepit unius MS. aetate Cruquius, quem secuti Bentl. Mait. Cun. Sanad.* Sed *habent MSS. plures, etiam G. Inde vero transpositionis necessitatem eo minus colligas, quod illud* Sed *potest indicare excusationem avarorum omissa per solennem ellipsum conditionali particula.* Gesn. *Equidem ob sensus elegantiam et librorum auctoritatem secutus sum Bentl. Vulgo autem sic:* Si quadringentis sex septem millia desunt, Est animus tibi, sunt mores, et lingua fidesque. Z.

---

51 *Conditio dulcis, non dulcis palmae.* Satis mirari nequeo Interpretes latuisse Interrogative distinguendum esse post *Olympia.* B. Ut sumus homines, mihi contra videtur sententia huic loco aptissima nasci, si ita jungas, quis athleta circumforaneus non malit Olympia coronari, si spes et conditio offeratur sine labore assequendae illius palmae? Miratur Horatius, non potius cupidinem malum exstirpare homines, et sic finem bonorum consequi, quam pugnare cum quotidianis perturbationibus. Qui ἀπάθειαν habet, vicit Olympia: qui studet satisfacere cupiditatibus, pugnat quotidie pugnas ignobiles. G.

Sine pulvere, Proverbialis Elocutio, ἀκονιτί. Erasmus.

52 Hinc novo quasi exordio ostendit inconstantiam et stultitiam hominum, qui in ore quidem habeant praeclaram sententiam *Vilius argentum* cet. sed eodem tempore, si non totidem verbis, toto tamen vitae tenore clament, *O cives, cives!* eamque sententiam legibus etiam sanciant. G.

Bentleius posuit *Vilius est auro argentum.* Verum ejusmodi errores labenti memoriae videntur tribuendi.

53 *O cives;* Ironica Prosopopoeia, qua vult significare urbanos pluris facere Arithmeticam quam Philosophiam. *Romani pueri longis rationibus assem Discunt in partes centum diducere.* De Arte Poet. 325. sq.

54 *Janus summus;* h. e. Universum Forum et Romanus Populus. V. s. 2. 3. 18.

55 *Prodocet, aperte docet.* Vet. Schol. Cruq. Atque haec lectio est plurium atque meliorum Codicum, cum alii habeant *Perdocet.* Mecum sunt Lambinus et Cruquius, (Bentl. Bos.) Torrentius contra est. B. *Recinere* est ad molestiam usque audientium aliquid repetere: ita ICtos *cantores formularum* appellat Cicero de Orat. 1. c. 55. Origo ab avibus cantatricibus. G.

Senesque, h. e. aeque ac senes, vel una cum senibus, quos habent praeceptores.

56 Hoc versu utitur Sat. 1. 6. 74. ubi est descriptio puerorum ludum literarium frequentantium. Hic illo Satirice utitur, ut indicet, senes etiam toto die puerili illa exercitatione computandi, numeros et aera suarum rationum tractandi, occupatos esse. Ita hic versus, qui insiticius videri poterat, et visus est Cuningamo, gratiam et venerem addet orationi. G.

57 *Animus;* supple *generosus,* vel *liberalis.*

Mores; supple *probi et belli.*

Lingua, eloquentia.

58 Non est mirum homines ita diligenter computare nummos. *Si* enim *quadringentis* millibus HS. qui equestris census est, modo *sex* vel *septem millia desunt;* si de reliquo *est animus tibi—Plebs eris.* Plane haec verborum ordinatio indignitatem auget, et invidiam facit legi, quod sibi admovet illa duo *Est animus, mores, lingua,* et *Plebs eris.* Ut non reprehenderim lectionem, quam transpositio duorum versuum efficit: sic receptum ordinem multo digniorem poeta arbitror. G.

59 *Plebs eris;* i. e. *In quatuordecim ordinibus non sedebis.* Vet. Schol. Δῆμος ἔσῃ.

Rex eris; Pueri ludentes magistratus exercent et Reges creant.

60 *Si recte facies;* si jura servaturus es, nec tuo arbitrio imperabis. B. Nihil opus est, ut hic peculiarem ludum βασιλίνδαν cogitemus. Olim moris fuit *regem* vocari a pueris et adul-

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum est
Naenia, quae regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis et decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui, rem facias; rem,
Si possis recte; si non, quocunque modo rem;
Ut propius spectes lacrimosa poëmata Pupî:
An qui, fortunae te responsare superbae
Liberum et erectum, praesens hortatur et aptat?
Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic judiciis fruar îsdem;
Nec sequar aut fugiam, quae diligit ipse vel odit:
Olim quod vulpes aegroto cauta leoni
Respondit, referam: Quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.

---

67 Puppi *vulg.* Puppî *Lamb*—69 Optat *vulg.*

tii ludentibus, qui optime rem gessit. Locum Platonis in Theaeteto, et alium Dionis Chrysost. laudavit hic Lambinus. Et quid hodie in Germaniae urbibus notius est *rege jaculatorum?* Similis est hujus loci suavitas Epigrammati primo Callimachi, ubi Pittacus petentem consilium de uxore ducenda ad pueros ludentes ablegat, qui frequentant illud, *τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.* Sententiam, *Hic murus* saturae lege vel licentia intexit poeta, ac statim ad naeniam illam puerorum, ejusque interpretationem redit. G.

Hic murus aheneus; innocentia sit tibi pro munimento Regi inexpugnabile. Conscii arcibus magis fidunt quam civibus. Proverbiali sermone *aheneum* dicimus quod rumpi nequit; potuit etiam cogitare de muris Trojae.

62 *Lex Roscia est qua cavetur, ut proximis ab Orchestra quatuordecim gradibus spectent, quibus est quadringentorum sestertiorum.* Vet. Schol.

63 *Naenia*, puerilis cantilena. *Hoc dicto valde gravat Legem Rosciam.* Vet. Schol. Cruq.

64 *Et maribus Curiis;* h. e. generosis et justis, qui scilicet ad normam hujus cantilenae Rempublicam regebant. B. Heroës illi tales facti sunt, quales illos admiratur posteritas, quod non cecinere modo pueri cum essent, sed viri etiam animum sic induxerunt, regem esse qui *recte faciat:* non qui *rem faciat.* Hanc deinde formulam, ipsa repetitione ridiculam et odiosam reddere studet. G.

65 *Facias*, lucreris. B. *Qui* scil. *suadet.* Z.

66 *Recte*, juste. Notam aliquam historiam tangit. B. Est hic Ellipsis Graecis, amicis Horatii, usitata. *Si possis recte*, bene habet! *si non*, &c. Tanto facilius autem potuit uti hac omissione, quod ipsum *recte* repetitum apodosis locum sustinere valet, *si possis recte*, recte est! G.

67 *Lacrimosa; Pupius Tragoediographus ita affectus spectantium movit, ut eos flere compelleret, inde istum versum fecit: Flebunt amici et bene noti mortem meam: Nam populus in me vivo lacrymatus est satis.* Vet. Schol. B. *Ut propius spectes*, h. e. sedeas in quatuordecim, s. ut sis locuples s. eques. *An qui*, scil. *suadet.* Z.

Pupî; hoc ex Libris ostendit Bentleius. Plurimi erant *Pupii* Romae, ut patet ex Inscriptionibus.

68 *Responsare; contumaciter respondere.* Vet. Schol. Vid. Ser. 2. 7. 85.

69 *Liber* est qui audacter promit quae sentit. *En ego liber, Ille ferox tacui.* Ovidius Met. 1. 757.

Praesens, valens persuasione. Vet. Schol. Cruq.

Septem Cruquii et novem Torrentii Codices legerunt *aptat* pro *optat.* *Aptat, format.* Vet. Schol. Cruq. Concinnat.

71 *Porticibus*, ambulacris. CLOYSTERS. B. *Judiciis fr. iisdem*, h. e. idem sentiam de rebus appetendis et fugiendis. Z. [Male Bentl. *ferar* pro *fruar.* judiciis frui signif. fructum capere ex aliorum de nobis judiciis ac sententiis ad vitam emendandam sive regendam.]

74 *Quia me vestigia; Luciliana sunt haec.* Vet. Schol. Lucilii Distichon est apud Nonium: *Quid sibi vult, quare fit ut intro versus et ad te spectent atque ferant vestigia se omnia prorsus. Ad Paradoxa Stoicorum descensum sibi facit.* Vet.

Bellua multorum es capitum: nam quid sequar? aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant:
Multis occulto crescit res foenore. Verum
Esto, aliis alios rebus studiisque teneri;
Iidem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis,
Si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
Festinantis heri; cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium, cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri. Lectus genialis in aula est?
Nil ait esse prius, melius nil coelibe vita;
Si non est, jurat bene solis esse maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat coenacula, lectos,
Balnea, tonsores; conducto navigio aeque

---

76 Capitum es *Z. Med.* 1477.—78 Frustis *G. S. Z. Med.* 1477. *Fabr.* 1555. *Lamb*—82 Possuntne *Lamb.*—83 Nullius in urbe *Z.*—91 Viden' ut mutat *Bentl. conj.* Rides *Cun.*—92 Conducit navigia *MS. Bersm.*

Schol. h. e. Omnes praeter sapientes et insanos et servos esse: certe tam libertati quam vitae metuebat Aesopi vulpes.

76 *Bellua multorum;* tanquam altera Hydra. Vet. Schol. Cruq.

Non video cur Bentleius mutaverit *es* in *est*, cum Poeta alloquatur Populum Romanum sub tertia [s. secunda] Persona. B. Non tantum bellua es, o popule, ut ille leo, periculosa; sed multorum capitum, quam quis sequi, ne si velit quidem possit. G.

77 *Conducere publica; Queis facile est aedem conducere, flumina, portus, Siccandam eluviem, portandum ad busta cadaver.* Juvenalis.

78 *Crustis et pomis*, uti parvulos. *Crusta* dicit Placentas. Plurimi Codices habent *Frustis*, sed male.

Avaras, et per hoc divites et orbas.

79 *Excipiant;* ex insidiis capiant obesos thunnos. B. *Vivaria* ubi servantur et saginantur animalia, ferae, pisces, aves. G.

80 *Occulto, illicito.* Vet. Schol. Cruq.

81 *Esto;* h. e. Concedo hoc dandum esse naturae humanae. Μετάβασις. B. Auget ita illud, quod negabat, populi se posse judicia sequi. G.

84 *Lacus Lucrinus mari immissus.* B. Cf. Carm. II. 15. *Z.*

Sentit, ob onusta materia et caementis navigia. B. *Contracta pisces aequora sentiunt.* Car. 3. 1. 33. G.

Amorem, studium.

85 *Vitiosa*, aegra, delira.

86 *Fecerit auspicium;* ridicule *fecerit auspicium* de novo suborto deliramento. *Sua cuique libido est deus*, et, *Anus quae vult somniat*, ut vulgo dicitur. B. Voluit forte laudare Aen. 9. 185. *Sua* cuique Deus fit dira cupido. G.

Ferramenta, fabrilia instrumenta. Torrentius.

Teanum civitas est Campaniae, Sidicinum. Vet. Schol. Cruq.

87 *Genialis*, Genio Naturae deo sacer. Δαίμων, sive Genius in sole est. B. *Aulam* dicit pro *Atrio*, ubi est *lectus genialis*, qui idem *adversus* dicitur. G.

90 *Nodo;* Laqueo retis. B. Respicit ad fabulam Aristaei Protea vincire docti a matre Cyrene, quam narrat Virg. Georg. 4. 405. G.

91 Invitat Maecenatem, et quemvis lectorem, ut rideat conatus pauperum, qui similes fieri volunt divitum illa inconstantia, ut Ser. 2. 3. 310. de Turbone. Nihil igitur opus est mutata lectione. G.

Tenues conducebant *coenacula; Quos tegula sola tuetur A pluvia molles ubi reddunt ova columbae.* Juvenalis 3. 201.

Nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inæquali tonsore capillos
Occurri, rides: si forte subucula pexæ
Trita subest tunicæ, vel si toga dissidet impar,
Rides. Quid, mea cum pugnat sententia secum?
Quod petiit, spernit; repetit quod nuper omisit?
Aestuat, et vitae disconvenit ordine toto?
Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis?
Insanire putas solennia me, neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A praetore dati; rerum tutela mearum
Cum sis, et prave sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam, sapiens uno minor est Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
Praecipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

---

94 Curatus *etiam G. S. Z. Med.* 1477. *F. Cun.*—95 Occurro *Bentl. e MSS.*

---

92 *Conducto*, et per hoc *non suo*.

93 *Priva*, propria. B. Domino soli parata: non communis victoribus, s. meritoria. G.

94 Etsi *curatus* fit Lectio plurium Codicum, magis tamen placuit *curtatus* propter Enargiam. Mirum videtur Bentleium servâsse *curatus*. Certe *inaequalis tonsor* magis *curtabit* quam *curabit* capillos. Curatio capillorum tonsoris opus est. B. Nec potest aliter hic peccari, nisi *curtatis capillis* quibusdam magis quam opus erat. Sed cum haec notio jam sit *in inaequali tonsore*, *curatus* damnare non ausim. *Inaequali tonsore*, ut *exiguae togae textore*. Epist. 1. 19. 13. G.

Inaequali tonsore, *Hypallage*, *quia inaequaliter tondet.* Vet. Schol. Cruq.

95 *Occurri*, Comica Enallage Temporis et Personae; nam Virgilium tangit. Vide Satir. 1. 3. 29. Bentleius praetulit *Occurro;* sed nihil tanti. Librarii frequenter permutant Tempora, fallente eorum memoria. B. Lubrica sane fide nescio quorum Scholiastarum nititur illud de Virgilio hic et Sat. 1. 3. 29. reprehenso. Augustum, Maecenatem, Virgilium, interponunt ubi collibuit. Conqueritur Horatius, se in minutis rideri et reprehendi a magno amico suo, in majoribus non emendari. G. Maecenatem in rebus ejusmodi minutis diligentem fuisse, et ipsum in cultu et habitu mollem et delicatum, constat. Cf. Senec. Epist. 114. Z.

Postquam binas tunicas habere coeperunt, instituerunt habere subuculam et indusiam. Landinus ex Varrone. Erat enim tunica vel interior, vel exterior.

Pexae, novae, non tritae. Torrentius. Lanosae, seu villosae.

98 *Omisit*, neglexit, reliquit. B. Conf. Sat. 2. 3. 308. de ista Horatii inconstantia. G.

99 *Aestuat*, fluctuat.

Ordine, ratione.

101 *Solennia*, humaniter. B. Esse putas hunc morbum inveteratum, qui frustra tentetur: nec mihi proprium, sed consuetum et epidemium. G.

102 *Furioso dabatur Curator a Praetore.* Cruq.

103 *Rerum tutela mearum;* h. e. Patronus meus. Patronorum erat res clientium tutari.

104 *Prave*, *inaequaliter.* Vet. Schol. Cruq.

105 *De te pendentis*, h. e. Judicio tuo se metientis.

Iterum Bentleius emendando Horatium ipsum, solius Heinsii auctoritate nisus, edidit *suspicientis* pro *respicientis*, ac si respectus semper esset minorum, nunquam majorum. Plinius nihilominus auctor est 2. 7. *aliis nullum esse deorum respectum*, *aliis pudendum.* B. *Respicimus* ea, unde opem exspectamus, non minus quam ea, quibus auxilium debemus. Nudum latus hic Johnsono praebuit Bentleius. G.

Amicus minor Cliens est, major Patronus.

106 Temperat severitatem superiorum sen-

EPISTOLA II.

AD LOLLIUM.

Moralem Philosophiam commodius tractari ab Homero quam Philosophis. (A v. 32. lanx satura praeceptorum vivendi. G.) Lollium adolescentem hortatur ad sapientiae et virtutis studium. Ostendit igitur, ex Homero luculentius et certius bene et sapienter vitae instituendae rationem disci posse, quam ex Stoicorum Academicorumque libris. Iliadem enim continere mala gravissima, quae ex ira, libidine aliisque cupiditatibus oriantur: Odysseam autem virtutis sapientiaeque exempla utilissima. Tum addit, operam esse dandam mature, ut pravae cupiditates et perniciosae coërceantur, avaritia scilicet, libido, invidia, ira.

TROJANI belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romae, Praeneste relegi;
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe; quid utile, quid non,
Plenius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Graecia Barbariae lento collisa duello,
Stultorum regum et populorum contînet aestus.

4 Planius *etiam G Z. Med.* 1477 *et* 1486. *Marcil. Bentl. Can. San. Sandb.*—5 Destinet *MSS. ap. Lambi. et G. Forte voluere* distinet.

tentiarum irrisione Stoicorum simili illi, quae est Sat. 1. 3. extr. G.

Ad summam; ut summatim intelligas totum quod velim: *ad summum*, denique est.

Imo si Senecae credendum, *Vir bonus est Jove major* B. Respicit, puto Epist. 18. extr. *Est aliquid, quo sapiens antecedat deum: ille naturae beneficio non timet, suo sapiens.* G.

Haec ex Lucilio tracta sunt; nam sic ille, *Nondum etiam haec omnia habebit; Formosus, dives, liber, Rex solu' vocetur.*

107 *Honoratus*, nobilis, honorabilis.

108 *Sanus* Dilogως modo ponitur, de animo et corpore.

Pituita molesta est; tussit enim interdum. Et senes et atrabiliarii vexantur tussi. Suavi risu seria diluit, quo gratificetur Maecenati Epicureo. B. In oculis sedem quasi propriam et in naso habet pituitá, et sensum utrumque obtundit. Hinc κορυζῶντες, hebetes, &c. G.

EPIST. II.

1 *Lollius* iste erat moderator juventae Caio Caesari, ut supra ostendimus. B. Respicit ad Od. 4. 9. Verum hic agit cum filio illius Lollii natu *maximo:* neque enim elogium hic esse potest *maximus;* et cognomen in ea gente non satis probatur ex Inscr. Grut. p. 638. 2. Agi cum adolescentulo, satis apparet ex v. 68. Ad eundem scripta Epistola hujus libri 18.: frater illius ibi commemoratur v. 63. cujus respectu hic *maximus* vocari potuit. G.

2 *Declamas;* h. e. animi gratia Rhetoricae Scholae operam das: erat enim et adolescens et nobilis.

3 *Quid sit pulchrum*, τὸ καλὸν, vel honestum. Quatuor ista loca minus ad Rhetoricam quam ad Philosophiam pertinent. Vult enim significare Homerum etiam civilis vitae usum tradere.

4 Mire *Plenius*, cum *Chrysippus* Stoicus supra septingenta volumina conscripserit, *Crantor* autem Academicus ad triginta millia versuum, auctore Laërtio. Pro *Plenïus* doctissimus Bentleius auctoritate multorum Codicum reposuit *Planius* in sua Editione Horatii. Nescio quomodo tamen *Plenius* nobis probabilior videtur Lectio. Certe *Planius* magis ad materiam referri videtur, et *melius* ad stilum. Neque sane potuere tanti Scriptores non planissi-

Antenor censet belli praecidere causam:
Quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peliden festinat et inter Atriden:
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine et ira
Iliacos intra muros peccatur et extra.
Rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulyssem;
Qui domitor Trojae, multorum providus urbes
Et mores hominum inspexit; latumque per aequor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces et Circae pocula nôsti;
Quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,

---

10 Quod *etiam Sax. Cun. San.*—17 Rursus *omnes praeter unum MS. Bent.*—18 Ulyxem *Ven.* Ulixen *Bentl.*—23 Circes, *et mox* Penelopes *Ven. Glar.* Novit *Med.* 1477.

---

me scribere tam grandibus voluminibus. B. *Planior*, apertiorque via docendi per exempla et imagines, *plenius* docent philosophi, qui totis libris agant, quod poetae sub exemplis, &c. G.

Melius, luculentius. B. Seu, aptius ad faciendum et cavendum. Z.

6 *Fabula*, Ilias.

7 *Graecia Barbariae;* forsan Ennianus est versus: nam *Barbaria* veteribus Poetis pro Phrygia erat.

8 *Aestus;* dementes iras. B.

Perturbatio omnis et inconstantia, fluctibus et aestui maris similis, notari videtur. G.

9 Vid. Il. Η, 347. G.

Praesidere causam: Helena et rebus redditis. Verbum medicum est.

10 Bentleius edidit *Quod Paris*, pro *Quid*, auctoritate quorundam Librorum, quibus equidem nequeo fidem habere quod Horatiano careant spiritu. B. Recte sane. Corrumpitur vigor ille carminis consiliis et medicina virorum doctorum. Non vult Poeta, totidem verbis dixisse Paridem, *se cogi non posse ut salvus regnat*, &c. Verum hoc, ita se gessisse rebus ipsis, quasi hoc verbis profiteretur. Ita nostri ad recusantem bona consilia, *si tu vis insanire*, &c. G.

Ut *salvus regnet;* Ironia, ad ostendendam Paridis dementiam.

11 *Componere*, sedare.

12 *Festinat;* studet, gestit. B. Vid. Il. Α, 247. G.

13 *Hunc amor;* Achillem Briseidis amor.

Urit, incitat.

14 Hesiodi est (Op. 260.) Ὄφρ' ἀποτίσῃ δῆμος ἀτασθαλίας βασιλήων. Cruquius.

15 *Seditio* est a *se* et *itio*, Διχοστασία.

Scelere, saevitia. B. Violata pietate in deos vel homines. G.

17 *Rursus*, in Odysseide. Bentleio suavius videtur *Rursum* quam *Rursus*. Non est nostrum tantas decidere lites. Neque enim habemus tam eruditam aurem. B. Sibilus et ὁμοιοτέλευτον evitatur, si legas *rursum*. G.

19 *Domitor*, h. e. Postquam esset domitor.

Multorum providus urbes: Homerus (Odyss. pr.): Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω. Vet. Schol. Sic in Arte Poetica; *Qui mores hominum multorum vidit et urbes.*

21 *Aspera;* gravia, dura.

22 *Immersabilis*, in animo habuit illud Pindari [Pyth. 2. 145.] ἀβάπτιστός εἰμι φελλὸς ὥς. Cruquius.

23 *Voces*, cantus, Sirenes monstrosae erant volucres, ut et Harpyiae et ad Magicam pertinebant. Dicuntur autem Σειρῆνες a Σειρὰ, catena. Etiam Hebraeis שיר, et catena est et cantus, ab εἴρω necto.

Caper Grammaticus auctor est Horatium semper dixisse Circa. Torrentius.

Sub domina meretrice fuisset turpis et excors,
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, et fruges consumere nati,
Sponsi Penelopae, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus aequo operata juventus;
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, et
Ad strepitum citharae cessatum ducere curam.
Ut jugulent hominem, surgunt de nocte latrones;
Ut teipsum serves, non expergisceris? atqui
Si noles sanus, curres hydropicus: et ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis et rebus honestis;
Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur,
Quae laedunt oculum, festinas demere; si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui coepit, habet: sapere aude;

---

31 Cessatum *omnes, nisi quod* cessantum *Flor.* 1482. *quod Landinus reddit* otiosorum. Cessanti *conj Cun.*—32—63 *Post Epist.* 1. 51. *collocari vult Da. Heins.*—32 Hominem *Bentl. ex pluribus MSS. et evitatur sic ingratum Homoeoteleuton.*—34 Nolis—cures *plures MSS.* Cures *etiam primae editt. Sed* noles *MSS. apud Lambi. Ex* nolis, non is *conj. Da. Heins* —38 Oculum *probat Bentl.* Oculos *al.*

---

24 *Cupidus*, intemperans.

25 *Fuisset*, mansisset.

27 *Numerus sumus*, i. e. *Quos fama obscura recondit. Eos qui absunt studio Philosophiae, ait numerum tantummodo explere hominum.* Vet. Schol. B. Non puto ita severe hic philosophari poetam, sed suam potius et aliorum otiosorum vitam sic deridere. G.

28 Festiva Ironia *Sponsos* dicit procos: erant enim voto sponsi.

Nebulones, prodigi, qui nihil habent pensi, a νὴ et βυλὴ, ut ait Donatus. B. Alcinoi Phaeacum regis aula ita describitur ab Homero, ut nihil serium ibi egerint homines, sed in mensae et ludorum voluptatibus tempus omne consumserint. G.

29 *In cute curanda;* pretiosis scilicet unguentis et balneis, quod quotidie factum est a Veteribus ante coenam: qua re intelligitur etiam coenandi luxuria.

Operata, operam insumens: vox ista propria est convivatorum et sacrificia parantium.

31 *Cessatum; est Infinitivus a Futuro.* Vet. Sch. *Et scite cessatum tanquam feriatum.* Rutgersius. Bentleius posuit nescio quibus modis, ex diversis Chartis et Libris *cessantem ducere somnum*, quod nil opus est refellere, cum provenerit ex ignoratione Exscriptoris, qui interpretari voluit quod non intellexerat. B. Placet in primis, quod Rutgersius monet, Belgas similiter dicere, *Syn Sorge spelen leiden.* Si qua cura in animo forte oboriatur, illam *cessatum ducunt ad citharae strepitum*, i. cantu illo et oblectatione sopitum eunt: ut dicimur curas *ventis tradere portandas in mare* Car. 1. 26. pr. G.

32 Hinc incipit poeta adtexere praecepta alia Lollio juveni profutura, per saturam, ut solet. Heinsiana transpositio fundamento idoneo destituitur. G.

33 *Teipsum serves*, h. e. animi tui rectum sensum.

34 Hydropis cura ap. Cels. 3. 21. *Multum ambulandum, currendum aliquando.* Ceterum similitudine tantum hydropis utitur, omissis, ut solet, comparandi particulis. Disputat enim in genere contra desidiam. Cf. v. 42. it. 1.3. 19. G.

Hydropicus; siticulosus, avarus: *Curres*, properabis.

37 *Vigil*, quia non poteris dormire.

Nam cur, ex abrupto intulit: est enim Anacoluthon. Quatuor Torrentii Codices legerunt *oculum* pro *oculos*. B. *Nam cur* idem est, quod *cur nam:* non habet respectum ad superiora; sed est inceptivum, ut loquuntur Grammatici. G.

Incipe: qui recte vivendi prorogat horam,
Rusticus exspectat dum defluat amnis; at ille
Labitur, et labetur in omne volubilis aevum.
Quaeritur argentum, puerisque beata creandis
Uxor, et incultae pacantur vomere silvae.
Quod satis est cui contigit, hic nihil amplius optet.
Non domus et fundus, non aeris acervus et auri
Aegroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. Valeat possessor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit, juvat illum sic domus et res,
Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,
Auriculas citharae collecta sorde dolentes.
Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit.
Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis:
Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. Qui non moderabitur irae,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
Dum poenas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est: animum rege; qui, nisi paret,

---

41 Annum *pro* horam *F. et Med.* 1486. Incipe: vivendi recte qui *Glar. Lamb.*—46. Contingit, nihil *MSS. et primae editt. et Bentl.*—52 Podagram *omnes.*—61 Dum vim *Bos.*

---

39 *Est*, ἐσθίει. B. Homerica formula Il. Z, 203. ὃν θυμὸν κατέδων, quod Cic. Tus. 3. c. 26. reddit, *Ipse suum cor edens.* G.

40 *Dimidium facti;* de Proverbio Graeco est, Ἀρχὴ ἥμισυ παντὸς, ut post Erasmum Lambinus monuit.

Aude, audacter experire. B. *Sapere aude*, quia res est ardua, difficilis coërcere cupiditates, vitiorum blandimenta superare et spernere. Z.

41 *Recte*, vere, ad Philosophicam normam.

Horam, tempus.

42 *Rusticus*, h. e. ut rusticus ille de quo fabula; qui noluit transire flumen, donec tota deflueret aqua. B. Omittit et hic comparandi particulas, ut modo monuimus ad v. 34. G.

44 *Beata*, et dives et bene nata.

45 *Pacantur*, mitescunt.

46 *Optet*, a diis petat. *Nil ergo optabunt homines?* Juvenalis.

48 *Deduxit corpore febres*, Parodia Lucretiana est: nam ille [2. 34.] *Decedunt corpore febres.* Hoc advertit Henricus Stephanus.

50 *Comportatis*, coacervatis, Metaphora a formica.

Bene cogitat uti, Hellenismus, μέλλει εὖ χρᾶσθαι.

51 Cum Lambini et Cruquii Codicibus reposui *et res*, pro eo quod erat *aut res*:

52 *Ut lippum;* de seipso cogitavit.

Fomenta videntur levare podagram, revera irritant.

Puto Bentleium recte ex conjectura posuisse *podagrum* pro *podagram*, quo conveniret voci *lippum:* Nam et pronus est lapsus in voce minus nota, qualis est *podager* pro *podagricus*.

54 *Sincerum*, purum vitio, quasi *sine querela*, et ἄμωμον.

56 *Finem*, modulum et limitem.

57 Bene *macrescit*, nam *opimum* pingue est.

Imperat: hunc fraenis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire viam qua monstret eques. Venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in silvis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. Quod si cessas, aut strenuus anteis;
Nec tardum opperior, nec praecedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

Perquirit de Tiberio et comitibus in Oriente hoc tempore militantibus.

Juli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,

65 Quam monstrat *Ven. Glar. Lamb.*
EPIST. III.
1 Luci *conj. Marc.*

58 *Siculi tyranni*, de Phalaridis Tauro cogitavit.

59 *Moderari* est modum ponere.

60 *Mens* obstinata voluntas dicitur, et propositi violentia, dolor autem indignatio.

61 *Odio inulto* Dativum est.

62 *Animum*, spiritum.

63 *Fraenis; fertur homo quater perturbationibus ut equis indomitis.* Cruquius ex Platone.

65 Pro *quam* reposui *qua* ex MSS. Torrentii sex, et duobus Cruquii.

67 *Puro*, sincero, tanquam de vase. B. Cum animus tuus nondum sit infectus et corruptus vitiorum contagione et peccandi consuetudine. *Nunc*, dum puer es. Z.

68 *Puer*, h. e. dum puer es. *Ad Lollium scribit adolescentem Oratorem.* Vet. Schol. B. *Adbibe* avide et saepe bibe. V. Car. 2. 13. 32. G.

Melioribus offer; doctioribus excolendum.

70 *Testa*; cadus vel amphora.

Cessas; tardior es, et negligentior.

71 *Nec insto*; vere philosophantibus abest aemulatio. B. Credo, ut suspicionem omnem a se removeat, quasi suam rem agat, hoc addere Horatium. Quidquid tu egeris, viam ego meam persequar nec tardius tua alteriusve cujuscunque causa, nec celerius. G.

EPIST. III.

1 *Julius Florus fuit in Cohorte i. e. inter Comites Tiberii Neronis, qui ab Augusto imperium accepit.* Vet. Schol. Cruq. *Hic Florus fuit Satirarum Scriptor, cujus sunt Ecloguae ex Ennio, Lucilio, Varrone.* Alter Schol. B. Tiberius Claudius Nero Liviae filius anno U. C. 734. ab Augusto missus ad Orientem regnum Armeniae Tigrani restituit; recepit etiam signa, quae M. Crasso ademerant Parthi. Sueton. Tib. c. 9. Z.

Orae sunt extremae partes terrarum, id est, maritimae. Cruquius ex Festo.

2 *Laboro*, gestio.

3 *Thracane, Graece protulit.* Θρᾴκην. Vet. Sch

An pingues Asiae campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? Haec quoque curo;
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis et paces longum diffundit in aevum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora,
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacûs et rivos ausus apertos?
Ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
An tragica desaevit et ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
Privatas ut quaerat opes, et tangere vitet
Scripta, Palatinus quaecunque recepit Apollo;
Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus. Ipse quid audes?

---

6 Hoc qnoque c. *Bentl. ex codd. non male : nam refertur ad antecedens membrum.* Z.

Cruq. B. Per Macedoniam Thraciamque exercitum ductum esse, tradit quoque Suetonius Tib. cap. 14. Z.

Mire *nivali compede* de Hebro tanquam Deo: an cogitavit de Xerxe, [Juvenal. 10. 182.] *Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigaeum?* B. Ad glaciem referendum videtur. G.

4 *An freta;* Hellespontum dicit.

Turres, Seston et Abydon. Vet. Schol. Bentleius ex conjectura posuit *terras*, quod minus probaverim; ille non putavit et *Sesti* et *Abydi* fuisse turrem. Poetae non fuerat ista disquirere, sed Geographi vel Historici. B. Certe etiam Abydos urbs munita. Vet. Schol. Cruq. *Turres* pro urbibus Hellesponti posuit.

5 *Morantur*, oblectant, amore sui, captos discedere vetant. B. Persequitur iter Tiberii eo ordine, quo illud institui debuit.

6 *Cohors nunc Amici; nam et Lucilius eos, qui nunc Praesidibus ad Salarium eunt, mercede inventas Legiones ait.* Vet. Schol. Hinc effictum est nostrum Court: Homero autem Αὐλῆς Χόρτος dicitur nostrum Court-yard. B. *Cohors* sunt amici Tiberii, comites, contubernales, qui et commensales dicuntur. Z.

Curo, sunt mihi curae et per hoc perquiro, et scire laboro. B. Quia Horatius ipse aut ob difficultatem non audebat, aut, tanquam pristinus libertatis defensor Brutique amicus, nolebat scribere: veruntamen rei ipsius cupidus volebat videri ob gratiam Augusti. Z.

9 *Titius Septimius Lyrica Carmina et Tragoedias scripsit Augusti tempore; sed libri ejus nulli exstant: hujus autem insigne Monumentum est infra Ariciam.* Vet. Schol. Cruq. B. De hoc Car. 2. 6. Epist. 1. 9. G.

10 *Non expalluit:* res tantae aleae cuivis pallorem incutere potuerat, bene igitur subjecit *ausus*. B. Vid. Car. 4. 2. pr. G.

11 Bene etiam *apertos:* nam reconditioris intellectus sunt Pindari vatis Carmina.

13 *Auspice*, bona dante initia.

14 *Desaevit*, Comicum erat Horatio ingenium, atque ideo minus arridebat Epicum Carmen, et Tragoedia. B. *Desaevit*, saeva, crudelia, qualia in tragoediis tractantur, describit. Z.

Ampullatur, bombos edit, ληκυθίζει. Καλλίμαχος Μοῦσαν ληκυθίαν τὴν τραγῳδίαν λέγει. Scholiastes Hephaestionis, citante Lambino. *Projicit ampullas; hoc de Callimacho sustulit.* Vet. Schol. in Artem Poeticam 97. B. Ampullis verborum utitur, sublimi dicendi genere, ut ars postulat, utitur. Z.

In arte; h. e. in Dramate; hinc et Actores Artifices appellabantur.

15 Moralem habet Emphasin particula *mihi:* nam ineptulum significat.

16 *Privatas;* nam quivis deprehendat bibliothecam publicam compilantem.

Tangere vitet; minantis sunt haec verba.

17 *Caesar sibi in bibliotheca statuam posuerat ad*

Quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtum.
Seu linguam causis acuis seu civica jura
Respondere paras, seu condis amabile carmen;
Prima feres hederae victricis praemia: quod si
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quo te coelestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
Si patriae volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam rescribere, si tibi curae,
Quantae conveniat, Munatius: an male sarta
Gratia nequicquam coit, et rescinditur. At, vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,
Indomita cervice feros, ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere foedus,
Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.

---

22 *Pro* nec et *Bentl. ex codd.*—30 Sit tibi *MSS. Lamb. Cruq. Torr. G.* Curae est *conj. Bentl.*—32 Ac vos *Bentl. ex codd.*—33 Heu—heu *MSS. Cruq. Torr. Sax.* Versat *ed. Ven. et Loscheriana.*

---

habitum ac staturam Apollinis. Vet. Schol. B. Conf. Ser. 1. 4. 22. G.

19 *Cornicula ponitur Abusive pro graculo.* Vet. Schol. Cruq.

20 *Coloribus*, quibus se pingi gaudebat inepta.

Audes, moliris.

21 *Agilis*, tanquam sedula apis. Vide Od. 4. 2. 27. Omnes qui bene scribunt sua mella excerpunt e Veterum Scriptis.

22 *Incultum*, agreste, hirtum, asperum.

24 *Amabile* utitur tanquam perpetuo Epitheto.

25 *Feres*, domum tuam, tanquam a Poetico Certamine, et per hoc accipies; nam qui accipit secum fert.

26 Abusive dicimus *frigida fomenta.* Antonius Musa Augusti Medicus frigidis aspersionibus Arthriticos curavit, cum alii calidis fomentis uterentur. Vide Epist. 15. Festive significat refrigescere ingenium cogitatione pecuniae atque honorum; nam et *frigidum* pro emortuo dicitur. Utitur igitur solita Dilogia.

Relinquere, deponere, negligere.

28 *Studium* opera est qua perpetuo oblectamur. B. Intelligitur studium sapientiae, quod alienum est a cupiditate divitiarum, honorum, &c. *Properemus*, maturemus, sine mora colamus. De activo verbi properare sensu vid. Broukhus. ad Tibull. pag. 380. Z.

29 *Nobis*, h. e. inter nos, estque Praeparatio ad ea quae dicturus est: nam descendit ad sequentia.

30 Comice *si* pro *an* protulit. B. V. Epist. 1. 7. 39. G.

Curae, amori; curae sunt quae amamus: sumus enim eorum semper memores.

Tua cura palumbes. Virgilius.

31 *Male sarta;* Metaphora a re vestiaria.

32 *Coire* proprie dicuntur vulnera, et vestium suturae.

At, hoc est, utcunque vel nihilominus. Bentleius, me invito fecit *Ac:* Quod etsi tantillum sit, ego nollem factum. B. Continuari vult Bentleius Interrogationem usque ad feros. Sed magis placet, quia vehementiorem motum habet, illud *At.* G.

33 Patheticum valde et miserationi aptum illud *Heu—heu:* et pene est ut praeferam, cum praesertim *calidus sanguis* et *rerum inscitia* non disjuncta videantur, sed ex eodem fonte profecta, et valde conjuncta. G.

Juventa *calidus.*

Vexat, agitat, in furorem agit.

34 Comparat cum juvencis eidem jugo alligatis, quod una ferre recusent. Post *indigni* omissum *estis.* G.

35 Cognatos omnes, imo et coaevos *fratres* appellant Veteres: potuerunt esse *fratres patrueles*, vel *fratres affinitate.*

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Tibullum sodalem suavi alloquio solatur moerentem. (Vid. ad v. 4. G.) B. Videtur Tibullum ad sese invitasse Horatius. Quid agis, inquit, nunc? num carmina scribis, an meditabundus philosopharis? Certe tibi ingenium est praeclarum, forma corporis egregia, divitiae earumque rectus usus, mentis prudentia, facundia orationis, gratia apud principes, gloria, firma valetudo, habitus cultusque vitae splendidus et magnificus. Quare vive laetus et tranquillus, et, si ridere velis, vise me, qui tanquam Epicureus cutem curo, edo et bibo, nec curae ullae animi mei turbant tranquillitatem.

ALBI, nostrorum sermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Cassî Parmensis opuscula vincat?
An tacitum silvas inter reptare salubres,
Curantem quicquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Dî tibi formam,
Dî tibi divitias dederunt, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
Qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui

---

9 Quam s. et f. ut *vulg.* Quam ut s. *Bos. Nobiscum Bentl. Cun. San. Sandb.*

---

36 *Lyrici juvencam immolabant, Tragoedi hircum, alii Poetae taurum.* Vet. Schol. B. Illud de hirco Tragicorum speciem habet. Vid. Ar. P. 220. Sed reliqua olent superbulum nugatorem. G.

EPIST. IV.

1 *Sermones* dicit Satiras suas et Epistolas communi sermoni similes, ac si non essent Poemata. B. Etiam Epistolas hic intelligendas esse, non video. Z.

Candidus purus est, neque malignus, neque fictus.

Judex, Criticus erat scriptorum Horatii. Vet. Schol.

2 *Dicam*, conjiciam.

Pedum oppidum haud longe ab urbe fuit, nunc non est. Vet. Schol. B. *Inter Tibur et Praeneste* collocat Schol. Cruq. G. Ibi villam haud dubie habuit Tibullus. Z.

3 *Hic est Cassius qui in partibus Bruti et Cassii Tribunus militum militavit, quibus victis Athenas se contulit: Quintus Varius ab Augusto missus ut eum interficeret studentem reperit, et peremto eo scrinium cum libris tulit: unde multi crediderunt Thyesten Cassii Parmensis fuisse; scripserat enim multas Tragoedias Cassius.* Vet. Schol. B. Recte hoc scholion erroris convincitur a viris doctis. Nam Cassius Parmensis, victo ad Actium Antonio, cujus partes secutus erat, fugit Athenas, ubi a Varo quodam, qui videtur fuisse dux Augusti, et perperam cum L. Vario tragico confunditur, jussu Augusti occisus est. Vid. Valer. Max. I. 7. 7.: Ruhnkenio ad Vellei. Paterc. et imprimis Wieland. ad nostrum loc. Z.

Opŭscula, h. e. auro contra cara, nam et Diminutiva nonnunquam laudis sunt. Liberalis recordatio Brutianarum partium, quarum et ipse fuerat. B. Opuscula Cassii quidem hic laudantur; at laus non est in Deminutivo. *Z.*

4 *Tacitum*, meditabundum.

Reptare, leniter ambulare, quod meditantium est. B. Sic Plin. Epist. 1. 24. *Reptare per limitem.* G.

6 *Corpus inanime* Proverbiali sermone inertem dicimus et meticulosum.

Eras, supple *olim.* Certe et agilis et generosus fueras. B. *Eras* refero ad nascendi felici-

Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter et iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
Grata superveniet, quae non sperabitur, hora.
Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

---

13 Deluxisse *primae editt.*

---

tatem. *Ingenium*, quod ingenitum est, in puero statim eminebat. G.

Dii tibi; contra Epicureorum sententiam qui negant eos aliquid curare. Vet. Schol. Cruq.

7 Hic versus debebat monere viros eruditos, ne putarent hoc agere Horatium, ut consoletur Tibullum, decoctorem, in agello augusto lugentem superiorem stultitiam. G. *Dederunt media syllaba brevi.* Vet. Schol. Cruq. B.

Artemque; callide laudat etiam prodigalitatem Albi.

8 *Nutricula;* Vota divitarum exagitat. B. Non puto: nam quorsum illud, *non deficiente crumena?* Peripateticus hic est: nova omnia complectitur. G.

9 Lectio Veterum Codicum est *Qui sapere et fari possit*, non *Quam sapere et fari ut possit*, ut Vulgati; et probavit Torrentius: h. e. qui ejusmodi est ut jam possit. B. *Fari quae sentiat;* de eloquentia et facundia hoc est accipiendum; non de libertate impune dicendi quae velis. Z.

Qui talis est, ut hic describitur, ille non opus habet votis carissimorum. Felix es, Albi tua si bona noris. G.

10 *Gratia* apud potentes, *fama* propter scripta.

11 Cum Bentleius in uno vel altero vetusto Exemplari repererit *Et modus, et victus*, ille de suo ingenio fecit *Et domus, et victus*, quae videtur mihi prae altera Lectione frigidiuscula, et sola raritate commendabilis.

13 Miserum est pendulum esse de futuro: soliciti et parci vivunt futuro, quod nunquam futurum est. B. Contra perturbationes v. 12. commemoratas remedium est cogitatio mortis. Qui cogitat unum quemque diem esse forte ultimum, singulos, quibus vivit, in lucro ponit, et gratus accipit. Conf. Ter. Phorm. 2. 1. 11. Putabam aliquando *deluxisse* [ita legendum existimabat Rutgersius forte rectum esse,] ut finem lucis significet, et sit ista cogitatio cubitum euntium. Sed non observavi quidquam, quo aliunde verbum illud firmetur. G.

Diluxisse, se aperuisse, Ἐναργῶς.

14 *Grata* modo passivum est pro grate accepta; et bene *superveniet* de non proviso.

Hora, h. e. vel una horula. Unica vitae ancora est sperare nihil: qui nil sperat nil metuit, spes sola stultitiae escam praebet.

15 *Pinguem et nitidum*, h. e. gaudentem praesentibus, nec sumtibus parcentem ut tu.

Vises, Imperativus in Futuro.

16 *Cum ridere voles;* h. e. ubi aliquando remissior fueris: nam semper me ridentem deprehendes. Apposui subdistinctiouem post *voles*, quod neminem reprehensurum scio.

Porcum; obesulus erat Horatius, et porci audiebant Epicurei. *Epicure noster ex hara producte, non ex schola*, Cicero in Pisonem, referente Ludovico Desprez. B. Fere in eundem modum jocatur Cicero Epist. IX. 20. ubi ait, se nunc edacem esse factum: se in Epicuri sui adversarii castra se conjecisse, &c. Z.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

Manlium Torquatum invitat ad coenam. B. Morosus prorsus sit necesse est, cui hoc Horatii convivium non placeat. Vinum enim haud contemnendum, idque non parce apponitur, est pura et munda supellex, tempus opportunum, sermones faceti, delectus convivarum fidorum et bene convenientium.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis,
Nec modica coenare times olus omne patella;
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes, iterum Tauro diffusa palustres
Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
Jamdudum splendet focus, et tibi munda supellex.
Mitte leves spes, et certamina divitiarum,
Et Moschi causam: cras nato Caesare festus
Dat veniam somnumque dies; impune licebit

---

1 Archaicis *Z. Med.* 1477, *&c.* *Sed* Archiacis *G. S. Porphyr. Fabricii et ipse Fabr. R. Steph. &c.*

---

1 *Archiacis; Archias breves lectos fecit, unde Archiacos, sicut a Boetho Boethios, dicimus.* Vet. Sch. Hanc Lectionem Turnebus probat, cum caeteri contra omnium MSS. fidem reponant *Archaicis*. B. Videntur nunc, post Bentl. et disputationem Kusterianam in Hist. Acad. Inscr. T. 2. in tuto esse *Archiaci lecti*, licet illorum Archias faber aliunde quam ex Porphyrione Fabricii nondum innotuerit: sed nec *Sotericus* ille, cujus *lecti* sunt ex Seneca apud Gell. 12. 2. G.

2 *Olus omne; qualecunque, ut dicere solemus nos omne vinum bibere.* Vet. Schol. Cruq.

3 *Supremo te sole;* contra quam faciebant lauti, qui de medio die coenam ordiebantur.

4 *Iterum Tauro*, supple *Consule:* et significat ea non esse admodum vetusta. B. Incidit hic annus in A. U. C. 728. fuitque vinum ex Bentleii rationibus VI. vel VII. annorum. G.

Diffusa; expressa. Vet. Sch. Cruq. B. Non quasi idem sit *exprimere* vinum uvis, et *diffundere* ex lacu in Amphoras et lagenas: sed quia utrumque temporibus non multum diversis solet fieri. G.

5 *Petrinus vicus olim in agro Falerno.* Vet. Schol. B. Certe Minturnarum et Sinuessae mentio etiam Falernum agrum indicant. G.

6 *Arcesse;* me invita ad te. B. Potior videtur Lambini interpretatio, quia ita: vel arcesse vinum, quod habes, melius meo, i. e. jube tecum afferri ad me: vel patere tibi meum apponi. *Z.*

Imperium fer; i. e. patere tibi a me imperari, tanquam domino convivii. G. *Dicitur hoc quia antea pascentes Reges appellabantur. Inde qui senatui coenam post triumphum dabant in Capitolio, Consulem vel Dictatorem rogabant, ne ad coenam venirent, se illis quod ederent domum missuros, ne illos ut Reges domum a senatu deduci illis praesentibus necesse esset.* Vet. Schol. B. Si conferas cum h. l. Val. Max. 2. 8. 6. et Plut. Qu. Ro. 80. colligas inde, a triumphantibus epulo exceptum fuisse Senatum, qui deinde dominum convivii domum duxerit, quod indecorum, consule vel dictatore praesente, alii cuiquam tribui. G.

7 *Tibi*, in usum tuum apud me. Z.

8 *Leves*, vanas et incertas.

9 *Moschi; hic Pergamenus Rhetor notissimus, reus veneficii fuit, cujus causam ex primis tunc Oratores egerunt, Torquatus hic, de quo nunc dicit, cujus extat Oratio, et Asinius Pollio.* Vet. Schol.

Nato Caesare; Divi Caesaris natalem significat; ille Idibus Juliis celebratur. Vet. Schol. B. Ad natalem Augusti, vel ad Caii Caesariis, qui referunt, nihil adferunt praeter conjecturas. Cae-

Aestivam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob haeredis curam nimiumque severus
Assidet insano. Potare et spargere flores
Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit;
Spes jubet esse ratas; in praelia trudit inertem;
Solicitis animis onus eximit: addocet artes:
Foecundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Haec ego procurare et idoneus imperor, et non
Invitus; ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares; ne non et cantharus et lanx
Ostendat tibi te; ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet; ut coëat par
Jungaturque pari. Butram tibi, Septiciumque,

---

11 Extendere *pr. editt.* Tendere *G.*—12 Fortuna *etiam G. S. Z.* &c. Gesn. *Equidem cum Bentleio lectionem codicum nonnullarum restitui, ita ut intelligatur* optem. *Nam vulg.* fortuna *repudiatur a versu. Z.*—17 Inertem *G. S. Talb. Bentl. Baxt.* 2, &c. Inermem *al.*—26 Butram—Septicium *etiam G.* Brutum *edd. vett.* Septimiumque *Lamb.*

---

terum IV. Id. Julii natalem assignat Divi Caesaris Macrob. Sat. 1. 12. G.

10 *Impune*, neque enim a Censore vetabimur aestivo hoc tempore noctis uti refrigerio. B. *Veniam*, feriandi, abstinendi a negotiis. *Somnum*, et adeo permittit diutius dormire, quo facilius per noctem possis convivio interesse. Z.

11 *Benigno*, largo, copioso.

Tendere, producere; Metaphora a lanificis deducta.

12 *Quo mihi*, Enallage Personae: pro *quo tibi.*

Fortuna, supple *magna*. Contra fidem Codicum Muretus reposuit *fortunae*, quod video e plerisque probatum. Sed nil opus: nam causa metri factum est. Bentleio placuit *fortunam*, verum sub tenui auctoritate.

14 *Assidet insano; sedet stulto proximus.* Cruquius. B. Ut *affinis* est, *proximus*, *vicinus* est. G.

Potare et spargere; Ὕστερον πρότερον.

15 *Patiar*, contentus feram.

Inconsultus, Charientismus prodigi et improvidi.

16 *Designat;* molitur. *Designare rem novam facere.* Donatus. B. Ut *designantur* magistratus in futurum. Est haec laus vini, quod fortes facit, ut illos, qui Pyrrhum interfecturi erant, nisi lagena defecisset. Quinct. 6. 3. 10. Ex hac designandi notione est Gall. *dessein.* G.

18 *Onus eximit;* tanquam jumenti dorso.

Addocet artes; ingenium acuit ad percipiendas disciplinas.

20 *Contracta;* Dilogως et angusta et inaudaci vel moesta.

Solutum, hilarem, lascive ridentem.

21 Dispensatoris est *procurare:* nam procuratio est vicaria curatio: erat igitur Ἔρανος, vel collatitia coena.

Idoneus: ad laetitiam et munditias, natura comparatus; et per hoc bene electus. B. *Haec imperor* Graecismo, pro haec mihi imperantur idoneo. G.

22 *Toral;* integumentum lecti.

23 *Corruget nares;* gravi odore.

Cantharus, Bacchi poculum; ansatus erat A CANN, OF TANKARD.

24 *Tibi te;* Enallage Personae, pro *sibi aliquem.* B. Vult nitere vasa ut pro speculo esse possint. G.

25 *Eliminet, foras limen efferat.* Vet, Schol.

Coëat, apte conveniat, aetate scilicet et moribus.

26 Recte Bentleius, auctoritate Codicum plurium, pro *Brutum tibi Septimiumque* rescripsit *Butram tibi Septiciumque.* Causa fuerat tanti erroris quod ea nomina paucis erant nota. Plerique enim Librarii Scriptores nihil praeter scribere

Et nisi coena prior potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. Locus est et pluribus umbris;
Sed nimis arcta premunt olidae convivia caprae.
Tu quotus esse velis, rescribe; et rebus omissis,
Atria servantem postico falle clientem.

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

Vita beata constat externorum contemtu. B. Numicius videtur homo fuisse in vitae genere et instituto probando ac sectando admodum inconstans et morosus. Quare docet Horatius, ad vitae tranquillitatem pertinere nihil admirari, nec quicquam magis ab illa abhorrere, quam in rebus appetendis fugiendisque fluctuare. Quod si in virtutis admiratione excedi potest modus; quid futurum est in vasis argenteis, statuis, vestibus, honoribus, opibus et divitiis admirandis et nimis appetendis? Ad animi igitur tranquillitatem tuendam opus est, ut in optimo, quod quidem visum fuerit tibi, servando et sectando sis constans et stabilis. Quod si virtus te beatum reddere et servare potest: virtutem cole, caeteris omissis studiis. Si fieri potest, ut in divitiis vitae felicitatem posueris; has unice sectare et auge quantum potes. Si honores tibi visi fuerint animi tranquillitatem afferre; honoribus omnem adhibe curam et operam. Si in mensae gulaeque deliciis summum posueris bonum; tanquam tribu motus et impotentes Ulyssis socii hoc voluptatis genus sectare. Si denique nihil sine amore jocisque jucundum putaveris; vive in amore jocisque.

NIL admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quae possit facere et servare beatum.
Hunc solem, et stellas, et decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla

---

novere. B. *Brutam* vel *Butram* puellam facit. Vet. Schol. Cruq. G.

27 *Potior puella; urbanus jocus in Sabinum.* Cruquius.

29 *Convivium* modo dicit convivarum gregem.

Caprae; olentes alae.

30 Ordo est: *Rescribe quotus tu esse velis.* B. *Quotus*: dicitur enim *epulari cum duodevicesimo comite* Plin. 12. 1. Martial. 14. 217. *Dic quotus, et quanti cupias coenare.* G. Varro apud Gell. XIII. 11. dicit, convivarum numerum incipere oportere a Gratiarum numero, et progredi ad Musarum. Z.

31 *Atria servantem*, h. e. te in atrio exspectantem. B. *Postico* scil. *ostio*, porta falsa ψευδοθύρῳ. Z.

EPIST. VI.

1 *Pythagoras interrogatus quid tam diuturno studio proficeret, respondit, Nil admirari.* Torrentius ex Plutarchi Περὶ τῦ ἀκούειν. *Eum qui se in rebus omnibus gratiae odioque exemerit, securum vivere posse significat.* Vet. Schol. B. *Admirari* in hac disciplina est magnum putare, h. e. valde vel expetendum vel aversandum. Docet hoc tota haec epistola [in pr. vs. 13. sq.] Conf. Od. 3. 16. 25. et 29. 11. it. 4. 9. 15. Sat. 1. 6. 32. Epist. 1. 1. 47., 1. 14. 18. Sic saepe Cicero. G.

Una, praecipua. Vet. Schol. Cruq.

Imbuti spectent. Quid censes munera terrae?
Quid maris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra quid, plausus et amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
Qui timet his adversa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto: pavor est utrobique molestus:
Improvisa simul species exterret utrumque:
Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne; quid ad rem.
Si, quicquid vidit melius pejusve sua spe,
Defixis oculis, animoque et corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui;
Ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum et marmor vetus, aeraque et artes
Suspice; cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude quod spectant oculi te mille loquentem:
Gnavus mane forum, et vespertinus pete tectum;
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus; et (indignum, quod sit pejoribus ortus)

---

7 Lud. et pl. *Z.*—12 Metuatve. *Ven. Glar.*—22 Mutus et *etiam G. it. MSS. Lamb. et Torr.* Mutius et Z. Gesn. Mutius *sine* et *Ven. Glar. Lamb.*

---

2 *Una hirundo non facit ver, nec una dies beatum.* Aristoteles, citante Landino.

3 *Hunc solem* ad Emphasin posuit quasi diceret; *adeo verendum.*

4 *Tempora*, Horas scilicet, vel Quatuor Tempora, et numeros Lunares, sive Sabbata.

Sunt qui; Atheos significat illorum temporum: nam maximam religionem incusserat Veteribus timor Solis. B. Hic quidem nihil impietatis est. Nam sapientis est non metuere sibi quidquam ab eclipsi solis, a Saturni et Martis conjunctione, et similibus, quae genethliaca superstitio timet. G.

5 *Munera terrae*; aurum scilicet et reliquas divitias.

6 *Maris* scil. *munera*, Uniones et gemmas.

7 *Plausus*, supple *scilicet*. B. *Ludicra*, ludi, spectacula. Z.

Dona Quiritis; honores, qui scilicet in vulgi arbitrio, non tuo sunt.

8 *Sensu, judicio; ore, spe.* Vet. Schol. Cruq.

9 *Mirari* est magnum putare, ut diximus. Hoc facit qui timet non minus quam qui cupit. G.

10 Optimi Lambini, Cruquii atque Torrentii Codices cum Scholiastis pro *utrique* legerunt *utrobique*. B. *Utrobique*; h. e. in metuendo et cupiendo. Z.

11 *Improvisa*; derepente superveniens. B. Ad quam te non paraveris ope philosophiae. G.

Speciem vanam dicit imaginem, quales fere in somnis occurrunt.

14 *Defixis oculis*; *quia nihil aliud intuetur.* Landinus. B. Cum respectu ad vim magicam, qua *defigi* dicuntur homines, ut attoniti sint, promovere pedem non possint. G.

Torpet stupore haeret. Vet. Schol. Cruq.

15 *Ferat*, possit accipere, et secum auferre.

Justum constat *aeque*, τῷ ἴσῳ.

17 *I nunc*, inconsultos ita affamur. B. Argumentatur a minori ad majus, si in virtutis admiratione potest modus excedi, quid fiet in divitiis? Conf. Epist. 2. 2. 76. G.

Vetus argentum, *Vetera aera*, et *Veteres artes*; nam Zeugma est. B. Vasa argentea veterum artificum; statuas marmoreas, aereas antiqui operis. Z.

Artes, veterum artificum opera.

18 *Suspice; cum admiratione aspice.* Vet. Schol. Cruq. Ut Veteres Stellarum ortus.

19 *Loquentem; ad populum in Republica.* Vet. Schol. Cruq.

21 *Dotalibus*; Mutus ignobilis accepta divite uxore locupletatus est.

22 *Mutus et (indignum; quod sit pejoribus or-*

Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
Quicquid sub terra est, in apricum proferet aetas,
Defodiet condetque nitentia. Cum bene notum
Porticus Agrippae, et via te conspexerit Appî,
Ire tamen restat Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quaere fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putes, ut
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter:
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
Tertia succedant, et quae pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, et amicos,

---

31 Deliquitus *Z. quasi fuisset* deliquiis. Putas *Glar. Lamb. pro* ut *edidit e codd. Bentl.* et.—
34 Porro, et *sic MSS. Lamb. Cruq. Bentl. etiam G.* et *omn. al.*

---

tus). Sic rectissime editum est a Bentleio: et bona sub auctoritate. Exscriptoribus ignotum fuerat *Muti* obscurum nomen, ideoque de more suo quae non intellexerant corruperunt.

Indignum, non ferendum; ἀνάξιον.

23 Plane assentior Torrentio interrogative legenti. B. Facilior, et dignior Horatio mihi videbatur sententia, si ita construas, *ne plus emetat Mutus, et ne potius hic tibi sit mirabilis*, h. e. invidendus ζηλωτὸς, *quam tu illi*, quod *indignum* foret. G.

24 *Sub terra;* in obscuro et per Enallagen generis *Quicquid* posuit pro *Quisquis.* Terrae filii dicuntur qui subito ex ignotis noti fiunt. B. Graeca formula ἐν ᾅδῃ, in statu rerum sensui nostro nondum subjectarum, esse dicuntur futura, eodemque praeterita redire. Deinde fingunt quasi domicilium earum rerum sub terra. Ἅδης est ἀΐδης, qui videri non potest, &c. G.

Locus dicitur *apricus* ubi Sol se aperit. *In lumen et solem.* Vet. Schol.

Aetas, supple *multa*, vel *longa.*

25 *Nitentia;* fama atque divitiis splendentes et conspicuos. Omnium rerum vicissitudo est.

26 Porticus haec erat Panthei, sive Templi Jovis Ultoris, qua vel deambulabant, vel gestabantur, lauti.

Te conspexerit; insigni curru, vel manno vectum. B. *Appii via.* Nam divites Romani illa iter faciebant in Campaniam amoenam, ubi habebant villas. Z.

27 Neque enim pietas quicquam profuit Numae, neque Anco bellica gloria. B. Conf. Car. 4. 7. 15.

28 *Tentantur*, fatigantur, irritantur.

29 *Quaere;* Imperativus pro Futuro. B. Quasi permittat, Esto, quaeras licet. Sed hoc cum facias ut sine proposito quaeras remedia, quidni etiam in rebus animi? G.

Recte; ad naturae modulum et normam rationis.

31 *Hoc age;* huic uni studio te totum trade. Proverbialis elocutio.

Deliciis, molli otio et delicato fastidio.

Virtutem verba; cogitavit de verbis Herculis apud quendam Tragicum, quae Brutum jam moriturum pronuntiâsse fingit Dion. [certe narrat I. 49. extr.] Ὦ τλήμων ἀρετὴ! λόγος ἄρ ἦσθα ὅλως· Ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ γὰρ ἐδούλευες τύχῃ. Ita enim corrigendum duxi. Atque huc spectat et illud Ovidii ad Uxorem; *Rara quidem est virtus quam non fortuna gubernat.* B.

Non puto hic impietatem notari; sed simpliciter hoc dici, si putas virtutem constare verbis (et nihil praeterea esse) ut lucus constat lignis s. arboribus: etiam consentanea ratione agendum est. Oratio plane similis illi Prophetae 1. Reg. 18. 21. ubi claudicare vetat populum sed aut Jovae se dedere aut Baali. Conf. Epist. 1. 17. 41. G.

Bentleius ex Libris recte reposuit *putes* [pro *putas*] et bene Verbum Dubitativum in Modo etiam posuit Dubitativo.

Ut lucum ligna; derisores sacrorum lucos vulgo dicebant esse ligna, et sacras aedes tantum saxa.

32 *Occupet*, ante te petat.

33 *Negotia;* negotiationes.

34 *Rotundentur;* nihil tam explet avari ani-

Et genus, et formam regina pecunia donat:
Ac bene nummatum decorat Suadela, Venusque.
Mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex:
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si posset centum scenae praebere rogatus,
Quî possum tot? ait: tamen et quaeram, et quot habebo
Mittam: post paulo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum; partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non et multa supersunt,
Et dominum fallunt, et prosunt furibus. Ergo
Si res sola potest facere et servare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species et gratia praestat,
Mercemur servum, qui dictet nomina, laevum
Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram
Porrigere: Hic multum in Fabia valet, ille Velina;

---

42 Quod habebo *MSS. Lamb. Fabr.* 1555. Gesn. *Recepi lectionem Glar. Lamb. Bentl. et al.* Z.—47 Potis *coll. Sax. Cun.*—50 Saevum *MSS. Torr. it. G. S. et primae edd.* *Sed* laevum *MSS. Lamii. Cruq. Bentl. Cun. Sanab.*—51 Fodiat *edd. vett.*

---

mum quam rotunda summa. B. Congerantur, coacerventur. Lambin. Z.

35 *Quadret*, ut fiat solidum et ipso numero perfectum patrimonium quater mille talentûm. G.

36 *Fidem* dicit fidei opinionem apud vulgus. *Contemnere fulmina pauper Creditur.* Juvenalis.

37 *Reginas* dicebant Patronorum Matronas, quas nos Dominas hodie. B. Conf. Ser. 2. 3. 94.

38 *Decorat Suadela Venusque*; h. e. ingenii vis et venustas. *Suadela* armat, *Venus* ornat. *Suadela Epitheton est Veneris, Graecis* Πειθώ. Vet. Schol. Comites decorant Patronos quos honoris causa sequuntur.

39 Domino et servis constat pauperculum regnum: Cappadocum etiam Reges vendebant cives jure dominii.

40 Comice *hic* pro *talis*. Noli tu miserum regnum praeferre divitiis. Μεταβατικῶς et Concessive proferuntur ista. B. Si virtus nihil est quam verba, non sit tibi satis uno genere divitem esse: faciendum est, ut, quemadmodum Crasso, omnium generum copiae supersint. G.

Chlamys militaris erat Graecorum lacerna, sive palliolum, inferius rotunda, superius contracta. Laxius erat aliquanto Romanorum paludamentum.

41 *Rogatus*; a Praetore ludorum Praefecto.

43 *Millia quinque*; convenienti Hyperbole usus est, cum Lucullus nominâsset ducentas, ut ostendit Cruquius ex Plutarchi Lucullo. B. At prior Horatius. G.

47 *Si; pronuncia ut irridendo magis horteris.* Vet. Schol.

49 *Species*; honorum splendor. B. Scil. praetexta, sella curulis, latus clavus, calcei lunati, fasces, lictores, comitatus, &c. Lambin. Z.

Gratia; popularis aura.

50 *Qui dictet nomina*; Nomenclator hic erat, qui singulorum civium et nomina et conditiones noverat.

Saevum qui fodicet; sic plerique scripti Codices et Cruquii et Torrentii, pro *laevum qui fodiat*: Scholiastae silent. Et bene *Saevum* et *fodicet*, quo studium et properationem ostenderet, quod et sequentia firmant. Bentleius tamen retinuit *laevum*, indicta causa. B. Sed *laevum* poscit *dextra*, et favent illi auctoritates: *saevum* nimis hic saevum est. *Fodicet*, subinde fodiat. Cf. Ter. Hec. 3. 5. 15. G.

51 *Trans pondera*; trans sarraca saxis vel trabibus onusta. B. Aut *trans pondera* togae jam susceptae ab infimo limbo, qua antea tegebatur manus, ut vult Ferrar. de re Vest. 3. 2.: aut, quod ad Fabri et Stephani thesauros mihi placere ostendi. *trans pondera*, ultra aequilibrium corporis, cum periculo cadendi. Fodit latus laevum candidati nomenclator alacris nimium

Cui libet is fasces dabit, eripietque curule
Cui volet importunus ebur: Frater, Pater, adde;
Ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.
Si, bene qui coenat, bene vivit; lucet, eamus
Quo ducet gula: piscemur, venemur; ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos,
Differtum transire forum populumque jubebat,
Unus ut e multis populo spectante referret
Emtum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti; Caerite cera
Digni; remigium vitiosum Ithacensis Ulyssei,
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocisque
Nil est jucundum; vivas in amore jocisque.
Vive, vale: si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

---

53 Hic fasces *edd. vett.*—68 Imparti *G. Cun.* Si nil *coll. Sax.*

---

et cupidus candidatus ita protendit dextram, ut aequilibrium pene perdat, &c. *Pondera* de aequilibrio dici, satis ostendit Ovid. Met. 1. 13. *Ponderibus librata suis tellus.* G.

52 *Fabia* et *Velina* Tribuum nomina sunt. B. Tribuum suffragia petebant paullo ante candidati per se, et per homines gratiosos, qui dicebantur *tribum conficere* alicui, &c. G.

53 Recte Bentleius divisim posuit *Cui libet*, et *is* pro *hic*, idque auctoritate Librorum idoneorum.

Fasces, Consulatum.

Curule ebur; sellam curulem, et per hoc Aedilitatem. Eburneo feretro vehebantur in Curiam Aediles. *Virga quam Imperator in Curiam ferebat, Curulis vocabatur.* Vet. Schol. Cruq.

54 *Importunus*; Comica festivitate *importunum* dicit prae nimia potentia ferocientem.

Blandi *Fratres* coaevos compellabant, et natu majores *Patres.* *Vis Frater ab illis Ilibus.* Juvenalis.

55 *Facetus*, comis. *Faceto* semper adest quod dici convenit: est enim quasi *fando cietus.* B. *Adoptare* dicitur etiam filius patrem, ut Hammonem Alexander. G.

56 *Lucet*; supple *cum primum.*

58 *Gargilius luxuriosus ac perditus fuit, qui se venari simulabat, dum emeret apros.* Vet. Schol.

59 *Per famam et populum.* Juvenalis.

Bentleius ausus est reponere *campum* pro *populum*; neque vidit *forum* modo non esse a *populo* diversum. Nullibi tamen comparet vox *campum* praeterquam in Horatio suo nuper edito. Verum auribus erat adeo delicatis, ut non posset, vel in Satirico carmine, istam repetitionem ferre, *populum* et *populo.* Nobis non licet esse tam disertis. B. Mane jubet Gargilius servos cum apparatu venatorio transire plenum forum, et populum adeo dividere ac dimovere; ridiculo eventu, ut eodem populo spectante vesperi referret aprum unum, eumque non a se captum suis in praediis, sed emtum nummo. Magnam vim elegantium verborum hic perdidit vir doctissimus. *Populi* nomen bis positum: hujus enim oculos maxime captabat Gargilius, alioqui summo mane s. de nocte exiturus. G.

60 *Unus ut e multis*; nam et multos habuit ad majorem pompam et strepitum, ut oculos populi ad se converteret.

61 *Crudi*; etiam a coena lavabant luxuriosi alteram venantes famem ad medias noctes. B. Cf. Pers. 3. 98. et quae ibi Casaub. G. *Tumidi*, cibo potuque repleti. Z.

62 *Caerites tabulae erant civium aerariorum, qui tribu movebantur.* Torrentius. *Qui aliquid flagitii admiserat in Caeritum tabulas relatus est.* Vet. Schol. Cruq. *Victis Caeritibus Romani in percutiendo foedere non dederunt suffragii ferendi jus.* Vet. Schol. B. Quin pro beneficio Caeritibus data civitas, sed ut tum solebat, sine suffragio. Res nota. G.

EPISTOLA VII.

AD MAECENATEM.

Otium anteferendum divitiis. B. Horatius, quem, cum diutius quam promiserat, Roma abesset et in villa rusticaretur, vel Maecenas ipse vel per alium quendam, ut promissi reditusque memor esset, monuerat, idque, ut videtur, gravius et cum quadam ingrati animi exprobratione, respondet liberius nec tamen sine urbanitate consueta, sese quidem gratissimo animo liberalitatem Maecenatis agnoscere, qua locuples sit factus: verum, si Maecenas eum, nunc ingravescente aetate, nunquam a se dimittere vellet, nec ei pristinam valetudinem juvenilemque vigorem redderet: se aequo animo, quicquid ab ejus benignitate accepisset, resignaturum esse, quoniam ita ipse non magis donis illis uti posset, quam Telemachus equis a Menelao oblatis. Tum rem more suo, hoc est, egregie illustrat exemplo Vulteii cujusdam hominis tenuis, qui, a Philippi liberalitate ex urbano rusticus factus, donum auctori reddiderit, cum priorem conditionem vitae meliorem sibi esse cognovisset.

QUINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. Atqui
Si me vivere vis, recteque videre valentem;
Quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti.
Maecenas, veniam; dum ficus prima calorque
Designatorem decorat lictoribus atris;
Dum pueris omnis pater et matercula pallet;
Officiosaque sedulitas, et opella forensis

3 *Sic G. Med.* 1477. *Ven.* 1479. *Flor.* 1482. *Med.* 1502. *Loch.* Vis sanum recteque val. *al.* Si me vis vivum, sanum, r. v. *Cun.*

63 *Vitiosos ideo ait, quia nec apud Ulyssi Circen poculis ejus, nec apud Sirenas cantibus, sibi temperare poterant.* Vet. Schol. B. Omisit, suo more, comparandi particulam: simus tales, quales Ulyssis socii. G.

65 *Mimnermus* Poeta erat Venereus, cujus hi duo versus a Cruquio referuntur ex Plutarcho, et a Mureto ex Stobaeo: Τίς δὲ βίος; τί δὲ τερπνὸν ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης; Τεθναίην ὅτε μοι μηκέτι ταῦτα μέλοι.

Deest conclusio, ergo etiam si virtus est summum bonum, danda illi est opera. Cf. v. 29. sq. G.

67 *Novisti*: didicisti.

68 *Candidus, benignus, sine invidia.* Vet. Schol. Cruq.

Hoc sumtum videtur ex Isocrate ad Nicoclem, Χρῶ τοῖς εἰρημένοις, ἢ ζήτει βελτίω τούτων. Vir elegans Jacobus Cruquius.

EPIST. VII.

1 *Quinque dies*; supple *duntaxat.*

Rure, apud villam. *Rure* Poetae dicunt pro *ruri*, auctore Servio; quod monuit Cruquius.

2 *Desideror*; absum, exspector.

Atqui, fidenter et ex abrupto.

3 Valde mihi placet hic versus, qualem ex MS. primisque editionibus reposui: *sanum* illud cum *recte valentem* positum abundat: in *videre* est dulcedo quaedam et ἦθος, quod intelligunt soli qui amarunt. G.

5 *Ficus prima*, pro *primus autumnus*, facete.

6 *Designatores sunt funerum mancipes, et ordinatores: nam designare est ordinare; unde et qui loca in Theatris spectatoribus distribuebant designatores dicebantur.* Vet. Schol. Cruq.

Belle *decorat*, tanquam de Magistratu aliquo majore.

7 *Matercula*, misella mater.

Adducit febres, et testamenta resignat.
Quod si bruma nives Albanis illinet agris,
Ad mare descendet vates tuus, et sibi parcet,
Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
Non, quo more pyris vesci Calaber jubet hospes,
Tu me fecisti locupletem. ¶ Vescere sodes.
¶ Jam satis est. ¶ At tu quantumvis tolle. ¶ Benigne.
¶ Non invisa feres pueris munuscula parvis.
¶ Tam teneor dono quam si dimittar onustus.
¶ Ut libet: haec porcis hodie comedenda relinquis.
¶ Prodigus et stultus donat quae spernit et odit;
Haec seges ingratos tulit, et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus;
Nec tamen ignorat quid distent aera lupinis.
Dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
Quod si me noles usquam discedere, reddes

---

19 Relinquis *Zar. Cun.* Relinques *al.*—22 Paratum *edd. vett.*

---

8 *Officiosaque sedulitas;* in matutina salutatione et in deductione ad Forum; Ut primus scilicet omnium compareat.

Opella forensis, qua defendit amicorum causas.

9 *Resignat;* detractis signis aperit. B. Testamentorum resignatio eleganter pro morte. Z.

10 *Albanis, Latinis.* Vet. Schol. Cruq. Nam Alba olim Latii caput.

11 *Ad mare; quod per hiemem calorem praestat, et aestate frigus.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. ad Epist. 1. 15. 18. G.

Sibi parcet; sibi indulgebit cavendo a frigore.

12 *Contractus; prae frigore.* Vet. Schol. Cruq. Rigidulus erat Horatius. B. *Contractus* in parvum cubiculum: quod facile vaporetur, jacens in lectulo, involutus vestibus. G.

14 *Calaber, Apulus* vel *Tuscus* pro quovis rustico dici solebat: modo autem populares suos suaviter deridet. B. Sensus est: Tu mihi non munera ea dedisti, quae ipse sperneres, sed magna et magni a me facienda merito. Z.

16 *Benigne; humane facis, et gratias ago.* Vet. Schol. Cruq.

18 Sensus est: Non possum mecum ferre; sed existimes velim, donum, quod offers, mihi non minus placere, quam si illo onustus domum abirem. Z.

19 *Haec* et *hodie* commendandi habent Emphasin, et Comice proferuntur. B. Fit actio illa vividior, si legamus *relinquis:* magis urget bonus Calaber hospitem suum, G.

20 *Stultus*, rudis, agrestis, imperitus.

Odit, fastidit, nauseat.

21 *Haec seges;* hic ager, hoc genus hominum.

Ingratos; qui gratiam non queunt mereri. Vet. Schol. Cruq.

Omnibus annis: in omne aevum: dum Sol et Luna sunt.

22 *Ait:* h. e. libenter ait, nec renuit.

Quinque Cruquii Codices pro *paratum* legerunt *paratus*, quam lectionem Gulielmus Canterus primus ex Sosipatri Charisii Institutionibus eruebat.

23 Puarvuli hoc ignorant, quibus lupini sunt pro nummis. Aleatoribus hi erant pro calculis, [vid. l. 1. Cod. de Aleatoribus] unde natum Proverbium. Ostendit etiam Muretus ex Plauti Poenulo [3. 2. 20.] hos fuisse *aurum Comicum*, prodente Turnebo in Adversariis. B. Sensus est: Et probe tamen scit, quid distent probi nummi a falsis; adeo ut dignis hominibus det nummos veros, h. e. munera praestantissima. *Z.*

24 *Pro laude;* pro merito. B. Ob hanc ipsam quoque causam dignum me praestabo beneficiis tuis, Maecenas, ut tu lauderis digno tribuisse. *Pro* hic ponitur ut Lucr. 5. 2. *Quis potis est dignum pollenti pectore carmen Condere pro rerum majestate*, i. quale poscit majestas rerum: ita hic qualem requirit laus bene de me meren-

Forte latus, nigros angusta fronte capillos;
Reddes dulce loqui; reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cynarae moerere protervae.
Forte per angustam tenuis nitedula rimam
Repserat in cumeram frumenti; pastaque rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra:
Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere istinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra subîsti.
Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno:
Nec somnum plebis laudo, satur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Saepe verecundum laudâsti; rexque paterque
Audîsti coram; nec verbo parcius absens:
Inspice, si possum donata reponere laetus.
Haud male Telemachus, proles patientis Ulyssei;
Non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
Porrectus spatiis, neque multae prodigus herbae:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent: mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.

---

30 Cameram *conj. Dac. infeliciter.*—34 Compellar *edd. vett.*—41 Ithacae *vulg.*—42 Nec multae *Bentl.*

---

tis. Haec nunc placent prae Tmesi *promerentis, et* prae constructione *dignum pro laude.* G.

25 *Discedere*, scil. a te rus, animi et valetudinis gratia. Z.

26 *Forte latus*, h. e. spiritum et incessum. B. *Angusta fronte*, a multis capillis tecta, quemadmodum est in juventute. Z.

28 *Fugam;* quia se subduxerat ebrio. B. Fortassis haec res apud Maecenatem ipsum acciderat, ipsius Maecenatis consilio. Z.

29 Patet ex Sancti Hieronymi Epistola ad Salvinam bestiolam istam genus fuisse muris. Ita enim Dacerius Hieronymi verbis; "Docet "Aesopi fabula plenum muris ventrem per an-"gustum foramen egredi non valere." Rescribendum igitur cum Bentleio *nitedula* pro *vulpecula.* Erat autem *nitedula*, sive *nitela*, Graecis μῦς ἀρουραῖος, quem vulgo vocabant Δενδροβάτην, quod ostendunt Philoxeni Glossae. Moris fuerat Librariis etiam corrumpere quae non valebant intelligere. Vide eruditissimum Cuningamium.

30 *Cumera vasis frumentarii genus, factum ex vimine admodum obductum.* Vet. Schol. Vide Sat. 1. 1. 53.

34 Sex Cruquii Scripti Codices legerunt *compellor* pro *compellar*, quod magis Horatianum est. *Compellari* autem est jure arcessi.

Resigno; satis aspere. Vet. Schol. Cruq. *Resignare autem est conventum irritum facere.* Torrentius. B. Conf. Car. 3. 29. 54. ubi cum ipsa fortuna sic agit. G.

35 *Altilium; domi pastarum avium.* Vet. Sch. Cruq. B. Nam facile *qui satur est pleno laudat jejunia ventre.* Negat se tum demum laudare otium, cum ventrem expleverit deliciis: sed se aequo animo commodis etiam vitae urbanae atque aulicae renunciare. G.

37 *Paterque, Patronus;* Mire igitur *verecundum* pro gratum posuit, *quod jam asperior fuerat*, ut ait Vet. Schol. Cruq. B. Lambinus *verecundum* explicat minime cupidum, paucis contentum. Z.

41 Ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτ' ἔτι λειμών. Odyss. Δ, 605.

Bene Bentleius *Ithace* in Nominativo, atque ita etiam ille edidit.

43 *Atride*, Menelaë.

Ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. Odyss. Δ' 601.

45 *Vacuum*, ob paucos incolas atque ob oti-

Strenuus et fortis, causisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque Foro nimium distare Carinas
Jam grandis natu queritur; conspexit, ut aiunt,
Adrasum quendam vacua tonsoris in umbra
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri, (puer hic non laeve jussa Philippi
Accipiebat) abi, quaere, et refer; unde domo; quis;
Cujus fortunae; quo sit patre, quove patrono.
It, redit, et narrat, Vulteium nomine Menam,
Praeconem, tenui censu, sine crimine notum;
Et properare loco, et cessare, et quaerere, et uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, et lare certo,
Et ludis, et post decisa negotia Campo.
Scitari libet ex ipso quaecunque refers: dic
Ad coenam veniat. Non sane credere Mena:
Mirari secum tacitus. Quid multa? Benigne,

---

56 Natum *Bentl. ex duebus codd.*—58 Curto *Heins. ad Ovid. Fast.* 2. 645. *et Bentl. ex* 2 *MSS.* —60 Quodcunque *Ven. Glar. Bentl.*

---

um: Dilogus. B. *Imbelle*, Tarentum, quia ob mercaturam abundabat divitiis, notum erat ob luxum et molles effeminatosque incolarum mores. Z.

46 *Strenuus et fortis*, efficax et generosus.

Lucius Marcius Philippus Consularis et Censorius. Torrentius. B. Videtur fuisse ille Ciceronis aequalis pater ejus, qui vitricus Augusti fuit. G.

47 *Ab officiis;* a defendendis amicorum causis apud Forum.

48 *Carinae locus est ad Tellurem, ubi est Pompeiana domus.* Vet. Schol. Et domus etiam hujus Philippi.

50 *Adrasum;* commendatio haec erat novaculae. B. Puto intelligi ἐν χρῷ κουρίαν, rasum ad cutim usque, parci hominis indicium, qui nollet saepe nummum tonsori dare. Vid. 1. 18. 7. Non omisit hoc in parci s. μικρολόγου charactere Theophrastus, et illustravit Casaubonus. Non audiendus est Marcilius, qui libertinae conditionis hoc insigne dicat. Ne servi quidem externo signo discerni ab ingenuis poterant. Et interrogat Philippus, *quo patre*, si ingenuus; *quove patrono*, si libertinus. G.

Vacua, otiosa. B. Quia in tonsorum officinas solebant convenire homines otiosi. Z.

Umbra; Pergula haec erat.

51 *Leniter;* vacui animi indicium.

53 *Unde domo*, Romanus an hospes.

56 *Praeconem;* hujus munus erat, inquit Lambinus, in comitiis tribus citare: qui magistratus creati essent, renunciare: leges quae suadebantur, pronunciare: in judiciis testes, reos citare: in auctionibus, rerum pretia declarare. Z.

Notum; h. e. multis notum: nam subdistinguendum puto post *crimine.* Neque enim placet Bentleii *natum.* Non erat laus egregia, praesertim illis temporibus, non fuisse notum. B. At mihi videtur laus esse, si quis *notus sit sine crimine*, i. e. ab innocentia potius nobilis, quam nobilitatus flagitiis, aut ob ignaviam obscurus. Itaque delevi incisum post *crimine.* G.

57 *Properare loco;* sedulam operam navare, ubi res postulabat.

Cessare: interquiescere, otiari. Vet. Sch. Cruq. B. *Quaerere et uti*, rem quaerere et re parta et quaesita uti. Z.

58 *Lare certo;* avito, non a Patrono sibi ad libitum concesso; nec a voluntate Domini pendente. Bentleii *lare curto* pro *certo* mihi non probatur. B. *Certo lare*, ne talis videatur, qualem describit Epist. 1. 15. 28. G.

59 *Ludis*, supple *scenicis.*

Decisa; absoluta, finita.

Campo, supple *Martio.* B. Ubi scilicet homines otiosi versabantur, fabulabantur, &c. Z.

60 *Scitari, audire.* Vet. Schol.

Respondet. ¶ Neget ille mihi? ¶ Negat improbus, et te
Negligit aut horret. ¶ Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat, et salvere jubet prior. Ille Philippo
Excusare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset; denique quod non
Providisset eum. ¶ Sic ignovisse putato
Me tibi, si coenas hodie mecum. ¶ Ut libet. ¶ Ergo
Post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.
¶ Ut ventum ad coenam est; dicenda tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur. Hic, ubi saepe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
Mane cliens et jam certus conviva, jubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, arvum coelumque Sabinum
Non cessat laudare. Videt ridetque Philippus:
Et sibi tum requiem, dum risus undique quaerit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur: ne te longis ambagibus ultra
Quam satis est morer; ex nitido fit rusticus, atque
Sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,

63 Negat *vulg.*—69 Praevidisset *Glar.* Provisisset *Lamb.*—73 Hinc *G.* Ergo *Cun.*

61 *Credere*, supple *potuit.*

62 *Benigne, sermo vulgaris est; gratias agit.* Vet. Schol. Et se excusat.

63 Melius ex Libris *Neget* pro *negare possit.* Et sic Bentleius ex vetustissimis Membranis.

Temperanter dicimus *improbus* pro *scelestus, et impudens.*

65 *Tunicato popello;* h. e. rusticis; nam illi non utebantur toga. *Pars magna Italiae est (si verum admittimus) in qua Nemo togam sumit nisi mortuus.* Juvenalis 3. 171. B. Sed etiam urbani opifices et tabernarii tunicati: expeditiores nempe ad opus faciendum. G.

Scruta: Huc facit Lucilii Distichon: *Quidni? Et scruta quidem ut vendat scrutariu' laudat; Praefractam strigilem, soleam improbu' dimidiatam.* Graecis γρυτάρια dicuntur *scruta*, et *scrutarius* γρυτοπώλης, ut ostendit Cruquius.

66 *Occupat; praevenit salutando.* Vet. Schol. B. Seu, prior vidit et compellat. Z.

68 *Mane domum;* salutatum de more clientium.

72 *Dicenda tacenda; velut plebeius expers rerum.* Vet. Schol. Cruq.

73 *Dormitum*, domum scilicet bene potum. B. Non satis intelligo illud *ubi.* An vult Philippi domum etiam aliis clientibus fraudi fuisse? Mihi magis placeret generalis sententia, *Hinc (uti saepe—hamum) mane cliens.* G.

76 *Indictis Latinis; Feriis Latinis in urbe agi aliquid non licebat.* Vet. Schol. Dies erat conceptivus in honorem Jovis Latialis; ut ostendit Cruquius, ex Varrone. B. *Indictis*, quia a Consule solebant indici seu imperari ad tempus certum. Z.

77 *Mannis;* buricis trahebatur rheda.

78 *Videt*, intelligit.

79 *Requiem*, locum quo interjungat. B. *Diversorium* solet vocare Cicero. G. Materiam se oblectandi et recreandi. Z.

Immoritur studiis, et amore senescit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
Spem mentita seges, bos est enectus arando;
Offensus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad aedes.
Quem simul aspexit scabrum intonsumque Philippus,
Durus, ait, Vultei, nimis attentusque videris
Esse mihi. Pol, me miserum, patrone, vocares,
Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
Quod te per Genium dextramque deosque Penates
Obsecro et obtestor, vitae me redde priori.
¶ Qui semel aspexit quantum dimissa petitis
Praestent, mature redeat, repetatque relicta.
Metiri se quemque suo modulo ac pede, verum est.

93 Ponere *probat etiam Heins. ad Ovid. Fast.* 5. 73. *Sic et Lamb. et Bentl. sed* dicere *Ver. Glar.*—96 Semel *etiam Bentl.*

80 Septem millia sestertiûm.

83 *Nitido*, hilari sodale, et bello homuncione. *Hilares nitidique vocantur.* Juvenalis 11. 176.

84 *Crepat mera;* jactantiores fere sumus in re quam non sumus experti. B. Nil nisi vineta, loca vitibus obsita, loquitur. Z.

Ulmos, ad maritandas vites.

85 *Senescit;* impallescit. *En pallor seniumque!* Persius 1. 40. B. Conficitur, maceratur. Z.

86 Scite confert Lambinus locum similem Xenoph. Cyropaed. VIII. 3. 41. Z.

88 Per Charientismum *offensus* dicimus pro in rabiem versus.

Caballum, equum rusticum.

91 *Durus;* addictus labori, nec tibi parcens quod satis est.

Attentus, deditus curis et rei faciendae. Per Charientismum *attentum* dicimus avarum, et *durum* asperum et immitem.

92 Plebeii Patroni quem sibi volebant antiqua lege deligebant.

93 *Ponere* lectio est fere omnium Codicum: *dicere* ex Interpretamento est.

94 *Quod te: Hi duo versus a Mena Philippo sunt dicti, et ab Horatio Maecenati.* Vet. Schol. B. Per Genium domini et patroni jurabant servi et clientes. Z.

96 Magis placet *semel* quam *simul*, quam scripturam reperit Lambinus in suis, et in uno Cruquius.

98 *Modulus* pes ligneus est, sive forma. Vide Epist. 10. Huc facit, Proverbium Graecum, *Μὴ ὑπὲρ πόδα τὸ ὑπόδημα.* B. De re conf. Cic. de Offic. I. 31. Z.

Verum est; veritas est norma recti.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

Queritur se melancholia laborare. B. Scribit, se morosum hypochondriacum minus animo valere, atque hortatur Celsum, ut Tiberio Neroni ejusque comitibus studeat placere, fortunamque, qua utatur, ita ferre, ut homines de eo bene existiment.

CELSO gaudere et bene rem gerere Albinovano,
Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
Si quaeret quid agam; dic, multa et pulchra minantem,
Vivere nec recte, nec suaviter: haud quia grando
Contuderit vites, oleamve momorderit aestus,
Nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;
Sed quia mente minus validus quam corpore toto,
Nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum;
Fidis offendar medicis, irascar amicis;
Cur me funesto properent arcere veterno?
Quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam:
Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
Post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se;
Ut placeat Juveni, percontare, utque cohorti.

---

5 Oleamque *edd. vett.*—6 Arvis *primae editt. Cun.*—12 Venturus *MSS. Cruquiani, et Bentl. Sed* ventosus *etiam Serv. ad Virg. Aen.* 4. 224.—14 Atque coh. *Ven. Glar.*

---

1 *Gaudere;* expressit Graecorum χαίρειν καὶ εὐπράττειν Vet. Schol.

2 *Refer*, h. e. meo nomine jube.

Comiti, clienti et sectatori. B. In cohorte Neronis, haud dubie tum, cum hic jussu Augusti esset in oriente: de qua expeditione vid. Epist. I. 3. 1. Z.

Neronis, Tiberii.

3 *Quid agam;* Dilogως, ut valeam, et quid scribam: hoc ostendunt sequentia.

Minantem; cum elatione quadam promittentem. B. Jactantem, ut Serm. II. 3. 9. Z.

4 *Nec recte;* nec ad rationem nec ad libidinem.

Haud quia grando; obiter pulsat avaros.

5 *Oleamque* solenni Librariorum errore pro *oleamve.* Sic et Bentleius.

6 *Longinquis in agris:* In Lucania vel Apulia Romani pascebant armenta et greges. Omnes fere scripti Codices legerunt *agris* non *arvis* ut Vulgati. B. *Arvis* minus placet, quia *arva* proprie sunt, quae arantur segetis causa. G.

7 *Corpore toto ideo ait, ut quamvis partem validiorem ostendat quam animum suum.* Vet. Schol.

8 *Aegrum*, melancholicum.

10 Sentio cum Stephano hunc versum cum Interrogatione proferendum: est enim Ethopoeia offensi et impatientia laborantis.

Funesto; diro, et pestifero.

Veterno, lethargo.

11 *Quae nocuere;* supple *quia* ἀπὸ τοῦ κοινοῦ. B. Medeae Ovidianae se facit similem, *video meliora proboque, Deteriora sequor.* Met. 7. 20. G.

12 De simili inconstantia vid. Serm. II. 7. 28. *Ventosus*, levis et inconstans, mobilis. Z.

13 *Gerat;* habeat. B. *Rem gerat* ad officii publici rationem pertinet, *se gerat* ad privatam vitam et mores. G.

14 *Cohorti;* Comitatui, sive Assectatorum gregi. *Erat enim* [illegible] *militum.* Vet. Schol.

Si dicet, Recte; primum gaudere; subinde
Praeceptum auriculis hoc instillare memento;
Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

Egregie callidum et rigidum Principem demulcet. B. Ne commendatio apud Tiberium superbum, invidiosum, suspicacem esset vana et irrita, admodum caute et considerate rem tractat.

SEPTIMIUS, Claudi, nimirum intelligit unus
Quanti me facias: nam cum rogat, et prece cogit,
Scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honesta Neronis;
Munere cum fungi propioris censet amici;
Quid possim videt ac novit me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
Sic ego, majoris fugiens opprobria culpae,

Cruq. B. *Cohors* proprie comites magistratuum provincialium. G. *Juveni*, h. e. Tiberio Claudio, qui tum circiter annos viginti duo natus erat. Z.

15 *Recte;* animus nobis plerumque est norma recti.

Gaudere, supple *me dicito*. Vet. Schol. Cruq.

Subinde, deinde, ut ostendit Cruquius ex Vallae elegantiis. B. Sed ad repetitionem praecepti etiam pertinere, non dubito. G.

16 *Auriculs, instillare*, insusurrare, ut nemo audiat.

17 *Fortunam*, supple *magnam*.

Nos: debuit dicere Claudium et Comites, verum urbane dissimulat quod amice monet, ne fido offendatur medico. B. Ut tu, recte an male et insolenter, fers fortunam, sic homines de te existimabunt. Z.

EPIST. IX.

1 Titus Septimius Eques Romanus erat et Poeta insignis, atque olim Horatii commilito. B. Idem, ad quem est Car. 2. 6. G.

Nimirum; quantum constat, ni multum fallor.

Unus; nam et meipso melius novit. B. Ergo non metuendum est, ne te commendatione aliorum obtundam. Z.

2 Concinnior mihi videtur haec Scriptura, quam Petrum Victorium secuti plerique probant, quam *me:* confirmant etiam Scripti Codices. B. *Prece cogit.* Ita sibi conjunctum indicat Septimium, ut precibus suis vim sibi facere et se cogere posse videatur. Sed tota epistola est perfectum commendationis exemplar. G.

3 *Tradere;* commendare.

4 *Mente domoque;* amicitia et mensa. B. Prudentia et domesticis. *Legentis*, h. e. deligentis. Z.

Honesta; et per hoc *honestos*.

5 *Propioris*, intimioris. B. *Fungi* scil. *me*. Z.

7 *Abirem*, evaderem.

9 *Opis;* gratiae apud te.

Uni *mihi* studens.

Frontis ad urbanae descendi praemia. Quod si
Depositum laudas ob amici jussa pudorem,
Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Mira rusticanae atque otiosae vitae preconia. B. Fuscus Aristius, admirator vitae urbanae, minus alienus esse videtur a studio divitiarum gratiaeque potentiorum. Quare amici intimi morbo mederi leniter ac prudenter studet Horatius ita, ut ostendat, quid sibimet ipsi de hac re videatur. Scribit enim, se ruri paucis rebus tenuique victu contentum laetumque vivere: hic esse hiemem tepidiorem; auram quae calorem aestatis temperet ac leniat gratiorem; somnum curis et invidia non turbari; herbas suavius pavimentis tessellatis urbis olere: aquam puriorem fluere cum murmure grato, et prospectum in longos agros reperiri. Qui vero divitiis et vitae splendore ducatur, eum ob fortunae inconstantiam minus tranquillum, beatum et liberum esse posse.

URBIS amatorem Fuscum salvere jubemus
Ruris amatores, hac in re scilicet una
Multum dissimiles, at caetera pene gemelli,
Fraternis animis, quicquid negat alter, et alter;
Annuimus pariter vetuli notique columbi.
Tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni

3 At *Cruq. Heins. ad Ovid. Met.* 7. 99. *Bentl. Cun.* Ob *Z. Med.* 1477.—5 Vetulis notisque columbis *Lambi. conj. Cruq. ex MSS.*

11 *Urbana frons consistit in audacia civili.* Vet. Schol. Cruq. Dilogω; usus est voce *urbana*: sunt enim urbani petulantes et minus verecundi; sunt etiam faceti et alloquio blandi.

Praemia, dotes; inverecundiam scilicet et argutias.

13 *Tui gregis*; tuae familiae, sive clientelae.

Fortem; generosum et simpliciter bonum. B. *Fortem*, non mollia sectantem, sed labores tolerantem, cupiditatibus resistentem. *Bonum.* qui amicis prodesse et vult et potest. Z.

EPIST. X.

1 *Fuscum* Aristium dicit, Grammaticum illius temporis insignem. B. Ad hunc videtur esse Car. 1. 22. G.

Jubemus, optamus, volumus.

2 Antitheta veluti in acie componit

3 *Ad caetera*; supple *quod attinet.* Tres Codices legerunt *at*: sed nihil opus, etsi Bentleius malit *at.* B. Recepi *at*, quia auctor solet absolute ponere *caetera*, pro *caeteroqui*, in caeteris rebus: ut in fine hujus epistolae, et Carm. IV. 2. 60. Z..

Gemelli Proverbiali sermone dici solent simillimi.

5 *Annuimus*: alter alteri affirmanti quid. Et scitus est Iconismus columborum, quorum fere perpetuus iste gestus est.

Columbi; *quia plurimus amor columborum.* Vet. Schol. Perpetua Horatii figura, qua ex similitudine facit metaphoram, omittere particulas comparandi. Si posuisset *tanquam*, *veluti*, &c. nemo desiderasset *vetulis*. Conf. ad Epist. 1. 2. 34. G.

6 *Tu nidum*; mire servat Metaphoram. No-

Rivos, et musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quaeris? vivo et regno, simul ista reliqui
Quae vos ad coelum effertis rumore secundo:
Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso;
Pane egeo jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturae si convenienter oportet,
Ponendaeque domo quaeranda est area primum,
Novistine locum potiorem rure beato?
Est ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura
Leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis,
Cum semel accepit solem furibundus acutum?
Est ubi divellat somnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?

---

9 Fertis *Sax. et Bentl.*—18 Depellat *MSS. quid. Lambi. Bos. Gott. it. Z. Med.* 1477.—19 Tapetis *conjic. Bentl. si quis velit indormire*

---

bis etiam hodie COCKNEYS; h. e. pullorum ova, dicuntur perpetuo urbi haerentes.

Laudo, miror. B. Probo, sector. Z.

8 *Quid quaeris?* quid ulterius desideras? Comica Enallage Personae. B. *Quid quaeris?* simpliciter continuat, et concludit sermonem, ut *breviter*, *denique*, &c. G.

Vivo, h. e. nitide et hilariter ago.

Ad Emphasin ingentis fastidii posuit *ista* et *vos*. B. Ut in orationibus *iste* semper ad adversarium, contra quem dicitur, pertinet, ut *hic* ad clientem. G.

9 *Rumore secundo;* unanimi et consentiente voce: *secundùm* enim dicitur quod juxta positum est, et per hoc, quod convenit, a *secus* ut puto. *Qui secundis aliquando frustra curatus est, contrariis saepe restituitur.* Cornelius Celsus. Alias etiam dixit *secundum remediis tempus*, pro *conveniens*. Dicimus *secundo* et *adverso amne navigare*: *Et Curruque volens dat lora secundo* apud Virgilium est.

10 Mire *fugitivus*, quia ipse fugit urbem. B. Et Maecenatis dapes. Z.

Liba, mellitos panes GINGERBREAD. B. *Liba*, jucunda, si rara sint: in familia sacerdotum copia ex multitudine sacrificantium fastidium adfert. Verum quid sibi vult Acron Fabric. *Cum in servis suspicio furti habetur, ducunt ad sacerdotem, qui crustum panis carmine infectum dat singulis, quod cum ederit* [f. ederint] *manifeste furti reum asserit.* An ita antiquum est Ordalium per eucharistian probandae innocentiae, ut ita de illo loqui potuerit homo a sacris Christianis alienus? Exempla quibus utuntur Hachenbergius et I. A. Schmidius ad hanc antiquitatem non ascendunt. An tale quid etiam inter deorum cultores in usu fuit? G.

11 *Egeo*, et per hoc cupio.

Placentas, casearias dicit tortas, nobis CHEESE-CAKES.

12 *Vivere naturae*, quod Philosophiae propositum est. Natura humanae rationis norma est.

13 *Ponendae*, erigendae. B. *Area*, locus ad domum aedificandam. Z.

14 *Novistine;* bella Interrogatione extorquet id quod vult.

16 *Momenta*, motus sive horribiles incessus.

17 *Acutum*, ac·em, *vehementem*. Vet. Schol. Cruq.

18 Plures libri *depellat*, sed melius *divellat*. Sic et Anacreon, Κατὰ με σχίσας ὀνείρους.

Dilogως posuit *invida*: invidet enim cura nobis quietem, uti et nos invidemus aliis honores atque divitias

19 *Libycis:* ex marmore Numidico, quod colore erat vario, conficiebantur tessellata pavimenta.

20 Vicis constabant antiquae urbes, interjectis hortis et viridariis, hinc et in Plurali numero Athenae, Thebae, Mycenae, &c.

Tendit, nititur; alias tendere est arcum dirigere. B. *Plumbum* intelligere oportet fistulas plumbeas quibus constant aquaeductus Romani, et ex eo ipso aliquid insalubre corporibus con-

Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus longos quae prospicit agros.
Naturam expelles furca, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non. qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
Quem res plus nimio delectavere secundae,
Mutatae quatient: si quid mirabere, pones
Invitus: fuge magna: licet sub paupere tecto
Reges et regum vita praecurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, fraenumque recepit:
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non fraenum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque

24 Expelles *primae editt. it. coll. Sax.*—25 Vestigia *Med.* 1477. *Cruq.* Fastigia *Bos. Sax.*—27 Sucum *Z.* Succum *Med.* 1477. *Flor.* 1482.—30 Plus aequo *Sax.*—37 Victo *etiam coll. Sax.* Victor victo *Cun.*—40 Vehit *sex editt. apud Cun. et Bentl. e codd.*

trahunt. Quanto laudabilior aqua ex ipso fonte, vel certe ex rivulo fonti proximo hausta? G.

22 *Varias columnas;* porticuum scilicet. B. Cf. Car. 3. 10. 6. G.

24 *Expellas furcâ: Furcillis expellere Proverbialiter dici potest, pro eo quod est ignominiosa vi ejicere: Sic et Graeci Δικράνοις ὠθεῖν ἢ ἀποκινεῖν.* Cruquius. *Expelles* placuit Bentleio, at nobis vulgata Lectio *expellas* B. Auctoritates posuimus. Accedit ratio, quae *expelles* probat, quia asseveratius hoc est, et vehementius. G.

25 *Mala;* perversa.

Furtim; et per hoc, tu velis nolis. B. Divitum deliciae repugnant simplicitati naturae, quam fastidiunt: sed paullatim tamen vincit natura, ut cupide ad contemtam illam simplicitatem redeant. G.

26 Bene *contendere* pro *comparare;* nam una tendunt pannos qui comparant, et internoscere volunt discrimina. B. *Qui callidus nesc.* h. e. qui purpuram falsam et spuriam callide non potest discernere a vera et germana, qualis est Tyria. *Z.*

27 Aquinates Tyriam purpuram falsabant, qua decipiebant imperitos. B. Mirum est nullam hujus officinae mentionem superesse apud Plinium. De *fuco* ejusque in purpura tingenda usu, de collatione item *lanae fuco tinctae* cum *purpura* disputatum ad Quinctil. 12. 10. 75. G.

28 *Propiusve medullis;* Negotiatores tangit, quos intimiter angunt hujusmodi damna.

30 *Plus nimio;* ultra modum delinivere. B. Valde mihi placet *plus aequo.* G.

31 *Mutatae quatient.* eleganti Charientismo posuit pro adversae turbabunt. B. De *mirabere* conf. Epist. 1. 6. 1. G.

33 *Reges,* potentes patronos, atque etiam ipsos reges Dilogως.

Vita; supple *lauta.*

34 *Cervus Equum;* hanc fabulam narravit olim Stesichorus Himeriensibus, cum Phalaridi Satellites pararent, ut ex Aristotelis Rhetoricis ostendit vir doctus Joannes Hartungus. Philosophum ipsum adi et ridebis.

Melior, superior, κρείττων.

35 *Minor,* inferior, ἥττων.

36 *Opes* modo posuit pro *opem.*

37 *Violens;* ferox, insultans. Pro *victor vio-*

Serviet aeternum; quia parvo nesciet uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
Si pede major erit, subvertet; si minor, uret.
Laetus sorte tua vives sapienter, Aristi;
Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere quam satis est, ac non cessare videbor.
Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
Excepto quod non simul esses, caetera laetus.

---

41 Nesciat *Lamb. ex codd.*

---

lens Bentleius legit *violens victo* de suo arbitrio. Neque videtur advertisse disjunctim dici *victor* et *violens:* neque enim dicit *violens victor:* sed *violens discessit*, quod est ferociter, superbiens scilicet ob superatum hostem.

39 *Metalla* dicit aureos et argenteos nummos per contemtum.

40 *Caret*, qui se privat.

Bentleius *vebit* pro *vehet*, verum tantundem fuerit: Dissentiunt Exemplaria quod Librarii parum referre crederent.

Mire improbus, pro eo quod est avarus et cupidus, ut; Quos improba ventris Exegit caecos rabies. Vet. Schol. Cruq. Verum Dilogως usus est et pro vili, et pro importuno: quin et irati *Improbum* dicimus pro scelesto.

41 *Aeternum:* et per hoc immiserabilis.

Plurium Codicum Scriptura est *quia nesciet*, nonnulli tamen malunt *qui nesciat*, quod minus probabile videtur. B. *Nesciit*, mihi magis placeret. G.

Uti; contentus frui. B.

42 *Non conveniet sua res*, si ob rem tenuem et angustam, quae videtur, dolet; ob amplam vero superbit, luxui et cupiditatibus indulget. Z.

Olim; ita fere ordiri solent, qui Fabulas narrant.

43 *Uret*, vexabit premendo.

44 *Vives*, Futurum pro Imperativo, eleganti Enallage. B.

46 *Cogere*, rem quaerere, divitias corradere. *Cessare*, rei quaerendae modum et finem facere. Caeterum urbane et prudenter de sese loquitur id quod ad Aristium pertinebat. Z.

47 Hoc est, si non servit, imperat.

48 *Digna sequi;* h. e. aequum est pecudem servire pecuario, non pecuarium pecudi, cum necesse sit ut alter alterum trahat. Notum est pecudes fune ligari in pascuis. Huc spectat et illud Persii [5. 118.] *Quae dederam supra repeto funemque reduco.* Hic locus ab omnibus quos vidi pessime exceptus est. B. Referunt ad ludum illum, funem utroque extremo prehensum ad se trahentium, vel ad eos, qui restim ductitantes saltant. Sententia quidem non obscura, undecunque formula repetita sit. G.

49 *Dictabam;* puero meo amanuensi.

Vacuna in Sabinis dea, quae sub incerta est specie formata. Varro in Primo Rerum Divinarum Minervam [*Victoriam* Acro Fabric.] *dicit, quod ea maxime hi gaudent qui sapientiae vacant.* Ex utroque Schol.

50 *Laetus*, quia contentus.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Animi aegritudinem peregrinationibus non levari. B. Bullatius vel ob spem aliquam, quae frustrata erat, vel ob incommodum, quo affectus erat, vel ob animi morositatem, Romam relinquere et in aliquo Graeciae aut Asiae vivere statuisse videtur. Ab hoc igitur consilio amicum avocare conatur Flaccus, docens, ad bene et beate vivendum non locum facere, sed animum aequum, rationem et prudentiam.

QUID tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Croesi regia Sardis?
Smyrna quid, et Colophon? majora minorave fama?
Cunctane prae Campo et Tiberino flumine sordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit; Gabiis desertior atque
Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem,
Oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Aspersus, volet in caupona vivere; nec qui

---

3 Minorane *vulg. et Bentl.*—4 Cunctane *etiam primae editt.*—7 Lebedus quam sit Gabiis *edd. vett.*

---

1 Comice *quid?* pro Qualis et Quanta res? B. In peregrinatione versanti scripta videtur epistola, quod colligo praesertim ex v. 6. G. Vid. Argumentum. Z.

Nota; famâ nobilis.

2 *Concinna*, bella.

3 Omnes Cruquii Codices pro *minorane* legerunt *minorave:* et *cunctaque* pro *cunctane* erat in plerisque Torrentii. *Minorave;* nam sentio ea minora tibi visa. Bentleius praetulit *minorane;* utrum vero rectius, qui vult dijudicabit: mea parum interest. *Cunctane* etiam posuit Bentleius pro *Cunctaque*, etsi nihil opus.

4 Synecdochice *Campum* et *Tiberim*, exercitii loca, pro ipsa Roma protulit.

5 *Una;* Pergamus, vel quaedam alia. B. Ut Apollonia, Thyatira, Myndus, Tralles. Z.

6 *An Lebedum laudas?* quod magis puto.

Odio; fastidio, vel immani taedio.

7 Haec jam e sua persona ac de se poeta: se quoque in obscuro loco malle vivere, quam immersum esse molestiis belli civilis. Interim fatetur, rebus secundis praeferendam esse Romam: ante omnia vero parandam tranquillitatem animi, quae ubique praestet felices. G.

Omnes fere scripti Codices legerunt *quid* pro *quam;* sed malim sine Interrogatione.

Gabii vicus in Sabinis juxta Lucretilem montem, unde et aqua Gabia. Vet. Schol. B. Verba, *Tamen illic—furentem* videntur esse Bullatii et ejus objectionem continere, hoc sensu: Quamquam scio esse locum desertum: tamen ibi mallem habitare et turbas, motus et incommoda patriae procul remotus spectare. Z.

10 *Spectare*, Hellenismus pro *ut spectem.* Notum est Veteres maxime delectatos fuisse locis maritimis. *Hoc autem dicit ad imitationem Lucretii, qui ait* [2. pr.] *Suave mari magno motantibus* [turbantibus] *aequora ventis, E terra magnum alterius spectare laborem.* Vet. Schol. Cruq.

11 *Imbre lutoque; quo colligit non debere totam odisse vitam propter interveniens incommodum.* Vet. Schol. Correctio quaedam est superioris sententiae.

Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
Ut fortunatam plene praestantia vitam;
Nec, si te validus jactaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
Paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dum licet, ac vultum servat fortuna benignum,
Romae laudetur Samos, et Chios, et Rhodos absens.
Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu; neu dulcia differ in annum;
Ut, quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas: nam si ratio et prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter, aufert;
Coelum, non animum, mutant qui trans mare currunt:
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere: quod petis, hîc est;
Est Ulubris, animus si te non deficit aequus.

---

18 Austris *coll. Sax.*—20 *Pro* et *recepi* ac *duce Bentleio ob sonum. Z.*—22 Deus seu Fors donaverit *Cun. e conj.*—23 Neu *etiam G.*

---

13 *Frigus collegit;* est et *colligit sitim* apud Virgilium. Vetus erat dictum in eos qui perpetuo rigebant: *Nunquam eos de balneo, aut furno conducendo cogitásse.* Vid. Grangaeum in Septimam Satiram Juvenalis.

16 *Trans Aegaeum mare*, h. e. ubi tu ultra mare fueris; reditum enim tibi abscindes.

17 *Incolumi*, h. e. illi qui incolumi capite est, et sana mente.

18 *Paenulam* modo dicit gausapinam, non scorteam: est autem paenula hiberna et viatoria vestis: amiculum scilicet humerale in modum lacernae, superne quidem undique conclusum, inferne autem in duos limbos partitum.

Sic et Virgilius, *Solstitium pecori defendite*, pro *aestatem.*

Campestre; tenue est, et totius corporis nihil praeter inguina tegit. Vet. Schol. Campestre dictum, quod in Campi Martii exercitiis eo uterentur nudi juvenes. Alias subligaculum, succinctorium, et perizoma dicitur.

19 *Per brumam Tiberis; Quis enim tunc nataret?* Vet. Schol.

Caminus; fumarium, focus.

20 *Servat:* retinet.

22 *Fortunaverit; beatam fecerit.* Vet. Schol. Cruq.

Horam; quantulumcunque tempus.

23 *Sume manu*, h. e. carpe, uti brevis aevi florem, ne decidat.

Bentleius ex Libris vetustis *neu* [pro. *nec*] quod rectius.

Dulcia, suavitates vitae, vel gaudia.

In annum; in aliud tempus. Vet. Schol. Cruq. Tempus certum pro incerto. Nam fere consuevimus in alterum annum familiaria differre negotia.

24 *Libenter*, ad votum, vel ad libitum.

25 *Dicas*, et per hoc credas.

Ratio et prudentia, Logica, et Moralis Philosophia.

Curas, aegritudines.

26 *Maris arbiter*, h. e. mare spectans, et per hoc amoenus.

27 *Animum*, supple *aegrum.* *Οὐ τὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸν τόπον μόνον μετήλλαξεν*, ut olim Aeschines Orator de Ctesiphonte, quod monuit Cruquius.

Currunt, navigant.

28 *Strenua inertia;* h. e. sedula desidia. Ὀξύμωρον Figura. B. *Navibus atque quadr.* maria et terras peragramus. Z.

Exercet; per Charientismum pro inquietas, vel huc agit atque illuc.

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

Solatur in tenui re philosophantem amicum, qui plantam e coeno avaritiae evellere nequibat. B. Iccius, qui philosophiam affectabat et simul rei quaerendae avidior erat, ut supra Carm. I. 29., ita et hic salsa, quamquam tectius, ridetur. Tum commendatur homini Pompeius Grosphus. Tandem de statu reipublicae quaedam adduntur.

FRUCTIBUS Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est ut copia major
Ab Jove donari possit tibi. Tolle querelas;
Pauper enim non est cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiae poterunt regales addere majus.
Si forte in medio positorum abstemius, herbis
Vivis et urtica, sic vives protenus, ut te

---

1 Icci *etiam G. H. primae editt. Ald. Steph. uterque, Cruqu. &c.*—8 Protenus *cum B. nil. rescripsi pro vulg.* protinus. Z.

---

30 *Ulubrae locus in Italia, in quo nutritus est Caesar Augustus, propter quam causam ab Horatio nominatur, cum sit desertissimus vicus.* Vet. Schol. B. An confundit Scholiastes cum *Ulubris Velitras?* Hic educatum Augustum docet Suetonius. *Ulubras*, Trebatii sui patriam ridet Cic. Fam. 7. 18. G.

Aequus, rectus, immotus, et sua sede quietus.

EPIST. XII.

1 Bentleius *Iccium* pro *Ictium*, et primo versu *Icci* pro *Icti*, prae negligentia et incuria. B. Vid. Var. Lect.

Quos colligis; Procurator Agrippae hic erat. Vet. Schol. Vid Lib. I. Od. 29.

2 *Recte*; sapienter, et ad rationis normam.

Non est ut, Hellenismus, ἐκ ἔϛιν ὅπως. Cruquius.

3 *Tolle*, aufer, apage; ἔν ἤθει.

4 Mira Hypallage *rerum usus* posuit pro *res ad usus.*

Suppetit, ad manum est, non deest; ὑποπίπτει.

5 *Lateri;* etiam tergum latus dicitur, uti venter Ovidio in isto; *Poenitet et lateri conseruisse latus;* ut sint quatuor hominis latera. B. Pectus et officinam spirandi maxime intelligi, docet versiculus Graecus, quem respexit noster, pars illorum, quos Soloni tribuit Plutarchus Solo. pr. quique inter Theognidis carmina leguntur 722. sq γαςρί τε καὶ πλευραῖς, καὶ ποσὶ ἁβρὰ παθεῖν, ubi idem locus eodem modo tractatur. G.

Pedibusque; si tibi sint calceamenta. Vet. Sch. B. Pedibus bene est, si sani sunt, non dolent. Z.

6 *Regales*, Dilogως vel magnorum regum, vel ipsius Agrippae patroni tui: et Proverbialiter dicimus *regias opes.* B. Videtur spectare *beatas Arabum gazas*, de quibus Carm. I. 29. Z.

7 *Positorum;* eorum quae tibi satis large apponuntur, fructus scilicet Agrippae, de quibus memini.

Abstemius; sine vino, siccus et sobrius. Vet. Schol. Absque temeto. Aliquid de nimia ejus parcimonia innuebat Horatius B. *Si forte*, &c. Intellige *enim.* Reddit enim rationem, cur, si ventriculo quis valeat et corpore sit sano, vel maximae [illegible] divitiae apud hominem avarum non habeant hanc vim, ut lautius vivat. Z.

8 *Urticam* etiam herbam edulem esse habitam, docet Plin. 21. 15. s. 55.; sed vere tantum cum tenera est. Hinc [illegible] tem epistolam auctumno scriptam, ex [illegible] patet. Et [illegible] pisces memorat, et vivit Iccius in insula. [illegible] que [illegible] pisces [illegible] [illegible], nil dubito. G. Quia pisces ad delicias tum refere-

Confestim liquidus fortunae rivus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia nescit;
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox:
Cum tu inter scabiem tantam, et contagia lucri,
Nil parvum sapias, et adhuc sublimia cures;
Quae mare compescant causae; quid temperet annum;
Stellae sponte sua, jussaene vagenter et errent;
Quid premat obscurum Lunae, quid proferat orbem;
Quid velit et possit rerum concordia discors;
Empedocles, an Stertinium deliret acumen.

---

20 Empedocleum *conj. Cun.* Stertinii *Ven. Glar.*

---

bantur, h. l. autem de tenui et sordiore victu est sermo: urtica de herba est accipiendum. Z.

9 *Confestim;* non intermisso cursu, ut ostendit vir elegans Jacobus Cruquius ex Sosipatri Charisii Institutionibus. *Confestim et protinus conjunxit, indulgens Emphasi celeritatis.* Vet. Sch. Cruq. B. Mihi videbatur hic *confestim* retinere vim originis suae, ut sit *confertim* dense, non tenui modo bracteola, sed solido auro Illa celeritatis et continuitatis notio satis jam expressa in *protinus.* G. Distinguendum est, ut fecimus, et explicandum: Ejusmodi tenui victu semper uteris, quamvis confestim ditissimus sis factus. Z.

Liquidus Fortunae rivus, cogitavit de Pactolo et Mida: et mire *liquidus*, alias non inauraret: quin et *inaurari* Proverbiale est.

10 *Naturam*, avari animum atque avidum ingenium: et supple, *Et hoc facis.* B. Iccius ut procurator, poterat certe in tantum genio indulgere, ut uteretur in *medio positis* deliciis. Quod igitur abstinet, illud vel hanc habet causam, quia *pecunia*, in qua nunc est, *naturam* assuefactione moderatam *mutare* statim *nescit* vel hanc, quod philosophia illum docet, *cuncta esse minora virtute, &c.* Nihil equidem hic Ironiae video, nihil mordax: sed ingenuum laudatorem amici et virtutis. G. Equidem ironiam puto. Z.

11 *Virtute;* Stoica temperantia. Salsa Ironia est per plures versus: nam mordendo laudat; et vult significare fieri non posse, ut quis Philosophiae et avaritiae serviat. B. Imo ridet Icci philosophiam, quasi virtus esset, si quis, ob avaritiam, utatur victu tenuissimo. Z.

12 *Democriti; hic, dum Philosophiae intentus erat, neglexit agros suos, adeo ut vicinorum pecora ibi libere pascerentur.* Vet. Schol. Cruq. *Constat autem Democritum apud Abderitas cives suos causam dixisse amissi patrimonii sui, et absolutum prolatis libris, quos de Physica scripsit.* Vet. Sch. B. Auctores meliores dabit Menag. ad Diog. Laërt. 9. 39. G.

13 *Culta;* sata, vel segetes.

14 *Scabiem;* dicit cupiditatem stolidam, importunam et inexplebilem. B. Puto, hic irritamenta tantum cupiditatis intelligi: qui tractant rem pecuniariam, eos ab illa urtica non uri, ab illa scabie non prurire, mirum, et laudis est. Major virtus est, si quis dum tractat quotidie pecuniam, ab ea non corrumpitur, quam qui illam plane non audet attingere. G. Sensus loci est: Democritus ob studium sapientiae patrimonium neglexit et agros deseruit incultos. Ergo mirum est, quod tu in studio tanto rei quaerendae et augendae philosophiam (h. e. non tam sapientiae studium, quam physicam) etiam tractas, &c. Salsam ironiam hanc esse, quis non videt? Z.

Contagia dicimus late serpentia male: nam *Crescit amor nummi.*

15 *Sublimia*, Μετέωρα sive Coelestia.

16 *Mare compescant;* ne in terras exeat.

Temperet, h. e. aestivo calore et hiberno frigore misceat.

17 *Stellae*, Planetae.

18 *Premat*, occulat, tegat: Dilogus Eclipsim dicit et Lunares Numeros.

19 *Rerum concordia discors:* in animo habuit Empedoclis illud; Ἄλλοτε μὲν φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα, Ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορεύμενα νείκεος ἔχθει. Atque hic quidem locus optime declaratur Ovidii Versibus Met. I. 430. *Quippe ubi temperiem sumsere humorque calorque, Concipiunt; et ab his oriuntur cuncta duo-*

Verum, seu pisces, seu porrum et caepe trucidas,
Utere Pompeio Grospho; et si quid petet, ultro
Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et aequum,
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid de'st,
Ne tamen ignores quo sit Romana loco res:
Cantaber Agrippae, Claudî virtute Neronis
Armenius cecidit: jus imperiumque Phraates
Caesaris accepit genibus minor: aurea fruges
Italiae pleno defudit Copia cornu.

---

23 Offer *Sax. e glossa.*—27 Phrahates *Baxt.*

---

bus; Cumque sit ignis aquae pugnax, vapor humidus omnes Res creat, et discors concordia foetibus apta est.

20 Ridicule *Stertinium acumen* Stoicismum appellat, ob Paradoxa. *Stertinius iste ducentos viginti libros Stoicorum Latine scripsit.* Vet. Sch. Advertendum autem omnes pene libros habere *Stertinium*, pro eo quod est Stertinii, cum Cruquiano etiam Interprete. B. De Stertinio Ser. 2. 3. 33. G.

21 *Seu pisces;* quod faciunt lauti. B. Vid. ad v. 8. G.

Seu porrum; quod audio te facere: et obiter pulsat Pythagoreos et Aegyptios.

Trucidas; convenit hoc verbum hujusmodi pulmentis. Vet. Schol. B. Jocose *trucidas* de victu Pythagoreo. G.

22 *Utere;* h. e. convivam adhibe.

Ultro, libenter, bono et benigno vultu.

23 *Verum*, rectum; nam ex vero judicatur rectum.

24 *Vilis amicorum*, h. e. Vili venit amicitia, ubi hujusmodi boni viri aliquo egent. Est autem Proverbialis Elocutio. Pro *deest*, antiquissimi Codices habebant *de'st*, ut advertit Lambinus.

25 *Quo loco*, quo statu.

Romana res; supple *publica.*

27 *Armenius cecidit;* dum regnum Tigrani restituit Tiberius. De Phrahate vide Lib. II. Od. 2. B. Conf. Brouckhus. ad Tibull. p. 377. Z.

28 *Genibus minor; subtiliter dixit, ad genua devolutum.* Vet. Schol. Vix enim aequabat ejus genua: et talis conspicitur in Caesaris Nummis, uti monuit Torrentius.

29 *Defudit* scriptura plurium Codicum est, non autem *diffudit*, auctore Cruquio et Lambino. Bentleius Praesenti Tempore *defundit:* Verum magis placet Praeteritum *defudit*, quo melius conveniat cum superioribus. Exemplaria sunt varia de more Exscribentium. B. Bene monet Bentleius, si *defudit* verum sit, post messem scriptam epistolam; *si defundit*, forte ante messem. [Imo, messis tempore, ut Bentleius ait. *Z.*] *Diffudit* ubertatem significat: *defudit* Copiam deam facit, de caelo liberalem. Sed quis docebit verum? G.

Copia, ubertatis dea, sive Amalthaea. Cruquius. B. Ubertatem Italiae nosse intererat Iccii, qui in Sicilia lucro operam dabat et frumentum vendebat. *Z.*

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM ASELLAM.

Docet amicum quemadmodum velit carmina sua Augusto tradi. B. Vinio Asellae, qui videtur rusticus Sabinus et tabellarius fuisse, mandat, quemadmodum scripta tradat Augusto. Tota epistola est jocosa, quae ludit in nomine Asellae.

Ut proficiscentem docui te saepe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vini.
Si validus, si laetus erit, si denique poscet;
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes, opera vehemente minister.
Si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
Abjicito potius, quam quo perferre juberis
Clitellas ferus impingas, Asinaeque paternum
Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas:
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum;
Ut vinosa glomos furtivae Pyrrhia lanae;
Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.

---

2 Vinni *vulg. edunt.*—14 Glomus *etiam G. et Sax.*

---

1 Mire *saepe diuque* de Asina.

2 *Reddes;* Futurum pro Imperativo, usitata Enallage.

Bene *signata*, ne quis legat ante Augustum.

Vini, quod ostendit Bentleius. Fuerat enim Romana Familia *Vini*, non *Vinnia*, ut satis constat ex Inscriptionibus. *C. Vinius Fronto, ad quem haec Epistola scripta est, patrem habuit cognomine Asinam.* Vet. Schol.

4 *Studio*, supple *nimio*.

Odium, fastidium, et mire *importes* de Asina.

5 *Sedulus*, officiosus, et supple *dum tu es*.

Opera vehemente, pro importuno servitio, per Charientismum.

6 *Uret*, onere suo vexabit. Significare vult volumen suum esse satis grande.

8 Mire *ferus;* nihil enim asino irato ferocius.

Asinaeque paternum; dum elevare studet scripta tua, ad frigidos jocos descendit; quod in tam levi materia excusare debemus.

9 *In risum*, in vulgarem jocum.

Fabula fieri Proverbialis Elocutio est.

10 *Lama est vorago; λάμος enim est ingluvies: Lamiae quoque dicuntur devoratrices puerorum.* Vet. Schol. *Silvarum saltus, latebras lamasque lutosas.* Ennius, referente Cruquiano interprete. Nostrati vulgo SLOUGHS dicuntur.

11 *Victor propositi; compos voti.* Landinus. Cum difficultate scilicet. B. Victis viae difficultatibus: Continuat enim huc usque allegorian de Asina. G.

12 *Servabis*, geres, fovebis.

14 *Glomos; glomus est rotundus globus filorum.* Vet. Schol. Cruq. Fuerat et *glomus, glomi*, atque *glomus, glomeris*, contra quod sentit Bentleius. Certe unus glomus filorum lanae vix sufficeret furaci *Pyrrhiae*. B. Negat Bentleius, *glomos* alias inveniri: putat, unum *glomos* etiam deprehendi posse. G.

Pyrrhia; nomen est ancillae in quadam fabula

Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quae possint oculos auresque morari
Caesaris: oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale, cave ne titubes, mandataque frangas.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

O fortunatos nimium, bona si sua norint, Agricolas! B. Servus, quem ex mediastino fecerat Horatius villicum, nunc flagrabat desiderio Urbis et vitae urbanae. Poeta igitur ostendit, non locum, sed animum esse morositatis causam, semet ipsum delectari ruri ob commoda quae afferat, istum vero Urbe ob studium nugarum et deliciarum urbanarum.

Villice silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, et
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres;
Certemus spinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro; et melior sit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,
Fratrem moerentis, rapto de fratre dolentis

---

16 Neu *Bentl. ex MS.*—17 Possunt *Ven, Glar.*—18 *Bentleius distinguit* nitere. porro Vade, *&c.*

EPIST. XIV.

3 Bariam *G. et primae editt. etiam Fabric.* Baria *quidam MSS. Cruq.*—5 Rus *conj. Da. Heins. et probat Cun.*—6 Moretur *Lamb.*

Titinnii, quae furata lanae glomos, ita gestavit, ut deprehensa sit. Vet. Schol. Cruq.

15 *Cum pileolo soleas;* ita sordidus erat ut ipse pueri sui munus implerit. *Soleae* calceamenta erant domestica: erat etiam et pileolus domesticus, ut vel ex hoc loco patet. Vide Lib. I. Satir. 3.

Conviva, h. e. vocatus ad coenam.

Tribulis, h. e. contribulis meus. *Incertum est quem notet.* Vet. Schol. Cruq. B. Neminem privatim signat: sed hoc nomine indicat plebeium hominem imi subsellii, qui non esset conviva, nisi pars esset tribus, quam pascit aliquis civis lautior. G.

17 *Morari, detinere oculos dicit Naso.* Henricus Stephanus. B. *Morari*, delectare: *oculos*, ob calligraphiam: *aures*, ob argumentum. Z.

18 *Oratus multa prece;* hoc est, etsi oratus fueris. Ut alicubi resistas et garriendo tempus teras. B. Satis te oravi; quod superest, tu nitere, &c. G. Baxteri explicatio potior est. Z.

19 Bene *cave ne titubes*, cum Asinae jam dixerit, *Nitere porro.*

Mandata nunc Participium est. Vet. Schol.

Frangas, poterant enim frangi quae frivola erant.

EPIST. XIV.

1 *Villicus rusticae familiae praeerat, ut Dispensator urbanae.* Torrentius. Atque hi erant plerumque liberti.

Silvarum, Metonymice pro *gregum* et *rei pastoritiae:* nam communia pascua silvis fere constabant et montibus. *Montibus et silvis studio jactabat inani.* Virgilius Ecl. 2. 5.

Insolabiliter; tamen istuc mens animusque
Fert, et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique;
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
Nunc urbem et ludos et balnea villicus optas.
Me constare mihi scis, et discedere tristem,
Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eo disconvenit inter
Meque et te: nam, quae deserta et inhospita tesqua
Credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit
Quae tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina
Incutiunt urbis desiderium, video; et quod
Angulus iste feret piper et thus ocius uva;

---

9 Avet *ex conj. Bentl.*

Agelli, ruris et villae meae. B. Ubi post negotia urbana me recreo. Z.

2 *Habitatum*, supple *quamvis*.

Focis, *domibus*. *Ad octavum Lapidem ultra Tibur in Via Valeria.* Vet. Schol. Cruq.

3 *Bonos Patres;* pro ratione illorum temporum divites Senatores. B. Non *Senatores* intellexit, credo, vir doctus Romanos, sed decuriones proximi municipii. Ego ne hos quidem in Flacco video, sed patres familias, municipes aut colonos Variae, singularum villarum dominos, Variae contributos s. adscriptos. G.

Varia oppidum in Sabinis olim, nunc Vicus imminens Anieni. Vet. Schol. Cruq. An hic erat Commune Sabinae gentis Consilium antiquis temporibus? Advertendum omnes fere scriptos Codices habere *Variam* non *Bariam*.

4 *Spinas*, molesta vitia: carduos et paliuros dicit.

5 *Melior*, purgatior.

6 *Cura;* animi aegritudo. B. De Lamia Od. 1. 26. et 36. it. 3. 17.

7 *Rapto;* ante diem sublato.

8 *Mens animusque:* propositum et libido. B. *Istuc*, in villam meam. Z.

9 *Amat*, temperando dicit pro gestit.

Claustra sunt carceres; et est Translatio ab equis Circensibus. Vet. Schol. B. Cupit tollere impedimenta, quae me Romae remorantur, ut possim otiari et libere vivere. Z.

11 *Est odio*, displicet, fastidio est.

Sors, vitae status.

13 *Animus*, supple *aegrotus*. *Patriae quis exsul, Se quoque fugit?* Od. 2. 16.

14 *Mediastinus*, *servus ad omnia viliora officia comparatus.* Torrentius. Idem qui et calo: quasi *mediodestinus*, ut *clandestinus*.

Mire *tacita prece* de calone, qui non audebat promere sua vota.

15 *Villicus*, supple *factus*, ut supra etiam ad *mediastinus*.

16 De constantia Horatii alia omnia Ser. 2. 7. 28. G.

17 *Invisa*, temperando dicit pro *detestabilia*.

18 *Miramur*, magna et beata putamus. V. Epist. 1. 6. 1. G.

19 *Tesqua; Lingua Sabinorum loca difficilia et repleta sentibus sic nominantur.* Vet. Sch. Quasi texta vel plexa. Etiam Belgis TWISSCHEN est plectere, cum quo convenit, et Latinum *texere:* quae omnia a Saxonico nostro TWEGEN, *Duo*.

21 Plurimi MSS. *putas*, non *vocas*. Lambinus; atque sic legit Cruquius.

Fornix; in fornicibus Circi prostabant meretriculae.

Uncta, *redolens et optimis cibis plena.* Vet. Sch. Cruq. B. Recte igitur praecipit Columella I. 8. ne villicus ex eo servorum ordine instituatur, *qui urbanas ac delicatas artes exercuerit. Se-*

Nec vicina subest vinum praebere taberna
Quae possit tibi: nec meretrix tibicina, cujus
Ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urgues
Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, et strictis frondibus exples:
Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togae nitidique capilli,
Quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Coena brevis juvat, et prope rivum somnus in herba;
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat; non odio obscuro morsuque venenat:
Rident vicini glebas et saxa moventem.
Cum servis urbana diaria rodere mavis;

---

28 Dejunctum *Lamb. ex quatuor codd.*—33 Cynarae *codd. vett.*—40 Reddere *Fl.* 1482.

---

sors et somniculosum genus id mancipiorum, otiis, campo, circo, theatris, aleae, popinis, lupanaribus consuetum, nunquam non easdem ineptias somniat, &c. Z.

23 *Angulus iste*, agellus meus, Εὐτελισμὸς μετ' Ἠθοποιΐας. B. Sensus est: Agellus iste non magis feret uvas quam piper et thus, h. e. nunquam. Z.

24 *Subest;* suppetit, ad manum est ὑποπίπτει. B. *Subest* simpliciter prope est. G.

26 Pulchre *strepitum* dicit cantum indoctae et pauperculae fidicinae.

Terrae gravis; deridet agrestum saltatorem.

Et tamen, plurima habes quae agas, neque vacat tibi nugari. B. Recte vir doctus et melius illis, qui hic proponi volunt objectionem s. excusationem villici, quem potius ipse laudat hic Horatius, quod desiderio urbis non negligat officium. G. Quamquam in te est urbis et urbanarum deliciarum nugarumque desiderium: tamen tu non negligis opera rustica. Z.

Urgues, oportet te urgere, h. e. fodicare.

27 *Ligonibus*, sarculis latis; [illegible] Graeci dicunt, nostri HOWES: erant et [illegible], quos bidentes vocabant.

29 *Pigro*, otianti, interquiescenti.

30 *Docendus: praefossis tramitibus: sic alibi* (A. P. 68.) *ipse de fluvio; Doctus iter melius.* Vet. Schol. B. Nempe de incilibus et fossis vel fodiendis, vel purgandis aperiendisque, aquae pluviae derivandae causa, loquitur. G.

31 *Comice* protulit *quid* pro *quantum.* B. Quantum inter me atque te intersit. G.

32 *Nitidi*, uncti. Z.

33 *Immunem, sine munere.* Vet. Schol. B. De Cinara Od. 4. 1. 4. et 13. 21. G. *Scis*, quippe qui inter [illegible] fuisti, et mihi [illegible] vinumque apposuisti. *Rapaci*, qualis erga alios amatores erat. Z.

34 *Liquidi*, sacco liquati. B.

35 *Juvat*, scil. *me nunc*, ubi aetas mea alios mores, aliam vitam postulat. Z.

36 *Pudet* modo posuit, pro *pudor est.*

Incidere; abrumpere, vel per compendium finire.

Ludum per Charientismum dicit res Venereas et caeteras nugas.

37 Temperanter dixit *mea commoda* pro *meas felicitates.* B. *Istic*, in villa mea Usticae. Z.

38 *Limat*, radit et per hoc urit. *Floriferis [illegible] saltibus [illegible] limant.* Lucretius. B. Locus est 3. 11. Sed meliores *libant. Limat* est minuit, detrahit. G.

Obscuro: insidiis tacitum est odium. Vet. Schol. Cruq. Clanculariae res sunt et Invidia et Obtrectatio, quam modo morsum dicit.

39 *Rident*, [illegible] non invident.

40 Bentleius *cum servis tu urbana*, tenui de

Horum tu in numerum voto ruis: invidet usum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos piger; optat arare caballus.
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AD NUMONIUM VALAM.

Horatius curandae valetudinis causa Philosophicum arcum retendit. B. Cum Horatius auctoritate Antonii Musae medici celeberrimi aquis frigidis usus (quamquam invitis Baiarum incolis, qui aegre ferebant, quod aegroti ad aquis frigidis utendum, spretis thermis, Clusium Gabiosque peterent) hiemem transigere vellet in locis maritimis; petit a Vala, ut scribat de Velia et Salerno, quae illorum oppidorum vicinorum in Lucania sit conditio, reperianturne ibi ea, quae ad vitae commoditates pertineant, coelum, panis, aqua, lepores, apri, pisces. De vino se non quaerere ait, quia generosum ibi esse constet. Etsi enim, quamdiu in villa sua rusticetur, quovis vino contentus sit: cum tamen ad mare descenderit, se requirere optimum ad cuticulam curandam. Omnino autem se in hac re similem esse Maenii, qui, si non accepisset unde laute et opipare coenaret, sed tenuissimo uti victu coactus esset, luxuriantes nepotes vituperaret: sin vero lautiora nactus esset, laute comedentes laudaret beatosque praedicaret.

Quae sit hiems Veliae, quod coelum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, et qualis via (nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, et tamen illis

---

43 Piger *refert Bentleius ad* caballus.

---

causa, et nullo cum fructu, nisi quod auribus placuerit suis.

Diarium unius diei demensum est. Torrentius. B. Recte. Sic Petronianum illud scortillum negat se *post asellum sumere diaria*, cibum vilem post delicias. Non audiendus est Landinus, qui *diaria* interpretatur lucra diurna, quae servus mereatur domino. Nempe legebat *reddere* pro *rodere*. G. *Rodere* apte de victu arido et tenui. Z.

41 *Horum tu in numerum*, etsi fueris rure procurator meus et libertus.

42 *Calo;* mediastinus, qui jam de longinquo ligna atque olera petit. B. *Argutus*, callidus, seu potius, loquax. Z.

43 *Optat ephippia bos;* etiam nostratibus familiare adagium est, As a saddle to a cow.

Ephippia; sagmata. Vet. Schol. et bene de rustici caballi stramentis. Hodie etiam caballi arare norunt. B. *Piger*, quem piget laboris sui. Ita nihil refert, sive ad bovem, sive ad equum referas. G.

44 *Uterque*, tu scilicet et calo meus. B. Praesertim cum tu artem calleas villici. Cf. vers. 26. seqq. Z.

Censebo; sententiam dicam, tractum a Senatu. Notum est Graecorum dictum, [Aristoph. Vesp. 1422.] Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

EPIST. XV.

1 Familiaris sermonis negligentiam imitatur haec epistola. Pendet prima illa interrogatio a v. 25. *Par est, te nobis scribere, quae sit hiems*, &c. nam ego in illam oram inferi maris venire non soleo, cum Antonius Musa in-

Me facit invisum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus. Sane murteta relinqui,
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulphura contemni, vicus gemit, invidus aegris,
Qui caput et stomachum supponere fontibus audent

---

5 Myrteta *edd. vett.*—7 Sulfura *edd. vett. Bentl.*

---

terdicat thermis, quales ibi sunt, commendet fontes frigidos. G.

Velia et Salernum oppida sunt Lucaniae: Salernum a salis copia dictum est. Vet. Schol. Et *Velia*, olim *Helia*, teste Plinio, h. e. Paludosa; a Graeco Ἕλος.

Vala; in antiquo Nummo est C. Numonius Vaala. Lambinus.

2 *Quorum hominum;* i. e. *quibus moribus ibi sunt homines.* Landinus.

3 *Antonius Musa, frater Euphorbi Medici Jubae, Augusti libertus.* Torrentius. *Antonius Musa aegritudine Augusti artem suam illustravit: nam cum dolore Arthritico laboraret, et ad summam maciem perductus esset, curante Aimilio Medico, qui cum adeo calidis curabat, ut tectum cubiculi ejus velleribus muniret: hic postea in contrarium versis omnibus, non solum perfusionibus frigidis, sed etiam Gargarismis Cicerninae Aquae, quae est Atellae, in domo Caesaris, et potionibus usus est; ita ut intra breve tempus eum curaret. Ob quam causam ab Augusto usque ad Sestertiûm quadringenties ex Senatusconsulto accepit. Hic autem Musa Horatio jusserat ut lavacro frigido uteretur propter oculorum dolorem.* Vet. Schol. Cruq. *Medico Antonio Musae, cujus opera ex ancipiti morbo convaluerat, statuam aere collato juxta signum Aesculapii statuerunt.* Suetonius in Augusto [c. 59.] En autem quod nuperrime accidit Londini, apud *Fontem* dictum *Clericorum*, qui haud ita longe est ab *Iselduno*, frequenti vico, aquis frigidis modo celebris; a viro autem et claro et fide digno, *Edvardo Baynardo*, M. D. Collegiique Londinensis Socio celeberrimo accepimus. Rusticus quidam cognomento *Plumbarius*, in vico agit vernacule appellato HARROW ON THE HILL, quod est *Harga sive Castra super Colle;* qui quidem vicus satis notus est in Mediosaxonum nostrorum pago; praesertim vero nobis, qui in sacro isto monte Musas primum advimus. Laborarat hic vir sesquimestri fere spatio immanibus arthritidos vagae, paralyseos, atque etiam spasmatum doloribus, adeo ut neque pedibus insistere valeret. Plurimis autem incassum tentatis remediis, imo et Mercuriali saliva inutiliter mota, misellus iste tandem (incredibile dictu) ab omnibus istis tam saevis symptomatibus, vel unica in Frigidas nostras immersione ex toto liberatus, ad integram sanitatem restitutus est: jussus tamen firmioris efficaciae causa iterato bis terve in easdem aquas se demittere. Ostendit idem vir elegans et locum mihi Senecae, qui est in Epistola quadam illius ad Lucilium; [83.] quem quoniam huc pertinere videbatur, apponendum duxi. *Ab hac fatigatione magis quam exercitatione in frigidam descendi: haec apud me vocatur parum calida; ille tantus Psychrolutes qui Kalendis Januariis in Euripum saltabam.* Derivabantur autem *Euripi* isti *ex Aqua Virgine* gelidissima atque Alsietina: atque hi ad instar MOTARUM nostrarum circuibant Circi Maximi et Theatri interiora, nonnunquam et privatas domos. *Auspicabar* (inquit idem Auctor) *in Virginem desilire.* Qua de re et Ovidius de Ponto [1. 8. 38.] *Stagna quoque Euripi Virgineusque liquor.* Atque alias [Ar. 3. 385.] *Nec vos Campus habet, nec vos gelidissima Virgo.* Vide Julium Frontinum de Aquaeductibus. Neque hoc loco silentio praetereundas censeo pene a tribus retro saeculis apud Venedotos Britannos miraculorum fama nobilissimas *Albicollinas Frigidas:* sic enim illas appellandas duxi, quod vetere indigenarum sermone idem sit GWENVRE, vel GWENBRE, quod Romanis *Albus Collis;* et quod WY eadem lingua aquam sonet. Ex Britannico igitur GWENVREWY, vel MENBRE-WY Johannes a Pennant, *Salopiae* (sive *Novi Vericonii*) Abbas, qui primus Fabellam istam ex ore vulgi depromtam consarcinavit, pro more rudioris saeculi, nescio quam Saxonico Vocabulo *Winefridam*, sive Divam, sive Nympham, ausus est comminisci. Verum e diverticulo in viam redeundum erit.

Supervacuas per Charientismum posuit pro inutiles, vel nihil agentes.

Tamen: neque enim excusor auctoritate tanti Medici.

4 *Invisum;* ob amissum quaestum scilicet.

5 *Sane;* neque enim per jocum mentior.

Murteta; ea est scriptura meliorum Codicum. *Est et quarundam naturalium sudationum [calor] ubi e terra profusus calidus vapor aedificio includitur, sicut super Baias in Murtetis habemus.* Cornelius Celsus 2. 17. pr.

6 *Cessantem morbum: podagram.* Vet. Schol.

Elidere; efficaciter eliminare, pro sudores scilicet.

7 *Invidus; quia itur ad alia loca.* Vet. Schol. Cruq.

Clusinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
Mutandus locus est, et diversoria nota
Praeteragendus equus: (Quo tendis? non mihi Cumas
Est iter aut Baias, laeva stomachosus habena
Dicet eques: sed equi fraenato est auris in ore.)
Major utrum populum frumenti copia pascat;
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Jugis aquae; (nam vina nihil moror illius orae.
Rure meo possum quidvis perferre patique;
Ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanae juvenem commendet amicae.)
Tractus uter plures lepores, uter educet apros:
Utra magis pisces et echinos aequora celent;
Pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti;
Scribere te nobis, tibi nos accredere, par est.

---

13 Equis *Bentl. Cun.* Equi *defendit Jonson.*—16 Dulcis aquae *Lamb. ex duobus codd.*—17 Quodvis *conj. Heins. Adv.* 3. 13. p 493.—25 Nobis, ac nos tibi credere *Glar.*

---

8 *Qui caput; Aqua frigida infusa, praeterquam capiti, etiam stomacho prodest: item articulis doloribusque qui sunt sine ulceribus: item rubicundis nimis hominibus, si dolore vacant.* Cornelius Celsus (1. 9.) In resolutione etiam stomachi idem celeberrimus Auctor haec praecipit (4. 5.) *Huic generi inutilissimum balneum est; Lectiones exercitationesque superioris partis necessariae: item unctiones frictionesque; hinc perfundi frigida, atque in eadem natare, canalibus ejusdem subjicere etiam stomachum ipsum, et magis etiam a scapulis id quod contra stomachum est: consistere in frigidis medicatisque fontibus, quales Cutiliarum Subcutiliarumque sunt, salutare est.* De Cutiliis autem et Subcutiliis Aquis vide Plinium (2. 95. et 31. 2.) et Vitruvium (8. 3.)

9 *Clusinae et Gabinae aquae frigidae sunt, Clusinae in Hetruria, Gabinae in Sabinis.* Vet. Schol.

Frigida rura, montana loca, maritimis contraria; Sabinos agros intellige.

10 *Locus;* Vetus hospitium.

Diversoria; interquiescendi loca. B. Equi meritorii assueti viae Baias ducentis, eo tendebant ab ea, quam exspectationem similium casuum vocat hodierna schola. Fingit ergo expostulationem poeta equitis suo cum equo, quem dextrorsus ad Cumas et Baias nitentem *laeva habena* ad Gabios reflectit. G.

11 *Tendis;* niteris.

13 *Est aures in ore; suavis Allegoria, qua significat voluptatem magis homines captare, quam curam corporis.* Vet. Schol. B. Nempe proprie dicit, ad equum verbis nihil profici, fraenis opus esse. Ab hoc autem versu redit ad questiones v. 2. coeptas. G.

14 *Major utrum:* supple *Te nobis scribere par est.* Vet. Schol. Cruq.

Utrum populum; utram civitatem, Velinam an Salerninam.

15 *Collectos, cisterninos.* Vet. Schol. Cruq.

16 Nonnulli Codices inepte reponunt *Dulcis* pro *Jugis*, ex aliquo Interpretamento ut puto: est autem *Jugis* quae continenter manat, et *perennis*, quasi per omnes annos.

Nihil moror; quia nihil capior. B. Ego ita putabam, *Non moror*, non opus habeo de illis quaerere: novi illa Campana, Massica, Caecuba, Falerna; quibus rure meo facile careo, cum ad mare descendi, utor jucunde. G.

18 *Ad mare,* ad loca voluptatum. B. Calabriam intelligere nos jubet N. Heins. Adv. 3. 13. p. 493. hic pariter et Epist. 1. 7. 11. Sed hic Lucaniam intelligi nimis apertum: et ipsum *descendere* in loco priore *inferum* potius mare signare videtur.

Lene; suave. Vet. Schol. Cruq.

Maenius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumtis urbanus coepit haberi,
Scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
Impransus non qui civem dignosceret hoste;
Quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus;
Pernicies et tempestas barathrumque macelli,
Quicquid quaesiêrat, ventri donabat avaro.
Hic, ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
Aut paulum abstulerat, patinas coenabat omasi,
Vilis et agninae, tribus ursis quod satis esset;
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos corrector Bestius. Idem
Quicquid erat nactus praedae majoris, ubi omne
Verterat in fumum et cinerem, Non hercule miror,
Aiebat, si qui comedunt bona; cum sit obeso
Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.
Nimirum hic ego sum; nam tuta et parvula laudo,

---

26 *Ab hoc versu fit initium novae epistolae in ed. Glar.*—30 Stringere *conj. N. Heins* Figere *conj. Cun.*—32 Donarat *G. S.* Donaret *Bentl. ex MS.*—35 Agnini *MSS. Torrent. G. Z. Med.* 1477. *F.*—36 Lama *G. it. Med.* 1477. *F.*—37 Corrector *Lambi. ex MS. etiam Sax.* Bestius *omnes MSS. Cruq. G. pr. edd.*

---

21 *Juvenem commendet;* i. e. *quod calidiorem faciat ad amplexus* Vet. Schol. Cruq.

23 *Echinos;* Vide Sat. 2. 4. 33.

24 *Phaeax;* alter Alcinous. B. Vid. Epist. 1. 2. 28. G.

25 *Scribere te nobis; hic versus principia Epistolae concludit.* Vet. Schol. Immane Hyperbaton.

Accredere, verbum Lucretianum. B. Valae haec loca erant nota, qui videtur ibi praedia habuisse. Z.

27 *Fortiter, magnanimus puer*, ut ait Persius. B. Sine ullo paupertatis metu. Z.

Urbanus; dicax, salsus, sodalis commodus.

28 *Scurra;* parasitus, ad assentationem compositus.

Praesepe; mire tanquam de voraci bellua. *Satirice pro mensa.* Vet. Schol.

29 *Impransus; ideo iratus ob hoc ipsum.* Vet. Schol. Est autem *Impransus* pro *impastus*. B. Marcilius *impransum* interpretatur bene saburratum, et inde petulantem. Sed destituitur, puto, ab exemplo. *Impransus* certe nostro est non pransus Ser. 2. 2. 7. et 3. 257. G.

31 *Barathrum*, *vorago.* Vet. Schol. Cruq. B. V. Sat. 2. 3. 166. G.

32 *Quicquid quaesierat;* nam emendicabat undique, hinc Pantolabus dictus.

33 *Nequitiae fautoribus*, luxuriae plausoribus: nam fautores sunt qui plaudunt scenicis.

Timidis, non generosis: nam timidi si sunt avari. B. *Timidos* interpreter, qui hac re quodam petulantis hominis os idcirco maledictum offerre cibis malebant, quam ferre irritare. Duplex genus eorum, qui scurras alunt, *fautores*, quibus placent maledicta: *timidi*, qui metuunt, ne in se convertantur. G.

34 *Patinas*, supple *plenas*. Testaceis patinis elixabant carnes et pisces.

Omasi, visceris bubuli. Vet. Schol. Tripe.

35 Omnes fere MSS. pro *agnini* legerunt *agninae* cum Cruquiano Interprete, et Turnebo. Agnina nihil vilius apud Veteres. Qua de re videsis Turnebi Adversaria.

36 *Lamna candente;* Ligurientium servorum ventres stigmate scribebantur, ut ostendit Dacerius ex Galeno.

37 Maenius interdum invehebatur in lautitias hominum aeque severe ac *Bestius* ille nobilis *corrector* et castigator nequitiae. G. Igitur *Bestius* verti debet, tanquam alter Bestius. Z.

Cum res deficiunt, satis inter vilia fortis :
Verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
Vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

AD QUINCTIUM.

Vitam beatam aequanimitate constare, et conscientia verae virtutis. B. Quinctius Hirpinus, quo familiariter usum esse Horatium etiam ex Od. II. 11. intelligitur, videtur honoribus divitiisque et aurae populari plus tribuisse quam par erat, servata tamen viri boni laude. Huic igitur percontanti de de villae reditibus rescribit Noster, de reditibus non esse quod scribat, cum illa villa ob situs amoenitatem salubritatemque coeli sibi placere, ibique se corporis valetudine recta et tranquillitate animi frui. Tibi vero alia vivendi ratio probatur, nec, fateor, male vivis, si non modo videri, sed et esse bonus studes. At vereor, ne virtutem in externa specie vulgique opinione sola ponas. Quae res est vana, aliena minusque stabilis, eaque non magis capi sapiens debet, quam infamia falsa terreri. Vir bonus est virtutis amore, non poenae metu : atque cum externa bona non magnifaciat, nec adeo metuat et cupiat, est vere liber habendus. Nam qui mori potest, is cogi non potest.

NE perconteris, fundus meus, optime Quincti,
Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivae,

2 Bacis *MSS. ap. Cruq. it. G. S. Ven. Lamb.*

Omnes fere scripti Codices legerunt *Bestius* pro *Maenius*, et nonnulli *correptus* pro *correctus*. *Bestius* etiam est in Cruquiano Interprete, *nomen parcissimi cujusdam Romani.* Lucro hic unice deditus est. *Cornelius Bestius* apud Plutarchum pupillum suum, ut alter Polymnestor, ob spem auri obtruncavit ; quod ostendit Cruquius, Pro *correptus* vel magis *correctus*, Bentleius posuit ex ingenio suo *corrector*, optima ut puto cum ratione. Fuerat enim *Bestius* iste homo frugi atque avarus, et nebulonum castigator, quod vel ex Persii Satira (6. 37.) constat.

38 *Siquid* Bentleius, levi de causa ; quod scilicet unus vel alter scriptus Liber repraesentet *Siquid.* Ego nihil moveo.

39 *Verterat in fumum et cinerem ;* h. e. in culina absumserat.

41 Notum est suillam vulvam olim habitam in deliciis. B. Plin. 11. 37. s. 84. *Vulva ejecto partu melior quam edito ; ejecticia vocatur illa, haec porcaria.* Martial. 13. 16. *Te fortasse magis capiet de virgine porca, Me materna gravi de sue vulva capit.* V. Apic. 7. 1. G.

42 *Hic ego sum ;* de me fabula narratur. B. Seu, ego hac in re sum similis Maenii. Z.

43 *Fortis ;* magniloquus, alter Hercules.

44 *Unctius ;* lautius, opimius.

45 *Aio bene vivere ; Potest hoc Epicurus dicere, qui ait divitias, ut non appetendas ita nec fugiendas, si contigerint.* Vet. Schol. Cruq.

46 Bene *conspicitur* subjecturus *nitidis :* nam marmoreas fignificat villas.

Fundata, et per hoc mansura : nam facile perit pecunia in foenore posita, vel intus condita.

EPIST. XVI.

1 *Ne ; id est, ne forte.* Vet. Schol.

Fundus ager est cum aedificio. Torrentius.

Pomisne, an pratis, an amicta vitibus ulmo :
Scribetur tibi forma loquaciter, et situs agri.
Continui montes, nisi dissocientur opaca
Valle; sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
Laevum decedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid ? si rubicunda benigne
Corna vepres et pruna ferunt? si quercus et ilex
Multa fruge pecus, multa dominum juvat umbra ?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus ;
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hae latebrae dulces, et jam, si credis, amoenae,
Incolumem tibi me praestant Septembribus horis.
Tu recte vivis, si curas esse quod audis:
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum :
Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,

---

3 Pomisne, *sic edd. vett. et Bentl. qui pro* et *reposuit* an *ex codd. recte : nam sic solet Noster : v. c. Epod.* 7. 13. : *Epist.* I. 3. 3. : I. 11. 4. : I. 18. 102. Z.—7 Discedens *edd. vett.* Decendens *codd.* 2. *Bersm.*—9 Ferant *et mox* juvet *edd. vett.*—11 Florere *MS. Bersm.*—14. Fluit aptus et *S. Z. Med.* 1477. *F.*

Hic forte erat Q. Hirpinus, de quo Od. 2. 11. Torrentius.

2 *Arvum ager dicitur segetis ferax et praeparatus frumento.* Vet. Schol.

3 Optimi MSS. pro *pomisne* legerunt *pomisve*, quod mihi cum Cruquio arridet. *Pomisne* Bentleius, sed parum refert. Placet tamen *an*, pro *et*, auctoritate scriptorum Codicum.

4 *Loquaciter ;* non quod multa dicat, sed quod de suis crepet, ut fere solent loquaculi.

5 Cruquius putat Usticam dici et Lucretilem, de quibus in Odis.

6 *Dextrum* in sacris erat oriens, quod Romanis deorum simulachra in templis spectarent meridiem. B. Ponit se et suum Quinctium in villa, quae, ut in frigida regione meridiem adspicit, et vallem, cujus dextrum latus orienti soli oppositum est, laevum occidenti. G.

7 *Decedens* Bentleius ex optimis Libris.

Vaporet, Lucretio *vapor* dicitur calor. B. *Vaporare*, est quocunque modo calefacere, fomentis, igne accenso, &c. G.

8 Bentleius praeposuit Adjectivum *benigni*, quod non aeque placet. Major enim est vis Adverbii in isto loco. B. Sed *benigni* est ποιητικότερον. Z.

9 Melius in Indicativo *ferunt* et *juvat* : atque ita Bentleius ex Libris quos ipse probandos putat ; neque nobis secus videtur.

10 *Fruge ;* glande.

11 *Dicas*, h. e. fatendum tamen tibi erit. B. Si temperiem illam consideres, situm, amoenitatem, dicas alterum hic esse Tarentum, quasi a maritima illa et humili regione huc versus mediterranea adductum. G.

Nota Horatium in Italia nihil magis laudare quam Tîbur et Tarentum. Vet. Schol.

12 *Fons Bandinus, e quo rivus qui Digentia dicitur.* Vet. Schol. Cruquianus Interpres *Bandusius* habet. B. V. Car. 3. 13. 1. G.

Dare nomen rivo ; mira Hypallage, pro *dare rivum non sine nomine.* B. Quo plus aquarum dat fons rivo, tanto digniorem facit, ut suum sibi nomen habeat. Itaque dat nomen cum aqua. G.

15 Acutissime Bentleius pro *etiam (si credis)* et *(jam si credis)* h. e. audita mea descriptione. B. Mihi magis placet, *et jam*, etiam nunc, hoc ipso tempore, quo scribo, debeo valetudi-

Neve putes alium sapiente bonoque beatum,
Neu, si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
STULTORUM incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, et his verbis vacuas permulceat aures;
" Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
" Servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
" Jupiter;" Augusti laudes agnoscere possis.
Cum pateris sapiens emendatusque vocari,
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? ¶ Nempe
Vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.
¶ Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet; ut si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,

22 Tempus habendi *Zar.*—30 Cum cupias *MS. Bos. G. S.* Cupies *Z.*—32 *Verba* ego ac tu *ad antecedentia refero.* Zeu.

nem agello meo tempestate anni alias gravissima. Illud *tibi ἦθος* habet amicitiae.

16 *Septembribus horis*, h. e. quaeque Septembri hora, sive tempestate: *quo tempore in urbe facile morbo tentantur corpora, ex Auctumni aestu noxio;* ut ait Vet. Schol.

17 Temperando dicit, *Tu recte vivis si*, pro *Non recte vivis nisi: recte* autem dicit tam ad animum quam ad rationem: nam et animus vulgo norma recti est.

18 *Jactamus:* praedicamus.

Beatum, opinione vulgi, ob famam scilicet atque divitias.

19 *Ne cui de te plus;* egregius est iste Catonianus versus [1. 14.] *Plus aliis de te quam tu tibi credere noli.*

20 *Alium;* divitem scilicet, vel fama celebrem: est autem Hellenismus in *alium sapiente*, quasi *ἄλλον τῦ σοφῦ*, quod advertit Cruquius. *Quod si acccusator alius Sejano foret.* Phaedrus 3. Pr. 41. B. Add. 2. 1. 240. G.

22 *Febrem;* notum est Stoicos omnes affectus pro animi morbis habere B. Comparandi particulas more suo omittit. Similis est dissimulator morborum animi aegroto intemperanti, qui, ne interdicatur ipsi cibo, dissimulat sensum adventantis febris, donec in ipsis epulis superveniens ille algor tremore partium prodatur.

23 *Manus unctas* vocat, jam jurulentis cibis pingues. G.

Paralyticus *tremor* futurae mortis indicium.

24 *Malus;* perversus et pravus.

26 *Dicat*, cantet.

Vacuas; et per hoc patulas.

27 *Tene magis; Haec enim Varius de Augusto scripserat; sunt autem ex notissimo Panegyrico Augusti.* Vet. Schol. Obiter et Augusto et Vario amico suo gratificari studet.

29 *Augusti laudes;* non tuas. B. Possisne ita stolidus esse, ut in te agnoscas laudes, quae in neminem praeter Augustum conveniunt? Sed non multo prudentius admittas *sapientis* vel *emendati* hominis nomen, &c. G.

30 *Sapiens emendatusque*, h. e. doctrina et moribus egregius.

31 *Respondesne tuo nomine?* h. e. an non salso nomine appellaris, neque enim sapientis est captare opinionem imperiti vulgi. B. Metaphora sumta a dilectu vel lustratione militum, censu, &c. ubi nomine suo recitato quisque respondet, se adesse. *Nomine* Dativus antiquus videtur Marcilio, nec repugnem. Sed post etiam ad quaestionem, Quis est sapiens? suo nomine respondere, casu auferendi G.

Nempe, ex abrupto concedentis est; forsan

Contendat laqueo collum pressisse paternum,
Mordear opprobriis falsis mutemque colores?
Falsus honor juvat, et mendax infamia terret,
Quem, nisi mendosum et medicandum? Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges juraque servat;
Quo multae magnaeque secantur judice lites;
Quo res sponsore et quo causae teste tenentur.
Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
Introrsus turpem, speciosum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat
Servus: Habes pretium, loris non ureris, aio.
¶ Non hominem occidi: ¶ Non pasces in cruce corvos.
¶ Sum bonus, et frugi: ¶ Renuit negitatque Sabellus:
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, et opertum miluus hamum.

---

4 Medicandum *probat etiam Bentl. it. Cun. Sandb,*—45 Introrsus *Bentl. ex codd. recte: nam vulg* introrsum *efficit sonum in r tam.* Z.—46 Dicit *post alios Bentl. et Cun.*—49 Negitatque *ex MSS. Cruq. Bentl. Cun.* Renuitque *Z. fuit forte* renuitque negatque.—51 Suspectus *Sax.*

---

enim dicturus es, omnes hoc morbo pariter laborare.

32 *Prudens*, doctus, Philosophus.

Ego ac tu, supple *aeque*.

33 Postquam concessit jucundum esse vocari bonum et prudentem, addit, ab eodem populo aeque facile auferri illum honorem. Itaque leve putandum est, quod pendet a levitate multitudinis. Si volumus non dolere sinistris judiciis plebis, neque debemus efferri secundis. G.

34 *Indigno*, supple *mihi*. B.

35 *Inquit*, scil. *populus*. Z.

36 Mire *clamet*; de rauca turba. B. *Idem* refert Bentleius ad *mordear*: sed, nisi fallor, rectius refertur ad nominativum *populus*, qui latet in *clamet*. Z.

38 Magis nobis arridet *mutemve* quam *mutemque*. Verum Particulae *que*, *ne* et *ve* frequenter errore Librariorum commiscentur.

Tres Cruquii Codices cum Vetere interprete pro *colores* legerunt *colorem*, quod rectum est. Nescio cur eruditissimus Bentleius praetulerit hoc loco Plurali Numero *colores*, etsi forsan rarius occurrat in tali sensu. B. Lectionem edd. vett. cum Bentleio revocandam putavi, tanquam exquisitiorem, quia crebro pallorem ruboremque ire ac redire significat: sed per interrogationem extuli. Z.

40 *Mendosum*, vitiis minorem et hoc stultum.

Mendosum et Mendicem Cacozelon est Horatio indignum: quare non dubitavimus cum Cruquii MSS. et Veteri Interprete *medicandum* in suam sedem reducere. *Medicandum*; h. e. *non sanum*. Vet. Schol. Egentem scilicet Helleboro.

Vir bonus est quis? Subjectio est Horatii, cui vulgus suo more respondet.

42 *Secantur*; dirimuntur.

43 *Responsore*, fidejussore. Bentleius posuit solute *res sponsore*, secutus quendam Cruquii scriptum Librum. Verum haec Lectio sola raritate placitura est. B. Cum *responsor* nondum habeat alium auctorem; cum pro veteri ratione scribendi vix distinguantur *responsore* et *res sponsore*; cum denique posterior ratio sententiam pulcherrimam pariat: faciendum putavi ut exhiberem lectionem, cujus paraphrasis quaedam esse videtur Pers. 5. 78. *Marco spondente recusas Credere tu nummos? Marco sub judice palles? Marcus dixit; ita est.* G.

Tenentur, *obtinentur*. Torrentius. Sic et Cicero voce utitur

44 *Domus*, domestici sui.

45 *Pelle decora*; i. e. *solummodo fama bonum, simulatione virtutum.* Vet. Schol.

49 *Bonus et frugi*; probus: neque enim te fallo; vel quae tua sunt luxuriae insumo.

Quis probet Bentleii *negitatque Sabellus*, etsi adducat testem nescio quem manuscriptum Librum? B. Nititur codd. duobus, estque ver-

Oderunt peccare boni virtutis amore;
Tu nihil admittes in te formidine poenae:
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis:
Nam de mille fabae modiis cum surripis unum,
Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
Quandocunque Deos vel porco vel bove placat,
Jane pater, clare, clare cum dixit, Apollo:
Labra movet metuens audiri: Pulchra Laverna,
Da mihi fallere, da justo sanctoque videri;
Noctem peccatis, et fraudibus objice nubem.
Quî melior servo, quî liberior sit avarus,
In triviis fixum cum se demittit ob assem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoque; porro
Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere cum possis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter: sine pascat durus aretque;

---

55 Unam *conj. Cun.*—56 Est damnum levius mihi, non facinus tamen: esto *Lambin. ex Accursio Florent.*—61 Justo sanctoque *Cruq. Torr. Rutg.*—63 Quo melior—quo lib. *Ven. Glar.*—66 Vivit *Ven. Bentl.*

---

bum exquisitum, quod apud Lucret. Plautum, et ipsum Cic. occurrit. Vulgatum autem *negat atque* est Horatio indignum. Z.

Sabellus; Horatius Sabinus, et per hoc dutus, catus et severus, ut ostendunt sequentia.

51 Vetusti Codices legerunt *milvus* non *milvius*. B. Piscem *milvum* hic esse, hamus monere poterat interpretes Gallum, Germanum, Anglum. Tria totidem generum animalia rapacia memorat poeta. G.

52 *Signate locutus est primum non timent peccare, sed oderunt; deinde non metu poenarum, sed amore virtutis.* Vet. Schol. Cogitavit de Biantis dicto, Μὴ διὰ φόβον ἀλλὰ διὰ τὸ δέον ἀπέχεσθαι χρεὼν ἁμαρτημάτων, Cruquius ostendit.

58 *Admittes in te;* verum naturam tuam expellis furca.

54 *Fallendi*, latendi.

Miscebis sacra profanis, Proverbiale dictum est de his qui quaevis scelera pro levibus habent.

56 *Damnum est, non facinus; Hoc secundum Stoicos, qui paria dicunt esse peccata.* Vet. Schol.

Mihi; apud me. Vet. Sch. Cruq. B. *Mihi*, mea sententia et judicio. G. Hactenus philosophatus est Flaccus cum servo. Z.

57 *Spectat;* in quem ora convertit. Salsissima Ironia est.

60 *Laverna in via Salaria lucum habet; est autem dea furum, dicta Laverna a lavando; nam fures lavatores dicuntur.* Vet. Schol. Unde etiam forsan et Hebraeis גנב fur, quasi Γναφεὺς, Ducta Metaphora a re fullonica: Erat et Cella Lavernae juxta Aedem Telluris, ut ostendit Vossius: qui diversam hanc putat a Graecorum Praxidice. B. Voss. de Idol. 8. 17. et 9. 37. Cf. Persius 2. 4. G.

61 *Fallere*, latere.

Etsi aliquot Exemplaria a Bentleio huc adducta pro *justum sanctumque* habeant *justo sanctoque*, non ausim tamen affirmare utra Lectio fuerit Horatiana, cum utravis possit stare. B. At Bentleiana est exquisitior, Graeca, et Horatio digna. Ergo recepi. Z.

62 *Objice*, Oppone.

64 *In triviis fixum;* notissimus puerorum lusus. B. Solent etiam in Germania ferrum vel calidum abjicere temere, vel affigere, in quo

Naviget ac mediis hiemet mercator in undis;
Annonae prosit; portet frumenta penusque.
Vir bonus et sapiens audebit dicere; Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? ¶ Adimam bona. ¶ Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum: tollas licet. ¶ In manicis et
Compedibus saevo te sub custode tenebo.
¶ Ipse Deus, simul atque volam, me solvet. ¶ Opinor,
Hoc sentit, Moriar; mors ultima linea rerum est.

---

72 Penusque *etiam S.* Penumque *al.*

---

vel manus adurant, vel frustra certe conentur boni patres familias, qui lucellum neque parvum contemnunt. Pers. 5. 111. *Inque luto fixum possis transcendere nummum.* G.

66 *Liber mihi;* aliud Stoicorum Paradoxum est, *stultos esse servos, et solos sapientes liberos.*

69 *Vendere;* amarulenta Irrisio, quâ significat ignosci debere hujusmodi mancipiis, quia prosunt aliis, etsi sibi sint inutiles.

70 *Pascat,* pastorem agat.

71 *Mercator:* nam apud Romanos mercaturam in contemtu fuisse constat. Z.

72 *Annonae prosit;* efficiet enim ut viliori veneat triticum.

Portet, importet.

73 *Pentheu:* ista desumta sunt ex Bacchis Euripidis [v. 492. sqq.] ut olim ostendit vir doctissimus Antonius Muretus. Dialogismus est inter Bacchum captivum et Regem Penthea.

74 *Quid me;* Εἴφ' ὅτι παθεῖν δεῖ. τί με τὸ δεινὸν ἐργάσῃ.

75 *Adimam bona;* Πρῶτον μὲν ἁβρὸν βόστρυχον τεμῶ σέθεν. Suaviter pro *capillis* reposuit *bona.*

76 *In manicis;* Εἱρκταῖσί τ' ἔνδον σῶμα σὸν φυλάξομεν.

78 *Ipse Deus:* Λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω. *Deus ipse,* ὁ δαίμων αὐτὸς populari loquendi formulâ Principis Dei numen significabatur. Sic et Homerus Iliad, 9. 445.

—— Οὐδ' εἴ κεν μοι ὑποσταίη Θεὸς Αὐτὸς.
Γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα.

Ἡ γὰρ Αὐτὸς Ἀντωνυμία τὸν ὄντως ὄντα σημαίνει Θεὸν. Justin. Martyr in Cohort. ad Graecos. B. Ambiguum responsum Bacchi, qui se vindicaturum sese in libertatem innuebat, ad Stoicum dogma et Autochirian accommodat. G.

79 *Ultima linea,* meta: Metaphora a stadio. *Extrema linea* Proverbio dicitur. Erat autem linea ista sulcus transversus, solo impressus inspersa calce vel creta; ut monstravit doctissimus Graevius: *Ad hanc albam lineam* (inquit idem vir doctus) *decursis septem spatiis, legitimo scilicet missu peracto, consistebant, Dicebatur illa linea etiam creta et calx.* Unde et Proverbium *Arena sine calce,* de Infinito.

Rerum, supple *malarum.* Sic et Virgilius, *Fessi rerum;* et *sunt lacrymae rerum. Mors sola omnium est finis malorum.* Vet. Sch. Ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν. Euripides in Antigone, ut ostendit Torrentius.

EPISTOLA XVII.

AD SCAEVAM.

Modus promerendi potentes. Non esse scurrandum. B. Modeste ac prudenter docet, quomodo Scaeva adolescens potentioribus uti debeat. Si ei vita otiosa placeat et urbana displiceat, migrandum esse Ferentinum (ubi fortassis praedium habuit Scaeva); sin suis sibique ipsi prodesse velit, exemplo Aristippi philosophi amicitiam potentium virorum esse comparandam. Hoc enim vitae institutum non alienum esse ab officio viri boni et honesti. Res magnas gerere, hostes vincere, patriam defendere esse maximum et prope divinum, at proximum esse principibus placere. Verum hoc esse difficile, et requirere vigilantiam, diligentiam et animum fortem, qui impedimenta vincat. Inprimis cavendum esse, ne quis impudenter beneficia flagitet et paupertatem suam suorumque jactet, aut rerum amissarum jacturam et incommoda quaedam comminiscatur; quia ita non magis tandem fides habeatur, quam meretrici damna fingenti vel plano crus esse fractum simulanti.

QUAMVIS, Scaeva, satis per te tibi consulis, et scis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti;
Disce, docendus adhuc quae censet amiculus; ut si
Caecus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies et primam somnus in horam
Delectat; si te pulvis strepitusque rotarum,
Si laedit caupona; Ferentinum ire jubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia solis;
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.

---

8 Laedet *Cruq. Bentl. Cun.*

---

1 *Quamvis;* προθεράπευσις. Vet. Schol.

Ad Scaevam Lollium Equitem Romanum haec Epistola scribitur. Vet. Schol. B. Nondum inventum est hoc cognomen in gente Lollia. Sed potuit esse proprium hujus juvenis, et alias non commemorari. Certe argumentum adeo affine illi, quod proxima epistola tractatur, quae Lollium alloquitur, ut non sit improbabile, vel plane eam conjungendam et continuandam huic nostrae, vel certe, cum ad hanc nostram respondisset Lollius Scaeva, se parasitari et scurrari non posse, illi repositam esse Epistolam 18. G.

2 *Majoribus: id est, amicis, sed in consuetudine majores dicimus.* Vet. Schol. B. *Majores* hic sunt potentes, ut Serm. II. 1. 61. *Z.*

Uti, Commode cum illis versari.

3 Ordo est, *docendus quae censet:* neque enim nosti quae ego censeo, cum satis per te sapias. B. Mihi placet *amiculus adhuc docendus*, qui tamen docere audet, et *caecus* ipse *iter monstrare:* ut modo 1. 16. 40. *medicandum* dixit, aegrum. Illustravit Bentleius ex imitatione Ausonii praef. Cento. et Epist. 17. G.

Amiculus, etsi tantillus: elevando se commendat.

4 *Caecus iter;* Graecum est Proverbium. Τυφλὸν ὑδηγὸν.

5 *Cures;* operae pretium duxeris in usum vitae reponere, et memoriae tuae mandare.

6 Prima hora nobis septima dicitur matutina. *Magnis opibus dormitur in urbe*, ut scite Juvenalis.

Si prodesse tuis, pauloque benignius ipsum
Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
¶ Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus. ¶ Si sciret regibus uti,
Fastidiret olus, qui me notat. ¶ Utrius horum
Verba probes et facta, doce; vel junior audi,
Cur sit Aristippi potior sententia. namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
¶ Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
Splendidius multo est. equus ut me portet, alat rex,
Officium facio: tu poscis vilia rerum
Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
¶ Omnis Aristippum decuit color et status et res,
Tentantem majora, fere praesentibus aequum:
Contra, quem duplici panno patientia velat,

---

11 Benignior *Cun.*—12 Inunctum *Cun. solus.*—21 Vilia, verum es *vulg.* Vilia, verum *Z. et Cruq.* Vilia rerum *Lambi. ex MSS. H. Steph. in marg. Bentl. G.*

---

8 *Livius aquae Ferentinae meminit.* Glareanus. Puto dici Tuscum Ferentinum, non Campanum: desertum hoc erat oppidulum.

10 *Fefellit*, latuit; ut fere rustici, quorum et vita et mors aeque in obscuro est. *Est autem Epicureorum haec sententia.* Λάθε βιώσας, h. e. *Late in vita.* Vet. Schol. Cruq.

12 *Siccus*, quantumlibet sobrius.

Ad unctum, supple *epulum*. Sic et Persius 6. 16. *Coenare sine uncto;* h. e. cibo duplice jure condito, de quo vide Sat. 2. 4. 63. B. Sed *sicco* melius opponitur *unctus*, ut persona intelligatur, homo *lautus*, qui *ungi* extra et intus solet. E balneo lauti et uncti ad coenam ibant. G. Lambinus non male sic: Tu pauper et tenuis ad amicitiam divitis et copiosi applicabis. *Unctum*, unguento delibutum, et ita divitem. Z.

13 *Si pranderet;* ex notissima Historia desumtum: estque Subjectio, cui Horatius respondet veluti Aristippi verbis. B. V. Diog. Laërt. 2. 68. G.

14 *Si sciret;* quod ego scilicet jam monstro.

15 *Notabant* proprie Censores. B. *Qui me notat*, h. e. Diogenes Cynicus. Z.

16 *Junior*, h. e. implens locum junioris, cujus est majorem natu patienter audire. B. Scribit ad juvenem, si hic Scaeva est Lollius, ad quem est Epist. 18. Vid. ibi v. 60. sq. G.

18 *Mordacem* scite de cane.

Cynicum, Antisthenem, vel Diogenem. Vet. Sch. Nam de utroque fabula ista narrabatur.

Gladiator eludit, dum arte effugit ictus.

19 *Scurror;* aretalogum ago, vel urbanum, et per hoc verniliter obsequor. B. *Mihi*, ut prosim mihi, habeamque unde laute vivam. Z.

Populo tu; venabantur Cynici plebeculae gratiam obtrectando suis potioribus; quod ostendit Dio Chrysostomus.

Rectius, rationabilius.

20 *Splendidius*, forti viro dignius.

Proverbium Graecum est, Ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ τρέφει. Vet Schol.

21 *Officium facio*, humanitate reges demereor, et per hoc non me demitto.

22 *Dante minor;* neque enim pro sodali haberis, uti ego, sed pro vago scurrâ.

Fers te, te geris. B. Jactas te. Z.

23 *Omnis Aristippum; laudat Aristippum ex sententia Platonis, qui cum invenisset illum naufragum diploide, id est, panno duplici, involutum, laudavit eum dicens; Omnis color et status et res decuit Aristippum.* Vet. Schol. Ἦν δὲ ἱκανὸς ἁρμόσασθαι καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ προσώπῳ. Laërtius 2. 66.

Color, species; *status*, locus; *res*, fortuna.

24 *Tentantem*, affectantem.

Aequum; quieto animo ferentem. *Aequus* est cui semper mens in sua sede est.

25 *Duplici panno;* diploide, seu pallio cynico, quod in alterum humerum rejectum, altero nudo, eo modo duplicabatur. Vide Salmasium de Pallio (p. 396. sqq.). Forsan etiam in eam formam consuebatur: *Pannum* autem contemtim dicit, ut Graeci ῥάκος. B. *Quem*, &c. h. e. Diogenem Cynicum et ejus similes. Z.

Mirabor vitae via si conversa decebit.
Alter purpureum non exspectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Personamque feret non inconcinnus utramque:
Alter Mileti textam cane pejus et angue
Vitabit chlamydem; morietur frigore, si non
Retuleris pannum: refer, et sine vivat ineptus.
Res gerere et captos ostendere civibus hostes,
Attingit solium Jovis et coelestia tentat.
Principibus placuisse viris, non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit qui timuit ne non succederet: esto:
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui
Hîc est, aut nusquam, quod quaerimus: hic onus horret,
Ut parvis animis et parvo corpore majus;
Hic subit, et perfert. Aut virtus nomen inane est,
Aut decus et pretium recte petit experiens vir.

---

30 Angui *Bentl. ex Priscia. et Cun. ex* XX. *editt. Recepi hanc formam rariorem.* Z.

Patientia; tolerantia, duritia.

26 Ἐν ἤθει posuit *mirabor* pro *mirandum est.* *Conversa*, temperanter dicit pro *contraria*. B. *Via*, ratio, genus vitae. Z.

27 *Non exspectabit*, non morabitur: nam susque deque habet. Respicit ad ea quae superius dixi de naufragio.

29 *Non inconcinnus*; quia satis erat compositus ad utramque fortunam. *Personam ferre*, Translatio est a scena.

30 *Mileti*; *sane nunc vestes Milesiae pretiosae sunt.* Vet. Schol.

Cane pejus et angue; pejus quam insui culeo cum cane, angue et simia uti parricidae. Inepti sunt Interpretes quos vidi. B. Nihil equidem ineptiarum video, si quis *canem*, rabiosum, et *anguem*, viperam intelligat. Haec fugiunt omnes; parricidarum culeum timent pauci. Certe de hoc non cogitavit Theophrastus cum εἴρωνα s. cavillatorem caveri jussit magis quam viperas, φυλάττεσθαι μᾶλλον δεῖ ἢ τὰς ἔχεις. G.

31 *Chlamydem*, purpureum palliolum.

Morietur frigore; *aiunt Aristippum, invitato Diogene ad balneas, dedisse operam, ut omnes prius egrederentur, ipsiusque pallium induisse, illique purpureum reliquisse, quod Diogenes cum induere noluisset, suum repetiit, tunc Aristippus increpuit Cynicum, famae servientem, qui algere mallet quam conspici in veste purpurea.* Vet. Schol.

32 *Ineptus*; stomachabunde ineptum dicit.

33 *Res*, supple *magnas*. Vet. Schol.

34 *Tentat*, affectat. Veteres nihil magis probabant in summo numine quam potentiam. B. Vid. Car. 1. 1. G.

35 *Principibus placuisse*; *promereri principes civitatis.* Vet. Schol. ex MS. Steph.

36 *Non cuivis*; *Graecum Proverbium est*: Οὐ παντὸς ἀνδρὸς εἰς Κόρινθόν ἐστιν ὁ πλοῦς. Vet. Sch. Cruq. Contigit hoc sane Aristippo nostro, qui Laidem Corinthiam habuit, sed non habebatur a Laide. B. Sed hic *Corinthum adire* est magnum quiddam efficere vel consequi. G.

37 *Sedit*, domi mansit.

Esto; sic ut libet, de hoc nihil pronuntio.

38 *Pervenit*, supple *Corinthum*. B. *Quid! qui perv.* h. e. Quid videtur tibi de eo, qui superatis difficultatibus eo pervenit, quo voluit? num recte et fortiter fecit? Jam vero in hac posita est quaestio, deceatne amicitiam potentium sectari. Z.

Atqui hic est; *quasi tergiversantem urget ad respondendum.* Vet. Schol.

39 *Quod quaerimus*, et per hoc, quod nobis dicendum est. B. Quaerimus, utrum deceat virum bonum affectari reges? G. *Hic*, h. e. alter, qui ita timidus aut ignavus est, ut rei difficultatibus se deterreri sinat. Z.

41 *Virtus nomen.* Vid. Epist. 1. 6. 31. G.

Coram rege sua de paupertate tacentes
Plus poscente ferent. distat, sumasne pudenter,
An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
“ Indotata mihi soror est, paupercula mater,
“ Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,”
Qui dicit, clamat, “ Victum date : succinit alter,
“ Et mihi dividuo findetur munere quadra.”
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, et rixae multo minus invidiaeque.
Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum,
Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
Aut cistam effractam aut subducta viatica plorat ;
Nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
Saepe periscelidem raptam sibi flentis ; uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum ; licet illi plurima manet
Lacryma ; per sanctum juratus dicat Osirim,
Credite, non ludo ; crudeles, tollite claudum.
Quaere peregrinum, vicinia rauca reclamat.

---

43 Suo *vulg.*—44 Ferunt *conj. Cun.*—62 Reclamant *conj. N. Heins.*

---

42 *Recte ;* suo merito. B. *Decus*, honores. *Pretium*, mercedem s. praemium suae fortitudinis, qua superatis impedimentis assequitur potentium amicitiam. Z.

Experiens vir ; qui scilicet audet experiri quid possit.

43 *Rege*, majori amico.

Sua de paupertate, ita ex conjectura sua Bentleius edidit [pro *suo*, &c.] neque male, etsi parum intersit. Nemo est qui non videt, hanc Lectionem altera esse longe concinniorem.

45 *Atqui rerum ;* h e. Quin et hoc palmare praeceptum est : et Comice protulit *rerum* pro *rei*. B. *Atqui*, &c. et sane hoc spectabant, ut a rege beneficia acciperent. Z.

47 *Firmus*, satis certus.

48 *Succinit : cantilenam mendicorum pulchre expressit, qui succinunt sibi invicem.* Vet. Schol.

49 *Quadra ; Satirice panis qui uni cibus dari poterat.* Vet. Schol. Notum est quid sit quadra panis. B. Postulat, non totam dari placentam illi primum petenti ; sed eum cogi, ut secum dividat. Vid. Cerda ad Virg. Aen. 7. 115. G.

50 *Si posset corvus ; nam corvus cum accedit ad cibum strepitu vocis alias aves rauce ciet.* Vet. Schol.

55 *Acumina, astutias : hic locus de Truculento est, Plauti Fabula* [1. 1. 32.] *ubi adolescens dicit ; Aut aurum periit, aut conscissa pallula est, aut armariola Graeca ; aliquid semper est quod pereat, debeatque amans scorto suo.* Vet. Schol.

Catellam, catenam parvam. Vet. Schol. Cruq.

56 *Periscelidem*, tibialia : delicatulae fasciolis involvebant sibi crura et femora. B. Hic potius intelligam eas, quas Petronianus Trimalchio c. 67. *compedes mulierum* vocat, ex auro, &c. G.

58 *Irrisus ;* illusus, falsus.

Attollere, in rhedam, vel vehiculum ; de via scilicet.

59 *Planum, mendacem erronem.* Vet. Schol. Cruq. *Planum autem scurram dicit. Hinc etiam Proverbium natum est ; Qui semel scurra nunquam paterfamilias.* Vet. Schol.

60 *Osirim ;* notat Aegyptios et caeteros orientis populos, ut Planos improbissimos. Est autem Aegyptiis Οὐ Σίρι. δ' ὑιὸς ; h. e. Liber, sive Bacchus ; qui et Sol. B. Salmasiana haec sententia.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

In eandem materiam. Vitandam esse asperitatem in assectatione divitum. B. Plane aurea praecepta hic Lollio adolescenti traduntur, quibus ille vitam recte instituere possit, ut principibus placeat eorumque amicitiam honeste tueatur ac conservet. Primum duo vitia extrema eaque contraria, inter quae virtus sit media, vitanda esse docet Flaccus, adulationem parasiticam, quae puerilem in modum blandiatur et assentetur, atque morositatem agrestem invisamque, quae de lana caprina rebus prorsus futilibus vehementer rixetur nesciatque alteri cedere. Praeterea a vitiis flagitiisque, ut venere lasciva, alea, studio nimis se exornandi, habendi cupiditate et stulto paupertatis pudore, esse abstinendum: arcana amici non esse scrutanda et commissa tegenda: nec propria studia laudanda, nec aliena reprehendenda: cedendum amici voluntati, velut in venationis meditationumque campestrium studio: quid, de quo, et cui dicatur, probe esse perpendendum: percontatorem fugiendum: ab amore pueri aut puellae in aedibus amici abstinendum: in commendando aliquo summam adhibendam diligentiam, nec indignum, si forte deceptus commendaveris, amplius tuendum: innocentem vero adversus obtrectatores defendendum: mores, quantum fieri possit, ad amici mores accommodandos: atque omnino, ne in cupiendo modum excedas animumque curis perturbes, legendos esse hominum doctorum libros. Ad extremum Horatius suum ipsius exemplum proponit, quomodo sentiat, ut sua sit contentus sorte.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem praebere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit atque
Discolor, infido scurrae distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope majus,
Asperitas agrestis et inconcinna, gravisque,
Quae se commendat tonsa cute, dentibus atris;

---

quam refellit consultissimus rerum Aegyptiarum P. E. Iablonskius in Pantheo 2. 1. 7. p. 130 sq. G.

61 *Non ludo*, non fingo.

62 *Rauca; ad ravim.* Vet. Schol. Cruq. B. *Peregrinum*, h. e. qui te, tuasque fallacias non novit: nos, qui novimus, tibi fidem habemus nullam. Z.

EPIST. XVIII.

1 *Liber* dicitur qui ea quae sentit dicit.

Crediderim hunc esse *Lollium* Scaevam, ad quem praecedentem scripsit. B. Vid. ad illius princip. dicta. G.

2 *Scurrantis;* leviter assentantis, seu belli et urbani parasiti.

Mire *speciem;* neque enim potuit plane scurrari vir bonus et ingenuus.

Professus, supple *cum fueris: amicum* autem nunc dicit minorem, seu clientem.

4 *Discolor*, specie diversa.

Infido, ficto. B. Cui fides haberi potest nulla. Z.

6 *Inconcinna gravisque; insocialis et odiosa.* Vet. Schol. Inconcinnus incompositus dicitur et parum commodus sodalibus.

7 *Tonsa cute*, ad cutem tonsus ἐν χρῷ ξυρῶν. B. Vid. Epist. 1. 7. 50. G.

Dum vult libertas dici mera, veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum, et utrinque reductum.
Alter in obsequium plus aequo pronus, et imi
Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, et verba cadentia tollit,
Ut puerum saevo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas:
Alter rixatur de lana saepe caprina;
Propugnat nugis armatus; scilicet, ut non
Sit mihi prima fides; et, vere quod placet, ut non
Acriter elatrem, pretium aetas altera sordet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Dolichos plus;

8 Lib. mera dici *vulg.*—9 Redactum *Z. Med.* 1477.—15 Rixatus *MS. Cruq.* Rixator *conj. Muret. probat Cun. Sed Bentleius posuit* et *ex conj. in fine versus.*—19 Docilis *G. et pr. editt. it. Bentl.*

Atris; sordidis ab incultu. Vet. Schol.

8 *Facete* vult *dixit.* Vet. Schol. Uti et *mera.*

Libertas dici mera; ita edidit Bentleius ex melioribus quos putat Codicibus, atque hoc dicit meliore esse Rhythmo atque auribus magis placere. Atque equidem non ibo infitias, quando tantus vir ita in suo ediderit Libro. Vellem enim, quod ille ait, aurem habere eruditam.

9 *Virtus est: virtus inter contraria vitia debet in medio sita esse, ut ab utroque crimine tantundem remota sit.* Vet. Schol. Atque hoc ex Aristotelis disciplina, virtutes medio constare scribit.

Reductum, retractum.

10 *Imi derisor lecti; Μετωνυμικῶς, pro accubitoris amici: nam in summo et in medio amici, in imo vero ipse dominus discumbit.* Vet. Schol. Cum accubitoribus scilicet, seu certis convivis suis, quos quotidie pascere consueverat. B. *Derisor*, εἴρων s. scurra in imo lecto apud regem convivii s. patrem familias accubans. *Derisor*, ut Art. P. 433. Sen. Ep. 27. *Satellius Quadratus stultorum divitum* arrosor, *et quod sequitur* arrisor, *et quod duobus his adjunctum est*, derisor. G.

11 *Horret; horrere se fingit.* Vet. Sch. Cruq.

13 *Dictata*, quae Magister praelegendo puero ediscenda tradit.

14 *Partes secundas; scilicet ut in actoribus Graecis fieri videmus saepe illum qui est secundarum partium, aut tertiarum, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, multum summittere, ut ille princeps quam maxime excellat.* Cic. div. in Caecil. c. 15. referente Cruquio. *Primae partes sunt dictatoris, secundae mimi qui refert dicta prioris.* Vet. Schol. Cruq. Hypocritarum erat principum actorum actionem mimice referre, et Joculatores hi erant.

Tractare, pronuntiare: et manu et linguâ tractare est.

15 *De lana caprina;* de villo caprino, utrum lana sit an seta. Proverbium ex antiqua aliqua fabella.

16 *Propugnat nugis;* h. e. *pugnat pro nugis.* Minellius.

Mire armatus, tanquam pro aris et focis decertaturus. Minellius.

Scilicet, ut non; Ethopoeia seu Mimesis agrestis Disputatoris. *Scilicet;* quippe hoc vult, et secum cogitat.

17 *Placet vere;* ut Gaius lib. 2. § 2. ff. ad L. Aquil. *An sues pecudum appellatione contineantur, quaeritur, et recte Labeoni placet, contineri.* G.

18 *Elatrem;* mire de rabiosulo.

Pretium; designat non tanti facere immortalitatem, ut quod senserit non defendat. Vet. Schol. *Aetas altera;* renovata qualis Hippolyti. *Altera instauratio vitae ut Virbio constitit.* Vet. Schol. B. Pone huc rixatori assignatos fato annos sexaginta: quod si deus aliquis illi promittat alteros sexaginta ea lege, ut concedat, non pugnet; hoc tantum pretium modestiae et ἐπιεικείας jejunum et sordidum illi videtur prae libidine animum explendi, &c. G. *Sordet*, prorsus a me spernitur, inquit iste rixator agrestis. Z.

19 Comice *quid enim* pro *quid putas?* B. Suspendit lectores expectatione: *Quidnam est, de quo ambigitur?* Deinde infert quaestiones futiles. *Parturiunt montes*, &c. G.

Castor et Dolichos [illegible] illius temporis nobiles gladiatores. Vet. Schol. Scholiastae consentiunt, tres Cruquii Codices; alii tres pro *Docilis* vitiose legerunt *Dolicis.* Bentleius tenuit *Docilis*

Brundisium Minucî melius via ducat, an Appî.
Quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat,
Gloria quem supra vires et vestit et unguit,
Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
Saepe decem vitiis instructior, odit et horret:
Aut, si non odit, regit; ac, veluti pia mater,
Plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
Vult: et ait prope vera; Meae (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est:
Arcta decet sanum comitem toga; desine mecum
Certare. Eutrapelus cuicunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim jam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes;
Dormiet in lucem; scorto postponet honestum
Officium; nummos alienos pascet; ad imum

---

28 Mihi contendere *Lamb. ex codd.*

---

invito Scholiaste, atque indicta causa. Puto illum parum attendisse.

20 *Minucia Via est a Porta Minucia, sive Trigemina; per Sabinos ad Brundusium. Minucia autem Porta dicta est a Minucio Augurino Praefecto Annonae, qui quod farris pretium ad assem redegerit, Statuam aeream extra Trigeminam portam habuit.* Plinius, citante Cruquio. Alii corrupte legunt *Numici.* Mirari satis nequeo *Minuci* placuisse Bentleio pro *Minuti.* B. Si *Minuti* scribas, derivatum videtur a *minutus* penultima longa: quam tamen brevem habet. Cic. Att. 9. 6. pr. est eadem varietas, sed praevalet *Minucia*, quod probat etiam ad Bergerium Henninius. *Minucii* apud Livium et in lapidibus plurimi. Itaque hic etiam *c* posuimus pro *t.* G.

21 *Damnosa*, pretiosa.

Nudat, omnibus bonis exuit.

22 *Supra vires; ultra vires habitus nitor.* Juvenalis.

23 *Importuna*, Metonymice quod importunum faciat et odiosum domino.

24 *Pudor et fuga;* dum certare studet lautitia cum domino.

25 *Decem vitiis auctior ad peccandum quam amicus minor.* Vet. Schol.

Odit; nauseat, fastidit.

26 *Regit;* catechizat. B. Monet, ut a vitiis istis abstineat. Z.

Veluti pia mater; festiva Ironia. B. Votum piorum parentum, ut liberi sui se meliores fiant. G.

28 *Prope vera;* imo verissima. Comica Meiosis. B. *Ait*, scil. *Dives iste.* Z.

Meae; per Mimesin loquentem divitem facit. Vet. Schol.

29 *Patiuntur;* excusant. *Opibus compenso stultitiam meam. Simile illud est Sallustii* (Hist. 1. Or. Lepidi. 24.); *Quia secundae res mire sunt vitiis obtentui.* Vet. Sch. B. Meae opes tantae sunt, ut stultitia illa vestiendi illas non attenuet; quam ob causam vix stultitia vocari meretur. Quod in divite stultitia est et vanitas, illud in paupere furor est ac dementia. G.

30 *Arcta decet;* Toga quae bis ter ulnarum non sit, ut in Epodis dixit. *Pro opibus enim veteres magnas vel parvas habebant togas.* Cicero: *Velis amictos non togis.* Vet. Schol.

Sanum; mentis compotem. Vet. Schol. Cruq.

Comitem; assectatorem, clientem.

31 *Volumnii Eutrapeli non uno in loco meminit Cicero.* Torrentius. Eutrapeli nomen illi adhaesit ob urbanum ingenium.

Cuicunque nocere volebat; Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατὰ εὔνοιαν φέρων μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἀλλ' ἵνα τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. Aristoteles in Rhetoricis, citante elegantissimo Viro Jacobo Cruquio.

32 *Beatus enim jam;* ridicule tumescit; et

Threx erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam;
Commissumque teges, et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes;
Nec, cum venari volet ille, poëmata panges.
Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi, dissiluit, donec suspecta severo
Conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperiis; quotiesque educet in agros
Aetolis onerata plagis jumenta canesque,
Surge, et inhumanae senium depone Camoenae,
Coenes ut pariter pulmenta laboribus emta;
Romanis solenne viris opus; utile famae,
Vitaeque et membris; praesertim cum valeas, et
Vel cursu superare canem vel viribus aprum,
Possis: adde, virilia quod speciosius arma
Non est qui tractet: scis quo clamore coronae
Proelia sustineas campestria: denique saevam
Militiam puer et Cantabrica bella tulisti
Sub duce, qui templis Parthorum signa refigit
Nunc, et si quid abest, Italis adjudicat armis.

---

36 Thrax *edd. vett.*—37 Scitaberis *Cun.* Illius *Bentl. ex MSS. etiam* G.—46 Aeolis *MS. Bos. et Ulitius ap. Bentl.*—54 Sustentes *Cun.*—56 Refigit *etiam Bentl. ex MSS. et. Z.* Refixit *vulg. et Talb. Cun.*—57 Et nunc si quid *edd. vett.* Arvis *conj. Bentl.*

---

supple *factus.* B. Verba sunt Eutrapeli rationem sibi reddentis consilii sui. G.

33 *Nova consilia; fiet delicatus.* Vet. Schol. Non enim vivet ut hactenus, sed convertet vitae propositum.

34 *Honestum Officium* dicit pauperis amici inopiam sublevare.

35 *Pascet, ad foenus accipiet* et *augebit.* Landinus.

Ad imum; ad extremum. Vet. Schol. Cruq.

36 *Threx erit; auctorabitur se in ludum, ut gladiator sit.* Vet. Schol. Thraces parmula Thracica et gladiolo depugnabant.

Aut olitoris aget; Satirice invenit sordidissima post beatum incessum cultumque laetantem. Vet. Sch.

37 Recte Bentleius *illius* pro *ullius.* In causa fuit erroris quod Vocales *i*, *y*, et *u* non fuerint olim adeo diversi soni, ut alias diximus. B. Conf. v. 40. *G.*

38 *Commissum:* nempe arcanum.

Vinum et ira tormenta sunt, quibus multi inviti secreta fuderunt. Vet. Schol. B. Vid. Art. P. 435. G.

39 *Studia*, exercitationes corporis, vel ingenii.

40 *Panges*, condes.

41 *Gratia*; intima amicitia. Ex Antiopa Euripidis, quod ostendit Daniel Heinsius ex Olympiodoro, Platonis Gorgiae Enarratore.

42 *Suspecta* per Charientismum posuit pro *odiosa.*

Severo, agresti et pastori, et per hoc, tristi et imperito.

45 *Lenibus imperiis; quia cum potest imperare blanditur.* Vet. Schol. Et quia nihil imperat quod jure possit tibi displicere: Dilogia est.

46 *Aetolis plagis;* uti alter Meleager aprum venaturus.

Jumenta; burdones, vel mulos.

Ac, ne te retrahas et inexcusabilis absis,
Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno :
Partitur lintres exercitus ; Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur ;
Adversarius est frater ; lacus, Adria ; donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam (si quid monitoris eges tu)
Quid de quoque viro, et cui dicas, saepe videto.
Percontatorem fugito : nam garrulus idem est ;

---

58 Abstes *conj. Bentl. et Baxt.* 2.

---

47 *Inhumanae*, insocialis.

Senium, pallorem, moestitiam. *En pallor seniumque!* Persius I. 40. B. Senes tardi, pigri, morosi. Sic *insenuit*. Epist. 2. 2. 82. G.

48 *Pulmenta*, opsonia quasi pulpamenta.

49 *Opus;* Studium, Exercitatio. B. Studium venandi. Z.

50 *Vitae*, supple *longae*, et per hoc *valetudini*.

53 *Coronae;* circumstantis turbae.

54 *Praelia Campestria ; armorum ludicra*. Landinus. In Campo Martio scilicet.

56 *Sub duce;* sub Augusto.

Pro *refixit*, *Et nunc*, omnes fere scripti Codices legerunt *refigit Nunc*, et sic Vetus Scholiastes. B. Pulchre etiam ratio temporum Bentleiana convenit. G.

57 *Abest*, deest ; sic et Juvenalis ; *Nullum crimen abest*. *Est* et *abest* contraria sunt.

Mire *adjudicat;* tanquam sedendo vincat : nam per Tiberium recepit Crassi signa. B. Ut *abjudicare se vita* est adimere sibi vitam : ita *adjudicare armis Italis* est subjicere, vel metu certe armorum ad comiter reverendam majestatem imperii adigere. G.

58 *Ne te retrahas;* h. e. ne videare inexcusabiliter te officiis subtrahere virilibus.

Melius *abstes*, [quam *absis*] quod ostendit Bentleius sub auctoritate quorundam Librorum. B. Quin mera conjectura est, nec illa necessaria. Hoc dicit, ne te subtrahas studiis venandi Tiberii, et ita absis, ut plane excusationi locus non sit, illud te admoneo : soles ludos tuos et tu habere ; hos si probari vis Tiberio, vicissim illius studio faveas facito. Alias excusationes jam praeciderat, nunc subjicit, quod videtur potentissimum. G.

59 *Quamvis nil*, *προθεράπευσις subsequentis Ludi in Villa paterna*. Vet. Schol. Cruq.

Extra numerum modumque ; quod Graeci Proverbiali Schemate dicunt, *παρὰ μέλος*. Numerus in voce est, modus in Lyra : *Numerus memini si verba tenerem*. Virgilius Ecl. 9. 45. B. Quin *numeros* et *modus* tum voci tum lyrae conveniunt. *Numerus* est longorum breviumque temporum permistio : *modus* melos etiam et sublationem atque depressionem sonorum indicat. G. *Extra numerum modumque*, h. e. inepte. Z.

60 *Curas*, amas, gratum tibi est, vel cordi.

Ad Emphasin posuit *nugaris*, quasi ludos pro nugis ille haberet. Ostendit illum non esse natura alienum ludis.

61 *Lintres*, *monoxylos*.

Actia pugna ; Imaginem pugnae Actiacae tu Caesari (melius Caesaris) *facis*. Vet. Schol.

62 *Per pueros*, per vernas tuos.

Refertur, *exprimitur*. Vet. Schol. Cruq.

63 *Donec alterutrum ; Tamdiu simulata nomina servantur, donec alteruter vincat*. Vet. Schol.

64 Dilogws *velox* posuit, et quia Victoria pennata est, et quia Actiaca victoria fuit omnium celerrima.

Fronde, laurea.

65 *Qui crediderit*, Augustum dicit.

66 *Fautor*, plausor.

Utroque pollice compresso significare volebant deosculandum esse eum qui bene luserat ; contra conversis pollicibus ignave devictum necari jubebant : Eo enim modo necantur pulices ; *Et verso pollice vulgi, Quemlibet occidunt populariter*. Juvenalis 3. 36. Frustra se hactenus torserunt eruditissimi. Quid apertius ?

67 *Protinus ;* ferente impetu, absque ulla praefatione. B. Porro continuatis praeceptionibus. G. Ut prioribus monitis alia addam, videto, &c. Z.

Si quid ; θεράπευσις est.

Nec retinent patulae commissa fideliter aures ;
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla, puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici :
Ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam aspice : ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, et quondam non dignum tradimus : ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri ;
Ut penitus notum, si tentent crimina, serves,
Tuterisque tuo fidentem praesidio : qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te post paulo ventura pericula sentis ?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet ;
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici ;
Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi,

---

70 Commissa *Sax.*—77 Ruborem *Sax. Cun.*—80 At *Bentl. Cun.*—81 Fidenter *Bentl. Cun.*

---

68 *Quid, de quoque ; Tria dixit, quid dices, de quo dicas, et cui dicas.* Vet. Schol.

69 *Percontatorem ; Eadem enim libidine prodit qua et audit.* Vet. Schol.

71 *Et semel emissum ; terribiliter pronuntiandum est.* Vet. Schol.

72 *Jecur*, affectuum sedes propter bilem.

Ulceret, incendat, amore urat.

73 *Marmoreum limen*, Synecdochice pro *marmoream Villam*, vel *Praetorium.*

75 *Munere te parvo*, mancipio scilicet. *Alludit ad Virgilium, cui Alexandrum puerum Pollio dominus dono dedit*, Vet. Schol. B. Munere parvo dato magnas gratias a te eliciat : qua re alterius forte majoris obtinendi spes tibi pereat. G.

Incommodus, male salsus in negando.

Angat ; cruciet, dum hoc agit ut doleas, et mimum sibi parat de tua frustrata libidine.

76 *Aspice ;* vide, considera.

77 *Incutiant ;* inspergant, injiciant.

78 *Quondam ;* nonnunquam.

79 *Premet ;* urgebit, onerabit.

80 Bentleius conjecit *At* reponendum esse pro *Ut*, contra quod ego sentio. B. *Ut* possis tanto majori cum fiducia tueri innocentem, omitte tueri eum qui peccavit, eaque re integrum et dignum fide Patrono te proba. G.

Tentent ; invadant, impetant.

Crimina, criminationes, mendacia ; supplendum enim *falsa.*

81 *Fidentem* pulchrum, quin dulce est et ἠθικὸν maxime. Talem, tam dignum tua ope ut possis tueri, para tibi fidem. G.

Praesidio, patrocinio.

82 *Luthienus Theon libertinus, dicacitatis amaritudine praeter caeteros, ita Patronum suum exasperavit, ut domo ejus summoveretur, et quaternario legato* (an *quadrantario?*) *juberetur restem sibi palumque emere.* Vet. Schol. Cruq.

Circumroditur ; undique a pluribus obtrectatoribus.

85 *Sumere*, colligere.

86 *Dulcis inexpertis ;* detorsit antiquum adagium, *Dulce bellum inexpertis.* B. Γλυκὺς πόλεμος ἀπείροις. Pindarus.

Cultura ; assectatio. B. Seu, cultus. Z.

87 *Dum tua navis in alto est ; cum prosperum*

Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi;
Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula; quamvis
Nocturnos jures te formidare vapores.
Deme supercilio nubem: plerumque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges et percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter aevum;
Ne te semper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, et rerum mediocriter utilium spes:
Virtutem doctrina paret, naturane donet;
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum;
Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An secretum iter et fallentis semita vitae.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus;

---

91 De luce *conj. Bentl. et Cun.*—93 Tepores *G. S. Med.* 1477.—96 Percunctabere *Lamb. et Baxt.*

---

cursum amicitiae tenes, et est Tropus Ἀλληγορία. Vet. Schol.

88 *Hoc age;* huic rei totus incumbe.

Aura, tenuis ac levis culpa. Vet Schol. Hoc ostendunt sequentia.

90 *Sedatum; lentum, tardum.* Vet. Schol. Cruq.

Remissi; enerves, pigri: Metaphora ab arcu retento.

91 Bentleio non placent *Potores bibuli*, putatque idem valere quod *potores potantes*, cum *bibuli* sint *nimii* vel *assidui* in potando. Ipse mallet de suo penu reponere *liquidi*, quod si fieret, nihil illud esset nisi perpetuum Epitheton. B.

Potores acres *oderunt* te recusantem bibere *pocula Falerni* post mediam noctem tibi *porrecta*, *quamvis jures*, te recusare ob metum aestus nocturni a vino intempestive sumto orituri. Plana sententia et recta emendando corrumpitur. G.

93 Plurimi MSS. pro *vapores* legerunt *tepores*, verum interpretamentum est: *Vapor* Lucretio calor est, ut alias diximus. Bentleius utcunque vult retinere *tepores*, etsi sit minus Poeticum et minus Lucilianum.

94 *Modestus;* gravis, vel, ut vulgo dicimus THE FORMAL: qui scilicet modos suos et numeros per omnia servat. B. Conf. Ser. 1. 3. 60. G.

95 *Obscuri*, tecti, insidiosi.

Acerbi, Censoris amari.

96 *Optimi quique scriptorum veterum, cum doctos nominant, fere Stoicos intelligunt.* Cicero, citante Cruquio.

97 *Leniter*, suaviter.

98 *Semper inops;* uno spiritu proferenda sunt.

Agitet, inquietet, huc et illuc distrahat: *Vexet*, in diversa vehat.

99 *Mediocriter utilia* externa sunt, quae Stoici dicunt *Media*, h. e. per se neque bona, neque mala.

100 *Doctrina;* ars, disciplina. B. Theorema antiquum Socratis, εἰ διδακτὸν ἡ ἀρετή; an virtus doceri possit? Tractat dedita opera Aeschines dial. 1. G

101 *Quid te tibi reddat amicum; nihil stulte facere, ac per hoc teipsum non laedere.* Vet. Schol. B. Plato Polit. 10. extr. δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως παντὶ τρόπῳ ἐπιτηδεύσομεν, ἵνα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς φίλοι ὦμεν καὶ τοῖς θεοῖς κ. τ. λ. G.

102 *Pure tranquillet*, h. e. animum serenet, ut ne sit vel macula nubis.

Honos, magistratus.

Lucellum, mercaturam elevat.

103 *Fallentis;* sensim relabitur in Epicureismum, quorum Dogma est, *Late in vita:* Λάθε βιώσας. B. *Secretum iter*, vitae genus otiosum, remotum a studio honorum, divitiarum. Z.

104 In Sabinis haec ponenda cum fonte *Bandusiae*, *Lucretili* et *Ustica* montibus, ostendit ipse Car. 2. 18. 14. *Contentus unicis Sabinis.* G.

Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
Sit mihi quod nunc est; etiam minus: et mihi vivam
Quod superest aevi, si quid superesse volunt Dî:
Sit bona librorum et provisae frugis in annum
Copia; neu fluitem dubiae spe pendulus horae.
Sed satis est orare Jovem quae donat et aufert:
Det vitam, det opes: aequum mi animum ipse parabo.

---

111 Ponit *Bentl. ex MSS.*—112 Opes, animum mihi ego ipse *MSS. apud Bentl.*

Reficit, refrigerat.

105 *Rugosus; rugosa faciens hominum corpora.* Vet. Schol.

107 Pro *ut mihi vivam*, optimi et plurimi Codices legerunt, *et mihi vivam;* quod cum Lambino, Cruquio, Torrentio mihi quoque arridebat. Quasi dicat, nec ulterius sim in clientela potentum.

109 *Provisae frugis in annum*, quantum una messis villae meae praestare possit.

110 Omnia fere scripta habent *neu* pro *ne;* et sic legerat Cruquianus Interpres.

Fluitem, h. e. inter spem vitae et metum mortis natem.

Horae, extenuando posuit pro *vitae;* Mortis contemtum optat, vel potius, *ut spatium vitae extremum inter munera ponat Naturae;* quod ait Juvenalis 10. 358. B. *Neu fluitem*, &c. Et ne incertus sim de futuro, quod quidem ad usum vitae sit necessarium. Z.

111 Male nonnulli reposuerunt *Haec* pro *Sed*, cum sit Correctio priorum votorum; ut docte Minellius.

Tres Torrentii Codices pro *qui* legerunt *quae*, quod multo melius videtur. Res mira mihi videtur potuisse placere Bentleio *quae ponit et aufert* pro *quae donat et aufert:* Verum illum obscura fere semper nescio quomodo magis delectant, et veluti de angulis petita. Conqueritur ille haec Librariorum nationi minus placitura. B. Nihil tale video: sed monet, quod ego etiam verum puto, si qua lectio sit obscurior, abstrusior, bona tamen sententia, eam videri praeferendam planiori et usitatiori: cum non sit probabile, librarios, parum doctos homines, recondita illa excogitasse. G.

112 *Ut aequum animum geram, in mea magis est potestate quam Jovis.* Vet. Schol. Nam *nullum numen abest si sit prudentia* [Juvenal. 10. extr.], Stoici docent, frustra rogari deos quae jam nostrae fecere potestatis, beate scilicet et tranquille vivere. B. Vid. Seneca Epist. 41. pr. G.

EPISTOLA XIX.

AD MAECENATEM.

Poetae judicium de suis et poetastrorum sui saeculi scriptis. B. Primum reprehendit servum imitatorum pecus, qui, virtutibus optimorum poetarum neglectis, temere et stolide vitia imitentur. Se quidem Archilochi Iambos, et Alcaei numeros imitatum esse et primum latine vulgasse : sed non item res et verba. Cur vero carmina sua vulgo legant domi, foris autem reprehendant, causam esse hanc, quod non multitudinis cum poëtastris suffragia venetur, nec aliorum carmina audiat, nec sua recitet publice.

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
Quae scribuntur aquae potoribus : ut male sanos
Adscripsit Liber Satiris Faunisque poëtas,
Vina fere dulces oluerunt mane Camoenae.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus :
Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicènda. " Forum putealque Libonis
" Mandabo siccis, adimam cantare severis."
Hoc simul edixit, non cessavere poëtae

4 Ascripsit *etiam edd. pr.* Ascribit *Asc.* 1544. *Fabr.* 1555, *&c.*—10 Edixit *vulg.* Edixti *(o Maecenas) Da. Heins. conj.* Edixi *MSS. Lambi. et Torr. et plures Bentl. it. Bos. quam lectionem probant etiam Da. Heins Talb. Cun.*

1 *Prisco; antiquae Comoediae scriptori.* Cruquius. Potest inesse Dilogia. B. Ridicule dejeratur apud Aristoph. Equ. 399 εἰ σὲ μὴ μισῶ, γενοίμην ἐν Κρατίνου κῴδιον. Observat ibi Vet. Schol. hoc dici in ebrietatem Cratini per quam immeieret pellibus, in quibus accumberet. Pulchre hoc vidit Marcilius, et inde emendari posse ostendit Acronem ad h. l. G. Illustrat locum epigramma Antholog. quod laudat Bentleius :

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ·
Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις.
Ταῦτ' ἔλεγεν, Διόνυσε, καὶ ἔπνεεν, οὐχ ἑνὸς ἀσκοῦ
Κρατῖνος, ἀλλὰ παντὸς ὀδωδὼς πίθου.
Τοιγάρτοι στεφάνων δόμος ἔβρυεν, εἶχε δὲ κιττῷ
Μέτωπον, οἷα καὶ συ, κεκροκωμένον.

3 *Ut; postquam.* Vet. Schol. B. *Ut* per *tanquam* potius interpretatur Bentleius. Sed hoc videtur magis poeticum. G.

Male sanos ; Democritus exclusit suo judicio sanos Poetas a numero Musarum, dicens insanos in numerum Faunorum et Satirorum deorum transire, quasi veriores. Vet. Sch. Quin et omnes dii Manes ; excepto uno Tiresi, extra se positi sunt. B. De Tiresi ex Odyss. K, 493. sqq. De Democrito poetas sanos Helicone excludente noster A. P. 297. *Fauni, Fatui, Satiri,* stulti, veridici iidem : insaniunt affines poetarum, vates, &c. De Bacchi tutela noster Epist. 2. 2. 77. et totum Argumentum Ranarum Aristophanis. G.

4 Octo Lambini MSS. cum Vetere Scholiaste et Servio legerunt *Ascripsit*, non *Ascribit*. Notum est Satiros atque Faunos esse in clientela Liberi Patris et infernalis Numinis, et primi Musicae repertoris et Choreae. B. Post versum 4. ponit Marcilius eos, qui nunc sunt 10. et 11. Sine auctore, et ut puto, sine causa idonea. G.

5 *Vina fere,* faceta et suavis Ironia.

Mane; quod infame erat. Notum est illud ; Οὐκ ἔστι Διθύραμβος αν ὕδωρ πίνει. B.

6 V. G. Iliad. Z, 261. Ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει. G. *Laudibus vini,* h. e. quia vinum laudat. Z.

Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus, et pede nudo,
Exiguaeque togae simulet textore Catonem,
Virtutemne repraesentet moresque Catonis?
Rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua,
Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile: quod si
Pallerem casu, biberent exsangue cuminum,
O imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
Bilem, saepe jocum vestri movere tumultus!

---

13 Tesquore *Mur. Dac. quod nusquam inventum.*—15 Hyarbitam *edd. vett. Pro* lingua, coena *Sanad. ex MSS.*—19 *et* 20 Bilem Ut mihi saepe *MSS. ab Talb. Bentl. Cun.*

---

7 *Pater;* Latini scilicet carminis.

Ad arma dicenda; ad Libros Annalium. Vet. Schol.

8 Mire *prosiluit*, tanquam ipse pugnaturus.

Forum putealque Libonis; supple Dixit Ennius. Vet. Schol. Cruq. Quod mirum est non advertisse Interpretes. *Puteal Libonis; sedes praetoris fuit, prope Arcum Fabianum.* Vet. Schol. *Sacellum erat superne apertum;* quod ostendit Cruquius ex Festo. Hoc est ara conditi Fulminis. Vide Gutherium de Jure Manium. B. *Puteal Libonis* recentius longe Ennio. De eo Serm. 2. 6. 35. Ergo Ennii non potest esse illud edictum. Scilicet *Edixi* legendum, ut Horatius de se loquatur non minus quam v. 18. Conf. Epist. 1. 5. 19. Decepit Baxterum corrupta lectio. Vet. Schol. G.

9 *Mandabo* et *adimam*, Comica Temporum Enallage; nam ἐν ἤθει dicuntur. Quin et *siccis et severis* Comice protulit, pro *sobriis* et *tristibus.*

10 Mire *edixit*, cum de praetore ante cogitasset; nam praetoris erant edicta. *Edixit; visus est omnibus dixisse.* Vet. Schol. Mirum est eruditissimum Bentleium non vidisse haec esse Ennii verba, praesertim cum antiqua Scholia illud modo monuissent. Frustra igitur ille reposuit *edixi* pro *edixit*, ac si sui ipsius verba narraret Horatius. B. Non recte ad Vet. Schol. provocat vir doctus. Porphyrio edit. 1486. tum Pinc. it. Asc. 1519 et Fabric. 1555 ita habet, *Statim ut hoc visum est omnibus dixisse*, quae multo sane commodius ad ipsum Horatium referuntur. Ceterum similis huic sententia est Art. P. 297. Omnium saeculorum querela est, quod imitantur homines externas quasdam notas, saepe vitiosas, rem ipsam non attingunt. G. Revocavi antiquam lectionem *edixit*, ut intelligatur Ennius, quemadmodum series orationis ostendit. Nam salva modestia Horatius non sic de se loqui potest. At puteal Libonis est recentius Ennio. Recte: sed poeta usus est prolepsi historica. Z.

11 *Nocturno certare mero;* Mira Energia assiduitatem significat potandi; sic in Arte Poetica; *Nocturna versate manu, versate diurna.*

12 *Vultu torvo ferus; Cato Senator Romanus; ut severior appareret, intonsa barba capillisque, prodibat in publicum, duroque calceamento et saepe nullo, togaque exigua.* Vet. Sch. Cruq. De Catone loquitur Uticensi. B. Conf. Plutarch. Cat. Min. cap. 1. 6. 44. et 50. Z.

13 *Textore;* nequibat dicere *textura.* Apage *tesquore.* B. Conf. omnino Epist. 1. 1. 94. G.

14 *Virtutem;* fortitudinem, vel masculum animum.

Repraesentare est ob oculos ponere. B. Rem quae abest praesentem constituere. Lamb. Z.

15 Facete posuit *Iarbitam* pro *Maurum:* nam et Iarbas aemulus erat Aeneae. *Hic Iarbita Maurus fuit Cordus, qui dum Timagenem imitabatur post convivium et inter pocula declamantem, propter insolentiam faciendi quod conabatur, pene disruptus est.* Vet. Schol. *Cordi* nomen in Cruquiani Interpretis Auctario invenimus. Timagenes Alexandrinus, celeberrimus ejus temporis Rhetor, a Gabinio Pompeianis temporibus Romam adductus est. B. *Timag. æmula lingua*, quae in declamando imitabatur naturam rerum sensumque verborum. Z.

16 *Urbanus;* elegans, ornatus.

Tendit, nititur.

Disertus; eloquens, proprius, copia, dispositu et pronuntiatione eximius. B. Quasi eloquentia cerneretur tantum in pronuntiatione. Z.

17 *Vitiis imitabile: quod adjuncta habet vitia imitatu facilia.* Henricus Stephanus. B. Exemplar, quod imitari tantum possunt stulti, quatenus vitiosum est. G.

18 *Pallerem;* scita Enallage pro *Palleret quis.*

Exsangue cuminum; sic et Persius (5. 55.) *Pallentis grana cumini.* B. Plin. 20. 14. *Ferunt*

Libera per vacuum posui vestigia princeps;
Non aliena meo pressi pede: qui sibi fidit
Dux regit examen. Parios ego primus iambos
Ostendi Latio; numeros animosque secutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
Ac, ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos et carminis artem:
Temperat Archilochi musam pede mascula Sappho;
Temperat Alcaeus; sed rebus et ordine dispar,
Nec socerum quaerit quem versibus oblinat atris;
Nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Vulgavi fidicen: juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi manibusque teneri.

---

22 Fidet—reget *Lamb. ex octo codd.*—32 Latinus *Talb. ex optt. MSS.* Latinis *vulg.*—34 Ingeniis *fere legebatur ante Lambi.*

Porcii Latronis—adsectatores cumini potione similitudinem coloris studiis contracti imitatos. G.

19 *O!* indignantis est.

Servum pecus; et servi et pecudes ad alienum praescriptum vivunt; asinos intelligit.

Ut saepe pro *quam saepe.*

20 *Movere;* excitavere.

Tumultus; horribiles inter pocula clamores, et affectati cantus: imo magis ruditus; nam Arcadicum pecus ante dixerat.

21 *Vacuum* dicitur Jurisconsultis a nemine hactenus occupatum. Vult significare se primum sermone Romano Lyrica scripsisse, et per hoc, neminem imitatum fuisse; quam rem designat voce *Libera*, quae modo Dilogως ponitur: nam *liberum* est et quod alieno arbitrio non servit, et quod non est privati juris.

22 *Pressi pede;* et per hoc occupavi.

23 *Regit examen; imitatus Regem apum.* Vet. Schol. Et mire *examen;* significat enim immanem esse numerum scribillantium. Est autem *examen*, quasi *exagmen;* uti superius diximus.

Parios; Notum est Archilochum fuisse domo Parium.

24 *Ostendi Latio;* in Epodis hoc fecit.

Animos, iram.

25 *Non res*, non ejus Argumentum, et materiam; neque enim Lycambae et Neobulae maledixi.

Agentia: agitantia, ad insaniam adigentia.

26 Ad mentem Bentleii et Horatii haec ita videntur interpretanda, Ne putes, me minus meruisse laudis, quod genere etiam carminis servato Archilochum imitatus sum: scito, simile quid fecisse et Sappho, quae suam musam, suum genus carminis, temperat pede Archilochi, i. Sapphicis suis carminibus admiscet quaedam Archilochia: scito, idem egisse etiam Alcaeum. Itaque non Archilochi musam Sappho et Alcaeus, sed suam temperarunt pede s. Carmine Archilochi. *Carmen* Lyricum et *Iambos* distinguit etiam Epist. 2. 2. 59. G.

Brevioribus, h. e. aevi brevioris, citius marcentibus.

27 *Modos*, Pedes, et formam Carminis.

28 *Temperat Archilochi;* Sappho atque Alcaeus ante me Archilochi Metra, immistis aliis pedibus, leniora reddiderant. B. Pede, ut Car. 4. 6. 35. *Lesbium pedem* dixit, genus Sapphicum. G.

Mascula Dilogως, ob Poeticum ingenium, et amorem puellarum.

29 *Rebus*, materia; *ordine*, dispositu Rhythmicae artis. Bentleius hoc in loco multa turbando, nihil videtur extricare. B. Quin hoc ipsum monet Bentleius, *ordinem* esse dispositionem versuum ad diversa genera carminis efficienda. G.

30 *Socerum*, Lycamben, h. e. Metra tantum imitatur, quod et ego facio.

31 *Sponsae*, Neobulae.

32 *Hunc ego;* Alcaeum malo cum Glareano et Badio, [Bentleioque] quam Archilochum cum reliquis: nam Odas suas commendat. B. Nam ante versu 23. dixerat, se imitatum esse Archilochum: nunc ait, se quoque Alcaei numeros primum latine vulgasse. Z.

Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventosae plebis suffragia venor
Impensis coenarum, et tritae munere vestis:
Non ego nobilium scriptorum auditor et ultor,
Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor:
Hinc illae lacrimae. Spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare, et nugis addere pondus,
Si dixi; Rides, ait, et Jovis auribus ista
Servas: fidis enim manare poëtica mella
Te solum, tibi pulcher. Ad haec ego naribus uti
Formido; et, luctantis acuto ne secer ungui,
Displicet iste locus, clamo, et diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, et iram;
Ira truces inimicitias, et funebre bellum

---

39 Adjutor *Sax. Pro* ultor *quidam MSS.* actor.—47 Deludia *Sanad. auctoribus, ut ait, Vossio et Salmasio.*

---

33 Extenuando se *fidicinem* appellat pro Lyrico. B. Ut Car. 4. 3. 23. Sed de ipso Apolline Car. 4. 6. 25. G.

Immemorata: a nullo ex Latinis ante me dicta. Vet. Schol.

34 *Ingenuis*, et per hoc, pudicis. Imprimis verecundus est Horatius in Odis, et Christianorum Poetis ruborem incutit. B. Nolim haec praestare de Epodis certe. G.

35 *Scire velis;* supple *forsan.*

Ingratus; velit, nolit, invitus.

36 *Domi*, dum domi suae.

Premat, deprimat, elevet, depretiet.

Iniquus et *improbus* irae nostrae temperando, pro *scelestus* dicimus.

37 *Ventosae;* mobilis, ut ventus.

38 *Impensis coenarum;* nobiles quosdam obiter pulsat. Clientes a pastoribus suis et cibum et vestes accipiebant. Hinc reges apud Homerum *ποιμένες λαῶν* appellantur. B. Pers. 1. 53. *Callidum scis ponere sumen, Scis comitem horridulum trita donare lacerna. Tritas* donasse puto vestes, quas ipsi gestassent, obtentu honoris, suadente avaritia. G.

39 *Nobilium auditor,* non soleo adesse recitationibus Nobilium, atque illis plaudere.

Ultor; Vindex: ita enim legendum apud Cruquianum Interpretem pro *Judex.* Verum *ultorem* se dicere videtur, quod et ipse invicem in publico recitaturus esset sua Poemata. *Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam?* Juven. 1. 1. B. Conf. Serm. I. 4. 23. 73. Z.

40 *Grammaticas tribus ipsam discipulorum multitudinem dicit, pulpita vero ipsos magistros.* Vet. Schol. B. Penes Grammaticos fuit, auctoritatem conciliare poetis, si illos in ludis praelegerent. Hinc Homeri, Ennii, Virgilii nobilitas. Vid. mox 1. 20. 17. et Quinctil. 1. 8. 5. sqq. G.

Signate *ambire;* nam qui quaerebant honores triginta sex tribus ambiebant, ut suffragia conquirerent. Notos quosdam Poetas tangit.

41 *Hinc illae lacrimae; Locus Terentianus* [And. 1. 1. 99.] *tractus in proverbium.* Landinus. Utitur et Cicero. *Illae* autem Comica admiratione pro *tam magnae*, profertur. Quam bella est ista Ironia!

Theatra nunc dicit auditorum greges, recitationum loca, Dilogως, et Satirica Hyperbole.

42 *Addere pondus;* pronuntiatione scilicet gravi, et affectata.

43 *Rides;* non serio loqueris, nos habes derisui.

Ait, sic et Graeci φασὶ dicunt, de incerta atque indefinita Persona.

Jovis auribus; proverbium Graecum est, Θεῶν ὦσὶ, quo et Virgilius usus est [Ecl. 3. 73.] *Partem aliquam venti divum referatis ad aures.* Augustum autem significat.

44 *Fidis enim;* quodcunque tu contra crepes. B. *Manare*, facere ut maneant, s. edere. *Poet. mella*, h. e. versus melle dulciores. Z.

45 *Tibi pulcher; judicio tuo contentus.* Vet. Schol.

Naribus uti, Satirice respondere. Omissis rhonchis et sannis vultum componit, quia ventum erat ad vivum. Hoc loco cristas suas tol-

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

Carmina sua vulgo prostitui dolet. B. (Severe nimis conceptum lemma. Monet librum in fine ipso voluminis, quae fata illum maneant. Jucunda apostrophe, qua sibi blanditur potius, et delatum iri in scholas et in provincias carmina sua pollicetur, quam ut iis metuat. Sub satirica et humili specie dicit hic non minora quam Carm. 3. 30. Pulchre ista vidit et imitatus est Gallorum Horatius Epist. XI. qui etiam docere Sanadonum poterat, non necesse esse, ut in fronte voluminis ponatur tale opusculum. G.) Allegoria admodum jocosa utitur, qua epistolarum volumen, quod ad Sosios bibliopolas mittit, comparat cum filia lasciva, quae non diutius in aedibus paternis restare vult, sed, invito patre, in publicum prodire ibique prostare cupit. Romae quidem ait, quamdiu sit recens, amatores esse reperturum, sed tandem aut neglectum plane, aut in exilium Uticam vel Ilerdam missum iri, aut pueris ad litterarum elementa inde discenda esse serviturum.

VERTUMNUM Janumque, liber, spectare videris;
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti claves, et grata sigilla pudico:
Paucis ostendi gemis, et communia laudas;
Non ita nutritus. Fuge quo descendere gestis:
Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi?

1 Vertunnum *primae edd. etiam Lambi.* Pertunnum *Z.*—5 Descendere *etiam G.* Discendere *Z.*

lit Horatius. B. Mihi videbatur hic potius submittere cristas, et certamine se subtrahere: nisi quod hoc ipsum superbiae genus est, non committere se in certamen humile. G.

47 *Displicet iste locus;* metuo enim ne quis audiat. B. Potius, ne populus audiat: non auditores, sed multitudinem, deprecatur. G.

Diludia dicuntur tempora, quae gladiatoribus conceduntur inter dies munerum quibus pugnatur. Vet. Schol. Cruq.

48 *Ludus*, initium est certaminis. Metuit ne ludus iste tandem in seria exeat. Et ridicule genealogum agit, quo risum alio vertat. B. *Trepidum*, in quo trepidant certamen ineuntes. Z.

EPIST. XX.

1 *Vertumnum Janumque;* ad Vertumni aedem et Jani Arcum mensae (Ar. P. 374. *columnae.* G.) erant bibliopolarum. Vertumnus, teste Varrone, princeps Hetruriae deus, Templum habebat in vico Turario, sive Tusco, in Valle Montis Coelii, ut ostendit Cruquius. (Vertumnus *Deus et praeses rerum vertendarum*, h. e. *emendarum et vendendarum). In vico Turario sacellum habuit. Janus quoque similiter vicus est, ab Jano gemino sic appellatus, qui in eo Arcum habet sibi consecratum.* Vet. Schol.

2 *Prostes*, Dilogως posuit: nam prostant et libri et meretricii pueri. Signate igitur subjecit *pumice:* nam hujusmodi pueri erant *pumice leves*, quod ait Juvenalis. B. Pueri natura leves non indigent pumice. Simpliciter ad cultum voluminum respicit. Tota haec Dilogia mihi non placet. G.

Sosii illo tempore fratres erant Bibliopolae celeberrimi. Vet. Schol. B. V. A. P. 345. G.

3 *Claves;* includebantur, et sub sigillo erant pueri et virgines, quorum pudicitiae propinqui verebantur.

4 *Paucis ostendi gemis;* atque hoc impudicorum est.

Communia; loca publica.

5 *Non ita nutritus:* supple *Quamvis:* nam parentem habuisti verecundum. B. *Fuge*, ex quadam animi indignatione hoc profertur: q. d.

Quid volui? dices; ubi quid te laeserit; et scis
In breve te cogi, plenus cum languet amator.
Quod si non odio peccantis desipit augur,
Carus eris Romae, donec te deserat aetas.
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Coeperis; aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus; ut ille
Qui male parentem in rupes protrusit asellum
Iratus: quis enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Cum tibi sol tepidus plures admoverit aures;
Me libertino natum patre, et in tenui re
Majores pennas nido extendisse loqueris:
Ut, quantum generi demas, virtutibus addas:

---

7 Quid te *ex MSS. Bentl.* Quis *vulg.*—8 Cum plenus *edd. vett.*—10 Deserit *S. Bentl.* Deseret *Med.* 1477. *Cun.*—11 Contractatus *G. S. Z.*—13 Vinctus *ex MSS. Bentl.* Unctus *vulg.*—15 Detrusit *Ven. Glar.*

---

quia tantopere cupis, nec melioribus consiliis vis parere, fuge, quo ruis cum damno tuo. Z.

Omnes fere libri pro *discedere* legerunt *descendere*, quod mihi cum Cruquio, Lambino et Torrentio (Bentleio etiam) arridet; tanquam diceret in lupanar: et ad viliora descendimus. B. *Descenditur* etiam in forum. G.

6 *Miser;* improvidus, inconsultus.

7 *Scis*, jam intelligis quod ante credere noluisti.

8 *In breve te cogi;* manu complicatus, ut charta inutilis et projectitia. B. Qui volumen seponit, convolvit illud et constringit, et ad parvum modum redigit. G.

Languet amator, Dilogως de lectore et amatore.

9 *Desipit*, occaecatur, et per hoc, perverse judicat. B. *Augur* ipse Horatius. G.

10 *Aetas*, supple *juvenilis*.

11 *Contrectatus*, Dilogως, nam subet turpicula significatio. *Servat Metaphoram, quasi de scorto loquens.* Vet. Schol. Cruq.

12 *Taciturnus;* a nemine lectus.

13 *Fugies Uticam:* in barbaram exulabis Provinciam. B. Ubi tum incipiebant fervere studia haec. G.

Vinctus Ilerdam; aut fient de te Opistographa Epistolarum. Vet. Schol. Alii male legunt *unctus*. B. Mihi plane non videtur hic de usu contemtibili loqui poetam; sed dicere, tanquam mercem, vinctum et constrictum in sarcinam a bibliopolis, mittendum esse in Hispaniam, quae et ipsa tum cupide arripiebat literas Romanas. Si abolenda dicere voluisset exemplaria libri, quid opus fuisset ea Ilerdam mittere, poterant Romae vel tus et piper amicire, vel cum Volusii annalibus ire, quo saturi. Denunciat mala, quae optat: ut A. P. 345. *Hic meret aera liber Sosiis, hic et mare transit.* G.

14 *Ut ille;* notat aliquam Veterem Fabellam de Rustico et Asino.

15 *In rupes;* ut iret quo tendebat, et per hoc cervicem frangeret.

17 Etiam haec felicitas et honos libri, tractari in schola. Respice ad Epist. 1. 19. 40. G.

Elementa docentem; Alphabetarium aliquem Magistrum: *Elementa*, quasi quae sunt *Elimine.*

18 *Occupet:* h. e. occupatum teneat.

Extremis in vicis, ad urbis extrema, ubi pauperrimi vivunt. B. In compitis, ubi extrema vicorum congruunt, et major est frequentia. *Balba senectus* etiam de libro potest jocose dicta esse, qui tandem balbutire inter parvos discat. B.

Balba; parasitantes discipulis, atque edentuli: nam Dilogia subest.

19 *Cum tibi sol tepidus. Secundum Librariorum morem locutus est, qui circa quartam vel quintam ho-*

Me primis Urbis belli placuisse domique,
Corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur aevum;
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

---

ram dictata pueris praebere consueverunt, quo tempore tractabiliores sunt. Vet. Schol. h. e. Decimam et undecimam nostram. B. De pomeridiano tempore intelligo, ubi confectis negotiis etiam senes otium suum audiendo oblectent. G.

20 *Me libertino; ipse enarrat vitam suam Cynice.* Vet. Schol. B. Irridet irrisores natalium suorum, ut Sat. 1. 6. 44. G.

21 *Majores nido pennas*, Proverbiale impro perium. B. Laudat fortunas suas, qui ultra sortem natalium progressus sit. G.

22 *Ut;* ita tamen ut.

Addas, apponas.

23 *Belli;* Bruto et Cassio, sub quibus Tribunus militabat. B. Serm. I. 6. 48.

Domi; Augusto, Maecenati, et Pollioni, ob elegantissima scripta.

24 *Praecanus, praepropere canus.* Vet. Schol. Cruq. B. *Corporis exigui*, vid. Serm. II. 3. 309. Z.

Solibus aptum; rigidulus erat, ut alias diximus, idcirco amabat insolari, sive ad solem inungi. *Solitum jacere sub sole et chroma facere.* Vet. Schol.

25 *Irasci celerem*, generosae indolis indicium.

28 *Duxit; Lollius erat solus Consul, exspectato Caesare Collega, illo recusante, Q. Aemilius accessit tandem.* Torrentius. B. Ad vim verbi *duxit*, satis est, quod Lollius prior magistratum ingressus est: dicit Dio 54. 6. Porro autem nihil nos cogit hoc ipso anno scriptam esse hanc epistolam, vel epilogum potius. Potuit causam quamcunque habere Horatius, cur aetatem suam ab his COSS. signaret. G.

Q. HORATII
F L A C C I
E P I S T O L A R U M
LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I.

AD AUGUSTUM.

Post splendidum et numerosum principium quo laudes Augusti egregie canit, subtiliter Augustum movet in favorem sui temporis poetarum. B. Cum Augustus, quemadmodum Suetonius in vita Horatii tradit, questus esset, quod nihil ad se et de se scriberet: ne talem tantumque virum negligere videretur, scripsit, opinor, hanc epistolam, qua inprimis hoc egit, ut causam afferret, cur ad res Augusti scribendas non accederet, praemissa historia quadam critica de poesi ejusque pretio apud Romanos. Ordo autem sententiarum, quem sequitur, hic est: Ne te, Auguste, occupationibus pro reip. salute distentum morer, haec pauca a me accipe. Romulus, Bacchus, Castor et Pollux demum post mortem inter Deos sunt relati; verum populus tuus tibi vivo divinos tribuit honores; atque in hoc uno genere recte sentit, in poetis aestimandis autem a vero et aequo recedit longe. Nam, spretis recentioribus, non nisi antiquissimos, velut Ennium, Naevium, Pacuvium, Accium, Afranium, Plautum, Caecilium, Terentium, laudat et legit. Interdum quidem recte judicat; sed ferri non potest, si negat vitia plane illis inesse, aut ob solam antiquitatem vel ob unum alterumve eleganter dictum poemata ex toto magnifacit ac praefert, atque ita recentiora odit. Graeci secus fecerunt, quibus novitas placuit ita, ut semper novi aliquid molirentur. Apud Romanos, qui olim juri, rei familiari operam dederunt, nunc, mutato studio, pueri et patres, docti et indocti versus scribunt. Hoc studium insanum tamen habet haec commoda: poetae, alieni ab avaritia et fraudandi libidine, paucis sunt contenti; sermonem formant puerorum, fingunt mores, exemplis instruunt, hymnis celebrant Deos. Prisci agricolae olim quotannis tempore festo cantabant Fescennina carmina; quae cum nimis essent mordacia, postea poena lata ad benedicendum sunt redacta. Postquam tandem Romani Graecorum litteras cognoverunt, poesis quidem cultior est

facta, et inprimis tragoedias, ad quas Rom. ingenium est aptius, scribere coeperunt, sed minus emendatas. Multo minus res cessit in comoediis, praesertim cum populus magis spectaculis rebusque quae oculos feriunt, quam ludis scenicis delectaretur, et adeo poetae ab hoc genere poeseos deterrerentur. Verum ne quis forte putet, me reprehendere quae ipse facere non audeam: confirmo, me poetam comicum tragicumque bonum maximi facere. Ut vero et aliorum carminum existant idonei auctores, horum aliquam habeas velim rationem. Sed, fateor, nos poetae saepe nobis nocemus, cum carmina tibi importune tradimus, reprehensione unius versus offendimur, nostris carminibus plus tribuimus quam par est, et statim praemia exspectamus. Verumtamen probe videndum est, ut non indigno poetae res gestae committantur et munera dentur, quemadmodum Choerilo Alexander M. a cujus stultitia longe distat prudentia tua de Virgilio Varioque poetis, quos et dilexisti et ornasti. Nam non magis per statuas apparent vultus virorum clarorum, quam mores animique eorum per carmen. Equidem mallem tuas res carmine celebrare ac virtutes, quam Satiras scribere aut Epistolas, si modo pudor meus et ingenii tenuitas rerum tuarum caperet magnitudinem. Verum ut imago male expressa est dedecori, ita carmen malum magis est turpitudini quam honori.

CUM tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
Romulus, et Liber pater, et cum Castore Pollux,
Post ingentia facta deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt;
Ploravere suis non respondere favorem.

---

1 Sustentes *Cun.*—2 Tuearis *in libris aliquot vett. Lambin.* Moenibus *suspic. Bentl.*—6 Fata *conj. Bentl. et sic S.*—8 Formant *Cun.*

---

1 *Cum tot sustineas; Apparet hunc Librum hortatu Caesaris scriptum esse, cujus rei etiam Suetonius auctor est.* Vet. Schol. in vita scilicet Horatii.

Sustineas tot negotia; tot munera impleas: cum una persona tot personas geras.

Solus; per partes, ut ait Jurisconsultus Pomponius, eo jam ventum erat, ut necesse esset Reipublicae per unum consuli. Torrentius. B. Nam praeter dignitatem consularem postea etiam receperat potestatem tribunitiam perpetuam, item morum legumque regimen aeque perpetuum. Sueton. Octav. 27. et Tacit. Annal. I. 2. Z.

2 *Moribus:* vitae tuae puritate. B. Et legum tutela, unde fit, ut illae in mores transeant. Conf. Car. 4. 5. 22. G.

3 *Legibus;* inter caeteras Lege Julia de Adulteriis, atque altera de Maritandis Ordinibus. B. Cf. Sueton. cap. 34. Z.

5 Mire *Romulum* nominavit primum, cum Augustus alter Romulus a multis haberetur. De qua re vide Suetonium.

6 *Deorum in templa recepti;* in coelum; et per hoc consecrati.

7 *Colunt,* excolunt.

8 *Componunt; sedant.* Vet. Schol. Cruq.

Agros assignant; h. e. Colonias deducunt. Vet. Schol. Nota autem Temporum Enallagen.

9 *Ploravere* Metonymia quadam hic videtur nihil aliud significare, quam causam habuere conquerendi. Sueto. Calig. 58. *Julii* et *Augusti decreta ut vetera et obsoleta deflebat:* quam lectionem hic ipse Horatianus locus videtur tueri. G.

Speratum meritis: diram qui contudit Hydram,
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui praegravat artes
Infra se positas: extinctus amabitur idem.
Praesenti tibi maturos largimur honores,
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, sapiens et justus in uno,
Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
Caetera nequaquam simili ratione modoque
Aestimat; et, nisi quae terris semota suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit et odit:
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina vatum,

---

16 Numen *Bentl. Cun. San.*—18 Hoc *Bentl. ex uno cod. refertur* hoc *ad* uno, *h. e.* in hac una re.

Favorem, plausum.

10 *Contudit;* edomuit: ferocia animalia contundendo fere frangimus. B. Et respicit forte ad clavam Herculis, quae *contundit* et comminuit quocunque incidit. G.

Hydra significationem habet bellorum civilium. B. Hoc non video. *Z.*

11 *Fatali;* a Fatis ei imperato, *Fatis Junonis iniquae.* Virgilius [Aen. 1. 668]. Dicitur autem *Fatale* Dilogως, etiam de diro et pestifero, et satis eleganter hoc: Cogitavit enim de *Fatali monstro* [Car. 1. 37. 20.] Cleopatra.

12 *Supremo fine;* Euphemismus, nolit enim mortem nominare.

13 *Urit;* macerat: *Et bene urit ad fulgorem retulit.* Vet. Schol.

Praegravat; onere suo deprimit et celat. B. Proprie *praegravatur* in bilance minus pondus a majori, i. e. elevatur: unde *elevare* est contemnere. G.

Antique *Artes* posuit pro *Virtutes.* Graecis Ἀρετάς. Callida etiam Dilogia de Obtrectatoribus suis queritur. B. Etiam hic Metonymia quadam artifices signat ab artibus. G. Recte igitur interpretatur Lambinus: Qui artifices se inferiores sua praestantia quodammodo onerat et opprimit. Z.

14 Indignanter protulit *idem.* B. V. Car. 3. 24. 31. G.

15 *Praesenti;* splendidus hoc quam *viventi:* Et, quo sentias te laudari. B. De amore populi erga Augustum vid. Sueton. Octav. cap. 57. seqq. Z.

Maturos; sero laudamur mortui. B. Aliorum honores *maturitatem* et ἀκμὴν accipiunt demum a morte. G.

Honores; tura. B. Vid. Virg. Aen. 1. 632. G.

16 *Numen* tribuit Augusto Car. 4. 5. 35. Sed etiam *jurare per nomen* divinum honorem significat apud sacros quoque. G.

17 *Oriturum; Et hoc splendidius; oritur enim Sol.* Vet. Schol.

18 Multo melius *hic populus* quam Bentleii *hoc populus*, quod ille ex conjectura posuit. Certe *hic populus* magis morali dicitur charactere.

Sapiens, sanus.

21 *Terris semota*, sublata ex oculis. B. *Suis temporibus defuncta*, quae pervetusta sunt, quorum tempora jam praeterierunt. Z,

22 *Fastidit et odit;* Αὔξησις· *plus enim est odit quam fastidit.* Vet. Schol.

23 *Tabulas peccare vetantes; Duodecim Legum Tabulas a Decemviris scriptas.* Vet. Schol.

25 *Gabiis:* a Tarquinio Superbo. Praepositio *cum* revocanda etiam ad Gabiis. V. v. 31. G.

Aequata, aequis conditionibus condita.

Sabinis, a Romulo.

26 *Pontificum Libros; Utrum Annales, an Pon-*

Dictitet Albano Musas in monte locutas.
Si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
Scripta vel optima, Romani pensantur eadem
Scriptores trutina, non est quod multa loquamur:
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.
Venimus ad summum fortunae: pingimus, atque
Psallimus, et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit,
Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus:
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet? an inter
Viles atque novos? excludat jurgia finis.
¶ Est vetus atque probus, centum qui perficit annos.
¶ Quid? qui deperiit minor uno mense vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poëtas,
An quos et praesens et postera respuet aetas?
¶ Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
Qui vel mense brevi vel toto est junior anno.

---

28 Graiorum *G. Bentl. ex codd.*—29 Pensentur *MSS. duo Bersm.*—30 Nihil est *MS. Bersm.*—32 Summam *MS. Bersm.*—35 Chartis pretium *Bentl. et MSS. 5 Bersm.* Afferat *MS. Bersm.*—37 Veteresne *G. et MSS. 4 Bersm.*—38 Excludit *MSS. 2 Bersm.*—41 Vet. probosque *conj. Bentl.*—42 Respuat *Bentl. MSS. 3. Bersm. Cun. San.*

---

tificium Jus significat. Vet. Schol. Imo omnia antiqua scripta pro divinis habebantur. Primi enim Scriptores se pro Magis apud imperitum vulgus gerebant: tanto erat miraculo novum literarum inventum.

Annosa volumina vatum: Veteres libros Naevii Vatis et Sibyllae. Vet. Schol. Imo et Cn. Marcii.

27 *Albano in monte; Quia Egeria Nympha dicebatur loqui cum Numa Pompilio in Albano monte.* Vet. Schol. Erat autem Egeria de numero Camoenarum.

29 *Eadem trutina; Eodem examine quo Graeci.* Vet. Schol. Cruq. In trutina examen vertitur.

30 *Non est quod;* nam uno verbo rem omnem absolvam.

31 *Nil intra est;* proverbium de rem manifestam negante.

Bentleius de suo posuit *olea* in Ablativo, quo *intra* et *extra* essent Adverbia. Horatii nota varietas postulat ut *intra* sit praepositio, *extra* vero Adverbium. B. Voluit Bentleius, praepositionem *in* revocari etiam ad olea, ut v. 25. Conf. Car. 3. 25. 2. G.

32 *Venimus ad summum; utrum in imperio, an caeteris in rebus quas enumerat: Non habet, inquit, quod nobis amplius fortuna jam praestet. Ergo et perfecti Poetae sumus; Sed hoc intelligi, quam dici a se maluit.* Vet. Schol. B. Putat igitur Schol. Horatium hoc dicere, ut in reliquis rebus, ita etiam in poesi, Romanos ad summum gradum pervenisse. Sed mihi videtur hic esse deductio ad absurdum: si Romana aestimamus ad formulam illam Graecorum, renunciandum est communi sensui, negandum aliquid intra in olea, extra in nuce durum esse, dicendum statuariam artem, et musicam, et palaestram a majoribus jam perfectam: quae quidem aperte falsa, &c. G.

33 *Unctis;* Dilogως; Ceromate scilicet, et pretiosis unguentis: nam ista voce Graeculos percutit.

34 *Dies*, supple *multus*, h. e. vetustas.

35 *Scire velim;* Ironica interrogandi forma: sic Juvenalis nonam Satiram orditur. B. *Arroget* comitiale verbum: quoto anno Romani arrogant suffragiis suis bonitatem? G.

36 *Decidit;* Metaphora ab arborum foliis.

37 *Ideo perfectos quia veteres.* Vet. Sch. Cruq. Bene, quia subest Ironia.

¶ Utor permisso, caudaeque pilos ut equinae
Paulatim vello; et demo unum, demo etiam unum;
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit ad fastos, et virtutem aestimat annis,
Miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.
Ennius, et sapiens et fortis, et alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur
Quo promissa cadant, et somnia Pythagorea.
Naevius in manibus non est, et mentibus haeret
Pene recens? adeo sanctum est vetus omne poëma.
Ambigitur quoties uter utro sit prior; aufert

---

46 Et item unum *Bentl. Cun. San. MSS.* 2 *Bersm.*—48 In fastos *etiam G. Bentl. et MSS.* 4 *Bersm.* Fastus *G. a manu pr. it. Heins. ad Ovid. Fast.* 1. 11.

---

38 *Finis;* solutio hujus controversiae. B. Definitio ac decretum populi. G.

39 *Probus*, probabilis.

45 *Utor permisso;* servit proposito meo tua concessio.

Caudae pilos ut equinae; tractum ex Historia de Sertorii milite, qui etsi imbecillis, fortis equi caudam, singulos pilos evellendo, facile nudavit; cum alter, vir fortis nequiret imbecillis equi caudam uno nisu extrahere. Hoc ostendit Lambinus ex Plutarcho.

46 *Unum*, supple *annum.*

47 *Cadat;* causa cadat, refellatur, ruat.

Elusus, refutatus. Metaphora a Gladiatorio ludo.

Ratione, ratiocinatione.

Ruentis; continuo impetentis, vel indesinenter lacessentis. B. Potius ita: ut qui insistens acervo subtrahi sibi patiatur unum lapidem post alterum, facile cadit, illo acervo sic ruente et collabente: ita qui notione indefinita atque indeterminata [sic enim hodie loquuntur] *antiqui* vel *novi* nituntur in judicando, eludi et subverti possunt insidioso illo Sorite, et interrogatione, quam statim ponit. G.

Acervi; hic acervus est Sorites, qui praedominans est, cum falsitatem veritate confirmat; ut si quis dicat; Dico me mentiri et mentior; verum igitur dico. *Est etiam Sorites cum ultra modum capacitatis assensionem audientis brevi adjectione producit, dicendo,* unum et unum, *ut hic Horatius facit.* Vet. Sch. Cruq. B. Parum accurate Scholiastes. *Sorites*, fallax argumentatio ab exemplo *Acervi.* Acervum ne faciunt grana tria? non: an quatuor? nondum, &c. et locum habet in omnibus, quae non certum modum sed relatione tantum magnum aut parum significant. Ut, divesne qui sexcentos habet? doctusne, qui tot res scit? &c. Sic, vetus ne qui centum annos habet? an sufficiunt 99? an 98? ubi difficile est subsistere et terminum quasi constituere. G.

48 *Redit;* Comice recurrit.

Ad fastos; per Consules annorum colligit numerum. Quid est Bentleii *redit in Fastos?*

Virtutem, artem, ingenium.

49 *Libitina; feretrum.* Vet. Schol. Cruq. Vide Sat. 2. 6. 19.

50 *Sapiens et fortis*, h. e. gravis et animosus; Sapiens sententiis, fortis spiritu et sublimitate stili.

51 *Leviter*, parum; Comice pro non omnino. *Videtur*, apparet.

52 *Quo promissa cadant*, h. e. Quid tandem fiat de magnis promissis. *Cadant*, exeant.

Somnia Pythagorea, Ennius in principio Annalium suorum somniose scripsit admonitum, quod secundum Pythagorae dogma, anima Homeri in suum corpus venisset. Vet. Schol. *In somnis mihi visus Homerus adesse poeta.* Ennius. B. Ennius immortalitatem fama et laude carminum suorum inter nos consecutus, parum curat Pythagoricam illam migrationem: mavult Ennii nomine inter nos versari, quam in animalis corpore habitare. G. Sensus est: Ennius, quem nostri grammatici tantopere laudant, parum videtur curare sitne vere alter Homerus, sitne mente Homeri, ut se somniasse fingit, praeditus. H. e. alter Homerus non est. Z.

53 *Naevius* Dramatum scriptor antiquior Ennio, quem in plurimis imitatus est. B. Qui non viderunt, locum esse interrogative sumendum, hi plane sensum alienum tribuunt ei. Nam, ut Bentleius recte vidit, Horatius ait: Nonne Naevius manibus omnium teritur? &c. Z.

55 Refert hic poeta judicia vulgi suae aetatis de poetis veteribus, quae ipse non satis probat. Non debebant ergo simpliciter tanquam Hora-

Pacuvius docti famam senis, Accius alti:
Dicitur Afranî toga convenisse Menandro;
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi;
Vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediscit, et hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potens; habet hos numeratque poëtas
Ad nostrum tempus, Livî scriptoris ab aevo.
Interdum vulgus rectum videt; est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poëtas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat:
Si quaedam nimis antique, si pleraque dure
Dicere cedit eos, ignave multa fatetur,
Et sapit, et mecum facit, et Jove judicat aequo.
Non equidem insector, delendave carmina Livî
Esse reor, memini quae plagosum mihi parvo
Orbilium dictare: sed emendata videri

---

56 Accius *fere accuratiores. Sic etiam Steph. in fragm. Manut. orthogr.* Attius *Lamb.*—63 Peccet *Glarean.*—67 Credit *Lamb. ex codd. bonis.* Credat *Ven. Glar.*—69 Laevi *MS. Bentl. Cun. it. Sax.*

---

tii judicia poni, quod fieri nonnunquam videmus. Conf. A. P. 270. G.

Prior, potior.

56 *Docti senis*, *Euripidis; alti Sophoclis. Virium actio plus tribuitur, Pacuvium videri doctiorem, qui esse docti affectant, volunt.* Quinctilianus, citante Cruquio. *Senis* autem modo posuit pro *veteris*, ut supra de Lucilio.

Bentleius male *Accius* ex incuria. B. Sed et vett. edd. habent. Ergo pro *Actius* recepti. Z.

57 *Bene toga; togatas enim scripsit Afranius.* Vet. Schol. Palliatae Comoediae Graecorum, togatae Romanorum erant; Romae autem palliatae dictae sunt quae personas habebant Graecas, et togatae quae Romanas. B. Afranius Graecas Menandri fabulas commode Latina veste induit. G.

58 *Properare*, facili lepore diffluere. *Quam non adstricto percurrat pulpita socco* [infra 174]. Erat Epicharmus lepide nugax, et salibus praecipuus.

59 *Gravitate;* pondere et dignitate quibus caruit Plautus.

Arte; terso Stilo et concinna dispositione.

60 *Hos*, ad Emphasin posuit stolidae admirationis.

61 *Potens;* Dilogos et magna, et sibi placens, vel elata et turbida.

62 *Livium dicit Andronicum, qui primus omnium Latinas Fabulas scripsit.* Vet. Schol. *Livii Salinatoris libertus erat.* Lambinus ex Eusebio.

63 *Rectum videt*, non caecutit.

Peccat; videt quod non videt.

66 *Dure;* rigide, rustice, CLUMSILY.

67 Ostendit Bentleius *cedit* legendum esse pro *credit;* h. e. concedit, dat.

Ignave; vapide, insulse.

68 *Sapit;* sani est sincipitis.

Mecum facit; a meis stat partibus: mecum pugnat. *Facere* etiam Cornelio Nepoti (18. 8. 2.) est pro *pugnare;* et a *factum* est nostrum FIGHT: Quin et Homero, Iliad. Δ, ἔϱγον pro *pugna* est.

Jove aequo; Jove irato fit ut errent homines ac delirent. Vet. Schol. *Aequus* autem seu sedatus dicitur non ira motus. Jovis erat dementare juxta veterem opinionem.

69 *Insector;* infensus invado.

Delendave pro *delendaque* ex melioribus codicibus legerunt Torrentius et Cruquius. *Delenda*, abolenda. B. *Ve*, h. e. *nec*, est vera lectio. Z.

Nescio cur Bentleius pro *Livî* rescripsit *Laevî*, cum *Laevius* iste Erotopaegnion scriptor admodum obscuri fuerit nominis, et plerisque ignotus; et cum Livii Andronici jam ante facta sit mentio, verisimile est hunc non fuisse huic diversum. B. Ait Bentleius, Andronicum il-

Pulchraque, et exactis minimum distantia, miror.
Inter quae verbum emicuit si forte decorum, et
Si versus paulo concinnior unus et alter,
Injuste totum ducit venditque poëma.
Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse;
Compositum illepideve putetur, sed quia nuper;
Nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci.
Recte necne crocum floresque perambulet Attae
Fabula si dubitem, clament periisse pudorem
Cuncti pene patres; ea cum reprehendere coner
Quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, et quae
Imberbi didicere, senes perdenda fateri.
Jam Saliare Numae carmen qui laudat, et illud
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri:
Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,

---

73 Et *omisit Bentl.*—75 Venitque *e conj. Bentl.*—79 Acci *G. marg.*—80 Clamant *MSS.* 2 *Bersm.*—83 Dicunt *MSS.* 3 *Bersm.*—85 Imberbi *etiam Bentl. Cun. Vulg.* imberbes.

---

lum Livium nimis antiquum et obsoletum fuisse, quam ut illum praelegeret Orbilius. At fragmenta, quae extant sat multa, aliud loquuntur? nempe et illa sunt bonam partem, judice Bentleio, Laevii. G.

70 *Plagosum*; de hoc Domitii Marsi hic versus exstat; *Si quos Orbilius ferula scuticaque cecidit.* Quid mirum? Ex milite quinquagenario magister factus est librarius. Vide Suetonium de Claris Grammaticis.

72 *Exactis, translatio ab examine, quae pars est trutinae.* Vet. Schol.

73 *Emicuit, ex insperato apparuit.* Vet. Schol. Cruq.

75 *Ducit, producit,* et per hoc commendat. B. Puto ab animalibus ductam Metaphoram, quae ubi capite transitum fecere, reliquum corpus facile sequitur, quod de felibus est in Germanorum proverbio, et hominum etiam partus confirmat. Sic unus et alter versus bonus censuram ut reliqui etiam effugiant et quasi perrumpant, efficiunt. Bentleius *poema* accipit nominandi casu totum *poema ducit*, decipit emtorem, et *venit*, venditur. Audirem, sed vix tamen, si *emtorem* additum esset. G.

Bentleius de arbitrio suo pro *venditque* posuit *venitque*, quod quid sit ego nequeo divinare, nisi error sit operarum.

76 *Crasse,* crasso filo, non tenui.

78 *Praemia,* coronam.

79 *Recte necne perambulet,* ludit in Attae nomen: nam *Titus Quintius Atta, Togatarum Scriptor, sic dictus est, teste Festo, quod propter vitium crurum, aut pedum, plantis insistens, potius attingere terram quam ambulare videbatur.* Cruquius.

Crocum floresque; Et cum scena croco Cilici perfusa recens est; Lucretius (2. 416). Ostendit Stephanus. B. Igitur, quod ait Schol. Cruq. *crocum et flores perambulare* est in scenam recipi et agi. Quid si tamen potius significat in honore ac laudibus esse, ut Juven. 7. 268.? G.

81 *Patres,* Seniores.

82 *Gravis; compositus.* Vet. Schol. Cruq. Erat enim Tragoediarum Actor.

Doctus, Comicae actionis peritissimus.

83 *Nisi quod placuit sibi: hoc vitium superbiae est.* Vet. Schol.

84 *Turpe putant parere; et hoc est vitium pudoris puerilis.* Vet. Schol.

85 *Imberbi;* Ita vetustissimi Cruquii Codices sicuti alias in Arte [Poet.] *Imberbus juvenis.*

Perdenda; relinquenda, dediscenda.

86 *Saliare Numae Carmen. Hymnus erat quem fecit cantari a XII. Sacerdotibus Martis die quo ancile de coelo cecidit.* Vet. Schol. Cruq.

87 *Quod mecum ignorat;* h. e. aeque atque ego

Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
Quod si tam Graiis novitas invisa fuisset
Quam nobis; quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritim publicus usus?
Ut primum positis nugari Graecia bellis
Coepit, et in vitium fortuna labier aequa;
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum:
Marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit;
Suspendit picta vultum mentemque tabella;
Nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragoedis:
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonae, ventique secundi.
Romae dulce diu fuit et solenne reclusa
Mane domo vigilare, clienti promere jura,
Cautos nominibus rectis expendere nummos,
Majores audire, minori dicere per quae

---

90 Graecis *edd. vett.*—97 Vultumque animumque *Cun.*—105 Rectis *etiam G. S. Bentl.* Certis *Ven. Glar. Lamb. Talb. Cun.*

Saliorum linguam retulit hoc versu Lucilius, ut ostendit Cruquius ex Festo; *Praesul ut amtruat, inde et volgu' redamtruat olli.* B. Quinctil. 1. 6. 40. *Saliorum carmina, vix sacerdotibus suis satis intellecta.* G.

89 *Lividus;* venenatus, malignus.

90 Recte Bentleius *Graiis* pro *Graecis*, quod magis sit Poeticum, ob vetustatem.

92 *Viritim*, per viros, de viro ad virum; ut nemo sit qui non legat, et per hoc terat; et bene *publicus*, quod modo pro *universalis* dicitur.

93 *Nugari; ludere et otio sectari.* Vet. Schol. Cruq.

94 *In vitium; in delicias.* Vet. Schol.

Aequa, placida. Huc facit Publii Mimi dictum: *Fortuna nimium quem fovet, stultum facit.* Cruquius.

96 *Amavit, cupide petiit.* Vet. Schol. Cruq.

97 *Mentem* argutias vultus dicit: neque enim vultum mentemque spectantium voluit, ut Interpretes ad unum credidere. Scholiastae silent. B. Vultum ac lineamenta oris ita expressa, ut physiognomon aliquis inde judicare de mente et moribus posset: vel, quod familiarius, ut quivis spectator videret, sedata an perturbata mente, hilares an tristes, essent. G.

98 *Tibicinibus*, h. e. comoediis, in quibus tibicines adhibebantur. Cf. Noster de A. P. 214. sqq. Z.

100 *Mature*, statim. B. *Mature plenum* Graeci ἀψίκορον vocant, *satiatum* ubi primum attigit, vitium juvenum Aristoteli, de quo noster A. P. 165. G.

101 *Quid placet*, &c. Recte Lambinus interpretatur: Nihil perpetuo placet, nihil semper displicet. Z.

102 *Hoc*, supple *vitii*. B. Haec artium varietas et studiorum inconstantia orta est ex pace et rebus secundis. Z.

Bonae, suaves.

103 *Reclusa mane domo;* ad admittendos clientes. Vid. Sat. 1. 1. 10.

104 *Vigilare*, expergisci.

Clienti; amico minori. Vet. Schol. Cruq.

Promere jura; respondere de jure. Vet. Schol. Cruq.

105 *Cautos; sub chirographo datos.* Vet. Schol. Cruq. Quid opus fuerat Bentleium ponere *Scriptos* pro *Cautos*, tantum causa varietatis, praesertim cum *Cautos* sit in antiquis Scholiis? *Scriptos* de Glossemate est pro *Cautos*, vel saltem *Cautos* pro *Scriptos*.

Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi studio; puerique patresque severi
Fronde comas vincti coenant, et carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
Invenior Parthis mendacior; et prius orto
Sole vigil, calamum et chartas et scrinia posco.
Navim agere ignarus navis timet: abrotonum aegro
Non audet nisi qui didicit, dare: quod medicorum est,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poëmata passim.
Hic error tamen et levis haec insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
Non temere est animus; versus amat, hoc studet unum;
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet;
Non fraudem socio, puerove incogitat ullam
Pupillo; vivit siliquis et pane secundo:
Militiae quanquam piger et malus, utilis urbi;

---

107 Voluptas *MS. Bersm.*—109 *Vulg.* pueri.—111 Me *om. S. quod placet.*—114 Navem *edd. vett. et Bentl.*—118 *Hic inseri vult Boivinus Epist.* 2. 87—140 *pulchre refutatus a Bentleio.*—122 Puero non cogitat ullam *Ven. Glar.*

Nomina Debitores suos dicebant jam in codicem relatos. *Recta autem nomina de Legibus facta.* Vet. Schol. Nam antiquae Leges vetabant usuras. Nonnulli Codices legerunt *certis*, [pro *rectis*] quod non probo. B. *Nomina recta*, h. l. videntur esse debita honesta, pro quibus usurae legitimae exiguntur. Z.

Expendere, et per hoc, collocare.

106 *Majores audire, in jure officium minoris est.* Vet. Schol.

107 *Damnosa libido;* pretiosa voluptas, vel nimius sumtus.

108 *Mentem*, propositum.

109 *Puerique;* ita ex optimis Libris Bentleius.

110 *Coenant*, epulantur. Intemperantiae est coronari; *ad majorem reprehensionem* igitur posuit *severi*, ut ait Vet. Schol.

112 *Parthis mendacior;* Proverbii loco utitur. Quis quaerat fidem apud Orientis vernas? B. Forte ea, quae in Crassum, at deinde in Antonium perfide designarunt, proverbio occasjonem dedere. Et mendacium est illa fuga, e qua subito ad pugnandum se convertunt. G.

113 *Scrinia, capsas dicit, in quibus scripta reponuntur.* Vet. Schol.

114 *Navim agere* solute posuit pro *navigare*, h. e. gubernatorem agere. B. Conf. A. P. 379. sqq. G.

Abrotonum; mire dixit, non helleborum, sed abrotonum, quod minori periculo etiam indoctus potest miscere et dare. Vet. Sch. B. Vid. Pers. 5. 100. G.

116 *Promittunt; profitentur.* Vet. Sch. Cruq. B. *Melicorum* et *Melici* suspicabatur Bentleius, et arripuit Sanadonus: sed non est, puto, professionis nomen, ut neque Elegorum scriptor, neque poeta heroicus. A peculiari curationis exemplo transit ad totum genus. G.

117 *Indocti doctique; hoc cum pronuntiatione inferendum est.* Vet. Schol.

118 *Error*, vertigo mentis.

119 *Virtutes; utilitates.* Vet. Schol. Cruq.

Collige; ratiocinare, vel enumera. B. Cf. Serm. II. 1. 51.

120 *Non temere; non facile.* Vet. Schol. B. Rarissime poeta habendi cupiditate flagrat. Ille non nisi versus amat, et jacturam rei familiaris parum curat, &c. Z.

122 *Incogitat*, h. e. cogitat in. Comica Elocutio est. B. *Puerove*, h. e. nec puero. Z.

123 *Siliquis*, Conche. *Siliquas autem specialiter dicit eas, quae in herbis nascuntur in omni legu-*

Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari;
Os tenerum pueri balbumque poëta figurat;
Torquet ab obscoenis jam nunc sermonibus aurem;
Mox etiam pectus praeceptis format amicis
Asperitatis et invidiae corrector et irae;
Recte facta refert; orientia tempora notis
Instruit exemplis; inopem solatur et aegrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset;
Poscit opem chorus, et praesentia numina sentit;
Coelestes implorat aquas docta prece blandus;
Avertit morbos, metuenda pericula pellit;
Impetrat et pacem, et locupletem frugibus annum.
Carmine Dî superi placantur, carmine Manes.
Agricolae prisci, fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum, pueris, et conjuge fida,
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium, memorem brevis aevi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem

---

129 Correptor *Bos. S.*—135 Opes docta *MS. Bersm.*—136 Tollit *Cun. MS. Bersm.*—142 Et pueris *edd. vett.*—143 Porca *Cun.*—145 Invecta *citant Polit. Brisso. Barth. ap. Bentl. et Cun. probat etiam San.*

---

mine. Vet. Schol. Immaturis leguminum siliquis aquae incoctis vescebantur tenuiores.

Pane secundo; cibario, sive nigro; atque haec Satirice protulit.

124 *Malus;* inutilis.

Urbi; Reipublicae.

126 *Obscoenis*, illiberalibus et agrestibus.

128 *Amicis;* amabilibus, honestis, ἐρατοῖς. B. Utilibus praesertim, ut *inimicus imber* est noxius Virg. Aen. 1. 123. G.

129 *Asperitatis*, incultae imperitiae.

130 *Refert;* repraesentat, depingit.

Orientia; *venientia.* Vet. Schol.

131 *Exemplis*, exemplaribus quae sequantur.

Aegrum, moestum.

132 *Castis cum pueris;* chorum dicit Apollinis et Dianae in ludis Saecularibus, de quibus satis supra diximus. B. Non ad solos saeculares hoc retulerim, qui sunt rari admodum; sed ad alios etiam festos dies deorum. Talis est Catulli 35. et nostri Od. 1. 21. G.

134 *Praesentium numinum* exemplum in carmine Saeculari extremo. Sic sine dubio in aliis etiam. G.

137 *Pacem; utrum deorum pacem, an finem belli?* Vet. Schol. Dilogως voce utitur.

138 *Manes;* qui irati sunt ubi vagantur. Dici videntur *manes* tanquam *exigui* a Graeco μανὸς, unde *immanis* pro *ingenti.* Quin et Britannis nostris et Armenis *mân* pro *minuto* est.

139 *Fortes;* liberales, aversi lucro.

140 *Levantes corpus;* interquiescentes.

141 *Dura*, aspera.

142 Et Torrentius et Bentleius recte omisere Conjunctionem *et* in *Cum sociis operum et pueris.* B. *Socios operum* vel ipsos *pueros* licet intelligere, i. servos, vel mercenarios, vel boves adeo oratores, qui *socii hominum*, et *Cereris ministri.* Varroni R. R. 2. 5. 3. *Feriae bubus et bubulcis.* Cato 132. G.

Fida; casta et moribus antiquis.

143 *Porcus; Promiscuo genere dicitur, et mas et*

Versibus alternis opprobria rustica fudit;
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter; donec jam saevus apertam
In rabiem verti coepit jocus, et per honestas
Ire domos impune minax : doluere cruento
Dente lacessiti; fuit intactis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex
Poenaque lata, malo quae nollet carmine quenquam
Describi: vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Graecia capta ferum victorem cepit, et artes
Intulit agresti Latio, sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, et grave virus
Munditiae pepulere: sed in longum tamen aevum
Manserunt, hodieque manent vestigia ruris.
Serus enim Graecis admovit acumina chartis;

---

149 Coepit verti *Bentl.*—153 Sancta *Cun. qui etiam* nata *it.* Dicta *in aliis esse ait.*—158 Grave virus *conj. Rutgers.*

---

faemina. Lambinus. Porcam mactabant Terrae, quod rostro eam laederet. B. Vid. Cato 134. De Silvano id. c. 83. G.

144 *Genium; Naturae deum;* Vet. Sch. Cruq. Daemona dicit vitae comitem. B. Hoc loco duce et Pers. 2. 3. curatus est ille mirabilis *Ærogenius* in lege Theodosii M. 12. Cod. Th. de Paganis, *Nullus—Larem ignem Erogenium Penates nidore veneratus*, pro *Larem igne, mero Genium.* G.

Memorem, qui facit memores, Metonymic*ως*: nam quicquid oritur interit. Ideo *Floribus et vino*, quo coronati bibamus, dum licet.

145 *Fescennina, Jocularia Carmina et probrosa, dicta ab oppido Fescennino, unde processerunt, et Atellanica nominata sunt.* Vet. Schol. B. Certiora dant hodie Lexica. G.

Conjecit Bentleius hic legendum esse *invicta*, sed minus probo; neque sane video, cur istiusmodi consuetus lusus non possit pro invento non minus quam caetera ludicra, haberi.

147 *Recurrentes*, redeuntes, supple autem *singulos.* B. *Accepta per annos recurr.* h. e. repetita quotannis. Z.

148 *Amabiliter;* suaviter, amoene. B. Sine petulantia maledicendi. Z.

149 *Rabiem;* caninum scilicet furorem. B. Libidinem maledicendi hominibus nobilissimis et honestissimis. Z.

150 *Doluere*, irascebantur. B.

151 *Intactis*, non laesis. Cf. Serm. II. 1. 23. Z.

152 *Lex poenaque lata*, in Duodecim Tabulis, vide Sat. 2. 1. 82.

153 *Malo*, maligno.

154 *Describi*, depingi.

Vertere, invertere. Puto Proverbiali joco dici *vertere modum*, uti nos, THEY CHANGED THEIR NOTE, h. e. Palinodiam cecinerunt.

Formidine fustis; Quia fustuarium supplicium constitutum erat in auctorem carminum infamium. Vet. Schol. *Etiam canes cum fustes metuunt morsibus se abstinent;* ut scite alter Scholiastes. Atque hoc ut servet Metaphoram v. 150.

155 *Bene redacti; quia non voluntate correcti, sed edocti mala.* Vet. Schol.

156 *Cepit*, delinivit. Ludit in ambiguo sensu. B. *Ferum*, Romanos indoctos, nondum litteris humanitatis excultos. Z.

157 *Horridus;* hirtus, rudis, incomtus.

158 *Defluxit; desiit fluere.* Vet. Schol.

Saturnius, i. e. Italicus vetus: Saturnia enim antiquum Italiae nomen. Convenit mecum Schol. Cruq.

Grave virus: rancidum foetorem; rusticitatem atque vetustatem ita appellat. En tibi Exempla Saturnii metri, (apud Atil. Fortunat. p. 2679. sq. Putsch.)

Duello magno dirimendo, regibus subigendis:
Fundit, fugat, prosternit maximas legiones.

Et post Punica bella quietus, quaerere coepit
Quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem, si digne vertere posset;
Et placuit sibi, natura sublimis et acer:
Nam spirat tragicum satis, et feliciter audet;
Sed turpem putat inscite metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum; sed habet Comoedia tanto
Plus oneris, quanto veniae minus. Aspice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi;
Ut patris attenti; lenonis ut insidiosi:
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis;
Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
Gestit enim nummum in loculos demittere; post hoc
Securus, cadat, an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus instat.

---

167 Inscriptis *vulg. et MSS.* In schediis *conj. Cun.* Inscite *etiam Bos.*—173 Dorsennus *F. et al.*—175 Posthac *Ven. Glar.* Posthaec *MSS.* 3 *Bersm.*—178 Instat *S.* Inflat *vulg.*

---

161 *Serus*, sc. victor Graeciae: sero Romani studium suum et ingenii vim contulerunt ad litteras Graecas discendas. Z.

162 *Quietus; securus metu Punico.* Vet. Sch.

164 *Rem; poema dicit.* Vet. Sch. Et distinguendum puto post *rem:* est enim altera pars versus Epexegesis prioris. B. Hanc distinctionem mutavi cum vulgata: nam apertum est, sensum esse, Romanus quoque tentavit, an tragoedias recte vertere seu imitari posset Graecorum. Z.

165 *Natura*, ingenio.

Acer; calidus, vehemens.

166 *Feliciter audet, quod aggreditur complet.* Vet. Schol.

167 Pro *in scriptis*, optimi Codices legerunt *inscite:* quae quidem scriptura a Vetere Interprete confirmatur: nam *inscite* reddit *turpem putat*, vel *stulte erubescit: Inscite*, illepide est et inurbane: Bentleius de sua conjectura de *inscite* fecit *inscitus.* Verum quid opus? B. Quamquam Romanus natura factus est ad tragoedias: tamen minus praestat propterea, quod stolide erubescit scripta sua emendare. Z.

168 *Ex medio*, de communi. *Quia Comoedia communia sectatur, atque de medio est.* Vet. Schol. i. e. non quaerit sublimia, uti Tragoedia. B. *Arcessit*, scil. comoedia. Z.

Res; oportet enim et materiam esse humilem.

170 *Veniae minus; quod non minus ignoscitur μιμητικῷ Charactere peccantibus.* Vet. Schol.

171 *Quo pacto;* quam misere. B. De vitiis Latinae comoediae vid. Quinctil. X. 1. Z.

Tutetur, sustineat. B. Conf. Sat. 1. 10. 12. A. P. 193. G.

172 Usitato Charientismo *attentum* dicit avarum, tanquam curis addictum. Nos dicimus, A CAREFUL FATHER.

173 Hic non est Fabius *Dossennus* Atellanarum scriptor, sed Plautinus aliquis Parasitus. Quantulum enim vitium in Atellana Fabella de ridicula persona excessu peccare! B. Potius Comicus poeta videtur fuisse ea tempestate nobilis. G. *Quantus*, quam multus et copiosus. Z.

174 Quam negligenter scribat comoedias. Z.

175 *Post hoc securus; multi carmina scribendo non curant quid de iis fiat, dum lucrum inde acceperint.* Vet. Schol. Notat Plautum avaritiae, ut qui gratiam plebeculae venatus fuerit, et stultis scripserit. B. At sermo est de Dossenno. Z.

176 *Cadat*, ruat judicio Sapientum, et exploditur. Cadere et stare juris sunt vocabula, verum a palaestra puto petita: Comice igitur protulit *recto talo.*

177 Transit ab avaro ad gloriosulum.

Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
Subruit ac reficit. Valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Saepe etiam audacem fugat hoc terretque poëtam,
Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti stolidique, et depugnare parati,
Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut ursum aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verum equiti quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis, ad incertos oculos et gaudia vana.
Quatuor aut plures aulaea premuntur in horas;
Dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves;

---

180 Subr. ac *Bentl. ex MSS.*—184 Decertare *S.*—186 Plaudit *Lamb. Bos. Sax.* Plaudet *MSS. 2 Bersm.*—188 Incestos *conj. Cun.*

Gloria, Prosopopoeia, nam deam effinxit de vana gloria.

178 *Exanimat;* animo suo privat, ad humum dejicit.

Lentus: quem dicta non permovent. Vet. Schol.

Sedulus, qui singulis officiose attendit. B. *Instat* etiam pulchre huc facit: urget, reddit attentiorem ac diligentiorem. G.

179 Comice *sic* pro *tam*, uti aliis in locis.

180 *Subruit;* subvertit, prosternit humi.

Bentleius *ac* [pro *aut*,] quod magni non est faciendum. Ego tamen illud probaverim, quod sit commendatum a magno Bentleio.

Reficit; recreat.

Valeat res ludicra; abeat quo velit Comoedia, vel pereat: et *rem ludicram* elevando dicit.

181 *Palma negata macrum;* h. e. *nihil mihi cum ea sit, si propter palmae folia vivam afflictus.* Vet. Schol.

Opimus dicitur qui abundat pinguedine; et mira Hyperbole *macrum* posuit et *opimum* pro *tristem et laetum*.

182 *Audacem*, minime pusillanimum.

Fugat; tergiversari cogit, seu proposito suo cedere.

183 *Virtute et honore;* h. e. sapientia et dignitate.

174 *Depugnare*, ad manus venire.

185 *Eques*, Enallage Numeri.

186 *Aut ursum, aut pugiles; Recte, quia adhuc Amphitheatri usus non erat, et in eadem cavea etiam ferarum gladiatorumque munera spectabantur.* Vet. Schol.

His; talibus, supple nugis. B. Vid. Sat. 1. 10. 76. G. Conf. Terent. Prol. in Hecyram. Ipse Augustus hanc plebis cupiditatem aluit et variis spectaculis edendis animos multitudinis demulsit, et ipse cupide spectavit. Vid. Sueton. Octav. cap. 43. seqq. Z.

187 Verius Bentleius *Equiti* [quam *Equitis*] etsi de sola sua conjectura.

188 *Incertos*, fallaces. *Secundum Academicos, qui contendunt oculos nostros in multis falli, et in pluribus rebus certius esse quod aditur.* Vet. Schol. Nescio cur Bentleius maluit *ingratos oculos* quam *incertos*. B. *Incertos* interpretor primo fluctuantes, dubios, distractos, propter varietatem, ut in *coena dubia* Sat. 2. 2. 77.: tum ignaros, quid videant, docendos demum ab aliis. Conf. mox v. 205. G.

Vana, inania.

189 *Aulaea premuntur: per Aulaea Comoediam significat. Tropus* Μετωνυμία. Vet. Schol. *Aulaea quoque in scena in terra sternuntur, quod pictus ornatus erat ex Attalica Regia Romam usque perlatus.* Donatus. B. *Aulaea premuntur*, demittuntur, ut aperta sit scena, contra hodie *tolluntur* ab imo ad summum eadem de causa. Nempe in scena theatri traducebantur tunc v. g. *sexcenti illi muli, cetrarum tria millia, armatura varia peditatus et equitatus*, de quibus Cic. fam. 7. 1. G.

190 *Dum fugiunt;* h. e. *Dum populo bellorum simulachrum monstratur, et ad postremum Pompa ducitur triumphalis.* Vet. Schol. Pyrrhichen saltatum fuisse putavit Interpres Cruquianus, quod in medio relinquimus.

Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus; seu
Diversum confusa genus panthera camelo,
Sive Elephas albus vulgi converteret ora;
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Ut sibi praebentem mimo spectacula plura:
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo, nam quae pervincere voces
Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum.
Tanto cum strepitu ludi spectantur, et artes,
Divitiaeque peregrinae; quibus oblitus actor
Cum stetit in scena, concurrit dextera laevae.
Dixit adhuc aliquid? ¶ Nil sane. ¶ Quid placet ergo?
¶ Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes, me, quae facere ipse recusem,
Cum recte tractent alii, laudare maligne;
Ille per extentum funem mihi posse videtur

---

198 Nimio sp. risu *S.*—200 Et surdo *aliquis ap. Cun.*—205 Constitit *MS. Bersm.*

---

191 *Regum fortuna;* Periphrasis pro ipsis Regibus. Triumphus hic erat Gallicus. B. Non peculiarem triumphum signat, sed pompam triumpho similem, ludis, in scena theatri, exhibitam. Nihil est melius, quam conferre Ciceronis epistolam ad Marium 7. 1. G.

192 *Esseda; Gallorum vehicula quibus tantum victi Reges vehuntur; pilenta quibus captae Reginae; Petorrita; quibus familia Regum; Naves, quibus in navali bello victi.* Vet. Schol.

193 *Captivum portatur ebur, captiva Corinthus;* eburnea atque Corinthia vasa et signa. *Corinthum ponit pro vasis Corinthiis.* Vet. Schol. Apage eburneam Corinthi a Mummio captae imaginem, quod miror post Dacerium placuisse viro docto Ludovico Desprez. *Captiva Corinthus.* μεγαλοστομία. Vet. Schol. Deridet enim puerilem Pompae superbiam.

195 *Panthera camela:* panthero-camelum seu camelo-pardalin dicit, Itali *Giraffam* vocant. *Figura est ut camelus; sed maculis ut panthera.* Varro

196 *Elephas albus* rarum nunc quoque animal, cujus possessione in titulis suis Siamensium tyrannus glorietur. G.

Nihil opus fuerat Bentleium mutare *converteret* in *converterit*, in tantillo Temporum discrimine. Forsan tamen rectius est *converterit*, quod ita legerit Priscianus. Certe imperiti Librarii saepissime peccant in Vocalibus. B.

198 *Mimo*, h. e. histrione. Z.

199 *Scriptores*, Poetas.

Narrare asello fabellam surdo; Proverbium Graecum est, Ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. Lambinus. B. *Fab. et surdo* tanto minus probare possum, quia vehementia inest si ut *surdus* non audiat, et tanquam *asinus*, si audiat, tamen non intelligat. G.

200 *Voces*, Scenicorum scilicet.

201 *Referunt*, per echo repercutiunt. B. Quin *theatra* s. spectacula hominibus inquietis et turbulentis plena, verbo ipsi spectatores, reddunt sonum ita turbulentum, quem vincere scenicorum voces non possunt. Non de imagine vocis s. echo sermo est, sed de immodestorum spectatorum tumultu. G.

203 *Ludi*, Comoediae.

Artes, Phrygionios dicit et purpureos habitus Scenicorum

204 *Oblitus*, ad aureas vestium picturas retulit.

205 *Concurrit dextera laevae; plausus datur priusquam aliquid dicatur.* Vet. Schol. Cruq.

207 *Violas imitata:* Ianthina vestis.

Veneno, pharmaco, fuco, pigmento.

208 *Recusem*, detrectem. B. Non possim, ut mox 259. it. A. P. 40. G.

Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet
Ut magus; et modo me Thebis; modo ponit Athenis.
Verum age, et his, qui se lectori credere malunt,
Quam spectatoris fastidia ferre superbi,
Curam redde brevem; si munus Apolline dignum
Vis complere libris, et vatibus addere calcar,
Ut studio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala saepe Poëtae,
(Ut vineta egomet caedam mea) cum tibi librum
Solicito damus, aut fesso; cum laedimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprendere versum;
Cum loca jam recitata revolvimus irrevocati;
Cum lamentamur non apparere labores
Nostros, et tenui deducta poëmata filo:
Cum speramus eo rem venturam, ut, simul atque
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
Arcessas, et egere vetes, et scribere cogas.
Sed tamen est operae pretium cognoscere, quales

---

213 Ut me Argis modo me Thebis modo ponat Athenis. *conj. Rutgers*.—216 *Pro* redde, impende *Bentl. ex MSS.*—229 *Hic inseri vult Da. Heinsius versus Epist.* 2, 87.—140 *recte refutatus a Bentleio.*

---

209 *Maligne;* invide, parce.

210 *Ille per extentum;* dicit se non magis invidere Latino comico, quam funambulo, qui dum stolidae plebeculae gratificari studet, cervicis suae periculum adire non veretur. *In Comoedia maxime claudicamus* inquit Quinctilianus 10. 1. 99. Interpretes ad unum falluntur dum serio laudare putant. B. Alii rectius sic locum intelligunt: Poeta comicus et tragicus videtur mihi rem factu difficillimam praestare, qui animum meum variis affectibus commovere potest veluti metu, ira, laetitia, terrore, atque ita apte res describit, ut iis ipsis locis me esse putem, quibus res gestae esse finguntur. Z.

211 *Inaniter;* levi vel nulla de causa.

212 *Falsis;* inanibus.

213 *Magus;* praestigiator, qui monstra commendat fidei.

Modo me Thebis; non solum in characteribus peccat, sed et obliviscitur loci ubi Scena sit. B. Plautus certe saepe obliviscitur se fabulam palliatam dare, et subito Atticis Athenis relictis Romam transfert spectatorem. *Thebae* scena Tragoediarum propter familiam Cadmeam et Oedipi, ibidem Amphitruo Plautina agi fingitur, &c. G.

216 *Curam redde brevem;* habe illorum aliquam rationem. B. *Redde,* ut indicet, illum non nunc primum ea de re cogitare. G.

Munus Apolline dignum, Templum dicit Apollinis Palatini cum Bibliotheca. B. Sueton. Octav. cap. 29.

217 *Addere,* admovere. B. *Libris* scil. auctorum Latinorum. Z.

220 *Ut vineta egomet caedam mea; Proverbium in eos qui sibi volentes nocent.* Vet. Schol. Cruq. Satirice haec in se atque in Augustum: nam erat Augustus morosulus natura. B. Sensus est: ut me ipse accusem. Z.

223 *Revolvimus,* et per hoc relegimus.

Inrevocati; ubi nemo jubet ut revolvamus. Tres autem Torrentii Codices legerunt *Inrevocati,* ut supra *inrevocabile,* quod antiquitatem sapit. B. Mihi illa orthographia videtur sapere acumen Grammaticorum saeculi sequioris, post Quinctilianum certe *Revocare* fignificat jubere ut denuo legatur, pronuntietur, quod jam lectum pronunciatum est. G. Vulg. et meliorem

Aedituos habeat belli spectata domique
Virtus, indigno non committenda poëtae.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Choerilus, incultis qui versibus et male natis
Rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta fere scriptores carmine foedo
Splendida facta linunt. Idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit, ne quis se, praeter Apellen,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera
Fortis Alexandri vultum simulantia. Quod si
Judicium subtile videndis artibus illud
Ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
Boeotûm in crasso jurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se judicia, atque
Munera, quae multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variusque poetae:
Nec magis expressi vultus per ahenea signa,

---

scripturam restitui. Caeterum *irrevocati* est non jussi, quasi alter elegantiam loci minus sentiat, stulte et cum offensione repetimus loca jam recitata. *Z.*

224 *Apparere*, cognosci et honorari poēmata tanto cum studio elaborata et tanta cum arte s. subtiliter. *Z.*

227 *Commodus;* comis, suavis.

Ultro, non expectata commendatione.

228 *Arcessas; Secundum Priscianum arcesso venit ab arcio, quod nunc dicimus adcio: quia antiqui dicebant ar pro ad.* Vet. Scholior. Compilator.

229 *Sed tamen*, nihilominus. *Bene et subtiliter tetigit Caesarem quasi negligentem Poetarum.* Vet. Schol. ex MS. Stephani.

230 *Aedituos, Narratores; Aeditui enim templorum ac numinum, quibus inserviunt, et sacrorum originem advenis et ignorantibus narrant.* Vet. Sch. Aeditui dicti quod aedes tueantur. Ἱερομνήμονας puto dici, magis quam Νεοκόρους.

231 *Virtutem* per Prosopoeiam posuit pro ipso Augusto.

233 *Incultis et male natis; neque arte, neque natura compositis; et deest Pro.* Vet. Schol.

234 *Mire retulit acceptos, tanquam diceret legitime vendidit.* Vet. Schol. Nam, acceptos nummos in codicem retulit.

Philippos; acceperat pro singulis versibus singulos Philippeos. Vet. Schol. Aureos scilicet. Et optimi Codices pro *Numisma* habent *Nomisma:* quod et Vet. Schol. sequitur. B.

235 *Sed* minus prudenter fecit Alexander; quia, quemadmodum atramenta manibus contrectata maculant manus, sic mali poetae dedecorant gloriam rerum gestarum. Z.

236 *Atramentum olim erat infamiae symbolum.* Cruquius. B. Nihil puto aliud velle, quam Car. 1. 6. 12. *Laudes deterere culpa ingenii.* G.

240 *Alius Lysippo;* Hellenismus, de quo supra ad 1, 16. 20.

Duceret, per Catachresin, tanquam de imagine cerea. B. Sed etiam ad ea, quae malleo elaborantur, pertinet, τὰ ὁλοσφύρατα, de quo genere Plin. 33. 4. s. 24. G.

243 *Vocares*, revocares, vel conferres. B. Sensus est: Si Alexandri judicium, quod tam acre fuisse videtur in cognoscenda artis pingendi fingendique praestantia, aestimares ex eo, quod de poeticae praestantia tulit; eum stupidum et hebetem fuisse, jurares. Z.

244 *Boeotûm in crasso;* notum est Proverbium Βοιωτία ὗς, cujus meminit Pindarus (Ol. 6. 152.) B. Add. Juven. 10. 50. G.

245. *At*, Tuum, Auguste, judicium de poësi melius est. Z.

246 *Tulerunt; acceperunt, quia jam bis singulis donaverat Augustus decies sestertium.* Vet. Schol. Cruq.

Quam per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent. Nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere gestas,
Terrarumque situs et flumina dicere, et arces
Montibus impositas, et barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem,
Claustraque custodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis, te principe, Romam;
Si, quantum cuperem, possem quoque: sed neque parvum
Carmen majestas recipit tua; nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
Sedulitas autem stulte, quem diligit, urguet;
Praecipue cum se numeris commendat et arte:
Discit enim citius, meminitque libentius illud
Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
Nil moror officium quod me gravat: ac neque ficto
In pejus vultu proponi cereus usquam,
Nec prave factis decorari versibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere, et una
Cum scriptore meo capsa porrectus aperta,
Deferar in vicum vendentem thus et odores,
Et piper, et quidquid chartis amicitur ineptis.

268 Operta *etiam G. Z. Cun. MSS. 5 Bersm.*

248 *Expressi*, ad vivum effícti.

250 Excusatio suavissima, qua pulchrius laudatus est Augustus, quam totis forte mille tum poetarum carminibus. G.

Sermones Satiras suas dicit et Epistolas, utpote communi sermone scriptas.

251 *Gestas;* susceptas, incoeptas, adeoque peractas.

252 *Arces montibus impositas; conditas a Caesare civitates dixit.* Vet. Schol. Ad muniendos scilicet Imperii fines. B. Sueton. Octav. c. 47.

254 Auspiciis Imperatorum Legati militabant, nunquam suis.

255 *Claustraque; Jani Gemini Templum ac Portas belli, pacato orbe terrarum, solus clauserat Caesar Augustus.* Vet. Schol.

271 *Si quantum cuperem; et hoc vetus esse dictum Aristarchi ferunt, qui cum multa reprehenderet in Homero, aiebat; Neque se posse scribere quemadmodum vellet; neque velle quemadmodum posset.* Vet. Schol. B. Conf. Serm. II. 1. 12. Sunt qui putent Horatium noluisse laudes Augusti canere, quoniam olim sub Bruto contra Augustum libertatem reip. defenderit. Verum fortassis causa fuit otii amor, et fuga laboris. Z.

258 *Recipit*, admittit.

260 *Sedulitas;* obsequendi studium. B. Sensus est: Poeta, praesertim cum alias ob artem sit celebris, molestus est et gloriae officit ejus, quem canit, si inepte et intempestive laudat. Nam ita virtutes obscurantur vitiis, quae acute animadvertuntur et deridentur. Z.

Stulte, prave.

Urguet; premit, onerat, odio est. B. Ut Ser. 2, 3, 30. *Lethargicus pugil factus medicum.* G.

261 *Arte*, supple *Poetica.*

264 *Quod me gravat:* quod mihi oneri, vel odio sit futurum, vel etiam rubori.

265 *Proponi; in publico poni.* Vet. Sch. Cruq.

267 *Pingui*, crasso filo deducto. B. quod ingenio et arte caret. Z.

Una cum scriptore meo; ideo quia in eodem libro

EPISTOLA II.

AD JULIUM FLORUM.

Suaviter garrit cum amico, et ostendit se nactum quod avebat poeticae nuntium remittere, et ad pristinum Philosophiae studium se recipere. B. Excusat se Julio Floro, qui questus erat, quod nec epistolam ullam, nec carmina promissa misisset, hunc in modum : Ut mango, si vitia servi, quem vendit, ingenue indicavit, ad redhibendum damnari nequit ; sic nec ego, cum tibi proficiscenti praedixerim, me epistolam non esse missurum, malae fidei accusari potero. Quod vero carmina miserim nulla, sic habeto ; Ut Luculli miles quidam, zona perdita ad praedam faciendam fortissimus exstitit, sed idem locupletatus periculum adire recusavit ; ita et ego, quem olim post proelium Philippense paterno fundo privatum paupertas, ut versus facerem impulit, nunc, cum satis sit unde vivam, malo dormire, quam scribere versus, a quibus avocat me non modo aetas ingravescens, sed et morositas quaedam hominum, quorum alii alio carminis genere delectantur ; tum vita Romae negotiosa et turbulenta, quoniam ad versus faciendos requiritur secessus, solitudo et otium ; denique mala poetarum consuetudo, qui certatim se invicem temere laudant et irascuntur secus facientibus. Ad poema autem legitimum diligentissimus verborum delectus est habendus, opusque est multo labore. Ergo, dicet aliquis, commodius est malum videri poetam, dummodo nobismet ipsis placeamus et beatos nos putemus, ut ille Argivus delirus. At vero omnino praestat abstinere a nugis poeticis, et verae sapientiae operam dare, et vitia animi pravasque fugere cupiditates omnes.

FLORE, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat; Hic et
Candidus, et talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo ;
Verna ministeriis ad nutus aptus heriles;
Litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
Cuilibet ; argilla quidvis imitaberis uda:

---

8 *Melius legimus* imitaberis, *ut est in veteribus exemplaribus, Comment. Cruq.* Imitabitur *G. et primae editt.* Mutabitur *S.*

---

et scriptoris nomen est, et ejus de quo scribitur. Vet. Schol.

268 *Porrectus ; quasi mortuus in feretro.* Vet. Schol. Et melius *aperta* quam *operta*, quod mortui nudato vultu efferebantur. Atque hanc scripturam probaverunt Badius, Lubinus et Stephanus. Bentleius tamen nulla de causa servavit in Edito *operta*. B. *Aperta* mihi etiam hoc nomine magis placet, quod videntur magis negligi, quae aperta capsa feruntur. G.

269 *In vicum vendentem ; in vicum Thurarium* Vet. Schol.

EPIST. II.

1 *Amice ;* cliens, comes.

Neroni, Tiberio.

3 *Tibure vel Gabiis ;* ruris vernam, et per hoc, moribus aliquantum incomtis. B. Seu simplicibus, nec corruptis. Z.

Sic agat ; bis verbis tecum contractet. Vet. Sch.

Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti:
Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces:
Res urguet me nulla; meo sum pauper in aere:
Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
Quivis ferret idem: semel hic cessavit, et, ut fit,
In scalis latuit metuens pendentis habenae.
Des nummos, excepta nihil te si fuga laedit.
Ille ferat pretium, poenae securus, opinor.
¶ Prudens emisti vitiosum; dicta tibi est lex:
Insequeris tamen hunc, et lite moraris iniqua.
¶ Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum; ne mea saevus
Jurgares ad te quod epistola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod

---

11 Excludere *Cun.*—16 Laedat *edd. vett.*—17 Feret *Glarean.*—22 Rediret *G. Bos. Sax. Med.* 1477. *Flor.*

---

4 *A vertice ad talos* Proverbiali forma dicitur. B. *Candidus*, albus. Z.

5 *Fiet eritque tuus;* garrulitate placere studet, et Jurisconsultos deridet.

Nummorum, sestertiorum.

6 *Ministeriis*, coenarum scilicet et conviviorum.

8 *Argilla quidvis*, h. e. Efficies de eo quod tu volueris: in quamvis formam flexeris. Proverbialis et Allegorica Elocutio est. Sic et Persius (3. 23.) *Udum et molle lutum es.* B. Horatianum est comparandi voces omittere, et simpliciter ponere similitudines, instar metaphorarum. G.

9 *Bibenti;* ubi aliquantum potus quis fuerit.

10 *Levant;* elevant, minuunt.

12 *Meo sum pauper;* *pauper quidem sum, sed nulli quidquam debeo.* Vet. Schol. B. Nempe qui suo in *aere* pauper est, non habet *alienum*, quod illum urgeat. G.

13 *Hoc faceret tibi;* ut simpliciter narraret tibi tantillum vitii.

14 *Ferret*, auferret. B. Neque alius mango tibi praestaret, quod ego: neque ego cuivis, quod tibi: duplex commendatio integritatis. G.

Semel hic cessavit; simpliciter et lenissime fatetur fugitivum. Vet. Schol. B. *Cessare* hic et Art. P. 357 est ἐλλείπειν, delinquere, omittere aliquid officii sui. G.

15 *In scalis; Ordo est, metuens habenae pendentis in scalis.* Vet. Schol. *Impuberes, teste Ulpiano, habena vel ferula plectebantur.* Torrentius. B. Non est quod fidem hic habeamus scholiastae. *In scalis* latendi esse opportunitates, vel Clodii nos factum docet, qui *fugiens in scalarum se tenebras abdidit* Cic. pro Mil. c. 15. Extenuat factum pueri magno, qui non plane fugitivus sit, sed modo in proximo delituerit, dum defervesceret ira domini. *Habena*, ut hodie lora stapedum, adhibita ad pulsandum. Ulpia. l. 1. § 33. ff. de SC. Silan. *Impuberes—terreri tantum solent, et habena vel ferula caedi.* De tormentorum quaestione sermo est. Verum ipse Ovid. Epist. 9. 81. Herculem ab Omphale sua *scuticae habenis tremefactum* canit. G.

16 *Des nummos;* age da, sine videam tuos nummos.

Magis placuit *laedit* quam *laedat;* atque haec scriptura est antiquissimi Cruquiani Codicis. *Laedit*, offendit.

17 *Ferat;* possit auferre, vel accipere.

Poenae securus; redhibendi metu, quod non dixerit vitium.

18 *Dicta tibi est lex*, ita enim legimus in Bentleii edito Libro pro eo quod in aliis est *dicta tibi lex.* Atque hoc quidem fecit contra consuetum sibi morem; nam inutilia et trahentia omittere solebat. *Est* autem hoc loco videtur haud inconcinne interpositum.

19 *Hunc;* callide demonstrat se digito, tanquam notae fidei homuncionem.

Moraris; detines: leni Charientismo pro inquietas.

Exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Praesidium regale loco dejecit, ut aiunt,
Summe munito, et multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis;
Accipit et bis dena super sestertia nummûm.
Forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
Nescio quod cupiens, hortari coepit eundem
Verbis, quae timido quoque possent addere mentem.
I, bone, quo virtus tua te vocat; i pede fausto,
Grandia laturus meritorum praemia: quid stas?
Post haec ille catus, quantumvis rusticus, Ibit,
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romae nutriri mihi contigit, atque doceri
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adjecere bonae paulo plus artis Athenae;
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,

32 Facti *Cun.* Factus—ornatus *coll. Sax.*—36 Mentis *Cun.*—44 Vellem *ex MSS. Cun.*

21 *Mancum;* manu debilem et inutilem, paralyticum altera manu.

Saevus; immaniter iratus.

22 *Rediret* magis placet, quam *veniret.* *Venit* epistola etiam ejus qui ultro scribit: *redit* ejus, qui respondet ad se missis amici literis. Pigrior, cujus non *redit* epistola. G.

23 *Quid tum profeci? praedicendo vitium meum.* Vet. Schol.

Mecum facientia; quae pugnant a me. Landinus.

24 *Attentas; solicitas.* Vet. Schol. Experiris. *Super hoc,* ἐπὶ τύτῳ. Cruquius.

26 *Collecta viatica;* praedando scilicet Viaticum viae subsidium est.

27 *Ad assem,* Proverbiali sermone dicimus, cum omnia amisimus.

28 *Vehemens lupus,* supple *tanquam,* vel *factus;* sic et Homerus, Λυκοὶ ὡς; ut sit Proverbialis Elocutio.

29 *Acer;* calidus, vehemens.

30 *Praesidium regale;* Mithridatis Praesidium quod Tigranocertae erat, uti ex Dione ostendit Cruquius.

Loco dejecit; statione sua deturbavit. He dislodged them.

32 *Donis: militaria dona, coronae, torques et phalerae.* Torrentius. Male nonnulli Codices legerunt *opimis* pro *honestis.* B. De hoc more Romanorum virtutem militarem ornandi vid. Broukhus. ad Tibul. p. 23. Z.

34 *Praetor; significat olim Duces Imperatores dictos, Praefectos Praetores. Valerianus Servilianus Praefectus erat exercitus.* Vet. Schol. Nam ipse Lucullus Athenis agebat apud Brutum.

36 *Addere mentem;* animos adjicere.

38 *Quid stas;* Quid haeres, vel dubitas?

39 *Catus,* lingua Sabina acutus est.

Rusticus, et per hoc imperitus et rudis rerum.

Ibit pro *eat,* ἐν ἤθει: nam Comica est Enallage.

40 *Qui zonam perdidit; Ex fabula Graeca ductum, athletae qui zonam perdiderat.* Vet. Schol.

42 *Iratus Graiis,* ridicule Iliadem significat. *Figurate saevitiam Caesaris Augusti in adversas partes videtur ostendere.* Vet. Schol. B. Quin simpliciter argumentum Iliados, et initium Μῆνιν ἄειδε θεὰ, respicit. G.

Atque inter silvas Academi quaerere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato;
Civilisque rudem belli tulit aestus in arma,
Caesaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris et fundi, paupertas impulit audax
Ut versus facerem: sed, quod non desit, habentem
Quae poterunt unquam satis expurgare cicutae,
Ni melius dormire putem quam scribere versus?
Singula de nobis anni praedantur euntes;
Eripuere jocos, venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poëmata. quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque:
Carmine tu gaudes; hic delectatur Iambis;
Ille Bioneis sermonibus, et sale nigro.
Tres mihi convivae prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.

---

46 Amovere *Ven. Glar.*—53 Expugnare e *MS. Cun.* Sicujae *Lamb, ex conj.*—56 Ludos *Sax.*—62 Nimium diu *Cun.*

---

43 *Artis*, doctrinae.

44 *Curvo dignoscere rectum*; virtutem, quae in medio duorum vitiorum est, ad rationis examen exigere. B. Non absurde putat Dacerius, Geometriae elementa hic intelligi, sine quibus nemo tum apud Academicos philosophabatur. Sanadonus his jam Romae Flaccum esse imbutum, existimat. G. Assentior Sanadono, et intelligo locum de studio philosophiae. Z.

45 *Quaerere verum*; *jucunde hoc, quia quaerunt verum, ut negent idem inveniri posse.* Vet. Schol. Hoc loco profitetur se Academicum.

46 Omnes fere MSS. legerunt *emovere* pro *amovere*.

47 *Aestus*; tempestas, procella. *Et Brutus tunc Achaiam et Athenas tenebat, cui cognitus erat a studio Philosophiae.* Vet. Schol. Cruq.

40 *Decisis humilem pennis*; *significat se proscriptum fuisse.* Vet. Schol. Quantum debemus Augusto quod proscripserit eum!

51 *Laris*, Metonymicως pro domo, in qua *Lar* colitur.

Audax; bonum paupertatis Epitheton: nam *Hominem experiri multa paupertas jubet*, ut ait Publius Mimus.

52 *Quod non desit*; nunc pro quantum non sinat ut egeam

53 *Cicutam posuit pro helleboro.* Vet. Schol. Satirice, ac si helleborum venenum crederet. Lambinus ex ingenio suo *Sicyie* reposuit. Quantum est habere palatum! B. *Cicuta* summo gradu refrigerat. Vid. Plin. 25. 13. Ergo aestum etiam illum et fervorem, quo Poetae calescunt, domare potest. Pers. 5. 145. *calido sub pectore mascula bilis Intumuit, quam non extinxerit urna cicutae.* *Expugnare* pro *expurgare* commodum huic rei videtur. *Cicuta* non *purgat* ut helleborum, sed *pugnat* contra calorem. G.

54 *Melius dormire*, satis frequenti Proverbio hoc dicimus.

55 *Euntes*: decedentes cum jam sol noster vergit in occasum.

56 *Ludum*, Musicam et Cho.

57 *Tendunt*, nituntur. B. *Extorquere* poemata, ut v. 139. *extorta voluptas*, auferre voluntatem scribendi. G.

Quid faciam vis? Cum cesset mens, desint vires.

59 *Carmine*; Lyrico: etiam Epos accinitur Lyrae. Δότε μοι λύρην Ὁμήρου. Anacreon. B. *Iambos* etiam a *Lyricis* separat Epist. 1. 19. 23. sqq. G.

60 *Bioneis sermonibus*; ita Satiram appellat

Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod jubet alter;
Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Praeter caetera, me Romaene poëmata censes
Scribere posse, inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino; visendus uterque;
Intervalla vides humane commoda. ¶ Verum
Purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstet.
Festinat calidus mulis gerulisque redemtor;
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
Tristia robustis luctantur funera plaustris;
Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus.
I nunc, et versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbes
Rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos

---

63 Quod tu *Bentl. ex MS.* Petit alter *Sax.*—65 Romaene *omnes MSS apud Cruq. G. Z. Med.* 1477. *F. Lamb. Steph. &c.* Romae mene *Ald.* Romana *solus forte Baxt.*—68 Valle *Sax.* Quirino *malit Heins. ad Ovid. Fast.* 375. *it. Cun.*—70 Rerum *Cruq. ex MSS. conf.*, v. 84.—71 Plures *Glar.*

---

a Bione Borysthenite Philosopho, qui neque diis, neque hominibus pepercit. *Sunt autem disputationes Bionis Philosophi, quibus stultitiam arguti vulgi, cui pene consentiunt carmina Luciliana.* Vet. Schol. Alter hic erat Lucianus. B. Firmari haec possunt ex Laërt. 4. 52. et quae ibi Meibom. G.

Sale nigro; lividis jocis. Vet. Schol. Alias utebantur nigro sale in conviviis. Vide Sat. 2. 4. 74.

63 Pro *tu quod* Bentleius posuit *quod tu*, fortasse aliquando dulciori sono.

Jubet, optat. *Δραματικῷ Charactere tanquam ad ipsos convivas loquitur.* Vet. Schol.

65 *Praeter caetera: omissis aliis rebus.* Vet. Schol. Quinetiam.

Nescio cur in Bentleii edito libro *Romaene* est pro *Romana*, nulla sub auctoritate. B. Dormitavit vir doctus. Vid. Var. Lect. G.

66 *Curas*, negotia, molestias.

67 *Sponsum; ut pro se spondeam.* Vet. Schol. B. Conf. Sat. 2. 6. 23. G.

Auditum scripta; Satirice et *παρὰ προσδοκίαν* hoc intulit; quomodo et Juvenalis inter caeteras pestes infert, [3. 9.] *Augusto recitantes mense Poetas.*

68 *Officiis*, quae inter amicos intercedunt: ut exempli gratia quae sequuntur.

Cubat, per Euphemismum pro aegrotat: alias *decumbit* dicitur.

70 *Humane commoda*, Comica Ironia haec; humani enim cavere solent, ut dum potentes adeunt, justum intercedat intervallum, dum salutant. Non diceremus; A PRETTY CIVIL DISTANCE. B. Ironiam ita intelligo: *intervalla* loci et viae, inter *collem Quirinum* et *extremum Aventinum*, incommoda homini, vix equo facilia. G.

72 *Calidus*, sudans, properans.

Geruli sunt qui portant necessaria ad fabricam. Vet. Schol.

Redemtor, aedium condendarum conductor.

73 *Torquet*, trochleis suis trahit.

Tignum, trabem. B. Vid. Juven. 3. 255. G.

74. *Funera;* corpora feretris elata cum nigro Libitinariorum grege.

76 *Canoros*, sublimes. B. Bene modulatos. G.

77 Mire *chorus;* quia in silvis Satiri et Nymphae, Bacchi chorus, saltant; cujus in clientela sunt et Poetae. B. Conf. Epist. 1. 19. 3. it. hic 104. G.

Vis canere, et contracta sequi vestigia vatum?
Ingenium, sibi quod vacuas desumsit Athenas,
Et studiis annos septem dedit, insenuitque
Libris et curis, statua taciturnius exit
Plerumque, et risu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, et tempestatibus urbis,
Verba lyrae motura sonum connectere digner?
Frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores;
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
Quî minus argutos vexat furor iste poëtas?
Carmina compono, hic elegos; mirabile visu
Caelatumque novem Musis opus. Aspice primum,
Quanto cum fastu, quanto molimine circum-

80 Contacta *G. S. Med.* 1477. Cunctata *Cun. et Sax.*—81 Sqq. sibi qui—Ut studiis—taciturnior *Cun. solus.* 87—140 *Dan. Heinsius transfert ad* Epist. 2. 1. 229. *Boivinus ad* 118. *Utrumque refellit Bentl.*—89 Crassus *pro* Gracchus *conj. Bentl.* Huic ut M. ille *sic* XL. *editt. ap. Cun.* Hic—illi *al.*—90 Versat *Bentl. e conj.*

78 *Umbra;* nemorum solitudine.

80 *Contracta;* arcta: nam presso et circumspecto gradu incedunt: *ut ea sequendo vix contigerit imitator*, inquit Vet. Schol. Pro *contracta* Bentleius posuit *non tacta*, levi vel nulla de causa: maxime hic turbatur ab imperitis Librariis. Antiquus tamen Interpres facit pro me, vel saltem ego pro illo. *Verba Togae sequeris, junctura callidus acri.* Persius 5. 14. Apage *contacta* et *cantata*. B. Dacerius *contracta*, i. e. pene deleta. Sanadonus *cunctata*, incerta, dubia. Vet. Schol. videtur *contracta* legisse. Nihil melius vulgato *contracta*, i. e. angusta, quae pauci sequi possunt, ut στενὴ πύλη Matth. 7. 13. G.

81 *Ingenium;* ego autem non me gero pro ingenio. Obiter Satiram stringit in umbratiles studiosos.

82 *Insenuit; impalluit, immortuus est.* Vet. Sch. ita enim legendum pro *immoratus est*. B. *Insenuit* ut *inhumanae Camoenae senium* Epist. 1. 18. 47. G.

83 *Curis*, studiis.

Statua taciturnius; Proverbium est. Scite Neutrum pro Masculino.

Exit, redditur, efficitur.

84 *Quatit*, concutit.

86 *Digner*, *condignum arbitrer*. Vet. Schol. Vin' tu ut populus me itidem derideat ut illum, per plateas meditantem?

87 *Frater*, h. e. tanquam juratus frater. Bentleius plurimum desudat ut *Pactus* fiat de *Frater*, verum incassum. Hi coitione tantum erant *fratres*. B. Etiam si *fratres* ponas sanguine: tamen potest *frater* etiam reduplicative poni. *Frater erat* adeo frater, i. e. similis, *ut*, &c. Vid. Ser. 2. 3. 244. G.

88 *Honores*, eximias laudes.

89 Tiberius et Caius Gracchus, Corneliae filii, dicendi gloria praecipui; contra Publius Mutius Jurisconsultus erat egregius. Bentleii Editio male *Mucius* pro *Mutius*. B. Quin MUCIUS libri, lapides, nummi, Graeci. G.

90 *Argutos;* sonoros, sublimes.

Vexat, agitat. Bentleius vitiose *versat*, atque ex mera sua conjectura.

91 *Carmina compono*, vult videri et se ipsum tangere. B. Ut per communicationem tanto audacius stultitiae illius sibi conscios possit perstringere. G

92 *Caelatumque;* Ἐνάργεια. Vet. Schol. *Caelatum, pictum, affabre variegatum* [Schol. Cruq. *omni genere poeseos quasi ad vivum expressum*]. Splendida haec Metaphora tam ad Carmina quam ad Elegos referenda est, etsi ἀσυνδέτως. Bentleius inscite posuit *Sacratum* de suo, pro *Caelatum*. B. Nempe *mirabile opus* intelligit aedam Palatinam, vel illam Herculis Musarum: hanc vel *caelatum* opus *musis* vult intelligi, i. e. signis illarum exornatum, vel legi, ut ipse ex conjectura posuit, *sacratum musis opus*. Post lectas longas ipsius et Massoni disputationes placet simplicitas hic proposita et exposi[illegible]

93 *Molimine*, grandi et meditato gestu.

spectemus vacuam Romanis vatibus aedem,
Mox etiam, si forte vacas, sequere, et procul audi
Quid ferat, et quare sibi nectat uterque coronam.
Caedimur, et totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcaeus puncto illius: ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum scribo, et supplex populi suffragia capto:
Idem, finitis studiis, et mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur mala qui componunt carmina: verum
Gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro,
Si taceas, laudant quidquid scripsere, beati.
At qui legitimum cupiet fecisse poëma,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti;
Audebit quaecunque parum splendoris habebunt,

---

95 Vacat *Ven.*—96 Qui ferat, aut *Zar.*—98 Limina *Med.* 1477. Lumina prona *MSS.* 2 *Bland. apud Cruqu.*—100 Si plus, se attollere *MS. Cruq.*—102 Vates *Cun.*—107 Scriptores, sed *Sax.*

Circumspectemus: una pars Orationis est, divisa in duos versus, Lucilii more antiquo. Vet. Schol. B. Schol. Cruq. *Ut negemus, in templo Apollinis ullos poetas Romanos habere aut recitare sua carmina.* Itaque *vatibus* ablativo casu accipit. Sed mihi hic certe videtur verum vidisse Bentleius, et ita explicandus h. l.: Facit nos superbos aedes Apollinis *vatibus* (Dativo) *vacua* et destinata. G.

94 *Vacuam,* liberam, vacantem, et per hoc frequentem. *Vacuus* etiam dicitur qui semper *vacat* amicis.

Aedem; Apollinis Palatini et Musarum.

95 *Si forte vacas;* ad nugas scilicet audiendas.

96 *Ferat;* adducat: cum vultu proferat.

97 *Caedimur;* Critico gladio acriter decertamus.

98 *Lento Samnites; Tanquam Samnites quorum pugna stataria est.* Vet. Schol. B. Forte *lento* etiam, quia interdum arma ludicra, quibus nihil, aut tarde decernitur. G.

Ad lumina prima; unde et Ennius: Bellum aequis manibus nox intempesta diremit. Vet. Schol. Sed haec Ironice dicta sunt: nam contrarium intelligitur. B. An *lumina prima* coenae potius tempus signant? Sic certe de h. l. Lipsius Sat. 1. 6. ubi gladiatores in triclinio pugnantes exhibit. G.

99 Carminibus suis *Alcaeum* imitatus est Horatius.

Puncto, suffragio, juxta Legem Tabellariam. Vet. Schol. Cruq. Nam *punctis* numerabant suffragia in Tabellis. B. Vid. A. P. 343. G.

100 *Callimachus;* egregius hic Elegorum Scriptor. B. Quinct. 10. 1. 58. *Princeps habetur elegiae.* Sed videntur quidam praetulisse Mimnermum: certe ita intelligit h. l. Vet. Schol. Cruq. *Mimnermum laudat tanquam primum in elegis scribendis.* G.

101 *Mimnermus duos libros luculentos scripsit.* Vet. Schol.

Optivo, adoptivo. Vet. Schol.

102 *Multa fero;* nam recitantibus adesse cogor.

104 *Mente recepta; ex insania Poeticae professionis ad me rediens.* Vet. Schol. B. Vid. Epist. 1. 19. 3. it. A. P. 296. G.

105 *Obturem,* obturare possim. *Tractum est hoc a sacerdotibus Martis, qui dum sacra celebrarent, cera obturabant aures, ne aliquo sono mens eorum inquietaretur.* Vet. Schol. Cruq. B. Nota

Et sine pondere erunt, et honore indigna ferentur.
Verba movere loco, quamvis invita recedant,
Et versentur adhuc intra penetralia Vestae.
Obscurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
Quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
Nunc situs informis premit et deserta vetustas:
Adsciscet nova, quae genitor produxerit usus.
Vehemens et liquidus puroque simillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua:
Luxuriantia compescet; nimis aspera sano
Levabit cultu; virtute carentia tollet:
Ludentis speciem dabit; et torquebitur, ut qui
Nunc satirum, nunc agrestem cyclopa movetur.
¶ Praetulerim scriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam sapere, et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,

---

122 Depascet *conj. Cun.*—125 Imitatur *Z. Med.* 1477.—128 Argos *MSS. Torr. it. Sanad.*

---

etiam fabula Ulyssis, aures sociorum obturantis ad cantum Sirenum. G.

Impune, sine ullo periculo. B. *Impune* potest negare operam aurium recitantibus, qui ipse recitare non cupit. G.

106 Conf Ser. 1. 1. 66. *Populus me sibilat*, &c. G.

111 *Splendoris*, dignitatis.

112 *Pondere*, gravitate.

Honore, honesta statione, sive ordine.

Ferentur, videbuntur. B. Mihi videtur Metaphora, a turbida aqua torrentis, quae *fertur* rapido cursu, *fluit lutulenta* ut Sat. 1. 4. 11. Contrarium hic v. 120. G.

113 *Movere loco; Censores quos notabant loco movebant.* Vet. Schol. Cruq.

114 *Intra penetralia Vestae;* h. e. *Quamvis sacrosancta videantur.* Vet. Schol. Cruq. Proverbium de non tangendis. Primo calore inveniendi omnia videntur egregia. B. *Intra penetralia Vestae* Palladium est, quo nihil carius. G.

115 *Bonus*, aequus. B. Compara A. P. 47. sqq. G.

118 *Situs informis; Lanuginosus mucor.* Landinus.

Premit, celat.

Deserta, desolata, sola, derelicta.

119 *Adsciscet;* aliunde assumet.

Produxerit, in medium protulerit.

120 *Vehemens*, per Synaeresin profertur.

Liquidus, pellucidus.

122 *Compescet*, tanquam vinitor sua falce. B. Sed *compescitur* proprie pecus ne luxuriando et exsultando dissipetur. Illa falcis et ablationis cogitatio fecit, ut *depascet* conjiceret Cuningamus. G.

123 *Levabit;* molliet, colendo temperabit.

Virtute carentia; inertia, quae sine nervis sunt et spiritu.

124 *Ludentis;* Saltantis Pantomimi.

Torquebitur, h. e. fiet quod ipse voluerit: omnes gestus et motus Pantomimus novit, sic et ille Dramaticos Characteras.

125 *Satirum;* mollissimum saltationis genus. *Saltantes satiros imitabitur Alphesiboeus.* Virgilius E 5. 73. B. Utraque persona occurrit in Cyclope Euripidis, ubi ex ipsa comparatione diversorum motuum voluptas. G.

Cyclopa; durissimum genus saltationis, quod Polyphemum referebat.

Movetur; quoniam saltatio infamis res erat, temperabant sibi a vocabulo, et *moveri* pro saltare dicebant. Gesticulando autem saltabant Pantomimi. B. *Motus Ionici* sunt Car. 3. 6. 21. Add. A. P. 232. G.

126 Dixerit aliquis, si tanto labore opus est, malo delirus haberi, et mihi placere. Respondetur a v. 141. G.

Qui se credebat miros audire tragoedos,
In vacuo laetus sessor plausorque theatro;
Caetera qui vitae servaret munia recto
More; bonus sane vicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis,
Et signo laeso non insanire lagenae;
Posset qui rupem et puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
Expulit helleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad sese; Pol, me occidistis, amici,
Non servastis, ait, cui sic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratissimus error.
¶ Nimirum sapere est abjectis utile nugis,
Et tempestivum pueris concedere ludum;
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
Quocirca mecum loquor haec, tacitusque recordor;
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,

140 *Pro* per vim, pretium *Zar.*

127 *Fallant; lateant, sic ut mala esse nesciam.* Vet. Schol. Cruq. Metabaticῶς haec intulit. B. *Denique*, omnino, *so gar.* Z.

128 *Ringi;* torquere os, ut canis: hoc faciunt qui cruciati risum fingunt. *Hic ringi est ficto risu laetitiam simulare.* Vet. Schol. Cruq.

Haud ignobilis; Hic Lycas dictus est. Vet. Schol. Cruq.

Argis; apud Graecos; nam Abydi fuisse ostendit Aristoteles de Mirabilibus. Hoc monuit Cruquius. B. An *Argis* significare possit inter Argivos, non dixerim. Aristoteles non nominat *Lycam*. Potest eadem insania bis observata esse: potest, ut fit, intercessisse error. Ceterum similis insaniae exemplum Thrasyllus Ael. V. H. 4. 25. G.

131 *Servaret*, obiter.

132 *Sane;* re, non simulate, vel etiam valde.

Amabilis; suavis, benignus.

134 *Signo laeso;* effracto signo, quo signabatur lagenae cortex, sive suber. Vult significare satis fuisse liberalem. *Lagena*, vas erat fictile, seu minor cadus: nostris, A JUG. Vide. Sat. 2. 8. 81.

136 *Opibus;* ope, auxilio.

Refectus; ad sanitatem iterum perductus.

137 *Bilem;* supple *corruptam*, vel *atram*.

Mero; non admodum diluto, ob tantam dementiam.

140 Pulcherrimam sententiam parit lectio Zaroti, qua *pretium mentis* dicitur *error gratissimus:* q. d. facile aliquis sana mente careat, ut tam jucundo errore fruatur. Consilio emendandi adscribi vix potest in editione tot deformata sphalmatis: igitur aut ex bono archetypo est, aut casus plane similis illi, cum impacta temere spongia. Nealcis equo spumam effecit, quam ars pictoris desperarat. G.

Gratissimus error; unde illud Graecum: 'Αμαρτία θράσος. Vet. Schol. ex MS. Stephani, h. e. *Error audaciam parit.* Est et aliud simile huic 'Αμαθία θράσος, h. e. *Ignorantia audaciam parit;* quae nollem a Stephano confusa.

141 *Nimirum;* quantum ex jam dictis licet conjicere. B. Resumit hic personam suam poeta. Disputatum adhuc fuit, melius esse irrideri, quam scribendi laborem ferre. Subjicit Horatius, Nimirum optimum est plane non facere versus, sed tempus in morum potius disciplina consumere. G.

142 *Tempestivum;* pueris, non mihi jam senescenti.

143 *Sequi*, quaerere.

144 *Numeri* versus sunt, *modi* lyrae.

Narrares medicis. quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
Non fieret levius; fugeres, radice vel herba
Proficiente nihil, curarier. Audîeras, cui
Rem Dî donârint, illi decedere pravam
Stultitiam; et cum sis nihilo sapientior, ex quo
Plenior es; tamen uteris monitoribus îsdem?
At si divitiae prudentem reddere possent,
Si cupidum timidumque minus te; nempe ruberes,
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium est quod quis libra mercatus et aere est,
Quaedam, si credis consultis, mancipat usus:
Qui te pascit ager, tuus est; et villicus Orbî,
Cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
Te dominum sentit. das nummos; accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper an olim?
Emtor Aricini quondam Veientis et arvi

---

148 Nulli te farier *Zar.*—152 Donarent *edd. vett.*—154 Rationibus *Lamb. MS. Bos. it. G. et S. a manu prima.*—155 Sapientem *S.*—158 Mercatur et aere, *Ven. Glar.*—161 Daturas *etiam Bentl. ex MSS.* Daturus *etiam Z. edd. vett.*

---

145 *Recordor*, in animum revoco, revolvo. B.

146 Haec sententia de siti et cupiditate habendi debetur Aristippo. Vid. Plutarch. de Amore Divit. Z.

147 *Narrares medicis;* metu scilicet hydropis. B. *Quod*, quantum attinet ad hoc. Z.

150 *Levius*, tolerabilius.

151 *Audieras;* a vulgo scilicet, cui semper in ore est, *Sapere divites*, atque *Dementes esse pauperes.*

152 *Donârint;* ita recte Bentleius [pro *donarent*] etsi de suo. B. Juven. 3. 153. *Ridiculos facit paupertas.* G.

Pravam, perversam.

155 *At*, quinimo: insuper.

156 *Nempe ruberes;* concedo quod deberes erubescere.

157 *Viveret in terris;* vulgaris forma loquendi est.

158 *Libra et aeri, verba sunt Juris, cum per libram expensa pecunia; per aes ipsum pretium demonstratur: unde et libripens bujusmodi testificationi adhiberi solet.* Vet. Schol.

159 *Mancipat;* mancipio dat, vel legitimam possessionem facit.

Usus; usus fructus, non usucapio neque Usurpatio, ut quidam volunt.

160 *Villicus Orbî;* cujus agrum tu conduxisti mercede: nam qui agros conducebant: et villicum et servos una conducebant; sic et qui emebant. B. Non, puto, conduxit vel Orbii, vel cujusquam agrum unquam Horatius: sed sic argutatur: meus est ager, qui me alit, sive eum agrum totum simul emam, sive per intervalla, quoties aliquid opus est. G.

161 Pro *daturus* cum Cruquio et Torrentio reposui *daturas*, et MSS. confirmant.

166 *Refert*, supple *ad tua negotia.*

Numerato nuper; pretio agri per partes numerato; quod tu facis dum pensionem solvis quotannis. B. Potius, dum de fructibus emis, quoties opus est. G.

Emtum coenat olus, quamvis aliter putat; emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum;
Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
Limitibus vicina refugit jurgia; tanquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte suprema
Permutet dominos, et cedat in altera jura.
Sic quia perpetuus nulli datur usus, et haeres
Haeredem alterius, velut unda supervenit undam;
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani, si metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Gaetulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant; est qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare, et ludere, et ungui
Praeferat Herodis palmetis pinguibus; alter,

---

169 Gelidum *Sanad. male.*—171 Refigit *etiam Bos. et Cun.*—173 Morte *Bentl. ex MSS. et primis editt. Et sic G. S. Z. Med.* 1477, *&c.*—175 Sed *MS. Sanad.*—177 *Pro* vici, vites *Marc. ex Porphyr.*—182 Curat *etiam G. Z. Bentl. vulg.* curet.

---

167 *Emtor aricini;* qui scilicet a multis retro saeculis Aricinum, vel Veientem agrum de populo Romano emerat. B. Illud *quondam* non ad antiquissima tempora respicit, cum agrum populorum a se devictorum privatis vendidit populus: sed hoc modo vult, Qui longo ante tempore emit agrum, quales sunt suburbani illi Veientes et Aricini, ille proprie non coenat *dapes inemptas* [quas laudat Ep. 2. 48.] sed emtas in summa illa, quae pro toto agro soluta est. G.

170 *Qua populus;* agri limites festive designat.

171 Non placet Bentleii *refingit*, ex obscurioris notae Membranis aliquot. Servius ipse legit *refugit*, ut vel ipse notat Bentleius. B. *Refugit*, evitavit, i. e. cavere solet ac prohibere. Ter. Andr. 4. 4. 27. Chremes, *Recte ego*, inquit, *fugi has nuptias*, non de suis loquens, sed filiae, quas prohibebat. G.

173 *Nunc vi;* se proscriptum meminit: est autem, *Nunc prece nunc pretio*, trita loquendi formula.

Sorte suprema, morte. B. Si *morte* sit vera lectio, *suprema* habet hanc vim, ac si diceret, nunc morte denique. G.

174 *Cedat*, transeat, abeat.

176 Bentleius de suo posuit *alternis*, frustra. B. *Alternis* eas vices significat, ut unus tradat alteri, quod ab illo recepturus est, ut regnum Thebanum debebant alternis habere Eteocles et Polynices. Hic de successione agitur simpliciter, et illud *alterius* facit ut tres gradus successionis designentur. Hoc etiam in undis ita est: quae unda undam trusit, ea non ab hac, sed a tertia superveniente impellitur. G.

177 *Vici:* Praedia. *Omnium vicos et prata contemto:* Cicero ad Atticum. Nil opus est legi *vites*. Est autem *vicus* a Graeco *οἶκος*; sed pluribus et servilibus familiis constat: hodie *manerium* dicimus.

Horrea; ingentia granaria.

178 *Saltibus*, *latifundiis porrectis per plurimos montes. Est autem Calabria praeter caeteros reditus, etiam rei pecuariae et lanarum mollium ferax, item Lucania.* Vet. Schol.

Orcus, terra est, Chaldaeis ארקא: puto vocem esse Punicam.

179 *Cum parvis*, aeque atque parva: et terribiliter haec dicuntur.

180 *Tyrrhena sigilla; Tusci primi in Italia signa de marmore posuerunt.* Vet. Schol. B. Vid. Vitru. 3. 2. G.

Tabellas, supple *pictas*.

181 *Gaetulo Mauro: significat enim purpuram Girbitanam.* Vet. Schol. B. Conf. ad Car. 2. 16. 35. G.

Dives et importunus, ad umbram lucis ab ortu
Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum;
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturae deus humanae, mortalis in unum-
quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.
Utar, et ex modico, quantum res poscet acervo
Tollam; nec metuam quid de me judicet haeres,
Quod non plura datis invenerit. et tamen idem
Scire volam quantum simplex hilarisque nepoti
Discrepet, et quantum discordet parcus avaro.
Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumtum
Invitus facias, neque plura parare labores;
Ac potius, puer ut festis quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domu procul absit: ego, utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.

199 Domus *edd. pr. et vulg.* Procul *MS. Bentl. Cun. V. No.*

183 *Alter fratrum;* Terentianus ille Micio. B. Nescio an hos cogitarit. G.

Cessare, otiari. Vet. Schol. Cruq.

184 *Herodis palmetis;* juxta Hierichuntem sitis, unde maximi reditus tam ex palmis, quam ex balsami viridario, atque aliis rebus provenere. B. Vid. Strabo 16. p. 525. G.

Pinguibus, opulentis.

Alter; Demea.

185 *Importunus;* improbus, indefessus.

Lucis; solis.

186 *Silvestrem;* senticosum, et per hoc sterilem.

187 *Genius;* modo Sol, modo ipsa hominis anima, ut in hoc loco.

Astrum natale; Metonymicως fatum. *Geminos Horoscope varo Producis genio.* Persius 6. 18.

188 *Naturae Deus;* Ἡ γὰρ φύσις δαιμονία, h. e. Natura nostra genialis est; ut ait Aristoteles, Naturae ipsius conscius: cum sit Ἐξήγησις τȣ̃ τρόπȣ τῆς τȣ̃ παντὸς διοικήσεως; quod est, *Repetitio* [malim *explicatio*] *modi quo universa rerum natura administratur;* ut olim Heraclitus ὁ Σκοτεινὸς, cum vellet dicere eam esse Imaginem Dei, vel *Divinae aurae particulam.* Τὸν θεῖον λόγον δι᾽ ἀναπνοῆς σπάσαντες νοεροὶ γινόμεθα, Heraclitus, referente Sexto Empirico [M. 7. 129.] Qui quidem θεῖος λόγος Virgilio dicitur Aenead. 3. 600. *Coeli spirabile lumen.*

Mortalis in unumquodque caput; Hoc secundum Physicos protulit, qui singulares animas in originem suam redire voluere.

189 *Mutabilis;* varius.

Albus et ater; felix et infelix, et per hoc, liberalis et illiberalis. Secundum hoc homines vel εὐδαίμονες, vel κακοδαίμονες dicuntur: nam albus color coelestium est, adeoque faustus, atque ater contra dirus et funestus, utpote lemurum proprius.

190 *Utar*, simpliciter, pro utar rebus meis, sumtum faciam, ut saepe veteres, et Sen. controv. 14. *Naviga, milita, peregrinare adolescens; utere senex.* G.

Res, supple, *praesens.* B.

192 *Datis*, a Maecenate, interpretatur Lambinus. Sed simplicius veriusque esse videtur, si explicas, quam quae acceperit, s. quam quae per testamentum aut jus haereditatis ei tradita sint. *Z.*

193 *Scire volam*, Comice profertur, pro *discernam.* B. *Scire volam*, ostendam me scire, ut Epist. 2. 1. 35. *Horres*, i. horrere te fateris. G.

Simplex; liberalis, apertus.

197 *Quinquatrus a quinque diebus, qui dies ad Ferias Minervae pertinent*, Vet. Sch. Eo tempore Scholarum diludia celebrabantur.

Olim, aliquando.

199 *Pauperies*, h. e. tantum opto usui.

Lambinus alicubi legerat *domu* pro *domus*, neque dubito quia ea vera sit lectio. Est etiam *domu* apud Cornelium Nepotem, et Plautum. Bentleius de sua conjectura posuit *procul, procul absit* pro *domu procul absit.* B. Si quid mutare velim, pro *domus* vel *domu* ponam *modo*.

Non agimur tumidis velis aquilone secundo;
Non tamen adversis aetatem ducimus austris;
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usque priores.
Non es avarus: abi. Quid? caetera jam simul isto
Cum vitio fugere; caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine et ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures, portentaque Thessala rides?
Natales grate numeras? ignoscis amicis?
Lenior et melior fis accedente senecta?
Quid te exemta juvat spinis de pluribus una?
Vivere si recte nescis, decede peritis.
Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti;
Tempus abire tibi est; ne potum largius aequo
Rideat et pulset lasciva decentius aetas.

---

204 Extremique priorum *Sax.*—206 Fuge, rite caret *MSS. ap. Torr. G. Bos. S. Z. Med.* 1477. *F.*

---

quod permutari saepius observat Bur. ad Ovid. Art. 1. 361 *Procul* repeti, nimis hic Tragicum vel Paratragicum potius. Sed nec *domus* nec *domu* damnare ausim. G.

Utrum modo posuit pro *sive.* B. Sensus est: Utrum nave magna an parva vehar, nil refert, quia tamen ego vehor, &c. Z.

203 *Viribus*, valetudine.

Specie, virtute, loco, h. e. forma, eruditione, et dignitate.

205 *Non es avarus:* hoc enim tu ais, et nos utique concedimus.

Abi; euge, beatus es. 'Eν ἤθει profertur. B. Ut Ter. Ad. 4. 2. 25. *Laudo, patrissas, abi, virum te judico.* G.

208 *Somnia; haec ad superstitionem referuntur.* Vet. Schol.

209 *Lemures, umbras vagantes hominum ante diem mortuorum, et ideo metuendas. Lemuria mense Maio per triduum celebrari solebant, ante additum anno mensem Februarium, ob quam rem Maio mense religio est nubere, et item Martio, in quo de nuptiis habito certamine a Minerva Mars victus est; obtenta virginitate Minerva Nerine est appellata.* Vet. Schol. Cruq. Addito jam Februario novo mense sacra Feralia fiebant Diis Manibus XII. Kalend. Martii. *Dum tamen haec fient viduae cessate puellae.* Ovid. Fast. 2. 557. Crediderim eos hoc fecisse ne pro bonis geniis Lemures nova subirent corpora. *Physici dicunt eos qui morte violenta concidissent no[illegible]pi in [illegible]ginem suam donec errantes legitimum fati tempus complevissent.* Servius ad Aeneid. 4. Sic et Tertullianus de Anima.

Portentaque Thessala, conversiones Magicas. B. De his pleni libri Apuleianarum Metamorphoseon, propter quas in Thessaliam ipse abiit, &c. Sic Epod. 5. 45. G.

210 *Grate numeras;* hilariter agendo, uti liberalem et sapientem decet, singulis natalibus.

212 *Juvat;* verbum medicum est, pro *levat:* et Cruquiani Codices habebant *levat*, ex aliquo Scholiaste, ut puto. Quin et Bentleius praetulit *levat.* B. Sensus est: Non uno vitio, sed omnibus, purus esse debes. Z.

213 *Vivere si recte nescis;* h. e. Si nequis ulterius ad animum tuum vivere per aetatem.

Decede peritis; via cede junioribus, h. e. contentus vita excede. B. Si sapere nescis, s. versus scribere, rebusque vitae humanae jucundis decenter ob aetatem aliaque impedimenta uti non potes amplius; rem concede his qui poterunt. *Z.*

214 *Lusisti* amâsti et cecinisti. Haec tanquam de se Horatius scripsit. B. Nempe a v. 145. secum loqui instituit. G.

215 *Ne potum largius aequo;* nimis saturum convivam.

216 *Rideat et pulset;* nam pueris ludibrio sunt temulenti senes.

Lasciva Dilogως posuit: nam *luxuriosa* est [illegible]*—Vellunt tibi barbam Lascivi pueri.* Sat. 1. 3. 133.

Q. HORATII
FLACCI
DE ARTE POETICA
LIBER.

AD PISONES.

Hunc librum, qui inscribitur DE ARTE POETICA, ad L. Pisonem, qui postea Urbis Custos fuit, misit. Nam et ipse Piso poeta fuit, et studiorum liberalium antistes, in quem librum congessit praecepta Neoptolemi (Parii) de Arte Poetica; non quidem omnia, sed eminentissima. Vet. Schol. B. (Potest hic libellus commode haberi pro epistola libri secundi tertia, qui sic non major erit libro primo. Nec temporum ratio, aut aliud necessarium, quod sciam, argumentum obstat. Favet etiam Charisius, qui p. 182. 3. et 183. 10. simpliciter *Epistolarum* nomine, quae hic leguntur, laudat. Mature tamen ut peculiaris libellus laudatur, a Quinctiliano Epist. ad Trypho. ubi simpliciter *Artem poeticam* vocat, et 8. 3. 60. ex *prima parte libri de arte poetica* ipsum offert principium. Priscianus quoque et alii Grammatici passim *Horatium de arte poetica* citant. An occasionem separandi voluminis dedit, quod ut *somnium Scipionis ex Ciceronis de republica* opere excerptum Macrobius explicavit, sic mature Grammatici Horatium interpretari coepere. Certe *Terentii Scauri* (quem Hadriani temporibus assignat Gellius 11. 15.) *Commentariorum in artem poeticam Horatii librum* X. laudat Charis. p. 182. 5. et 187. 17. In MSS. et priscis editionibus jam post Epodos et Carmen saeculare ponitur, ut in MS. Gottingensi, it. in edit. Mediolanensi 1477, in Veneta 1479, &c. usque ad H. Stephanum; nunc medio inter Epistolas et Sermones loco, ut in editione Zaroti, nunc denique ultimo omnium loco post epistolas, cujus instituti auctor videtur laudatus modo H. Stephanus, qui rationem ejus reddit Diatr. p. 32. Certe non annotavi, qui ante illum ultimo loco poneret Artem, neque qui post illum non poneret. Harduino, qui Q. Horatium Flaccum negat auctorem hujus libelli esse, respondemus locis iis, unde is putat hoc probari. G.) Placet mihi sententia Wielandii, qui negat, Horatium voluisse hic artis poeticae tradere praece-

pta, sed hortatu Pisonis patris Pisonem puerum, nimis ad versus faciendos proclivem, a poesi deterrere, rei difficultate demonstrata, et vitiis, quae vulgo soleant committi, indicatis.

HUMANO capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, et varias inducere plumas,
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;
Spectatum admissi risum teneatis, amici?
Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
Persimilem, cujus, velut aegri somnia, vanae
Fingentur species; ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formae. ¶ Pictoribus atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.
¶ Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coëant immitia; non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis
Purpureus, late qui splendeat, unus et alter

---

2 Qui velit *MS. Bersm. pro* plumas, formas *conj. Bentl.* Pennas *coll. Sax.*—3 Aut *pro* ut *San.*—8 Finguntur *Gott. Med.* 1477. Junguntur *MS. Helmst.*—9 Reddantur *Zar. MS. Helmst.*

---

1 *Humano capiti;* hujusmodi fere erant sacrae Aegyptiorum Picturae, quas sacras literas, seu Hieroglyphica dicebant. *Primum praeceptum est περὶ τῆς Ἀκολουθίας,* Vet. Schol. hoc est, de consequentia vel convenientia.

2 *Jungere si velit,* h. e. si sit juncturus.

Varias; omnium colorum.

Inducere, proprie ad calamum et penicillum refertur. B. Potest pictor *plumas* inducere partibus alioquin humanis, equinisve. G.

3 *Undique,* ex omni parte; ex quibusvis scilicet animalibus.

Collatis, adeo ut singula membrum aliquod de suo conferant.

Atrum, h. e. colore foedum: et Antitheta sunt *atrum* et *formosa.* Dea coelestis Syrorum, inferiore parte piscis erat vel serpens, quo significabatur marinum et infernum Lunae imperium. B. Tales Tritones, Nereides, Parthenope, Eurynome, &c. G.

5 *Amici,* domini mei: Amicus major, patronus est, minor comes vel cliens, uti saepius dictum.

6 *Tabulae,* supple *pictae.*

7 *Velut aegri somnia,* Proverbialis loquendi forma.

Aegri, melancholici.

Vanae; otiosae, inutiles et chimaericae.

8 *Species;* imagines.

Nec pes, nec caput; aliud Proverbium est.

9 *Reddatur uni formae;* h. e. cohaerere dicatis, vel ad convenientem sibi formam reducere valeatis. B. *Reddatur,* respondeat, conveniat, ut *Apodosis,* quae ad verbum *redditio* est, Protasi: *reddi* alteri dicitur, quod ei debetur, vel quacunque ratione convenit. G.

Pictoribus atque Poëtis; quos tu modo invadis. Subjectio est.

11 *Petimusque damusque; petimus ut Poetae; damus ut Critici.* Vet. Schol.

12 *Coëant;* misceant sua corpora inter se: quomodo Virgilius; *Jungentur jam gryphes equis.* Ostendit Poeticam licentiam pudenter esse sumendam, et modum servandum. Estque Metabasis, sive Transitio ad alterum praeceptum, quod est De servando Themate, seu de vitandis inanibus et affectatis Episodiis.

13 Basiliscum ergo nondum componebant ex gallo gallinaceo et serpente. G.

14 *Gravibus;* dignitate plenis.

Plerumque; satis frequenter.

Professis; prae se ferentibus.

Assuitur pannus; cum lucus et ara Dianae,
Et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus:
Sed nunc non erat his locus: et fortasse cupressum
Scis simulare; quid hoc, si fractis enatat exspes
Navibus, aere dato qui pingitur? amphora coepit
Institui; currente rota cur urceus exit?
Denique sit quod vis, simplex duntaxat et unum.
Maxima pars vatum, pater et juvenes patre digni,
Decipimur specie recti: brevis esse laboro,
Obscurus fio: sectantem levia nervi
Deficiunt animique: professus grandia, turget:
Serpit humi tutus nimium timidusque procellae.

---

18 Rheni *Sax.*—20 Expers *Z.* Expes *G.*—23 Quidvis *Bentl. et Can. ex MSS.* Vis quod *MS. Helmst.* 26 Lenia *Bentl. Cun. San. ex MSS.*

---

15 *Purpureus assuitur pannus;* Metaphora a purpureis clavis quae tunicis Senatorum assuebantur: et *pannos* per contemtum nominat hujusmodi intempestivos excessus.

16 *Cum lucus;* incertum quos notet. Ariciae erat celeberrimus Dianae lucus cum ingenti lacu. Πᾶς τόπος σύνδενδρος ἄλσος καλεῖται, ὕδωρ ἔχων καὶ θεοῖς ἀφιερωμένος. Homeri Interpres, citante Cruquio.

17 *Et properantis aquae;* fontes designat, qui plurimis rivulis per prata in Aricinum lacum decurrunt. Hoc ostendit Cruquius ex Strabone.

18 *Aut flumen Rhenum;* Poetae consueverunt Substantiva etiam declinare ad formam Adjectivorum. Sic Ovidius posuit *Caput Augustum*, et *Quirinam Urbem:* et Persius *Heroas sensus*, et *Juvenes jocos:* atque hic noster, *Metaurum flumen*, et *Romulam gentem.*

19 *Sed nunc;* h. e. quantumvis pannus splendeat, et tametsi sit purpureus.

Cupressum scis simulare; tractum est hoc ex antiqua fabella, quam sic relatam habemus a Vetere Interprete. *Hoc Proverbium dicitur in malum pictorem, qui nesciebat aliud bene pingere quam cupressum: ab hoc naufragus quidam petiit ut fatum suum exprimeret; ille interrogavit, num ex cupresso vellet aliquid adpingi. Μή τι καὶ κυπάρισσον* θέλεις; Hoc Proverbium eruditus vir Henricus Stephanus ex scripto suo Scholiaste eruebat. Notum est naufragos, ad commovendam populi misericordiam, infortunium suum tabella depictum humeris circumgestâsse.

20 *Exspes*, ab omni spe destitutus, qui jam despondit animum: neque enim, puto, plausores invenit vel inveniet interpretatio Bern. Martini, Var. Lectt. 1. 25. *expedem* hic esse, νέποδα, ore tantum qui exstet, pedibus, et reliquo corpore adeo, aqua occultatis et submersis. G. *Quid hoc*, quid prodest naufrago misero cupressus picta? Z.

21 *Amphora*, vas amplum et quadrilaterum, oblongo collo.

22 *Urceus*, lagena, vas angustum et ventricosum, cadi fere forma. *Orca genus est vasis, a quo urceus et urceolus dicitur.* Vet. Schol. Cruq. Nos corrupte Ewer dicimus.

Exit; prodit, quasi ex insperato. B. Cur desinit in urceum? h. e. instituitur carmen sublime et tandem fit humile et ineptum. Z.

23 Male Bentleius *quidvis*, et nulla cum auctoritate.

Simplex et unum; continuum et uniforme.

24 *Maxima pars;* ad tertium praeceptum properat, quod est De vitandis vitiis in Charactere Stili.

25 *Specie*, supple *falsa.*

Rectum est pravo contrarium, uti pravum et perversum naturae et rationi.

Laboro; h. e. laborat quis: nam Enallage est Personae.

26 *Sectantem*, imitari tentantem.

Levia; facilia, mollia et fluentia. Bentleius propria conjectura de *levia* fecit *lenia:* ego nihil mutaverim indicta causa. B. *Lenia* pulchram parit sententiam, et habet multos auctores. Sed quod *levia* rejicit vir doctus, tota via aberrare mihi videbatur. G.

Nervi animique; h. e. robur, et vigor spiritûs. *S[illegible] qui dat operam ut scribat delicatos.* Vet. Schol.

27 *Grandia*, sublimia.

Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum silvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus et ungues
Exprimet, et molles imitabitur aere capillos;
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet. hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quam pravo vivere naso,
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
Viribus; et versate diu quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici,
Pleraque differat, et praesens in tempus omittat.

---

32 Unus *Bentl. ex MSS. Cun. San. MS. Helmst.*—36 Naso vivere pravo *Lamb. MSS.* 4 *Bersm. MS. Helmst. et Bentl.*—40 Pudenter *V. D.*—42 Haud ego *G. S. F.*—43 *Pro* nunc, non *V. D.* haud *MS. Bersm. et Helmst.*

---

28 *Serpit humi; it per terram, qui non audet magnis se imponere rebus;* ut eleganter Vet. Schol. Qui scilicet diserte loqui amat, tenui Stilo contentus.

Procellae; alti venti, h. e. inflatae dictionis. *Non tamen alto semper feremur: nam et litora interdum sequenda sunt.* Quintilian.

29 *Variare;* figurata dictione, seu Allegoricis pigmentis, distinguere; quod in florido Stilo fieri amat.

Prodigialiter, monstrose; quia scilicet *specie recti decipitur*, ut acute Franciscus Luisinus. B. Contra omnem fidem. Z.

30 Recte *appingit*, cum praemiserit *variare.*

31 *Culpae*, reprehensionis.

Si caret arte; ut caveat Scyllam dum devitat Charybdim.

32 *Aemilium circa ludum;* Quartum praeceptum Materiam esse deligendam quam possimus implere. *Aemilii Lepidi ludus gladiatorius fuit quod nunc Polycleti Balneum est.* Vet. Schol.

Existimo *Fabrum imum* dici qui ad capitella columnarum, ferarum *προτομὰς*, h. e. ungues atque rictus affabre expresserat, atque hoc solum noverat. Frigidiusculum videtur Bentleii *faber unus.* Quin istiusmodi statuarius possit Poetica circumlocutione dici *faber imus*, quod tantum extrema ferarum noverat exprimere? B. Quidni *summus*, qui rictus facit? Quid *faber imus* notat aut in imo vico habitantem, aut ultimum ab arte: *unus* vel pro *aliquis* ponitur, vel superlativum indicat. G.

33 *Exprimet*, poterit exprimere, seu ad vivum effingere. Scita Temporum Enallage.

34 *Ponere*, verbum est quod ad pictores et statuarios spectat: *Pone Tigillinum taeda lucebis in illa.* Juvenalis 1. 155. B. Vid. Od. 4. 8. 7. G.

35 *Curem;* mediter, cogitem.

36 *Pravo*, torto. Bentleius vetusta quaedam Exemplaria secutus reposuit *naso vivere pravo*, satis incondito Rhythmo. Neque me terret, quem dicit, invenustus trium syllabarum concursus in VOVIVE.

Vivere; in publico versari, foras prodire.

37 *Spectandum*, admirandum. B. Quin conspicuum. Niger color capillorum et oculorum exigua pars formae; nasus pravus insigne dedecus. G.

39 *Versate;* revolvite animis. Metaphora haec a gerulis desumta; nam de lignea materia cogitavit.

40 *Potenter: Figuravit ὡς δυνατῶς.* Vet. Sch. h. e. *Secundum quod potest*, ut ait alter Sch. B. Seu, viribus, ingenio suo convenienter. Z.

41 *Facundia*, ars stili; de qua scilicet jam dictum est: et transit ad quintum praeceptum, ut doceat Quid sit Dispositio.

In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
Dixeris egregie, notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum. Si forte necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget: dabiturque licentia sumta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadant, parce detorta: quid autem
Caecilio Plautoque dabit Romanus, ademtum
Virgilio Varioque? ego cur, acquirere pauca
Si possum, invideor, cum lingua Catonis et Ennî
Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum

---

46 *ante* 45 *ponunt omnes praeter Bentl.*—49 Rerum, et *Lamb. Glar. et ita* continget *ad apodosin refertur.*—52 Factaque *Fabric. ex MSS. Bentl. Cun.*—53 Cadent *G. Lamb. Bentl.* Per te *pro* parce *Erf.*—56 Possim *MS. Acb. Stat.*

Deseret, destituet, frustrabitur.

42 *Virtus et venus, ars et gratia.* Vet. Schol. B. *Virtus* omnis ordinis est, *ut jam nunc dicat i. n. d. d.* hoc est, ut suo quidque loco dicat, ut gestum est. *Venus* et dulcedo ordinis poetici est, ut *pleraque differat*, lectorem poematis et spectatorem comoediae statim in medias res immittat, relicta ab initio suo tempore revocet. Partem proximae annotationis Baxterianae inclusi, ut nihil pertinentem ad Horatium. G.

43 *Jam nunc dicat, jam nunc differat*, h. e. Lectorem incerta exspectatione ludat, vel ut vulgo dicimus, tantalizet. *Jam nunc* pro *modo* est. [Vix capio quae dicat hoc loco Bentleius post " mille annos." Nodum puto in scirpo quaerit.] *Hoc spernat*, h. e. hoc omittat, vel non dicat. Usitata haec est Μετάληψις.

Debentia dici, quae proxime dicenda veniebant: ἃ ἔμελλεν εἰπεῖν.

45 Sextum praeceptum est, De verbis veteribus et novis B. Admisi transpositionem Bentleianam, remedium magnae difficultatis blandum, quod sciunt, qui observarunt, librarios, si quid in ordine esset peccatum, ne librum deformarent litura, minutis notis appositis verum ordinem demonstrasse; illas porro notulas ob tenuitatem evanuisse, salvo ipso contextu orationis pinguioribus literis scripto. G.

Tenuis; rarus, infrequens. B. Immo subtilis. G.

Serendis, propagandis, ponendis Vet. Schol. Cruq. B. *Verba serere*, εἴρειν, connectere, unde *sermo* dicitur. Deliberet poeta, quod verbum hoc vel illo loco ponat, ubi aptius sit unum altero. Universim enim de verborum delectu agitur, in quo *tenuem* esse jubet Horatius poetam, h. e. subtilem et *cautum*. Speciatim deinde de novatis egit. G.

46 *Hoc amet, hoc spernat;* h. e. rationem habeat eorum quae vel dicat, vel praetermittat.

Promissi, diu exspectati et per hoc egregii.

47 *Egregie;* multa cum laude.

Ordo est; Si callida junctura reddiderit notum verbum novum, ut superiore saeculo ostendit Jason de Nores Cyprius. *Callida junctura;* i. e. *Elegans et nova Elocutio*. Vet. Schol.

49 *Indiciis:* concinne, quod sequantur *monstrata* et *abdita*.

Abdita rerum, Lucretiana Elocutio est, pro *res abditas*, h. e. hactenus occultas, et per hoc, novas.

50 *Cinctutis;* contemtim posuit quasi nudis. *Cinctutis, exsertis: Exsertique manus vesana Cethegi.* Lucan. (2. 543.) Vet. Schol. ex MS. Mediolanensi. *Exsertus est qui manum et humerum habet nudatum: Ideo cinctuti, quod loco tunicae cinctum*, h. e. *campestre, vel subligaculum gestaret.* Octavius Ferrarius de Re Vestiaria. *Nunquam tunica usi sunt, ideo cinctutos eos dixit, quoniam cinctus est genus tunicae, infra pectus aptatae.* Vet. Schol. B. Ergo *cinctutos Cethegos* dixit ut Car. 2. 15. 11. *Intonsum Catonem.* Vetustatem notat. Cf. Epist. 2. 2. 117. Metri causa hic confictum *cinctutis*, ait Harduinus; quasi non potuisset *succinctus* dicere Utitur eo etiam Ovid. Fast. 5. 10. de Lupercis. G.

51 *Continget*, obtinget, licebit.

Pudenter, cum verecundia, cum causa. Vet. Sch.

Nomina protulerit? Licuit, semperque licebit,
Signatum praesente nota producere nomen.
Ut silvae foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
Et juvenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos nostraque; sive receptus
Terra Neptunus classes aquilonibus arcet,
Regis opus; sterilisque diu palus, aptaque remis,
Vicinas urbes alit, et grave sentit aratrum;
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius: mortalia facta peribunt:

---

58 Prodiderit *conj. Cun.*—59 Procudere *ex MSS.* Nummum *e conj. Bentl. Cun. Sax.*—60 Silvis folia privos *Bentl. qui etiam conjic.* nudantur *vel* viduantur. Silvae et cum foliis *conj. Cun.* Prono in anno *V. D.*—63 Debemus *MSS. Priscio, apud Ach. Stat.*—65 Ster. palus aptataque *Marc. ex MSS. et Prisc.* Palus prius *Bentl.* Sterilisve palus dudum actaque remis, *vel* pulsataque remis, *vel* agitataque remis *conj. Cun. V. N.* Sterilisve *vett. edd. Bentl.*

---

52 *Fidem, auctoritatem.* Vet. Schol.

53 *Cadant*, defluant, deriventur.

Parce detorta; modice de rivo suo deducta, ut ad Latinam formam levi negotio declinata, nt, e. g. Triclinium, a Τρικλίνιον.

54 *Romanus;* acer libertatis assertor.

Ademtum, negatum. B. De re ipsa cf. Epist. 2. 2. 119. G.

59 *Producere*, in medium proferre est, et populo tradere: Inutile foret *procudere*, quod video multis placere, contra fidem tot Codicum: Procuduntur gladii, cuduntur nummi. Vid. Epist. 2. 2. 119. Bentleius, inducto *producere nomen* (quae Lectio est plurimorum Codicum) obtorto loco, inseruit *procudere nummum*, satis dura et inficeta Allegoria. B. Sed hanc Metaphoram esse optimis probatam, et *procudere* in MSS. esse, probavit Bentleius. Equidem malim sic scripsisse, quam duobus deinceps versibus posuisse, *Nomina protulerit*, et, *Producere nomen.* G.

60 *Ut silvae;* Homericum est: Οἷον γὰρ φύλλων γενὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν [Il. Z. 146.] Mira quadam fiducia inutilique opera magnus Bentleius de suo ingenio reposuit, *Ut silvis folia privos mutantur in annos.* B. *Silvae mutantur* splendidius dictum, quam *folia mutantur.* G.

Pronos in annos, h. e. in singulos auctumnos. B. Cf. Od. 3. 27. 18. G.

61 Nota *vetus aetas*, pro *vetustas.*

63 *Receptus; Divus Augustus duas res divinas fecit, nam Pomtinam Paludem siccavit, ut ad mare meatum habere cogeret, ut post et arari posset, et Portum Lucrinum munivit.* Vet. Schol. *Immisso prius in lacum mari: Pomtinas autem Paludes ad quadragesimum milliarium emisit.* Alter Schol. Haec autem inserit ut gratificetur Augusto [vid. ad. v. 65.] *Neptunus* autem Tritonum pater dicitur, quasi *Nepodunus*, quia caret pedibus: uti et Graece Ποσειδέων, quasi Ποσὶ δέων; quod miror nemini observatum. Νέποδες Graecis usitatum omnium piscium Epitheton.

64 *Classes aquilonibus arcet; Hypallage.* Vet. Schol.

65 *Regis opus:* Augustus Imperator erat in Republica; et Παροιμιακῶς dicitur. B. Sed haec ipsa tamen *Regis* appellatio, tantopere detestata Augusto, suadet, ne de ipsius operibus hic agi putem, sed Xerxis circa Atho montem conatibus, cum praesertim inconstantiam memoret. Ceterum de portu Julio est apud Sueto. Aug. 16. G. *Regis opus* cum sit opus magnificum, regibus maximis dignum; opera Augusti et Agrippae commode intelligi possunt, praesertim cum Augustum ipsum non nominet. Z.

De *sterilisque diu palus* Bentleius, jure quodam suo, nullo sub auctore, imo (quod vel ipse fatetur) abnuentibus etiam omnibus veteribus Grammaticis, tantummodo quod caveret in metro, rescripsit *sterilisve palus prius.* Quis tamen tantae auctoritati contradicat? B. Testantur Servius et Priscianus posteriorem syllabam in *palus* correptam ab Horatio, ut in *Tellus* a Martiano Capella, in *Senectus* a Cornelio Gallo. Et quam facile potuit Horatius, modo voluisset, solicitudine liberare Grammaticos, quam levi transpositione, *sterilisque palus diu?* hiatum enim nemo bonus poeta refugit. An igitur ita legimus? Non puto, cum reclamant Servius et Priscianus. De re ipsa Plin. 26. 4. *Siccentur hodie Aethiopide* [herba magica] *Pom-*

Nedum sermonum stet honos, et gratia vivax.
Multa renascentur quae jam cecidere; cadentque
Quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est et jus et norma loquendi.
Res gestae regumque ducumque, et tristia bella,
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter junctis querimonia primum;
Post etiam inclusa est voti sententia compos:
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, et adhuc sub judice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo:
Hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, et populares
Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus divos, puerosque deorum,
Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
Et juvenum curas, et libera vina referre.
Descriptas servare vices operumque colores,

---

72 Vis et norma *Ven. Glar. MS. Bersm.*—74 Possent scribi *MS. Bersm.*—86 Labores *Sax.*

---

tinae paludes. Tentatum postea a Trajano, a Theodorico. G.

67 *Cursum mutavit; Tiberim Agrippa derivavit, qua nunc vadit; antea per Velabrum fluebat.* Vet. Schol.

Iniquum; grave.

68 *Doctus,* ut Epist. 1. 14. 30. *Docendus.* G.

Mortalia facta peribunt; etiam haec quae maxima sunt? Et sic exponit Jason de Nores. Bentleius etiam de suo penu depromsit *cuncta,* delevitque *facta,* quod non esset bene Latinum, ut ille ait. B. *Facta mortalia,* quidquid *faciant* mortales; quibus pulchre opponuntur *verba:* sub appellatione *cuncta* autem jam continentur. G.

69 *Stet honos;* non defluat decor: durat in Metaphora de arborum foliis.

71 *Usus enim facit auctoritatem.* Vet. Schol.

73 *Res gestae;* Septimum hoc praeceptum docet Quibus Metris singulae res tractandae sunt.

75 *Querimonia;* lugubris materia; hinc Ἔλεγος ἀπὸ τοῦ ἒ ἒ λέγειν. B. *Versibus,* &c. hexametro et pentametro. Z.

76 *Voti sententia compos;* materia laeta, ut lusus amatorii.

77 *Exiguos;* tenues, querulos.

78 *Grammatici certant;* utrum scilicet Polymnestus Colophonius, Callinous, Terpander, an Theocles Naxius. B. V. Mar. Victori. Art. Grammat. 3. p. 2555. med. G.

79 De Archilocho Epist. 1. 19. 28. Da. Heinsii transpositionibus aequo nos animo carere posse arbitrabar. G.

80 Notum est soccos fuisse Comoedorum, et Cothurnos Tragoedorum. Crepida Deorum atque Regum erat Cothurnus, alta et puniceo colore.

81 *Alternis aptum,* h. e. Dialogismis scenicis. Πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους. Aristoteles in Poetica, ut ostendit Jason de Nores.

82 *Vincentem strepitus;* quod altum sonet.

Natum, natura factum; ob tumorem scilicet et fastum.

83 *Fidibus,* Carmine Lyrico.

84 *Pugilem victorem;* de Pindaro cogitavit et Anacreonte.

86 Octavo praecepto ostendit Quem Characterem Stili singula requirant. *Descriptas vices:* Munera modo definita, seu Poematum varia genera. Sic locutus est et Quintilianus [1. Pr. 4.] *Quando divisae professionum vices essent.*

Servare; neque vel evagari, vel aliena intermiscere.

Colores; varietates, nativa discrimina, seu characteres.

Cur ego, si nequeo ignoroque, Poëta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item privatis, ac prope socco
Dignis carminibus narrari coena Thyestae.
Singula quaeque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen et vocem comoedia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri.
Telephus et Peleus, cum pauper et exsul, uterque
Projicit ampullas, et sequipedalia verba,
Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Non satis est pulchra esse poëmata; dulcia sunto,
Et quocunque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus: si vis me flere, dolendum est

91 Tractari *Sax.*—94 Tibi litigat *conj. V. D.*—99 Pura *MS. ap. Bentl.*—101 Adsint *Z. it: MS. Helmst.* Adflant *Marcil. ex MS.* Adflent *etiam aliunde firmat Bentl. Sed* adsunt *omnes ubique codices teste Talboio.*

87 *Si nequeo, per naturam: si ignoro, per artem.* Vet. Schol. Cruq.

Poeta salutor; hoc secundum Graecos qui nomine officii salutant, χαῖρε Ποιητά. Vet. Schol. B. Apud Non. 2. 334. *Enni, poëta, salve!* G.

88 *Prave;* perverse, intempestive.

89 *Tragicis;* altis, sublimi Stilo.

90 *Privatis,* communibus, tenui Stilo; et salse Tragoediam percutit. B. Personae in Tragoediis sunt reges et tyranni, in Comoedia privati. Fastum tyrannorum etiam oratione exprimere studebant poetae. Itaque non tam Tragoediam percutere mihi videtur, quam eos, qui aguntur in Tragoedia, si modo est hic aliquid mordax. G.

91 *Coena,* in qua Atreus fratri Thyestae pueros, quos ille ex Aerope, Atrei uxore, adulterio susceperat, epulandos apposuit. G.

92 *Locum teneant;* ordinem suum servent.

Sortita decenter; postquam eum cum decore, seu convenienter sibi delegerint, et invenerint: nam *non omnia possumus omnes.* Bentleius adductus auctoritate unius vel alterius Libri pro *decenter* posuit *decentem,* sed minus probabiliter, uti ego sentio. Certe ejusmodi Adverbia Horatio admodum sunt familiaria.

93 *Vocem tollit; grandioribus verbis utitur.* Vet. Schol. Cruq.

94 *Iratus;* supple, *cum est.*

Cremes, Persona Terentiana. B. *Delitigat,* ut *desaevit* Epist. 1. 3. 14.: ut *detonare, debacchari,* &c. G.

95 *Pedestri,* plebeio et jacente: nam de plebe sunt pedites.

96 " Etsi obruant Librarii (inquit Bent-" leius) tamen ipse reposui *Telephus aut Peleus,* " Disjunctive, pro *Telephus et Peleus.*" Quantum tam magno viro debemus! B. *Telephus pauper,* certe simulate, in castris Achillis sanari illius hasta cupiens, qua vulneratus erat; ET *Peleus exsul* aliquoties, *uterque projicit,* abjicit, inutiles *ampullas.* G.

97 *Ampullas;* ληκύθους, bombos. Vide. Epist. 1. 3. 14. *Regio habitu mutato: neque enim debet in humili habitu regaliter loqui.* Vet. Schol.

98 *Si curat; si agit ut.* Vet. Schol. Si sperat.

99 Nonum Praeceptum: Admiscendum esse Pathos.

Pulchra; docte composita, quod Oeconomiam attinet, quod hactenus docuimus. Pro *pulchra* Bentleius posuit *pura,* quod est civili stilo composita; atque hoc quoque de suo protulit, Minerva invita. B. *Pulchra,* quae placent recto judicio, certe vitium non habent: *dulcia,* quae afficiunt animum. Ita Formas nobis narrant ἐρωτικοὶ homines alias *pulchriores,* admirationem solam moventes, *dulciores* alias,

Primum ipsi tibi ; tunc tua me infortunia laedent.
Telephe, vel Peleu, male si mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo : tristia moestum
Vultum verba decent ; iratum, plena minarum ;
Ludentem, lasciva ; severum, seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum ; juvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum moerore gravi deducit, et angit ;
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Davusne loquatur, an Heros ;
Maturusne senex, an adhuc florente juventa
Fervidus ; et matrona potens, an sedula nutrix ;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli ;
Colchus, an Assyrius ; Thebis nutritus, an Argis.

---

105 Aut ridebo aut dorm. Z.—114 Divusne *Bentl. ex MSS. post Jaso. de Nores*, *Talb. Cun. San. ut* v. 227 —116 Et matro. *Sic G. Sax. cum Bentl. Cun. &c. Al.* an.—117 Mercatorve—cultorve *Z.* Mercatorque *MS. Helmst.*

---

imperantes amorem. Gallice dicendum est, ut etiam belli homines intelligant, *La Beauté est pour l' Esprit*, *la Douceur est pour le Coeur*. G.

Dulcia; Pathetica, affectibus imperantia.

Sunto et agunto ; nunc quasi Legem ponit. Vet. Schol.

101 *Adsunt ; praesto sunt*, *quia flent et ipsi.* Vet. Schol. Fabri *adflent* inutile est, et Cacozelon sapit. Demiror verbum *adflent* in isto versu potuisse placere Bentleio, tanto viro. Certe magis hoc decuisset Tanaquillum Fabrum, auctorem hujus commenti. Immutavit etiam *equites peditesque* [v. 113.] in *equitesque patresque* de suo ingenio, quo sensus fieret improbabilior. Quis nescit Senatores Romanos non solitos fuisse immiscere sese Plebeiis, praesertim vero in Ludis Scenicis et Theatris ?

102 *Humani vultus ;* cogitavit de Terentiano illo : *Homo sum, humani nihil a me alienum puto.*

Se vis me flere ; Hoc ex Demosthene sumtum est, a quo cum pauper flagellatus causam suam defendi vellet, ei confidenter narranti credere noluit, donec fleret ira permotus. Vet. Schol. Cruq.

103 *Laedent ;* tangent, et per hoc flectent.

104 *Male mandata ;* personae tuae parum convenientia. *Mandata*, tibi a Scriptore tradita. Jason de Nores.

110 *Deducit ;* Metaphora a ramis arborum.

113 *Equites peditesque ; Equester Ordo et Plebeius.* Vet. Schol. Proverbialis Elocutio, HORSE AND FOOT. Decimum est hoc praeceptum, De formandis Personarum Characteribus. B. Add. Baxterum ad v. 102. Poterat Bentleius suos *equitesque patresque* firmare etiam ex Mart. 14. 120. ubi sunt tot literis. Et tamen non persuadet. Ridiculum auget Flaccus, primo quod *pedites* pro plebe ponit, quasi de exercitu sermo esset : deinde quia magis ridiculus est poeta, quem etiam plebs ridet. G.

114 *Davus, an Heros ;* Menandriani servi hi erant, e quibus *Davus* confidenter locutus est ad herum ; contra *Heros* submisse et timide, ut vernam decuit. *Tanquam apud Menandrum servus inducitur libere loquens : hoc ille indulgenter et consulto, ut omnia domino simpliciter fateatur. Itaque aliquo modo illum excusat.* Vet. Schol. Nihil mutandum, nec, puto, auscultandum Scholiis. *Davus* servilis persona, et *Heros* sibi opponuntur velut e Diametro, ut senex et juvenis, &c. Dicas *Davum* et *Heroa* in una fabula non convenire ? primo neque hoc dicit Horatius : deinde conveniunt in Amphitruone Jupiter et Sosia, in Tragoediis Heroës et servi, in Aristophanis Ranis Bacchus et Xanthias, &c. Ex alia pene infinita varietate placet nihil ita ut indicatum supra *Divus*. Cf. v. 83. G.

Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge.
Scriptor honoratum si forte reponis Achillem :
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenae committis, et audes
Personam formare novam, servetur ad imum
Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam si proferres ignota indictaque primus,
Publica materies privati juris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem;

---

120 Homerum *Bentl. Edd. vett. et Bentl. interpungunt demum post* Scriptor.—132 Non circa *Glar. MS. Helmst. Bentl.*

---

116 *Potens;* imperiosa, superba.

118 *Nam Colchus non nisi saevus inducendus est, Assyrius astutus: nec inducas Argis natum timidum, aut Thebis facias peritum.* Vet. Schol.

119 *Famam,* Veterum Poetarum Fabulas.

120 *Scriptor reponis;* h. e. ut peritus Scriptor characterizas.

Honoratum; honoris plenum. Vet. Sch. Cruq. Magnificum. Unde vero hoc monstrum *Homereum,* nemini unquam visum neque auditum ante Bentleium? Quis non videt voce *honoratum* exprimi Homericum Epitheton perpetuum *τιμήεντα,* quod apud illum in frequenti est usu? Est igitur *honoratus* modo pro magnifico et superbo, facili Figura. B. Sic *honoratus* est Homeri carminibus Achilles, ut Alexander illi inviderit.

121 *Impiger;* audax.

Acer; animosus, calidus. *Οὐ γάρ τοι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν, οὐδ' ἀγανόφρων, Ἀλλὰ μάλ' ἐμμεμαώς*—Homerus de Achille Iliad. Υ, 467.

123 *Invicta, pervicax.* Vet. Schol. B. Medea patrem prodit et patriam cum aureo vellere amatori peregrino Jasoni, fratrem Absyrtum crudeliter discerpit, filios suos ob iram pellicis interficit, venefica Draconibus vehi audet, &c. G.

Ino et Orestes Euripidis erant Tragoediae; Ixion Aeschyli: Io etiam de Prometheo est Aeschyli. Jason de Nores. B. Ino fugiens furores Athamantis, viri sui, in mare se praecipitat cum Melicerte filio, qui sic Palaemon maris deus factus, ipsa Leucothea s. Matuta. G.

124 *Perfidus; quod cum conviva Jovis esset, Junonem de stupro ausus est appellare.* Vet. Sch. Eioneum etiam socerum vivum combussit, postquam ad coenam eum invitasset. B. *Io* amata Jovi, in bovem mutata, fugiens Junonis iram, in Aegyptum tandem delata, nupta Osiridi, et Isis post mortem facta. *Orestes* interfecta matre Clytaemnestra in furorem tristem actus a furiis, &c.

125 *Inexpertum;* a nemine hactenus tentatum; novum scilicet Thema. Metabasis est ad undecimum praeceptum, De Veterum Imitatione.

128 *Proprie communia dicere;* h. e. res vulgares disertis verbis enarrare; vel humile Thema cum dignitate tractare. *Difficile est communes res propriis explicare verbis.* Vet. Sch. B. *Proprie dicere* est ita undique describere ac finire, ut jam non commune quiddam aut generale videatur, sed individuum, in quo omnia sunt determinata, ut loquuntur Philosophi. Picturae, ut proprie talis sic poeticae, major laus si rem singularem pingat. G.

129 *Rectius,* consultius.

Deducis; a lanificis ducta Metaphora est.

131 *Publica materies;* h. e. Ilias, et reliqua Veterum Carmina.

Privati juris erit; fiet quasi tua. Vet. Schol.

132 *Vilem patulumque;* tritum atque omnibus expositum et nudum.

Moraberis; totum tempus tuum consumes.

Orbem; κύκλον, περίοδον. Ita universae materiae comprehensionem appellavere, ducta Me-

Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres; nec desilies imitator in arctum,
Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim:
" Fortunam Priami cantabo et nobile bellum."
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
" Dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Trojae,
" Qui mores hominum multorum vidit, et urbes."
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, et cum Cyclope Charybdin:
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.

---

135 Referre *MS. ap. Acb. Stat. Lambin.*—137 Nob. regnum *Sax.*—139 Parturient *al.*—141 Moenia *MS. Acb. Stat. Bentl. Cun.* Funera *conj. Bentl.* Pergama *conj. Cun.*—145 Circamque *conj. Bentl.*

---

taphora a Circo: sic Orbem terrarum dicere consuevimus pro Universitate. Hoc vel doctissimos latuisse admiror. Περιοδονίκην male accepit etiam magnus Gruterus in Inscriptione quadam Graeca, cum *undique victorem* reddidit, quod in Circo victorem debuerat. *In Gymnicis certaminibus Periodonicen vicisse dicitur qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit; a circumitu eorum spectaculorum.* Festus. B. *Orbis*, s. Cyclus est systema quoddam fabularum poeticarum, a Theogonia inde ad reditum Ulyssis, de quo Proclus in Crestom. p. 6. Hinc *Cyclici* poetae, conditores hujus cycli, et, qui nihil praeter hunc cyclum saperent, descriptores. Haec summa disputationis Schwarzianae Altorf. G.

133 *Curabis;* institues.

134 *Desilies in arctum;* ut Aesopica illa capella quae temere in puteum desiluit; h. e. ne nimis duram legem tibi imponas, singula scilicet imitandi: nam multa imitatori sunt praetereunda.

135 Mire *proferre*, tanquam de capra frustra ascensum tentante.

Pudor; pudebit enim relinquere quod semel coeperis.

Operis lex; haec enim exigit ut ultima conveniant primis, atque ut totum eodem filo exsequaris.

136 Duodecimum praeceptum est, De ponendo Principio.

Cyclicus est qui Cyclum Epicum, seu Cursum Poeticum, simpliciter et nulla arte exsequitur ut magis Fabulator sit quam Poeta. Bentleius tenui de causa reposuit *Cyclius*. Odit ille Adjectiva Graeca in *κος* finita. B. Vid. ad v. 132.

137 *Fortunam*, supple *malam*.

138 Cum *hiatu* proferuntur *Cantabo* et *Nobile*.

139 *Parturiunt;* *Graecum est Proverbium*, Ὤδινεν ὄρος, τίκτεται μῦς. Vet. Schol. ex MS. Stephani.

141 Bentleius fuit qui posuit *moenia* pro *tempora*. Sed quis ferat *moenia* hoc loco. B.

143 Non solet exordium facere sublime et magnificum et postea humile contexere carmen, sed ab initio tenui progreditur ad subliniora. Z.

144 *Cogitat;* animo suo molitur, aggreditur.

145 *Antiphates* Laestrigonum rex, qui statim unum Ulyssis sociorum coenam sibi paravit.

146 *Nec reditum; Antimachus fuit Cyclicus Poeta: hic aggressus est materiam; quam sic extendit, ut viginti quatuor volumina impleverit, antequam septem Duces usque ad Thebas perduceret.* Vet. Schol. B. Diomedis reditum a Troja et adventum in Italia [vid. Sat. 1. 5. 93.] descripturus *non orditur ab interitu* patrui illius *Meleagri*, post quem pater Diomedis Tydeus fuit inter septem duces, Thebas et Eteoclen in gratiam Polynicis oppugnantes, diu ante bellum Trojanum. G.

147 *Gemino ab ovo;* a partu Ledae. B. Leda

Semper ad eventum festinat; et in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit; et quae
Desperat tractata nitescere posse, relinquit;
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepat imum.
Tu, quid ego, et populus mecum desideret, audi;
Si plausoris eges aulaea manentis, et usque
Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat,
Aetatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
Reddere qui voces jam scit puer, et pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, et iram
Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas.
Imberbus juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper.
Utilium tardus provisor, prodigus aeris,
Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.
Conversis studiis, aetas animusque virilis

154 Fautoris *conj. Bentl.* Plosoris *Sax. Cun.*—157 Maturis *Bentl. ex conj. et auctoritate nonnulla. Etiam Baxt. ed. 2. it. Cun.*—161 Imberbis *edd. vett.*

Tyndari uxor e viro et Jove in cycnum verso duo ova peperit, in uno Pollux et Helena, in altero Castor et Clytaemnestra, &c. G.

148 Statim incipit ab ira et rixa Achillis cum Agamemnone, reliqua per occasiones narrat, vel plane omittit. Sic in Odyssea, sic omnes Fabularum epicarum et scenicarum boni auctores. G.

151 *Mentitur;* nam nonnulla adjicit de suo, quo totum cohaereat melius.

153 *Tu, quid ego;* Decimum tertium praeceptum, Περὶ τῆς Ἠθοποιΐας, sive De servando Ethos.

Mecum desideret, h. e. aeque atque ego exspectet.

154 Quid opus fuit Bentleium ponere *fautoris* pro *plausoris*, cum idem valeant?

Aulaea manentis; donec aulaea leventur. Vet. Schol. Quod fiebat peracta jam fabula. Nam cum ludebant pulpita erant strata aulaeis. B. Quin aulaeum quod, quam diu scena aperta est, humi, sub pulpitis delitescit, finito actu, post *Plaudite*, in altum trahitur, ut scenam claudat, et spectatorum oculis tegat. Vid. Ovid. Met. 3. 111. *Sic ubi tolluntur festis aulaea theatris. Surgere signa solent*, &c. *Pulpita* sunt ipsum solum, in quo agunt scenici. Vid. v. 215. G.

155 *Cantor*, Histrio: nam cantu quodam agebant.

156 *Notandi:* designandi, exprimendi.

Mores, ἤθη, Ethici Characteres. B. Humanissimae voluptatis gustum qui capere volet; comparet characteras s. notationes aetatum Aristotelicas Rhet. 2. 12. sq. G.

157 *Mobilibus;* variabilibus.

Rectissime Bentleius *maturis* pro *naturis*, quod erat vitiosissimum. B. Abstulit hic virum alias cautum Bentleiana Siren. Dicit, *naturam* non esse *mobilem*. Sed nonne hic docet Horatius aliam esse naturam pueri, juvenis, viri, senis? Nonne hic *natura cum annis mobilis* est? Suavissima illa rhetoricatio, et testimonia de natura immutabili, de *maturis* virorum ac senum *annis*, nihil valere ad *naturas et annos mobiles* Flacci loco movendos debent. G.

160 *Temere*, leviter, inconsulto.

161. *Imberbus et imberbis, sicut inermus et inermis invenitur.* Vet. Schol. Vide Sosipatri Charisii Institutiones.

Tandem ἐν Ἤθει protulit; habet enim Empha-

Quaerit opes et amicitias, inservit honori;
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda; vel quod
Quaerit, et inventis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, sensor castigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt: ne forte seniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles,
Semper in adjunctis aevoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur:
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quae sunt oculis subjecta fidelibus, et quae
Ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus
Digna geri, promes in scenam; multaque tolles
Ex oculis, quae mox narret facundia praesens:
Nec pueros coram populo Medea trucidet,

---

168 Quod permut. *MS. Ach. Stat.*—174 Cast. censorque *Talb. ex MSS. omnib. et Bentl.* 178 Morabitur *MS. Ach. Stat. Sax.*—180 Animum *MS. Ach. Stat.*—185 Ne pueros *MSS. 2 Bersm. et Bentl. e codd.*

---

sin impatienter exspectantis: et bene *Imberbus* de rudi et rerum imperito,

Custode; Tutore, seu Paedagogo: hoc fiebat serius, ocyus, inter Decimum quartum annum decimumque septimum.

162 *Campi*, Martii.

165 *Sublimis cupidusque*; Elatus et ardenter cupidus. B. Conf. Epist. 2. 1. 100. G.

166 *Conversis studiis*; mutata in contrarium voluntate.

167 *Inservit honori*; serviliter Magistratus ambit.

168 *Mutare*, infectum efficere.

169 *Circumveniunt*; circumsepiunt, circumsident.

Incommoda; pestes: nam Charientismo utitur.

170 *Miser*, miserabilis, et per hoc stultus.

171 *Gelide*, lente.

Ministrat, regit.

172 *Spe longus*; quia quae longinqua sunt sperat: vix enim adducitur ut se credat senem. De *longus avidusque* Bentleius nullo negotio fecit *lentus paviduque*. B. Nemo tam senex, qui se non putet annum posse vivere, Δυσέλπιδες sunt Aristoteli, non quod nihil sperent, sed quod male exspectant. *Avidus futuri* est φιλόζωος Aristotelis: cupiunt, quod deesse sibi sentiunt. G.

Iners, et corpore et animo gravis.

Avidus futuri; semper enim res novas perquirit,

173 *Difficilis, intractabilis.* Vet. Sch. Cruq.

175 *Usque ad quadragesimum sextum venire dicuntur anni.* Vet. Schol. Translatio est a solis motu.

178 *Adjunctum*; Graecis παρακείμενον, cujusque rei naturale consequens est, quod ab ea vix, vel ne vix, separari possit.

Morabimur, durabimus, permanebimus.

179 *Aut agitur*; Praeceptum decimum quartum, de non proferendis in Scenam, sive de Nuntiis. B.

180 Ὦτα τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. Herodot. I. 8. Z.

182 *Tradit*, narrat.

184 *Praesens*; Antitheton est, quod dixerit *Tolles ex oculis*. B. Intelligitur autem *facundia* narrantis servuli, supervenientis amici; minime placent soliloquia, s. personae loquentis cum so-

Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor, neu sit quinto productior actu
Fabula, quae posci vult, et spectata reponi :
Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus officiumque virile
Defendat; neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat et haereat apte :
Ille bonis faveatque, et consilietur amicis ;
Et regat iratos, et amet peccare timentes :
Ille dapes laudet mensae brevis : ille salubrem
Justitiam, legesque, et apertis otia portis :
Ille tegat commissa, deosque precetur et oret,

---

187 Procne *Lamb.*—189 Minor, quinto neu sit *Glar.*—190 Spectanda *MS. A. Stat.*—193 Auctoris *Glar.*—194 Intercidat *Z.*—196 Amice *Z. Glar. Lamb. MSS.* 4 *Bersm. MS. Helmst. et Bentl.* Concilietur *Ven. Glar. et MS. Helmst.*—197 Pacare *etiam MS. Acb. Stat. et al.* Tumentes *e MS. Bentl. Cun.*

---

lae sunt in scena. Quis enim sanus hoc agit? quis solus loquitur nisi pauca, per summum affectus aestum? G.

185 *Nec pueros; neque enim decet hoc in Scena fieri, alioquin incipit verus Actus fieri non Fabula.* Vet. Schol. *Pueros*, *παῖδας*, Graeco more, uti alias. Hi erant Mermerus et Medus. Bentleius conjecit legendum esse *ne*, quod ego minus probaverim. B. Conf. v. 123. De *Atreo* v. 91. G.

188 *Incredulus odi;* h. e. quia non possum credere fastidio, et nauseo. Incredibilia referenda sunt, non ostendenda. *Quae enim audimus pleraque falsa: quae autem videmus vera sunt, secundum Stoicos.* Vet. Schol.

189 *Neve minor;* Praeceptum decimum quintum, De numero Actuum, et de Personis.

190 *Reponi:* in Scenam reduci, atque iterum spectari.

191 *Nodus;* vel ad conciliandam rei incredibili fidem, vel ubi res digna divina cura incidat. Proverbium est Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, de his, qui omnia interventu numinis explicant. *Vindex* autem modo dicitur qui quid sibi soli vindicat. B. *Vindex* est, qui summo in periculo versantem subito liberat et eripit, ut Jupiter in Amphitruone Alcmenae suae succurrit. *Nodus* implicatio quaedam suspicionum, metuum, periculorum, quae facit spectatorem dubium, suspensum, eventus cupidum. G.

192 *Quarta Persona; inducitur Quarta Persona, aut ut annuat, aut ut ei aliquid imperetur.* Vet. Schol. *Quartam Personam quando inducimus, aut non omnino loqui debet, aut pauca.* Alter Schol. Κωφὸν πρόσωπον appellat. B. Qui observant hoc praeceptum, perturbationi spectatorum volunt occurrere, et servire claritati. Ubi nullus talis metus est, impune plures personae loquentes inducentur. G.

193 *Actoris partes:* Praeceptum decimum sextum, quod est De Choro. Καὶ τὸν χορὸν δὲ ἕνα δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν· h. e. *Chorus pro singulari Actore accipiendus est;* ut ostendit Lambinus ex Aristotelis Poetica. *Chorus non mutarum Personarum actus defendat, sed unius suspiciat.* Vet. Sch. B. Turneb. Adv 19. 9. *Auctoris* legit. Certe tales sunt interdum chori Aristophanis. Sed *Auctoris* recte omnes reliqui. G.

Officiumque virile; h. e. unius viri, vel Personae. Sic et Ovidius Metamorph. 3. 189. *Vultumque virilem Perfudit*, pro *viri.*

194 *Defendat;* tutetur, agendo servet. B. Vid. Sat. 1. 10. 12. Epist. 2. 1, 171. G.

Intercinat; inter scenas canebat Chorus.

196 *Faveat*, plaudat, h. e. laudes honorum dicat.

197 *Regat;* tanquam rationis fraeno flectat.

Amet pacare tumentes; ita magnus Bentleius pro *amat peccare timentes.* Bella Hercule emendatio, sola nisa conjectura propria, et ratione cum nulla. B. Non sine auctoribus conatus est

Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
Tibia non, ut nunc orichalco vincta, tubaeque
Aemula: sed tenuis simplexque foramine pauco
Aspirare et adesse choris erat utilis, atque
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu;
Quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, castusque verecundusque coibat.
Postquam coepit agros extendere victor, ut urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari genius festis impune diebus,
Accessit numerisque modisque licentia major,
Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscae motumque et luxuriem addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem:
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia praeceps;

---

202 Juncta *Lamb. Bentl.*—203 Parvo *MS. Helmst.*—206 Parcus *conj. Faber.*—208 Urbes *MSS.* 4 *Bersm. et Helmst.*

Bentleius. Sed mihi tamen nimis amabiles videntur *peccare timentes*, quam ut eos hinc exsulare velim. G.

200 *Ille tegat;* h. e. tegere doceat.

201 *Fortuna*, supple *prospera.*

202 *Tibia non, ut nunc;* Praeceptum decimum septimum, De Musica.

Orichalco vincta, ad internodia scilicet. *Orichalcum simillimum bracteae aureae est.* Vet. Schol. Compositum erat ex auro, aere et terra Cadmia: ex quo immo vel ipso auro pretiosius.

Bentleius *juncta* ex quibusdam Libris, levi et facili errore. Mihi non succurrit aliquas Veterum tibias fuisse ferruminatas vel nodosas.

203 *Foramine pauco; Varro ait in Tertio Disciplinarum, et ad Marcellum De Lingua Latina, quatuor foraminum fuisse tibias apud antiquos: et seipsum ait in Templo Marsyae vidisse tibias quatuor foraminum.* Vet. Schol.

204 *Adesse Choris;* supple *tantum:* nam ad tibiam saltabant Chori: *et sonus ejus vix audiebatur per totam scenam.* Vet. Schol.

206 *Sane*, h. e. scilicet. B. *Numerabilis* erat in theatris populus olim, quia per se *parvus*, et insuper *frugi*, ut manus movere in agro colendo, quam in plaudendo histrionibus mallet. *Parcus* Fabri non differt a *frugi*. G.

209 Bentleius maluit *Laxior*, levi de causa. B. *Latior* est extensam latius urbem complexus. G.

Vinoque diurno; nec partem solido demere de die. Od. 1. 1. 20.

210 *Genius; natalis deus.* Vet. Schol. Huic enim deo primitias vini libabant. B. *Genius* est animus in quantum corpus suum amat ejusque voluptatibus delectatur: hinc *mensa, torusque genialis*, &c. G.

Impune, non vetante Censore.

211 *Numerisque modisque;* numeri erant carminis; modi tibiae. B. *Numeri* sunt *rhythmi* alternatio et ordo longorum et brevium temporum: *modi* totum *melos* vocis elevatae ac depressae.

212 *Liberque laborum;* et per hoc ebrius.

213 *Turpis honesto;* nobili ignobilis; nam divitiae tollunt ordinum discrimina.

214 *Motumque et luxuriem;* nam scenam canendo obambulabat saltantis gestu, quo Syrma suum populo ostenderet. B. Marcilius adfert ex Plin. 16. 36. *Cantus luxuriam* de tibiis. G.

215 *Per pulpita; per tabulas scenae.* Vet. Sch. B. Vid. ad v. 279, G,

216 *Voces. Modi violentiores: ante enim lyra septem chordas habuit tantum, postea varietate et cithara.* Vet. Schol. Quae decachordos erat. B. Qui hoc discrimen *lyrae* et *citharae* probare ido-

Utiliumque sagax rerum, et divina futuri,
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satiros nudavit, et asper
Incolumi gravitate jocum tentavit; eo quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.
Verum ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satiros, ita vertere seria ludo;
Ne quicunque deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper et ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas;
Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna tragoedia versus,
Ut festis matrona moveri jussa diebus,
Intererit Satiris paulum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum

---

220 Cantavit *Sax.*—234 inornata *Hurd. conj.* honorata.

---

neis auctoribus possit, illi ego multum debebo. G.

Severis; ad sacra tantum comparatis. B. Ode honori deorum et magnorum hominum destinata. G.

217 *Eloquium insolitum;* Prolationem affectatam et inflatam.

Praeceps; audax. B. Cum *periculo* conjuncta, ut solet dicere Fabius, *παρακεκινδυνευμένη*. Alta et sublimia hic etiam parum tuta. G.

218 *Divina;* gnara, prudens: nam ejusmodi esse debuit: modo autem ambigua, incerta et vitae inutilis efficitur, ob morum scilicet contemtum.

220 *Carmine qui tragico*, Praeceptum decimum octavum, De Dramate Satirico.

Ob hircum; victori dabatur hircus, qui ob laesam vitem Baccho deinde immolabatur: hircus autem, Graecis *τράγος*, Tragoediae nomen dedit.

221 Bene *Agrestes;* nam Satiricus Chorus initio rusticae erat Tragoediae, non itidem urbanae.

Nudavit; nam nudus erat rusticorum Chorus, nisi quod hircinis pellibus indueretur, ut fere prisci mortales. Chorum hunc ducebat Silenus, vel Sileni Actor.

Asper; mordax. *Ostendit Satiram natam esse ex Tragoediis.* Vet. Schol.

223 *Morandus*, detinendus, alliciendus.

224 *Functusque sacris; Non voluptatis causa inventi sunt ludi, sed Religionis.* Vet. Schol. Quam ob rem renunciabant illis veteres Christiani in Baptismate. B. Vid. Tertulliani de spectaculis liber. *Exlex* respicit ad illa tempora, cum nondum essent leges theatrales. G.

225 *Dicaces*, ad dicendum liberos.

226 *Vertere seria ludo: Tragoediae immiscere Satiram.* Vet. Schol. Cruq.

227 *Deum* et *Heroa* festive nominat Actorem qui modo dei vel herois partes agebat, nunc vero Satiri. B. In Satirica fabula, cujus unicum specimen superest, Euripidis Cyclops, Bacchus, Silenus, Ulysses, tragicae alioquin personae, prodeunt cum Satiris, utunturque humiliore quidem sermone quam in Tragoedia, non tamen plane plebeio et tabernario. G.

229 *In obscuras tabernas;* h.e. in Tabernariae Fabulae vilissimum Stilum.

232 *Moveri jussa;* saltare rogata.

234 *Inornata;* pura, non figurata; *Dominantia*, praesenti usu invalescentia. Ita olim interpretatus est Madius, auctore Jasone de Nores, nam *communia et vulgaria* reddidit; qualibus scilicet Commoedia utitur. Reliqui Interpretes nugacissimum Veteris Scholiastae Interpolatorem secuti sunt. B. *Dominantia* ex Graeco expressum est. *κύρια* i. propria quibus contraria sunt *ἄκυ-*

Verbaque, Pisones, Satirorum scriptor amabo;
Nec sic enitar tragico differre colori,
Ut nihil intersit Davusne loquatur et audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
An custos famulusque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
Speret idem; sudet multum, frustraque laboret
Ausus idem: tantum series juncturaque pollet;
Tantum de medio sumtis accedit honoris.
Silvis deducti caveant, me judice, Fauni,
Ne, velut innati triviis ac pene forenses,
Aut nimium teneris juvenentur versibus unquam;
Aut immunda crepent ignominiosaque dicta:
Offenduntur enim quibus est equus, et pater, et res;
Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
Aequis accipiunt animis, donantve corona.

---

235 Satirarum *MS. Helmst.*—237 An audax *Ven. Glar. MS. Helmst.*

ρα. Sic *domicilium* habere dicitur verbum in ea re, de qua proprie, *κυρίως*, adhibetur, Cic. Fam. 16. 17. G.

Bene adjecit *solum;* quod ex parte maxima Satirici communibus et dominantibus verbis uterentur: bene etiam *nomina verbaque;* quae Aristotelica divisio est vocabulorum.

235 *Scriptor*, supple *cum fuero.*

236 *Colori*, Characteri.

237 *Davus*, Terentianus servus.

238 *Pythias; Ancilla in Comoedia Lucilii.* Vet. Schol. Cruq.

Emuncto Simone; deriso: soli enim infantes emunguntur. B. *Madidi infantia nasi* Juven. 10. 199. senis attributum; apud Graecos *κόρυζα*, altera illa senum infantia, qua eludi possunt facilius. G.

239 *Custos;* Tutor erat Bacchi Silenus, et Satirici Chori Coryphaeus et Praecentor. Est igitur Satira majoris dignitatis quam Comoedia. Silenus in chorea Recitator erat, seu Poeta; Satiri autem Hypocritae, qui gesticulatione exprimebant, quae ille referebat. Dicitur autem Silenus Herodoto *Silenus Marsyas;* quem et Nysae regnasse ex Fabulis prodit Diodorus. Sed Marsya flumen erat: numina vero fluminum e Satirorum et Nympharum genere fuerant. Est igitur a *Σωλην* Silenus; ut a *Σίφων Σιφυλλα*, vel *Σίβυλλα*, Notum est etiam senes Satiros dictos fuisse *Silenos*, ob summam scilicet Poeticae Musicaeque peritiam. Quin et Latinis *Silenus* canalis est, seu fistula. Belgis SILLE; unde et nostrum SILLABUB, quod rectius ab agrestibus SILLEBUCK, profertur, quod quidem vas est ventricosum, tubulo seu canali inserto.

240 *Sequar;* exsequar.

242 *Ausus*, supple, *cum fuerit.* B. Cic. Orat. c. 23. *Orationis subtilitas imitabilis illa quidem videtur existimanti sed nihil est experienti minus.* G.

Series juncturaque; ordo et collocatio verborum.

243 *De medio; de publica et vulgata materia* Vet. Schol. Cruq. Comicam intelligit.

Honoris; decoris.

244 *Deducti*, a Praesultore, seu Sileno.

245 *Triviis:* Romae scilicet.

Forenses; nam in Foro purissimis verbis utebantur. *Verba Togae sequeris junctura callidus acri.* Persius.

246 *Teneris;* delicatis, urbanis. B. *Juvenari* ex Graeco formatum, *νεανιεύεσθαι*, non autem, ut plane *ἀμύσως* fingit Harduinus, metri causa fictum. Aut nunquam degustarat ille vir poeticen, aut sciens in hoc genere calumniatus est. G.

247 *Immunda*, vilia, humilia; *crepent*, deblaterent; *ignominiosa;* inhonesta. Magnus est etiam communium verborum delectus.

248 *Quibus est equus*, Ordo Equestris; *quibus est pater*, Patricii; *quibus est res*, Ditiores, quibus honestior census est.

Syllaba longa brevi subjecta vocatur Iambus,
Pes citus; unde etiam trimetris accrescere jussit
Nomen Iambeis, cum senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in jura paterna recepit
Commodus et patiens; non ut de sede secunda
Cederet aut quarta socialiter: hic et in Accî
Nobilibus trimetris apparet rarus, et Ennî
In scenam missos magno cum pondere versus,
Aut operae celeris nimium curaque carentis,
Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poëmata judex;
Et data Romanis venia est indigna poëtis.
Idcircone vager, scribamque licenter? Ut omnes

---

260 Missus *Marc. Bentl. et al. apud Cun.*—263 Num *Z.*—265 Ut omnes *MS. Ach. Stat. Bentl. Cun.* An omnes *edd. vett.*

---

249 *Fricti*, tosti. B. Vid. Sat. 1. 6. 115. 2. 3. 182. G.

251 *Syllaba longa brevi;* Praeceptum decimum nonum, De pedibus Iambicis.

Subjecta; postposita.

252 *Trimetris; ex sex Iambis tres Diiambi facti sunt.* Vet. Schol. Nam per Dipodias numerantur hi versus.

253 *Ictus*, numeros, vel pulsus pedum.

254 *Pridem;* ex quo scilicet nostri homines Dramata composuere. B. Veteres Tragici et Comici Romanorum, ut hic Accius, Enniusque vix ultimam cujusque versus regionem Iambo illi primitivo reliquere. Sed *non ita pridem* aequales et paullo majores Horatio hoc servarunt, ut in regione impari quidem spondeum, et aequales spondeo vel Iambo pedes, reciperent, pares autem s. masculinas regiones solo Iambo implerent: qua ratione se ad Graecorum exactam diligentiam conformarunt, quorum Senarii s. Trimetri aut meros, aut certe in omni regione pari, habent Iambos. G.

256 *Stabiles;* firmos, immobiles, non currentes.

257 *Commodus et patiens;* suavis et aequanimus; qui scilicet jure suo ultro cederet.

258 *Socialiter;* sociorum ritu, qui bona quae habent inter se dividunt. *Iambicus Trimeter Tragicus recipit pedes, dextros spondeum, videlicet, primum, tertium et quintum; sinistros Iambos, videlicet, secundum, quartum et sextum.* Vet. Schol. in Epod. I.

259 *Nobilibus*, Ironice protulit.

260 *Magno cum pondere;* tardorum scilicet Spondeorum. Bentleius ex Libris, *cum magno pondere:* Sed altera Lectio aeque bona est. Certe ejusmodi variationes pendebant de memoria Exscriptorum. B. *Cum magno* hic magis placet quod facit versum vastiorem et graviorem. G.

262 *Premit;* onerat, de Iambo autem hoc dicit per Prosopopoeiam. Frustra Theodorus Marcilius mutavit *missos* in *missus* contra Codicum fidem, ut *versus* esset Nominativus. B. Si retinemus *missos*, nominativus proximarum enunciationum commode huc trahitur. *Hic* Iambus —*apparet*—et *Enn I*—*versus*—*premit.* Nempe tollo interpunctionem post *EnnI.* Si vero *missus* placeat, erit plane extrinsecus assumendus accusativus, *auctorem suum*, vel tale quid. G.

263 *Non quivis videt*, Tu dicas: nam Subjectio est.

264 *Indigna;* nimis magna, pudenda.

265 Duae sunt objectiones v. 263. et 264. Respondetur universim, *Idcircone vager—licenter?* tum ad priorem, *ut*, i. e. etiamsi ita inter scribendum inducam animum, ut *putem omnes visuros peccata mea;* ad alteram de venia, Etiamsi *tutus* fuero, et ibi quoque *cautus*, ubi spes veniae est; tamen ad summum *vitavi culpam*, &c. Ut *intra legem* coenat, qui minus impendit, quam lex permittit: ita *intra spem veniae cautus est*, qui non omnia sibi indulget, quae sperare potest sibi condonatum iri. G.

Vager, nullo servato tramite.

Visuros peccata putem mea, tutus et intra
Spem veniae cautus? vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
Nocturna versate manu, versate diurna.
At vestri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere sales; nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati; si modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis callemus et aure.
Ignotum tragicae genus invenisse Camoenae
Dicitur, et plaustris vexisse poëmata Thespis,
Quae canerent agerentque peruncti faecibus ora.
Post hunc personae pallaeque repertor honestae
Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno,
Successit vetus his Comoedia, non sine multa
Laude; sed in vitium libertas excidit, et vim

---

266 Et extra *Lamb.*—271 Utrosque *Cun.*—272 Non *Ach. Stat.*—276 Vectasse *ponit, et* per Hellada *conj. Cun.*—277 Quae *etiam Diomed. et Donat.*

Licenter; ut impetus tulerit.

Melius *ut* (h. e. si) magis quam *an*, ut bene monuit Bentleius.

266 *Tutus;* supple, *quod fuerim tutus.*

Intra spem veniae, cui non est de venia desperandum, ut qui nihil gravius caeteris admiserit.

267 *Cautus*, supple *scribam.*

Denique; si vel illud praestitero: quia res magna non est, nec Poetam ostendit.

269 *Nocturna versate;* ἐναργῶς assiduitatem exprimit. B. Cf. infra vers. 322. sqq.

270 Omnes Lambini et Cruquii Codices pro *nostri* legerunt *vestri*, quam scripturam et Victorius probavit. B. Et omnino *vestri* magis modestiae Horatii convenit, qui se libertini filium probe meminisse solet, et proavos Romae non habere. Quod autem dicit Harduinus, hunc locum repugnare his, quae primitivus ille Horatius, dicat de Plauto Epist. 2. 1. 58. et 170.: in eo illum falsum esse, facile docet collatio. G.

Numeros et sales; Metra et jocos.

271 *Patienter;* negligenter.

274 *Digitis;* levatione et positione digitorum, quas Graeci Ἄρσιν et Θέσιν nominant; sic enim distinguebant Tempora et Tonos, dum Metra metiebantur.

275 *Ignotum Tragicae;* Praeceptum vigesimum: saepius corrigenda esse quae scripseris.

276 *Poemata* modo dicit Choros rusticos, sive Satiros, Figurate.

277 Bentleius *Qui*, h. e. *Actores qui*, Ignorâsse videtur vir magnus plaustrum fuisse Thespidi pro Scena. Quin possint etiam recitata Thespidis Carmina dici Poemata, etsi illa nunquam fuerint scripta. B. Plaustra Thespis non adhibuit, ut ab una urbe in alteram veheret actores, ut tibicines illi vino sepulti apud Liv. 9. 30. plaustris translati sunt: sed paravit sibi in quavis urbe scenam extemporalem de plaustris aliquot conductis. His *vexit poëmata*, i. e. in his docuit Tragoedias, figura jucunda: quidni enim *vehi* dicantur, quae aguntur in plaustris? Non erat Hamaxobios suo cum grege Thespis: sed ut alii boni viri, v. g. ut Aristippus per deserta Libyae, iter faciebat pedibus. Illud *Qui* ergo non juvat sententiam, sed corrumpit. G.

Peruncti faecibus; Actores faece vini faciem perungebant, vinis faece tenus epotatis. Vet. Schol. Cruq. *Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti Primus inexperta duxit ab arte choros.* Tibullus. B. Locus est 2. 1. 55. ubi hoc in honorem Bacchi factum ostendit Broukhusius. Omnis ars scenica in tutela Bacchi, ut vel Ranae Aristophanis docent. G.

278 *Personae pallaeque honestae; Personae* pictus erat vultus; seu potius caput; *pallam* autem

Dignam lege regi : lex est accepta, chorusque
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere Poëtae :
Nec minimum meruere decus, vestigia Graeca
Ausi deserere, et celebrare domestica facta ;
Vel qui praetextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clarisve potentius armis,
Quam lingua, Latium, si non offenderet unum-
quemque Poëtarum limae labor et mora. Vos, O
Pompilius sanguis, carmen reprehendite quod non
Multa dies et multa litura coërcuit, atque
Praesectum decies non castigavit ad unguem.
Ingenium misera quia fortunatius arte
Credit, et excludit sanos Helicone poëtas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam ; secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poëtae,

---

syrma dicit Tragicum. Est etiam *honestae* Antitheton ejus quod ante posuerat, *peruncti faecibus ora.*

279 *Modicis tignis ;* h. e. paucis tabulis. B. *Modicis tignis* Dativus est. His tignis mediocriter magnis, partim arrectis, partim transversis, *instravit pulpita,* tabulas, quae pro solo essent actoribus. Vid. v. 215. G.

282 *Excidit, lapsa est.* Vet. Schol. Cruq.

283 *Regi,* fraenari.

Lex est accepta ; et per hoc non amplius sui juris erat : accipiunt enim Leges qui alieno arbitrio reguntur.

Chorusque ; Grex Actorum et Comoedorum Liberi Patris. Vet. Schol. Cruq. Nam Nova Comoedia *amisit Choros,* ut ait Alter Schol. Haec Comoedia orta est, crescente Macedonum Imperio, extinctaque libertate Graeciae. Nam non liberorum hominum neque liberas oportuit esse linguas. B. Cum Latini Comici Plautus et Terentius, Menandrum, Diphilum, Philemona, et alios novae comoediae scriptores imitarentur, choros non habent illorum fabulae, vid. Diomed. 3. p. 486. Aristophanis Fabulae nimium Graecis rationibus et moribus implexae erant, quam ut iis uti vellent Romani. G.

286 *Vestigia ;* exemplaria.

287 *Ausi ;* etiam hi qui ausi sunt : neque enim solum Palliatae Comoediae Auctores meruere laudem

288 *Praetextatam quidam dicunt Tragoediam, Comoediam autem Togatam.* Vet. Schol. Quod in Praetextatis agerentur Personae Nobiles, in Togatis autem Romana plebs. *Praetextatas et Togatas scripserunt Aelius Lamia, Antonius Rufus, Cn. Melissus, Afranius, Pomponius.* Vet. Schol. Cruq. B. Vid. omnino Diomed. 3. p. 486. sqq. G.

Docuere ; ita et Graeci locuti sunt, ἐδίδασκον.

292 *Quia Calpus filius est Numae Pompilii, a quo Calpurnii Pisones traxerunt nomen.* Vet. Sch.

293 *Coercuit ;* ut falx vitem, quam premit ne luxurietur.

294 Pro *Perfectum* duo Lambini totidemque Cruquii Scripti Codices legerunt *Praesectum,* quod et Mureto et Lubino placuit. *Tractum a marmorariis qui juncturas marmorum unguibus pertentant.* Vet. Schol. B. Opportune laudavit Bentleius Sidon. 9. 7. *Tota verborum structura liquida prorsus et ductilis ; veluti cum crystallinas crustas aut onychintinas non impacto digitus ungue perlabitur : quippe si nihil eum rimosis obicibus exceptum tenax fractura remoretur.* G. Conf. Winkelm. Amerkungen über die Gesch. der Kunst. p. 79. Z.

295 Praeceptum vigesimum primum, De legendis Philosophorum Scriptis. *Ingenium : Ait enim Democritus Poeticam Natura magis quam Arte constare, et eos solos Poetas esse veros qui insaniant, in qua persuasione Plato est.* Vet. Schol. B. Compara Epist. 1. 19. 10. it. 2. 2. 104. G.

Misera Dilogως posuit, quod videlicet se torqueat, et quod dignam putet miseratione.

299 *Pretium ;* honorem, opinionem.

Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. O ego laevus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poëmata: verum
Nil tanti est; ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi:
Munus et officium, nil scribens ipse, docebo;
Unde parentur opes; quid alat formetque poëtam;
Quid deceat, quid non; quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte, sapere est et principium et fons:
Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae:
Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit patriae quid debeat, et quid amicis,
Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
Quod sit conscripti, quod judicis officium, quae
Partes in bellum missi ducis; ille profecto
Reddere personae scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitae morumque jubebo
Doctum imitatorem, et veras hinc ducere voces.

---

302 Purgo *Lamb.*—311 Sequuntur *coll. Sax.*—312 Quod—quod *coll. Sax.*—318 Vivas *etiam G. et Mediol.* 1477. *it. Bentl. et MSS.* 4 *Bersm. et Helmst.*

---

300 *Si tribus Anticyris;* cum non sint nisi duae.

301 *Tonsori Licino; Qui dicitur factus Senator a Caesare quod odisset Pompeium; de quo hoc scriptum est Epitaphium: Marmoreo tumulo Licinus iacet, at Cato nullo; Pompeius parvo: quis putet esse deos?* Vet. Schol. Cruq. Nondum oblitus est veterum partium Horatius.

302 *Purgor bilem;* supple corruptam, hoc est Melancholiam. Nil opus est reponere, vel *purgo*, vel *bile*.

Horam, tempestatem.

304 *Nil* Adverbii loco ponitur pro *non*. *Nil tanti est:* nam susque deque fero; non curo: Comica Elocutio est. B. Nil tanti est, etiam laus poetae non tanti est, ut illam sanitate mentis impensa velim emere. V. ad Epist. 2. 2. 140. Ergo, quia poeta hac lege fieri nolo, fungar, &c. Videtur haec scripsisse, certe nihil impedit scripsisse, ante Odas. G.

306 *Nil scribens ipse;* Ironica extenuatio.

307 *Opes; materiae ad carmina scribenda.* Vet. Schol. Cruq.

308 *Affectate dixit virtus pro arte, quae ἀρετὴ dicitur.* Vet. Schol.

Error; vitium, artis ignoratio. Vet. Sch. Cruq. Et mire *ferat* de incerto impetu, vel potius insania.

309 *Sapere;* i. e. *Scire quid scribas.* Vet. Sch.

310 *Socraticae chartae;* tractum est ex Lucilio; cujus verba sunt apud Nonium: *Nec sic ubi Graeci, ubi nunc Socratici charti, quicquid quaeritis petimus.* B. Locus est 3. 40. Hinc *Socratici charti* etiam hic reponi volebat Da. Heinsius. Sed nemo, quod sciam, paruit. G.

311 *Verbaque provisam; Et Pollio idem dixit; Male Hercule eveniat verbis, nisi verba rem sequantur. Menander cum Fabulam disposuisset, etiamsi nondum versibus adornâsset, dicebat se tamen jam complêsse.* Vet. Schol

312 *Qui didicit patriae; qui legis libros De Officiis*, i. e. Περὶ Καθήκοντος. Vet. Schol.

314 *Conscripti;* Senatoris.

317 *Exempla vitae;* Philosophiam intelligit Moralem: et sic olim explicavit Jason de Nores, nec dissentit Luisinus.

318 *Imitatorem, Comicum; quia Comoedia est imago vitae.* Vet. Schol. Cruq.

Veras, vivas. Vet. Schol. Bentleius pro *veras* posuit *vivas* nulla de causa: Scholiastae hoc Interpretamentum est, non vero variata Lectio.

Interdum speciosa locis morataque recte
Fabula, nullius veneris, sine pondere et arte,
Valdius oblectat populum meliusque moratur,
Quam versus inopes rerum, nugaeque canorae.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere. ¶ Dicat
Filius Albini, Si de quincunce remota est
Uncia, quid superat? ¶ Poteras dixisse, Triens. ¶ Eu!
Rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid fit?
¶ Semis. ¶ An, haec animos aerugo et cura peculî
Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, et levi servanda cupresso?
Aut prodesse volunt, aut delectare poëtae,
Aut simul et jucunda et idonea dicere vitae.
Quicquid praecipies, esto brevis; ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles:
Omne supervacuum pleno de pectore manat.

---

319 Jocis *Ach. Stat. et praefert Marc. idem est in Ven. Glar. et MSS.* 2 *Bersm.*—328 Superest *S.* Superet *Bentl. Cun.* Poterat *Z. et Bentl.*—329 Poterit *Cun.*—330 *Pro* An, Ad *Talb. ex MSS.* Et *Cun.* Ad haec *Ven. Glar. MSS.* 4 *Bersm. et Helmst.* At, haec *Lamb.* —331 Speremus *Cun.*—337 Manat de pectore pleno *MSS.* 3 *Bersm.*

---

319 *Speciosa locis*, Characteribus decora: locus enim ordo est quem quisque in vita servat: in Scena dicuntur Partes. B. Etiam sententias et locos communes licet intelligere, ut de amore, senectute, divitiis, quibus tanquam luminibu quibusdam *speciosa* est *fabula*. *Jocis* quomodo *speciosa* esse eadem possit, non intelligebam. G.

Morata, servans Ethos.

320 *Veneris*, Leporis.

Sine pondere; nulla rerum vel verborum gravitate.

321 *Moratur*, detinet.

322 *Inopes rerum; nulla sententia, sola arte boni.* Vet. Schol. Cruq.

Canorae, sonorae.

323 *Ore rotundo*; pleno, ut nihil vel desit, vel supersit.

324 *Praeter laudem; tanquam Protogenes illi qui lutum finxit decem annis; vel Apelles qui totidem pinxit annis.* Vet. Schol.

325 *Romani pueri*, scholam scilicet petentes. B. Graeci τὸ καλὸν petunt, Romani computant, quid referat. Est enim, ut ait Aristot. Rhet. 2. 12. ὁ μὲν λογισμὸς τοῦ συμφέροντος, ἡ δὲ ἀρετὴ τοῦ καλοῦ. Qui amat puellam, non computat dotem. G.

326 *Dicat filius*: Ethopoeia est. Pessime Bentleius immutavit *Dicat* in *Dicas*: neque enim novit Enallagen Personae in tali Dialogismo urbanam esse atque elegantem, et Comica prolatione pronuntiatam. B. *Dicat* plane ut Car. 1. 27. 10. G.

327 *Albini*; praedivitis cujusdam foeneratoris.

328 *Superat*; superest.

Poteras; festiva Personarum Enallage. Perdurat in Enallage.

Eu! bene: verba sunt magistelli.

330 *Semis*, inquit discipulus.

Pro *Ad haec* legendum cum Bentleio *An haec*, auctoritate trium optimorum Codicum. B. *Imbuere* ad *aliquid* recte dici, satis docet illud Cic. pro Mil c. 4. *Lex*, ad quam—*imbuti sumus*. G.

Aerugo; Lividum atque edax venenum: ita appellat cogitationem pecuniae.

332 *Cedro; libri qui aut cedro illinuntur, aut*

Ficta voluptatis causa, sint proxima veris.
Nec, quodcunque volet, poscat sibi fabula credi;
Neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
Centuriae seniorum agitant expertia frugis;
Celsi praetereunt austera poëmata Rhamnes:
Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret aera liber Sosiis; hic et mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat aevum.
Sunt delicta tamen quibus ignovisse velimus:
Nam neque chorda sonum reddit quem vult manus et mens,
Poscentique gravem persaepe remittit acutum;
Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo est?
Ut scriptor si peccat idem librarius usque,

---

339 Ne *etiam G. Z. Flor. it. MSS.* 3 *Bersm.*—340 Exciat *Cun.*—342 Ramnes *Bentl.*—350 Quaecunque *MS, Ach. Stat.* Quocunque *MSS.* 3 *Bersm.* Cuicunque *conj. Bonfin.*

---

arca cupressina inclusi sunt, a tineis non vexantur. Vet. Schol. Cedrum autem dicit cedrinum oleum. B. *Levis cupressus* arca e tabulis cupressi bene politis ea, quam non bene puto *dolabram*, melius forte *planam* vel *planulam* dici. G.

333 *Aut prodesse volunt;* Praeceptum vigesimum secundum, De Fine Poeticae, docere scilicet et delectare.

334 *Idonea;* utilia, accommoda.

335 Exsequitur, quod modo proposuerat. *Prodesse volunt poetae praecipiendo*, de hoc v. 335. 337.: *delectare*, de hoc a v. inde 338. G.

337 Cum pectus praecepto plenum est, cum semel intelleximus, quid praecipiatur, reliqua *manant* et velut defluunt, ut quidquid pleno vasi velis adjicere, respuitur et defluit. G.

339 Illud ego praetuli Bentleiano *Ne*, quod Ἐξήγησις sit prioris versus.

340 *Lamiae; hae ad terrendos infantes solent nominari.* Vet. Schol. *Lamia monstrum est superius habens speciem mulieris, inferne vero desinit in pedes asininos.* Vet. Schol. Cruq.

341 *Centuriae seniorum;* bene tanquam Centuriata Comitia agerentur.

Agitant, abigunt, exsibilant.

Expertia frugis; nugatoria, quae scilicet juniores delectant.

342 *Celsi:* elati, fastidiosi, sublimes. *Praetereunt*, negligunt; *austera*, gravia, qualia delectant senes.

Rhamnes; festive Virgiliano nomine abutitur. *Simul ense superbum Rhamnetem aggreditur.* Virgil. Aeneid. 9. 325. B. Sed equites in universum, *juvenes, sublimesque* ideo, intelligit, quorum centuriam a Romulo *Ramnenses dictos*, ait Liv. I. 13. G.

343 *Omne tulit punctum*, h. e. Et seniorum et juniorum suffragia. *Omnium meruit favorem, juxta Legem Tabellariam, quae caverat non voce, sed puncto debere ferri suffragia.* Vet. Schol. B. Vid. Epist. 2. 2. 99. G.

345 *Sosiis*, bibliopolas suos nominat. Vide Ep. 1. 20. 2.

Hic et mare transit: nam et Graeci hunc lecturi sunt, qui raro Latinos libros quaerunt. B. Africani certe coloni. Vid. Epist. 1. 20. 13. G.

347 *Sunt delicta tamen:* Praeceptum vigesimum tertium: Ob modica delicta non esse erubescendum.

Velimus; velle debemus.

348 *Mens;* propositum.

349 Non simpliciter, quasi contra naturam suam gravior chorda acutum sonum possit reddere, sed hoc ait, saepe chordam aut nimis aut parum tensam facere, ut alius sonus reddatur, quam postulabat ratio carminis. G.

Quamvis est monitus, venia caret; et citharoedus
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
Sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
Quem bis terque bonum, cum risu miror; et idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum operi longo fas est obrepere somnum.
Ut pictura, poësis: erit quae, si propius stes,
Te capiat magis, et quaedam, si longius abstes:
Haec amat obscurum, volet haec sub luce videri,
Judicis argutum quae non formidat acumen:
Haec placuit semel, haec decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor; certis medium et tolerabile rebus
Recte concedi: consultus juris et actor
Causarum mediocris abest virtute diserti
Messalae, nec scit quantum Cascellius Aulus;
Sed tamen in pretio est: mediocribus esse poëtis

---

355 Sit *MS. Ach. Stat. pro* et, ut *Bentl. ex MSS. Cun.*—358 Terve *Bentl.*—362 Capiat, *sic Lamb. Bentl. MSS.* 4 *Bersm. et Helmst. al.* capiet.—371 Cassel. *al.*

---

353 *Humana natura;* h. e. ingenium humanum, quod labi pronum est: nam Humanum est errare: neque omnia possumus vel cavendo praevidere.

Quid ergo est? Apposui *est* ex MSS. Lambini et Cruquii et veteribus Scholiastis. Et supple, *quod velis.*

354 *Scriptor librarius; Bibliopola.* Vet. Schol.

355 *Quamvis est, pro eo quod est, Quamvis sit propter* Κακέμφατον; *ut Maro, Quamvis est rustica Musam.* Vet. Schol. Ac si sonaret *Quam pisit,* ἣν μύλλει.

356 Vix opus est hodie denuo monere de errore eorum, qui hunc versum Paroemiam fecere in eos, qui variare nihil possint, sed idem semper repetant, cum de repetito eodem errore sermo sit. Simile studium paroemiae fecit, ut dicerent, *quandoque,* h. e. interdum *bonus dormitat Homerus.* G.

357 *Cessat;* ignavus est. B. Vid. Epist. 2. 2. 14. G.

De *Choerilo* dictum est in Epistola ad Augustum (2. 1. 233.) *Hujus omnino septem versus laudabantur* Vet. Schol.

359 *Quandoque,* quandocunque. B. Soloecismo postulat hoc *quandoque* Harduinus; recte, si pro *interdum* poneretur; sed pro *quandocunque* optimi quique. G.

360 *Operi longo;* ita emendavit Bentleius [pro *opere in longo*] sub pluribus, atque optimis auctoribus in quibus vel ipse Sanctus Hieronymus Epistola ad Pammachium.

Fas est; h. e. non est adeo grave crimen.

361 *Ut pictura;* Praeceptum vigesimum quartum: Nil valere Poema quod non est optimum. B. Ut pictura, sic poesis quaedam magis placet spectata e proximo, alia e longinquo. *Abstes* verbum ficticium ait Harduinus: Bentleius illud reponi etiam vult Epist. 1. 18. 58. G. *Picturae* est tabula picta, et *poësis carmen.* Z.

363 *Obscurum;* supple, *locum.*

364 *Argutum, subtile.* Vet. Schol. Cruq.

366 *O major juvenum: L. Piso.* Vet. Schol. An hunc credidit latere sua vitia?

367 *Ad rectum,* h. e. ad verum, quod ad normam rationis exigitur.

368 *Tolle,* tibi habe, et repone.

369 *Recte,* cum ratione.

Consultus juris et actor; Patronus causas agebat; at Jurisconsultus domi tantum de jure respondebat. Franciscus Luisinus.

370 *Virtute;* laude, praestantia.

Non homines, non Dî, non concessere columnae.
Ut gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papaver
Offendunt; poterat duci quia coena sine istis:
Sic animis natum inventumque poëma juvandis,
Si paulum a summo decessit, vergit ad imum.
Ludere qui nescit campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilae discive trochive quiescit;
Ne spissae risum tollant impune coronae:
Qui nescit, versus tamen audet fingere! ¶ Quid ni?
Liber et ingenuus, praesertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
¶ Tu nihil invita dices faciesve Minerva;
Id tibi judicium est, ea mens: si quid tamen olim
Scripseris, in Metii descendat judicis aures,
Et patris, et nostras, nonumque prematur in annum,
Membranis intus positis. Delere licebit,
Quod non edideris; nescit vox missa reverti.

---

373 Non Dî, non homines *Lamb.*—375 Ut cr. *Sax.*—378 Paullum summo decessit *Bentl.*—387 Matii *MS. Acb. Stat.* Maecl. *Bentl. Cun.* Meci *Lamb.*

---

371 *Scaevola clarissimus Legumlator quotiescunque de jure Praediatorio consulebatur, ad Furium et ad Cassellium consultores rejiciebat.* Val. Maximus (8. 12. 1.) referente Jasone de Nores.

373 Ridicule et παρὰ προσδοκίαν intulit *Columnae.* In Columnis autem *Poetae ponebant πιττάκια, indicantes quo die recitaturi essent.* Vet. Sch. Cruq. B. *Columnae* sunt, ad quas libri venales pendent, certe illorum tituli. Vid. Serm. 1. 4. 71. Neque tamen absurdum est hic intelligere Porticus, vel atria columnata, in quibus recitabant. Potuit forte utrumque genus obversatum esse, cum ista scriberet, Flacco. G.

375 *Crassum*, pingue, non tenui odore.

Corsicum et Sardum mel pessimi saporis est. Vet. Schol. Propter taxos ibi abundantes.

Semen candidi papaveris tostum cum melle in secunda mensa apponebatur. Jason de Nores ex Plinio. B. Locus est 19. 8. s. 53. Conf. Epist. 2. 1. 114. it, Pers. 5. 102. *Navem si poscat sibi peronatus arator*, &c. G.

376 *Duci;* produci.

377 Cf. Cic. de Orat. 1. c. 61. G.

378 Pro *discessit* reposui *decessit* ex quatuor optimis libris, et Vet. Schol.

379 *Ludere;* certare in Campo Martio.

380 *Trochi;* i. e. *rotae quam currendo pueri tica vel virga regunt.* Vet. Schol. Vide Od. 24. Lib. III. ut etiam de Disco Od. 8. Lib. I.

383 *Ingenuus;* plus est ingenuum esse quam liberum: potest enim vel peregrinus esse liber.

Census, ἀπογεγραμμένος. Vet. Schol.

384 *Vitioque remotus ab omni;* Nunquam a censore notatus.

385 Praeceptum vigesimum quintum, De adhibendo idoneo Judice. *Invita Minerva: ingenio repugnante.* Vet. Schol. Cruq. Proverbialis Elocutio est. Nil valent artifices, nisi Minerva adjuvante, artium dea.

386 *Judicium*, voluntas; *mens*, consilium. B. Excusat adhortationem: ita judicas ipse, ita decrevisti facere. G.

387 *Spurius Metius Tarpa iis temporibus summus Criticus fuit, doctus et severus auditor Carminum aestimatorque.* Vet. Schol. Cruq. Bentleius ex quibusdam Libris reposuit *Maeci.* Verum cum ab antiquo Interprete *Spurius Metius Tarpa* dicatur, nihil morabor Scriptores istos librarios et rudes et mercenarios. B. Vid. ad Serm. 1. 10. 38. G.

388 *Nonumque prematur;* h. e. supprimatur. *Cinna Librum scripsit qui inscribitur Smyrna, quem non edidit nisi nono anno.* Vet. Schol.

390 Ut verba ore prolata, tanquam alata

Silvestres homines sacer interpresque deorum
Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones;
Dictus et Amphion Thebanae conditor arcis
Saxa movere sono testudinis, et prece blanda
Ducere quo vellet. fuit haec sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno:
Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit; dictae per carmina sortes;
Et vitae monstrata via est; et gratia regum
Pieriis tentata modis; ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyrae solers, et cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quaesitum est: ego nec studium sine divite veno;

---

393 In hoc *MS. Ach. Stat.* Rapidos *Z. Med.* 1477. *Flor.*—394 Urbis *S.*—402 Dircaeus *primae editt.*

(πτερόεντα, Homerico epitheto) frustra revocantur. Ceterum secutus sum distinctionem Bentleianam. Alii interpungunt post *annum*, incidunt post *positis*. G.

391 *Sacer interpresque;* Sacerdos erat Orpheus et Θεόλογος. Barbari melius demulcentur Musica, quam Philosophia. B.

392 *Victu foedo,* v. c. usu glandium et pomorum silvestrium. Cf. supra Serm. I. 3. 100. et Lucret. V. 937. Z.

394 Quidam Codices pro *arcis* legerunt *Urbis;* sed interpretamentum est.

395 *Prece blanda; oratione et alloquio suavi.* Vet. Schol. Cruq.

396 *Sapientia;* Philosophia Heroici saeculi omnino erat Politica.

399 *Ligno; unde adhuc Athenis Legum Tabulae Axones vocantur.* Vet. Schol. B. Dissensio scriptorum de materia et forma tabularum Solonis facit, ut divinationi locus sit. Ex Plutarchi narratione Solo. p. 92. B. Mihi fit verosimile, fuisse corpora plurium laterum, vel cylindrica adeo, ope axiom (ἀξόνων) versatilia, ut undique legi possent: hinc appellatio. G.

402 *Tyrtaeus;* Poeta Atheniensis, Lacedaemoniorumque dux ex Apollinis Oraculo in bello quod contra Messenios gerebant. Hic primus moderationes tubae reperisse fertur: non longe aberat ab aetate Homeri. B. Nobile hoc illius Distichon, Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα Ἄνδρ᾽ ἀγαθὸν, περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον, pulchrum cadere in prima acie pugnantem pro patria virum bonum. G.

403 *Sortes;* Apollinis Delphici; hinc Carmen Heroicum et Delphicum et Pythium appellatum est: imo et huic oraculo originem suam debuit, auctore Plinio 7. 56.

404 *Vitae monstrat via est;* uti aureo Carmine Pythagorae, et similibus.

405 *Tentata;* canendo eorum Encomia, ut Theocritus Ptolemaei.

Ludus, Scenica Dramata.

406 *Longa opera,* rustica intelligo, quae *longa* videntur *debentibus* (vid. Epist. I. 1. 21.) post quae Septembri mense celebrati Ludi Romani, et in his scenici. G.

407 Elevando modo *Cantorem* posuit. B. Sed hic Cantor Apollo ad magnam dignitatem pervenit, nummisque celebratus est, sub Nerone. G.

409 *Quaesitum est;* a philosophis, ut supra meminimus ad v. 295.

Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, et conjurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer; sudavit et alsit;
Abstinuit Venere et vino. qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.
Nec satis est dixisse, "Ego mira poëmata pango:
"Occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est,
"Et, quod non didici, sane nescire fateri."
Ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores jubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives positis in foenore nummis.
Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
Litibus implicitum, mirabor si sciet inter-
—noscere mendacem verumque beatus amicum.
Tu seu donâris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Laetitiae; clamabit enim, *Pulchre! bene! recte!*
Pallescet super his; etiam stillabit amicis

410 Prosit *edd. vett.*—414 Ven. et Baccho *MS. Ach. Stat.*—416 Non *S.*—426 Velis *MS. Ach. Stat.*

Sine divite vena; sine nobili indole. B. Metaphora a metallis auri et argenti. G.

410 Legendum *possit* [pro *prosit*] auctoritate optimorum Librorum; atque hoc ostendit Bentleius.

411 *Conjurat amice; amicabiliter consentit.* Vet. Schol.

413 *Multa tulit; Athletae qui ad Curule Certamen instruebantur, non edebant carnes elixas, sed assas igni tantum. Ante Pythagoram ficis utebantur Athletae, sed ille panes* Ἀζύμους *et assas carnes eos comedere docuit, quae* Κωλίφια *vocabantur: abstinebant a Venere, et ne forte per somnium noctu ludificarentur, laminas plumbeas renibus appendebant.* Vet. Schol. Cruq

Alsit; Gymnici more. Vet. Schol. Cruq.

414 *Qui Pythia cantat; His quoque ludis erant et Pythaulae qui Pythia cantaverunt.* Hyginus, citante Turnebo. Quod munus videtur fuisse summe difficile. Αὐλεῖν δὲ Πυθικοῖς αὐλοῖς πένθος σημαίνει. Artemidorus. [† *Pythia* olim fuit citharoedicum tantum certamen, ubi citharoedi de laude carminis certabant; quo respexit Horatius.]

416 Recte Bentleius *Nec* pro *Nunc;* neque scitur, quem pulsat.

Ego mira Poemata pango; verba cujusdam insulsi Poetastri.

417 *Occupet extremum scabies;* Proverbium de puerili lusu tractum: POX TAKE THE HINDMOST. Atque haec de suo adjecit Horatius.

Mihi turpe relinqui est; h. e. Priorem pati nequeo; nam illud me indignum puto.

418 *Sane,* ingenue.

420 *Ire,* venire.

422 *Unctum Satyrice posuit pro pulmentarium bene coctum.* Vet. Schol. B. Mihi potius videbatur *unctus* intelligi, qui e balneo lotus et unctus ad coenam it. Conf. Epist. 1. 17. 12. *Ponere* sic fuerit collocare, accumbere jubere convivam. ut Ov. Art. 1. 231. et ibi Burm. G.

Recte; omnibus suis numeris.

423 *Spondere; intervenire et fidem dicere, vadem fieri.* Vet. Schol.

Levi; Levis fidei; cujus fides nihil habet ponderis apud creditores.

Atris, tristibus, diris. Visum est Bentleio reponere *artis,* (h. e. *arctis*) pro *atris;* quod minus Poeticum videtur.

Ex oculis rorem; saliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo; sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urguere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborant
An sit amicitia dignus: si carmina condes,
Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
Quintilio si quid recitares, Corrige sodes
Hoc, aiebat, et hoc: melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra, delere jubebat,
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum quam vertere malles,
Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem;
Quin sine rivali teque et tua solus amares.
Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,

---

431 Plorare *Sax.*—434 Cucullis *Z.*—435 Laborant *Bentl. e MSS. it. Lamb. MSS.* 4 *Bersm. et Helmst. et melius est quam* laborent *Baxteri. Ergo recepi. Z.*—437 Fallent *MSS. Ach. Stat. S.*—441 Formatos *viri docti apud Cun. et ipse cum Sanad. Ac videntur favere Scholiastae et alii semiveteres.*—443 Nil u. verbi, a. operae insum. inanis. *Cun. solus.* Insumebat *sic Lamb. et Bentl. it. MS. Helmst recte. al.* Sumebat *Z.*

---

424 *Implicitum, irretitum.* Vet. Schol.

425 *Beatus,* qui sibi videtur ob fortunas, et Poeticum ingenium.

429 *Amicis,* Ironice protulit. B. Aut vere amicis, aut certe simulantibus amorem. G.

431 *Ut qui conducti:* Lucilium imitatus est, cujus haec sunt verba apud Nonium: *Mercede quae Conductae flent alieno in funere Praeficae Multo et capillos scindant et clamant magis.*

433 *Derisor:* scurra, fictus amicus. B. εἴρων. Cf. Epist. 1. 18. 11. G.

434 *Culullis;* Vide Od. 1. 31. 11. B. De re ipsa Od. 1. 18. extr. G.

437 *Animi sub vulpe,* h. e. intra vulpem. *Vulpes in Aesopi Fabula ostendebat se corvo simplicem.* Vet. Schol. Cruq.

438 *Hic erat Quintilius Varus Poeta Cremonensis Amicus Virgilii.* Vet. Sch. In quem Od. 24. Lib. I. conscripta est.

441 Quis ferat Bentleii *ter natos* positum pro *tornatos* nullo cum lepore, vel colorata Figura? Satis nequeo etiam admirari virum doctissimum non vidisse *tornum* plane fuisse Propertio [2. 25. 43.] pro monetaria forma, Figurato tamen sensu *Incudi;* Monetae: nam a re monetaria ducta Metaphora est, secus ac putant Eruditi. Forma etiam qua cuduntur nummi *tornus* dicitur Propertio in isto versu. *Angusto torno versus includere. Tornatos,* Effigiatos. *Nec qui Communi feriat carmen triviale moneta.* Juvenal. 7. 55. B. *Tornum* in re monetaria adhibitum, non puto probari posse. *Malleum* nobis ingerunt nummi ipsi, et *feriendi* atque *percutiendi* verba. Caeterum *Tornare* ad poetae opus accommodari pulchre, non negat ipse Bentleius. Metallicum opus tornari, res vulgata hodie, et quidni apud antiquos, qui totas columnas lapideas tornaverint, teste Plin. 36. 13. Et quidni *torno* imperite adhibito, non minus quam *lima* e *caelo,* corrumpi possit opus, fornaci atque *incudi* propterea reddendum? *Male natos* probat ipse Hor. Epist. 2. 1. 233. Sed an *ter nascuntur* animalia? an *male nata incudi redduntur?* an certe potest hoc probare, qui *tornatos* non vult redire sub *incudem,* ne misceantur metaphorae? Denique nonne *male tornata* dici possunt, quae dum tornare vult artifex, nimis extenuat, vel alias corrumpit? Quare primo nihil mutem contra omnes libros: si quis autem me cogat, malim *formatos,* quam *ter natos. Tornatos* versus Gallicismum prodere, ait Harduinus, sui hic etiam similis G.

442 *Vertere; mutare.* Vet. Schol.

443 *Nullum ultra verbum,* supple *faciebat.*

Culpabit duros. incomtis allinet atrum
Transverso calamo signum, ambitiosa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambigue dictum, mutanda notabit;
Fiet Aristarchus; non dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hae nugae seria ducent
In mala derisum semel exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urguet,
Aut fanaticus error et iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poëtam,
Qui sapiunt, agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic, dum sublimis versus ructatur, et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve, licet, Succurite, longum
Clamet, Io cives! non sit qui tollere curet:

---

450 Non *Bentl. ex MSS.* Nec *al.*—451 Ducunt *S.*—458 Sic veluti *MSS.* 2 *Bersm.*

---

444 *Sine rivali;* Proverbiali schemate ponitur, et satis Satirice. B. Sic Cic. ad Q. Fr. 3. 8. G.

445 *Vir bonus et prudens;* h. e. Et benevolus et doctus.

Inertes, sine spiritu et nervis.

446 *Duros;* rigidos, illepidos.

Incomtis; rudibus, inornatis.

447 *Ambitiosa;* nimis ornata, et luxuriantia: *Elatos ornatus amputabit.* Vet. Schol. Cruq

448 *Dare lucem; apertiora facere.* Vet. Schol.

449 *Ambigue dictum; Amphibologias.* Vet. Schol

Mutanda; quae scilicet gustui suo minus placent, etsi lateat causa.

450 *Fiet Aristarchus*, et per hoc nihil parcet amico. B. Solebat Aristarchus ὀβελίζειν, ex pungi jubere versus Homeri, quos non probaret. Vid. Cic. Fam. 9. 10. G.

452 *Derisum;* derideri dicitur qui ab Irone vel scurra laudatur. V. v. 433.

Exceptum sinistre; perverse tractatum, ridicule habitum, dum credit turpiter assentanti

453 *Mala scabies; Lepra incurabilis.* Vet. Schol. Cruq Mala autem usitato Charientismo dicuntur dira quaeque et horrenda.

Morbus Regius; Vulgus Ictericos fugit, ne ex aspectu Auruginem colligat Mulso curatur hic morbus, unde et Regius vulgo appellatus est, quo hic potus maxime esset divitum et delicate viventium, ut olim ostendit Jason de Nores, ex Varrone. B. Plin, 22. 24. s. 53. *Varro Regium cognominatum morbum arquatum tradit, quoniam mulso curetur.* G.

Urguet; affligit, deprimit.

454 *Fanaticus error; Fanaticum errorem pati dicuntur qui a Faunis percutiuntur, id est, qui lymphatico spiritu agitantur.* Vet. Schol. Faunos autem et reliquos manes, excepto uno Tiresia, fatuos esse supra [ad Epist. 1. 19. 4.] ostendimus Epilepsiam, seu Comitialem morbum intellige, quem morbum etiam Herculi Incuboni, sive Ephialtae tribuit stolida veterum credulitas.

Iracunda Diana; quae et Luna et Hecate et Proserpina dicitur; Nocturna et irritabilis dea. Putabatur haec fuisse Mania mater larium et vexare infantes, atque adultos etiam singulis Interluniis, deducta de suo curru, in furorem vertere praecipue si sacra ejus negligerentur.

455 *Tetigisse* pro *tangere.* Vet Schol.

456 *Qui sapiunt;* h. e. qui non et ipsi insaniunt.

Agitant, per plateas insequuntur.

Incauti, nulla habita ratione, vel nulla verecundia deterriti. B. Pueri non metuunt contagionem, et sectantur furiosos, tanquam materiem risus. Cic. in Verr. 4. c. 66. *Homo ridicule insanus—ut eum pueri sectentur.* G.

457 Cum MSS. Cruquii et Vetere Interprete pro *sublimes* reposui *sublimis.* Est autem *sublimis* hoc loco, quem Graeci μετέωρον appellant; h. e. qui sidera tantum spectat, inferiora despicit. Hoc satis declarant sequentia.

Si curet quis opem ferre, et demittere funem,
Quî scis an prudens huc se dejecerit, atque
Servari nolit? dicam, Siculique poëtae
Narrabo interitum: Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
Insiluit. sit jus liceatque perire poëtis:
Invitum qui servat, idem facit occidenti:
Nec semel hoc fecit; nec, si retractus erit, jam
Fiet homo, et ponet famosae mortis amorem.
Nec satis apparet cur versus factitet; utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus: certe furit, ac velut ursus

---

461 Curret *Z.* Siquis curet *Ven. Glar.*—462 Quid *MS. Acb. Stat.* Sciat *Cun.* Projec. *quidam MSS. et Bentl.*—468 Retentus *MS. Helmst.*—469 Formosae *MSS. Acb. Stat.* —470 *Pro* cur, cum *Flor.* Versus cur dictitet *Cun. sol.* Dictitet *MS. Helmst.*

Antiqui et ructo et ructor dixerunt: hic genere patiendi extulit ructatur. Vet. Schol.

Errat; sui admiratione inebriatur.

458 *Merulis;* satis vili aucupio.

459 *Longum clamet;* expressit Homericum, μακρὸν ἀΰσεν. Lambinus.

460 *Curet;* animum appellat.

462 *Qui scis;* Ethopoeia est: nam ex persona adstantis alicujus vicini haec protulit B. Quin, ut recte ipse mutavit distinctionem Baxterus, ipsius velut adstantis Horatii haec verba sunt. *G.*

Longe convenientius est hoc loco verbum *dejecerit* quam Bentleii *dejecerit:* nam Empedocles deorsum se jecit in Aetnae montis craterem. An se *projecerit* incertum esse necesse est.

465 *Ardentem frigidus;* pulchro Antitheto usus est; atque eum ex sua Philosophia arguit: *Empedocles enim dicebat ingenia frigido circa praecordia sanguine impediri.* Vet. Schol. Quod Dogma et Maro noster expressit in Georgicis (2. 484.), cujus haec sunt verba: *Sin has ne possim naturae accedere partes Frigidus obstiterit circum praecordia sanguis.* B. Diversas de Empedoclis morte sententias, et hanc ipsam fabulam, i. narrationem, refert Diog. Laërt. 8. 69. ubi vid. Menag. G.

466 Similis hic est asperitas, ut in illo edicto Spartanorum Aeli. V. H. 2. 15. Κλαζομενίοις ἐξέστω ἀσχημονεῖν, *Liceat Clazomeniis indecenter se gerere.* G.

467 *Idem facit occidenti;* Graeca Phrasi extulit τὸ αὐτὸ ποιεῖ τῷ ἀποκτείναντι. B. Nam vim facit et, qui impedit, quo minus quis, mori cupiens, se interficiat: atque vim facit etiam ei, qui vitae cupidum occidit. *Z.*

468 *Hoc fecit;* ut se demitteret in Craterem.

469 *Fiet Homo; animal rationale, ut est in Definitione hominis.* Jason de Nores.

Famosae; se occidere etiam olim erat infame. Καὶ τὶς ἀτιμία πρόσεστι, τῷ ἑαυτὸν διαφθείραντι. Aristoteles ad Nicomachum, referente Francisco Luisino, viro docto. Ἡμεῖς γὰρ ἄνθρωποι ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἰμεν, uti olim moriens Socrates, auctore magno Platone. Quare Homicidae sui insepulti abjiciebantur, teste Seneca in Controversiis. Vide eruditissimum Gutherium de jure Manium. B. Mihi videbatur mediae significationis hic esse *famosae.* Quaerit insanus hic, sermones esse de morte sua. G.

470 *Cur versus factitet; an quia scelus aliquod perpetraverit propter quod puniri debeat.* Vet. Sch. Cruq.

471 *Minxerit;* gravissimum scelus hoc, illudere parentum cineribus. B. Pers. 1. 113. *Pingo duos angues*, indicium loci consecrati, *pueri, sacer est locus, extra Meiite.* Vid. Casaub. G.

Triste; cum magna reverentia tractandum et horrendum, Dilogus.

Bidental; Reliquias fulminis quas Pontifices cum Sacrificio sepeliebant. Vet. Schol. Nam caesis duabus bidentibus procurabant ejusmodi prodigia, atque ipsum locum in quem ceciderat fulmen sacrabant, qui exinde Bidental appellabatur. Erat hoc sepulcrum Numinis: siquidem casus Fulminis pro morte alicujus Daemonis habebatur: et Meteora omnia veteribus pro Diis erant et Jovis Angelis; quod passim apud Poetas legere est. B. Non pervulgata sunt, quae hic Baxterus, non vulgariter antiquitatis peritus de

Objectos caveae valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus :
Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

---

morte Daemonum fulguribus nunciata habet. An hausit ex iis, quae de *Britannicis* quibusdam *Daemonum ac Heroum insulis* narrat Plutarch. de orac. def. p. 419. E? Cf. p. 416. Dt G.

472 *Incestus :* impius, impurus.

Certe furit ; quaecunque fuerit causa, constat effectus.

474 *Fugat ;* odio suo, et prolixae recitationis metu.

Acerbus ; atrox, immisericors.

475 *Arripuit ;* de fuga prehenderit et ad se retraxerit.

476 *Plena cruoris ;* donec paene disruptus fuerit legendo. B. Non opus est similitudinem eo usque extendere. Satis est, si maneat imago hirudinis adhaerescentis, &c. Saepe hic peccatur, in sacris praesertim ; ubi singulas partes dum applicare volunt homines, non evitant nugas. Cf. ad Epist. 1. 2. 34. 1. 10. 5. 1. 16. 22. G.

FINIS.

INDEX NOMINUM.

E. *significat Librum Epodon*, C. S. *Carmen Seculare*, Ep. *Epistolas*, S. *Sermones*, Ar. *Epistolam de Arte Poetica : Numerus simpliciter scriptus*, *Odas.*

C.

O

P

S

3

T

[illegible]	100	95
75	100	95
90	90	90
60	85	90
90	65	50
90	70	80
70	70	70
85	85	100